T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

YUNANİSTAN'DA "ULUSAL AYRIŞMA" SÖYLEMLERİNİN ELEŞTİREL ÇÖZÜMLEMESİ: VENİZELOS VE METAKSAS HESAPLAŞMASI

ÖZGÜR RENÇBERLER

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞAHİN KILIÇ

EDİRNE 2021

Tezin Adı: Yunanistan'da "Ulusal Ayrışma" Söylemlerinin Eleştirel Çözümlemesi: Venizelos ve Metaksas Hesaplaşması

Hazırlayan: Özgür RENÇBERLER

ÖZET

I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte dönemin başbakanı Eleftherios Venizelos ve Yunanistan Kralı Konstantinos, Yunanistan'ın savaşta yer alıp almayacağı ve hangi şartlar altında savaş kararı alınacağına dair zıt görüşe sahip olmuşlardır. İki aktörün çatışan politikalarıyla başlayan, 1915-1917 yılları arasında İtilaf ve İttifak Devletleri'nin de müdahaleleriyle tırmanarak iki hükümetli bir Yunanistan'ın ortaya çıkmasına ve sonucunda Kral Konstantinos'un tahttan uzaklaştırılmasına kadar varan süreç, "Ulusal Ayrışma" olarak adlandırılmaktadır.

Yunanistan'daki en önemli siyasi figürlerden Eleftherios Venizelos ile eski Genelkurmay Başkanı ve Venizelos karşıtı politikacılardan İoannis Metaksas'ın Ekim 1934 - Ocak 1935 tarihleri arasında süreç ile alakalı karşılıklı yazdıkları makaleler, tez çalışmasına veri sağlamıştır. Makaleler, yazarlarının mevkileri nedeniyle "Ulusal Ayrışma" tarihine yönelik farklı bakışları yansıtan birincil kaynak niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte kamuoyu oluşturulması amacıyla günlük gazetelerde yayımlanmaları bakımından yazarlarının iki savaş arası dönemdeki siyasi saiklerine dair bir perspektif de sunmaktadır.

Buradan hareketle makalelerden sağlanan veriler, Venizelos ve Metaksas'ın geliştirdikleri söylemler bağlamında ele alınmıştır. Çözümlenmeleri için Eleştirel Söylem Çalışmalarında öne çıkan yaklaşımlardan Söylem-Tarihsel Yaklaşımın temel alındığı bir yöntem uygulanmıştır. Böylece Yunanistan'da Venizelizm ve Antivenizelizm olarak anılan iki siyasi kutbun "Ulusal Ayrışma" yıllarına ilişkin tarihyazımlarının karşılaştırılması ile eleştirel söylem çözümlemesinin harmanlandığı bir çalışma ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, I. Dünya Savaşı, Venizelos, Metaksas, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Söylem-Tarihsel Yaklaşım.

Title of Thesis: Critical Analysis of Discourses over "National Schism" in Greece: Dispute between Venizelos and Metaxas

Prepared by: Özgür RENÇBERLER

ABSTRACT

The outbreak of the First World War induced a political controversy in Greece, involving Prime Minister Eleftherios Venizelos and King Constantine, as to whether Greece would take part in the war and under which conditions a war decision would be taken. The conflicting policies of the aforesaid actors initiated a period called "National Schism". The intervention of the Allies and the Central Powers to Greek internal affairs and sovereignty increased the tension (1915-1917). Thereby the schism, as its very name signifies, reached its climax with the emergence of a diarchy in Greece. The result was the abdication of King Constantine from the throne.

Eleftherios Venizelos, one of the most important political figures in Greece, and Ioannis Metaxas, a former Chief of General Staff and anti-Venizelist politician, wrote a series of articles, reciprocally from October 1934 to January 1935 over the above period, which provided data for the dissertation. Considering their role in the process, the articles they penned have the characteristics of the primary source which present different standpoints on the history of the "National Schism". The articles were published in daily newspapers to form public opinion, therefore they reflect the political motives of the two antagonists in the interwar period, as well.

The study approached the data obtained from the articles as discourses developed by Venizelos and Metaxas. A method based on the Discourse-Historical Approach, one of the prominent variants in Critical Discourse Studies, was employed to analyse these discourses. Consequently, a multi-method research design was implemented combining Critical Discourse Analysis and the comparative historiography of the two political poles, known as Venizelism and Antivenizelism in Greece.

Keywords: Greece, World War I, Venizelos, Metaxas, Critical Discourse Analysis, Discourse-Historical Approach.

ÖNSÖZ

Elinizdeki araştırma, uzun bir çalışma sürecinin ürünüdür. Doktora ders dönemi sonrasında kazandığım burs sayesinde Yunanistan'da on aylık bir süre zarfında ilgi alanlarımdan biri olan I. Dünya Savaşı ve Mütareke Dönemi'nde Yunan basını üzerine araştırma yapma fırsatı buldum. Bu vesileyle Panteion Üniversitesi'nde gerçekleştirdiğim söz konusu araştırma boyunca danışmanlığımı üstlenme nezaketini gösteren Sayın Doç. Dr. Despina PAPADİMİTRİU'nun adını zikretmeli ve teşekkürlerimi sunmalıyım. Yurtdışındaki araştırma sırasında topladığım materyaller ve detaylı literatür taramaları odağında yaptığım okumalar, beni nihayetinde Eleftherios Venizelos ve İoannis Metaksas'ın Ekim 1934 – Ocak 1935 tarihleri arasında "Ulusal Ayrışma" dönemine ilişkin günlük gazetelerde yayımladıkları makalelere götürdü.

I. Dünya Savaşı sırasında, Venizelos ve Kral Konstantinos'un Yunanistan'ın izleyeceği politika üzerine yaşadıkları anlaşmazlıklardan kaynaklanan ve "Ulusal Ayrışma" olarak anılan sürecin, etkilerini iki savaş arası dönemde de devam ettirdiğine dair Yüksek Lisans tezimden itibaren sahip olduğum bir fikri desteklemeleri açısından makaleleri son derece ilgi çekici buldum. Buradan tez çalışmasının nihai şeklini almasında etkili olan unsurlardan bir diğeri ortaya çıktı. Elde edilecek verileri, kuramsal çerçeveye dayanan bir yöntem izleyerek sistematik bir şekilde irdelemek istedim. Bu bağlamda, tarihsel süreçte üretilen söylemlerdeki değişimlere odaklanan Söylem-Tarihsel Yaklaşım yol gösterici olmuştur. Eleştirel Söylem Çalışmaları kapsamındaki bu yaklaşım, dilbilim, siyasi retorik, tartışma kuramları, mantık gibi alanlara yayılan yeni bir okuma sürecine girmeme vesile olmuş ve söz konusu tez çalışması ortaya çıkmıştır.

Tez çalışmasının hazırlanmasında pek çok kişinin emeği geçmiştir. Hepsine sevgi ve teşekkürlerimi sunmakla birlikte birkaç ismi özellikle anmak isterim. Değerli fikirleri ve katkıları için Tez İzleme Komitesi üyeleri hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Ferhan KIRLIDÖKME MOLLAOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKYAY'a; ayrıca komitede

yer almasa da her daim fikrine danışabildiğim, desteğini ve katkısını esirgemeyen hocam Doç. Dr. İbrahim KELAĞA AHMET'e müteşekkirim.

Danışmanlığımı kabul eden, yorumları ve yönlendirmeleriyle tez çalışmasının ortaya çıkmasındaki emeğinin yanı sıra samimiyetiyle bana rahat bir çalışma ortamı yaratan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Şahin KILIÇ'a teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmasının yazım sürecinde dünyaya gözlerini açan kızım Anı Eylül'ün sağladığı motivasyon yadsınamaz. Her koşulda yanımda yer alan eşim, meslektaşım ve ilk okuyucum Dr. Alize CAN RENÇBERLER'e de sevgilerimi sunuyorum. Ayrıca ömrünü refahıma vakfeden annem Sultan RENÇBERLER'e ne kadar teşekkür etsem yeterli olmayacaktır.

Son olarak bu tez çalışmasını, erken yaşta kaybettiğim kıymetli babam İslam RENÇBERLER, çocukluğumdaki en mutlu anların bir parçası olan babaannem Rahime RENÇBERLER ve karakterimin şekillenmesindeki en büyük amil olan büyükbabam Hüseyin RENÇBERLER'in aziz hatıralarına ithaf ediyorum.

Özgür RENÇBERLER
Edirne – Ocak 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET……..i
ABSTRACT……ii
ÖNSÖZ…….iii
İÇİNDEKİLER……...v
TABLOLAR LİSTESİ...……...viii
KISALTMALAR …...……..ix
GİRİŞ…….…1

I. BÖLÜM – TARİHSEL BAĞLAM

1.1. VENİZELİZM VE ANTİVENİZELİZM...…….10
1.2. ULUSAL AYRIŞMA'NIN TARİHÇESİ..……..22
1.3. ULUSAL AYRIŞMA SONRASINDA ELEFTHERİOS VENİZELOS…….39
1.4. TARİHSEL SÜREÇTE İOANNİS METAKSAS……...47

II. BÖLÜM - KURAMSAL VE YÖNTEMSEL ÇERÇEVE

2.1. SÖYLEM…….57
2.1.1. Söylemin Tanımı ve Kapsamı……57
2.1.2. Söylem Çözümlemesi……...…….58
2.2. ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ…….61
2.2.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Kapsamı …….61
2.2.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesine Farklı Yaklaşımlar..……..63
2.2.1. Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım…….……64
2.2.2. Sosyal-Aktör Yaklaşımı…….65
2.2.3. Sosyo-Bilişsel Yaklaşım…….65
2.2.4. Söylem-Tarihsel Yaklaşım…….66

2.3. YÖNTEM……74

2.3.1. Tarihsel Bağlam Bilgisi……..…….75

2.3.2. Söylem Konularının Belirlenmesi……..77

2.3.3. Çözümleme Yöntemi Olarak Söylemsel Stratejiler……...78

2.3.3.1. Adlandırma……81

2.3.3.2. Yüklemleme……..82

2.3.3.3. Tartışma…….83

2.3.3.4. Çerçeveleme……..90

2.3.3.5. Şiddetlendirme-Yumuşatma……..91

III. BÖLÜM - VENİZELOS VE METAKSAS'IN ULUSAL AYRIŞMA SÖYLEMLERİNİN ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. MAKALELERİN BAĞLAMI VE ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ …….94

3.2. ULUSAL AYRIŞMA TARTIŞMASININ GENEL HATLARI…….101

3.3. I. DÜNYA SAVAŞI VE YUNANİSTAN: İKİ YOL HARİTASI..……119

3.3.1. Metaksas'ın I. Dünya Savaşı'ndaki Sorumluluğu…….120

3.3.2. Yunanistan'ın Tarafsız Kalması İçin İttifak Devletleri'nin Verdiği Güvenceler……..128

3.3.3. Goeben ve Breslau Zırhlılarına Kömür İkmali Meselesi ……..139

3.3.4. Yunanistan'ın Askeri Yardım Sunmasını Hükmeden Sırp-Yunan İttifakı'nın İhlali……144

3.3.5. Kral Konstantinos'un Almanya İmparatoru'na Tarafsız Kalma Taahhüdü Verdiği İddiası……152

3.3.6. Yunanistan'ın 1914 Ağustos Ayında Savaşa Girmesi İçin İletilen İngiliz Teklifinin Sonuçsuz Kalması……..160

3.3.7. Yunanistan'ın Çanakkale Harekatı'na Katılma Meselesi……..……167

3.4. YUNAN TARAFSIZLIĞININ İHLALİ SÜRECİ……....183

3.4.1. Kral Konstantinos'un Bulgaristan'a Tarafsızlık Sözü Verdiği İddiası……..184

3.4.2. Bulgar Tehdidi Karşısında İlan Edilen Yunan Seferberliği……...191

3.4.3. İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'a Toprak Ödünü Teklifi……..202

3.4.4. Venizelos ve Metaksas Gözünden Müttefik Birliklerinin Selanik Çıkarması……207

3.4.5. 8/21 Haziran 1916 Tarihli Müttefik Notasıyla Yunan Bağımsızlığının Çiğnenmesi…….226

3.5. YUNANİSTAN'IN İKİYE AYRILMASININ SORUMLULUĞU……...235

3.5.1. İki Hükümetli Yunanistan'a Giden Sürecin Başlaması…….236

3.5.2. Yunanistan'ın Toprak Kazanımlarına Krallık Politikasının Engel Olduğu Savı…….245

3.5.3. Doğu Makedonya'nın İttifak Devletleri Tarafından İşgal Edilmesinin Sorumluluğu……..…….256

3.5.4. Ulusal Savunma İhtilali ve Selanik Geçici Hükümeti……299

SONUÇ……..328

KAYNAKÇA……...344

EKLER……..371

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Söylemsel Stratejiler……...……..80

Tablo 2: Topos Listesi……85

Tablo 3: Toulmin Modelinden Uyarlanmış ve Yalınlaştırılmış Tartışma Şeması..….90

Tablo 4: Araştırma Örneklemi……...97

Tablo 5: Araştırma Örneklemi Dışında Kalan Makaleler……99-100

Tablo 6: Venizelos ve Metaksas'ın Ulusal Ayrışma Söylemlerindeki İç ve Dış Gruplar……..117

Tablo 7: Ulusal Ayrışma Tartışmasının Genel Hatları……..118

Tablo 8: Metaksas'ın I. Dünya Savaşı'ndaki Sorumluluğuna Dair Kaygan Zemin Safsatası ile Oluşturulan Tartışma Şeması…….....122-123

Tablo 9: Venizelos'u Goben ve Breslau Gemilerine Kömür İkmali Yapmakla Yüklemleyen Metaksas Soruları……...142

Tablo 10: Venizelos ve Metaksas'ın İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan Politikasına Dair Görüşleri……203-205

Tablo 11: Araştırmacı Tarafından Önerilen *Felaket* Toposu ile Kurulmuş Tartışma Şeması...……248

Tablo 12: Metaksas'ın Kavala İşgaline Dair Çizdiği Ana Hatlar……...292-294

KISALTMALAR

ABD / USA	: Amerika Birleşik Devletleri / United States of America
B.	: Basım
bkz.	: Bakınız
b.t.y.	: Basım tarihi yok
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DHA	: Discourse-Historical Approach
Ed.	: Editör
ESÇ	: Eleştirel Söylem Çözümlemesi
Haz.	: Hazırlayan
No.	: Numara - Sayı
s.	: Sayfa
SAY	: Sosyal-Aktör Yaklaşımı
SBY	: Sosyo-Bilişsel Yaklaşım
STY	: Söylem-Tarihsel Yaklaşım
TTK	: Türk Tarih Kurumu
UK	: United Kingdom (Birleşik Krallık)
Vol.	: Volume (Cilt)
AEB	: Αρχείο Ελευθερίου Βενιζέλου (Eleftherios Venizelos Arşivi)
ΜΠ	: Μουσείο Μπενάκη (Benaki Müzesi)
ΣΕΚΕ	: Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Yunanistan Sosyalist İşçi Partisi)
ΦΕΚ	: Εφημερίς της Κυβερνήσεως (Yunan Hükümeti Resmi Gazetesi)
χ.ε.	: Χωρίς εκδότη (Yayıncı yok)
χ.χ.	: Χωρίς χρονολογία (Tarih yok)

GİRİŞ

Yunanistan'ın eski başbakanlarından Eleftherios Venizelos, 1933 Mart ayındaki seçimleri kaybetmesinin ve ertesi gün taraftarı olan subaylarca girişilen darbe denemesinin başarısız olmasının ardından çok geçmeden bir de suikast girişimi atlatmıştır.[1] Yunanistan'da karşıt görüşlüler arasındaki gerginliğin şiddetlendiği bu ortamda Venizelos, dinlenmek üzere memleketi Hanya'ya yerleşmiştir. Buradan, 1915 yılında başlayan Ulusal Ayrışma[2] dönemine atıf yapan bir dizi makaleyi 11 Ekim 1934 tarihinde yazmaya başlamıştır. Venizelos, makaleleri yayımlamaktaki amacını şu şekilde açıklamaktadır. İktidardaki Halk Partisi, ulusun "özgürlüğünü boğarak" kendi

[1] Bahsi geçen olay, Venizelos'un hayatına kastın ilk örneği değildir. Venizelos'a daha önce Ağustos 1920'de Sevr Anlaştması'nın imzalanmasının akabinde Paris'te karşıtları tarafından ateş açılmıştır. Olayın duyulması, Yunan başkentinde Antivenizelistlere yönelik infaza varan saldırılar gerçekleşmesine neden olmuştur. Tarihsel bağlamda değinilecek olan yeni suikast girişimi, 6 Haziran 1933 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu olayın Venizelos'u derinden etkilediği ve makaleleri yazmaya başlamasının nedenlerinden birini teşkil ettiği söylenebilir. Keza çalışmada çözümlemesi yapılan makalelerin yazıldığı dönemde, suikast girişimi için sorumlu tutulanların yargılanmasına devam edilmiştir.

[2] Çağdaş Yunan Dili'nde "Εθνικός Διχασμός" olarak geçen dönemin, Türk tarih literatüründe "Ulusal Bölünme", "Ulusal Bölünmüşlük" gibi adlandırıldığı ve terim birliği bulunmadığı görülmektedir. Trakya Üniversitesi Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan Doç. Dr. İbrahim Kelağa Ahmet'in önerisiyle hâlihazırdaki çalışmada "Ulusal Ayrışma" karşılığının kullanılması tartışılmıştır. Dönemi betimleyecek "ayrışma" ifadesinin kullanımı, sözlüklerdeki karşılıklardan ve tarihsel bağlamdan yola çıkılarak gerekçelendirilebilir. *Yunanca Türkçe Sözlük*'te *διχάζω* fiili için "ikiye ayırmak, bölmek" ve buradan türetilen *διχασμός* ismi için "bölünme, bölünmüşlük, ikiye ayrılma" karşılıkları verilmektedir. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* ise *διχάζω* fiilini "1. iki parçaya ya da tarafa ayırmak 2. (mecaz) ayrılığa, anlaşmazlığa neden olmak", *διχασμός* ismini "1. (nadiren) ikiye ayrılma-bölünme 2. (mecaz) anlaşmazlık, zıt taraflara ayrılma-bölünme" şeklinde tanımlamaktadır. Keza *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*, *διχάζω* için "(mecaz) anlaşmazlığa veya çatışmaya neden olmak " ve *διχασμός* için "genellikle grup içi yoğun anlaşmazlık ve çatışma" tanımlarını önermektedir. *Türkçe Sözlük*'te *bölünmek* fiili "belirli bölümlere, parçalara ayrılmak", öte yandan *ayrışmak* fiili "birbirinden ayrılmak, birliği bozulmak" karşılığıyla yer almaktadır. 1915-1917 yılındaki olgular göz önünde bulundurulduğunda Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı'nda izleyeceği politika adına Venizelos ve Kral Konstantinos'un öncülük ettiği anlaşmazlık sonucunda iki hükümetli bir döneme giriş söz konusudur. Dahası Yunanistan Krallığı'nın kuruluş yıllarından itibaren ülkenin ilk tayin edilen sınırlarında yaşayanlar (otokton - αυτόχθων) ile ülkeye sonradan yerleşenler veya eklemlenen bölgelerde yaşayanlar (heterokton - ετερόχθων) ve alt soyları arasındaki iktidar mücadelesinden kaynaklanan geniş kapsamlı düşünsel çatışma söz konusudur. Genel manada Konstantinos, "eski Yunanistan'ı", Venizelos ise "yeni bölgeleri" temsil etmektedir. Sonuç olarak 1915-1917 yıllarında ülkeden bir bölgenin bölünerek kopması ya da nihai olarak iki devlete bölünme gibi bir sonuç yaşanmaması ve ayrıca halkın da taraf olduğu tarihsel çekişme dikkate alınarak çalışmada "ayrışma" kelimesi benimsenmiştir. Bkz. Yeorgios, Babiniotis, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας [Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü]*, Γ΄ Έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2008, s. 516-517; *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας [Pratik Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü]*, Τόμος 2, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2016, s. 364; *Yunanca Türkçe Sözlük*, Haz. Faruk Tuncay - Leonidas Karatzas, Κέντρο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμού, Αθήνα 1994, s. 215; *Türkçe Sözlük*, 11. Baskının Tıpkıbasımı, Türk Dil Kurumu, Ankara 2019, s. 211, 398.

planlarını "zorla kabul ettirmeye" çalışmaktadır. Bu nedenle makalelerinde ülkeyi kimlerin yönettiğini ele alarak tüm iç sorunları çözümleyecektir. Venizelos'a göre, ülkeyi yönetenler iktidarda kalmaya devam ederlerse, Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı'nda yaşadığı Ulusal Ayrışma gibi bir milli felaket tekerrür edebilecektir.[3] Dolayısıyla Venizelos'un, güncel politikasını desteklemek için tarihsel olgular bağlamında bir adım attığı söylenebilir.

Öte yandan 1934 yılına gelindiğinde Venizelos'un ezeli rakiplerinin çoğu siyaset sahnesinden çekilmiş durumdadır. Yirmi yıllık süreçte, "eski politikacılar" olarak bilinen Theotokis ve Mavromihalis 1916 yılında, Rallis 1921 yılında, Stefanos Dragumis 1923 yılında hayatlarını kaybetmiştir. Yunanistan'ın 1922 yılında Anadolu'da yaşadığı bozgunun ardından "İhtilal" (Επανάσταση) gerçeklemiş; sorumluların yargılandığı "Altılar Davası" sonucunda başta Antivenizelizmin bayraktarı sayılan Gunaris ve yakın çalışma arkadaşları Protopapadakis, Baltatzis, (Nikolaos) Theotokis, ayrıca eski Liberal Partili Stratos infaz edilmiştir. Venizelos yanlısı bu İhtilal ile bastırılan Antivenizelist cephe, Gunaris'in eski çalışma arkadaşlarından Tsaldaris'in liderliğinde Halk Partisi'ni canlandırarak varlığını sürdürme gayretinde olmuştur.

İki savaş arası dönemde Tsaldaris'in sırtlandığı bu davada, İoannis Metaksas da 1922 yılında temellerini attığı "Özgür Düşünceliler Partisi" ile sesini duyurma çabasında olmuştur. Böylece, kendini "dönemde yaşananların ana aktörlerinin doğrudan danışmanı" nitelendirmesiyle tanımlayan İoannis Metaksas, 13 Ekim 1934 tarihinde aynı konulara cevap niteliğindeki makale dizisini açmıştır.[4]

Yunanistan için önemli bu dönemi ele alırken, bir kutbun ana faktörü olan Venizelos'un karşısında neden Metaksas'ın söylemini ele almak gerekir sorusu

---

[3] *Έθνος*, 10.10.1934, s. 6.

[4] Ilımlı bir politika yürütmeye çalışan Tsaldaris'in yerine Metaksas'ın Antivenizelizmin sözcülüğünü üstlenmesi dikkat çekicidir. 1930lı yıllarda, - Metaksas'ın 13 Ekim 1934 tarihli ilk makalesinde iddia ettiğinin aksine - Ulusal Ayrışma dönemini yaşamış daha pek çok Antivenizelist politikacı, diplomat, subay, aydın hayattadır. Ancak onlar dahi Venizelos'a cevap vermek yerine, belki de Metaksas önce davrandığı içindir, Metaksas'a sahip oldukları belgeler ve bilgilerle destek olma yolunu seçmişlerdir. 1913-1917, 1920-1922 yılları arasında Yunan tahtında bulunan Kral Konstantinos'un yakın siyasi danışmanlarından olan Yeorgios Streit, ünlü Yunan aydınlarından İon Dragumis'in kardeşi diplomat Filippos Dragumis ve Rangavis gibi isimlerin sunduğu yardımlar, Metaksas'ın günlüklerinde ortaya konmaktadır. Bkz. İoannis Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941 [Kişisel Günlüğü 1933-1941]*, Τόμος IV, Ίκαρος, Αθήνα 1960, s. 124.

karşısında, imdada yine Venizelos'un yetiştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Venizelos, dönemdeki politik söylemini desteklemek amacıyla geçmiş hesapları açan makaleleri kaleme alırken, karşısında kendisine cevap veren isim olarak Metaksas'ı bulmuştur. Venizelos, 20 Ekim 1934 tarihinde kaleme aldığı makalesinde, Metaksas'ın 1914-1917 yılları arasında Kral Konstantinos'un ve peş peşe gelen "krallık hükümetlerinin" askeri danışmanlarından olduğunu belirtmiştir. Dahası Metaksas'ın eylemleriyle anılanların politikasını etkileyerek savaşın Yunanistan açısından seyrini değiştirdiğini iddia etmiş ve Metaksas'ı muhatap almıştır. Böylelikle Ulusal Ayrışma yıllarını irdeleyen makaleler aracılığıyla "hesaplaşma" olarak nitelendirmenin yerinde olacağı bir tartışma başlamıştır.[5] Bu tartışmanın vücut bulduğu makalelerde geliştirilen söylemler, tezin konusunu oluşturmaktadır.

Makaleler, "Ulusal Ayrışma" dönemine yönelik tarih araştırmalarında kaynak niteliğinde kullanılmıştır. Fakat daha önce, her iki politikacının döneme dair farklı açılardan geliştirdikleri söylemleri içeren metinler bağlamında ele alınmamıştır. Bu suretle tez çalışmasının kuramsal ve yöntemsel çerçevesi, Eleştirel Söylem Çalışmaları kapsamında en çok başvurulan yaklaşımlardan olan Söylem-Tarihsel Yaklaşıma dayanmaktadır. Anılan yaklaşımın önerdiği yöntem, sadece geçmişin değil, şimdiki zamanın da çözümlemesidir. Bu açıdan bakıldığı takdirde çalışmanın geçmişi, 1915-1917 yıllarını kapsayan "Ulusal Ayrışma" iken, şimdiki zamanı ise makalelerin kaleme alındığı 1934-1935 yıllarıdır ve çalışmanın evrenini teşkil etmektedirler. Dolayısıyla tez, tarih içinde bir "geçmiş" ve "şimdi" tasavvur etmektedir. Nitekim tezin hazırlanmasındaki asıl amaç, aradan yirmi yıl geçmesinin ardından I. Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan'da yaşanan olaylar vasıtasıyla Ulusal Ayrışma'nın iki kutbundaki sosyal aktörlerin birbirilerini nasıl tanımladıklarını - yüklemlediklerini ve eylemlerini nasıl savunduklarını ortaya koymaktır.

Hem Yunanistan'da hem de uluslararası literatürdeki genel eğilimin, pek çok şahsa atfedilen "tarihi kazananlar yazar" önermesini destekler şekilde, Venizelos politikasının olumlanması yönünde olduğu ileri sürülebilir. Bu nedenle tez çalışması, Venizelos karşıtı bir ismin söylemlerine de yer vererek, okuyucuya "ötekinin"

[5] Özetle Venizelos, 11 Ekim - 28 Kasım 1934 tarihleri arasında, 7 tanesi doğrudan güncel politikasını desteklemek için açılış mahiyeti taşıyan, toplamda 39 makale kaleme almıştır. Metaksas, 20 Ekim 1934 - 23 Ocak 1935 tarihleri arasında toplamda 70 makale yazmıştır.

anlatısını sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca, Türk tarihini yakından ilgilendiren I. Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan'da yaşanan gelişmeleri ele alması, çalışmanın başka bir boyutudur. Özetle tezin, 20. yüzyılın ilk yarısında Yunanistan'daki siyasi dinamiklere ve dile yönelik farklı bir bakış açısı sunma çabası içinde olduğu söylenebilir.

Tezin konusu, araştırma evreni, amacı ve öneminden söz ettikten sonra araştırma sorularına değinilmesi, çalışmanın odağına dair bir fikir verebilir. Tez çalışmasında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Venizelizm ve Antivenizelizm nedir?
- Ulusal Ayrışma nedir?
- Venizelos, iki savaş arası dönemde nasıl bir politika izlemiştir?
- Metaksas kimdir ve tarihsel süreçteki yeri nedir?
- Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Söylem-Tarihsel Yaklaşım nedir ve araştırma yöntemi olarak nasıl kullanılabilir?
- 1915 ile 1917 yılları arasında Yunanistan'ın geçirdiği "Ulusal Ayrışma" sürecinde Venizelos ve Metaksas, kendilerini, taraftarlarını ve karşıtlarını, öte yandan İtilaf ve İttifak Devletleri'ni nasıl tanımlamışlar, birbirilerini olumsuz göstermek için nasıl yüklemlemişlerdir?
- Venizelos ve Metaksas, ürettikleri söylemlerle kendilerini nasıl savunmuşlar ve eylemlerini meşru kılmak için karşı tarafı nasıl suçlamışlardır?
- Üzerinden yaklaşık yirmi yıl geçmiş olaylara / olgulara yönelik iki kutbun görüşlerinde değişim bulunmakta mıdır?
- 1915 - 1917 yılları arasında yaşananlar, monarşinin geri getirilmeye çalışıldığı, iktidarın askeri darbelerle el değiştirdiği iki savaş arası dönemin siyasi konjonktüründe tarafların şahsi siyasi ajandaları için nasıl bir propaganda işlevi görmüştür?

Tez çalışması ana hatlarıyla açıklanacak olursa: "Tarihsel Bağlam" adını taşıyan ilk bölümde, 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda alınan yenilgiden sonra Yunanistan'da girilen siyasi istikrarsızlık döneminden bahsedilecektir. Ardından ülkenin, siyasi, mali ve askeri sorunlarına müdahale etmek adına gerçekleştirilen Gudi Darbesi sürecine değinilecektir. Bu gelişmeler karşısında Venizelos'un yeni bir siyasi

aktör olarak sahneye çıkması, temsil ettiği "Venizelizm" akımı ve buna karşıt duruş gösteren diğer siyasetçilerin hizbi "Antivenizelizm" hakkında bilgi verilecektir. Keza tez çalışmasının evrenini oluşturan Ulusal Ayrışma'nın 1915 ve 1917 yılları arasında nasıl tırmandığı, süreçte kimlerin iktidarda olduğu, ülkede ne gibi gelişmeler yaşandığı ele alınacaktır.

Ulusal Ayrışma'nın kısa tarihçesinden sonra, üst başlıklarda değinildiği için tekrara düşmemek adına Venizelos'un I. Dünya Savaşı'nın ertesindeki siyasi yaşamına ve Metaksas'ın askeri kariyerinden başlayarak genel bir biyografisine yer verilecektir. Böylece, iki siyasetçinin makaleleri kaleme aldıkları döneme kadar yaşadıkları ve bunlar aracılığıyla tartışmaya başlamalarına neden olan saikler hakkında okuyucuya fikir verilmeye çalışılacaktır. Ayrıca bölümdeki başlıklarla ilgili yapılmış çok yönlü araştırmaların ortaya konmasıyla ileri okuma da önerilmiş olacaktır.

İzleyen ikinci bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi ile ilgili literatür ayrıntılı şekilde gözden geçirilmekte ve takip edilecek yöntem ortaya konmaktadır. İlk başlıkta söylem kavramının tanımı ve özellikleri ele alınacak, ardından söyleme yönelik farklı görüşlere yer verilecektir. Takip eden başlıkta ise söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi ele alınacaktır. Ayrıca eleştirel söylem çalışmalarının önde gelen isimlerinin ortaya koyduğu yaklaşımlara (Norman Fairclough ve Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım, Theo van Leeuwen ve Sosyal-Aktör Yaklaşımı, Teun Adrianus van Dijk ve Sosyo-Bilişsel Yaklaşım) kısaca değinilecektir.

Ardından Ruth Wodak'ın öncüsü olduğu ve tez çalışmasında da benimsenen Söylem-Tarihsel Yaklaşımın üzerinde durulacak; tarihi, genel özellikleri, söylem çalışmaları içindeki yeri hakkında bilgi verilecektir. Yaklaşımın eleştiri, ideoloji, güç ve bağlam anlayışından bahsedilecektir. Devamında ise Söylem-Tarihsel Yaklaşımdan hareketle izlenen yöntem ele alınacaktır. Buna göre ilk olarak tarihsel bağlam bilgisi ve söylem konularının belirlenmesi konuları işlenecektir. Son olarak ise yaklaşımın çözümleme yönteminin odağındaki söylemsel stratejiler, adlandırma, yüklemleme, tartışma, çerçeveleme ve şiddetlendirme-yumuşatma başlıkları altında irdelenecektir.

Tezin üçüncü bölümünde Venizelos ve Metaksas'ın Ulusal Ayrışma dönemiyle ilgili geliştirdikleri söylemlerin çözümlemesi yapılacaktır. İlk olarak makalelere yönelik bağlam bilgisi verilecek, ardından araştırmanın örneklemine alınan

ve dışında bırakılan makaleler ele alınacak ve söylem konuları belirlenecektir. Örneklemin oluşturulmasına yönelik genel bir fikir vermesi ve bölümde çözümlemesi yapılacak söylemlere yönelik bir izlek oluşturması adına tablolar oluşturulacaktır.

Bölümün odağında Venizelos ve Metaksas'ın söylemlerinde oluşturdukları sosyal aktörlerin, Ulusal Ayrışma sürecindeki temsilleri bulunmaktadır. Bu sosyal aktörler, (Venizelos, Liberal Partililer, Venizelistler, Metaksas, Kral Konstantinos, Konstantinos yanlıları / Antivenizelistler) her iki tarafın da dönüşümlü olarak iç ve dış gruplarını teşkil etmektedirler. Dolayısıyla, iki görüşün bakış açısıyla ele alınacaklardır. İç ve dış grup aktörlerine yönelik başta yumuşak ancak ilerleyen makalelerde şiddetlenen şekilde geliştirilen adlandırma ve yüklemleme stratejileri, öte yandan aktörlerin eylemlerini, görüşlerini haklı ya da haksız çıkarmaya yarayan tartışma stratejileri, her iki tarafın tartışılan meselelere yönelik kendi bakış açılarını konumlandırdıkları çerçeveleme stratejileri irdelenecektir. Bunların hangi dilsel araçlarla uygulamaya kondukları, hangi eylem alanlarına hizmet ettikleri örnekler verilerek sunulacaktır.

Öte yandan Venizelos ve Metaksas'ın, I. Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan'ın iç ve dış meselelerine nüfuz ve müdahale eden savaşın iki bloğu İtilaf ve İttifak Devletleri'ne yönelik, iç ve dış grup olarak ele alınabilecek şekilde, inşa ettikleri söylemler de irdelenecektir.

Çözümlemelerde ilk olarak I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle Yunan liderlerin izlenmesi için çaba sarf ettiği iki yol haritasına yönelik konular tartışılacaktır. Venizelos ve Metaksas'ın Ulusal Ayrışma'nın genel hatlarını çizmelerinin ardından, her ikisinin de I. Dünya Savaşı'na girilmesi ya da girilmemesi için giriştikleri eylemler üzerinden birbirilerine yükledikleri sorumluluklar mercek altına alınacaktır. Antivenizelistlerin İttifak Devletleri'nin verdiği güvencelere binaen Yunanistan'ın tarafsız kalması için izledikleri ve aksine Venizelistlerin Sırp-Yunan ittifakı uyarınca Yunanistan'ın askeri yardım sunması ve dolayısıyla "Büyük Savaşa" katılması yönünde izledikleri siyaset üzerinden oluşturulan söylemler irdelenecektir. Ayrıca tarafların üzerinde özellikle durduğu "Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na katılma meselesi" ele alınacaktır.

İzleyen ana başlıkta, İtilaf ve İttifak Devletleri'nin Yunanistan'a müdahaleleri ekseninde geliştirilen söylemlere geçilecektir. Başlık altında, Bulgar seferberliği karşısında Venizelos ve Kral Konstantinos'un izlediği siyaset, İtilaf Devletleri'ne ait birliklerin Selanik çıkarması ve akabindeki gelişmelerle Yunan bağımsızlığının ihlal edilmesi bağlamında tarafların birbirilerine yükledikleri sorumluluk incelenecektir. Yunanistan'ın ikiye ayrılması adı altında toplanan başlıklarda İttifak Devletleri'nin ilk olarak Rupel Tabyası'nı sonrasında Kavala ile birlikte tüm Doğu Makedonya'yı işgalinin sorumluluğu, İtilaf Devletleri'nin işgaller karşısında verdiği tepkiler, Yunanistan'daki sosyal aktörlerin anılan gelişmeler karşısındaki eylemleri konu edinilecektir. Bölümün son başlığında "Ulusal Savunma İhtilali" ve sonrasında kurulan "Selanik Geçici Hükümeti"ne yönelik söylemlerin çözümlemesi yapılacaktır.

Sonuç bölümünde tarafların söylemlerinin karşılaştırmalı değerlendirmesi yapılarak tutumları ve farklılıkları ortaya koyma amacıyla makalelerdeki söylemlere bağımlı yorum geliştirilecektir. Ardından makale/söylem iç bağlamı aşılarak, araştırmacının edindiği artalan ve bağlam bilgileri vasıtasıyla söylemsel olguların, daha geniş bir sosyopolitik ilişkiler, süreçler ve koşullar çerçevesinde değerlendirilmesini öngören sosyo-tanı eleştirisi yapılmaya çalışılacaktır. Söylem-Tarihsel Yaklaşım, çözümlemede iletişimin gelişimine yönelik prognostik eleştiri yapılmasını önermektedir. Prognostik teriminin öngörü ve tahmin anlamlarından ve araştırma konusundan hareketle, genel manada gelecekteki çalışmalara öneriler bağlamında prognostik eleştiri denemesinde bulunulacaktır.

İlk bölüme geçmeden önce tez çalışmasına yönelik bazı açıklamalara ve temel kavramlara değinilmesi yerinde olacaktır. *Yunan, Helen, Rum* gibi tabirlerin kullanımıyla başlanacak olursa, çalışmada 1830 yılı itibariyle kurulan Yunanistan'ın vatandaşı olan kimseler "Yunan" olarak anılacaktır. Osmanlı tabiiyetine mensup kişiler için "Rum" sözcüğü kullanılacaktır. Her iki unsurun iç içe geçtiği durumlarda veya özel isimlerde kullanılmış ise "Helen" ifadesi tercih edilecektir.

Megali İdea (Μεγάλη Ιδέα) kavramı ile ilgili bir açıklama yapmak, Yunanistan üzerine yapılan neredeyse her çalışma için bir gelenek haline gelmiştir. Burada tekrara düşmemek adına Yunanların anılan "büyük ülküleriyle" ilgili çok kısa

bir açıklama yapmanın yeterli olacağı düşünülmektedir.[6] 20. yüzyılda ortaya çıkan *Megali İdea*, zamanla üç farklı yaklaşım geliştiren taraftarlarınca Yunanistan'ın egemen ideolojisi haline getirilmiştir. Bunlardan ilki ve en çok isteneni, başkentin İstanbul olduğu, Yunan soyu ve kültürüyle ilişkili tüm bölgeleri kapsayan bir imparatorluğun hayata geçirilmesi fikridir. İkincisi merkez olarak Atina'nın korunduğu ve doğrudan Osmanlı İmparatorluğu ile çatışmak yoluyla Yunan Krallığı'nı genişletmek üzerinedir. Balkan Savaşları ve Anadolu Harekâtı göz önünde bulundurulursa, *Megali İdea* eksenli yürütülen siyasalarda, bu ikinci görüş en ağır basan taraf olmuştur. Üçüncü yaklaşım ise Osmanlı İmparatorluğu içinde zamanla Helen unsurunun hâkim konuma gelmesini öngören "Yunan Osmanlılığı" kavramı ekseninde gelişmiştir.

Yunanistan, 1 Mart 1923 tarihine kadar Jülyen takvimini kullanmış, bu tarihten itibaren - 13 gün daha ileri olan - Miladi (Gregoryen) takvime geçmiştir.[7] Çalışmada, aksi belirtilmediği sürece 1 Mart 1923 tarihine kadar verilen açık tarihler Jülyen takvimine göredir. Kıyas esnasında herhangi bir karışıklık çıkmaması adına iki takvim arasında bulunan 13 günlük fark göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte yazarların makalelerinde verdikleri bilgilere müdahale edilmemesi adına, çözümleme yapılan başlıklarda farklılıklar ortaya çıkacaktır. Örneğin tarihlerin yanına parantez içinde (Jülyen), (Miladi) notları eklendiği ya da "8/21 Haziran 1916" gibi iki takvimin birlikte verildiği görülecektir.

Çalışmada başvurulan kaynakların önemli bir kısmı 2015 (Eylül) - 2016 (Temmuz) döneminde Panteion Üniversitesi'nde (Atina-Yunanistan) I. Dünya Savaşı ve Mütareke Dönemi'nde Yunan Basını üzerine yapılan araştırma esnasında

---

[6] Megali idea hakkında detaylı bilgi için bkz. Elli Skopetea, *Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα: Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880) [Prototip Krallık ve Megali İdea: Yunanistan'da Milli Meselenin Çehreleri 1830-1880]*, Εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα 1988; Vasilis Kremidas, *Η Μεγάλη Ιδέα: Μεταμορφώσεις ενός εθνικού ιδεολογήματος [Megali İdea: Milli bir ideolojinin başkalaşımları]*, Β΄ Ανατύπωση, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα 2010. Konuyla ilgili Türkçe kaynaklarla ilgili örnek vermek gerekirse: Utku Kırlıdökme, "Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea", *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Cilt 12, Sayı 46, 2010, s. 401-424; Megali İdea'nın bir kolu olarak addedebilecek Yunan-Osmanlılığı için bkz. Nilüfer Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekâtı 1919-1923*, Derlem Yayınları, İstanbul 2010, s. 48-57.

[7] *ΦΕΚ*, 25.01.1923, Αριθμός φύλλου 24, s. 161. Ayrıca takvim değişikliği kararının alınma nedeni ve oluşturulan komisyon hakkındaki bilgilere dönemin başbakanı Stilianos Gonatas'ın hatıratından ulaşılabilir. Bkz. Stilianos Gonatas, *Απομνημονεύματα 1897-1957 [Hatırat 1897-1957]*, χ.ε., Αθήνα 1958, s. 263-264.

toplanmıştır. Yunan Meclis Kütüphanesi, Yunan Milli Kütüphanesi, Atina ve Panteion Üniversitesi kütüphanelerinden "Ulusal Ayrışma" dönemine ilişkin kaynaklara ulaşılmıştır. Ayrıca, kütüphaneler ve dijital platformlar / veritabanları vasıtasıyla Eleştirel Söylem Çözümlemesine yönelik yerli ve yabancı literatür taranmıştır.

Tez çalışmasına konu makalelerin Metaksas'a ait olanlarını eksiksiz olarak sadece *Kathimerini* gazetesi yayımlamıştır. Çalışmada *Kathimerini*'nin makalelere yönelik 1935 tarihli ayrı basımı kullanılmıştır.[8] Dönemde faaliyet gösteren birçok gazeteden ulaşılabilen Venizelos makaleleri için ise *Patris* gazetesi tercih edilmiştir. Günlük gazetelerde ardı sıra yayımlanan Venizelos ve Metaksas makalelerinde bilgi ve tarih yanlışları yer alabileceği ve çalışmada yapılan doğrudan alıntılara müdahale edilmediği göz önünde bulundurulmalıdır.

Çalışmada çözümlemesi yapılmak üzere irdelenen makaleler, "katharevusa" (arı dil) olarak adlandırılan ve Yunanistan'ın 1976 yılına kadar yürürlükte olan resmi yazı dilinde kaleme alınmıştır. Ayrıca belirtilmesi gerekir ki çalışmada başvurulan Yunanca ve İngilizce kaynaklardan yapılan alıntılar, araştırmacı tarafından çevrilmiştir.

Yunanca kaynakların künyeleri, ulaşılabilir kılınmaları açısından yazar isimleri hariç orijinal dillerinde kaleme alınmış, bununla birlikte eser adları içeriklerinin Yunanca bilmeyenlerce de anlaşılması adına köşeli parantez içinde Türkçe karşılıkları verilmiştir. Metin içinde kullanılan Yunanca isimler ise Türkçe okunuşlarıyla verilmiş; önemli görülenler ilk geçtikleri noktada parantez içinde Yunanca olarak da kaydedilmiştir. Tezde Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tez yazım yönergesinde belirttiği "klasik dipnot" referans sistemi uygulanmıştır. İstisnai olarak, çözümlemeleri yapılan gazete makaleleri metin içerisinde ilk geçtikleri yerde ayrıntılı dipnot bilgileriyle, daha sonraki tekrarlarda kısaltma ile gösterilmiştir:

Ör. Eleftherios Venizelos, "1", *Πατρίς*, 11.10.1934. için (Venizelos: 1)

Ör. İoannis Metaksas, "1", *Καθημερινή*, 13.10.1934. için (Metaksas: 1)

[8] İoannis Metaksas, *Ιστορία του Εθνικού Διχασμού (Και της Μικρασιατικής Καταστροφής) [Ulusal Ayrışma'nın (ve Küçük Asya Felaketi'nin) Tarihi]*, Εκδόσεις Καθημερινής, Αθήνα 1935.

I. BÖLÜM

TARİHSEL BAĞLAM

1.1. VENİZELİZM – ANTİVENİZELİZM

Modern Yunanistan tarihindeki en büyük siyasetçilerden biri olan Eleftherios Venizelos, ülkenin siyasi dünyasında 1910 ile 1936 yılları arasında başat isim olmuştur. Yunan siyasetinde etkin olduğu yıllardan başlamak üzere, ülkedeki siyasi hiziplerin/yaklaşımların literatüre Venizelos'un adından türetilen nitelendirmelerle Venizelizm ve Antivenizelizm olarak geçmesi dahi, Giritli politikacının Yunanistan'ın siyasi hayatına vurduğu damgayı gözler önüne sermektedir.

Dolayısıyla bu başlıkta, Eleftherios Venizelos'un iktidara gelmesiyle birlikte ortaya çıkan "Venizelos yanlılığı – Venizelizm" ve "Venizelos karşıtlığı – Antivenizelizm" kavramlarının oluşmasını beraberinde getiren olgulara ana hatlarıyla değinilecek ve Yunanistan'ın 1910 yılı itibariyle girdiği değişim dönemine yönelik büyük ölçekli bir bakış sunulacaktır. Böylece tezin ana eksenini oluşturan makalelerin odağına aldığı kişiler, olgular, olaylar ve süreçlere dair okuyucuda genel bir fikir oluşturulması amaçlanmaktadır. Yukarıda anılan kavramların açıklanmasına Venizelos'un Yunan anakarasında iktidara geldiği koşullara değinilerek başlanabilir.

19. yüzyılın önde gelen modernleşme yanlısı siyasetçisi Harilaos Trikupis'in ölümünün ardından Yeorgios Theotokis, kendi adını taşıyan partisiyle Trikupis'in siyasi mirasçısı olmuştur. Karşısında ise Yunanistan'daki muhafazakârların, dahası toprakların büyük bölümünü elinde tutan kesimin desteklediği ve Yunanistan'ı 1897 yılında Osmanlı Devleti'yle, büyük bir yenilgi alacağı, savaşa sürükleyen Theodoros Diliyannis bulunmaktadır. Diliyannis'in 1905 yılında öldürülmesinin ardından partisi ikiye bölünmüş; Kiriakulis Mavromihalis ve Dimitrios Rallis'in önderlik ettiği iki yeni parti kurulmuştur. Yine Diliyannis'in partisinde parlamentoya giren ve ölümünden sonra siyasi mirasçılarından biri olan Aleksandros Zaimis de bu dönemde öne çıkan isimlerden biridir. 1897 Tesalya Savaşı'ndan 1909 Gudi Darbesi'ne kadar geçen on üç yıllık süreçte, adı geçen siyasiler tarafından dönüşümlü olarak, "oligarşi" şeklinde nitelendirmenin çok da yanlış olmayacağı, on bir hükümet kurulmuştur. Bahsedilen

siyasetçilerin izlediği politika, Gudi Darbesi ile birlikte siyasete atılan ve "yenilik" isteyen isimler tarafından kapsamlayıcı bir şekilde "eski usul particilik" (παλαιοκομματισμός) olarak adlandırılmış ve ifade, tarihe geçmiştir.

Gudi Darbesi'ne giden süreçte ortaya çıkan yeni tek siyasi unsur, 1906 yılında siyasi kariyerinin başlarındaki Dimitrios Gunaris tarafından kurulan (Ομάδα των Ιαπώνων) "Japonlar Grubu"dur.[9] Yargıda reform, sosyal güvencelerin genişletilmesi, ticari ürünlerin vergilendirilmesinde düzenleme ve yasadışı ticaretle mücadele gibi konularda taleplerini dile getiren "Japonlar" sert bir dille muhalefet yapmışlardır. Ancak grup, 1908 Haziran'ında Gunaris'in planladığı reformları hayata geçirmek üzere Theotokis hükümetinde Maliye Bakanlığı teklifini kabul etmesinin ardından dağılmıştır. Gunaris ise hazırladığı yasa tekliflerinin Theotokis'in çekinceleri dolayısıyla resmi olarak meclise sunulmamasının ardından istifa etmek durumunda kalmış; böylece ülkedeki sorunlara bir çözüm getirme gayesiyle yola çıkan bu yeni oluşumun çabaları sonuçsuz kalmıştır.[10]

Böylesi bir siyasi ortamda, Atina'nın Gudi semtinde toplanan askerlerce 15 Ağustos 1909 tarihinde yukarıda anılan darbe gerçekleştirilmiştir. Veremis, ordunun ilk defa ülke siyasetine doğrudan bir müdahalede bulunduğunu, bu nedenle darbenin Yunanistan tarihi için mihenk taşı oluşturduğunu ifade etmektedir.[11] Darbeyi hazırlayan koşullar şu şekilde sıralanabilir:

- 1897 Osmanlı – Yunan Savaşı'nda alınan yenilgiden sonra ülkenin girdiği siyasi açmaz

---

[9] İsmi, grup mensuplarının meclisteki tavırlarını Japon ordusunun Ruslarla Mançurya'da yaptıkları savaş sırasındaki manevralarına benzeten "Akropolis" gazetesinin sahibi Vlasis Gavriilidis tarafından konulmuştur. Bkz. Dionisios Alikaniotis, *Δημήτριος Γούναρης Μικρή Συμβολή στην Κατανόηση Ενός Πρόδρομου της Εποχής μας [Dimitrios Gunaris Çağımızın Bir Öncüsünü Anlamaya Küçük Katkı]*, Εκδόσεις Φιλιππότη, Αθήνα 1983, s. 79.

[10] Stefanos Dragumis, Kiklat Adaları vekili mühendis Petros Protopapadakis, Kinuria vekili Haralambos Vozikis, Vostitsa/Egio vekili Andreas Panayatopulos grubun mensuplarındandır. Liberal Parti'nin yönetimi devralmasından sonra bu isimler de Venizelos karşıtı cenahta yer almışlardır. "Japonlar"ın arasında daha, sonra Liberal Parti'nin kurmaylarından olacak iki isim, Apostolos Aleksandris ve Emmanuil Repulis de öne çıkmaktadır. Geriye kalan isimler, Gunaris'in Antivenizelistlerin lideri haline gelmesiyle birlikte yakın çalışma arkadaşları olacaktır. Bkz. Gunnar Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936 [Yunanistan'da Siyasi Partiler 1821-1936]*, Τόμος Β, MIET, Αθήνα 2004, s.747-749.

[11] Thanos Veremis, *The Military in Greek Politics: From Independence to Democracy*, Hurst & Company, London 1997, s. 45.

- Hem Yunanların hem de Bulgarların doğal genişleme alanları olarak gördükleri Makedonya'daki gerilla savaşı
- Girit'in Yunanistan'la birleşmesi için verilen mücadele
- Osmanlı Devleti'nde gerçekleşen Jön Türk Hareketi'nin Yunanistan'daki yankıları
- Harilaos Trikupis'in yenilikçi hareketinin 1893 yılında iflasla sonuçlanmasının ardından girilen ekonomik krizden çıkılamaması
- Hayat pahalılığı karşısında halk arasındaki huzursuzluğun iyice artması
- Adalet, kamu güvenliği ve eğitim alanlarında dile getirilen sorunlara bir çözüm sunulamaması[12]

Darbenin aktörü, Askeri Birlik (Στρατιωτικός Σύνδεσμος) adını taşıyan düşük rütbeli subaylar tarafından oluşturulan gruptur. Mevcut partileri saf dışı bırakarak kendi güdümlerinde yeni bir hükümetin kurulmasını, Veliaht Konstantinos ve diğer Prenslerin ordudan uzaklaştırılmasını, kara ve deniz kuvvetlerinin modernize edilmesini hedeflemiştir.[13] Kuruluşundan itibaren ülkedeki siyasetçilerle ilişkilerine bakılacak olursa, birliğin varlığı darbeyi gerçekleştirmeden önce açığa çıkmış; o esnada başbakanlık görevinde bulunan Theotokis istifa etmiştir. Rallis, "birlikçilerle" mücadele etmek hedefiyle yeni hükümeti kurmuştur. Ancak izlediği politika, birlikçilerin daha hızlı harekete geçmelerine neden olmuştur.[14] Böylece Askeri Birlik, Gudi Darbesi'ni gerçekleştirmiş; I. Yeorgios'a verdiği notayla programını onaylatmıştır.[15] Başbakanlığa, geriye kalan son isim denebilecek Mavromihalis gelmiş; ancak Askeri Birlik ile ihtilafa düştüğü için 1910 yılı başında o da istifa etmek durumunda kalmıştır.

---

[12] Nikolaos Zorbas, *Απομνημονεύματα ή Πληροφορίαι Περί των Συμβάντων κατά την Διάρκειαν της Επαναστάσεως της 15ης Αυγούστου 1909 [Hatırat veya 15 Ağustos 1909 İhtilali Esnasında Yaşananlara Dair Bilgiler]*, Εκδοτικός Οίκος Λ. Θ. Λαμπροπούλου, Αθήνα 1925, s. 5; Andreas Stergiu, "Ο Ρόλος του Στρατού στην Πολιτική Ζωή της Ελλάδας: Από το Κίνημα στο Γουδί στη Δικτατορία του Μεταξά" [Gudi Darbesi'nden Metaksas Diktatörlüğüne Yunanistan Siyasi Yaşamında Ordunun Rolü], *Ιστορία Εικονογραφημένη*, Τεύχος 494, Αύγουστος 2009, s. 16-17.

[13] Victor Papacosma, *The Military in Greek Politics: The 1909 Coup D'état*, The Kent State University Press, 1977, s. 49.

[14] Tasos Vurnas, *Τα Φοβερά Ντοκουμέντα: Γουδί - Το Κίνημα του 1909 [Müthiş Belgeler: Gudi - 1909 Darbesi]*, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα 2010, s. 97-98.

[15] İoannis İliakis, *Βενιζέλος και η Πολιτική [Venizelos ve Siyaset]*, Έκδοσις Γ. Η. Καλέργη, Αθήνα 1923, s. 21-23.

Ülkenin yönetimini devralmak gibi bir niyetinin olmadığını defaatle açıklayan ve politika konusundaki tecrübesizliklerinin de farkında olan Askeri Birlik, hâlihazırda ülkedeki siyasetçilerle verimli bir şekilde çalışamayacağına kanaat getirmiştir. Nihayetinde siyasi lider olarak Girit Adası'ndaki başarıları politikasıyla ünlenen Eleftherios Venizelos'u uygun görmüştür.[16] Venizelos, kendisine teklif edilen başbakanlığı doğrudan kabul etmemiştir. Askeri Birlik'in görevini tamamlamasını, Stefanos Dragumis'in[17] başbakanlığı üstleneceği bir hükümetin kurulmasını ve Anayasa'da değişiklik yapacak yeni bir meclis için seçimlere gidilmesini önermiştir. Yeni hükümet Kral Yeorgios'un da onay vermesiyle kurulmuş ve seçimler, 8 Ağustos 1910 tarihinde gerçekleştirilmiştir.[18]

Bu noktada yapılan seçimlerin irdelenmesi Venizelos'un lideri olduğu Liberal Parti'nin kuruluş amacına yönelik bir fikir oluşturabilir. Svolopulos'a göre 8 Ağustos seçimlerinin yapılması, toplumsal ve ideolojik alanda ortaya çıkan çeşitli yeni politik taleplerin ülkenin parlamenter hayatına giriş yapmasının önünü açmıştır. Radikal eğilim taşıyan kişiler, halkın desteğini bağımsız adaylar olarak istemişlerdir. Mesleki dernekler ve esnaf odaları, ilk defa var olan partilerin dışında kendi adaylarını çıkarmışlardır. Sonuç olarak, kendine özgü bu seçim öncesi iklimde, hararetli devrim isteği taşıyan yeni isimler, ülkedeki siyasi geleneğe ve pratiğe karşı çıkan eski siyasetçiler ve radikal siyasi fikirler taşıyanların temsilcileri, değişim adına büyük ölçekli bir birleşme gerçekleştirmişlerdir. Sesleri ise Venizelos olmuştur.[19]

Seçim sonuçlarına göre eski partiler, Theotokis "109", Rallis "68", Mavromihalis "38", Zaimis "11" ve bağımsız destekçileri "14" olmak üzere toplamda "240" vekil çıkarmışlardır.[20] Buradan hareketle Liberal Parti'nin çekirdeğini, geriye kalan "122" bağımsız vekilin içinden çıkardığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu

---

[16] Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα*, Τόμος Β, s. 766.

[17] Stefanos Dragumis, yaşı ve Trikupis'in mirasçılarından biri olması itibarıyla eski politikacılardan sayılabilecek görüş olarak daha ılımlı bir isimdir. Saraya olan yakınlığı bilinmektedir.

[18] Thanos Veremis, *Ο Ελευθέριος πίσω από τον Βενιζέλο [Venizelos'un ardındaki Eleftherios]*, Καθημερινές Εκδόσεις, Αθήνα 2014, s. 47.

[19] Konstantinos Svolopulos, "Η Είσοδος του Ελευθερίου Βενιζέλου στην Πολιτική Ζωή της Ελλάδος και οι Εσωτερικές Εξελίξεις από το Τέλος του 1909 ως το 1912" [Venizelos'un Yunan Siyasi Yaşamına Girişi ve 1909 Yılının Sonundan 1912 Yılına Kadar İç Gelişmeler], *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΔ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, s. 268.

[20] Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα*, Τόμος Β, s. 778. Dönemde yürürlükte olan Yunan anayasası, maddelerinde revizyon yapılması için olağan milletvekili sayısının (181) iki katı üyeye sahip (362) Anayasa Değişikliği Meclisi'nin (Διπλή Αναθεωρητική Βουλή) kurulmasını zorunlu kılmıştır.

vekillerden "halkçılar" olarak anılan "44" isim, sağ kanadı teşkil etmişler ve anayasada değişikliği savunmuşlardır. İçinde Emmanuil Benakis, Andreas Mihalakopulos, Nikolaos Dimitrakopulos gibi Venizelos'un yakın çalışma arkadaşları olacak politikacıların da bulunduğu ekip, Venizelos'u yeni kurulacak partinin başkanı olarak görmüşlerdir.[21] Venizelos artık Yunan burjuvazisinin yeni siyasi lideri olarak anılacaktır. Bir parantez açarak, seçim sonuçlarına göre şehirlerde üstünlüğün "reformistlerde", taşrada ise hala eski partilerde olmasının, Venizelos'un bu sıfatı almasındaki önemli nedenlerden biri olduğu belirtilmelidir.[22]

Diğer bağımsız vekillerden, sol kanat olarak adlandırılan "78" kişilik kesim ise yeni bir anayasa hazırlanmasından yana olmuştur. Aralarında ilk defa meclise giren "4" sosyalist, "2" sosyolog (Papanastasiu ve Petimezas) ve "26" kurucu meclis taraftarı bulunmaktadır. Ancak en önemli kısmını Tesalya bölgesine ayrılan 48 sandalyeden 46'sını kazanan tarım temsilcileri oluşturmaktadır.[23]

Venizelos, seçim yarışına katılmadan Attika bölgesinden vekil seçilmiştir. Özerk Girit'teki başbakanlık görevinden istifa ederek 5 Eylül 1910 tarihinde Atina'ya varmıştır.[24] İlk gerçekleştirdiği işlerden biri Kral Yeorgios ile görüşmek olmuştur. Dafnis'e göre Venizelos, görüşme esnasında rejim değişikliğine mahal vermeden, kitleleri peşinden sürükleyebilecek yetenekte bir lider olduğuna Kral'ı ikna etmiş ve desteğini kazanmıştır.[25] Böylece Venizelos, 6 Ekim 1910 tarihinde başbakanlığa atanmıştır.

---

[21] Nikos Alivizatos, "Ο Βενιζέλος και ο Θεσμικός Εκσυγχρονισμός της Χώρας" [Venizelos ve Ülkenin Kurumsal Modernizasyonu], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, s. 78.

[22] Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Mark Mazower, "The Messiah and the Bourgeoisie: Venizelos and Politics in Greece, 1909-1912", *The Historical Journal*, Cambridge University Press, Vol. 35, No. 4, December 1992, ss. 885-904.

[23] İlias Nikolakopulos - Nikos İkonomu, "Το Εκλογικό Βάπτισμα του Βενιζελισμού: Εκλογές 1910-1912" [Venizelizmin İlk Seçim Deneyimleri: 1910-1912 Seçimleri], *Συμπόσιο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο Πρακτικά*, Εταιρεία ΕΛΙΑ - Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1988, s. 49-50.

[24] Yeorgios Vendiris, *Η Ελλάς του 1910-1920: Ιστορική Μελέτη [1910-1920 Yunanistan'ı: Tarihi İnceleme]*, Τόμος Ι, Δεύτερη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα 1970, s. 69-70. Venizelos, Atina'ya vardığında kuracağı partinin bir nevi programını anlatan, meclisin rejimde değişikliğe gitmeyeceğini, öngörülen reformları gerçekleştireceğini açıklayan konuşmasını Sintagma Meydanı'nda gerçekleştirmiştir. Krallık, 1906 yılından beri Girit'te Yüksek Komiser görevinde bulunan Prens Yeorgios'la olan çatışması dolayısıyla Venizelos'a temkinli yaklaşmaktadır. Buradan hareketle Venizelos'un konuşmasının Kral'a teminat verici öğeler taşıdığı söylenebilir.

[25] Grigorios Dafnis, *Τα Ελληνικά Πολιτικά Κόμματα 1821-1961 [Yunan Siyasi Partileri 1821-1961]*, Εκδόσεις Γαλαξία, Αθήνα 1961, s. 117.

Seçim sonrası çalışmaya başlayan mecliste, anayasanın "kurucu" sıfat taşıması konusunda sert tartışmalar yaşanmıştır. Meclisin anılan nitelikte olması, Krallığın ilgasının da söz konusu edilmesi manasına gelmektedir. Venizelos, meclisin "kurucu" (συντακτική) sıfat taşımayacağı ve "anayasa değişikliği" (αναθεωρητική) yapılacağı görüşünden geri adım atmamıştır.[26] Bu durum, anayasa değişikliğini destekleyenlerin salt çoğunluğu oluşturmadığı mecliste yeniden seçimlere gidilmesi fikrini ortaya çıkarmıştır. Öte yandan eski particiler ve kurucu anayasa fikrinden vazgeçmeyen vekillerin oluşturduğu muhalefet, yeniden seçimlere gitmek istememiştir. Bu şekilde Venizelos'a, salt çoğunluğun oluştuğu sayı yerine anayasanın öngördüğü asgari sayıda güvenoyu vererek (ψήφος ανοχής) rahatlıkla yönlendirebilecek zayıf bir hükümet kurmayı hedeflemişlerdir.[27] Sonuç olarak Kral'ın onay vermesiyle yeniden seçime gitme kararı alınmıştır.

28 Kasım 1910 tarihinde yapılan ikinci seçimlerde, meclisteki 362 sandalyeden "307"sini Liberal Parti almıştır. Muhalefeti oluşturacak olan vekillerin "28"ini yeni anayasa istedikleri için Liberal Parti'ye katılmayan Tesalya Çiftçileri Grubu, "7"sini Sosyologlar Grubu[28], bir diğer "7"sini yeni anayasa taraftarları ve "13"ünü eski partilerden bağımsız adaylar teşkil etmiştir.[29] Ayrıca önceki meclisten ancak 117 vekil yeniden seçilebilmiştir. Geriye kalan "245", ilk defa milletvekili olarak meclise girmişler ve büyük çoğunluğu uzun yıllar Liberal Parti'de kalmışlardır.[30]

Seçim sonuçlarında oluşan grafiğin bir sebebi de eski parti liderlerinin seçime katılmamalarıdır. Öyle ki Venizelos'un isteği ve Kral Yeorgios'un onaylaması

---

[26] Dimitrios Petrakakos, *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος: Βουλαί Αναθεωρητικαί (1910-1912) [Yunanistan Parlamento Tarihi: Anayasa Değişikliği Meclisleri 1910-1912]*, Τόμος Έβδομος, Εθνικόν Τυπογραφείον, Αθήνα 1944, s. 256-262.

[27] Yeorgios Aspreas, *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος 1821-1928: Τελευταία Τριακονταετία [Çağdaş Yunanistan'ın Siyasi Tarihi 1821-1928: Son Otuz Yıl]*, Έκδοση Β΄, χ.ε., Αθήνα 1930, s. 165.

[28] Sosyal demokrat görüşlü bir kadrodan oluşan Sosyologlar Grubu (Ομάδα των Κοινωνιολόγων), 1908 yılında kurulan "Sosyoloji Derneği"ne (Κοινωνιολογική Εταιρεία) üye Almanya'da eğitim görmüş aydın isimlerin sosyalist bir program hazırlayıp Aleksandros Papanastasiu'nun liderliğinde seçimlere katılmasıyla ortaya çıkmıştır. Panayotis Nutsos (Ed.), *Η Σοσιαλιστική Σκέψη στην Ελλάδα [Yunanistan'da Sosyalist Düşünce]*, Τόμος Β (1907-1925), Μέρος Α, Δεύτερη Έκδοση, Γνώση, Αθήνα 1994, s. 228-229.

[29] İlias Nikolakopulos, "Οι Εκλογές 1910-1920 Ελευθέριος Βενιζέλος από το Θρίαμβο στην Ήττα" [1910-1920 Arası Seçimler: Zaferden Yenilgiye Eleftherios Venizelos], *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, Τόμος 6, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, s. 32.

[30] Veremis, *Ελευθέριος πίσω από τον Βενιζέλο*, s. 51.

sonucunda meclisin dağıtılması eski parti liderleri tarafından "darbe" olarak nitelendirilmiştir. Bu nedenle seçimleri boykot kararı almışlardır.[31] Ayrıca Gunaris de "Theotokis, Rallis ve Mavromihalis'in yer almadığı bir mecliste tanzim edilecek anayasanın geçerliliğin tartışmalı olacağını" belirterek seçimlere katılmamıştır.[32] Böylelikle yıllarca sürecek siyasi kutuplaşmanın temeli atılmıştır.

Her halükarda Liberal Parti'nin galibiyetiyle sonuçlanan seçimler, anayasa değişikliğinin mimarını Venizelos olarak belirlemiştir. Kişi hak ve özgürlüklerinin, hukuk devletinin güçlendirilmesi ve devlet kurumlarının çağdaşlaştırılması üzerine yoğunlaşan maddelere yönelik yapılan değişiklikler, 1 Haziran 1911 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[33]

Venizelos'un kabinesine aldığı isimlere değinmek Liberal Parti'nin dinamiklerini daha iyi yansıtabilir. İlk olarak İçişleri Bakanlığı'nı üstlenen, Liberal Parti'nin ikinci adamı konumuna gelecek olan Emmanuil Repulis'e bakılacak olursa, kariyerine 1890 yılında Akropolis Gazetesi'nde başlamış, makalelerinde hâkim siyasi anlayışı eleştirmiştir. Milletvekili de seçilen Repulis, 1901 yılında Theotokis hükümetinde yenilikçi fikirlerini ortaya atacağı bütçe sunumu görevini üstlenmiş, Maliye Bakanlığı'nda görev almıştır. Ayrıca 1906 yılında ülke siyasetine yeni bir soluk getirme amacı ile tesis edilen "Japonlar Grubu" kurucularından biri olmuştur.

---

[31] Eski parti temsilcileri meclise yeniden 11 Mart 1912 tarihinde yapılan seçimlerde girmişlerdir. Meclisteki 181 sandalyeden 146'sı Liberal Parti'ye giderken, Theotokis "10", Mavromihalis "8", Rallis "6" ve Zaimis "3" milletvekili çıkarabilmişlerdir. Bkz. Nikolakopulos, *Οι Εκλογές 1910-1920*, s. 32.

[32] Nikos Nikolopulos, *Δημήτριος Γούναρης: Πολιτική Βιογραφία [Dimitrios Gunaris: Siyasi Biyografi]*, I. Σιδέρης, Αθήνα 2007, s. 157-158.

[33] Yeni maddelerden bazıları şu şekildedir. Seçilme yaşı 30'dan 25'e düşürülmüştür. Ayrıca ülkede seçim sürecini yönetmek üzere Seçim Mahkemesi tesis edilmiş, subayların milletvekili adayı olmadan önce görevlerinden istifa etmeleri şart koşulmuştur. Yargı bağımsızlığı güvencelerinin artırılması hususunda yenilikler getiren anayasaya göre, devlet ve kanunlar tarafından haksızlığa uğradığı gerekçesiyle vatandaşların da başvurabileceği Danıştay kurulmuş, Anayasa'da değişiklik yapılmasının kolaylaştırılması adına adımlar atılmış ve devlet memurlarının daimi kadroya geçirilmesi kararlaştırılmıştır. Kişi güvenliği ve hürriyetinin korunması, eşit vergilendirme, konut dokunulmazlığı, dernek kurma hakkı gibi hususlarda var olan maddeler düzenlenmiş, eğitim ilk defa zorunlu ve bedelsiz hale getirilmiş ve zorunlu askeri hizmet uygulamasına başlanmıştır. Bununla birlikte, savaş, seferberlik, dış tehdit oluştuğunda verilen kişisel hakların ve garantilerin kısmen ya da tamamen askıya alınmasına olanak sağlayan "olağanüstü hal" kanunu da geçmiştir. Bkz. Mihalis Tsapogas, "Η Συμβολή του Ελ. Βενιζέλου στη Δημιουργία και Ανάπτυξη των Θεσμών: Σύνταγμα-Δικαιοσύνη-Διοίκηση" [El. Venizelos'un Kurumların Oluşturulması ve Geliştirilmesine Katkısı: Anayasa-Adalet-İdare], *Ιστορία Εικονογραφημένη*, Τεύχος 512, Φεβρουάριος 2011, s. 25; Nikolaos Tsiros, *Η Νομοθεσία του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά την Περίοδο 1911-1920: Στα Πλαίσια της Μεταρρυθμιστικής του Πολιτικής και στα Κοινωνικοπολιτικά Δεδομένα της Εποχής [1911-1920 Döneminde Venizelos Yasaları: Reform Politikası ve Dönemin Sosyopolitik Verileri Çerçevesinde]*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013, s. 72-77.

Ancak siyasi görüşlerini fiiliyata geçirebilecek ismin Venizelos olduğuna kanaat getirmesiyle birlikte daha Atina'ya varışından beri yanında olmuş, bir nevi sağ kolu haline gelmiştir.[34]

Venizelos, 1880li yılların sonunda Girit Adası'nda tanıştığı daha sonra İstanbul elçiliğinde de görev yapmış olan tecrübeli diplomat İoannis Griparis'i, Girit'teki huzursuzluğun neden olduğu Türk-Yunan ilişkilerindeki gerilimi yatıştırabileceğine olan inancından Dışişleri Bakanlığı görevine getirmiştir.[35]

Maliye Bakanlığı'na ise daha önce bu kurum için danışmanlık da yapan, 1904-1907 yıllarında Selanik ve ardından 1910 yılında politikaya atılana kadar Washington elçiliklerinde görev alan Lambros Koromilas'ı uygun görmüştür.[36] Venizelos'un ekonomide birlikte çalıştığı bir diğer isim İskenderiye'de pamuk ticaretiyle başladığı işlerini ilerleterek büyük servet sahibi olan Emmanuil Benakis olmuştur. Yakın dostluk kurduğu Benakis'e, yeni tesis edilen Tarım, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı - daha sonra Milli Ekonomi Bakanlığı adını alacaktır - mevkiini uygun görmüştür.[37] Milli Eğitim Bakanı'nı 1905 yılında Karditsa milletvekili seçilen, Repulis gibi dönemin yenilikçi hizbi Japonlar Grubu'nda yer alan Apostolos Aleksandris üstlenmiştir. Apostolakis, Yunanistan'da halk dilinin "dimotiki" hâkim kılınması adına çalışmalar yürüten "Eğitimciler Derneği"nin kurucularındandır.[38]

Venizelos kabinesinin Adalet Bakanı, anayasa tartışmaları sırasında orta yol olarak anayasada değişiklik yapılması fikrini ortaya atan ve dönemin en yetkin

---

[34] *Εμπρός*, 15.05.1924, s. 1.

[35] Helen Gardikas-Katsiadakis, "Venizelos' Advent in Greek Politics 1909-1912", *Eleftherios Venizelos The Trials of Statesmanship*, Ed. Paschalis Kitromilides, Edinburgh University Press, Edinburgh 2006, s. 98.

[36] 1912 Ağustos ayına kadar Maliye Bakanlığı yapan Koromilas, ayrıca 1912 Nisan'ında Dışişleri Bakanlığı görevini de üstlenmiş, bu süreçte Venizelos yurtdışında bulunduğunda başbakan vekilliğini yürütmüştür. Makedonya meselesine hâkim olması hasebiyle Balkan Savaşları sürecinde Dışişleri Bakanlığı'nı yürüten Koromilas, Venizelos ile aralarında oluşan görüş ayrılığı sonrası 18 Ağustos 1913 tarihinde istifa etmiş ve Roma'ya Büyükelçi olarak atanmıştır. Bkz. Helen Gardikas-Katsiadakis, "Η Εξωτερική Πολιτική του Βενιζέλου 1910-1912" [Venizelos'un Dış Politikası 1910-1912], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, s. 95.

[37] Benakis ayrıca 1914 yılında Atina Belediye Başkanı seçilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Helen Gardikas Katsiadakis, "Η Γνωριμία Ελευθερίου Βενιζέλου και Εμμανουήλ Μπενάκη" [Eleftherios Venizelos ve Emmanuil Benakis'in Tanışıklığı], *Πρακτικά Ζ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου*, Ρέθυμνο 1991, s. 75-85.

[38] *Ελευθερία*, 13.04.1961, s. 8; Aleksis Dimaras, "Χαρακτηριστικά Αστικού Φιλελευθερισμού στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα των Κυβερνήσεων του Βενιζέλου" [Venizelos Hükümetlerinin Eğitim Programlarında Burjuva Liberalizminin Karakteristiği], *Βενιζελισμός και Αστικός Εκσυγχρονισμός*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1988, s. 23.

hukukçularından Nikolaos Dimitrakopulos olmuştur. 8 Ağustos 1910 seçimlerinde "21" sandalye kazananan Dimitrakopulos, reform tasarıları Venizelos'un programı ile uyuştuğu için Liberal Parti'ye katılmıştır. Anayasanın yenilendiği süreçte konuya en hâkim kişi olarak adalet konusundaki maddelerin mimarı olmuş; yargı güvenliği, modern ceza mevzuatı, kişisel hakların korunması ve tefeciliğe karşı mücadele gibi konulara odaklanmıştır. Ancak 1912 seçimlerinden sonra Mayıs ayında, Venizelos ile fikir ayrılığına düşerek partiden istifa etmiş ve İlerici Parti'yi (Προοδευτικόν Κόμμα) kurmuştur.[39]

Venizelos, iç politikada olduğu kadar dış politikada da partiler arası destek almak için farklı ideolojik yönelimleri olan aydınları bir araya getirmiştir. Bu manada 1918 yılında Yunanistan Sosyalist İşçi Partisi (ΣΕΚΕ) kurulana kadar solcu düşün adamlarını siyasetine dâhil etmiştir.[40] Bu isimlerden belki de en önemlisi yukarıda bahsi geçen Sosyologlar Grubu'nun lideri Aleksandros Papanastasiu'dur. 1910 Kasım seçimlerinde Liberal Parti ile ortak oy pusulası çıkarıp meclise giren Papanastasiu ve Sosyologlar[41], anayasa değişikliğindeki ilerici maddelerin tanzim edilmesinde etkili olmuştur.[42]

Görüldüğü üzere Venizelos, siyasi ajandasını takip edebilecek nitelikte isimlerle çalışmaya gayret etmiştir. Bununla birlikte İkinci Anayasa Meclisi'nin ve dolayısıyla Liberal Parti'nin özü hakkında Kordatos'un yorumu dikkate değerdir. Ona göre yeni meclis ideolojik bir mozaik gibidir. Eski partilerden ayrılıp Venizelos safına

---

[39] 1912 seçimlerinde Özerk Girit Adası da milletvekili çıkarıp Yunan parlamentosuna sokmak istemiştir. Ancak Osmanlı Devleti'yle diplomatik bir kriz yaratacak böylesi bir adım atmak istemeyen Venizelos ile Giritli milletvekilleri destekleyen Dimitrakopulos'un arası açılmıştır. Bkz. Petrakakos, *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος*, s. 10-11; Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα*, Τόμος Β, s. 830.

[40] Stella Aligizaki, "Ο Βενιζέλος και η Ελληνική Διανόηση κατά την Εποχή του Διχασμού" [Venizelos ve Ulusal Ayrışma Dönemi Yunan Düşün Hayatı], *Η Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Η Κορύφωση Σύγκρουσης Δύο Κόσμων. Η Ιστορική Αποτίμηση 100 Χρόνια Μετά Πρακτικά Συμποσίου*, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά 2017, s. 175.

[41] Sosyologlar grubu, 1915 yılında Ulusal Ayrışmanın kendini göstermesiyle birlikte Liberal Parti'ye eklemlenerek partinin sol kanadını oluşturmuştur. Bkz. Thanasis Diamandopulos, "Ο Α. Παπαναστασίου ως Αριστερή Πτέρυγα του Βενιζελισμού" [Venizelizmin Sol Kanadı Olarak A. Papanastasiu], *Αλέξανδρος Παπαναστασίου: Οι Κοινωνικές, Οικονομικές και Πολιτικές Απόψεις του - Πρακτικά του Συνεδρίου 5-7 Δεκεμβρίου 1986*, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1990, s. 132.

[42] Sosyologların Danıştay'ın kurulması, mesai saatlerinin mesleğe göre 8-10 saat arasında düzenlenmesi, mağazaların Pazar günleri tatil yapılması gibi teklifleri yasalaşmıştır. Bkz. Akritas Kaidatzis, "Ο Συνταγματικός Λόγος του Αλέξανδρου Παπαναστασίου και η Συμβολή του στην Παραγωγή των Συνταγμάτων του 1864/1911 και του 1927" [Papanastasiu'nun Anayasa Söylemi ve 1864/1911 ile 1927 Anayasalarının Oluşturulmasına Katkısı], *Αλέξανδρος Παπαναστασίου*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2008, s. 151, 158.

geçenler, ayrıca "yeni" tüccarlar, sanayiciler ve Benakis, Negrepondis, Koromilas, Vurlumis ve Athanasakis gibi büyük sermaye sahipleri, sağ kanadı oluşturmuşlar ve reform hareketini yavaşlatmışlardır.[43]

Anayasa değişikliği sürecinde Venizelos'a karşı oluşan muhalefete dönecek olursak, aralarında siyasi düşünce bakımından farklar bulunsa da hepsinin ortak noktasını muhafazakârlığa olan meyillerinin oluşturduğu söylenebilir.[44] Buradan Gudi Darbesi öncesi siyasi yaşamına dönmek gibi bir istekleri olduğu çıkarımı yapılmamalıdır. Öne sürdüklerine göz atıldığında ileriye dönük bir politika üretmekten ziyade güncel sorunların çözümüne odaklandıkları görülür. Genel hatlarıyla Liberal Parti'nin tasarladığı reformlardan ve siyasete uygulanış biçiminden rahatsız olmuşlardır. Nitekim Venizelos'un elindeki yürütme erkinin güçlenmesi, muhalefette olan kendileri için hareket alanının daralması manasına gelmiştir. Bu minvalde liberallerle devamlı çatışmaları, kendilerini daha da korumacı olmaya itmiştir. Bu olguya en güzel örneği bir sonraki bölümde ele alınacağı üzere Ulusal Ayrışma'nın tırmandığı süreç oluşturmaktadır. Ayrıca Antivenizelist partilerin, Liberal Parti'nin iktidarda olması hasebiyle menfaatleri tehlike altına giren kesimlerin savunucusu rolünü üstlendikleri, anlaşılabilir bir durumdur.[45]

Venizelos'a karşı en sert muhalefet yapan Rallis'in partisi, modernleşmeye karşıt bir tavır sergilemiştir. Rallis, meclisi politik hayatın en güçlü dişlisi olarak tasavvur etmiş; Krallık makamını da ülke sınırlarını aşan milli birliğin sembolü olarak görmüştür. Liberal Parti'nin mali politikasının merkezini üst katman burjuvalar oluştururken, Rallis'in odağında küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşturduğu grup

---

[43] Yanis Kordatos, *Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας 1900-1924 [Modern Yunanistan Tarihi 1900-1924]*, Τόμος 13, Εκδόσεις 20ος Αιώνας, Αθήνα 1958, s. 233.

[44] Kathimerini Gazetesi'nin sahibi Yeorgios Vlahos'un makalesinden bir kesit Antivenizelist düşünce yapısını özetler niteliktedir: *"Halk Partisi, hayrıyla şerriyle, kanunlara saygının, eski alışkanlıkların, usullerin, adetlerin, parlamenterliğin, nizamın, intizamın partisidir. Olağanüstü bir başarı elde etmeyecektir; ancak felakete de götürmeyecektir. Büyük bir siyaset yapmayacaktır; ancak büyük ve dayanılmaz siyasetin sonuçlarına da katlanmayacaktır."* Bkz. Yeorgios Vlahos'un Kathimerini gazetesinde 22 Haziran 1932 tarihinde yayımlanan makalesinden aktaran Thanasis Diamandopulos, *Οι Πολιτικές Δυνάμεις της Βενιζελικής Περιόδου: Ο Βενιζελισμός της Ανόρθωσης [Venizelos Döneminin Siyasi Dinamikleri: Yenilik Döneminde Venizelizm]*, 1ος Τόμος, Τεύχος Α΄, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1985, s. 195.

[45] Diamandopulos, *Ο Βενιζελισμός*, s. 42-43.

vardır. Üretimin artırılarak istihdam yaratılması gibi talepleri olsa da ekonomik kalkınmaya yönelik planlı bir program sunmamıştır.[46]

Siyasi yönelimi açısından Rallis'ten çok da farkı bulunmayan Mavromihalis'in grubundaki vekiller, Gudi Darbesi sonrası iktidara gelme şansı yakalayan liderleri sayesinde ülke siyasi yaşamına katılma fırsatı bulmuşlardır. Ülkede gerçekleştirilmesi beklenen "reformu" Venizelistlerin başaramayacağı kanısında olmuşlardır. Hatta anayasanın mahiyeti konusundaki tartışmalarda, Liberal Parti'nin duruşuna zıt bir şekilde "kurucu meclis" lehinde açıklamalar yapmışlardır.[47]

Theotokis, Venizelos karşıtlarının en ılımlısı olarak nitelendirilebilir.[48] Liberallerin değişimci hareketine karşı çıkmasa da savunduğu muhafazakâr görüşle Venizelos'tan ayrılmıştır. Ayrıca bir taraftan işverenlere diğer taraftan işçilere vaatlerde bulunduğunu öne sürerek Venizelos'u eleştirmiştir. Theotokis, kendi başbakanlığı döneminde planladığı gibi, ülkedeki bütün imkânların silahlanma için kullanılmasını desteklemiştir.[49]

Zaimis ise hizbinde yer alan siyasetçileri, Venizelos'un hatalarına düşmeyen Venizelistler olarak tanımlamıştır. Askeri Birlik'in taleplerine ve Liberal Parti'nin yenilik hareketine taban tabana zıt bir görüş geliştirmemiştir. Yaptığı muhalefetin odağı, Liberal Parti'nin mali programı olmuştur.[50]

Yukarıda ele alınan tarihsel olgular ve Yunanistan'ın ilgili döneme yönelik siyasi dinamikleri göz önünde bulundurulduğunda artık Venizelizm ve Antivenizelizm

---

[46] Agathoklis Azelis, "Η Διαμόρφωση και Λειτουργία των Πολιτικών Κομμάτων στην Ελλάδα 1821-1936" [Yunanistan'da Siyasi Partilerin Oluşumu ve İşleyişi 1821-1936], *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ΄Λυκείου Θεωρητική Κατεύθυνση*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1999, s. 94.

[47] Dafnis, *Τα Ελληνικά Πολιτικά Κόμματα*, s. 110.

[48] İngiltere hâkimiyetindeki Korfu Adası'nda dünyaya gelen Theotokis, Sorbonne Üniversitesi'nde hukuk eğitimi almış, bir süre avukatlık yaptıktan sonra Korfu'da belediye başkanlığına seçilmiş, ikinci dönem başkanlığı sırasında Başbakan Trikupis'in davetiyle katıldığı genel seçimlerden başarıyla çıkarak Atina'ya gelmiş ve uzun yıllar milletvekilliği yapmıştır. Bkz. Yeorgios Rallis, "Γεώργιος Θεοτόκης: Πολιτικός του μέτρου και των ηπίων τόνων" [Yeorgios Theotokis: Ölçünün ve Ilımlı Tonların Politikacısı], *Τα Νέα*, 18.10.1999.

[49] Thanasis Diamandopulos, *10 και μία Δεκαετίες Πολιτικών Διαιρέσεων: Οι Διαιρετικές Τομές στην Ελλάδα την Περίοδο 1910-2017 - Η Δεκαετία του 1910 Εθνικός Διχασμός [Siyasi Çekişmelerin 110 Yılı: 1910-2017 Arasında Yunanistan'daki Kamplaşmalar - 1910lu Yıllar Ulusal Ayrışma]*, 1ο Τεύχος, Δεύτερη Έκδοση, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2017, s. 44.

[50] 1897 yenilgisinden sonra 1899 yılına kadar ve sonrasında İncil'in halk diline çevrilmesi sonucu çıkan olaylar sonrasında başbakanlığı bırakmak durumunda kalan Theotokis'in yerine 1901 ve 1902 yıllarında başbakanlık yapmıştır. "Αλέξανδρος Ζαΐμης" [Aleksandros Zaimis], *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*, Τόμος VI., Εκδόσεις Δομή, Αθήνα χ.χ., s. 218-219; Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα*, Τόμος B, s. 829.

kavramlarına yönelik bir tanım yapılabilir. Buna göre İkinci Anayasa Değişikliği Meclisi seçimlerini boykot ederek katılmayıp, 1912 Mart yılında yeniden meclise giren muhalefet partilerine ve ilerleyen yıllarda sözü edilenlerin takipçileri olan ya da yeni kurulan merkez ve sağ partilere toplu olarak Antivenizelist denmiştir. Aynı şekilde Liberal Parti ile ortaklık kuran, bağımsız olarak meclise girse de Venizelos güdümünde olan ya da Liberal Parti'den ayrılıp benzer sâiklerle politika yürüten oluşumlar da Venizelist olarak anılmıştır.[51]

Ancak bir sonraki bölümde işleneceği üzere 1915 yılında ülkedeki siyasi kutuplaşmanın toplumsal bir boyut kazanmasıyla birlikte kavramlar anlam genişlemesine uğramıştır. Kimin himayesi sayesinde mevki edindiklerine göre memurlar, Venizelos'a ya da Konstantinos'a yakın olmalarına göre subaylar[52], Venizelos ya da eski politikacıları destekleyip desteklemediklerine göre gazeteciler[53] ve çıkar ilişkileri doğrultusunda işadamları, bu iki kategoriye göre sınıflandırılmaya başlamışlardır. Eğitimciler, doktorlar, din adamları, komşular ve hatta aynı aile içindeki kişiler dahi kendilerini Venizelist ya da Antivenizelist olarak tanımlamıştır.[54]

[51] Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα*, Τόμος Β, s. 817.

[52] Başta Askeri Birlik'e üye olup Venizelos'un iktidara gelmesiyle birlikte yapılan askeri düzenlemeler sayesinde rütbeleri ilerleyen subaylar Venizelist olmuşlardır. Öte yandan Konstantinos'un orduda Baş Müfettiş ve Başkomutan gibi unvanlarla görev yaptığı Veliaht Prensliği yıllarında kurmaylığını yapan, himayesi altına giren subaylar da Antivenizelist olmuşlardır. Özellikle Ulusal Ayrışma yıllarından başlamak üzere orduda keskinleşen bu kutuplaşma, ülkede yıllarca pek çok darbeyi/teşebbüsünü beraberinde getirmiştir. Bkz. Veremis, *The Military in Greek Politics*, s. 37, 49, 52; Papacosma, *The Military in Greek Politics*, s. 177.

[53] Burada ilgi çekici bir örnek verilebilir. *Athine Gazetesi*'nin sahibi Yeorgios Pop, Venizelos'un Atina'da yakın ilişkiler kurduğu ilk gazetecilerden olmuş, hatta başkentteki politikacılarla bağlantı kurmasını sağlamıştır. Pop'un Venizelos kabinesinde bakanlık beklentisi vardır, hatta bu konuda söz bile almıştır. Ancak Kral Yeorgios, Pop'a kabinede yer vermemesi için Venizelos'tan özellikle ricada bulunmuştur. Venizelos da bu ricayı geri çevirmeyerek Pop'a herhangi bir bakanlık vermemiştir. Bu nedenle de Pop, Venizelos'a cephe almaya başlamış; çok sürmeden en ateşli Venizelos karşıtlarından biri haline gelmiştir. İliakis, *Βενιζέλος*, s. 61.

[54] Hering, *Τα Πολιτικά Κόμματα*, Τόμος Β, s. 818.

1.2. ULUSAL AYRIŞMA'NIN TARİHÇESİ

Venizelos, Balkanlarda kaynayan kazanın bir savaşa dönüştüğü süreçte, ülke içinde fikir ayrılıkları oluşmasının önüne geçmek için, daha iktidara geldiği tarihte sarayla uzlaşı içinde olmaya gayret etmiş; ordudan uzaklaştırılan veliahta ve diğer prenslere görevlerini iade etmiştir. Ordu içindeki krallık yanlısı subaylar ve birlikçiler arasındaki çekişmeleri, her iki kesime de görevler vererek bitirmeye çalışmıştır.[55] Venizelos, ülkesinin savaş hazırlıklarını tamamlamış; seçimler yoluyla politikasını onaylatmıştır. Hâlihazırda aralarında anlaşma sağlayan Sırbistan ve Bulgaristan ile müzakerelerde bulunmuş ve "ortak düşman" Osmanlı Devleti'ne karşı Balkan İttifakı'nın kurulmasını sağlamıştır.[56] Yunanistan, çok geçmeden patlak veren Balkan Savaşları neticesinde giriştiği yoğun askeri yenilenme hareketinin meyvesini toplamıştır. Selanik, Kavala, Yanya ve çevresini, ayrıca Girit'i nihai olarak sınırlarına dâhil etmiş; geleceklerinin Büyük Devletlerce tayin edilmesine karar verilen Ege Adaları'ndaki zaptını korumuştur.[57] Sonuç olarak ülke, toprak bakımından iki katına çıkmıştır.

Venizelos, bu zaferin siyasi lideri olarak görülmüştür. Diğer taraftan Konstantinos da orduların muzaffer Başkomutanı olarak kabul edilmiş ve geniş halk kitlelerinden destek toplamıştır. Ancak iki ismin arası daha o dönemde açılmaya başlamıştır. Mavrogordatos'a göre I. Balkan Savaşı'nın devam ettiği esnada Veliaht olarak başkomutanlık görevini yürüten Konstantinos, Ordu Bakanı da olan Venizelos'un her emrini uygulamamıştır. Konstantinos, Kral Yeorgios'un Yunanistan'a yeni eklemlenen Selanik'i ziyareti sırasında öldürülmesinin ardından tahta çıkmış ve II. Balkan Savaşı sırasında başkomutanlığa devam etmiştir. Ancak artık Kral olarak Ordu Bakanı'ndan emir almaması, savaşın yönetilmesinde sorunlar

---

[55] Balkan Savaşları'na giden süreçte anayasada yapılan değişikliklerin dışında askeri alanda da yoğun bir yenilenme hareketi kaydedilmiştir. Kara kuvvetleri Fransızlar, Deniz kuvvetleri İngilizler tarafından eğitime tabi tutulmuştur. Silah ve mühimmat alımları yapılmış, ayrıca donanma yeni savaş gemileriyle donatılarak ülkenin savaş hazırlığı tamamlanmaya çalışılmıştır. Bkz. Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle*, s. 79; Dimitrios Vakas, *Η Μεγάλη Ελλάς: Ελευθέριος Βενιζέλος Πολεμικός Ηγέτης [Büyük Yunanistan: Savaş Lideri Eleftherios Venizelos]*, Εκδόσεις Σπ. Δαρεμά, Αθήνα 1965, s. 28-30.

[56] Yerasimos Vokos, *Ιστορία του Βαλκανοτουρκικού Πολέμου [Balkan-Türk Savaşı Tarihi]*, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Δ. Δημητράκου, Αθήνα 1914, s. 56; Dimitris Michalopoulos, "The Salonica Issue and the Balkan Wars", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2012, s. 58.

[57] Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt: II, Kısım: II, 3. B., TTK, Ankara 1991, s. 463-464; Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt: II, Kısım: III, 3. B., TTK, Ankara 1991, s. 244-250.

teşkil etmiştir. İki isim arasındaki çekişme, bir nevi güç savaşı halini almıştır. Bu sebeple Balkan Savaşları'ndan Büyük Savaş'a kadar geçen süre zarfında Kral, Venizelos karşıtı politikacıların çevresinde toplanarak siyasi ittifak kurdukları bir kutba dönüşmüştür.[58]

Ulusal Ayrışma'ya dönülecek olursa 1914 yazında patlak veren I. Dünya Savaşı, Yunanistan için nasıl bir duruş sergileyeceği sorunsalını beraberinde getirmiştir. İktidara geldiği süreçten itibaren İngiltere ve Fransa ile yakın diyalog geliştiren Venizelos, kazanan tarafın İtilaf Devletleri olacağı fikrindedir. Dolayısıyla Müttefik saflarında yer alarak ülkenin irredantist hedeflerinin gerçekleştirilmesini çok daha mümkün görmektedir. Öte yandan Konstantinos, tahta çıkmasıyla birlikte ülke yönetiminde etkin bir rol oynayacağının sinyallerini vermiştir.[59] Bu nedenle yukarıda bahsedildiği üzere kendisine yakın Antivenizelist politikacılar ve subaylar ile birlikte Liberal Parti'den farklı bir sav geliştirmiştir. Buna göre Yunanistan, I. Dünya Savaşı'na girerek yeni bir maceraya atılmak yerine tarafsız kalmalı ve ülkeye yeni eklemlenen bölgelerin yönetimine ağırlık vermelidir. Pek çok eserde, bu tutumun Alman yanlısı bir tavır şeklinde yorumlandığı görülebilir.[60] Nihayetinde Konstantinos'a ordudaki görevini iade eden Venizelos ile Bükreş Antlaşması sonrası Venizelos'a "ülkenin medar-ı iftiharı" sıfatını yakıştıran Konstantinos[61] arasındaki anlaşmazlık, kısa sürede ülkeyi iki kutba bölecek bir boyuta ulaşmıştır.[62]

---

[58] George Th. Mavrogordatos, *1915 Εθνικός Διχασμός [1915 Ulusal Ayrışma]*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015, s. 34-35.

[59] Babasının cenazesini almak üzere Selanik'e giden Konstantinos, dönüşünü ve Meclis'te yemin edip görevine başlayacağını Venizelos'a bildirdiği telgrafını XII. Konstantinos olarak imzalamıştır. Buradan kendisini son Bizans İmparatoru XI. Konstantinos Paleologos'un halefi olarak gördüğü ve Bizans mirasını sahipleneceğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Bkz. ΜΠ-ΑΕΒ 173/002/12 - 6 Mart 1913 Konstantinos'un Taht Töreni ve Babasının Cenazesi ile İlgili Venizelos'a Telgrafı.

[60] Örneğin bkz. Yanis Kordatos, *Οι Επεμβάσεις των Αγγλών στην Ελλάδα [İngilizlerin Yunanistan'a Müdahaleleri]*, Επικαιρότητα, Αθήνα 1973, s. 73. Eserlerde, Konstantinos'un "Alman yanlısı tutumu" genellikle şu dayanaklar ile gerekçelendirilmektedir: Konstantinos, Almanya İmparatoru II. Wilhelm'in kız kardeşi Sofia ile evlidir. Konstantinos'a yakın dostu II. Wilhelm tarafından "Alman Mareşali" rütbesi takdim edilmiştir. Konstantinos, yüksek askeri eğitimini Prusya Askeri Akademisi'nde almıştır. Böylelikle Alman askeri gücüne tanıklık ederek etkilenmiş ve danışmanlarının da etkisiyle patlak veren Büyük Savaş'ta zaferin Almanlarda olacağını düşünmüştür.

[61] Spiros Melas, *Οι Πόλεμοι 1912-1913 [1912-1913 Savaşları]*, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα 2009, s. 496.

[62] Mavrogordatos, iki savaş arası dönemde Yunanistan'daki toplumsal koalisyon ve parti stratejilerini ele aldığı eserinde, Venizelos ve Konstantinos'un arasındaki çekişmeyi, "karizmatik lider-parti" teorisiyle başarılı bir şekilde irdelemektedir. Bkz. George Th. Mavrogordatos, *Stillborn Republic – Social Coalitions and Party Strategies in Greece 1922-1936*, University of California Press, Berkeley 1983, s. 55-64.

İtilaf Devletleri, daha Büyük Savaş'ın başlarından itibaren Yunanistan'ın genişleme sahası olarak gördüğü bölgelerden toprak teklifleri yapmışlar ve onu kendi saflarına çekmek istemişlerdir. Şubat 1915'te Çanakkale üzerine toplu bir çıkarma yapılmasına karar verdikleri aşamada, Yunanistan'a kara ordusu ve donanmasıyla katkı sağladığı takdirde Anadolu'da genişleme hakkı tanınacağını bildirmişlerdir. Konstantinos, Çanakkale Harekâtı'na katılma fikrine ilk etapta karşı çıkmamıştır. Ancak Albay İoannis Metaksas gibi askeri ve Yeorgios Streit gibi siyasi danışmanlarının harekâta katılmak için antlaşmalarla belirlenecek garantilerin istenmesi gerektiğine ve Almanya'nın savaştan galip çıkacağına dair görüşlerinden etkilenmiştir. Sonuç olarak harekâta katılımı onaylamamıştır.[63]

Bu durum Venizelos'u 21 Şubat 1915 tarihinde istifa etmek durumunda bırakmıştır. Konstantinos, Venizelos'un yerine hükümeti kurma görevini tarafsızlık politikasını destekleyen Antivenizelist cenahtan Dimitrios Gunaris'e vermiştir.[64] İtilaf Devletleri, Çanakkale Harekâtı'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, 1915 yazında Bulgaristan'ın İttifak Devletleri yanında savaşa girmesini engellemek istemiştir. Bu nedenle Bulgaristan'a Yunanistan ve Sırbistan sınırlarındaki Makedonya bölgesinden toprak teklif edilmiştir. Gunaris hükümetine, Kavala ve çevresinin (Sırbistan'a da Makedonya Bölgesi'nin güney kısımlarının) Bulgaristan'a söz verildiği iletilmiştir.[65] Gunaris, Bulgaristan'a hiçbir toprak ödününü kabul etmemiş ve savaşa girilmesi için Müttefiklerin teklif ettiği zafer sonrası kazanımlar hakkında güvence istemiştir.[66]

Yunanistan'da artık taraf seçme konusunda sert tartışmalar yaşanmaya başlamıştır. 1912 seçimlerindeki sonuçlar hatırlanırsa, meclisin çoğunluğu hâlâ

---

[63] Dimitris Michalopoulos, *O Εθνικός Διχασμός: Η Άλλη Διάσταση [Ulusal Ayrışma: Başka Bir Boyut]*, Εκδόσεις Τροχαλία, Αθήνα 1997, s. 13-14; Richard Clogg, *A Concise History of Greece*, Cambridge University Press, Cambridge 1992, s. 87.

[64] Kabinesinde Japonlar Grubu'ndan arkadaşları Haralambos Vozikis'e (Eğitim Bakanlığı) ve Petros Protopapadakis'e (Maliye Bakanlığı'nı) vermiş, Yeorgios Zografos (Dışişleri Bakanı), Panagis Tsaldaris (Adalet Bakanı), Nikolaos Triantafilakos (İçişleri Bakanı), Athanasios Eftaksias (Ekonomi Bakanı), Yeorgios Baltatzis (Ulaştırma Bakanı), Nikolaos Stratos (Donanma Bakanı) olmuştur. Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=871, (04.01.2019).

[65] Kordatos, *Οι Επεμβάσεις των Αγγλών στην Ελλάδα*, s. 73.

[66] Ayrıca İngiltere ve Fransa, Yunanistan'ın teklifleri reddetmesinin ardından karşılık olarak İtalyan İşgali altında bulunan On İki Ada'nın yine kendi saflarına çekmek istedikleri İtalya'ya bırakılmasına karar vermişlerdir. Bkz. Nikos Svoronos, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας [Çağdaş Yunan Tarihinin Gözden Geçirilmesi]*, ΙΓ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2007, s. 120-121.

Liberal Parti'dedir. Dolayısıyla, I. Dünya Savaşı'na girme adına yoğun çalışma yürüten liberaller, Gunaris'e güvenoyu vermemiş ve Konstantinos'u meclisi feshedip seçimleri ilan etme durumunda bırakmışlardır. Böylece Liberal Parti, savaşa girilmesini öngören politikasını halkın takdirine sunmuştur. Gerçekten de Yunanistan'ın Büyük Savaş'a girip girmemesi konusunda referandum niteliği de taşıdığını söylemenin yanlış olmayacağı seçimler gerçekleştirilmiştir. Balkan Savaşları sonrası ülkeye eklemlenen yeni bölgelerin de katıldığı 31 Mayıs 1915 tarihli seçimlerde, "316" sandalyeden, "186"sını Liberal Parti, "124"ünü ise Antivenizelistler (Gunaris 95, diğerleri toplamda 29) almıştır.[67]

Venizelos hükümeti, Konstantinos'un hastalığı nedeniyle iki aydan uzun bir süre sonra kurulabilmiştir. Liberal Partililer bu olayı, Konstantinos'un iktidarı Venizelos'a devretmemek ve bu şekilde savaşa girilmesini geciktirmek için hastalığını bahane ettiği şeklinde yorumlamışlardır. 10 Ağustos 1915 tarihinde yeni hükümeti kuran Venizelos, krallığa yakın isimlere bakanlık vermek gibi daha önce uyguladığı ılımlı siyasetten uzaklaşmış; kabinesinde salt Liberal Parti kurmaylarına yer vermiştir.[68] Venizelos, savaş politikasını devam ettirmiş; Sırbistan ile 19 Mayıs 1913 tarihinde imzalanan ikili antlaşma dolayısıyla, Sırbistan'a yapılacak olası bir Bulgar saldırısı karşısında Yunanistan'ın savaşa girmek zorunda kalacağını açıklamıştır. Kral Konstantinos ise Sırp-Yunan ittifakının Balkan Devletleri arasındaki bir çatışma halinde yürürlüğe gireceğini, ancak hâlihazırda tüm Avrupa'yı kapsayan bir savaş yaşandığı için antlaşmanın geçerli sayılamayacağını savunmuştur.[69]

Eylül 1915'ten itibaren Balkanlardaki hararet artmaya devam etmiştir. Bu esnada İtilaf Devletleri, Bulgaristan'a toprak teklifi konusunu yeniden açmıştır. Venizelos, Kavala ve çevresine karşılık Anadolu'da vaat edilen genişleme teklifi

---

[67] Nikolakopulos, *Οι Εκλογές 1910-1920*, s. 34-36.

[68] Kabinede Andreas Mihalakopulos (Milli Ekonomi Bakanı), Dimitrios Diamandidis (Ulaştırma Bakanı), İoannis Tsirimokos (Eğitim Bakanı) ve Konstantinos Raktivan (Adalet Bakanı) olarak yerlerini korumuştur. Venizelos, kabinesinde daimi yer bulan Emmanuil Repulis'i bu hükümette Maliye Bakanı pozisyonuna getirirken, yerini (İçişleri Bakanlığı) Yeorgios Kafadaris'e vermiştir. Panayotis Danglis Ordu Bakanı, 1910 Dragumis hükümetinde Askeri Birliğin önerdiği Donanma Bakanı olan Athanasios Miaulis, aynı göreve tekrardan gelmiştir. Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=874, (05.01.2019).

[69] Yannis Yanulopulos, *Η Ευγενής μας Τύφλωσις: Η Εξωτερική Πολιτική και Εθνικά Θέματα από την Ήττα του 1897 εώς τη Μικρασιατική Καταστροφή [Asil Gafletimiz: 1897 Yenilgisinden Küçük Asya Felaketine Dış Politika ve Milli Meseleler]*, Βιβλιόραμα, Τετάρτη Έκδοση, Αθήνα 2003, s. 226-227.

nedeniyle toprak ödününü gündemine almıştır. Öte yandan Sırp Başbakan Nikola Paşiç, ülkesinde hâlihazırda Merkezi İmparatorluklar ile yürütülen savaşın yarattığı güç durum karşısında Müttefik politikasını kabul etmek durumunda kalmıştır. Ancak anılan girişim de bir çözüm sunmamıştır. Bulgaristan seferberlik ilan edip Sırp sınırına birliklerini nakletmeye başlayınca Venizelos, Sırbistan'a yardım edilmesi için İngiltere ve Fransa'yı Selanik'e 150.000 kadar asker çıkarmaya davet etmiştir.[70] Venizelos'un yukarıda anılan ikili antlaşmaya dayanarak şart koştuğu rakamdan çok daha az sayıda asker Müttefik donanmasıyla yola çıkmıştır.[71] Bu arada Yunanistan da Bulgar taarruzu tehlikesine karşı seferberlik ilan etmiştir. Venizelos, Sırbistan'a saldırı gerçekleştiği takdirde askeri çatışmaya girilmesi kararını meclisten geçirmiş ve basına bu yönde demeç vermiştir. Bununla birlikte Kral'ı savaşa ikna etmesinin mümkün olmadığı fikrine vararak istifa etmiştir.[72] Başka eserlerde Konstantinos'un Müttefik birliklerini Yunanistan'a davet ettiği için Venizelos'tan istifa etmesini istediği yazmaktadır.[73] Her hâlükârda Venizelos, aynı yıl içerisinde ikinci defa iktidarı bırakmak durumunda kalmıştır.

Konstantinos, Venizelos'un istifa etmesiyle kendi görüşlerini paylaşan Anitvenizelist politikacılara hükümet kurma görevi verecektir. 24 Eylül 1915 tarihinde yaklaşık bir aylık süreyle iktidarda kalabilen ve Antivenizelist bir koalisyon olarak adlandırılabilecek Zaimis hükümeti kurulmuştur.[74] Bu sırada İtilaf Devletleri, İttifak

---

[70] Yanulopulos'a göre İtilaf Devletleri hem Yunanistan'da anlaşabilecekleri tek müttefik olarak gördükleri Venizelos'u iktidarda tutabilmek hem de İttifak Devletleri'ne üstün gelebilecekleri yeni bir cephe açabilmek için teklifi kabul etmişlerdir. Ayrıca Venizelos'un İngiltere ve Fransa ile yürüttüğü görüşmelerde, Konstantinos'un teklife onay vermeyeceğini, bu nedenle Müttefik birliklerinin çıkarmasını tipik olarak protesto edeceğini ifade etmiştir. Bkz. Yanulopulos, *Η Ευγενής μας Τύφλωσις*, s. 233.

[71] Smith eserinde 13.000 rakamından bahsetmektedir. Çalışmanın çözümleme kısmında Venizelos ve Metaksas farklı rakamlar zikredeceklerdir. Smith'in eserinden farklı bilgiler paylaşılabilir. Buna göre Müttefik birlikleri, bölgeye varmalarının ardından Selanik'i, Alman ve Bulgar ordularının Makedonya Bölgesi'ne ilerleyişini durdurmak için asker sevkiyatı sağlanacak bir aktarma üssüne çevirmişlerdir. Ayrıca Struma Körfezi'nden başlayarak Ohri'ye kadar varan siperler oluşturarak bölgeye konuşlanmışlardır. Bkz. Michael Llewellyn Smith, *Yunan Düşü*, Ayraç Yayınevi, Ankara 2002, s. 87.

[72] Nikolaos Tsiros, *Κράτος, Εξουσία, Κοινοβουλευτικό Σύστημα σε Κρίση κατά την Περίοδο 1914-1920 [1914-1920 Yıllarında Devlet, İktidar, Parlamenter Sistem Krizde]*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013, s. 170-171.

[73] Ör. Clogg, *A Concise History of Greece*, s. 89.

[74] Aleksandros Zaimis (Başbakan) ve (Dışişleri Bakanı), Dimitrios Gunaris (İçişleri Bakanı), Stefanos Dragumis (Maliye Bakanı), Yeorgios Theotokis (Milli Ekonomi Bakanı) ve (Geçici Din İşleri ve Milli Eğitim Bakanı), Dimitrios Rallis (Ulaştırma Bakanı) ve (Geçici Adalet Bakanı), İoannis Yannakitsas (Ordu Bakanı) ve Pavlos Kunduriotis (Donanma Bakanı). Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=880, (07.01.2019).

Devletleri'ne ileri harekât gerçekleştirmek için resmiyette tarafsızlığını koruyan Yunanistan topraklarına askerlerini konuşlandırmaya devam etmiştir. Keza İtilaf Devletleri, Makedonya bölgesindeki askeri taleplerinin kabul edilmesi için ülkeye baskı uygulamaktadır. Böylesi güç bir durumda iktidarda bulunan Zaimis, Sırbistan'dan gelen resmi yardım talebini, yukarıda anıldığı üzere Avrupa'da topyekûn bir savaş olduğu için aralarındaki antlaşmanın uygulanamayacağını belirterek cevapsız bırakmıştır. İngiltere, savaşa girilmesi şartıyla Kıbrıs'ın Yunanistan'a bırakılmasını dahi önermiştir.[75] Ancak tüm tekliflerin reddi tabii olarak Konstantinos ve taraftarlarının İtilaf Devletleri'nin düşmanlığını kazanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu esnada Müttefik birlikleri, Fransız komutan General Maurice Sarrail liderliğinde Üsküp'e ileri harekâta başlamış; ancak Sırp ordusuyla birleşemeyerek geri çekilmek zorunda kalmıştır.[76]

Yunan siyasetine dönülecek olursa, Liberaller mecliste çoğunluğu oluşturduğu için istedikleri politikayı izleyemeyen Antivenizelistler, oturumlarda yaşanan bir kriz sonrası[77] hükümete güvenoyu verilmesini gündeme getirmişlerdir. Bu şekilde iktidarın düşmesini ve ardından seçimlere gidilmesini planlamışlardır. Partisinden güvenoyu istenmediği takdirde hükümetin iktidarda kalması konusunda Zaimis'le anlaşan Venizelos, izlenen politikadan duyduğu memnuniyetsizliği kamuoyuyla paylaşmış ve güvenoyu vermeyerek Zaimis'i istifa etmek durumunda bırakmıştır.[78] Beklenildiği üzere Kral Konstantinos, 29 Ekim'de meclisi dağıtarak 6 Aralık'ta seçimlerin yapılacağını ilan etmiştir. Bu arada Liberal Partililerin "mecliste

---

[75] Yunanistan'a sunulan Kıbrıs teklifine daha sonra o dönemde Bulgaristan'ın elinde bulunan Batı Trakya da eklenmiştir. Bkz. Konstantinos Zavitzianos, *Αι Αναμνήσεις του εκ της Ιστορικής Διαφωνίας Βασίλεως Κωνσταντίνου και Ελευθερίου Βενιζέλου Όπως την Έζησε (1914-1922)[Eleftherios Venizelos ve Kral Konstantinos'un Tarihî Karşıtlığına Dair Yaşadığından Anıları 1914-1922]*, Τόμος Ι, χ.ε., Αθήνα 1946, s. 96-97.

[76] George B. Leon, *Greece and the Great Powers 1914-1917*, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki 1975, s. 254.

[77] Ordu Bakanı Yannakitsas, üst rütbedeki subaylara seferberlik tazminatı bağlanması için bir yasa tasarısı vermiştir. Liberaller, bu adımın subayların Konstantinos'a bağlılıklarını sağlamak adına atıldığı suçlaması getirmişlerdir. Ayrıca ülkenin içine girdiği kritik dönemde böylesi bir teklifte bulunan Ordu Bakanı'nın özür dilemesini istemişlerdir. Bunun üzerine, Gunaris, Rallis, Theotokis ve Dragumis gibi Antivenizelist liderler, güvenoyu meselesini gündeme getirmişlerdir. Bkz. Mavrogordatos, *Εθνικός Διχασμός*, s. 71-73.

[78] Despina Papadimitriu, "Ο Εθνικισμός στο Βενιζελικό και Αντιβενιζελικό Τύπο και η Εσωτερική Διαμάχη (1914-1917)" [Venizelist ve Antivenizelist Basında Milliyetçilik ve İç Çekişme 1914-1917], *Συμπόσιο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο Πρακτικά*, Εταιρεία ΕΛΙΑ - Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1988, s. 100.

ve kamuoyunda bir nüfuzu olmadığını" iddia ettikleri Stefanos Skuludis, 25 Ekim 1915 tarihinde geçiş hükümetini kurmuştur.[79] Venizelos, partililerine yeni seçimlerin hileli olacağını, ordunun iktidarın lehine kullanılacağını ve Liberal Parti'nin kaçınılmaz yenilgisiyle sonuçlanacağını açıklamıştır.[80]

Venizelos, 1915 yılında meclisin feshedilip hangi dış politikanın izleneceği yönünde kararın halka sunulmasını hem kendisi istemiş hem de anayasaya uygun bulmuştur. Ancak seçimleri kazandığı halde yürüttüğü politikaya müdahale edilmesini ve meclisin aynı konu hakkında yeniden dağıtılmasını milli iradenin hiçe sayılması olarak görmüştür.[81] Nitekim Aralık seçimlerinde, 1910 yılında eski parti temsilcilerinin yaptığı gibi bu sefer de Liberal Parti, Konstantinos'un yasama ve yürütmeye müdahale ettiği gerekçesiyle seçimleri boykot etmiştir. Sonuç olarak tek taraflı yapılan seçimler Antivenizelistlerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. 1915 yılında kurduğu Milliyetçiler Partisi ile Antivenizelist siyasi bloğun lider ismi haline gelen Gunaris, yine seçimlerde en çok oy toplayan isim olmuştur.[82] Ancak Konstantinos, hükümeti kurma görevini Gunaris'e vermemiş[83]; Skuludis hükümeti görevine devam etmiştir.

Skuludis'in başa çıkması gereken dış politika meselelerinden ilki, Almanya'nın notası üzerine gelişmiştir. Almanya, 1907 Lahey Sözleşmesi gereğince tarafsız Yunan topraklarından geçecek Sırp birliklerinin silahsızlandırılmasını talep

---

[79] Stefanos Skuludis (Başbakan) ve (Dışişleri Bakanı), Dimitrios Gunaris (İçişleri Bakanı), Stefanos Dragumis (Maliye Bakanı), Yeorgios Theotokis (Milli Ekonomi Bakanı) ve (Geçici Din İşleri ve Milli Eğitim Bakanı), Dimitrios Rallis (Ulaştırma Bakanı) ve (Geçici Adalet Bakanı), İoannis Yannakitsas (Ordu Bakanı) ve Pavlos Kunduriotis (Donanma Bakanı). Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=883, (07.01.2019).

[80] Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı yıllarını detaylıca ele alan araştırmacılardan Leondaritis'e göre seçmenlerin yarısının silahaltında iken yapılan seçimler tam bir fiyaskodur. Konstantinos, bunun yakışıksız bir seçim manevrası olduğunu ve pişmanlık duyduğunu bizzat İngiliz Elçi Sir Elliot'a açıklamıştır. Bkz. Leon, *Greece and the Great Powers*, s. 309.

[81] Nikos Alivizatos, *Το Σύνταγμα και οι Εχθροί του στην Νεοελληνική Ιστορία 1800-2010 [Çağdaş Yunan Tarihinde Anayasa ve Düşmanları 1800-2010]*, Ανατύπωση, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2017, s. 227-228.

[82] Not edilmesi gerekir ki Venizelos'un boykotuna seçmenleri de katılmış ve seçime katılma oranı yarı yarıya düşmüştür. Buradan hareketle Venizelos'un Mayıs seçimlerindeki oy oranını koruduğu söylenebilir. Bkz. Nikolakopulos, *Οι Εκλογές 1910-1920*, s. 36.

[83] Gunaris, 1915 yılındaki başbakanlığı sırasında İtilaf Devletleri tarafından Yunanistan'ın savaşa girmesi için yapılan tüm teklifleri reddetmesi ve Lazarus Meclisi'nin yeniden iktidara gelmesine kadar geçen süre zarfındaki tutumu nedeniyle İtilaf Devletleri'nin istemediği siyasetçilerden biri haline gelmiştir. Bu nedenle 1917'de Fransızlarca tutuklanıp Korsika'ya sürgüne yollanan isimlerden biri olmuştur. Bkz. Dimitrios Hronopulos, *Δημήτριος Γούναρης [Dimitrios Gunaris]*, Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1980, s. 257-258.

etmiş; aksi halde Yunanistan'ın tarafsızlığını tanımayacağını bildirmiştir. Sırbistan, İtilaf Devletleri'nin müttefikidir. Dolayısıyla böylesi bir talebi yerine getirmek donanmasıyla Ege Denizi'ni kontrolü altında tutan İtilaf Devletleri'yle karşı karşıya gelme anlamına gelmektedir. Skuludis, konuyu Müttefik elçilerine iletmiş; fakat sert bir tepki görmüştür. İtilaf birliklerine karşı gerçekleştirilecek bir eylemin düşmanca karşılanacağı ve gerekirse zor kullanılmasını gerektirecek sonuçlar doğuracağı cevabını almıştır.[84]

Üstelik İngiltere ve Fransa, Yunanistan'a 10 Kasım 1915 tarihinde verdikleri notayla, ağır isteklerde bulunmuşlardır. Buna göre birliklerinin silahsızlandırılmayacağına dair kati bir güvence, askerlerinin nakli için gerekli ulaşım kolaylığı, Selanik Limanı'nın kullanımlarına açılması ve ordularının Makedonya bölgesinde yaratabileceği zararların tazmininin üstlenilmesini talep etmişlerdir. İtilaf Devletleri, birkaç gün içerisinde ikinci bir nota daha vererek Yunan ordusunun Selanik'ten çekilmesini, bölgedeki kara ve demir yollarının sınıra kadar tam kontrolünü ve Yunan karasularında karşılaşılabilecek İttifak denizaltılarına saldırı hakkını istemiştir. Ciddiyetin gösterilmesi için İngiliz ve Fransız donanması, Milos Adası'nda konuşlandırılmıştır. Abluka tehdidi altındaki Yunan iktidarı, tüm talepleri kabul etmek zorunda kalmıştır.[85]

Diğer yandan Almanya da tüm bu gelişmeler karşısında yukarıda anılan talepleri konusunda Yunanistan'a baskı yapmayı sürdürmüş; Alman Genelkurmay Başkanlığı, Yunanistan'ın uluslararası hukuka aykırı davranması halinde uygulayacakları önlemler üzerine strateji geliştirmeye devam etmiştir. Leon'a göre Konstantinos, Aralık ayından itibaren II. Wilhelm ile şahsen müzakereler yürütmeye başlamış ve Yunan topraklarının işgali planlarının engellenmesi için Makedonya'daki bazı bölgelerin önlem amaçlı İttifak güçlerine devredilmesi üzerine anlaşmaya varmaya çalışmıştır.[86]

---

[84] Emmanuil Rukunas, *Εξωτερική Πολιτική 1914-1923 [Dış Politika 1914-1923]*, χ.ε., Αθήνα 1983, s. 208-209.

[85] Theodoros Sabatakakis, "Ο Διχασμός, Το Κίνημα του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη και η Είσοδος της Ελλάδας στον Πόλεμο" [Ayrışma, Venizelos'un Selanik'teki İhtilali ve Yunanistan'ın Savaşa Girişi], *Εθνικός Διχασμός: Ο Κωνσταντίνος, ο Βενιζέλος και το Ανάθεμα 1916-1917*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2009, s. 18.

[86] Almanya savaşın başlarında, Konstantinos'a ülkesinin kendi lehlerinde tarafsız kalmayı sürdürmeleri halinde, zafer kazanılmasının ardından Yunanistan'a topraklarına Kuzey Epir, Makedonya'daki

Bu esnada İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a müdahaleleri de devam etmektedir. General Sarrail, 30 Aralık'ta savaşta oldukları ülkelerin Selanik'te bulunan konsoloslarını tutuklatmıştır. Aynı günlerde, İttifak Devletleri karşısında bozguna uğrayan Sırp ordusundan kalan birliklerin yeniden düzenleneceği yer olarak Korfu Adası seçilmiş ve zapt edilmiştir. Yine Selanik'in içinde bulunduğu Thermaikos Körfezi'nin savunmasını sağlayan Karaburun Tabyası kontrol altına alınmış; Demirhisar Köprüsü imha edilmiştir.[87]

Sırp ordusuna Korfu Adası'nda yeniden savaşabilecek mahiyet kazandırılmasının akabinde, sayıları yüz bini aşan söz konusu birliklerin karayoluyla Yunan topraklarından Selanik'e nakledilmesi meselesi ortaya çıkmıştır. Almanya, konuyla ilgili olarak tarafsızlığın ihlal edilmemesi için nota vermiştir. Bunun üzerine Skuludis, Fransa'ya birliklerin deniz yoluyla Yunan karasularından geçirilmesini önermiştir. Önerisi kabul edilmiş; ancak neticesinde Skulidis iktidarının düşmesine neden olacak en önemli gelişme yaşanmıştır. Almanya'nın Atina Büyükelçisi Wilhelm von Mirbach, Selanik'e nakledilen Sırp birlikleri nedeniyle güçlenen General Sarrail'e karşı önlem amaçlı Rupel Tabyası'nın İttifak ordusunca işgal edileceğini bildirmiştir. Rupel'in 13 Mayıs 1916 tarihinde işgal edilmesine karşılık olarak İtilaf Devletleri, Taşoz Adası'nı zapt etmiş ve Yunanistan'a kısmi abluka uygulamaya başlamıştır.[88]

Rupel Tabyası'nın işgal edilmesinin ülke kamuoyunda yarattığı büyük şok ile birlikte Atina'da Venizelos yanlısı gazetelerin büroları basılmış ve hatta İngiltere Büyükelçiliği önünde, uygulanmaya başlayan ablukayı protesto eden gösteriler düzenlenmiştir.[89] Böylece İtilaf Devletleri, Rupel işgalinin Konstantinos'un işbirliği ile gerçekleştiğini ileri sürerek 8 Haziran 1916 tarihinde sert bir nota vermiştir. Buna

---

Gevgeli ve Doyran bölgeleri ve Oniki Adalar'ın eklenmesini ve Anadolu'daki Rum nüfusun korunması tekliflerini yapmıştır. Konstantinos bu tekliflerin geçerliliğini yitirip Makedonya'daki toprakların tehlikeye girmemesi için 1916 Mayıs ayına kadar Almanya ile müzakere yürütmüştür. Bkz. Leon, *Greece and the Great Powers*, s. 307-308; Konstantinos Svolopulos, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1900-1945 [Yunan Dış Politikası 1900-1945]*, Τόμος Ι, 15η Έκδοση, Εστία, Αθήνα 2008, s. 120.

[87] Svolopulos, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Τόμος Ι, s. 123. Bu arada, Ocak ayında "eski particilerden" Yeorgios Theotokis ve Kiriakulis Mavromihalis hayatlarını kaybetmişlerdir.

[88] Mavrogordatos'a göre işgal, Konstantinos ve taraftarı olan iktidar ile Almanya arasında önceden anlaşma yapılması ertesinde gerçekleşmiştir. İşgal sonrası Almanya ile olan müzakerelerin bitmesi ve diplomatik ilişkilerin kesilmesinin de danışıklı dövüş olduğunu, ayrıca Konstantinos'un gizli olarak Almanya'dan kredi sağladığını belirtmektedir. Bkz. Mavrogordatos, *Εθνικός Διχασμός*, s. 83.

[89] Despina Papadimitriu, *Ο Τύπος και ο Διχασμός 1914-1917 [Basın ve Ayrışma 1914-1917]*, (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), Αθήνα 1991, s. 126-127.

göre Yunan seferberliği derhal iptal edilmeli, Skuludis hükümeti görevi bırakmalı ve geçici tarafsız yeni bir bakanlar kurulu göreve başlamalıdır. Ancak taleplerin arasında Yunanistan'ın içişlerine doğrudan müdahale anlamına gelen iki madde daha yer almıştır. İtilaf Devletleri, garantör devletler sıfatıyla gerekirse Yunan halkının özgürlüklerinin koruyucusu olacaklarını belirterek, anayasaya aykırı buldukları 1915 Aralık seçimlerinin iptal edilmesini ve polis teşkilatına Venizelist isimlerin de atanmasını istemişlerdir.[90]

Taleplerinin kabul edilmesi için Fransız Donanması'nın Amiral Dardige du Fournet komutasında Pire'ye yönlendirmelerinin de ardından Skuludis istifasını sunmuştur. İtilaf Devletleri'nin de istediği üzere Zaimis'in başbakanlığında Gunaris, Rallis, Dragumis gibi koyu kral yanlılarının olmadığı "tarafsız" bir hükümet 9 Haziran 1916 tarihinde kurulmuş ve Yunan seferberliği kaldırılmıştır.[91] Seferberliğin kaldırılmasının akabinde, Kral Konstantinos ve taraftarlarının desteklenmesi için Antivenizelistlerin güdümündeki tüm yedek ordu mensuplarının dernekleri, bir isim altında birleştirilmiş ve "Panhelenik Yedekler Birliği" (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εφέδρων) kurulmuştur. Yunanistan'daki ilk kitlesel örgütlenme sayılan bu oluşum, 1916 Haziran ayından itibaren "Yedekler" (Επίστρατοι)[92] olarak adlandırılan üyelerinin sayısını büyük ölçüde artırmış ve gerektiği takdirde kullanılacak paramiliter gruplar haline gelmişlerdir.[93]

Bu sırada Almanya ve Bulgaristan, İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'ın savaşa girmesi için yaptığı baskıyı ve birliklerinin Makedonya'daki faaliyetlerini gerekçe göstererek işgal hattını genişletmek zorunda olduklarını bildirmişlerdir. Böylece Temmuz-Ağustos 1916'da Doğu Makedonya'ya ileri harekâta başlamışlardır. Sarrail

---

[90] Mavrogordatos, *Εθνικός Διχασμός*, s. 83.

[91] Kabine üyeleri şu şekildedir: Anastasios Haralambis (İçişleri Bakanı), Antonios Momferatos (Adalet Bakanı), Konstantinos Lidorikis (Milli Eğitim Bakanı), Yeorgios Rallis (Maliye Bakanı), Petros Kalligas (Milli Ekonomi Bakanı), Fokion Negris (Ulaştırma Bakanı), Konstantinos Kallaris (Ordu Bakanı), İoannis Damianos (Donanma Bakanı). Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=886, (10.01.2019).

[92] "Επίστρατος" sözlük anlamıyla seferberlik ilan edildiğinde askeri hizmete çağrılmış ya da çağrılabilecek olan yedek er, erbaş, astsubay, subaylara verilen genel isimdir. Bkz. *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* , Τόμος 2, s. 670.

[93] Konuyla ilgili yapılan en detaylı çalışma için bkz. George Th. Mavrogordatos, *Εθνικός Διχασμός και Μαζική Οργάνωση [Ulusal Ayrışma ve Kitlesel Örgütlenme]*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1996.

komutasındaki İtilaf birlikleri savunmada başarısız olmuş ve Bulgar ordusu, Ağustos sonunda Drama ve Serez'i zapt ederek Kavala'ya varmıştır.[94]

Zaimis hükümeti, Romanya'nın savaşa katılmasının akabinde Yunanistan'ın savaşa girmesi konusunda İtilaf Devletleri ile masaya oturmak istese de, Konstantinos'a hiçbir şekilde güvenmeyen[95] İtilaf Devletleri müzakereye yanaşmamışlardır. Üstelik Atina'daki telsiz, telgraf, posta hatlarını kontrol altına alarak belirledikleri "düşman ajanlarının" sınır dışı edilmelerini sağlamışlardır.[96] Keza İtalya, Epir Bölgesi'ne yönelik genişleme niyetini bölgenin kuzeyine birliklerini konuşlandırarak hayata geçirmeye başlamıştır. Zaimis, ülkesinin dört bir yanındaki yabancı müdahalelerinin yarattığı zor şartlar karşısında dayanamayarak 29 Ağustos 1916 tarihinde istifa etmek zorunda kalmıştır. Aynı tarihte Alman ve Bulgar orduları Kavala'yı tamamen işgal ederek "tarafsızlığın bozulmaması" emrini alan 4. Kolordu'yu esir almış ve Florina'ya varmıştır.[97] Zaimis'in halefi olarak Nikolaos Kaloyeropulos başkanlığındaki bakanlar kurulu, 3 Eylül 1916 tarihinde göreve başlamış ve sadece üç hafta iktidarda kalabilmiştir.[98]

Atina'da yeniden iktidar değişikliğine gidildiği süreçte Selanik'te de önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Doğu Makedonya'nın Alman-Bulgar ordusunca zaptından hemen önce Venizelist askeri kanat da harekete geçmiş, Argiropulos, Plastiras,

---

[94] Yeorgios Leondaritis, "Η Διεθνής Θέση της Ελλάδος στις Παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου" [I. Dünya Savaşı'nın Arifesinde Yunanistan'ın Uluslararası Konumu], *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΕ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978, s. 36.

[95] Konstantinos, İttifak ileri harekâtı sonrasında, Müttefikleri yatıştırmak niyetiyle Almanya taraftarı olan Genelkurmay Başkanı Viktor Dusmanis ve yardımcısı Albay İoannis Metaksas'ı görevlerinden uzaklaştırmıştır. Bkz. Yeorgios Leondaritis, *Η Διεθνής Θέση της Ελλάδος*, s. 37.

[96] Polihronis Enepekidis, *Η Δόξα και ο Διχάσμος: Από τα μυστικά αρχεία Βιέννης Βερολίνου και Βέρνης 1908-1918 [İtibar ve Ayrışma: Viyana, Berlin ve Bern Gizli Arşivlerinden 1908-1918]*, Γ΄ Έκδοση, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1992, s. 517-526.

[97] Balkan Savaşları'nın ardından Kavala'nın Yunanistan'a eklenmesiyle 1913 yılında tesis edilen 4. Kolordu, Atina'dan hiçbir direniş gösterilmemesi yönünde gelen emir üzerine Alman ve Bulgar birliklerine teslim olmuş, kolordunun komutanıyla birlikte tamamı tren yoluyla Almanya – Görlitz'e nakledilmiş ve burada üç yılı yakın bir süre "misafir" edilmişlerdir. 4. Kolordu, Türk Kurtuluş Savaşı yıllarında Edirne'ye kaydırılmış ve "Trakya Ordusu" adını almıştır. ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Ιστορία της Συμμετοχής του Ελληνικού Στρατού στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1914-1918 [Yunan Ordusunun I. Dünya Savaşı'na Katılmasının Kısa Tarihi 1914-1918]*, Έκδοση Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1993, s. 104.

[98] Nikolaos Kaloyeropulos (Başbakan, Maliye Bakanı ve Geçici Ordu Bakanı), Aleksandros Karapanos (Dışişleri Bakanı), Lukas Rufos (İçişleri Bakanı), Dimitrios Vokotopulos (Adalet Bakanı), Aleksandros Kanaris (Milli Eğitim Bakanı), Thanos Basias (Milli Ekonomi Bakanı), İoannis Kaftantzoglu (Ulaştırma Bakanı), İoannis Damianos (Donanma Bakanı). Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=889, (12.01.2019).

Zimvrakakis, Kondilis gibi subaylar, 1916 Ağustos'undan itibaren, Fransız General Sarrail'in desteğiyle Selanik'te Ulusal Savunma İhtilali'ni (Κίνημα Εθνικής Αμύνης) başlatmışlardır.[99]

Venizelos'un hareketin başına geçmesine neden olan koşullara bakılacak olursa: Skuludis hükümetini düşüren İtilaf Devletleri notasının işaret ettiği üzere yeni seçimlerin yapılması beklenmiştir. Ancak hem Venizelist basının hem de bizzat Venizelos'un Müttefik müdahalesini ve ablukasını yüceltici yorumları, Atina'da sert tepkiyle karşılaşmıştır.[100] Dolayısıyla liberaller, yapılacak seçimlerin partileri lehinde sonuçlanmayacağı kanaatine varmıştır. Venizelos, Kral ile hiçbir şekilde uzlaşılamayacağına emin olmuş ve tek çözümün Ulusal Savunma İhtilali'nin başına geçerek Selanik'te ikinci bir meclisin kurulması olduğuna karar vermiştir. Venizelos, bu saikle taraftarı politikacıları ve subayları yanına alarak Atina'yı terk etmiştir. Memleketi Girit'e geçerek, temel hedefinin İtilaf Devletleri yanında Bulgar işgaline karşı mücadele etmek olduğunu belirtmiş; Selanik Geçici Hükümeti'nin (Προσωρινή Κυβέρνηση Θεσσαλονίκης) Pavlos Kunduriotis[101] ve Panayotis Danglis[102] eş başkanlığında kurulduğunu açıklamıştır.[103] Böylece Yunanistan'da iki başlı dönem başlamıştır.

3 Ekim 1916 tarihinde Fransa'nın yardımıyla Selanik'e geçen Venizelos, Nikolaos Politis'i Dışişleri Bakanı tayin etmiş ve 20.000 asker ve yaklaşık 700 subaydan oluşan orduyu yönetimine bağlamıştır. İtilaf Devletleri'nden İtalya, daha önce anıldığı üzere Epir üzerindeki talepleri dolayısıyla Venizelos'u desteklemekten

---

[99] Murat Hatipoğlu, *Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk – Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988, s. 68.

[100] Papadimitriu'nun sunduğu gazete alıntılarına ve bilgilere dayanarak: Venizelistlerin İtilaf Devletleri'nin ülkenin kuruluşundan beri koruyucu devlet olduklarını ve yine Yunanistan'ı kurtarmak adına hareket ettikleri için minnet duyduklarını belirterek anılan eylemleri meşrulaştırdıkları söylenebilir. Bkz. Papadimitriu, *Τύπος και ο Διχασμός*, s. 127-128.

[101] Pavlos Kunduriotis, Balkan Savaşları esnasında denizde gösterdiği başarılardan ötürü halk tarafından milli kahraman olarak görülmüş ve "Ege Adaları Fatihi" olarak anılmıştır. 1916 yılında Skuludis hükümetinde Donanma Bakanlığı'nı üstlense de, Kral Konstantinos'un Alman yanlısı politika izlediğine kanaat getirerek Venizelos'un Selanik'teki hareketini desteklemiştir. Bkz. İoannis Papafloratos, "Ο Πολυτάραχος Βίος του Παύλου Κουντουριώτη" [Pavlos Kunduriotis'in Fırtınalı Yaşamı], *Ιστορία Εικονογραφημένη*, Τεύχος 517, Ιούλιος 2011, s. 19-24.

[102] Panayotis Danglis, 1914 yılında ordudan emekli olarak Liberal Parti'ye katılmış, 1915 seçimlerinde Yanya milletvekili olmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Stratigos P. Y. Danglis, *Αναμνήσεις-Έγγραφα-Αλληλογραφία [Anılar-Belgeler-Yazışmalar]*, Τόμος Β, Βιβλιοπωλείον Βαγιονάκη, Αθήνα 1965.

[103] Nik. Gr. Zaharopulos, *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στη Θεσσαλονίκη [Eleftherios Venizelos Selanik'te]*, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1997, s. 124.

uzak durmuştur. İngiltere ve Fransa ise geçici hükümeti resmi olarak tanımamış[104]; fakat Selanik'e diplomatik temsilcilerini göndererek ve Venizelos hükümetine askeri harcamaları için 10 milyon frank kredi tahsis ederek desteklerini sunmuşlardır.[105] Böylece Selanik Hükümeti, İttifak Devletleri'ne savaş ilan etmiştir.

İtilaf Devletleri, yeni koşullardan istifade ederek Atina hükümetinden tüm hafif zırhlı donanmanın geçici olarak teslim edilmesini ve ayrıca limanların ve demiryollarının kontrolünü talep etmiştir. Baskı karşısında başka çözüm bulamayan Kaloyeropulos, İtilaf isteklerini kabul etmiştir. Ancak Konstantinos, ülkenin tarafsız kalması hususunda geri adım atmamış; kararı dolayısıyla Kaloyeropulos'u görevden almıştır. Yerine 29 Eylül 1916 tarihinde Atina Üniversitesi'nde Tarih Profesörü olan Spiridon Lambros'u atamıştır.[106]

Lambros'un iktidarı devraldığı dönemde Konstantinos, diplomatik bir manevraya girişmiştir. Bu doğrultuda Fransa Başbakanı Aristide Briand tarafından kendisiyle anlaşma sağlaması için gizli görev verilen Paul Bénazet müzakere gerçekleştirmiştir. Müzakerede Tesalya'da kalan Yunan ordusunun Mora Yarımadası'na nakledilmesi ve İtilaf Devletleri'nin zararlarını karşılamak adına büyük miktarda askeri mühimmatın ve hafif zırhlıların teslim edilmesi konuşulmuştur. Konstantinos'un teklifiyle Sarrail'in komutasındaki birliklere bir tehdit oluşturmadığını göstermek istediği söylenebilir. İtilaf Devletleri'nden karşılık olarak Yunanistan'a uygulanan katı önlemlerin durdurulması ve teslim edilecek mühimmatın Atina hükümetine karşı kullanılmaması güvencesi talep edilmiştir.[107]

---

[104] Müttefiklerin geçici hükümeti resmi olarak tanımamasının altında yatan bir nedenin pek tabii cumhuriyetçi eğilimlere olan karşıtlık olduğu söylenebilir. Konstantinos her ne kadar düşman olarak görülse de bağlı olduğu Glücksburg Hanedanı'nın Avrupa'daki tüm diğer hanedanlıklarla akrabalık bağları bulunmaktadır. Dolayısıyla bir hanedanlığın erkini yitirmesi, kendi ülkelerindeki mevkiilerinin de sorgulanması ihtimalini doğurmaktadır. Nitekim Konstantinos'un tahttan uzaklaştırılıp kolaylıkla yönlendirebileceklerini düşündükleri küçük oğlu Aleksandros'un yerine geçmesi üzerine plan yapmışlardır.

[105] Sabatakakis, *Ο Διχασμός*, s. 23.

[106] Spiridon Lambros (Başbakan ve Milli Eğitim Bakanı), Evgenios Zalokostas (Dışişleri Bakanı), Anastasios Tsellos (İçişleri ve Geçici Adalet Bakanı), Sokratis Tzanetuleas (Maliye Bakanı), Nikolaos Apostolidis (Milli Ekonomi Bakanı), İoannis Argiropulos (Ulaştırma Bakanı), İoannis Damianos (Donanma ve Geçici Ordu Bakanı). Başlangıç kabinesi anılan şekilde olsa da hükümetin istifa ettiği tarihe kadar pek çok değişiklik yaşanmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=892, (20.01.2019).

[107] Leondaritis, *Η Διεθνής Θέση της Ελλάδος*, s. 41.

Ancak Bénazet ile yapılan müzakereler, bir taraftan Konstantinos'un Müttefiklere daha çok ödünde bulunulmasının Almanya ile savaşa girme tehlikesi doğuracağına kanaat getirmesi, öte yandan Sarrail ve Ulusal Savunma komutasındaki ordunun Katerin şehrini zapt etmesi sonrasında sonuçsuz kalmıştır. İtilaf Devletleri, buna rağmen müzakereye konu maddelerin zorla uygulanması için adım atmışlardır. Amiral Fournet, 22 Ekim 1916 tarihinde Salamina Deniz Üssü'ne çekilen hafif zırhlıların Fransız askeri personel ile Müttefik kullanımına geçmesi notasını vermiş; aldığı menfi cevabın ardından üssü zapt etmiştir. Bunu 3 ve 11 Kasım 1916 tarihlerinde Doğu Makedonya'da İttifak Devletleri'ne bırakılanlara eşdeğer miktarda askeri mühimmatın 18 Kasım tarihine kadar teslim edilmesini talep eden Müttefik notası izlemiştir. Alman birliklerinin Bükreş'e girmesinin de verdiği güvenle Lambros ve Konstantinos, Bénazet görüşmelerinin hükümlerine uyulmadığını öne sürerek anılan mühimmatı vermemekte diretmiştir.[108]

Yunanistan'a tanınan sürenin sona ermesiyle Fransız, İngiliz ve İtalyan askerlerinden oluşan 3.000 kişilik birlik, 18 Kasım 1916 tarihinde kamu binalarını ve stratejik noktaları ele geçirerek güç gösterisi yapmak amacıyla Faliron ve Pire limanlarından karaya çıkarak Atina'ya doğru yürüyüşe geçmişlerdir. Atina hükümeti, Müttefik birliklerinin hedefindeki noktalara derhal kendi askerlerini yerleştirerek direniş gösterme kararı almıştır. Mavrogordatos'a göre "yedekler" de "Krallarını" desteklemek için toplanmışlardır.[109] Atina merkezine ilerlemeyi sürdüren Müttefik birliklerinin etrafı, Filopappos Anıtı yakınlarında Yunan askerlerince çevrilmiş; müteakiben çatışmalar başlamıştır. Amiral Fournet'in karargâhını kurduğu Zappion'a Yunan tarafından birkaç el top atışı yapılması ise Fransız donanmasının Atina'yı – Saray dâhil – topa tutmasına neden olmuştur.[110] Çatışmalar ancak İtilaf Devletleri elçilerinin araya girmesi ve Konstantinos'un anılan mühimmatın bir bölümünü Fournet'e teslim etmeye razı olmasıyla sona ermiştir. Neticede Yunan tarafından 4

---

[108] Yuli Kokkori, "Νοεμβριανά: Η Υποχωρητικότητα των Ελληνικών Κυβερνήσεων, Η Ασυδοσία των Ξένων και Η Εμφύλια Σύγκρουση" [Kasım Olayları: Yunan Hükümetlerinin Ödüncülüğü, Yabancıların Sorumsuzluğu ve İç Çatışma], *Εθνικός Διχασμός: Ο Κωνσταντίνος, ο Βενιζέλος και το Ανάθεμα 1916-1917*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2009, s. 34; Ioannis Murelos, "Το Αποκορύφωμα του Δράματος: Τα Νοεμβριανά του 1916" [Dramın Zirvesi: 1916 Kasım Olayları], *Η Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Η Κορύφωση Σύγκρουσης Δύο Κόσμων. Η Ιστορική Αποτίμηση 100 Χρόνια Μετά Πρακτικά Συμποσίου*, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά 2017, s. 84.

[109] Mavrogordatos, *Μαζική Οργάνωση*, s. 96.

[110] Kokkori, *Νοεμβριανά*, s. 36-40.

subay ve 26 asker ölmüş, 4 subay ve 58 er yaralanmış, 60'tan fazlası tutuklanmıştır. Müttefik birliklerinden ise 6 subay ve 68 asker ölmüş, 165 er yaralanmış ve 80'i de tutuklanmıştır.[111]

Müttefik birliklerinin geri çekilmesinin ertesi günü, Atina'da "yedeklerden" oluşan paramiliter güçlerin desteğiyle Venizelistlere yönelik saldırılar başlamıştır. Yunanistan tarihine "Kasım Olayları" adıyla geçen - Antivenizelist basının "Venizelos çetesini süpürme hareketi" şeklinde haber yaptığı - iç çatışmaların sonucunda 35 kişi öldürülmüş; 922 kişi tutuklanarak işkenceye uğramış; 503 işletme yağmalanmış; 66 haneye tecavüz vakası yaşanmış ve 31 Venizelist gazetenin büroları tahrip edilerek yayımları durdurulmuştur.[112]

Kasım olayları sonrasında "Atina Devleti"ne yönelik uygulanan Müttefik ablukası sertleştirilince başkentte temel ihtiyaç maddelerinin dahi temininde son derece güçlük çekilmeye başlanmıştır. Özellikle kral yanlısı basın üzerinden Yunan halkının yaşadığı tüm bu "felaketlerin" sorumlusunun Venizelos olduğu propagandası yoğun bir şekilde yapılmıştır.[113] Olaylar, Venizelos'un Atina Kilisesi Sinodu tarafından 16 Aralık 1916 tarihinde aforoz edilmesine ve Pedion Areos Parkı'nda, İoannis Metaksas'ın organize ettiği iddia edilen bir girişimle Venizelos'un gıyabında "şeytan" olarak taşlanmasına kadar varmıştır.[114]

Yunanistan'da artık her iki kutup da birlikte yol izledikleri devletlerden etkin bir müdahale gerçekleştirmesini beklemektedir. Venizelos, İtilaf Devletleri'nin Atina hükümetine karşı yeni bir askeri müdahalede bulunması adına siyaset izlemeye devam etmiştir. Kral ve Lambros hükümeti ise Kasım'da yaşanan olaylardan sonra verdikleri

---

[111] Yeorgios Vendiris, *Η Ελλάς του 1910-1920: Ιστορική Μελέτη [1910-1920 Yunanistan'ı: Tarihi İnceleme]*, Τόμος ΙΙ, Δεύτερη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα 1970, s. 271-273.

[112] Leon, *Greece and the Great Powers*, s. 436-437; Mavrogordatos, *Μαζική Οργάνωση*, s. 98. Saldırılar esnasında Venizelos'un yakın arkadaşı Atina Belediye Başkanı Emmanuil Benakis dahi tutuklanıp konduğu nezarethanede kötü muameleye maruz kalmıştır. Kızı Pinelopi Delta'nın anılarında yaşadıkları detaylıca anlatılmaktadır. Bkz. Pinelopi Delta, *Ελευθέριος Βενιζέλος: Ημερολόγιο-Αναμνήσεις-Μαρτυρίες-Αλληλογραφία [Eleftherios Venizelos: Günlük-Anılar-Tanıklıklar-Yazışmalar]*, Ερμής, Αθήνα 2009, s. 15-35.

[113] Papadimitriu, *Ο Εθνικισμός στο Βενιζελικό και Αντιβενιζελικό Τύπο*, s. 102-103.

[114] Andreas Nanakis, "Το Ανάθεμα στον Ελευθέριο Βενιζέλο (1916)" [Eleftherios Venizelos'un Lanetlenmesi], *Η Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Η Κορύφωση Σύγκρουσης Δύο Κόσμων. Η Ιστορική Αποτίμηση 100 Χρόνια Μετά Πρακτικά Συμποσίου*, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά 2017, s. 89-92. Venizelos, 1917 yazında Atina'da yeniden iktidara gelmesinin ardından Konstantinos ve taraftarlarınca şahsına yapılanların unutulmaması için "aforoz/lanet" taşlarından oluşan yığının kaldırılmasına müsaade etmemiştir.

teminatların ancak bir kısmını gerçekleştirmiştir. Ordunun sadece bir bölümü silah bırakmış; kalanı ise Mora Yarımadası'na nakledilmiştir. Talep edildiği üzere "yedeklerin" dağıtılması da gerçekleşmemiştir. İtilaf Devletleri'ne karşı - Almanya'nın da yardımıyla Şubat, Mart ve Nisan 1917'de - düzensiz savaş birlikleri olarak kullanılmaları planlanmış ve Mora ve Kuzey Yunanistan'a çekilmişlerdir.[115]

Rusya, Bolşevik hareketinin başlamasıyla iç karışıklıklar yaşamakta ve Balkanlardaki gelişmelerde önemli bir rol oynayamamaktadır. İtalyanlar, Yunanistan'daki karışıklıktan faydalanarak Kuzey Epir'deki zaptını genişleterek güneye inmiş, Zagori, Konitsa ve Yanya'ya girmiştir. İngiltere, Selanik'teki birliklerini daha öncelikli cephe olarak gördüğü Filistin'e kaydırmıştır. Böylece Balkan Cephesi'nde yalnız kalan Fransa'da ise iktidar değişmiş; Yunanistan'a karşı yoğun baskı politikası izlemeyi planlayan Alexandre Ribot, başbakan olmuştur.[116]

Konstantinos, İtilaf Devletleri'nin baskısını azaltabileceği düşüncesiyle 21 Nisan 1917 tarihinde Bakanlar kurulunu kurma görevini Zaimis'e vermiştir.[117] Fakat Fransızlar, Yunanistan'daki karışıklığa son vermek için radikal bir çözüme yönelmişlerdir. Söz konusu çözüm, Konstantinos'un tahttan uzaklaştırılarak yerini İtilaf Devletleri ile eşgüdümlü çalışabilecek yeni bir kralın alması, Venizelos'un Atina'da iktidara gelmesi, genel seferberliği tekrar ilan etmesi ve tüm Yunan ordusuyla İngiliz kuvvetlerinin yerini almasıdır. Diğer müttefikleri çözüm önerisine çok sıcak bakmasalar da Fransız Başbakan Ribot, Mayıs ayında yaptığı Londra ziyareti esnasında nihai olarak İngiliz Başbakan Lloyd George'u da ikna etmiştir. Bunun üzerine Charles Jonnart'a "Yüksek Komiser" yetkileriyle Yunanistan'a gidip planı gerçekleştirme görevi verilmiştir.[118]

---

[115] Rukunas, *Εξωτερική Πολιτική 1914-1923*, s. 217.

[116] Svolopulos, *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Τόμος I, s. 131.

[117] Zaimis, dönemde İtilaf Devletleri ile ılımlı ilişkiler sağlayabilen Antivenizelist politikacılardan biridir. Kabinesi şu şekildedir: Aleksandros Zaimis (Başbakan ve Dışişleri Bakanı) Fokion Negris (İçişleri Bakanı), Antonios Momferatos (Milli Eğitim ve Geçici Adalet Bakanı), Yeorgios Rallis (Maliye Bakanı), Petros Kalligas (Milli Ekonomi Bakanı), Periklis Argiropulos (Ulaştırma Bakanı), Konstantinos Demertzis (Donanma ve Geçici Ordu Bakanı), İoannis Drosopulos (İaşe Bakanı). Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=895, (21.01.2019).

[118] Nisan 1917'de İtalya'nın Müttefikler safına geçmesi adına gerçekleştirilen Saint Jean de Maurienne müzakereleri esnasında, Fransız Başbakan Ribot'un isteğiyle Konstantinos'un tahttan indirilmesi hususu tartışılmıştır. İtalya, Tesalya'nın müttefik ordularınca ele geçirilmesinin Venizelos'un bölgeye gelerek Epir Bölgesi'ndeki toprak kazanımlarını tehlikeye atacağını düşüncesiyle sıcak bakmamaktadır. Öte yandan Rusya, Yunanistan'da Krala karşı girişilecek bir hareketin, hâlihazırda ülkede başlayan

24 Mayıs 1917 tarihinde Yunanistan'a varan Jonnart, Selanik'te Sarrail ve Venizelos ile yol haritası hakkında görüştükten sonra 29 Mayıs'ta Atina'ya geçmiş; İtilaf Devletleri'nin Konstantinos'un tahttan indirilmesine yönelik kararını Zaimis'e resmi olarak bildirmiştir. Kararın kırk sekiz saat içerisinde uygulanmadığı takdirde Atina'yı topa tutacağını da ifade etmiştir.[119] Böylece Zaimis'in tavsiyesine uyan Kral Konstantinos, halkından durumu metanetle karşılamasını ve asayişin korunmasını isteyerek, ülkesinin bekası için tahtını oğlu Aleksandros'a bırakarak eşiyle yurtdışına gideceğini açıklamıştır.[120]

Jonnart, Pire Limanı'nı ve Korinth Boğazı'nı Fransız ordusuyla ele geçirerek görevini tamamlamış ve 2 Haziran tarihinde Atina'ya uygulanan tecridi kaldırmıştır. Venizelos, 7 Haziran tarihinde bir Fransız zırhlısıyla Pire Limanı'na gelmiş ve Zaimis'in istifasına kadar beklemiştir.[121] 14 Haziran'da ise, Aralık 1915 seçimleri öncesinde anayasaya aykırı şekilde lağvedildiğini savunduğu meclisi yeniden göreve çağırmıştır. Böylece 1920 Kasım ayına kadar iktidarda kalacak olan kabinesini kurmuştur.[122] Meclisin adı tarihe, Hz. İsa'nın ölümünden dört gün sonra dirilttiği rivayet edilen Lazarus'un adından esinlenilerek "Lazarus Meclisi" olarak geçmiştir.

Liberal Parti'nin Atina'da yeniden iktidara gelmesi, Yunanistan'daki iki başlılığı sona erdirmiştir. Yeni hükümetin aldığı ilk karar, 15 Haziran 1917 tarihinde İttifak Devletleri'ne savaş açmak olmuştur. Bununla birlikte, 1916 Kasım Olayları'nın karşılığı verilmiş; ilan edilen olağanüstü hal ile "Kral ve Alman yanlısı" isimleri devlet mekanizmasından uzaklaştıracak kararnâmeler çıkarılmıştır.[123]

Hanedan karşıtı Bolşevik ayaklanmasına emsal olmasından çekinmektedir. İngiltere ise zor kullanılmadan olduğu takdirde olumlu yaklaşmaktadır. Sonuç olarak Konstantinos'un Atina'da yeniden kanlı olaylara neden olduğu takdirde tahttan indirilmesinde karar kılınmıştır. Bkz. Leondaritis, *Η Διεθνής Θέση της Ελλάδος*, s. 43-44.

[119] Nikolopulos, *Δημήτριος Γούναρης*, s. 332.

[120] *ΦΕΚ*, 30.05.1917, Αριθμός φύλλου 98, s. 299.

[121] Sabatakakis, *Ο Διχασμός*, s. 28.

[122] İlk göreve geldikleri şekliyle Bakanlar Kurulu: Eleftherios Venizelos (Başbakan ve Ordu Bakanı), Nikolaos Politis (Dışişleri Bakanı), İoannis Tsirimokos (Adalet Bakanı), Emmanuil Repulis (İçişleri Bakanı), Dimitrios Dingas (Milli Eğitim Bakanı), Miltiadis Negrepondis (Maliye Bakanı), Pavlos Kunduriotis (Donanma Bakanı), Leonidas Embirikos (İaşe Bakanı), Andreas Mihalakopulos (Tarım Bakanı), Spiridon Simos (Sağlık Bakanı), Aleksandros Papanastasiu (Ulaştırma Bakanı). Bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=899, (30.01.2019).

[123] Alivizatos, *Το Σύνταγμα και οι Εχθροί του*, s. 234-235.

1.3. ULUSAL AYRIŞMA SONRASINDA ELEFTHERİOS VENİZELOS

Bu başlık altında, girişte de değinildiği üzere tezin araştırma evreninin daha iyi anlaşılabilmesi adına Venizelos'un Anadolu Harekâtı yıllarında ve iki savaş arası dönemdeki siyasi hayatına dair genel bilgiler verilecektir.

Başbakan Venizelos, "Büyük Savaş"ın ertesinde toplanan Paris Barış Konferansı'nda ülkesinin irredantist taleplerini savunmaya girişmiştir. Bu sırada Yunan ordusunun "asayişi sağlaması" için Anadolu'ya çıkartılması konusunda İtilaf Devletleri'ni ikna etmiştir. Barış müzakerelerindeki diplomatik manevralarının karşılığını ise Sevr Antlaşması'na eklenen ve Yunanistan'ın sınırlarını Trakya ve Anadolu'ya kadar taşıyabilmesi manasına gelen maddelerle almıştır. Dolayısıyla Yunanistan'ı, *megali idea* hedeflerinin gerçeğe dönüşebileceği en yakın konuma taşımıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen, Ağustos 1920'de Paris üzerinden ülkesine döndüğü esnada fanatik karşıtlarının suikast girişimine maruz kalmıştır. Dahası Venizelos hükümetin görev süresinin dolması nedeniyle Kasım 1920 seçimlerini ilan etmiş; ancak kazanmaya kesin gözüyle baktığı halde kendi sandalyesini dahi kaybedecek şekilde yenilgiye uğramıştır. Bunun üzerine aktif siyasetten çekildiğini ilan ederek kendi isteğiyle Paris'e sürgüne gitmiştir.

Kral Aleksandros'un bir maymun ısırığı sonucunda beklenmedik bir şekilde ölmesinin ardından, Antivenizelistler iktidar olmanın ve Venizelos'un yokluğunun verdiği rahatlıkla Konstantinos'u tahta geri getirmişlerdir. Böylece "Anadolu Macerası"nı Venizelos'un bıraktığı yerden devralmışlardır. Türk Milli Mücadelesi ile karşılaşarak "felakete" dönüşen "maceranın" neticelerini sırtlanmak yine Venizelos'a düşmüştür. Yenilgi sonrasında çoğunluğu Venizelist olan subaylar, darbeyle iktidarı ele almış ve Venizelos'a, Lozan'da kurulan barış masasında Yunanistan'ı temsil etme görevi vermiştir. Venizelos, Yunanların deyimiyle "onur kırıcı olmayan" bir barışın tesis edilmesine ön ayak olmuştur.[124]

[124] Yunan ordularının Anadolu'da bozguna uğradığı ay içerisinde Nikolaos Plastiras ve Stilianos Gonatas önderliğinde Sakız ve Midilli Adaları'nda darbe başlamıştır. İktidarı ele geçiren İhtilal Komitesi, Kral Konstantinos'u ülkeden ayrılmaya zorlanmış ve yerine oğlu II. Yeorgios geçmiştir. Bozgunun sorumluları olarak Gunaris, Theotokis, Stratos, Protopapadakis, Baltatzis gibi Başbakanlık

Venizelos, Lozan Barışı üzerine ülkesine dönüp yeniden politikaya atılma kararı almıştır. Ancak seçimleri kazanıp yeniden başbakanlık koltuğuna otursa da ülkede yaşanan gelişmeler, bir ay içerisinde istifa etmesine ve yeniden ülkeyi terk edip Paris'e yerleşmesine neden olmuştur.

Bu gelişmelere bakılacak olursa: 1922 İhtilali ile birlikte Yunanistan'da Venizelist politikacılar ve subaylar tarafından cumhuriyetin kurulması adına sesler yükselmeye başlamıştır. Hâlâ yurtdışında bulunan Venizelos'un konuya sıcak bakmaması, çoğunluğu rejim değişikliği isteyen Liberal partililerde hayal kırıklığı yaratmıştır. Hatta parti mensubu bazı milletvekillerinin ayrılarak iki yeni hizip oluşturmasına yol açmıştır. Bunlardan ilki uzun süredir monarşiyi kaldırmak isteyen, yukarıda anıldığı üzere Liberallerin sol kanadını oluşturan, Aleksandros Papanastasiu ve arkadaşlarıdır. "Cumhuriyet Birliği" adında bir parti kurmuşlardır. Diğeri ise Yeorgios Russos liderliğindeki "Cumhuriyetçi Liberaller"dir.[125]

İhtilal, yoğun baskılar sonucunda rejime karar verilmesi adına kurucu meclis seçimlerini ilan etmiştir. Hemen ertesinde Venizelos yanlısı iki General olan Leonardopulos ve Gargalidis'in önderliğinde bir darbe teşebbüsü yaşanmıştır. Hareketin içinde ilginç bir şekilde hem İhtilal'in iktidarından pay alamayan Venizelistler hem de İhtilal dolayısıyla bastırılan ve monarşiyi savunan Antivenizelistler bulunmaktadır. Başarısızlıkla sonuçlanan darbenin akabinde yapılan seçimlere, Antivenizelistler katılmamıştır. Tüm sandalyeleri Liberal Parti ve yukarıda anılan gruplar almıştır. Bu arada darbe teşebbüsünde adı geçtiği iddia edilen II. Yeorgios yurtdışına "tatile" gönderilmiştir. Böylesi bir ortamda Venizelos, rejim değişikliğinin sorumlularından biri olmaktan imtina etse de başbakanlığı üstlenmek

---

ve Bakanlık yapmış siyasetçiler ve Küçük Asya Seferi Başkomutanı General Hatzianestis infaz edilmiştir. Sorumlulardan biri olarak görülen Prens Andreas ise ömür boyu sürgüne mahkûm edilmiş ve ailesi ile birlikte bir İngiliz zırhlısı tarafından Korfu Adası'ndan alınarak Londra'ya götürülmüştür. Altılar Davası'nın sonucundaki infaz, Avrupa'da Yunanistan'a karşı bir tepki uyandırmış, İngiltere'nin desteğini kesmesi Venizelos'un barış konferansındaki konumunu güç hale getirmiştir. Anadolu bozgunu sonrası Yunanistan'da yaşanan siyasi gelişmelerle ilgili detaylı bilgi için bkz. Özgür Rençberler, *Küçük Asya Felaketi'nin Yunan Siyasetine Etkisi (1919-1923)*, (Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014.

[125] Areti Tunda - Fergadi, "Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου και η Εγκαθίδρυση της Α΄ Ελληνικής Δημοκρατίας" [Aleksandros Papanastasiu ve I. Yunanistan Cumhuriyeti'nin Kuruluşu], *Αλέξανδρος Παπαναστασίου: Οι Κοινωνικές, Οικονομικές και Πολιτικές Απόψεις του - Πρακτικά του Συνεδρίου 5-7 Δεκεμβρίου 1986*, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1990, s. 175-176; Pavlos Petridis, *Ελληνική Πολιτική και Κοινωνική Ιστορία: 1821-1940 Επισκόπηση [Yunan Siyasal ve Toplumsal Tarihi: 1821-1940 Genel Değerlendirme]*, Β΄ Έκδοση, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1986, s. 170.

zorunda kalmıştır. Fakat referandum dahi yapılmadan doğrudan cumhuriyetin ilan edilmesine yönelik, tüm çevresinden – hatta eski bakanlarından Papanastasiu ile mecliste atışma yaşayacak derecede – gördüğü baskılar sonucunda bir üç yıl daha dönmemek üzere ülkesini yeniden terk etmiştir. Nihayetinde, Papanastasiu'nun başbakanlığındaki meclis, 25 Mart 1924 tarihinde Yunanistan'ın rejimini "cumhuriyet" olarak değiştirmiştir.[126]

Monarşi, ordunun müdahalesiyle ilga edilmiştir denebilir. Ancak yine ordunun peşi sıra yaptığı darbe ve darbe teşebbüsleri, yeni kurulan cumhuriyetin kök salmasına engel olmuş; krallık rejimi on bir yıl içerisinde yeniden tesis edilmiştir. Sözü edilen askeri müdahalelerin ilk iki örneği, Venizelos'un yeniden iktidara geleceği 1928 tarihine kadar verilmiştir. Venizelos'un siyasi mirasçıları Kafadaris, Sofulis, Mihalakopulos ve ayrıca kendi partisini kuran Papanastasiu tarafından oluşturulan hükümetler yeni anayasayı tanzim etmeyi başaramamıştır. İstikrarın sağlanamadığı bu dönemde Venizelist General Pangalos, Haziran 1925'te gerçekleştirdiği askeri darbeyle iktidarı ele geçirmiştir. Türkiye'ye savaş tazminatı olarak Karaağaç'ı vermemek için Yunan ordularını harekete geçirmesi ve Yugoslavya ile yaptığı tavizkar antlaşma sonrasında yine Venizelist bir subay olan Kondilis'in karşı darbesiyle iktidardan alınmıştır.[127] Kondilis'in nispi temsil sistemine göre yapılmasını sağladığı Kasım 1926 seçimlerinde, Aleksandros Zaimis'in başbakanlığında yeni hükümet kurulmuştur. Kabinede, en çok oy alan dört partinin genel başkanlarının da yer alması hükümete milli mutabakat vasfı yüklemiştir.[128]

Yaklaşık iki sene boyunca iktidarda kalacak olan milli mutabakat hükümeti, kendi içinde çekişmeler yaşamaya başlamıştır. Bu esnada Venizelos, 20 Nisan 1927 tarihinde, memleketi Girit'e dönmüştür. Aktif siyasette yer almayacağını defaatle dile

---

[126] Thanos Veremis, "Ο Βενιζέλος Απών-Παρών: Η Εφήμερη Πρωθυπουργία" [Venizelos Bir Var-Bir Yok: Kısa Süreli Başbakanlık], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ed. Θ. Βερέμης - Η. Νικολακόπουλος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, 265-271.

[127] Sotiris Rizas, "Ο Βενιζέλος Απών-Παρών: Η Περίοδος της Απουσίας 1924-1927" [Venizelos Bir Var-Bir Yok: Yunanistan'da Olmadığı Dönem 1924-1927], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ed. Θ. Βερέμης - Η. Νικολακόπουλος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, s. 272.

[128] Seçimlerde, Kafadaris ve Mihalakopulos liderliğinde iki hizipten oluşan Liberaller Birliği (108), Bağımsız Liberaller (18), Cumhuriyet Birliği (17), Halk Partisi (63), İoannis Metaksas'ın Özgür Düşünceliler Partisi (54), Bağımsız Halkçılar (10), KKE (10) milletvekili çıkarmışlardır. Bkz. Nikos İkonomu, "Εκλογές - Δημοψηφίσματα: Πολιτικές Συμπεριφορές στη Περίοδο 1923-1936" [Seçimler-Referandumlar: 1923-1936 Döneminde Siyasi Davranışlar], *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000: Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, Τόμος 7, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, s. 34.

getirmektedir. Ancak iktidar ortağı Halk Partisi, Antivenizelist subayların yeniden orduya döndürülmeleri için koalisyondan çekilme tehdidiyle diretmektedir. Venizelist partiler ise bu konuda ödün vermekten yanadır. General Othoneos liderliğindeki Venizelist subaylar, bir darbeyle Antivenizelist subayların dönüşünü engelleme kararı almış; bu noktada Venizelos araya girmiştir. Othoneos'u darbe fikrinden vazgeçirmiş; takipçisi politikacılara da subaylar konusunda orta yolu bulma telkinlerinde bulunarak koalisyonu bir süreliğine kurtarabilmiştir. Ancak Halk Partisi, çok geçmeden Venizelos'un mirasçılarından Kafadaris ile ekonomi politikası üzerinden bir tartışma yaratarak Ağustos ayında koalisyondan çekilmiştir. Zaimis, Halk Partisi olmadan yeniden hükümeti kurmuştur. Ardından 1928 Şubat ayında Papanastasiu'nun Cumhuriyet Birliği Partisi de koalisyondan çekilmiştir. Liberaller Birliği ve Metaksas'ın Özgür Düşünceliler Partisi'yle baş başa kalan Zaimis'in hükümetinde yaşanan bu krizler, Venizelos'un dönüşünü hazırlamıştır.[129]

20 Mart 1928 tarihinde Venizelos, Liberal Parti'nin başkanlığına yeniden geleceğini açıklamıştır. Venizelos, önce genel seçimleri kazanmayı, ardından yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle bu makama gelmeyi ve partisinin liderliğini kurmaylarına bırakmayı planlamıştır. Ancak artık Venizelos'un vesayetinden çıkmak isteyen Kafadaris, bakanlıktan istifa ederek koalisyonun dağılmasını sağlamış ve kendi partisini kurmuştur. Yönetimdeki istikrarsızlığa bir son verilmesini isteyen hâlihazırdaki Cumhurbaşkanı Kunduriotis, en kısa sürede seçimlerin yapılması kaydıyla Temmuz 1928'de hükümeti kurma görevini Venizelos'a vermiştir.[130] Venizelos, nispi temsil sistemi sayesinde, her kesimden küçük partinin meclise girerek istikrarsız bir yönetim oluşturduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle yeniden salt çoğunluk sisteminin getirilmesini sağlamış ve büyük bir zafer kaydetmiştir.[131]

---

[129] Bkz. Grigorios Dafnis, *Η Ελλάς Μεταξύ Δύο Πολέμων 1923-1940 [İki Savaş Arası Dönemde Yunanistan 1923-1940]*, Β΄ Έκδοση, Εκδόδεις Κάκτος, Αθήνα 1997, s. 372-375. Söz konusu eserin, iki savaş arası dönemde Yunanistan'daki siyasi gelişmeler konusunda en kapsamlı araştırmalardan biri olduğu söylenebilir.

[130] Fivos Grigoriadis, *Διχασμός-Μικρά Ασία: Ιστορία μίας Εικοσαετίας 1909-1930 [Ayrışma-Anadolu: Yirmi Yılın Tarihi 1909-1930]*, Τόμος 2, Εκδόσεις Κεδρηνός, Αθήνα 1971, 473-474.

[131] İkonomu, *Πολιτικές Συμπεριφορές στη Περίοδο 1923-1936*, s. 34, 36-37. Venizelos'un liderliğindeki Liberal Parti (178), Venizelist küçük partiler (25) milletvekili çıkarmışlardır.

Venizelos'un 1928 yılında başbakanlığa gelmesinden[132], 1933 yılında seçimleri kaybetmesine kadar ülke siyasetinde göreli bir istikrar dönemi yaşanmıştır. Dış politikada önemli adımlar atılmış; Venizelos, gelişen Alman ve İtalyan revizyonist akımları karşısında statükoyu korumak için komşularıyla iyi ilişkiler geliştirmek istemiştir.[133] Bunlar arasındaki en büyük başarısı Türkiye ile yapılan 1930 Ankara Antlaşması'dır. Türk-Yunan barışı, diğer Balkan devletleri arasındaki ikili antlaşmalara öncü olarak Balkan Paktı'nın kurulmasında önemli bir etken olmuştur.[134]

Venizelos'un son iktidarında, statükonun sağlamlaştırılması adına diplomatik adımlar atılsa da, 1929 yılında başlayan "Büyük Buhran" ülkeyi derinden etkilemiş; ekonomi derin yara almıştır. Sanayileşmemiş Yunan ekonomisinde ihracatın büyük bir kısmını tütün, kuru üzüm, kuru incir, zeytinyağı gibi lüks tarım ürünleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla dünya ticaretinde oluşacak herhangi bir dalgalanma, Yunan ihracatının ivme kaybetmesine neden olmaktadır. Nitekim "Büyük Buhranın" hüküm sürdüğü 1929 - 1932 yılları arasında tarım ürünlerinin ihracatı büyük düşüş yaşamıştır. İhracatın düşmesine karşın ithal edilen tahıl ürünlerinin fiyatlarındaki artış, çoğu çiftçinin tahıl ekmeye başlamasına dahi neden olmuştur.[135] Nihayetinde ülke borçlarını ödemekte zorlanmış ve Venizelos'un kredi bulmak için çıktığı Avrupa turu da bir sonuç getirmemiştir. Daha fazla dış finansman sağlayamayan Yunanistan'da 1893'te Trikupis zamanında olduğu gibi aşırı vergi artışları yaşanmış; özellikle işçi ve köylü sınıfı kötü etkilenmiştir.[136] Ayrıca Yunanistan Merkez Bankası döviz rezervleri kritik şekilde azalmış ve "drahmi" kaçınılmaz olarak devalüasyona uğramıştır.

---

[132] Venizelos, yeni kabinesinde kendisinden uzaklaşan Mihalakopulos ve Kafadaris'e yer vermemiş, 1916 Selanik Geçici Hükümeti'nde yanında bulunmayan eski partililerle yeni bir sayfa açmıştır. Bakanlar kurulu için bkz. Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, https://gslegal.gov.gr/?p=976, (03.04.2020).

[133] Detaylı bilgi için bkz. Konstantinos Kalligas, "Η Εξωτερική Πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου μετά την Συνθήκη της Λωζάννης" [Lozan Antlaşması Sonrası Eleftherios Venizelos'un Dış Politikası], *Συμπόσιο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο Πρακτικά*, Εταιρεία ΕΛΙΑ - Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1988, s. 297-321.

[134] 1930 Türk-Yunan Barışı ve Venizelos'un Balkan politikasıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Murat Hatipoğlu, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997.

[135] Mübadele sonrası gelen nüfusun önemli bir kısmı da tarımla meşgul olmuş ve yapılan ıslahatlarla ülkede yapılan tarım büyük ölçüde artmıştır. Söz konusu yıllarda Yunanistan nüfusunun yaklaşık yüzde altmışı hayatını tarımdan kazanmaktadır. Bkz. Mark Mazower - Thanos Veremis, "The Greek Economy 1922 – 1941", Ed. Robin Higham - Thanos Veremis, *The Metaxas Dictatorship, Aspects of Greece 1936 - 1940*, ELİAMEP, Athens 1993, s. 119.

[136] 1928 yılında 75.000 olan işsiz sayısı, 1932 yılına varıldığında 237.000'e yükselmiştir. Artan işçi grevleri ve ayaklanmaları, 1918 yılında temelleri atılan Yunanistan Komünist Partisi'nin güçlenmesinde

İçinde bulunulan kriz ortamında ekonomi politikası çöken Liberal Parti hükümeti, koalisyon kurulması şartıyla istifasını sunmaya hazır olduğunu belirtmiş; Halk Partisi lideri Panagis Tsaldaris ise koalisyona yanaşmamıştır. Mecliste, ekonominin durumu ve uygulanan sıkı basın sansürü üzerinden Venizelos'a karşı yoğun muhalefet yapılmıştır. Venizelos 26 Mayıs 1932 tarihinde istifasını sunsa da Papanastasiu tarafından kurulan hükümet, üç hafta içerisinde iktidarı Venizelos'a iade etmiştir. Çözüm olarak seçimlerin yapılması kararlaştırılmıştır.[137]

Halk Partisi'nin, 25 Eylül 1932 tarihli seçimleri az bir farkla kazanmasının akabinde Tsaldaris hükümeti kurulmuştur. Ancak yapılan seçimlerde nispi temsil sistemine dönülmesi "karışık" bir meclis oluşturmuş ve Venizelos'un da çabaları sonucu hükümet düşmüştür. Venizelos, 1928 yılında olduğu gibi, 1933 yılında da – kazanacağını düşünerek – çoğunluk sistemi ile yeniden seçimlerin yapılmasını sağlamıştır. Fakat ortak oy pusulası çıkaran Antivenizelistler seçimlerden oylarını daha da artırarak çıkmışlardır.[138]

Seçim sonuçlarının açıklanmasını takip eden saatlerde General Plastiras, Ordu Bakanlığı'nı zapt etmiş; Antivenizelistlerin zafer haberinin yayılmaması için gazetelerin basımının durdurulması emrini vermiştir. Ertesi gün 6 Mart 1933 tarihinde parlamenter sistemin "monarşinin geri getirilmesi" ve "komünizmle mücadelede" başarısız olduğunu ifade eden bildirisiyle diktatörlüğünü ilan etmiştir. Hâlâ başbakanlık görevine devam eden Venizelos, Plastiras'a desteğini sunmasa da çıkan karışıklığın seçim yenilgisi sonrası elini güçlendireceği düşüncesiyle Plastiras'a engel de olmamıştır. Ancak teşebbüs, başarısızlığa uğramış; Plastiras, ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Halk Partisi'nin iktidarında çalışmalarına başlayan mecliste, Plastiras'ın darbe teşebbüsünün arkasındaki isim olarak Venizelos'un soruşturulması önergesi verilmiştir. Venizelos, 15 Mayıs 1933 tarihinde konuyla ilgili savunmasında "Plastiras'ın ülkeye büyük hizmetler sunduğunu" ifade etmiştir. Ancak bu ifade,

---

etkili olmuştur. Bkz. Jon V. Kofas, *Authoritarianism in Greece, The Metaxas Regime*, Columbia University Press, New York 1983, s. 2. Ayrıca dönemdeki ekonomi ve işçi hareketleriyle ilgili detaylı bilgi için bkz. Antonis Liakos, *Εργασία και Πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου [İki Savaş Arası Dönem Yunanistan'ında İş ve Siyaset]*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1993.

[137] C. M. Woodhouse, *Modern Greece: A Short History*, Faber and Faber, London 1998, s. 225-226.

[138] İkonomu, *Πολιτικές Συμπεριφορές στη Περίοδο 1923-1936*, s. 35, 37-39.

mecliste olaylar çıkmasına ve Venizelos'un - Yunan meclisindeki son konuşması olan - savunmasının yarıda kesilmesine neden olmuştur.[139]

Özetle Venizelistlerin iktidarı zorla ele geçirmeye çalışmaları, iki taraf arasındaki husumeti yeniden alevlenmiştir. Antivenizelistler, artık radikal çarelere başvurmaktan çekinmeyerek, Venizelos'a karşı yeni bir suikast girişiminde dahi bulunmuşlardır. 6 Haziran 1933 tarihinde, gerçekleştirdiği bir ziyaretin ardından Atina merkezine dönmekte olan Venizelos'un aracına Kifisia bulvarında ateş açılmıştır. Kendisi herhangi bir yara almadan kurtulsa da eşi Elena Venizelu hafif yaralanmıştır.[140]

Venizelos'un 1933 - 1935 yılları arasında tekrar iktidara gelmek için çabaladığı söylenebilir. Venizelos, tez çalışmasına veri sağlayan söz konusu makaleleri, bu dönemde yerleştiği Girit Adası'nda rakiplerine karşı kamuoyu oluşturmak amacıyla yazmaya başlamıştır. Ancak demokratik yollardan sağlanamayan başarı, yine yandaşı olan subaylarca elde edilmeye çalışılmıştır. Venizelist subaylar, monarşinin yeniden kurulmasını isteyen seslerin yükselmesi ve cumhuriyetçilerin tasfiye edilme korkusu ile 1 Mart 1935 tarihinde son bir darbe teşebbüsünde bulunmuşlardır. Ancak bu girişim, eski Venizelist Ordu Bakanı Kondilis tarafından bastırılmıştır.[141]

Darbe teşebbüsüne katılan çok sayıda Venizelist subay aşağılayıcı koşullarda ordudan atılırken, General Miltiadis Kimisis ve 1920-1921 yılları arasında Anadolu'daki Yunan İşgal Ordusu'nun Başkomutanlığı'nı üstlenen eski Antivenizelist General Papulas idam edilmiştir. Ayrıca, Venizelist olduğu bilinen memurlar kamu hizmeti görevlerinden alınmışlardır. Venizelos ise derhal ülkeyi terk ederek

---

[139] Bkz. İoannis Koliopulos "Η Τελευταία Πράξη: Ο Αντιβενιζελισμός στην Εξουσία" [Son Eylem: Antivenizelizm İktidarda], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ed. Θ. Βερέμης - Η. Νικολακόπουλος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, s. 349-351; Kostis Zaharias, *Ελευθέριος Βενιζέλος: Ο Αναμορφωτής της Ελλάδος [Yunanistan'ı Yeniden Şekillendiren: Eleftherios Venizelos]*, Εκδόσεις Δρόμων, Αθήνα 2007, s. 132-133.

[140] Detaylı bilgi için bkz. Hara Apostolaki - Valia Varuhaki (Ed.), *Η Δολοφονική Απόπειρα Εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου 6 Ιουνίου 1933 [6 Haziran 1933 Eleftherios Venizelos'a Karşı Suikast Girişimi]*, EIEM "Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος", Χάνια 2009.

[141] Doros Alastos, *Venizelos: Patriot, Statesman, Revolutionary*, Lund Humphries, London 1942, s. 267-270.

Plastiras'ın yanına Paris'e gitmiştir. Her ikisi de darbe teşebbüsünün azmettiricileri olarak gıyaplarında idama mahkûm edilmişlerdir.[142]

Toplamda yedi defa başbakanlık mevkiine gelen ve on iki yıldan fazla bir süre bu görevi yürüten Venizelos, 18 Mart 1936 tarihinde Paris'te ikamet ettiği dairede beyin kanaması geçirerek hayatını kaybetmiştir.[143]

[142] Roderick Beaton, *Greece: Biography of a Modern Nation*, The University of Chicago Press, Chicago 2019, s. 246.
[143] Veremis, *Ελευθέριος πίσω από τον Βενιζέλο*, s. 157.

1.4. TARİHSEL SÜREÇTE İOANNİS METAKSAS

İoannis Metaksas, anne (Eleni Trigoni) ve baba (Panagis Metaksas) tarafından aristokrat sayılabilecek bir ailenin çocuğu olarak İthaki Adası'nda 12 Nisan 1871 tarihinde dünyaya gelmiştir. İlk eğitim yıllarını, 19. yüzyılda Yunanistan'da önde gelen politikacılardan Aleksandros Kumunduros'un aracılığıyla babasının kaymakamlık görevinde bulunduğu İthaki'de ve daha sonra aile işletmeleri nedeniyle Kefalonya'da tamamlamıştır. İoannis Metaksas, 1885 yılında askeri okula girmiş ve 1890 yılında asteğmen olarak mezun olmuştur. 1890 - 1892 yılları arasında Korfu'da yaşamış ve değişik görevlerde hizmette bulunmuştur. Ağustos 1892'de Askeri İstihkâm Okulu'na girmiş ve 1894'de Navplion Garnizonu'nda istihkâm teğmen olarak göreve başlamıştır.[144]

Metaksas, 1897 Tesalya Savaşı'nın patlak vermesine kadar rutin bir hayat yaşamıştır. Savaş esnasında, ordu komutanı Veliaht Konstantinos'un karargâhında kurmay subay olarak görev yapmıştır. Veliaht'ın dışında orduda görevde bulunan diğer prensler Nikolaos ve Andreas ile de sıkı ilişkiler geliştirmiştir. Bununla birlikte Metaksas'ın karargâhtaki görevi, askeri kariyeri için çok önemli bir basamak oluşturmuştur. 1897 Savaşı Raporu'nun hazırlanması için oluşturulan kadroya atanan Metaksas'a, Konstantinos tarafından Berlin Savaş Akademisi'nde eğitim alması teklifi yapılmıştır. 1899 Eylül'ünde Berlin'e varan Metaksas, eğitimi sırasında üsteğmenliğe terfi etmiştir. Akademiyi başarıyla tamamlayan Metaksas, Vatikiotis'e göre "Batı Avrupa'nın özellikle de Almanya'nın kültürel ve askeri açıdan kararlı bir takipçisi, kralın sonuna kadar sadık ve hizmete hazır bir subayı olarak" 1903 yılında Yunanistan'a geri dönmüştür.[145]

Dönüşünün ardından yüzbaşı rütbesiyle Genelkurmay Başkanlığı'nda göreve atanan Metaksas, birlikte iki kız – Lukia ve Nana – sahibi olacağı Lela Hatzioannu ile evlenmiş, sağdıcı ise Veliaht Konstantinos olmuştur. Metaksas, Konstantinos'un bir

---

[144] Panayiotis Jerasimof Vatikiotis, *Popular Autocracy in Greece, 1936 – 41: A Political Biography of General Ioannis Metaxas*, Frank Cass Publishers, Londra 1998, s. 19-22.

[145] Vatikiotis, Metaksas'ın günlüklerine atıf yaparak düşünce yapısının gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Buna göre Metaksas, Berlin'de eğitimine devam ederken ülkesinin Antik Yunan uygarlığına ve Bizans İmparatorluğu'na dayanan asil geçmişine yönelik fikirlerini ve monarşiye olan tutkusunu geliştirmeye başlamıştır. Bkz. Vatikiotis, *Ioannis Metaxas*, s. 31, 39-48.

diğer yakın kurmayı olan Dusmanis'le bir taraftan ordunun düzenlenmesi adına çalışırken bir taraftan da Konstantinos'un büyük oğlu Yeorgios'un askeri eğitimi ile ilgilenmiştir. Gudi Darbesi'yle birlikte Veliaht'ın "yakın subayı" sayıldığı için Larisa'ya sürülmüştür.[146]

Kendisini Liberal Parti iktidarına geçişin tam ortasında bulan Metaksas, Genelkurmay Başkanlığı'na ancak Venizelos'un başbakan olmasıyla birlikte dönebilmiştir. Venizelos, Askeri Birlik'in bir uzantısı olmadığını göstermek ve krallıkla uyumlu çalışabilmek adına Veliaht Konstantinos'a başkomutanlık makamını geri vermiştir. Metaksas'ın görevine geri gelmesi, bu politikanın sonucudur. Bu gelişmenin öncesinde Venizelos, nitelikli bir subay olarak gördüğü Metaksas'a askeri danışmanlık teklif etmiştir. Metaksas, - Venizelos'un hanedanlığa yakın isimlere görevler vererek Kral'ı kandırmaya çalıştığını düşünse de[147] - görevi kabul etmiş ve ikili arasında Ulusal Ayrışma'nın ortaya çıkışına kadar sürecek bir işbirliği başlamıştır.

Metaksas'ın Venizelos hakkındaki ilk görüşleri, sanılanın aksine çözüm adamı değil Askeri Birlik'in işlerini yürüten biri olduğu yönündedir. Ülkedeki yenilenme programı kapsamında askeri düzenlemeleri Fransızların yapmasının kötü sonuçlar doğuracağına dair bir taraftan Venizelos karşıtı politikacıları muhalefet yapmaları konusunda ikna etmeye çalışmaktadır. Öte yandan Venizelos'a, uygulanacak olan bu büyük reform programında Genelkurmay Başkanı olarak Dusmanis'i atamasını tavsiye etmektedir.[148]

Balkan Savaşları'na gidilen süreçte, Metaksas'ın Venizelos ile işbirliği en yakın halini almıştır. Epir Bölgesi'ndeki Osmanlı seferberliğine karşı Metaksas'ın tavsiyesini alan Venizelos, olası bir seferberlik hali için lojistik plan hazırlamasını istemiştir. Ardından Metaksas'ı Yunan-Bulgar İttifakı müzakerelerinde Yunan Büyükelçi Panas'a yardımcı olması için Sofya'ya göndermiştir. Metaksas bu görev karşısında "bu tarihsel olayın içinde kendisi de bulunduğu" için çok etkilenmiştir.[149]

---

[146] Marina Petraki, *Ο Ιωάννης Πίσω από τον Μεταξά [İoannis'in ardındaki Metaksas]*, Καθημερινές Εκδόσεις, Αθήνα 2014, s. 37-38.
[147] İoannis Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο [Kişisel Günlüğü]*, Τόμος II, Εστία, Αθήνα 1952, s. 17-18.
[148] Vatikiotis, *Ioannis Metaxas*, s. 58.
[149] Petraki, *Ο Ιωάννης Πίσω από τον Μεταξά*, s. 41.

Sofya'daki görevinin ardından Veliaht Konstantinos'un karargâhına katılan Metaksas, Dusmanis'le birlikte Selanik'in Yunanistan'a bırakılması müzakerelerinde görevlendirilmiştir. Aralık 1912'de Venizelos'un verdiği bir görevle, Osmanlı Devleti'yle yapılacak barış müzakereleri için Londra'ya gitmiştir. Dusmanis'in çağrısıyla planlanandan önce geri dönmüş ve Ocak 1913'te Yanya'ya yapılan saldırıya katılmıştır. Şubat 1913'te Yanya'nın teslim protokolünü arkadaşı Ksenofon Stratigos ile imzalamıştır. Balkan Savaşları'ndaki etkinliğiyle kendini gösteren Metaksas, I. Balkan Savaşı sırasında binbaşılığa, Bükreş Antlaşması'nın akabinde yarbaylığa terfi etmiştir.[150]

Bükreş Antlaşması'nda Ege Adaları ile ilgili bir karara varılamadığı için Osmanlı-Yunan ilişkileri gergin bir haldedir. Venizelos, ülkesinin İtilaf Devletleri anlaşma sağlamak için çabalamaktadır. Ancak Yunanistan ile yapılacak bir anlaşmanın Osmanlı Devleti'ni ve Bulgaristan'ı Merkezi İmparatorluklar safına itmesini istemeyen İngiltere, Venizelos'a birkaç fedakârlıkta bulunarak Osmanlı ile bir anlaşmaya varmasını tavsiye etmiştir. Bu sırada Metaksas, tüm yoğunluğunu, olası bir Osmanlı-Yunan Savaşı için seferberlik planı hazırlamaya ve konu üzerine makaleler yazmaya vermiştir.[151] Metaksas'a göre, yeni kazanılan Ege Adaları için tehdit oluşturan Osmanlı Devleti denizlerde üstünlüğünü kazanmadan Yunanistan, Çanakkale üzerinden ani bir saldırı düzenlemelidir. Bu hayata geçirilebilmesi için donanmaya dretnotlar alınmalıdır.[152] Böylece "Büyük Savaş" başlamadan evvel İngiltere'nin tavsiyesini dinleyerek uzlaşma yanlısı bir politika izleyen Venizelos ile o dönem derhal savaşa girilmesi konusunda Konstantinos'u ikna etmek isteyen Metaksas'ın arası – bir daha düzelmemek üzere – açılmaya başlamıştır.

---

[150] Nikolaos Karas, *Ιωάννης Μεταξάς: Ιστορική - Πολιτική Προσέγγιση [İoannis Metaksas: Tarihsel - Siyasi Yaklaşım]*, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2003, 22-24.

[151] Osmanlı ile savaşın kaçınılmaz olduğunu düşünen Metaksas, Ege Adaları'na konuşlandırılması gereken askeri birlikleri ve teçhizatı, Trakya'dan gelebilecek bir Osmanlı taarruzuna karşı alınacak önlemleri kapsayan detaylı bir harekât planı tanzim etmiştir. Bkz. Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle*, s. 106-111.

[152] Yunanistan, nihai olarak Amerika'dan iki eski zırhlı satın almıştır. Söz konusu gemilerden "Missisippi"ye "Kilkis" ve kardeş gemisi "Idaho"ya "Limnos" ismini vererek donanmasına katmıştır. Yunanistan'daki dretnot endişesi, Osmanlı Devleti'nin İngiltere'den satın aldığı ve teslim almayı beklediği Sultan Osman I ve Reşadiye zırhlıları nedeniyle gelişmiştir. İngiltere'nin Osmanlı gemilerine el koyması, Osmanlı Devleti'nin İttifak Devletleri'ne eklemlenmesine yol açan nedenlerden biri olmuşken, Yunanistan'ı da rahatlatmıştır.

I. Dünya Savaşı'nın başlaması[153] ve Osmanlı Devleti'nin İttifak bloğuna katılmasıyla İngiltere'nin politikası değişmiş ve Yunanistan'ı toprak genişlemesi vaadiyle Çanakkale Çıkarması'na davet etmiştir. Metaksas, Kral'a verdiği raporlarda daha önce önerdiği harekâtın barış vaktinde geçerli olduğunu, Alman ordusunun yardımıyla tahkim edilmiş Çanakkale bölgesine yapılacak bir saldırının Yunanistan'ı Bulgar taarruzu karşısında en değerli silahlarından mahrum bırakacağını belirtmiştir.[154]

Öte yandan İngiltere ve Fransa'ya bir kolordu asker sunan Venizelos, Kral ile Çanakkale hususunda vardığı anlaşmanın ardından Metaksas'a harekât planı hazırlaması görevi vermiştir. Dusmanis, Venizelos ile olan anlaşmazlığı dolayısıyla Genelkurmay Başkanlığı'ndan uzaklaştırıldığı için vekâleten bu göreve bakan Metaksas, ordudan emekliye ayrılma dilekçesi ve Yunanistan'ın çıkarmaya katılmasına olan karşıtlığını açıkladığı bir raporla birlikte derhal istifasını sunmuştur.[155] Bu çıkışıyla Konstantinos'un kararından vazgeçmesinde etkili olan Metaksas'ın Venizelos'a yaptığı danışmanlık da böylece sona ermiş, ikili arasında sonu gelmeyen bir husumet başlamıştır.

"Ulusal Ayrışma" boyunca Konstantinos'u savaş politikası konusunda – Almanların galip geleceğine dayanarak – yönlendiren önemli isimlerin arasında yer alan Albay Metaksas, Venizelos'un ikinci istifasından sonra Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görevine geri dönmüştür. Ancak "Rupel Tabyası'nın teslim edilmesinde dahli olduğu" gerekçesiyle 8 Haziran 1916 tarihinde verilen Müttefik notasından sonra görevinden yeniden uzaklaştırılmıştır.[156] Daha önce bahsedildiği üzere Müttefik notasına binaen Yunan ordusunun seferberliği kaldırılmış; terhis edilen ihtiyat birlikleri "Panhelenik Yedekler Birliği"ni kurmuştur. Metaksas, literatürde

---

[153] Metaksas, savaşın ilk zamanlarını kaleme aldığı günlüğünde Konstantinos'a yakın olmak için Venizelos'un Makedonya Bölgesi Valiliği teklifini kabul etmediğini, kafası karışık ve güvenilmez olduğunu düşündüğü Venizelos'un sürekli izlenmesi gerektiğini, ancak yine de Venizelos'la olan iyi ilişkisini koruması gerektiğini belirtmiştir. Ulusal Ayrışma sırasında ise diğer subayları, Yunanistan'ın kurtuluşunun Alman zaferinde olduğuna inandırmaya çalışmış; ayrıca çeşitli gazetelerde kendi makalelerini başka bir yazar vasıtasıyla yayınlatıp, Venizelos'un halkta uyandırdığı Kral karşıtlığını durdurma gayreti içinde olmuştur. Bkz. Vatikiotis, *Ioannis Metaxas*, s. 83.

[154] Evanthis Hatzivasiliu, "Οι Διαφωνίες Βενιζέλου-Μεταξά" [Venizelos-Metaksas Anlaşmazlıkları], https://www.tovima.gr/2009/07/12/opinions/oi-diafwnies-benizeloy-metaksa/, (01.03.2020).

[155] Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο*, Τόμος II, s. 414.

[156] Nikolaos Karas, *Ιωάννης Μεταξάς*, s. 26.

"yedeklerin" perde arkasındaki lideri olarak bilinmektedir. Seferberliğin kaldırılmasından Venizelos'u sorumlu tutan yedeklerin baş aktörü olduğu "Kasım Olayları" ile ilgili Lazarus Meclisi döneminde dava görülmüştür. Bu sırada sürgünde olan Metaksas, yedeklerin eylemleri dolayısıyla gıyabında idama dahi mahkûm edilmiştir.[157]

Hatırlanacak olursa 1917 yılında Bolşevik İhtilali nedeniyle Rusya savaştan çekilmiş; İngiltere ve Fransa da Konstantinos'u anayasal haklarını fazlasıyla aştığı gerekçesiyle tahtan inmeye ve Yunan ordusunu silah bırakmaya zorlamıştır. Metaksas, bu isteklere karşı koyarak Kral ve ailesini Tripoliça'ya geçirmeyi ve Kral'ın ülkeyi terk etmemesi için Müttefik birlikleri ile çatışmayı planlamıştır. Ancak Müttefiklerin taleplerine karşı koymak istemeyen Kral'ı ikna edememiştir.[158]

Liberal Parti'nin Atina'da yeniden iktidara gelmesiyle birlikte Antivenizelistlere karşı büyük bir tasfiye başlamış; etkilenen kişilerden biri de Metaksas olmuştur. Kral ülkeyi terk ettikten birkaç gün sonra tutuklanmış; sürgüne gönderilmesine karar verilmiştir. Metaksas, 29 Haziran 1917 tarihinde karısı ve iki kızı ile birlikte sürgün yeri olan Korsika'ya varmıştır. I. Dünya Savaşı'nın İtilaf Devletleri'nin zaferiyle sonuçlanması, Metaksas'ta tedirginlik yaratmıştır. Savaş boyunca aleyhte yürüttüğü politika ve "yedekler" ile Kasım olaylarında gerçekleştirdiği iddia edilen eylemleri nedeniyle Fransız otoritelerinin kendisine ve ailesine zarar vermesinden korktuğu günler geçirmiştir. Bu nedenle güvende olacaklarını düşündüğü İtalya'ya kaçma yolları aramıştır.[159]

Kasım 1920 seçimlerinin Venizelos'un yenilgisiyle sonuçlanmasının ardından Antivenizelistler iktidara gelmiş ve Metaksas'ı İtalya'daki sürgününden geri çağırmışlardır. Birkaç gün içerisinde Yunanistan'a dönen Metaksas, Theotokis, Gunaris gibi siyasiler tarafından birçok kez genel karargâha geri çağrılmıştır. Metaksas, Küçük Asya Seferi'nin her halükarda yenilgi ile sonuçlanacağını, Türklerle

---

[157] Mavrogordatos, *Μαζική Οργάνωση*, s. 28-29.

[158] Eduard Driault, *Ελλάδα και Α' Παγκόσμιος Πόλεμος [Yunanistan ve I. Dünya Savaşı]*, Β΄ Έκδοση, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2000, s. 270; Vendiris, *Η Ελλάς του 1910*-1920, Τόμος ΙΙ, 351.

[159] Metaksas'ın 1917 yılında Albay iken Farmason topluluğuna katıldığı, kısa sürede yükselerek "Muhterem" sıfatını kazandığı ve topluluğun Cagliari'deki yerel mensupları ile bağlantı kurup İtalyan ana topraklarına geçmek için yardım istediği iddiaları bulunmaktadır. Bkz. Vatikiotis, *Ioannis Metaxas*, s. 104.

uzlaşılması gerektiğini söyleyip teklifi defaatle reddetmiştir.[160] Tümgeneral rütbesiyle ordudan emekli olan Metaksas, kendine siyasi bir kariyer rotası çizmiş; Kasım 1921'den itibaren kurmayı planladığı partinin asli üyeleriyle toplanmaya başlamıştır. Gazetelerde kuracağı partinin mahiyetiyle ilgili makaleler yayınlayan Metaksas, hem Venizelist hem Antivenizelist gazeteler tarafından "Trakya'yı kurtarmak için Küçük Asya'yı feda etmeyi düşündüğü" için ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Anadolu'daki Yunan işgalinin sona yaklaştığı süreçte Metaksas, Antivenizelist politikacılar ve bakanlarla Küçük Asya'dan geri çekilme önerisi üzerine birçok kez görüşmüştür.[161]

Anadolu'daki "maceranın" "felakete" dönüştüğü, İhtilal'in gerçekleştiği ve yenilgiden sorumlu tutulan Antivenizelist siyasetçilerin ve subayların yargılandığı sürece gelindiği sıralarda Metaksas, "Özgür Düşünceliler Partisi"nin programını yayımlamakla meşguldür. Programın önsözü, geçmişteki idari sisteme eleştiri, ayrıca Kasım 1920 seçimlerinin öncesi ve sonrasının bir kritiği niteliğindedir. Programda, monarşinin gerekliliği vurgulanmış; ancak halkın sözünün daha çok geçtiği bir siyasi yaklaşımın hedeflendiği belirtilmiştir.[162] Metaksas'ın bu dönemdeki hedefi, Venizelistlere muhalefet edecek yeni bir partinin lideri olmak ve iki düşman taraf arasında uzlaştırıcı bir rol üstlenmektir.

Bir önceki başlıkta değinildiği üzere 22 Ekim 1922 tarihinde başlayan Leonardopulos-Gargalidis darbe teşebbüsüne Metaksas da dâhil olmaya çalışmıştır. Darbe planlayanlara sadece Atina'da yapılacak ani bir baskınla başarılı olabileceklerini salık vermiştir. Ancak teşebbüsün Leonardopulos'un Korinth'te bulunan karargâhında başlaması, Atina'da bulunan Metaksas'ta tutuklanma endişesi yaratmıştır.[163] Böylece, hem kendini güvene almak hem de darbenin sözcülüğünü üstlenmek niyetiyle Korinth'e geçmiştir. Fakat darbe liderleri, varlığından rahatsız olarak herhangi bir açıklama yapmasını dahi yasaklamışlardır. İhtilal Komitesi'nin

---

[160] Metaksas'ın Anadolu Seferi'yle ilgili görüşleri hakkında bkz. Erdem, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle,* s. 363-375.

[161] İoannis Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1921-1932 [Kişisel Günlüğü 1921-1932]*, Τόμος III, Ίκαρος, Αθήνα 1964, s. 71-101.

[162] Metaksas'ın programında, kişisel hakların genişletilmesi ve korunması, tüm Yunanların ekonomik olarak iyi seviyede olmaları, "tutsak" Helenlerin özgürleştirilmesi konusunda çabalayacak ve Balkanlardaki müttefikleriyle ilişkilerini güçlendirecek dış politika vaatleri bulunmaktadır. Bkz. *Νέα Ημέρα*, 12.10.1922, s. 1-2.

[163] Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1921-1932*, Τόμος III, s. 275.

etkin bir şekilde bastırdığı kalkışma, Metaksas'ın hiçbir şey elde edemeyerek partisini geride bırakıp ikinci defa sürgüne gitmesine neden olmuştur.[164]

İlk olarak İtalya'ya varan Metaksas, Mussolini ile görüşmeye çalışsa da başaramamış; ardından Fransa'ya geçmiştir. Paris'te, Yunanistan'daki siyasi durum ve monarşi karşıtı hareket hakkında Fransız gazeteleri ile röportajlar yapmıştır. Bir yandan da Ulusal Ayrışma döneminden beri Fransız kamuoyunda şahsına yönelik yaratılan olumsuz imajı kırmak için Fransız politikacılarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Papanastasiu, cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından Antivenizelist politikacıları destekleyen halk kitlelerinin de desteğini almak istemiştir. Bu nedenle Leonardopulos-Gargalidis teşebbüsüne adı karışan politikacı ve askerlere af çıkarmıştır. Metaksas, siyasi iklimin bu yönde değişmesiyle birlikte 6 Nisan 1924 tarihinde Yunanistan'a geri dönmüştür.[165]

Metaksas, dönüşünün ardından partisini yeniden canlandırmak için faaliyetlerine başlamıştır. Partisine seçmen toplamak amacıyla Yunanistan'ın dört bir yanına ziyaretler gerçekleştirmiş; gazetelere makaleler yazmış ve röportajlar vermiştir.[166] Eylemlerinin meyvelerini ise, cumhuriyetin ilanından beri inişli çıkışlı bir dönem geçiren Yunanistan'ın yeniden seçime gittiği 1926 Kasımında toplamıştır. Seçimlerde 150.000 üzerinde oy alan Özgür Düşünceliler Partisi, meclisteki 250 sandalyeden 52'sini kazanmıştır. Aleksandros Zaimis liderliğinde oluşturulan koalisyonda ilk defa iktidarı paylaşan Metaksas, partisinin programı dâhilinde bir görev verilerek Ulaştırma Bakanı mevkiine getirilmiştir. Yaklaşık yirmi ay boyunca bakanlık vazifesi yürüten Metaksas, devlet mekanizmasında tecrübe kazanmıştır. Ancak karayolları inşası ve elektrik dağıtımı gibi kamu ihalelerini belli şirketlere

---

[164] Darbe teşebbüsü, İhtilal Komitesi'nin Yunanistan'da kalan tüm Antivenizelist cenaha karşı tam bir temizliğe girişmesine ve nihai olarak krallık rejiminin ilgasına sebep olmuştur. Metaksas, karısı ve yaveri Kuratos ile Norveç bandıralı bir kargo gemisi ile 27 Ekim 1923'te Yunanistan'dan ayrılmıştır. Bkz. Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1921-1932*, Τόμος III, s. 276-278.

[165] Metaksas, hatıratında hem Plastiras'ın hem de Papanastasiu'nun kendisine işbirliği önerdiğini yazmaktadır. Plastiras, Venizelos'un görüşünü takip ederek krallığın ilga edilmesine karşı ortak hareket edilmesini önermiştir. Ancak, II. Yeorgios'un ülkeden gönderilmesi nedeniyle artık boşa çıkan bu planın ardından Papanastasiu'dan cumhuriyet rejimine geçiş referandumunda işbirliği teklifi gelmiştir. Karşılığında ise darbe azmettiricisi olarak giydiği hükümden affedilmesini önermiştir. Bkz. Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1921-1932*, Τόμος III, s. 284-286; Petraki, *Ο Ιωάννης Πίσω από τον Μεταξά*, s. 79.

[166] Petraki, *Ο Ιωάννης Πίσω από τον Μεταξά*, s. 80.

vermesi, mecliste huzursuzluk yaratmış; Papanastasiu'nun koalisyondan çekilmesine varacak tartışmalara neden olmuştur.[167]

Daha önce de sözü edildiği üzere, Papanastasiu'nun koalisyondan çekilmesi ve yaşanan diğer gelişmelerin ardından Venizelos, yeniden aktif politikaya dönmüş ve Kasım 1928 seçimleri gerçekleştirilmiştir. Seçimlerde, Özgür Düşünceliler Partisi sadece 5 milletvekili çıkarabilmiş; Metaksas Kefalonyalı hemşerilerinin oylarını dahi alamayıp kendi sandalyesini kaybetmiştir. Metaksas, seçimlerde yaşadığı hayal kırıklığını ve aktif siyasetten çekileceğini günlüğüne not etmiştir. Metaksas siyasetten çekilmese de, 1931 yılına kadar uzak kalmıştır.[168]

Metaksas, ekonomik kriz sonrası yapılan 1932 seçimlerini Antivenizelistlerin önde tamamlamasıyla, partisi çok fazla oy almasa da (3 milletvekili) İçişleri Bakanı olarak meclise geri dönmüştür. Venizelos'un uğraşlarıyla kısa sürede düşen Tsaldaris iktidarının 1933 seçimlerini yeniden kazanıp hükümeti kurduğu süreçte Metaksas, sadece 6 milletvekiliyle meclise girebilmiştir.[169] Böylece oylarını artırma amacı güttüğünü söylemenin çok da yanlış olmayacağı bir şekilde Venizelos'a "saldırmaya" başlamıştır.[170] Bir önceki başlıkta ele alındığı üzere Venizelos'un Plastiras darbe teşebbüsünün (6 Mart 1933) arkasında olduğuna dair soruşturma önergesi verilmiştir. Önergenin sahibi Metaksas'tan başkası değildir.[171] Ayrıca Venizelos yanlıları, yine seçimlerden üç ay sonra Venizelos'a karşı yapılan başarısız suikast girişimine İoannis Metaksas'ın da karıştığını iddia etmişlerdir.[172] Venizelos'un Ulusal Ayrışma makalelerini yayınlamaya başlamasıyla, izlediği sert politikaya hizmet edecek bir fırsat daha yakalamış ve Venizelos'a cevap olarak çok sayıda (70) makale kaleme almıştır.

---

[167] Dafnis, *Η Ελλάς Μεταξύ Δύο Πολέμων*, s. 366-367, 379-382,

[168] Bu süreçte hasta olan kızı Nana'nın sağlığıyla ilgilenmiş; kızının tedavi gördüğü İsviçre'de dokuz ay kalmıştır. Bkz. Vatikiotis, *Ioannis Metaxas*, s. 129.

[169] Dafnis, *Η Ελλάς Μεταξύ Δύο Πολέμων*, s. 567; Dafnis, *Τα Ελληνικά Πολιτικά Κόμματα*, s. 182.

[170] İoannis Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941*, Τόμος IV, s. 275.

[171] Metaksas'ın verdiği önerge için bkz. Yeorgios Vlahos, *Άρθρα στην Καθημερινή (1919-1951) [Kathimerini'deki Makaleleri 1919-1951]*, Εκδόσεις Ζήδρος, Αθήνα 1990, s. 568-569.

[172] Pinelopi Delta günlüğünde, kendisine gelen bir habere göre, Venizelos'a suikast girişiminde bulunulduğu dönemde Devlet Güvenlik Teşkilatı Başkanı olan Polihronopulos'a 1937 yılında Diktatör Metaksas tarafından olağandışı bir emekli maaşı bağladığını; bunun nedeninin ise Polihronopulos'un planlanan suikastın detayları hakkında mahkemede aleyhinde şahitlik edeceğini söyleyerek Metaksas'ı tehdit etmesi olduğunu yazmıştır. Bkz. Delta, Ελευθέριος Βενιζέλος, s. 231-232.

Plastiras ve Venizelos'un azmettirici olarak yargılandığı darbe teşebbüsünün (1 Mart 1935) akabinde, Venizelistlere yönelik tasfiye hareketi başlamıştır. Metaksas, oluşan iç karışıklık ortamında, derhal kurucu meclis seçimleri yapılması ve krallık rejimine dönülmesi çağrısı yapmıştır. Bu esnada Halk Partisi'nden uzaklaşan politikacıları etrafına toplayarak "Kral Yanlıları Birliği"ni (Ένωσις Βασιλοφρόνων) kurmuştur. Metaksas'ın da çabalarıyla nihayetinde 9 Haziran 1935 tarihinde yapılan – tabii olarak Liberal Parti'nin katılmadığı – seçimlerde Halk Partisi, büyük bir başarı yakalamış; Tsaldaris, yeni kabine üyeleriyle hükümeti kurmuştur.[173] Tsaldaris, krallığın yeniden kurulması meselesini ağırdan almakla eleştirilmiş; monarşistlerin yoğun baskısına maruz kalmıştır. Nihayetinde Kondilis'in yönlendirmesiyle ve General Papagos önderliğinde harekete geçen subay topluluğu, Tsaldaris'i istifaya zorlamıştır. Başbakanlığı devralan Kondilis, cumhuriyetin yürürlükten kaldırıldığını duyurmuştur. Ardından yapılan plebisitle kralllık yeniden tesis edilmiş; yeni kral, II. Yeorgios adıyla Yunanistan'a varmıştır.[174]

Metaksas, yukarıda da bahsedildiği gibi çocukluğundan beri tanıdığı II. Yeorgios'un huzuruna ülkeye dönüşünden çok kısa bir süre sonra kabul edilmiştir. Kral'a genel bir af ilan etmesini, böylelikle Venizelistlerin düşmanlığını azaltarak uzlaşma sağlamasını ve halkın kendisine olan desteğini artırmasını tavsiye etmiştir. Kondilis, Venizelos ve Plastiras'ın da dâhil olduğu genel af fikrine şiddetle karşı çıkmıştır. Bu nedenle II. Yeorgios, 30 Kasım 1935 tarihinde Hukuk Profesörü Konstantinos Demertzis'i yeni yapılacak seçimlere kadar geçici başbakan olarak atamıştır.[175]

Yapılan seçimler (26 Ocak 1936), Venizelist ve monarşistlerin koalisyon kurmaları zaruretini doğurmuştur.[176] Bununla birlikte diktatörlüğe giden yolda Metaksas'ın önündeki tüm zorlu engeller teker teker kalkmıştır. İlk olarak 1936 Ocak ayında (seçimlerden üç gün sonra) Kondilis, Mart ayında Venizelos, Nisan ayında

---

[173] Tsaldaris ve Kondilis, 287 sandalye kazanırken, Metaksas'ın Kral Yanlıları Birliği sadece 7 milletvekili seçtirebilmiştir. Bkz. Dafnis, *Τα Ελληνικά Πολιτικά Κόμματα*, s. 182.
[174] Clogg, *A Concise History of Greece*, s. 113-115.
[175] Petraki, *Ο Ιωάννης Πίσω από τον Μεταξά*, s. 89.
[176] Yeni lideri Themistoklis Sofulis ile Liberal Parti (126), Kafadaris, Papandreu, Papanastasiu ve Milonas'tan oluşan Demokrat İttifak (11), Halk Partisi (72), Kondilis, İoannis Rallis ve İoannis Theotokis'in birleştiği Halkçı-Radikal Birlik (60), KKE (15), Özgür Düşünceliler Partisi (7) milletvekili çıkarmışlardır. Bkz. İkonomu, *Πολιτικές Συμπεριφορές στη Περίοδο 1923-1936*, s. 35, 39.

Demertzis ve son olarak Mayıs ayında Tsaldaris hayatını kaybetmiştir. Demertzis'in de ölmesiyle geriye kalan liderlerin koalisyon üzerine anlaşamamasının doğurduğu siyasi tıkanıklıktan ve artan işçi olaylarından usanan II. Yeorgios, mecliste sadece yedi sandalye sahibi Metaksas'ı başbakan olarak atamıştır. Metaksas, hiçbir politika değişikliğine gitmeyeceğini, koalisyon oluşturulduğu takdirde görevini devredeceğini açıklamıştır.[177]

Ülkede işçi hareketlerinin artış gösterdiği dönemde Metaksas, "komünizm tehlikesine" karşı katı önlemler almakta, Halk Partisi'nin liderliğine gelen İoannis Theotokis ile Liberal Parti Başkanı Sofulis'in koalisyonda anlaşmaya varmaları endişesiyle II. Yeorgios'un bilgisi dâhilinde darbe planları yapmaktadır. Temmuz ayı sonunda, Sofulis'in uzlaşmaya vardıklarını iletmesinin ardından Metaksas'la görüşen Kral, darbenin daha fazla ertelenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Böylece, Yunanistan Genel İşçi Konfederasyonu'nun daha önce açıklamış olduğu ve 5 Ağustos'ta gerçekleştirilecek olan genel işçi grevini engelleme gerekçesi sunularak anayasanın parlamenter rejimi içeren maddelerinin askıya alınacağı 4 Ağustos'ta bakanlara duyurulmuştur. Kararnameyi imzalamayı reddeden bakanların istifa etmelerinin ardından parlamento tasfiye edilmiştir. Vazifelileri çoğunlukla kral yanlısı olan ordu, polis ve kolluk kuvvetleri, diktatörlüğü tanıdıklarını ve desteklerini sunacaklarını bildirmişlerdir. Gazetelerin günlük baskıları durdurulmuş ve tehlikeli görülen bazı komünist ve demokrat isimler tutuklanmıştır.[178]

Sonuç olarak Metaksas'ın "4 Ağustos Rejimi" olarak anılan diktatörlüğü kurulmuştur. Dört yıl boyunca iktidarda kalan Metaksas, 29 Ocak 1941 tarihinde, Yunanistan'ın Almanya tarafından işgal edilmesini görmeden Kifissia'daki evinde hayatını kaybetmiştir.[179]

---

[177] Vatikiotis, *Ioannis Metaxas*, s. 151.

[178] Kralın yayınladığı kararnameye göre anayasanın 5, 6, 10, 11, 12, 14, 20 ve 95 numaralı maddeleri askıya alınmıştır. Madde 5 ve 6 şüphelilerin tutuklanması ve azami gözaltı süreleri ile ilgili iken 10. ve 11. maddeler siyasi parti ve sosyal kuruluşlar serbestisini içermektedir. 14. madde basın özgürlüğünü garantilemekte, 12. ve 20. maddeler vatandaşlarının hanelerinin yasadışı aranmaması ve mülklerine geçerli gerekçe olmaksızın el konulmaması hükümlerini kapsamaktadır. 95. madde ise siyasi suçlar ve basınla ilgili davalarda jürinin hazır bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Kofas, *The Metaxas Regime*, s. 29-47.

[179] *Καθημερινή*, 30.01.1941, s. 1.

II. BÖLÜM

KURAMSAL VE YÖNTEMSEL ÇERÇEVE

2.1 SÖYLEM

2.1.1. Söylemin Tanımı ve Kapsamı

Latince *discurrere* (başıboş gezmek, dolaşmak, oraya buraya koşturmak) fiilinden türeyen söylem terimi, daha sonraları *discursus* (ayrılma, dağılma, bozulma, uzaklaşma) olarak kullanılmaya başlanmıştır.[180] Zamanla önceden sahip olduğu anlamdan farklılaşarak Ortaçağ Latincesinde "bir yörünge etrafında dönen, karşılıklı iletişim, görüşme"[181] anlamında kullanılmıştır. İngilizcede *discourse*[182] olarak kullanılan terim "yazılı ya da sözlü iletişim" ve "genellikle ciddi bir konu üzerine olan konuşma ya da yazı" anlamına gelmektedir. Türkçede *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*'nde "metin ve metnin oluşma şartlarının birlikteliği" olarak tanımlanan[183] söylem için *Türkçe Sözlük*'te "söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz", "kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade", ve "bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri, tez" tanımları önerilmektedir.[184] Türk dilbilimci Berke Vardar'a göre söylem "1. Söz; dilin sözlü ya da yazılı gerçekleşmesi, konuşan bireyin kullanımı. 2. Sözce; bir ya da birçok tümceden oluşan, başı ve sonu olan bildiri. 3. Tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce"[185] iken; diğer bir Türk dilbilimci Tahsin Yücel'e göre söyleme "söz", "sözce", "söylev", "biçem" ve hatta Roland Barthes'tan esinlenip "yazı" ve "her türlü düşüncenin anlatımı" diyenler de bulunmaktadır.[186]

---

[180] Roland Barthes, *How to Live Together: Novelistic Simulations of Some Everyday Spaces*, Columbia University Press, New York 2012, s. 144.
[181] Roland Barthes, *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*, Çev. Tahsin Yücel, Metis Yayınları, İstanbul 1993, s. 9.
[182] https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discourse, (03.06.2019).
[183] Günay Karaağaç, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2013, s. 713.
[184] *Türkçe Sözlük*, s. 2151-2152.
[185] Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul 2007, s. 179.
[186] Tahsin Yücel, *Söylemlerin İçinden*, Alakarga, İstanbul 2014, s. 7-8.

Doğan Günay da söylemin uzamsal, zamansal ve kişiye bağlı değişkenler açısından oluşturulmuş dilsel ve dildışı yapı olduğunu belirtir.[187] Edibe Sözen için söylem, sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkilidir ve söylemin kendi içsel kuralları, söylem düzenlerini oluşturur ya da söylem, düzenlenmiş söylemlerden müteşekkildir. Sözen, söylem konusunda kuramsal yaklaşımların söylemi bir metin gibi, pratik yaklaşımların ise insanların karşılıklı konuşmalarında ortaya çıkan anlam mübadeleleri olarak gördüğünü belirtmektedir.[188] Söylem aynı zamanda mecazî olarak "özne hakkında uzun uzadıya konuşma, bir şey hakkında iletişim" anlamlarını da içermektedir.[189]

Yapılan bu tanımlar, söylemin dilbilim terimi olmasının yanı sıra günlük dile de nüfuz etmiş olduğunun bir göstergesidir. Ancak bir sözün söylem olabilmesi için bir bakış açısına sahip olması gerektiği düşünülebilir. Bununla birlikte, bu bakış açısının beraberinde bir özneyi, öznenin ürettiği iletiyi, iletinin alıcısını ve dolayısıyla ortaya çıkan bağlamı da getirdiği kanaatine varılabilir.

Söylem ile ilgili yapılan tanımlardan hareketle, tüm tanımların ortak yönü, bu kavramın öznelerarası sözlü ya da yazılı iletişim eylemine göndermede bulunduğudur.

2.1.2. Söylem Çözümlemesi

Söylemin öznelerarası olması, meydana gelen iletişim durumunun incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Dil çalışmaları içerisinde bu iletişim durumunu inceleyen ilk isim Zellig Harris olmuştur.

Harris, *Language* dergisinde 1952 yılında "Discourse Analysis" başlığıyla yayımlanan makalesinde "söylem çözümlemesi" terimini kullanan ve bir söylem çözümlemesi modeli öneren ilk araştırmacı olmuştur.[190] Aynı dergide aynı yıl içerisinde yayımlanan "Discourse Analysis: A Sample Text" ise Harris'in önceki çalışmasında önerdiği söylem çözümlemesi modelini bir metin üzerinde uyguladığı

[187] Doğan Günay, *Söylem Çözümlemesi*, Papatya Yayıncılık Eğitim: İstanbul 2013, s. 26.
[188] Edibe Sözen, *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*, Profil Kitap, İstanbul 2017, s.10.
[189] Sözen, *Söylem*, s. 17.
[190] Zellig S. Harris, "Discourse Analysis", *Language*, Vol. 28, No. 1, 1952, s. 1-30.

başka bir çalışmadır.[191] Araştırmacının söylem ile ilgili düşünceleri bu alanla ilgilenen diğer araştırmacılara da ışık tutmuştur.[192]

Söylem çözümlemesinin görevi, en geniş anlamıyla dil ile dilin kullanıldığı bağlam arasındaki ilişkiye odaklanarak hem sözlü hem de yazılı etkileşimlerin tanımını ve çözümlemesini yapmaktır.[193] Söylem çözümlemesi, yazılı ve sözlü dil kullanımını kelime ve cümle gibi teknik dil parçalarının ötesinde çözümleme görevini de üstlenmiştir; bu nedenle dilin toplumsal bir bağlam içinde kullanılmasına odaklanır.[194]

Söylem çözümlemesi, dilsel ve sosyopolitik olmak üzere iki ana yaklaşıma ayrılabilir. Dilsel yaklaşım, dilin küçük ölçekli boyutları, dilbilgisi yapıları ve bu özelliklerin sosyal bir bağlamda nasıl etkileştiği ile ilgilidir ve bu yaklaşıma uygun yapılan söylem çözümlemesi belirli bir bağlamda konuşma ve metin kurallarına odaklanır.[195] Yapısal dilbilim, söylem çözümlemesine bir temel oluştururken, edimbilim ile sözcelem kuramları da söylem çözümlemesi için kuramsal bir çerçeve oluşturmuş; ilerleyen zamanlarda ise metindilbilimin önerdiği edimbilimsel, izleksel, anlamsal, sözdizimsel, sözbilimsel ve ideolojik düzeylerle yazılı ve sözlü metinlerin çözümlenmesi yapılmaya başlanmıştır.[196] Bunun yanı sıra toplum dilbilimin de desteğiyle, dilin toplum içindeki değişik kullanım biçimleri ele alınmış; dilin bölgeler ve bireyler arasında küçük-ölçekli özellikleri bağlamında incelemelerde bulunulmuştur.[197] Bu durum karşısında bir grup dilbilim araştırmacısı, dilin toplum içindeki kullanım özelliklerinin incelenmesinin sadece betimsel boyutta kalmayarak ideolojik ve politik konulardan soyutlanmadan toplumsal, tarihsel ve politik süreçler

---

[191] Zellig S. Harris, "Discourse Analysis: A Sample Text", *Language*, Vol. 28, No. 4, 1952, s. 474-494.
[192] Bu araştırmacılardan biri Harris'in tez öğrencisi olan İsrail asıllı Amerikalı dilbilimci Avram Noam Chomsky'dir. Dilbilim alanında söylem üzerine yapılan dilsel araştırmalar, Chomsky'nin edim ve edinç kavramları arasında ortaya koyduğu farkla hız kazanmıştır. Dilsel edinç, konuşucunun ya da dinleyicinin bir dil ile ilgili sözcük bütüncesi, dilbilgisi kuralları, vb. iken; dilsel edim, belirli bir bağlam içerisinde bu bilgilerin kullanılarak uygun cümlelerin üretilmesi anlamına gelmektedir. Bkz. Noam Chomsky, *Language and Mind*, Cambridge University Press, Cambridge 2006, s. 102.
[193] Brian Paltridge, *Discourse Analysis,* Bloomsbury, London 2012, s. 3.
[194] Bart Miles, "Discourse Analysis", *Encyclopedia of Research Design*, Ed. Neil J. Salkind, Sage, Kansas 2010, s. 368.
[195] Bart Miles, "Discourse Analysis", s. 368-369.
[196] Zeynel Kıran - Ayşe Eziler Kıran, *Dilbilime Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 290.
[197] Nalan Büyükkantarcıoğlu, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, Multilingual, İstanbul 2006, s. 121.

kapsamında sebep-sonuç ilişkisi içinde incelenmesi gerektiğini öne sürmüş ve bunun sonucunda eleştirel dilbilim alanı ortaya çıkmıştır.[198]

Söylem çözümlemesinin ikinci ana yaklaşımı, eleştirel dilbilim araştırmacıları tarafından öne sürülen sosyopolitik yaklaşımdır. Daha sonraları Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESÇ) adı verilen bu alan dili bir pratik olarak görür; bilgi, sosyal ilişkiler ve kimliklere ilişkin özellikleri ve dönüşümleri inceleme amacı taşır.[199] ESÇ'nin diğer amacı da söylemsel yapıları oluşturan dil kullanımı (küçük-ölçekli pratik) ile toplumsal ve bilişsel yapılar (büyük-ölçekli pratik) arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.[200]

Söylem çözümlemesi yapan araştırmacıların karşılaştığı problem, söylem çözümlemesinin hem dilsel hem de toplumsal alanlara uygulanabilir olduğundan ileri gelmektedir. Bu durum, söylemin yerine geçecek başka terimlerin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin söylem çözümlemesi terimi, hem okuma eyleminin sonunda okurda oluşan fikir için hem de okunan metnin eleştirel şekilde değerlendirilmesi ve yorumlanması eylemleri için kullanılmaktadır. Bununla birlikte söylem, toplumdaki pratikleri de incelemek için kullanılmakta ve dilbilimsel söylem çözümlemesi çalışmalarından farklılaşmaktadır.

Bu noktada Büyükkantarcıoğlu, dilbilimsel söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesine dair bir tespitte bulunmuştur. Araştırmacıya göre aralarındaki en belirgin fark, eleştirel çözümlemelerin dilsel özelliklerden yola çıkarak toplumsal olguları açıklamaya çalışması, bu nedenle de, çok disiplinli ya da disiplinlerarası bir yaklaşımı benimsemesidir.[201] Bu bağlamda söylem çözümlemesi, bir grupta bilginin nasıl düzenlendiğini, farklı aktörlerin (yazar, okur, eleştirmen) bu gruplarda nasıl konuştuklarını ve nasıl hareket ettiklerini içeren sosyo-kültürel pratiklerin incelenmesini içerir. Böyle bir inceleme, ESÇ olarak isimlendirilen bir alana ihtiyacı beraberinde getirmektedir.

---

[198] Büyükkantarcıoğlu, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, s. 121-122.
[199] Sözen, *Söylem*, s. 80.
[200] Büyükkantarcıoğlu, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, s. 122.
[201] Nalan Büyükkantarcıoğlu, "Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi", *Haberi Eleştirmek*, Ed. Ömer Özer, Literatürk, Konya 2012. s. 169.

2.2. ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

2.2.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Kapsamı

Önceleri Eleştirel Dilbilim olarak anılan alanda araştırma yapan bir grup araştırmacının 1991 Ocak ayında Amsterdam'daki bir sempozyuma katılmasıyla ESÇ, ilk kez bağımsız bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Amsterdam Üniversitesi'nin desteği ile bu konferansta, Teun A. van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak gibi araştırmacılar bir araya gelip özellikle söylem çözümlemesinin eleştirel yönü ve buradan hareketle benimsenebilecek kuramsal ve yöntemsel noktalar üzerine tartışma fırsatı bulmuşlardır. Böylece hâlâ etkin bir şekilde varlığını sürdüren ESÇ'ye yönelik birbirinden farklı yaklaşımların gelişmesine olanak tanınmıştır.[202]

ESÇ, temelde "dili sosyal pratik" olarak kabul etmektedir.[203] Dolayısıyla dil ve toplum arasındaki ilişkiyi tanımlamak, yorumlamak ve açıklamak için kullanılmakta olup temel amaçlarından biri, sosyal problemlerle başa çıkmak adına iktidarda olanları, fırsatlara sahip olanları ve önemli olaylardan sorumlu olanları eleştirel bir biçimde ele almaktır.[204] Özellikle mücadele ve çatışma ilişkilerini açıklayan kurumsal, politika, cinsiyet ve medya vb. türdeki söylemlerin çözümlenmesini konu edinmektedir.[205] Ayrıca yazılı ve sözlü konuşmanın çözümlenmesinde ideoloji, güç, otorite ve eşitsizlik kaynaklarını araştırmakta ve iletişimsel olayların bu kavramlardan etkilendiği fikrini varsayarak dil ile aralarındaki bağlama odaklanmaktadır.[206] Bununla birlikte, eleştirel söylem araştırmacıları yalnızca ideolojilerin açıkça ortaya konulmasını hedeflemekle kalmaz, analojiler ve

---

[202] Ruth Wodak, "What CDA is About - A Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments", Methods of Critical Discourse Analysis, 1st Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2001, s. 4.
[203] Norman Fairclough - Ruth Wodak, "Critical Discourse Analysis", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Vol. 2, Ed. Teun A. van Dijk, Sage, London 1997, s. 258-284.
[204] Teun A. van Dijk, *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Sage, London 1997, s. 2.
[205] Wodak, What CDA is about, s. 2.
[206] Teun A. van Dijk, "Critical Discourse Analysis", *The Handbook of Discourse Analysis*, Ed. Deborah Schiffrin - Deborah Tannen - Heidi Hamilton, Blackwell, Oxford 2001, s. 352.

kavramsal metaforlar gibi çeşitli dilsel araçlar kullanılarak kodlanan gizli inançları ortaya çıkarmakla da meşgul olurlar.[207]

ESÇ araştırmacıları, söylemi pek çok farklı açıdan ele alsalar dahi, artık söyleme dair genel olarak kabul ettikleri bazı anlayışları bulunmaktadır. Bu kapsamda söylemin ilk özelliğinin, insanlar arasında bir sosyal etkileşim biçimi olması olduğu ifade edilebilir. Edimbilim ve konuşma çözümlemesi yardımıyla incelenebilen bu özellik söylemin karşılıklı bir etkileşime dayalı olduğunu ve söylemde belirli bir pazarlığa ve uzlaşıma ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Bu durumun, birçok insanın söylem oluşturmak için diğer insanlarla etkileşime girdiği söylemsel ve kişilerarası bağlamla ilgili olduğu söylenebilir.[208]

Söylemin bir başka özelliği, insanlar, kurumlar ve toplumlar arasındaki inançların[209] iletişimidir. Bu yönünde, söylemin bilişsel doğası vurgulanır; çünkü başkaları tarafından ifade edilen bilginin daha fazla araştırılabilmesini ve üzerine yorum yapılabilmesini sağlar. Bu özelliğin bir başka önemli yönü de, bu bilgi kümelerinin bir nesilden diğerine nasıl geçtiğini ve buna göre nasıl edinildiğini ve güncellendiğini vurgulamalarıdır. Öte yandan söylem, dil kullanıcısının etkileşim ve iletişim haline göre belli bir bağlam çerçevesine göre şekillenir. Bu bağlam, sosyal statü, cinsiyet, yaş ya da etnisiteye göre, dilin resmi ya da resmi olmayan bir şekilde kullanımına ya da kültürlerarası bir etkileşime göre ele alınabilir. Tüm bu etkileşim ve iletişim geçmiş zamanda bir bağlam meydana getiriyorsa metinlerarasılık yoluyla tarihsel bir yaklaşım benimsenebilir.[210]

ESÇ'ye konu olan diğer olgu ise kimliktir. Kimlik sorunu, toplum, din ve kültür gibi belirli varlıklar arasındaki ilişkiyi sorgulamaktadır. Yapıcı bir iletişim

---

[207] Ruth Wodak - Michael Meyer, "Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 3rd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, Great Britain 2016, s. 8.

[208] Teun A. van Dijk, "Introduction: The Study of Discourse", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Ed. Teun van Dijk, 2nd Edition, Sage, London 2011, s. 3.

[209] van Dijk, *idea* (fikir/düşünce) kavramının daha çok psikolojide kullanıldığını, kendi çalışma alanı için muğlakta kaldığını belirtir ve çalışmasında siyasi, dini ve toplumsal inançların tümünü kapsayan *belief* (inanç) sözcüğünü kasıtlı olarak kullandığını ekler. Bkz. Teun A. van Dijk, *Ideology: A Multidisciplinary Approach*, Sage, London-Thousand Oaks-New Delhi 1998, s. 15-19, 313-314.

[210] van Dijk, *The Study of Discourse*, 2nd Edition, s. 4.

kurmak için insanların kendilerini hem sosyal hem de kültürel söylemlerle nasıl ifade ettiklerini anlamak için ESÇ'ye ihtiyaç duyulmaktadır.[211]

ESÇ'nin söylem anlayışındaki en temel kavramlardan güç ve tahakküm ise, belirli bir grup içindeki sosyal düzenin çeşitli yönlerinin pekiştirilmesiyle ilgilidir. Toplumlardaki dengesiz ve eşitsiz güç dağılımı, tahakküm oluşmasına sebebiyet verirken aynı zamanda bu durum bir güç mücadelesini de beraberinde getirir. Nitekim van Dijk'a göre ESÇ, baskın gruplar ve kurumlar tarafından güç kullanımının söylemsel koşulları, bileşenleri ve sonuçlarına odaklanan özel bir yaklaşımdır.[212]

Söylemin bahsedilen bu özellikleri tek başına var olmaz. Aksine, bu özellikler bir arada çalışır. Öyleyse söylem çözümlemesi yapan araştırmacıların genel olarak göz önünde bulundurmaları gereken nokta, söylemin hangi yönlerini incelemek istediklerine bağlı olarak aynı anda bir veya daha fazla özelliğine odaklanmaktır.[213]

Kısacası ESÇ'nin kapsamı, türlü sözlü ve yazılı metinlerdeki anlamın açığa çıkarılması için metinsel ve bağlamsal düzeylerde bir çözümleme yapmanın yanı sıra, her düzeyde otorite, güç, ideoloji ve kimlik kavramları ekseninde eleştirel bir duruş sergileyerek söylemdeki sosyal pratiğin ortaya konmasıdır.

2.2.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesine Farklı Yaklaşımlar

ESÇ, söylemi salt dilbilimsel bir yaklaşımla ele almamaktadır. Öte yandan doğrudan bir araştırma yöntemi de sunmamaktadır. Dolasıyla toplumsal olguları, olayları, kişileri ve grupları odağına aldığı için konuya adapte edilmiş disiplinlerarası bir yöntem izlenmesini önerir. Nitekim ESÇ, çalışılması istenen konu üzerine yöntemsel bir çerçeve oluşturulması için yol gösterici olmaktadır.[214]

Doğası gereği çok disiplinli olan ESÇ, sosyoloji, psikoloji, dilbilim, tarih ve politika gibi çeşitli disiplinlerle bağlantılı olabileceğinden, zaman içindeki gelişimi

---

[211] Anna de Fina, "Discourse and Identity", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Ed. Teun van Dijk, 2nd Edition, Sage, London 2011, s. 263-282.
[212] Teun A. van Dijk, "Aims of Critical Discourse Analysis", *Japanese Discourse*, Vol. 1, 1995, s. 17-27.
[213] van Dijk, *The Study of Discourse*, 2nd Edition, s. 5.
[214] Norman Fairclough, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, 2nd Edition, Routledge, New York 2013, s. 3-4.

çeşitli kuramsal yaklaşımlarla ilişkilendirilmiştir. Bu yaklaşımların bazıları tümevarımlı oldukları için belirli verileri veya vaka çalışmalarını derinlemesine inceler ve daha sonra Söylem-Tarihsel Yaklaşımında veya Sosyal Aktör Yaklaşımında olduğu gibi yeni görüşler sunar.[215] Öte yandan, diğer yaklaşımlar van Dijk tarafından önerilen sosyo-bilişsel yaklaşımda olduğu gibi tümdengelimlidir.

Buradan ESÇ'nin katı kurallara bağlı olmadığı, esnek ve devingen olduğu anlaşılmaktadır. Özetle ESÇ ile çözümleme yapacak olan araştırmacılar için araştırma konularına uygulayabilecekleri tümdengelimli ve tümevarımlı yaklaşımlar bulunmaktadır.[216] Takip eden başlıklar altında ESÇ'de en çok başvurulan bu yaklaşımlara kısaca değinilecek ve çalışma için benimsenen temel kuramsal çerçeve olarak Söylem-Tarihsel Yaklaşım daha ayrıntılı incelenecektir.

2.2.2.1. Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım

Lancaster Üniversitesi, Dilbilim ve İngiliz Dili Bölümü'nde toplumdilbilim alanında çalışmalar yürüten Norman Fairclough, ESÇ'yi ayrı bir alan olarak kabul ederek anılan isimde araştırmalar yapan ilk araştırmacılardan biridir.[217] Fairclough, ESÇ'nin sosyal bilimlerde yürütülen araştırmalarda bir yöntem oluşturmak için kullanılabileceğini ileri sürmektedir. Faircough'a göre söylem, sosyal pratiklerin bir parçasıdır ve bu pratikler birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde olan sosyal ilişkiler, sosyal kimlikler, kültürel değerler, bilinç ve anlam üretmeyi içerir.[218]

Önde gelen ESÇ araştırmacılarının yaklaşımlarını ortaya koydukları *Methods of Critical Discourse Analysis* başlıklı çalışmanın 2. edisyonunda, daha önceki çalışmalarında tasvir ettiği ESÇ görüşünü, "Diyalektik-İlişkisel Yaklaşım" olarak adlandırmış, yaklaşımının dayandığı kuramları ve anlayışları açıklamış, uygulama alanlarını ortaya koymuş ve izlenebilecek bir yöntem hazırlayıp örnek bir uygulama

---

[215] Wodak - Meyer, *Critical Discourse Analysis*, 3rd Edition, s. 7.
[216] ESÇ'nin temel yaklaşımlarına değinen Türkiye'de yapılmış bir çalışma için bkz. Ömer Özer, *Gökyüzüne Çığlık: Öncülerden Eleştirel Söylem Yaklaşımları ve Özgün Çözümlemeler*, Literatürk Academia, Konya 2018.
[217] Norman Fairclough, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, Longman, London and New York 1995.
[218] Norman Fairclough, "Critical Discourse Analysis as a Method in Social Scientific Research", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 1st Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, Great Britain 2001, s. 121-123.

yapmıştır.[219] Fairclough'a göre, ESÇ ile ulaşılmak istenen şey sosyal pratiklerin kendisini oluşturan diğer unsurlarıyla anlam üretme arasındaki diyalektik ilişkiyi çözümlemeye çalışmaktadır.

2.2.2.2. Sosyal-Aktör Yaklaşımı

ESÇ'yi tümevarım yönelimli ele alan Theo van Leeuwen tarafından tasarlanan Sosyal-Aktör Yaklaşımı'nda (SAY),[220] odak noktası, söylemin metinsel seviyesine - dilsel parametrelere - odaklanmaktır. Sonuç olarak, kendi başına, SAY, bahsedilen bilişsel yapıların müzakerelerinin derinlemesine açıklamalarını sunmak için kullanılamaz. Van Leeuwen, söylemi "sosyal pratiğin yeniden yapılandırılması" olarak görür ve böylece söylem içindeki çeşitli aktörleri, farklı eylem seviyelerinde yer alan ve farklı güç düzeylerine erişen sosyal aktörler olarak sunar.[221]

Van Leeuwen bu yaklaşımı Bernstein'ın *yeniden bağlamsallaştırma* kavramına dayandırmaktadır. Bernstein, bağlamlara göre uygun, yer değiştiren, yeniden düzenlenen ve diğer söylemlerle ilgili olanları yeniden şekillendiren ilkelere göre anlamsal kaymaların gerçekleştiğini savunmaktadır.[222] Van Leeuwen, önerdiği yaklaşımın anlamsal kaymaların da ötesine geçtiğini ve tüm söylemlerin sosyal pratikleri yeniden yapılandırdığını, bundan dolayı da tüm bilginin nihayetinde pratiğe dayandığını belirtmektedir.[223]

2.2.2.3. Sosyo-Bilişsel Yaklaşım

Teun Adrianus van Dijk, 1970'lerin ortalarında söylem ile sosyal pratik arasındaki diyalektik ilişkinin kapsamlı ve bütünsel bir anlayışıyla çözümlenmesi için

---

[219] Norman Fairclough, "A Dialectical-Relational Approach to Critical Discourse Analysis in Social Research", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, Great Britain 2009, s. 162-187.
[220] Theo van Leeuwen, "The Representation of Social Actors", *Texts and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*, Ed. Carmen Rosa Caldas Coulthard - Malcolm Coulthard, Routledge, London 1996, s. 32-70.
[221] Theo van Leeuwen, "Discourse as the Recontextualization of Social Practice: A guide", Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Sage, London 2009, s. 144-161.
[222] Basil Bernstein, *The Structuring of Pedagogic Discourse*, Routledge, London 1990, s. 184.
[223] Theo van Leeuwen, *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*, Oxford University Press, Oxford 2008, s. vii.

kendi içinde bütünlüklü ve uygulanabilir çözümleme modellerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.[224] Van Dijk, bu ihtiyacı karşılamak için yaptığı çalışmalarla tümdengelim odaklı bir hal alan Sosyo-Bilişsel Yaklaşım'ı (SBY) geliştirmiş ve bir bağlam modeli önermiştir.[225]

Van Dijk'a göre, söylem çözümlemesinin amacı sadece metinlere eklemlenmiş ideolojiyi bulmak ve incelemek değil, bu ideolojilerin ardındaki zihinsel süreçlere de odaklanmaktır.[226] Nitekim ideoloji, sosyal gruplar tarafından değerler bütünü olarak görülmekte ve bu çerçevede geliştirilen söylem, muhafaza, baskı, savunma, yasama ya da tahakküm aracı olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda Van Dijk, eleştirel söylem çözümlemesi ile eşitsizlik, adaletsizlik, gücü ve iktidarı kötüye kullanma gibi söylemin kendisinden kaynaklanan olguları incelemeyi hedeflemektedir.[227]

Araştırmacıya göre söylem çözümlemesi yalnızca dilbilim alanına değil, ideolojinin bulunduğu her alana uygulanabilir. Örneğin, medya alanında fotoğrafların büyüklüğü, gazete sayfasında bulunduğu konumu, haber başlığının puntosu ve yazı şekli, manşetin ve alt başlıkların konumu, ilerleyen günlerde aynı haberin veriliş şekli, vb. gazetenin ideolojisi çerçevesinde hazırlanmaktadır. O halde, söylemsel yapıların işlevi, ideolojinin yeniden üretim stratejileri ve süreçleri ile ilgili doğru bir çözümleme yapma gereği doğmaktadır. Van Dijk, buradan hareketle makro ve mikro yapılardan oluşan bir yöntem ortaya koymaktadır.[228]

2.2.2.4. Söylem-Tarihsel Yaklaşım

Ruth Wodak'ın öncülüğünde Viyana'daki söylem araştırmacılarının geliştirdiği ve zamanla daha geniş akademik çevrelerde benimsenen bir EŞÇ türü olan

---

[224] Teun A. van Dijk, "Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News", *Journal of Communication*, Spring Volume 33 (2), 1983, s. 20.
[225] Teun A. van Dijk, "Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2009, s. 62-86.
[226] Teun A. van Dijk, "Ideological Discourse Analysis", *Interdisciplinary Approaches to Discourse Analysis*, Ed. Eija Ventola - Anna Solin, University of Helsinki, The New Courant 4, 1995, s. 135-161.
[227] Teun A. van Dijk, "Principles of Critical Discourse Analysis", *Discourse & Society*, 4 (2), Sage, London - New Delhi 1993, s. 249-283.
[228] Teun A. van Dijk, *News Analysis*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Hove-London 1988, s. 13-18.

Söylem-Tarihsel Yaklaşım[229] (Discourse-Historical Approach – DHA), adından da anlaşılacağı üzere güçlü bir tarihsel araştırma eğilimi taşımaktadır. Bununla birlikte söz konusu "tarihsel" betimleme, bütünün bir parçası olarak görülmelidir. Nihayetinde otuz yılı aşkın süredir gelişen yaklaşıma ait kuramsal ve yöntemsel çerçevenin sürekli detaylandırılması ve farklı konuların ele alınmasıyla birlikte yapılan araştırmalar salt tarihsel bir eğilim taşımaktan öteye geçmiştir.[230]

STY'nin tarihine değinmek, hem yaklaşımın araştırma alanlarına hem de araştırmacılarına yönelik bilgi vermesi bakımından yararlı olabilir. Uygulamalı olarak STY, ilk kez 1986 yılında Kurt Waldheim'ın Avusturya cumhurbaşkanlığı seçim kampanyasında ortaya koyduğu anti-Semitizm imajının yapısını çözümlemek için kullanılmıştır. Çalışma ile birlikte yaklaşımın, disiplinlerarası - özellikle tarihsel eğilimi - olma; takım çalışması; kuram, yöntem ve verilerin üçgenleme yoluyla sağlamasının yapılması ve bulguların - uygun olduğu takdirde - uygulamaya konması gibi dört özelliğini ortaya çıkarmıştır.[231]

1990'lı yıllarda STY artık söylem çalışmaları içinde giderek adı daha da duyulmaya başlayan temel yaklaşımlardan biri haline gelmiştir. Bu dönemde öne çıkan çalışmalara örnek verilecek olursa, biri Romanyalı göçmenlerin uğradığı ırkçı ayrımcılık üzerine, diğeri ise Avusturya'da ulus ve ulusal kimlik üzerine[232] yapılmış çalışmadır. Wodak, 1997 yılında kazanmış olduğu "Wittgenstein Ödülü" ile "Söylem, Politika, Kimlik" Araştırma Merkezi'ni (Discourse, Politics, Identity) kurmuş ve çok sayıda lisansüstü ve doktora sonrası araştırmacıdan oluşan bir araştırma grubunu desteklemiştir. 1997-2003 yılları arasında yapılan çalışmaların konularından bazıları: Avrupa Birliği'ne üye altı ülkenin ulusal meclislerindeki açık ve örtük ırkçı politika söylemleri, AB teşkilatlarındaki kurum içi iletişim, politikacıların konuşmalarında Avrupa kimliğinin söylemsel inşası, AB'nin genişlemesi üzerine Avusturya'nın

[229] Buradan itibaren Söylem-Tarihsel Yaklaşımın akronimi olan "STY" kullanılacaktır.
[230] STY'nin tarihi için önde gelen STY araştırmacılarından Martin Reisigl'in "The Discourse-Historical Approach", *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, John Flowerdew - John E. Richardson Ed., Routledge, New York 2018, s. 44-59. künyeli makalesi izlek olarak kullanılmıştır.
[231] Ruth Wodak, "The Waldheim Affair and Antisemitic Prejudice in Austrian Public Discourse". *Patterns of Prejudice*, Vol: 24. No: 2-4, 1990, s. 18-33.
[232] Ruth Wodak - Rudolf de Cillia - Martin Reisigl - Karin Liebhart, *The Discoursive Construction of National Identity*, 2nd Edition, Edinburgh University Press, Edinburgh 2009.

geliştirdiği söylem, II. Dünya Savaşı sırasında Alman Ordusu'nun (Wehrmacht) rolü üzerine ihtilaflı söylemlerdir.

Lancaster Üniversitesi'nin 2004 yılında Wodak'a teklif ettiği kürsü üzerine, Lancaster STY'nin ikinci merkezi haline gelmiş; ayrıca Loughborough, Bern ve Örebro üniversitelerinde de STY kürsüleri kurulmuştur. 2004 sonrası dönemde STY ile Avrupa Birliği Anayasası[233], Avrupa Birliği'nde göç, uyum sağlama ve ayrımcılık söylemleri üzerine[234] çalışmalar yapılmıştır.

Son zamanlarda söylem-tarihsel çözümleme kullananların eleştirel anlamda dikkatini çeken birçok araştırma alanı arasında Avrupa'daki sağcı popülizm ve faşist söylemlerin[235] yanı sıra çevre ve iklim değişikliği söylemleri de bulunmaktadır. Siyasi afişler, broşürler, çizgi romanlar, belgeseller vb. gibi görsel iletişimi kuvvetle vurgulayanlar da dâhil olmak üzere çeşitli türleri kapsayan vaka çalışmaları yürütülmektedir. Wodak da Avrupa'daki popülist partiler arasında çeşitli ikna edici görüntülerin ve posterlerin nasıl yeniden yapılandırıldığını ve küreselleştirildiğini izlemektedir. Wodak ve Reisigl, "medya mantığı" ile "popülizm mantığı" arasındaki yakın ilişkiye bakmaktadır.[236]

Bahsedilen araştırmalar dışında, dünya üzerindeki ülkelerin düzenine etki eden olayların çözümlenmesinde STY'nin yöntem olarak kullanıldığı[237] birçok

---

[233] Florian Oberhuber - Christoph Bärenreuter - Michal Krzyzanowski - Heinz Schönbauer - Ruth Wodak, "Debating the European constitution: On representations of Europe/the EU in the press", *Journal of Language and Politics*, 4 (2), 2005, s. 227-271.

[234] Michal Krzyzanowski - Ruth Wodak, *The Politics of Exclusion: Debating Migration in Austria*, Transaction Publishers, New Brunswick 2008.

[235] Martin Reisigl, "The Dynamics of Right-Wing Populist Argumentation in Austria", *Proceedings of the Sixth Conference of the International Society for the Study of Argumentation*, Ed. F. H. van Eemeren - J. A. Blair - C. A. Willard - B. Garssen, Sic Sat, Amsterdam 2007, s. 1127–1134.

[236] Ruth Wodak, *The Politics of Fear: What Right-Wing Discourses Mean*, Sage, London 2015.

[237] STY'nin genel hatlarını belirleyen Türkiye'de yapılmış derleme bir çalışma için bkz. Fatma Çakmak - Yasemin Bilişli, "İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2), 2019, s. 99-124.

lisansüstü tez[238] ve araştırma eseri / makalesi[239] ile karşılaşılmaktadır. STY'nin tarihine bakıldığında her zaman problem odaklı bir perspektifi seçen, esnek ve üretken bir ESÇ türü olduğu görülmektedir. Seçilen söylemlerle ilgili sosyal problemler çok boyutlu olduğu için böyle bir bakış açısı disiplinlerarası araştırmayı gerektirir. Bununla birlikte, disiplinlerarası karakterine rağmen, Söylem-Tarihsel Yaklaşımın dilbilime dayanan güçlü kökleri bulunmaktadır.

ESÇ'ye yaklaşımını ve genel özelliklerini eleştiri anlayışıyla açıklamaya başlanacak olursa STY[240], "eleştirel kuramın" sosyo-felsefi yönelimine yakındır.[241] Bu nedenle, ikisi temelde bilişsel boyutuyla diğeri ise eylem boyutuyla ilişkili olan birbirine bağlı - en az - üç sosyal eleştiri kavramını izlemektedir:

1. "Metin veya söylem bağımlı eleştiri", tutarsızlıkları, çelişkileri, paradoksları ve ikilemleri keşfetmeyi amaçlar.

---

[238] Türkiye özelinde yapılan lisansüstü çalışmalardan bazıları: Filiz Çoban, *Reimagination of Turkey: The Emergence and Challenges of Post-Kemalist Nation-State Identity (2001-2011)*, (University of East Anglia, School of Political, Social and International Studies, Ph.D. Dissertation), Norwich 2015; Begüm Burak, *The Image of the Undesired Citizens in Turkey: A Comparative Critical Discourse Analysis of the Hürriyet and Zaman Newspapers*, (Fatih University, Institute of Social Sciences, Political Science and International Relations, Ph.D. Dissertation), Istanbul 2015; Derya Duman, *Discursive Construction of Female Image in Turkish Women's Magazines: A Socio-Historical Approach to Critical Discourse Analysis*, (Hacettepe University, Institute of Social Sciences, Department of English Linguistics, Ph.D. Dissertation), Ankara 2006.

[239] Yine Türkiye özelinde yapılan çalışmalardan birkaç örnek verilecek olursa bkz. Beyza Tekin, *Representations and Othering in Discourse: The Construction of Turkey in the EU Context*, John Benjamins, Amsterdam 2010; Senem Aydın Düzgit, "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8 (29), 2011, s. 49-70; Kübra Karaca, "Seçim Propaganda Konuşmalarının Söylemsel Stratejiler Çerçevesinde İncelenmesi: Söylemsel-Tarihsel Bir Yaklaşım", *30. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, Dilbilim Derneği, Ankara 2017, s. 93-101. Ayrıca, Türk-Yunan ilişkilerinin 2004-2017 yılları arasında Türk basınında nasıl yansıtıldığını STY ile çözümleyen güncel çalışma için bkz. Alaaddin F. Paksoy, *Ege'nin İki Yakası: Türk Basınında Türk-Yunan İlişkileri*, Literatürk Academia, Konya 2019. Anılan araştırmalar incelendiğinde STY'ye ait kavramların Türkçeleştirilmesinde terim birliği bulunmadığı anlaşılmaktadır.

[240] STY'nin ESÇ içindeki yeri, eleştiri-ideoloji-güç, söylem-metin-bağlam yaklaşımları, ilkeleri konularını ele alan bu kısımda ilk olarak yaklaşımın geliştiricisi olan Wodak'ın çalışması [Ruth Wodak, "The Discourse-Historical Approach", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 1st Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2001, s. 63-94.] ve Martin Reisigl ile kaleme aldığı diğer edisyonları [Martin Reisigl - Ruth Wodak, "The Discourse-Historical Approach (DHA)", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2009, s. 87-121.] – [Martin Reisigl - Ruth Wodak, "The Discourse-Historical Approach (DHA)", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 3rd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2016, s. 23-61.] temel başvuru eserleri olarak kullanılmıştır.

[241] Horkheimer, Adorno ve Habermas'ın eserlerinden etkilenmektedir.

2. “Sosyo-tanı eleştirisi”, söylemsel uygulamaların, aleni veya örtük biçimdeki ikna ya da “manipüle” edici karakterinin açığa çıkarılmasıyla ilgilenmektedir. Sosyo-tanı eleştirisi geliştiren kişi, metin/söylem iç alanını tamamen aşmış olur. Kendi artalan ve bağlamsal bilgilerinden faydalanır ve söylemsel bir olayın iletişimsel veya etkileşimli yapılarını daha geniş bir sosyal ve politik ilişkiler, süreçler ve koşullar çerçevesine yerleştirir.

3. “Prognostik eleştiri”, iletişimin dönüşümüne ve gelişmesine katkıda bulunur. (Örneğin, hastaneler, okullar vb. kamu kurumlarında dil engellerini azaltmak için ya da cinsiyetçi dil kullanımına karşı öneriler hazırlayarak)

Özetle ESÇ ile ilgili bazı görüşlerin aksine, ESÇ “doğru” veya “yanlış” olanı değerlendirmekle ilgilenmez. Wodak’a göre ESÇ, araştırmanın her noktasında seçim yapmaya çalışmalı ve bu seçimleri şeffaf hale getirmelidir.[242]

STY’ye göre ideoloji çoğu zaman, belli bir sosyal grup tarafından paylaşılan zihinsel temsiller, kanılar, tercihler, tavırlar ve değerlendirmelerden müteşekkil tek taraflı bir bakış açısı ya da dünya görüşüdür. STY için ideolojiler, söylem aracılığıyla eşitsiz iktidar ilişkilerinin kurulmasını ve muhafaza edilmesini sağlayan önemli araçlardır. Ayrıca ideolojiler, iktidar ilişkilerinin az ya da çok kökten bir şekilde değişim geçirmesinde araç işlevi görmektedirler. Bu suretle STY, dilsel ve diğer göstergesel pratiklerin çeşitli sosyal kurumlarda ideolojilerin yeniden üretilmesinde hangi şekillerde aracılık ettiğine özel ilgi gösterir. STY’nin temel hedeflerinden biri tahakküm kuran ve sürdüren ya da onunla mücadele eden ideolojilerin “deşifre” edilmesiyle belirli söylemlerin hegemonyasını[243] açığa çıkarmaktır.[244]

---

[242] Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 65.

[243] STY’nin hegemonya anlayışı kapsamında dikkat çeken araştırmalardan biri, Ruth Wodak’ın danışmanlığında Can Küçükali’nin kaleme aldığı doktora tezidir. Küçükali, tezinde Türk siyasetinde söylemsel stratejilerin hegemonya araçları olarak kullanımını, STY’yi temel alarak geliştirdiği bir yöntemle çözümlemiştir. Bkz. Can Küçükali, *Understanding Discursive Hegemony in Turkish Politics: Discursive Strategies as Instruments of Hegemonic Projects*, (Lancaster University, The Department of Linguistics and English Language, Ph.D. Dissertation), Lancaster 2014.

[244] Wodak’a göre mücadele ve çelişkiler modern dünyayı niteleyen olgulardır. İdeolojik ikilemler, parçalanma ve çoklu kimlikler, küreselleşmenin ve neo-liberal ekonomilerin ve ideolojilerin zorluklarının doğurduğu sonuçlar olarak görünmektedir. Günümüzdeki zorlu mücadele ulus devletler ve uluslar üstü oluşumlar arasında birçok düzeyde (ekonomiler, bilim, teknolojiler, iletişim, vb.) meydana gelen çelişkileri ve gerilimleri açıklamaktır. Wodak, bu durumları örneklendirmek için politikacıları ele alır. Ona göre, örneğin politikacılar iktidar elitler grubu olarak değil de özgül gruplar olarak ele alınırsa, kendilerinin belirli kamuoyu görüşlerini ve çıkarlarını şekillendirenler ve

Dilin tek başına güçlü olmadığını ifade eden STY için dil, güçlü insanların iktidar elde etmek için kullandıkları bir araç ve iktidar ilişkilerinin bir ifade ediliş şeklidir. İktidar, sosyal alanın her bir yanına yayılmış durumdadır. Yapıcı olabilmekle birlikte genelde yıkıcıdır. İktidar, söylemlerde meşrulaştırılır ya da meşruiyetini yitirir; ancak iktidar ilişkileri aynı zamanda çeşitli kontrol mekanizmalarıyla söylemleri sınırlar ve düzenler. Metinler ise, sıklıkla toplumsal mücadelenin ideolojik izler taşıyan alanları mahiyetini taşırlar. Böylelikle STY, çeşitli ifadelerde ve iktidarın yönlendirilmesinde dilsel yapıların nasıl kullanıldığına odaklanır.[245]

STY, söylemin üretildiği tarihsel ve sosyopolitik artalanı da kapsayan bir alt yapı sunar. Böylece önceden üretilen söylemlerle güncel söylemler arasında tarihsel bilgi kapsamında ideolojinin nasıl yeniden yapılandırıldığını ve devam ettirildiğini incelemeyi amaçlamaktadır.[246] Buradan hareketle STY, söylemi sosyal eylemlerin belirli alanlarına konumlanmış bağlama dayalı dilsel uygulamalar kümesi olarak görmektedir. Söylem, sosyal temellidir. Büyük ölçekli bir konuya bağlıdır ve farklı bakış açılarına sahip birçok sosyal aktörün eylemlerinin meşrulaştırılmaya çalışıldığı münakaşayla ilgilidir.[247]

Çoğunlukla cinsiyetçilik, anti-Semitizm ve ırkçılık gibi geniş çaplı olguları çözümlemeye çalışan STY, metinlerin söylemlerin parçaları olduğunu ileri sürer.[248] Metinler ise, belirli bir sosyal bağlam içindeki yine belirli bir sosyal amaca hizmet etmek üzere şekillenmiş iletişim tipleri ve kalıpları olarak nitelendirilebilecek türlere ayrılmaktadır. Nitekim bu yaklaşımın ayırt edici özelliği, yazılı, sözlü ya da görsel metin türlerinin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında o zamana kadar üretilmiş

---

kamuoyundaki değişim beklentilerinin, belirli sosyal grupların değişen ilgi alanlarının ifade edilmesinin ve buna tepki verenlerin "nabzını tutanlar" oldukları görülür. Bkz. Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 63-64.

[245] Reisigl - Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 3rd Edition, s. 26.

[246] Ruth Wodak, *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*, Palgrave Macmillan, Great Britain 2011, s. 35-38.

[247] Bununla birlikte söylemi tanımlamak ve sınırlarını belirlemek ya da bir söylemi diğer söylemlerden ayırmak sabit bir tabana oturmaz. Çözümlemede söylem, her zaman çözümlemecinin bakış açısına dayanır. Böylece araştırmanın nesnesi olan söylem, yeniden yorumlanmaya ve çalışılmaya açık dinamik bir dilsel varlıktır. Bkz. Reisigl - Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 3rd Edition, s. 27.

[248] Martin Reisigl - Ruth Wodak, *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*, Routledge, London 2000, s. 35.

metinleri ve tüm geçmiş bilgileri dizgesel olarak birleştirmeye çalışmasıdır.[249] Bu özelliği ile STY, söyleme - farklı eylem alanlarının oluşturduğu çerçevelerde - metinlerarası ve söylemlerarası bir bakış açısıyla yaklaşmış olur.[250] Bu yolla, siyasi bağlamla ve toplumla uyumsuz ilişki sürdüren belirli söylemlerin ve güçlü grupların hegemonyasını açıklar ve bunların söylemlerini çok bağlamlı düzeylerde çözümler.[251]

STY, söylemin ortaya çıktığı bağlamı dört aşamada ele alır:

a) Metni oluşturan cümlelerin birbiriyle kurduğu ilişkiler ve oluşturdukları *iç-bağlam*

b) İfadeler, metinler ve türler arasındaki *metinlerarası* ve *söylemlerarası* ilişkiler

c) Söylemin yorumlanması için gerekli olan dünya bilgisi ya da *dildışı düzey*

d) İncelenen söylemde *sosyopolitik* ve *tarihsel bağlamın* birbiriyle ilişkisi

Wodak, söylemin ortaya çıktığı bağlamın incelenmesinin önyargı durumları üzerinde önemli etkisinin olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle de STY araştırmacıları, ulaşılabilen tüm art alan bilgilerinin sistemli şekilde sözlü ve yazılı metinlerin birçok katmanının çözümlenmesi ve yorumlanmasına dâhil edilmesini salık vermektedir.[252]

Eleştiri, ideoloji, güç, söylem, metin ve bağlam anlayışları çerçevesinde oluşturulan STY'nin en önemli on ilkesi sıralanabilir:

---

[249] Norman Fairclough - Ruth Wodak, "Critical Discourse Analysis", *Discourses as Social Interaction*, Ed. Teun A. van Dijk, Vol. 2, Sage, London 2000, s. 266; Wodak, *The Discourse of Politics in Action*, s. 38.

[250] *Metinlerarasılık*, metinlerin hem geçmişte hem de güncel olarak birbiriyle bağlantılı olması anlamına gelmektedir. Bu bağlantılar, bir konuya ya da ana aktöre açık atıf; aynı olaylara atıf; anıştırma ya da çağrışım; ana tartışmaların bir metinden diğer metne aktarılması yoluyla sağlanabilir. Bu aktarımların yeni bir bağlam oluşturulmasında kullanılmasına "yeniden bağlamsallaştırma" (recontextualization) denilmektedir. Eğer, belirli bir bağlamdan bir parça alınıyorsa "bağlamdan bağımsızlaştırma" (de-contextualization) süreci gerçekleşmektedir. Ayrılan bu parça, yeni bir bağlamın oluşturulmasında kullanılıyorsa "yeniden bağlamsallaştırma" sürecine yeniden girilmiş demektir. Dolayısıyla aralarında devinim bulunmaktadır. [*Decontextualization* teriminin Türkçe karşılığı "bağlamdan bağımsızlaştırma" olarak araştırmacı tarafından önerilmiştir.]
Söylemlerarasılık, söylemlerin birbiriyle çeşitli yollarla bağlantılı olmasına işaret eder. Eğer söylem, konu bağıntılı bir unsur olarak ele alınırsa, başka söylemlerin konularına ya da bölümlerine sıklıkla atıfta bulundukları görülebilir. Dolayısıyla söylemler açık yapılardır ve pek çok noktada yeni alt konularda ortaya çıkabilirler. Bkz. Reisigl - Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 3rd Edition, s. 28. Anılan kavramlara dair çok sayıda örnek Venizelos ve Metaksas söylemlerinin çözümlemesi aşamasında gözlemlenebilecektir.

[251] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 33.

[252] Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 66-67.

1. Yaklaşım, disiplinlerarasıdır. Disiplinlerarasılık birkaç seviyede yer almaktadır: kuramda, yöntemde, araştırma pratiğinde ve uygulamada.
2. Yaklaşım problem odaklıdır, özgül dilsel parçalara odaklı değildir.
3. Kuramın yanı sıra yöntem de eklektiktir; bu da incelenen nesneyi anlamada ve açıklamada yardımcı olan kuram ve yöntemlerin bütünleştirilmesidir.
4. Eğer derin bir çözümleme yapılıyor ve incelenen konu hakkında bir kuram oluşturulmaya çalışılıyorsa konunun gerektirdiği ölçüde saha çalışmasını ve etnografik incelemeyi gerektirir.
5. Yaklaşım akıl yürütmeye dayanır: kuram ve çözümlenen veriler arasında sürekli bir devinim gereklidir.
6. Çoklu metin türleri ve çoklu kamusal alanlar incelenir, metinlerarası ve söylemlerarası ilişkiler irdelenir.
7. Tarihsel bağlam, metinlerin ve söylemlerin yorumlanmasına daima dâhil edilir.
8. Çözümleme için kategoriler ve araçlar sabit değildir. Araştırmaya konu olan probleme göre her çözümleme için uyarlanmalıdır.
9. Köklü kuramlar temel oluştururken, özgül çözümlemeler için orta boy kuramlar daha yol gösterici olur.
10. Sonuçların uygulanması önemli bir hedeftir. Sonuçlar farklı alanlardaki uzmanlara açıklanmalı ve ikinci adım olarak, belirli söylemsel ve sosyal alışkanlıkları değiştirmek amacıyla uygulanmalıdır.[253]

[253] Reisigl - Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 3rd Edition, s. 31-32.

2.3. YÖNTEM

Bu bölümde, tez çalışmasının da yöntemini oluşturmada benimsenen STY'nin araştırma basamakları ve boyutları ile ilgili kapsamlı bilgi sunulmaktadır.

Wodak ve Reisigl, yaklaşımın çok geniş ve kapsamlı olan tüm kategorilerini açıklamanın biraz zor olduğunun, ayrıca kuramlar ve çözümlemeler arasında sürekli olarak git-gel halde bulunulmasının altını çizerek "The Discourse Historical Approach" adlı çalışmanın 2009 tarihli ikinci edisyonunda STY'nin araştırma pratiği üzerine basite indirgenmiş ve idealize edilmiş sekiz araştırma basamağı sunmaktadır.[254]

1. Kuramsal bilgiye erişilir ve danışılır. (Daha önce yapılmış çalışmaların toplanması, okunması ve tartışılması yoluyla)
2. Sistematik bir şekilde veri ve bağlam bilgisi toplanır. (Araştırma sorularına, çeşitli söylemlere ve söylemsel olaylara, sosyal alanlara, odaklanılan metinlere, türlere, göstergesel medya malzemesi ya da aktörlere bağlı olarak)
3. Özgül çözümleme için veriler toplanır ve hazırlanır. (Konuyla ilgili kriterlere göre veriler seçilir ve elenir.)
4. Araştırma soruları ve varsayımlar kesinleştirilir. (Verilerin ilk gözden geçirilmesi ve literatür taramasına dayanarak)
5. Nitel pilot çözümleme yapılır. (İlk varsayımların ve kategorilerin test edilmesini ve daha başka varsayımların ortaya konmasını sağlar.)
6. Detaylı durum çalışmaları yapılır. (Başta nitel, ancak bir kısmı da nicel olabilecek şekilde verilerin bütünü dâhilinde)
7. Eleştiri getirilir. (İlgili bağlam bilgisi ve eleştirinin üç boyutuna atıf yapılarak sonuçların yorumlanması)
8. Detaylı çözümleme sonuçları uygulamaya sunulur. (Konu itibariyle mümkün olduğu takdirde)[255]

---

[254] Reisigl - Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 2nd Edition, s. 96.

[255] 5, 6 ve 8. basamaklarda kastedilenler, uzun bir tarihsel süreci ve geniş bir konuyu içeren bağlam kapsamında ve genellikle bir araştırma grubuyla proje şeklinde gerçekleştirilen çalışmalar için geçerlidir. Örneğin, Wodak ve Reisigl, STY'yi ele aldıkları çalışmanın 2016 tarihli 3. edisyonunda, küresel ısınma hakkındaki çevrimiçi haberlere yapılan yorumları STY ile çözümleyerek üst konu olan "iklim değişikliği" söylemlerine yönelik bir pilot çalışma yapmışlardır.

Bu basamaklar, bir izlek olarak göz önünde bulundurulursa STY, kuramsal bilgi edinilip, ele alınacak söylem/lerin seçilip veri toplanmasının, araştırma soruları ve varsayımların belirlenmesinin ve tarihsel bağlam bilgisi sunulmasının ardından söylem çözümlemesi için izlenecek üç boyutlu bir inceleme modeli önermektedir:[256]

1. Belirli bir söyleme ait içerik ve konuların belirlenmesi
2. Söylemsel stratejilerin incelenmesi
3. (Tür olarak) dilsel araçların ve (örnekler halinde) bağlam-bağımlı dilsel oluşumların ele alınması

Her bir boyut aşağıda açıklamaları ile sunulmuştur.

2.3.1. Tarihsel Bağlam Bilgisi

Halliday'ın dilin sosyal boyutları ile ilgili araştırmalarından[257] etkilenen ESÇ'nin ilk kurucuları, söylemin bağlama katkıda bulunan faktörleriyle de ilgilenmişlerdir. Fairclough ve Wodak, söylemin bileşenlerine tarihsel koşulların yanı sıra, "metinlerarasılık ve sosyo-kültürel bilgi" çerçevesinde şekillenen bağlamı da dâhil etmişlerdir.[258] Beşeri bilimler alanında, antropoloji, tarih ve biçembilim gibi disiplinlerin dışında büyük ölçüde görmezden gelinen bağlam, çeşitli derecelerde önem kazanmaya başlamıştır. Söylem alanında bağlama duyulan ilgi ise 1960'ların sonlarında toplumdilbilim, edimbilim ve konuşma etnografisi gibi disiplinlerin ortaya çıkmasıyla gerçekleşmiştir. O zamandan beri, bağlam daha fazla eleştirel bir ilgi görmektedir. Van Dijk'ın da belirttiği gibi, söylem ve konuşma çalışmasında bağlam içermeyen bir yaklaşım kısıtlayıcı olmakla birlikte sosyo-politik hayata derinden gömülü olduğu için söylemi çözümlemede yüzeysel, biçimsel ve bazen önemsiz açıklamalara yol açmaktadır.[259]

Wodak 1980'lerin sonlarından itibaren, geriye dönük politika, kimlik politikası ve anti-Semitizm politikaları üzerine yapılmış önyargılı konuşma ve metinler üzerine yoğunlaşmış; yürüttüğü araştırmalarda, çok katmanlı bağlamların

---

[256] Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 72.
[257] Michael Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, Edward Arnold, London 1985.
[258] Fairclough - Wodak, "Critical Discourse Analysis", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, s. 276.
[259] Teun A. van Dijk, *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, s. 6.

disiplinlerarası çözümlemesine, tarihsel gelişimine, metinlerarasılığa ve tüm *semiosis*[260] biçimlerinin yeniden bağlamsallaştırılmasına önem veren STY'yi geliştirmiştir[261]. STY, eylem alanlarını, söylemleri ve metinleri birbirine bağlayarak bir söylem kuramı oluşturmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımda "tarihsel" çözümleme vurgusu baskın olduğu için bağlam da tarih ile ilişkilendirilmektedir.

Wodak'ın araştırmasında incelediği, "ben" ve "öteki"nin söylemsel yapısı, önyargılı ve ırkçı anti-Semitik söylemlerin temelidir. Bu söylemsel yapı, sosyal aktörlerin etiketlenmesiyle başlar, sosyal aktörlerin olumsuz niteliklerinin genelleştirilmesiyle devam eder ve daha sonra sosyal aktörlerin kimisinin dışlanmasını, kimisinin de savunulmasını haklı göstermek için argümanlar hazırlar. Wodak'a göre tarihsel anlaşmalar, kamusal hoşgörü düzeyleri, politik doğruluk, belirli bağlam ve kamusal alana bağlı üretilen söylemler şiddetlendirilebilir, hafifletilebilir, dolaylı ya da doğrudan ortaya konabilir olduğundan edimbilimin uygulama alanına giren "metin, söylem, bağlam ve iç-bağlam" kavramları, STY'de disiplinlerarası bir çerçevede kuramsallaştırılmalıdır.[262]

Tarihsel bağlam, metin ve söylemlerin yorumlanmasında önemli bir rol oynamakta dolayısı ile yeniden bağlamsallaştırmanın, metinleri ve söylemleri metinlerarasılık ve söylemlerarasılık ile birbirine bağlayan önemli bir süreç olarak işlevinin yeniden yapılandırılmasına olanak tanımaktadır.[263] Bunun yanı sıra -geçmişe yönelik bazı okumaları ve söylemleri kaydetmek tek başına yeterli olmadığından- geçmişte ortaya çıkan önemli olayların neden meydana geldiğini de araştırmaktadır.[264]

---

[260] "*Semiosis*" terimi, *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*'nde "genel olarak gösterge oluşumu; göstergelerin üretilme süreci" şeklinde tanımlanmaktadır. Rifat, çalışmasında diğer dilbilim ve göstergebilim araştırmacılarının da *semiosis* ile ilgili tanımlarına yer vermiştir. Örneğin, Ferdinand de Saussure'a göre *semiosis*, "gösteren ile gösterilen arasındaki karşılıklı ilişki sonucu göstergenin yaratılması işlemi" iken, Charles Sanders Peirce'e göre *semiosis* "gösterge (representamen), nesne (göstergenin ilettiği şey) ve yorumlayan (alıcının, algıladığı göstergeye düşünsel tepkisi) arasındaki ilişki"dir. Bkz. Mehmet Rifat, *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 201-202.

[261] Johannes Angermuller - Dominique Maingueneau - Ruth Wodak (Ed.), "The Discourse of Exclusion", *The Discourse Studies Reader*, John Benjamins, Amsterdam - Philadelphia 2014, s. 400.

[262] Angermuller - Maingueneau - Wodak (Ed.), *The Discourse of Exclusion*, s. 403.

[263] Ruth Wodak, "The Discoursive Construction of History: Brief Considerations", *Mots. Les Langages du politique*, 94, 2010, s. 61-62.

[264] J. R. Martin, "Making History: Grammar for Interpretation", *Re/reading the Past*, Ed. J. R. Martin - Ruth Wodak, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam-Philadelphia 2003, s. 31.

Dolayısıyla bu çalışmada, Venizelos ve Metaksas arasında gazetelerde yayımlanan makaleler aracılığıyla görülen "hesaplaşmanın" tarihsel bağlamı, ilk bölümde ayrıntılı şekilde verilmiştir.

2.3.2. Söylem Konularının Belirlenmesi

Bir söylem-tarihsel çözümlemede, tarihsel bağlam bilgisi incelendikten sonra, araştırmacı incelediği metin türlerindeki söylemin konularını tanımlar. Van Dijk'a göre söylem konuları, konuşmacı veya yazar tarafından bilinçli şekilde oluşturulmaktadır ve araştırmacı tarafından söylem konuları incelenmeye başladığında eleştirel söylem çözümlemesi de başlatılmış olur. Söylem konuları, genel ideolojik ilkeleri temsil ettikleri için çözümlenecek söylemin önemli unsurlarıdır. Ayrıca, söyleme maruz kalanların hafızası ve sonuçta ortaya çıkan davranışları üzerinde etkiye sahiplerdir.[265]

Tarihsel-siyasi konuların ve metinlerin çözümlenmesinde, söylemsel eylemlerin tarihsel boyutu iki şekilde ele alınır. İlk olarak, STY her zaman tarihsel art alanla ve söylemsel "olayların" gömülü olduğu özgün tarihsel kaynaklarla ilgili olabildiğince fazla bilgiyi birleştirmeye çalışır; ikinci olarak da belirli bir süre zarfında belirli söylem türlerinde oluşan artsüremli değişimi izleyen araştırma yapar.[266] Araştırmada ele alınan söylem/lerin konularının sınıflandırılması hususunda ise Pierre Bourdieu'nun "alan / habitus" kuramından yola çıkarak Girnth'in geliştirdiği "eylem alanları" kavramı yol gösterici olabilir. Wodak'a göre bu alanlar, bir söylemin "kısmi" çerçevesini oluşturan toplumsal gerçeklik kesitleridir. Farklı eylem alanları, söylemsel pratiklerin farklı özelliklerine göre belirlenirler. Belli bir konu hakkındaki söylem, bir eylem alanında başlayıp bir diğeri üzerinden ilerleyebilir. Böylece söylemler, çeşitli alanlara yayılabilir, alanlar arasında geçiş yapabilir, üst üste gelebilir, birbirlerine atıf yapabilirler. Sonuçta başka söylemlerle bağlantı kurabilir ya da çatışabilirler.[267]

---

[265] van Dijk, *Critical Discourse Studies*, 2nd Edition, s. 64.
[266] Wodak - de Cillia - Reisigl - Liebhart, *The Discursive Construction of National Identity*, s. 7-8.
[267] Ruth Wodak, "Introduction: Discourse Studies - Important Concepts and Terms", *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*, Ed. Ruth Wodak - Michal Krzyzanowski, Palgrave Macmillan, China 2008, s. 17.

Reisigl, çalışmasında sekiz siyasi eylem alanı belirlemiştir[268]:

1. yasama prosedürü
2. kamuoyu oluşturma
3. parti-içi tavır, fikir ve iradenin şekillendirilmesi
4. partilerarası tavır, fikir ve iradenin şekillendirilmesi
5. uluslararası ve ulusal ilişkilerin düzenlenmesi
6. siyasi tanıtım
7. siyasi idare
8. siyasi kontrol

Bu suretle tez çalışmasında ele alınan metin türü, Venizelos ve Metaksas tarafından yazılan makalelerdir. Makalelerde ortaya çıkan söylemlerin ise özellikle kamuoyu oluşturma ve siyasi tanıtım alanları çerçevesinde şekillendiği söylenebilir.

Söylem konularının belirlenmesinde araştırma soruları da önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu tez çalışmasında cevap aranan sorulara giriş bölümünde değinilmiştir. Ayrıca Venizelos ve Metaksas söylemlerinin çözümlemesinin yapıldığı son bölümde başlıklar, Ulusal Ayrışma'ya yönelik geliştirilen söylemlerarası konular çerçevesinde ele alınmış ve bu başlıklar altında alt söylem konuları ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

2.3.3. Çözümleme Aracı Olarak Söylemsel Stratejiler

Wodak ve Reisigl, STY ile söylem çözümlemesi yapmak için bir takım sorular ve bu soruları cevaplamak için stratejiler belirlemişlerdir.[269]

Bu sorular:

1. Kişiler, nesneler, olgular/olaylar, süreçler ve eylemler dilsel olarak nasıl adlandırılmaktadır?
2. Bu kişilere, nesnelere, olgulara/olaylara, süreçlere ve eylemlere hangi özellikler ve nitelikler atfedilmektedir?
3. Söz konusu söylem için hangi argümanlar geliştirilmiştir?

---

[268] Martin Reisigl, "Analyzing Political Rhetoric", *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*, Ed. Ruth Wodak - Michal Krzyzanowski, Palgrave Macmillan, China 2008, s. 98-99.
[269] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 44.

4. Adlandırmalar, atfedilen özellikler ve argümanlar hangi bakış açısıyla ifade edilmektedir?
5. Ayrımcı ifadeler açıkça mı dile getirilmektedir? Bunlar şiddetlendirilmekte mi ya da yumuşatılmakta mıdır?

STY bu soruların yanıtlanması için, genel bir çözümleme çerçevesi olarak hizmet edebilen ancak incelenecek söylemin yapısına göre de uyarlanabilen esnek beş söylemsel stratejiyi ortaya koymaktadır.[270]

1. Adlandırma: İsimler, fiiller, göstericiler, eğretilemeler ve ad aktarmaları aracılığıyla incelenen söylemsel yapı.
2. Yüklemleme: Sıfatlar, edat cümleleri, yan cümlecikler ve imaların kullanılması.
3. Tartışma (argümantasyon): Toposlar ve safsatalar aracılığı ile muhalifleri ikna etme.
4. Çerçeveleme: Yazarın bakış açısını, dolaylı ve dolaysız konuşma, tırnak işaretleri ile konumlandırma.
5. Şiddetlendirme-Yumuşatma: Küçültücü veya yüceltici maddeler, teyit soruları, belirsiz ifadeler ve dolaylı konuşma eylemleri kullanarak edimsel gücü değiştirme.

Aşağıda söylemsel stratejiler tablo halinde sunulmuştur.

[270] Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 73; Reisigl - Wodak, *The Discourse-Historical Approach (DHA)*, 2nd Edition, s. 95, 101-102.

Strateji	Amaçlar	Araçlar
Adlandırma	Sosyal aktörlerin, nesnelerin/olguların/olayların ve süreçlerin/eylemlerin söylemsel inşası	• üyelik sınıflama araçları, göstericiler, antroponimi (kişi adları bilimi), vb. • eğretilemeler ve ad aktarmaları • eylemleri ve süreçleri belirtmek için kullanılan fiiller ve isimler, vb.
Yüklemleme	Sosyal aktörlerin, nesnelerin/olguların/olayların ve süreçlerin/eylemlerin söylemsel niteliği (takriben olumlu ya da olumsuz)	• olumsuz ya da olumlu özelliklerin klişeleşmiş, değerlendirici nitelikleri (örneğin; sıfatlar, koşuntular, ilgeç öbekleri, sıfat cümlecikleri, birleşik cümlecikler, mastar cümlecikleri, ortaç cümlecikleri ya da grupları şeklinde) • açık ifadeler, isimsel, sıfatsal ya da zamirsel ifadeler • eşdizimlilik • açık karşılaştırmalar, benzetmeler, eğretilemeler ve diğer söz sanatları (ad aktarmaları, mübalağa, arıksayış ve övgü) • kinayeler, anımsatmalar ve varsayımlar/sezdirimler, vb.
Tartışma	Gerçeğe ve haklılığa yönelik iddiaların sorgulanması ve doğrulanması	• biçimsel ya da daha çok içerik bağıntılı *topos*lar • safsatalar
Çerçeveleme	Konuşmacının veya yazarın bakış açısını konumlandırma ve katılımı ya da mesafeyi ifade etme	• göstericiler • doğrudan ya da dolaylı anlatım • tırnak işaretleri, söylem işaretçileri • eğretileme
Şiddetlendirme - Yumuşatma	Edimsel gücü değiştirme dolayısıyla sözcenin epistemik ya da deontik durumunu değiştirme	• küçültme ve yüceltme sözcükleri • ekler, teyit soruları, istek kipi, duraksamalar, bulanık ifadeler, vb. • mübalağa, arıksayış • dolaylı söz eylem (iddia etmek yerine soru sormak) • atasözleri, deyimler, görüş ve bakış açısı eylemleri

Tablo 1: Söylemsel Stratejiler.

2.3.3.1 Adlandırma

Gönderi niteliği taşıyan adlandırma stratejileri, belirli bir bağlamda sosyal aktörleri inşa etmek ve temsil etmek için kullanılmakta ve bu strateji ile grup içi ve grup dışı söylemsel inşalar izlenmektedir.

Reisigl ve Wodak, kişileri ve grupları küçük düşürmenin, kötü göstermenin ve "olumlu ben"-"olumsuz öteki" temsilinin yaratılmasının en kolay yolunun onları dilsel ve biçemsel olarak aşağılayarak tanımlamak olduğunu belirtmektedirler.[271]

Adlandırma stratejisi[272] kapsamında kullanılan dilsel araçlar kişi zamirlerinden oluşan gösterici ifadeler (diectic expressions), eğretilemeler (metaphors), düzdeğişmeceler (metonymies), kapsamlayışlar (synecdoches) ve eylemler ile süreçleri belirtmek için kullanılan fiiller ve isimler olarak sıralanmaktadır.

Bu araçlardan gösterici ifadeler (diectic expressions) olarak kullanılan zamirler, (ben, sen, biz, siz, senin, benim, bizim, sizin) okura/dinleyiciye grupların ya da kişilerin kimliğini, koalisyonlarını, partilerini grup içinden ya da dışından biri olarak göstermek amacı ile kullanılmaktadır[273].

Eğretileme, düzdeğişmece, kapsamlayış gibi araçlar sosyal aktörlerin oluşturulmasında ve olumlu ya da olumsuz olarak temsil edilmesinde kilit unsur olarak işlev göstermektedirler.[274]

Ör: Venizelos, I. Dünya Savaşı'nda izlemek istediği siyasete karşıt tavır alan politikacıları "**saray dalkavukları**" olarak adlandırmaktadır. (Venizelos: 30)

---

[271] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 45.
[272] STY'nin adlandırma ve yüklemleme stratejileriyle alakalı kapsamlı bir örnek niteliği taşıyan güncel bir araştırma bulunmaktadır. Iman Mahfouz isimli araştırmacı çalışmasında, Amerikalı aktrist Megan Markle'ın İngiliz Kraliyet ailesi mensubu Prens Herry ile evlenmesi üzerine kendisine karşı sosyal medyada geliştirilen nefret ve ırkçı söylemler ile kendisini destekleyen söylemleri incelemiştir. Bkz. Iman M. Mahfouz, "The Representation of Meghan Markle in Facebook Posts: A Discourse Historical Approach (DHA)", *International Journal of Language and Linguistics*, Vol. 5, No. 3, September 2018, s. 246-259.
[273] Paul Chilton - Christina Schäffner, "Introduction: Themes and Principles in the Analysis of Political Discourse", *Politics as Text and Talk: Analytic Approaches to Political Discourse*, Ed. Paul Chilton - Christina Schäffner, John Benjamins Publishing, Amsterdam 2002, s. 30.
[274] Wodak - Meyer, *Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, s. 29.

Öte yandan Metaksas, Rupel Tabyası'nın İttifak ordusunca işgali konusunda, o dönemdeki siyasi rakiplerini sert bir şekilde eleştirdiği için Venizelos'u ölülerin arkasından adice konuşan "**küfürbaz**" olarak adlandırmaktadır. (Metaksas: 29)

2.3.3.2 Yüklemleme

STY yüklemleme stratejisini, grupların sınıflandırılması ve simgeleştirilmesinden dolayı, davranış biçimlerinin ve özelliklerinin açıkça nitelendirilmesi olarak ele alır.[275] Bu strateji bireylerin, grup üyelerinin veya grupların özelliklerini cümlenin yükleminde ifade edilen nitelikler uyarınca kabul ya da reddetme sürecidir. Sosyal aktör olarak bireyler, grup üyeleri veya gruplar onların özelliklerini belirten yüklemleme stratejisi ile karakterize edilmektedir. Reisigl ve Wodak'a göre yüklemleme stratejisinde insanlar, hayvanlar, olaylar ve nesneler belirli yer, zaman, nitelik ve niceliklere göre tanımlanmaktadırlar.[276]

Yüklemleme stratejisi, söyleme konu olan sosyal aktörlerin, nesnelerin, olguların, olayların, süreçlerin ve eylemlerin doğrudan ya da dolaylı dilsel olarak özelliklerinin değerlendirilmesi olarak kabul edilebilir. Bu strateji, sosyal aktörleri olumlu ya da olumsuz şekilde etiketlemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle adlandırma stratejisi ile yakından ilgilidir. Hatta Reisigl ve Wodak'a göre, STY'nin önerdiği söylemsel stratejilerden iç içe geçmiş olarak bulunan adlandırma ve yüklemleme stratejileri arasında kesin bir ayrım yapmak zordur.[277] "Ben" için olumlu nitelendirmelerin, "öteki" için de olumsuz nitelendirmelerin kullanımı bu stratejiyi oluşturan iki ana yüklemleme stratejisidir.[278]

Yüklemleme stratejisi kapsamında başvurulan diğer dilsel araçlardan bazıları klişelerin kullanımı, eşdizimlilik, açık karşılaştırmalar, benzetmeler, eğretilemeler, mübalağa, kinayeler ve varsayımlar/sezdirimlerdir.

Ayrıca stereotipler, basmakalıp inanışlar ya da en çok bilinen şekliyle klişelerin kullanımı, yüklemleme stratejisinde sıkça kullanılan dilsel araçlardan biridir.

---

[275] Stefan Titscher - Michael Meyer - Ruth Wodak - Eva Vetter, *Methods of Text and Discourse Analysis*, Sage, London 2000, s. 241.
[276] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 55.
[277] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 54.
[278] Wodak, *The Discourse of Politics in Action*, s. 42.

Klişeleşme, bir sosyal gruba veya bir bireye yönelik olan belirli bir inancın sözlü ifadesi ve bir kültürde yüksek derecede paylaşılan ortak bir bilgi unsuru olarak tanımlanmaktadır.[279]

Ör: Venizelos, İngiliz-Fransız birliklerinin Selanik'e çıkmasının akabinde Kral Konstantinos tarafından çağrıldığını ve Kral'ın kendisine politikasını onaylamadığını belirttiğini, ardından hemen istifasını sunduğunu; ancak istifa haberinin derhal II. Wilhelm'e ulaştırıldığını yazmıştır. "*Böylece Kral Konstantinos'un, iktidardan uzaklaştırılmam konusunda Kayzer'e rapor vermek zorunda hissettiği kanıtlanmış oluyor. Eğer kral yanlıları, sabık kralın bu davranışından utanç duyup başlarını önlerine eğmiyorlarsa, bu milli haysiyete dair az bir şuura sahip oldukları manasına gelir.*" (Venizelos: 22)

2.3.3.3. Tartışma

STY özelinde tartışma (argümantasyon) stratejisi hakkında bilgi vermeden önce bu stratejinin kaynağına, tarihine ve öncülerine değinmek yerinde olacaktır.

Aristoteles'in *Organon* dizisindeki *Topikler* ve *Sofistçe Çürütmeler* eserleri ve ardından gelen *Retorik*, temelde klasik mantık alanının konusu olan tartışma (argümantasyon) kuramının geliştirilmesi için yapı taşları olmuştur.[280] Antik Yunan'daki ve devamında başta Cicero ile olmak üzere Roma felsefesinde gelişen fikirler, hâlâ tartışma kuramının merkezinde bulunmakta, Frans van Eemeren ve Rob Grootendorst'e göre, söylem ve metinlerin çözümlenmesinde mevcut olan hermenötik ve eleştirel araçların temellerinin ayrılmaz bir parçasını teşkil etmektedirler.[281] 1950'lerden itibaren tartışma kuramı, Stephen Toulmin[282], Chaïm Perelman ve Lucie

[279] Richard Y. Bourhis - Anne Maass, "Linguistic Prejudice and Stereotypes", *Sociolinguistics/Soziolinguistik: An International Handbook of the Science of Language and Society*, Vol. 2, 2nd Edition, de Gruyter, Berlin 2005, s. 1587.
[280] Anılan eserlerin Türkçe çevirileri bulunmaktadır. Bkz. Aristo, *Organon V: Topikler*, Çev. Hamdi Ragıp Atademir, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1952; Aristoteles, *Sofistçe Çürütmeler*, Çev. Y. Gurur Sev, Pinhan, İstanbul 2019; Aristoteles, *Retorik*, Çev. Furkan Akderin, Say, İstanbul 2018.
[281] Frans van Eemeren - Rob Grootendorst, *A Systematic Theory of Argumentation: The Pragma-Dialectical Approach*, Cambridge University Press, Cambridge 2004, s. 42.
[282] Stephen Toulmin, *The Uses of Argument*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.

Olbrechts-Tyteca[283] ve Arne Naess[284] gibi araştırmacıların çalışmaları ile araştırma alanını genişletmeye başlamıştır.

Tartışma kuramı üzerine çalışmalar sürdüren araştırmacıların incelediği bir kavram olan "topos", söylem çözümlemesi alanında önemli bir işleve sahiptir. Yukarıda anılan araştırmalardan ve Toulmin'in oluşturduğu modelden yola çıkılarak STY'ye uyarlanan topos kavramı, Wodak'a göre önermede açık ya da örtük şekilde var olabilir. Wodak, Manfred Kienpointner'dan[285] yaptığı aktarımla toposu, bir anlatıda bulunan önermeyi veya önermeleri sonuca bağlayan destekleyici yapı olarak tanımlar.[286] En açık tanımıyla toposlar, söylemdeki iddiayı haklı çıkarmaya ve meşrulaştırmaya yarayan araçlardır.

STY içerisinde araştırmacılar, topos kavramını farklı bakış açılarıyla ele alarak çeşitli açılımlar getirmişler ve STY çalışmalarına katkıda bulunmuşlardır. Örneğin bu araştırmacılardan Salomi Boukala, *European Identity and the Representation of Islam in the Mainstream Press - Argumentation and Media Discourse* başlıklı çalışmasında öncelikle topos kavramının felsefi temellerine, kapsamına, topos kavramına getirilen eleştirilere yer vermiştir. Ardından Yunan, İngiliz ve Fransız medyasında yankı uyandıran ve gündemi meşgul eden olayları kendi belirlediği toposlar aracılığıyla incelemiştir.[287] Boukala, bir başka araştırmasında toposların özelliklerine, STY içerisinde nasıl uyarlanabileceğine ve STY'ye sağladığı katkıya değinmiş; Aristoteles'in önerdiği retorik toposlarını sıralamış ve ilkelerini örneklerle açıklamıştır.[288]

STY alanında toposları inceleyen/eleştiren bir diğer araştırmacı, Igor Ž. Žagar'dır. Žagar, çalışmasında öncelikle Cicero ve Aristoteles'in topos anlayışına yer

---

[283] Chaïm Perelman - Lucie Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, University of Notre Dame Press, Indiana 1971.
[284] Arne Naess, *Communication and Argument: Elements of Applied Semantics*, Allen & Unwin, Oslo 1984.
[285] Manfred Kienpointner, *Alltagslogik. Struktur und Funktion von Argumentationsmustern*, Frommann-Holzboog, Stuttgart-Bad Cannstatt 1992.
[286] Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 74.
[287] Salomi Boukala, *European Identity and the Representation of Islam in the Mainstream Press - Argumentation and Media Discourse*, Palgrave Macmillan, Cham-Switzerland 2019.
[288] Salomi Boukala, "Rethinking topos in the discourse historical approach: Endoxon seeking and argumentation in Greek media discourses on Islamist terrorism", *Discourse Studies*, Vol. 18 (3), 2016, s. 249-268.

vermiş, Perelman ve Toulmin'in topos kavramına getirdiği yeni açılımları ele almış ve söylem çözümlemesinin aslında toposların sadeleştirilmiş halinden yararlandığını günlük yaşamdan sunduğu örneklerle açıklamıştır.[289]

Araştırmada toposların nasıl kullanılacağına dönülecek olursa Wodak, yürüttüğü araştırmalarda konu edindiği olgulara yönelik ve STY çözümlemesinde kullanılabilecek toposları bir liste ile sıralamıştır.[290] Wodak, önerdiği bu listeye sonraki çalışmalarında iki topos daha eklemiştir.[291] Ayrıca, STY araştırmacılarından Michal Krzyzanowski de tartışma kuramı üzerine çalışmalar sürdürmüş ve kendi çalışma alanına uygun toposlar belirlemiştir.[292] Krzyzanowski'nin önerdiği toposların bazıları, çalışmadaki söz konusu söylem konularına uygulanabilir. Başta Wodak'ın önerdikleri olmak üzere, anılan toposlar aşağıdaki gibidir:

İşe yararlık, avantaj	Külfet	Suistimal
İşe yaramazlık, dezavantaj	Mali durum	Zorunluluk/Aciliyet
Tanım, isim-yorumlama	Hakikat	Otorite
Tehlike ve tehdit	Rakam	Geçmiş ve gelecek
İnsancıllık / yardımseverlik	Hak ve hukuk	Milli sınav
Adalet	Tarih	Milli gereklilik
Sorumluluk	Kültür	Sınırlar

Tablo 2: Topos Listesi.

Önerilen bu toposlardan bazıları, söz konusu tez çalışmasında çözümleme konusu olan Venizelos ve Metaksas makalelerinden örneklerle desteklenebilir:

[289] Igor Ž. Žagar, "Topoi in Critical Discourse Analysis", *Lodz Papers in Pragmatics*, 6 (1), 2010, s. 3-27.
[290] Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 74-77.
[291] Wodak, *The Discourse of Politics in Action*, s. 44.
[292] Michal Krzyzanowsky, "On the 'Europeanisation' of Identity Constructions in Polish Political Discourse after 1989", *Discourse and Transformation in Central and Eastern Europe*, Ed. Aleksandra Galasinska - Michal Krzyzanowski, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2009, s. 103.

• *Tehlike ve tehdit*: Eğer siyasi bir eylem veya karar belirli bir tehlike taşıyorsa, tehdit edici sonuçları varsa, o eylem gerçekleştirilmemelidir.
Ör: "*Büyük Savaş'a katılmaktan kaçınarak, savaştan kaçamazdık. Türkiye ile 1913 Kasımında imza edilen barış esasında ateşkesten ibaretti, bu suretle Türkiye büyük adaların silah yoluyla geriye alınmasına yönelmeye kararlıydı*." (Venizelos: 1)

• *Adalet*: Kişiler / eylemler / durumlar belirli açılardan birbirlerine eşitse, aynı şekilde ele alınmalıdır.
Ör: "*Sn. Venizelos'un alkışları eşliğinde, yabancıların güya uğruna Yunanistan'ın bağımsızlığını lağvettiği anayasaya, siyasi ve kişisel özgürlüklere ne oldu? ... Yüksek mahkeme yargıçlarından başpiskoposlara, generallerden elçilere, mübaşirlerden zangoçlara ve jandarmalara 10 binden fazla kişi, Kral'a karşı yürüttüğü seferde Sn. Venizelos'u desteklemedikleri için işlerinden atıldılar.*" (Metaksas: 62)

• *Sorumluluk*: (1) Bir devlet ya da bir grup insan belirli sorunların ortaya çıkmasından sorumludur. (2) Bir devlet ya da bir grup insan belirli sorunlara çözüm bulmak için harekete geçmelidir.
Ör: "*28 Temmuz'da İstanbul Türkiyesi ile Sevr Antlaşması imzalandı. Sn. Kemal, buna boyun eğmemekte direndi. Sn. Venizelos bunu müttefiklerin karşısında, tek başına Yunanistan'ın gücünü kullanarak ve müttefiklerden hiçbir yardım almaksızın kabul ettirme işini üstlendi. Bundan sonra Sn. Venizelos, Kasım sonrası hükümetlerini, Kral Konstantinos'un geri dönüşünün Yunanistan'ı müttefiklerinden uzaklaştırdığı ve onların yardımlarından mahrum bıraktığı şeklinde suçlama cüretini gösteriyor.*" (Metaksas: 69)

• *Mali durum*: Belirli bir durum veya işlemin maliyeti çok yüksekse, gelir kaybını ve masrafları azaltan eylemler gerçekleştirilmelidir.
Ör: "*Krallık politikasını yürütenlerin sorumluluğunun boyutlarını ölçebilmek için herkes, aylar boyunca süren genel seferberliğin hazinede nasıl bir devasa gider yarattığını, 300.000 genç ve zinde Yunanın iş sahalarından*

uzaklaşmalarının milli ekonomi için nasıl bir zarara neden olduğunu ve silahaltına alınanların evlerinden uzak kalarak nasıl ailevi maceralara sürüklendiğini düşünsün." (Venizelos: 29)

• *Rakam*: Eğer rakamlar belirli bir iddiayı kanıtlıyorsa, belirli bir eylemde bulunulmalı ya da bulunulmamalıdır.
Ör: "*Fakat seçimlerin sonucu, Kral'ın şahsi politikasının tamamen başarısızlığa uğraması oldu. 31 Mayıs seçimlerinde 730.000 seçmen oy kullanmışken, 6 Aralık seçimlerinde sandıklara sadece 230 bin kişi geldi*." (Venizelos: 25)

• *Hak ve hukuk*: Bir yasa veya başka şekilde hazırlanmış bir kural belirli bir politik-idari eylemi öngörüyorsa gerçekleştirilmeli ya da yasaklıyorsa o eylemde bulunulmamalıdır.
Ör: "*Gerçekten de Sırbistan ile yapılan ittifak antlaşması, Balkan içi ya da harici üçüncü bir devlet tarafından saldırıya uğradığı takdirde, bizi ona yardım etmek zorunda bırakıyordu.*" (Venizelos: 10)

• *Tarih*: Tarih, belirli eylemlerin belirli sonuçları olduğunu öğrettiği için, atıfta bulunulan tarihsel örnekle karşılaştırılabilir belirli bir durumda, eyleme geçebilir ya da eylemden sakınabilir.
Ör: "*Ülke yeniden son derece vahşi bir iç savaşa dönüşebilecek patlamanın arifesinde bulunmaktadır. Dünya Savaşı, ülkenin siyasi dünyasını derinden bölmüştü.*" (Venizelos: 1)

• *Suistimal*: Bir hak ya da yardım teklifi kötüye kullanılırsa, hak değiştirilmeli veya yardım geri çekilmeli veya kötüye kullanıma karşı önlemler alınmalıdır.
Ör: "*Kral Konstantinos, daha savaş başlamadan önce hükümetinin tamamen bilgisi dışında, Kayzer'in karşısında, sadece onunla savaşmayacağına değil, ayrıca var gücüyle Almanya safına geçeceğine dair sorumluluk üstlenmişti.*" önermesiyle kralın örtük bir biçimde yetkilerini kötüye kullandığını ifade ederek *suistimal* toposuna başvurmuştur. (Venizelos: 1)

• *Milli gereklilik*: Eğer bir eylem/süreç/kişi/grup ülke yararına hizmet ediyorsa desteklenmeli, aksi halde önlenmelidir.

Ör: (I. Dünya Savaşı'nın) "*Başlangıcında, iktidarda Liberal Parti bulunuyordu ve bu savaşa, ulusun temel çıkarları düşünüldüğünde kayıtsız kalamayacağımız düşüncesini savunuyordu*." önermesiyle *milli gereklilik* toposundan faydalanmaktadır. (Venizelos: 1)

STY'de tartışma stratejisi olarak kullanılan araçlardan biri de safsatadır. Yanlış akıl yürütme, mugalata ve Yunanca "σόφισμα" kelimesinin Arapçaya geçmiş şekliyle safsata olarak da anılan kavramının temelleri, Aristo'nun yukarıda anılan *Sofistçe Çürütmeler* eserinde ortaya konmuştur.[293] Safsatalar, toposların aksine göndericinin alıcıyı türlü şekillerde yanıltarak iddialarını haklı çıkarmaya çalıştığı dilsel araçlardır. Biçimsel (formal) ve serbest (informal) olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Biçimsel safsata, argümanın yapısı itibarıyla yanlış bir öncüle dayandığı için geçersiz sayılmasıdır. Serbest safsata ise argümanın anlamıyla ilgilenmekte, dolayısıyla yanıltma niyeti burada ortaya çıkmaktadır. Batı'da Schopenhauer, Aristo'nun görüşlerinden yola çıkarak *Eristik Diyalektik* adlı eserinde safsataları sınıflandıran düşünürlerden biri olmuştur.[294] Konuya ilgi güncelliğini korumakta ve yeni çalışmalar aracılığıyla safsata listesi genişletilmeye devam etmektedir.[295]

Bir argümanın topos ya da safsataya başvurduğunu önermenin nesnel davranmak açısından zor olduğu söylenebilir. Reisigl ve Wodak, makul ve güçlü bir argümanı safsatadan ayırmak için van Eemeren ve Grootendorst'un geliştirdiği "pragma-diyalektik" tartışma teorisinden faydalanmakta ve anılan araştırmacılar tarafından ortaya konan "pragma-diyalektik" tartışmanın kurallarından yola çıkarak on adet kural sıralamaktadır:[296]

---

[293] İbrahim Emiroğlu, "Safsata", *DİA*, XXXV, İstanbul 2008, s. 483-484.
[294] Arthur Schopenhauer, *Eristik Diyalektik: Haklı Çıkma Sanatı*, 3. B., Sel Yayıncılık, İstanbul 2018.
[295] Örneğin Douglas Walton, safsatalar üzerine çok sayıda eser vermiştir. İlk çalışmalarından biri için bkz. Douglas Walton, *Informal Fallacies: Towards a Theory of Argument Criticisms*, John Benjamins, Amsterdam - Philadelphia 1987.
[296] van Eemeren - Grootendorst, *A Systematic Theory of Argumentation*, s. 135-157; Reisigl - Wodak, Discourse and Discrimination, s. 70-71.

1. Tartışma özgürlüğü: Taraflar, birbirilerinin görüş ileri sürmelerine ya da görüşlere karşı çıkmalarına mani olmamalıdır.
2. Neden gösterme yükümlülüğü: Bir görüşü ileri süren kişi, istendiği takdirde onu savunmak zorundadır.
3. Rakibin önceki söylemine doğru atıf: Bir görüşe yapılan saldırı, görüşün rakip tarafından bizatihi ileri sürülen şekliyle ilgili olmalıdır.
4. Olgusallık yükümlülüğü: Bir görüş, yalnızca bu görüşle ilgili argümanların geliştirilmesiyle savunulabilir.
5. Örtük öncüllere doğru atıf: Bir kişinin örtük bıraktığı öncüllere itiraz edilebilir. Buna karşılık, rakiplere ifadelerinden çıkarım yapılamayacak öncüller hakkında saldırılmamalıdır.
6. Ortak başlangıç noktalarına saygı: Bir görüşe yönelik savunma, ortak başlangıç noktasına ait olan argümanlar vasıtasıyla yapılıyorsa, o görüş kesin olarak savunulmuş kabul edilmelidir. Bir önerme, yanlış bir şekilde ortak başlangıç noktası olarak kabul edilmemeli ve diğer taraftan ortak bir öncül de reddedilmemelidir.
7. Akla yatkın argümanların ve tartışma şemalarının kullanılması: Bir görüşe yönelik savunma, yaygın olarak kabul edilmiş bir tartışma şemasının doğru şekilde uygulandığı argümanlar vasıtasıyla yapılıyorsa, o görüş kesin olarak savunulmuş kabul edilmelidir. Savunma, akla yatkın ve doğru şekilde uygulanan tartışma şemaları ile yapılmazsa, görüşün kesin olarak savunulduğu düşünülmemelidir.
8. Mantıksal geçerlilik: Söylemsel bir metinde kullanılan argümanlar, geçerli ya da daha önce ifade edilmemiş bir veya daha fazla öncülün açıklanmasıyla geçerli sayılabilecek nitelikte olmalıdır.
9. Tartışma sonuçlarının kabul edilmesi: Başarısız bir savunma, tartışmayı başlatanın kendi görüşünü geri çekmesiyle ve öte yandan başarılı bir savunma, rakibin ilk görüşle ilgili kendi itirazlarını geri çekmesiyle sonuçlanmalıdır.
10. İfadenin netliği ve doğru yorumlama: Çıkarımlar, ne anlaşılmaz derecede belirsiz, ne de kafa karıştırıcı bir şekilde kuşkulu olmalı ve mümkün olduğunca isabetli yorumlanmalıdır.

Buradan hareketle, STY'yi araştırma yönteminde benimseyen çalışmaların ağırlıklı olarak toposlara odaklanmasının daha tarafsız bir tavır takınma çabası olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla tez çalışmasında yapılan çözümleme esnasında safsatalara ancak yukarıdaki kurallar çerçevesinde açık bir şekilde ulaşılabiliyorsa yer verilecek, türü açıklanacak ve hangi işlevi yerine getirmesi amacıyla kullanıldığı ortaya konacaktır.

Son olarak tartışmacıların vargılarına ulaşırken kullandıkları tartışma şemasının tespitinde, Toulmin'in tartışma modelinden[297] uyarlanmış şu formülasyon uygulanabilir:

Önerme	**Zemin** / **Veri**: İddiayı destekleyici küçük önermeler, art alan bilgileri **Garanti**: İddiayı doğrulayan – haklı çıkaran "topos" ya da "safsatalar"	**Vargı**

Tablo 3: Toulmin Modelinden Uyarlanmış ve Yalınlaştırılmış Tartışma Şeması.

2.3.3.4. Çerçeveleme

Carl Graumann ve Werner Kallmeyer'e göre söylem çalışmalarında "çerçeveleme", bir kişinin ya da grubun bir şeyi, kişiyi ya da kişileri ve olayları hangi bakış açısıyla algıladıklarını belirtmektedir. Araştırmacılara göre çerçeveleme stratejisinin iki önemli unsuru bulunmaktadır: bağlamsallaştırma ve metinlerarasılık.[298]

Bağlamsallaştırmanın çerçevesel etkisi, konuşmacıların sözcelerinin nasıl yorumlanmasını istediklerini gösterme işlevinde yatmaktadır. Dolayısıyla bağlamsallaştırma, söylemin nasıl yorumlanacağıyla ilgili zemin hazırlamaktadır.

Metinlerarasılık, daha önce anıldığı üzere metinlerden diğer metinlere yapılan göndermeler ve bir metni diğerlerinin ışığında yorumlarken oluşturulacak

[297] Stephen Toulmin - Richard Rieke - Allan Janik, *An Introduction to Reasoning*, 2nd Edition, Macmillan Publishing, New York 1984, s. 213-233.
[298] Carl Graumann - Werner Kallmeyer, "Perspect and Perspectivation in Discourse: An Introduction", *Perspect and Perspectivation in Discourse*, Ed. Carl F. Graumann - Werner Kallmeyer, John Benjamins, Amsterdam - Philadephia 2002, s. 1, 6.

bağlantılardır.[299] Sözceleri ve metinleri yorumlama ya da onları özgün bağlamdan uzak başka bağlamlara oturtma süreci, sırasıyla "bağlamdan bağımsızlaştırma" ve "yeniden bağlamsallaştırma" olarak tanımlanabilir. Yeniden bağlamsallaştırma aynı zamanda bir yeniden bakış açısı kazandırmadır.[300]

Reisigl ve Wodak'a göre konuşmacılar, olayların veya ifadelerin bildirilmesinde, açıklanmasında, anlatılmasında ve alıntılanmasında, ya da söylemsel uygulamasında, söyleme katılımlarını ifade eder ve görüşlerini söylemsel akış içerisinde konumlandırarak bir çerçeve sunarlar.[301]

Çerçeveleme stratejisinin bağıntısal olma, konulara ve(ya) konuşmacılara uygulanabilir olma, söylem temelli olma, imalı olma, anlam üreten özneye ait olma, eylem ve iletişim türlerinin hâkimiyetinde olma gibi belli başlı özellikleri bulunmaktadır.[302] Doğrudan ya da dolaylı anlatım, tırnak işaretleri, söylem işaretçileri, göstericiler ve eğretileme araçlarıyla uygulanabilirler.

Ör: "*Daha savaş başlamadan önce**!...** Sorumlu hükümetinin, yani Venizelos hükümetinin bilgisi dışında**!...** Ve Kral Konstantinos bu sorumluluğu telsiz telgraf aracılığıyla üstlenmiş**!...** Ve bu telgraflar, Atina'ya yerleşen Selanik Hükümeti bulsun diye… 1917 yılına kadar arşivde saklanmış**!!...***" (Metaksas: 2) Metaksas, burada rakibinin Konstantinos'a yönelik suçlamalarından ifadeleri yeniden bağlamsallaştırarak iddialara yönelik şüphesini ortaya koymuş; noktalama işaretlerinden yararlanarak çerçeveleme stratejisi geliştirmiştir.

2.3.3.5. Şiddetlendirme – Yumuşatma

Penelope Brown ve Stephen C. Levinson'un nezaket kuramı, şiddetlendirme-yumuşatma stratejisi üzerine çalışma yapan araştırmacılar için bir kaynak

---

[299] Terim, Roland Barthes'in öğrencisi Julia Kristeva tarafından, özünü Mikail Bakhtin'in "söyleşimcilik" kuramından alarak ortaya atılmıştır. Metinlerarasılık kavramı, başta Kristeva olmak üzere yapısalcı bir yaklaşımla ortaya çıkmış; post modern yapıtlarda her metnin, ayrışık söylemlerin ve diğer metinlerin kesişim yeri olduğu bir ön kabul haline gelmiştir. Bkz. Kubilay Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler*, 2. B., Öteki Yayınevi, Ankara 2000, s. 7-14.

[300] Graumann - Kallmeyer, *Perspect and Perspectivation*, s. 6.

[301] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 81.

[302] Per Linell, "Perspectives, Implicitness and Recontextualisation", *Perspect and Perspectivation in Discourse*, Ed. Carl F. Graumann - Werner Kallmeyer, John Benjamins, Amsterdam - Philadephia 2002, s. 43-45.

oluşturmaktadır. Brown ve Levinson yumuşatmayı/şiddetlendirmeyi, konuşmacıların "yüzü" tehdit eden eylemlerin etkisini (face threatening effect) hafifletmek/arttırmak için kullandıkları bir dizi strateji olarak tanımlamaktadır.[303] Bu stratejiler aynı zamanda önermelerin okuyucular üzerindeki ikna edici etkileri ile de ilgilidir. Levinson söz eylem sonucu ortaya çıkan edimsel gücün (illocutionary force), bir önermenin cümle biçiminin veya anlamının ötesindeki ikna edici etkisiyle de ile ilgili olduğunu belirtmektedir.[304] Bunun yanı sıra, konuşmacının dengesini korumak, asılsız kuvvetini azaltmak/artırmak ya da "maske kullanarak" söylemlerinin keskinliğini hafifletmek/şiddetlendirmek gibi eylemler için de bu stratejilere başvurulmaktadır.

Bu stratejinin kullandığı bazı dilsel araçlar bulunmaktadır[305]:

1. Bürünsel Araçlar: konuşmada ses tonunu yükseltme/alçaltma ve vurgu kullanımı
2. Sözdizimsel Araçlar: teyit soruları, şahsi olmayan kullanımlar, resmi söylemde çift olumsuz kullanımı
3. Sözcüksel Araçlar: (a) konuşmacıya ait kullanımlar (sanırım, tahmin ediyorum ki…, sonucunu çıkarıyorum, vb.), (b) dinleyiciye yönelik kullanımlar (senin de bildiğin gibi, tahmin edersin ki…, eğer sorun olmazsa…, eğer eminsen sorun yok, vb.) (c) içeriğe yönelik kullanımlar (iddiaya göre, muhtemelen, galiba, büyük olasılıkla, vb.)
4. Söylemsel Araçlar: bu arada, sırası gelmişken, vb. gibi ifadelerin kullanımı

STY'de önemli bir rol oynayan söz konusu stratejiyle yazarlar ve konuşmacılar, ifade ettikleri önermenin keskinlik derecesini hafifleterek veya artırarak bakış açısını değiştirebilirler. Reisigl ve Wodak, STY dâhilinde şiddetlendirme-yumuşatma stratejisini söylem incelemelerinde kullanılacak bir araç olarak belirleyip

[303] Brown ve Levinson'un, Herbert P. Grice, Geoffrey Leech ve Erving Goffman'ın çalışmalarından etkilenerek geliştirdikleri nezaket kuramının temel unsuru "yüz" kavramıdır. Yüz, duygulara bağlı, kaybedilebilen, korunabilen, güçlendirilebilen ve etkileşime daima katılım sağlayan bir olgudur. Dolayısıyla insanların etkileşim anında dönüşümlü olarak yüzlerini tehdit etmeleri karşısında herkesin temel ilgisi yüzün korunmasında olacağından nezaket kavramı, başlangıç noktasını bulmaktadır. Bkz. Penelope Brown - Stephen C. Levinson, *Politeness: Some Universals in Language Usage*, Reissued, Cambridge University Press, Cambridge 1987, s. 3-5, 61-62.

[304] Stephen Levinson, *Pragmatics*, Cambridge University Press, Cambridge 1983, s. 246.

[305] Claudia Caffi, "Mitigation", *Pragmatics of Speech Actions*, Ed. Marina Sbisa - Ken Turner, De Gruyter Mouton, Berlin-Boston 2013, s. 260.

kendi çalışma konularına uyarlamışlardır.[306] Buna göre STY'de şiddetlendirme ve yumuşatma stratejisinin edimsel gücün - dolayısıyla sözcenin epistemik ve deontik (kavrayış ve ödev bilinci geliştiren) durumunun da - değiştirilmesi amacıyla başvurduğu belli başlı dilsel araçlar bulunmaktadır. Bunlar, küçültme ve yüceltme sözcükleri, teyit sorusu, dilek kipi, tereddütler, muğlak ifadelerin kullanımı, iddia etme yerine soru sorma, mübalağa, arıksayış, atasözleri ve deyimler olarak sıralanabilir.

Ör: "*…Sn. Venizelos'un «pireyi deve, deveyi pire yapmak» için kullandığı hokkabazlık yöntemlerine bir örnek göstermek adına… lafı uzattık.*" (Metaksas: 33)

"*Yoksa Sn. Metaksas, dayatmak istediği politikaya hizmet ettiği için bilinçli bir şekilde gerçek dışı olguları savunmayı mı tercih ediyordu?*" (Venizelos: 11)

[306] Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 95.

III. BÖLÜM

VENİZELOS VE METAKSAS'IN ULUSAL AYRIŞMA SÖYLEMLERİNİN ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. MAKALELERİN BAĞLAMI VE ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ

Çalışmada, Venizelos ve Metaksas'a ait hangi makalelerin araştırma örneklemine alınacağına yönelik iki kıstas belirlenmiştir. Birincisi, makalelerin ana konuya sadık kalacak şekilde, Venizelos ve Metaksas tarafından inşa edilen söylemlere karşılıklı cevap vermeleri; tez başlığından da anlaşılacağı üzere, "hesaplaşma" niteliği taşıyor olmalarıdır. Bir başka deyişle makalelerin münazara formunda olmaları beklenmektedir. İkinci kıstas ise araştırma evrenini oluşturan "Ulusal Ayrışma" sürecini kapsamalarıdır.

Girişte sözü edildiği üzere Venizelos, ülkenin siyasi alandaki sorunlarını ele alacağını belirttiği ve I. Dünya Savaşı yıllarından başlamak üzere iki savaş arası dönemde rakip siyasi partilerin eylemlerine yönelik genel bir değerlendirme olarak planladığı makaleleri, 11 Ekim 1934 tarihinde başlıca Yunan gazetelerinde yayımlamaya başlamıştır. Çalışmada *Patris* Gazetesi'nden ulaşılan bu "7" makalenin bağlamından hareketle, Venizelos'un başlangıç makalelerindeki makro-söylem konusu, Antivenizelist politikacıların ülke yönetimindeki yetersizliğidir.

Başlangıç makalelerinden birincisi[307], Venizelos'un Ulusal Ayrışma dönemine yönelik söylemlerinin ana konularını belirlemiş; bu sebeple araştırma örneklemine alınmıştır. Diğer altısı; 1920-1933 yılları arasında Yunanistan'daki siyasi vaziyete ve Venizelos'un bu konulardaki bakış açısına yönelik artalan bilgisi sağlayacak niteliktedir.[308] Yukarıda belirlenen kıstaslar göz önünde bulundurularak örneklem dışında bırakılmışlardır.

---

[307] Eleftherios Venizelos, "1", *Πατρίς*, 11.10.1934.

[308] İçeriklerinin anlaşılması açısından *Patris* Gazetesi'ndeki haber spotları ile verilecek olursa: "*Küçük Asya'yı neden tahliye ettik. Kralcı partilerin, ulusal birliği kurban eden iki cürmü. Kral Konstantinos'un dönüşü için yapılan halk oylaması yıkıcı oldu. Küçük Asya'da Türkiye'ye karşı verilen savaş devam ettirilmemeliydi. Venizelos, İngiltere'nin Yunanistan'ın Mustafa Kemal ile dostça bir anlaşmaya varmasına dair arzusunu, 1921 yazında, Gunaris hükümetine bildirdi.*" Bkz. Eleftherios Venizelos, "2", *Πατρίς*, 16.10.1934; "*Kralcı Partilerin savaş sürecindeki gayri millî faaliyetleri. Gunaris, kredi*

Metaksas, Plastiras'ın 1933 yılındaki darbe teşebbüsünün sonrasında Venizelos'a karşı "kişisel bir mücadele" yürütmeye karar vermiştir.[309] Venizelos'un yazdıklarına cevap vermeye iten motivasyonun bu olduğu söylenebilir. Nitekim vakit kaybetmeden 13 Ekim 1934 tarihinde *Kathimerini*'de kendi makalelerini yayımlamaya başlamıştır.[310] Rakibinin "Ulusal Ayrışma" anlatısına yapacağı savunmanın genel hatlarını ilk iki makalesinde okuyucusuna sunmuştur.[311] Venizelos'un atladığını iddia ettiği Ulusal Ayrışma konularını ise üçüncü makalesinin ilk paragraflarında belirlemiştir.[312] Dolayısıyla Metaksas'ın ilk iki makalesi ve üçüncü makalesinin kıstaslara uygun ilk paragrafları, araştırma örneklemine alınmıştır.[313] Anılan söylem konuları, çözümleme esnasında detaylıca irdeleneceği için bu başlıkta çözümlemenin haritasının çıkarıldığını hatırlatmak yerinde olacaktır.

---

bulmanın imkânsız olduğunu bildiği halde, Küçük Asya harekâtına devam etti. En ufak bir tepki göstermeksizin felaketin meydana gelmesine müsaade etti." Bkz. Eleftherios Venizelos, "3", *Πατρίς*, 16.10.1934; "*Venizelos hükümeti küresel kriz ile nasıl mücadele etti. Kralcı partiler neden Gargalidis-Leonardopulos Darbesi'ni ağızlarından kaçırdılar. 1928 yılındaki gösterişli zaferinden sonra Venizelos'un Halkçılara karşı aldığı barışçıl tavır. Yaşananların mazide kalmasını istedi. Venizelos, Yunan halkını paniğe sürüklememek için küresel ekonomik krizin açıklanmasının ardından seçimlere gitmekten kaçındı. Hükümeti, krizin yarattığı problemlerle nasıl başa çıktı*." Bkz. Eleftherios Venizelos, "4", *Πατρίς*, 16.10.1934; "*Muhalefetin Tsaldaris hükümetine karşı tutumu. 25 Eylül 1932 seçimlerinin gerçek sonuçları. Akabinde yaşanan olaylar. Sn. Venizelos, Tsaldaris Hükümetinin devrilmesinin yanlış olacağı değerlendirmesini yapıyor.*" Bkz. Eleftherios Venizelos, "5", *Πατρίς*, 17.10.1934; "*Muhalefet hükümete katkıda bulunmaya istekli görünüyordu. Milli Koalisyon başkanının sözü, mecliste hangi koşullar altında kesildi*." Bkz. Eleftherios Venizelos, "6", *Πατρίς*, 18.10.1934; "*Kifisia Bulvarı'ndaki kana susamış cinayet girişiminin akabinde. Tsaldaris, suçun işlendiği akşam görevini ifa etmedi. Ayrıca, mecliste muhalefete açıklama yapmaktan kaçındı. Hükümetin, ordunun demokrasiden uzaklaştırılmasına yönelik eylemleri.*" Bkz. Eleftherios Venizelos, "7", *Πατρίς*, 19.10.1934.

[309] Metaksas, bu kararını "*Bu devi alaşağı edebilecek miyim?*" şeklindeki endişesini de not ederek günlüğünde paylaşmıştır. Bkz. Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941*, Τόμος IV, s. 37.

[310] Makaleleri ilk başlarda, Antivenizelist gazetelerde olduğu kadar, Venizelist gazetelerde de özet halinde basılmıştır. Ancak Metaksas'ın üç aydan fazla bir süre boyunca, Venizelos'un 28 Kasım 1934 tarihinde makalelerine son vermesinden sonra dahi, hız kesmeden yoğun bir şekilde 23 Ocak 1935 tarihine kadar yazdığı makalelerin tümünü sadece *Kathimerini* yayımlamıştır. Metaksas, günlüğüne makalelerinin gazeteler tarafından yayımlanması konularında aşağıdakileri kaydetmiştir: "*5 Kasım 1934 - Venizelos'a karşı dur durak bilmez makale çalışması. Aşırı derecede yoruldum. Bütün Tsaldaris yanlısı gazeteler tarafından terkedildim. Sadece Kathimerini. Ancak büyük başarı. Her taraftan samimi tebrikler. Venizelos'a makale işi dolayısıyla Selanik yolculuğu ertelendi. Çok yorgunum, hastayım ama mutluyum.*" Bkz. Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941*, Τόμος IV, s. 124.

[311] İoannis Metaksas, "1", *Καθημερινή*, 13.10.1934; "2", *Καθημερινή*, 14.10.1934.

[312] İoannis Metaksas, "3", *Καθημερινή*, 19.10.1934.

[313] Metaksas, örneklem dışında kalan başlangıç makalelerinde: Sevr Antlaşması'nın "içi boş bir kâğıt parçası" olduğunu, Müttefiklerin Venizelos'a Küçük Asya Harekâtı'nda kendilerinden yardım beklememesi gerektiğini bildirdiklerini ve Küçük Asya'daki savaşın ülke içindeki ayrışmayı nasıl etkilediğini, sorumluların kimler olduğunu konu edinmektedir. Bkz. İoannis Metaksas, "3", *Καθημερινή*, 19.10.1934; "4", *Καθημερινή*, 20.10.1934; "5", *Καθημερινή*, 21.10.1934.

Yukarıda bahsedildiği üzere Metaksas, Venizelos'un "ulusun yeniden bir iç-savaş tehlikesiyle karşı karşıya kaldığına" dair gönderme yapmasına rağmen, 1915-1920 yıllarında yaşananların ayrıntılarını atladığını ileri sürmüştür. Yazılanlardan haberdar olmasının ardından Venizelos'un makaleleri de yön değiştirmiş ve bahsedilen yıllar için Metaksas'ın iddialarına cevap verdiği metinler haline dönüşmüştür.

Venizelos, *Paratiritis*'e yaptığı açıklamasında hâlihazırdaki makale dizisini kesip, Metaksas'ın değerlendirmelerine cevap vermek zorunda olduğunu belirtmiştir.[314] Venizelos'a göre söz konusu değerlendirmeler, Büyük Savaş sürecindeki Yunan politikasının pek çok noktasının derinlemesine incelenmesi gereğini doğurmaktadır. Bu incelemelerin gerekliliğini ise, son dört yıllık (1928-1932) iktidarı için değil, o dönemde izlediği siyaset ve sabık Kral Konstantinos ile olan çatışması dolayısıyla infazının istendiğine bağlamaktadır. Ayrıca, 1934 yılında 30 yaşını doldurmamış olanların Büyük Savaş başladığında ancak on yaşında olduklarını ve şayet Yeorgios Vendiris'in tarihini okumadılarsa olaylar hakkında bilgileri olmadıklarını söylemektedir. 1934 yılında 34 yaşında olup seçmen sıfatı taşıyanların da, hâlihazırdaki iktidar partilerinin, hayatına son vererek kapatmak niyetinde oldukları ayrışmanın nedenleri hakkında ya hiçbir fikre sahip olmadıklarını ya da bildiklerinin bulanık olduğunu savunmaktadır. Metaksas'ın makaleleri vesilesiyle konuyu açıklığa kavuşturmaya ve "genç nesli aydınlatmaya" kararlı olduğunu ifade etmektedir.[315] Böylece Venizelos söylemlerinin makro-konusu "Ulusal Ayrışma" haline gelmiş ve bu eksende "29" makale kaleme almıştır.

Venizelos'un "davete icabet etmesinin" akabinde Metaksas da Ulusal Ayrışma dönemi özelinde detaylandıracağı toplamda "57" makaleyi hazırlamaya başlamıştır.[316] Bununla birlikte sözü edilen Metaksas makalelerinden "münazara" kıstasını taşıyan "35" tanesi örnekleme dâhil edilmiştir.

---

[314] Bkz. *Παρατηρητής*, 20.10.1934, s. 4. Venizelos'un tüm makalelerine Hanya merkezli *Paratiritis*'in sayılarından da ulaşılabilir.

[315] Venizelos'un açıklamasının detaylıca verilmesinin amacı, çözümleme sırasında görüleceği üzere açıklamadaki ifadelerin Metaksas tarafından sürekli bir şekilde söylem malzemesi olarak kullanılmasıdır.

[316] Metaksas günlüğüne 20 Ekim tarihinde şunları kaydetmiştir: "*Makale yazımına devam – Venizelos, bana saldırmaya başladı. Onun yazıları gazetelerin ışıldayan kısımlarında yer alırken benimkiler kıyıda köşede kalıyorlar*." Bkz. Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941*, Τόμος IV, s. 123.

Aşağıda sunulan tablo, metinlerin bağlamı ve söylem konuları ekseninde belirlenen araştırma örnekleminin anlaşılmasına kolaylık sağlayabilir ve bir yol haritası olarak kullanılabilir:

ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ KAPSAMINDAKİ MAKALELERİN SÖYLEM KONULARI		
VENİZELOS MAKALELERİ	**ULUSAL AYRIŞMA KONULARINDA SÖYLEMLERARASILIK**	**METAKSAS MAKALELERİ**
1	Ulusal Ayrışma Tartışmasının Genel Hatları	**1, 2, 3**
8	Metaksas'ın I. Dünya Savaşı'ndaki Sorumluluğu	**7**
9	Yunanistan'ın Tarafsız Kalması İçin İttifak Devletleri'nin Verdiği Güvenceler	**6**
10	Goeben ve Breslau Zırhlılarına Kömür İkmali	**8**
10, 11	Yunanistan'ın Askeri Yardım Sunmasını Hükmeden Sırp-Yunan İttifakı'nın İhlali	**8, 9**
11, 12	Kral Konstantinos'un Almanya İmparatoru'na Tarafsız Kalma Taahhüdü Verdiği İddiası	**10**
13, 14	Yunanistan'ın 1914 Ağustos Ayında Savaşa Girmesi İçin İletilen İngiliz Teklifinin Sonuçsuz Kalması	**11**
14, 15	Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na Katılma Meselesi	**12, 13, 14, 15**
16	Kral Konstantinos'un Bulgaristan'a Tarafsızlık Sözü Verdiği İddiası	**16**
17, 18	Bulgar Tehdidi Karşısında İlan Edilen Yunan Seferberliği	**19, 21, 22**
19	İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'a Toprak Ödünü Teklifi	**20**
20, 21, 22, 23	Müttefik Birliklerinin Selanik Çıkarması	**17, 18, 19**
24	8/21 Haziran 1916 Tarihli Müttefik Notası ile Yunan Bağımsızlığının Çiğnenmesi	**23**
25	İki Hükümetli Yunanistan'a Giden Sürecin Başlaması	**23, 24**
26	Yunanistan'ın Toprak Kazanımlarına Krallık Politikasının Engel Olduğu Savı	**25**
27, 28, 29, 30, 31, 32, 33	Doğu Makedonya'nın İttifak Devletleri Tarafından İşgal Edilmesinin Sorumluluğu	**26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36**
34, 35, 36	Ulusal Savunma İhtilali ve Selanik Geçici Hükümeti	**37, 38, 39**

Tablo 4: Araştırma Örneklemi.

Metaksas, 2-31 Aralık 1934 tarihleri arasında Venizelos'un Atina'da "yabancı süngüleriyle" yeniden iktidara gelişine dair "22" makale kaleme almıştır. Venizelos ise 28 Kasım 1934 tarihinde makalelerine son vermiştir. Dolayısıyla makaleler artık Venizelos ile münazara şeklinde ilerleyen halden çıkıp; Metaksas'ın 1916 sonu ve 1917 yılının ilk yarısında yaşananlara dair şahsi söylemlerini ifade ettiği metinler haline dönüşmüştür. Bu bağlamda söz konusu makaleler araştırma örneklemine alınmamıştır.

Bu noktada Venizelos'un son üç makalesini Küçük Asya Harekâtı'na dair Metaksas'a cevap vermeye ayırdığı belirtilmelidir. Venizelos, Konstantinos'un "akılsızca" geri getirilişinin ardından, Yunanistan'ın İtilaf Devletleri tarafından terkedildiğini[317]; bütün Müttefik Büyük Güçlerin Sevr Antlaşması'nın şartlarının kabul ettirilmesi konusunda ilgili olduklarını savunmuştur.[318] Ayrıca Metaksas'ın Sevr Antlaşması hakkında anlaşma metnine kısaca bir göz bile atmadan yazdığını savunmuştur.[319]

Bunlara karşılık olarak Küçük Asya Harekâtı'na yönelik Metaksas'ın ileri sürdükleri şu şekildedir: Yunanistan, hiçbir ön anlaşma yapılmaksızın savaşa sürüklenmiştir.[320] Müttefikler, Yunan taleplerini yerine getirmemek için bahane aramışlardır.[321] Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından Türkiye ile olan savaş, İtilaf Devletleri için sona ermiştir.[322] İngiltere'nin izlediği politika dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması söz konusu olmamıştır.[323] İtilaf Devletleri, Sevr Antlaşması'nın uygulamaya konması için Yunanistan'a yardım etmeyeceklerini bildirmişlerdir. Venizelos, tek başına ve yardım almaksızın Türkiye'ye karşı savaşa girmiştir.[324] Küçük Asya çıkarması, Venizelos rejimini kurtarmak için yapılmıştır.[325] Küçük Asya Felaketi'nin gerçek sorumlusu Venizelos'tur.[326] Venizelos "gazabının yerle bir ettiği milli ideallerin" yeniden hayata döndürülmesi için Yunan gençliğinin

[317] Eleftherios Venizelos, "37", *Πατρίς*, 26.11.1934.
[318] Eleftherios Venizelos, "38", *Πατρίς*, 27.11.1934.
[319] Eleftherios Venizelos, "39", *Πατρίς*, 28.11.1934.
[320] İoannis Metaksas, "63", *Καθημερινή*, 13.01.1935.
[321] İoannis Metaksas, "64", *Καθημερινή*, 14.01.1935.
[322] İoannis Metaksas, "65", *Καθημερινή*, 15.01.1935.
[323] İoannis Metaksas, "66", *Καθημερινή*, 16.01.1935.
[324] İoannis Metaksas, "67", *Καθημερινή*, 18.01.1935.
[325] İoannis Metaksas, "68", *Καθημερινή*, 19.01.1935.
[326] İoannis Metaksas, "69", *Καθημερινή*, 20.01.1935.

nasıl bir tavır alması gerektiğine işaret ettiği son yazısıyla makalelerini tamamlamıştır.[327]

Araştırma örneklemi haricinde kalan yukarıdaki makaleler, tez çalışmasının odağında olmasalar dahi, ele alınan tüm konulara yönelik bir çerçeve oluşturmaları açısından bağlamları verilmiştir. Ayrıca makalelerin bütüncesinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülerek aşağıdaki tablo hazırlanmıştır:

ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ DIŞINDA KALAN MAKALELERİN SÖYLEM KONULARI	
1916-1917 YILLARINDAKİ GELİŞMELERE YÖNELİK METAKSAS SÖYLEMLERİ	
Venizelos'un Kral Konstantinos'a yönelik entrikaları. Venizelos, Konstantinos'un Balkan Savaşları'ndaki kahramanlığına gölge düşürmeye çalışmıştır.	**40**
Konstantinos'un tahttan uzaklaştırılması daha 1916 yılında kararlaştırılmıştır. Fransız Deniz Binbaşı Henry de Roquefeuil'in karanlık rolü.	**41**
İtilaf Devletleri, Venizelos'un yönlendirmesiyle Yunanistan'a karşı sert önlemler almışlardır.	**42**
Fransa Cumhurbaşkanı Raymond Poincaré, Venizelos'un yabancılarla Yunanistan aleyhinde işbirliği kurduğunu onaylamaktadır.	**43**
Binbaşı Roquefeuil ve olaylardaki şeytani rolü. Yunanistan'da Alman denizaltıları bulunduğu "miti".	**44**
Korint Körfezi'nde Alman denizaltıları bulunduğuna dair "acınası yalan".	**45**
Venizelos'un Selanik İhtilali'ni hazırlayışını ifşa eden görüşmeler.	**46**
Venizelos, Yunan bağımsızlığının kaybedilmesini ilk diplomatik başarısı addetmektedir. "Müttefik bayraklarına sarılı komplo".	**47**
"Panhelenik Yedekler Birliği" nasıl teşkil edilmiştir? Yedekler, Yunanistan'ın tüm gençliğidir. Venizelos'un siyasi hatalarını 1912-1913 yıllarında savaş meydanlarında muzaffer başkomutanları Konstantinos ile düzeltmişlerdir.	**48**
Venizelos, İtilaf Devletleri yanında savaşa girme tekliflerimizi sabote etmiştir.	**49**
Venizelos, Atina Devleti'ne karşı kullanmak üzere Müttefiklerden savaş mühimmatı dilenmiştir.	**50**
Bénazet Anlaşması'nın Kasım Olayları nedeniyle boşa çıkması. Venizelos'un sinsi rolü.	**51**

[327] İoannis Metaksas, "70", *Καθημερινή*, 23.01.1935.

Venizelos, Kral ile uzlaşma çabalarını inatla boşa çıkarmıştır. İngiltere ve İtalya, Kral'ın tahttan indirilmesine karşı olmuşlardır.		**52**
Abluka sırasında yaşananlar. Venizelos, açlık altındaki vatanını tehdit etmiştir.		**53**
Kral Konstantinos, Müttefikler yanında savaşa girmeden önce ülkesinin askeri bakımdan hazır olmasını sağlamak istemiştir.		**54**
Venizelos, Kral'ı tahttan indirmek için İstanbul ve İzmir'e yönelik tüm haklarımızdan feragat etmiştir.		**55**
Fransa, 1917 yılından itibaren Yunan taleplerine karşı tüm sorumluluklarından kurtulmak istemiştir.		**56**
Kral'ın tahttan indirilmesi için Jonnart'ın Yunanistan'a gönderilmesi ve Venizelos'un gizli tertipleri.		**57**
Kral'ın sürgüne yollanması için çevrilen dolaplar. Fransa Başbakanı Ribot, İngiltere ve Rusya'nın konu hakkındaki protestolarını açıklamamıştır.		**58**
Jonnart, hiçbir zaman Büyük Güçlerin yüksek komiseri sıfatını taşımamıştır.		**59**
Kral Konstantinos'un tahttan indirilmesi esnasındaki dramatik olaylar.		**60**
Venizelos, Atina'ya yerleşmek için yabancı süngülerinin ortaklaşa hareket etmesi konusunda yalvarmıştır.		**61**
Venizelos, Atina'yı toplar, süngü takmış kıtalar ve süvarilerle "fethetmiştir". Yunanistan'ın tam manasıyla rezil olması.		**62**
VENİZELOS MAKALELERİ	**1920-1933 YILLARI ARASI VENİZELİST VE ANTİVENİZELİST POLİTİKA KONULARINDA SÖYLEMLERARASILIK**	**METAKSAS MAKALELERİ**
2, **3**	1920 Kasım Seçimleri Sonrası Venizelist ve Antivenizelist Politika	**3**, **4**, **5**
37, **38**, **39**	Sevr Antlaşması Hükümleri, 1920 Kasım Seçimleri Sonrası İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a Desteğini Çekmesi	**63**, **64**, **65**, **66**, **67**, **68**, **69**
4, **5**, **6**, **7**	Lozan Antlaşması Sonrası Venizelist ve Antivenizelist Politika, 1928-1932 Venizelos İktidarı, 1932 Halk Partisi'nin Koalisyon Politikası, Venizelos'a Suikast Girişimi	**5**, **70**

Tablo 5: Araştırma Örneklemi Dışında Kalan Makaleler.

3.2 ULUSAL AYRIŞMA TARTIŞMASININ GENEL HATLARI

"*Ülke yeniden yeniden son derece vahşi bir iç savaşa dönüşebilecek patlamanın arifesinde bulunuyor. Nedenleri nelerdir? Sorumluklar nerede bulunmaktadır? Kötünün önüne geçilmesi mümkün müdür?*" (Venizelos: 1)

Eleftherios Venizelos, basıma verdiği ilk makaleye yukarıdaki tümcelerle başlamıştır. Tarihsel bağlamda söz edildiği gibi, 1934 yılında krallık rejiminin yeniden tesis edilmesi tartışılmaktadır. Ayrıca iki karşıt kutup, seçimlerde birbirilerine kesin bir üstünlük sağlayamamaktadır. Bu nedenle Venizelos, Liberal Parti'nin lehine olacağını düşünerek salt çoğunluk sisteminin uygulanmasını talep etmektedir. Genel çerçevede bu iki gündem üzerinden sert çekişmeler yaşanmaktadır. Anlaşılacağı üzere Venizelos, söz konusu çekişmeleri "Ulusal Ayrışma" sürecine benzetmiştir. Böylece *tarih* toposuna dönüştürdüğü "Ulusal Ayrışma" vasıtasıyla ülke yönetiminin rakiplerine bırakılmaması gerektiğine dair bir söylem geliştirmeyi planlamıştır.

Venizelos'a göre Dünya Savaşı, ülkenin siyasi dünyasını derinden ikiye ayırmıştır. Bu esnada iktidarda Liberal Parti bulunmaktadır. Liberal Parti, "ulusun temel çıkarlarını" göz önünde bulundurarak savaşa kayıtsız kalınamayacağını savunmaktadır. Bulgaristan ile Sırbistan arasında çatışma çıkması söz konusudur. Liberal Parti, böyle bir gelişme karşısında **Sırp-Yunan ittifakının** Yunanistan'ın askeri yardım sunmasını zaruri kıldığı görüşündedir. Nitekim ülkenin "milli talepleri" de bu yöndedir. (Venizelos:1)

Venizelos'un savaş politikasını *milli gereklilik* ve *zorunluluk* toposlarına dayandırarak meşrulaştırmak istediği söylenebilir. Ayrıca izlenen politikanın şahsi değil, parti politikası olduğu ve dolayısıyla geniş bir kitle tarafından desteklendiği ekseninde bakış oluşturmaktadır.

Savaşın patlak verdiği tarihlerde Münih'te bulunan Venizelos, Sırp Başbakan Paşiç'ten Yunanistan'ın savaş sürecindeki tutumunun ne olacağını soran bir telgraf almıştır. Venizelos, "müttefik Sırbistan'a karşı iyi niyetli tarafsızlık[328] uygulanması;

[328] "Benevolent neutrality" teriminin Türkçe ifadesi olan "iyi niyetli tarafsızlık" ilkesi, tarafsızlığın şart koştuğu yükümlülüklerin muğlak olduğu zamanlarda, tarafsız devletlerin savaş halindeki devletlerden birine çeşitli yollarla (tarafsız tutumunu bozmadan) iltimas geçmesidir. Bkz. Lassa Oppenheim, *International Law: A Treatise*, Vol. 2., Outlook, Frankfurt am Main 2018, s. 281. En bilinen örneğinin

ancak Bulgaristan'ın Sırbistan'a saldırması halinde karşı taarruz yapılması" şeklindeki görüşünü Kral Konstantinos'un da hazır bulunduğu bakanlar kuruluna sunacağı cevabını vermiştir. Venizelos'a göre fikri gerçekten de kabul görmüştür. Hatta "Türkiye"nin[329] İttifak Devletleri safında savaşa girme hazırlıkları öğrenildiğinde Konstantinos, böyle bir durumda Yunanistan'ın İtilaf Devletleri yanında savaşa girmeye hazır olduğunun bildirilmesi için onay vermiştir. Ancak Kral, bu politikanın **Çanakkale Harekâtı**'na bir Yunan kolordusunun gönderilmesiyle gerçekleştirilmesi vakti geldiğinde, Venizelos'u iktidardan uzaklaştırmış ve Gunaris hükümetini kurmuştur. (Venizelos: 1)

Venizelos, Ağustos 1914 - Şubat 1915 tarihleri arasındaki gelişmeleri yukarıdaki gibi özetleyerek anlatısı için zemin yaratmıştır. Bu esnada söylemlerinin odağındaki sosyal aktörü de inşa etmiş ve ona karşı olumsuz yüklemlemelerine başlamıştır. Hemen ardından, ortaya çıkan iki karşıt görüşü kısaca ele almıştır.

İlk görüş **krallık politikası**, "1909 İhtilali" tarafından bastırılan "eski partiler" tarafından yürütülmüştür. Krallık politikasına göre, Balkan Savaşları nedeniyle "yorgun olan Yunanistan", tarafsız kalmalı ve "böylesi korkunç bir savaşa" katılmamalıdır. Ancak "güçlerini de zarara uğramaksızın muhafaza" etmelidir. (Venizelos: 1)

Venizelos'un I. Dünya savaşına katılmayarak, Yunanistan'ın bütünlüğünün korunamayacağına dair bir ikna yaratma gayretinde olduğu anlaşılabilir. Aynı zamanda karşıtlarının genel durumu tahlil edemediklerini de göstermek istemektedir. Keza Gudi Darbesi'nin neticelerinden biri olarak Liberal Parti'nin kurulmasıyla birlikte, liderlerinin adını taşıyan hâlihazırdaki partiler "eski" olarak anılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla "eski partiler" adını kullanan bir göndericinin "zamanı geçmiş, köhnemiş, artık değişmesi gereken siyasi oluşumlar" mesajını iletmek istediği çıkarımı yapılabilir.

ABD'nin I. Dünya Savaşı esnasında İtilaf Devletleri'ne karşı uyguladığı tarafsızlık modeli olduğu söylenebilir. Terim, makalede "ευμενή ουδετερότητα" olarak ifade edilmektedir.

[329] Venizelos ve Metaksas, makalelerinde I. Dünya Savaşı yıllarında varlığını sürdürmeye devam eden Osmanlı Devleti'ni "Türkiye" olarak adlandırmışlardır. Makalelere atıf yapıldığı sırada tarafların bu seçimi korunacaktır.

Venizelos, ikinci görüşü **Liberal Parti politikası** olarak adlandırmıştır. "*Günümüzün küçük eski demokrat parti liderlerinin hepsi Kafadaris, Papanastasiu, Mihalakopulos, Milonas, Sofianopulos buna mensuptular*." diyerek iç grubuna yönelik bir çerçeve çizmiştir. Venizelos'a göre Liberal Parti politikası, özellikle Bulgaristan ve Türkiye'nin savaşa girmesinden sonra, "Yunanistan'ın milli taleplerinin uzandığı ülkelerin kaderinin tayin edileceği" savaşa katılmamayı "tarihî bir cürüm" olarak görmüştür. Burada *dezavantaj* toposundan faydalanmaktadır.[330] Akabinde: "*Megali İdea, son yıllarda silikleşse de, hâlâ yaşayan manevi ülkü idi. Millet, gerçekleştirilmesi için daha elverişli şartların ortaya çıkabileceğini hiçbir zaman tahayyül etmemişti*." tümcelerine yer vermiştir. Böylelikle savaş politikasını bir topluluğun ortak idealleri üzerinden meşrulaştırmakta, aynı zamanda söz konusu ideallere ulaşılmasına hizmet eden iç grubu olumlamaktadır. (Venizelos: 1)

Venizelos'un karşıt görüş tanımlamalarıyla Ulusal Ayrışma söylemlerindeki iç ve dış grupların ana hatlarını belirginleştirdiği ifade edilebilir. İç grup (biz) ülkenin menfaatleri için savaşa girmek isteyen "Venizelos ve Liberal Parti" iken; dış grup (ötekiler) ülkeyi savaşa sokmayarak mevcut durumu koruyacağını düşünen "Kral Konstantinos ve eski partilerden" müteşekkildir.

Venizelos, Liberal Parti'nin görüşünü açıkladıktan sonra kendisini ön plana çıkararak tarafsızlık politikasının "milli ve manevi açıdan" imkânsız olduğunu desteklemekte ve bunu üç nedene bağlamaktadır (Venizelos: 1):

İlk neden: Buna göre savaşın başında krallıkla tamamen hemfikir şekilde çizilen politika, ittifak uyarınca Sırbistan'ın Bulgaristan tarafından saldırıya uğradığı takdirde Yunanistan'ın Sırbistan'a yardıma koşmasını zorunlu görmüştür. Bu politikaya "tüm eski siyasi dünya" da razı gelmiştir. Hatta Gunaris, 1915 Şubat ayında iktidara geldiğinde, Venizelos'un savaşın başlangıcında açıkladığını tekrar etmiştir: Yunanistan tarafsız kalacak ve ancak Bulgar taarruzu karşısında Sırbistan'a yardım edilecektir. Venizelos'un böylelikle karşıtlarının dahi bir dönem onayladığı politikanın uygulanmasının haklılığını öne çıkardığı söylenebilir.

[330] İşe yaramazlık, dezavantaj toposu: Eğer bir eylem zararlıysa, o zaman o eylem önlenmelidir. Bkz. Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 74-75.

İkinci neden: "*Büyük Savaş'a katılmaktan kaçınarak, savaştan kaçamazdık*." görüşünü savunan Venizelos, Osmanlı Devleti ile çıkması muhtemel savaşa yönelik dayanaklarını sıralamıştır. Buna göre Türkiye ile Kasım 1913'te imza edilen barış, esasında ateşkesten ibarettir. Bu suretle Türkiye, büyük adaları silah yoluyla geriye almaya kararlıdır. Ateşkesi bitirmek için, İngiliz tersanelerinde yapımı devam eden iki büyük zırhlıyı teslim almayı beklemektedir. Yunanistan, buna karşılık olarak Türk zırhlılarından çok daha zayıf olan iki Amerikan zırhlısı satın alabilmiştir. Türkiye ise savaştan yenilgi ile ayrıldığı vakitte dahi **Goeben** (Yavuz) zırhlısına sahiptir.[331] Dolayısıyla Yunanistan, savaşta yer almayarak barışı garanti edemeyecek; ancak adalar için "Türkiye" ile yeni bir savaşın başlamasını erteleyebilecektir. Tarafsızlık politikasının diretilmesi halinde Osmanlı Devleti, doğrudan savaş ilan edecek ve İttifak Devletleri'nin savaşı kazanmasına katkıda bulunacaktır. Yunanistan ise adalar için yapılacak savaşta, antlaşma yükümlülüklerini yerine getirmediği için İtilaf Devletleri ve Sırbistan'ı karşısına alacak; sadece müttefiklerinden değil dostlarından da mahrum kalacaktır. (Venizelos: 1)

O halde **Liberaller**: Yunanistan'ın bu kaçınılmaz savaşa, Sırbistan'ın yanı sıra İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya gibi dört büyük gücü de yanına alarak girmek istemiştir. **Krallık partileri**: Savaşın Türkiye ve Yunanistan arasında bir düello şeklinde yapılması için ertelenmesini istemişlerdir. Nedeni "sadece" Kral'ın Kayzer'e[332] karşı sorumluluklar üstlenmesi ve savaşta onun karşısında yer almayı reddetmesidir. (Venizelos: 1)

Venizelos'un savaş politikasının haklılığını *tehlike* ve *dezavantaj* toposlarına dayandırarak savını güçlendirmek istediği ifade edilebilir. Bunu "dört büyük güç" şeklinde olumlu nitelendirdiği müttefiklere sahiplik bakımından *avantaj* toposu[333] ile de gerekçelendirmektedir. Ayrıca tarafsızlık politikası hususunda, "Liberal Parti

[331] Venizelos, Müttefiklerin (Mondros Mütarekesi sonrasında) Goeben-Yavuz'a el koymasını Yunan talebinin neticesi olduğunu da eklemektedir (Venizelos: 1). Savaşın sona erdiği 1918 yılında Liberal Parti'nin iktidarda olduğu göz önünde bulundurulursa, Venizelos'un olumlu politikasını bu olay üzerinden örneklendirdiği ileri sürülebilir.

[332] Venizelos, 1888-1918 yılları arasında hükümdarlık eden Almanya İmparatoru II. Wilhelm'i kısaca "Kayzer" olarak anmıştır.

[333] İşe yararlık, avantaj toposu: Eğer bir eylem yararlıysa, o zaman o eylem gerçekleştirilmedir. Bkz. Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 74-75.

politikası" ve "krallık politikası" arasındaki zıtlığın tanımını, dış grubunun olumsuz temsilini pekiştirecek şekilde açımlamaktadır.

Üçüncü neden: Venizelos'a göre savaşın sonuna kadar tarafsız kalmak, Makedonya bölgesindeki Yunan topraklarının tamamını ya da büyük bir kısmını Bulgarlara ya da Sırplara kaybetme tehlikesi doğuracaktır. Nitekim Bulgaristan, 1918 yılının başında İtilaf Devletleri ile müstakil bir barış imzalamak istemiştir. Müzakerelerde Bulgaristan'ın işgal ettiği tüm Sırp topraklarını geri vermesi ve Müttefik birliklerinin de "Yunan Makedonyasından" çekilmesi gibi şartlar görüşülmüştür. Dolayısıyla Yunanistan'ın savaşa girmediği bir gerçeklik, seferber haldeki Bulgar ordusunun, Yunan topraklarını neredeyse hiç savaşmadan işgal etmesi demektir. (Venizelos: 1) Venizelos'un, tarafsızlık politikasını yeniden *tehlike* toposu vasıtasıyla haksız çıkarma stratejisi geliştirdiği söylenebilir.

Venizelos, Ulusal Ayrışma'nın yukarıda izah ettiği temel anlaşmazlık etrafında geliştiğini öne sürmektedir. Ek olarak sürece, "Dünya Savaşı boyunca süren Yunan iç kriz draması" adını tayin ederek ülkeyi ne derece kötü etkilediğini göstermek istemektedir.

Venizelos, makalesinde takvimi **1916 yılına** taşıyarak iki kutbun eylemlerini tayin etmiştir (Venizelos: 1). Buna göre **Krallık hükümetleri**:

- Kamuoyunun baskısı altında çoğu kez İtilaf Devletleri safında savaşa girmeye istekliymiş gibi davranmışlardır.
- Romanya savaşa girdiği takdirde Yunanistan'ın da savaşa gireceğini açıklamışlar; fakat belirtilen önkoşul sağlandığı halde harekete geçmemişlerdir.

Liberal Parti:

- Milli menfaatlerin sonuna kadar Kral Konstantinos'un saray politikasına kurban verileceği sonucuna ulaşmıştır.
- Ayaklanarak Selanik'te milli politikanın yürütülmesini gözeten geçici ikinci bir devlet kurmuştur.

Böylece kralın dayattığı politikayı izleyen ve halkı kandıranlar olarak sunduğu karşıtlarına karşı olumsuz nitelendirmelerini şiddetlendirmeye başladığı görülmektedir. Keza Venizelos'un yukarıdaki öncüllerinde, ayaklanma yoluyla

kurulan Selanik Geçici Hükümeti'ni kolektif bir eylem şeklinde sunarak sorumluluğu paylaşma düşüncesinde olduğu, öte yandan ayaklanmanın meşruiyetini *tehlike* ve *zorunluluk*[334] toposlarına dayandırdığı ileri sürülebilir.

"*Şüphelensek dahi, ...Selanik Hükümeti Atina'ya yerleştiğinde ve telsiz telgraf arşivlerinde Atina ile Berlin arasında çekilen telgrafları bulduğunda öğrendiğimizi o zamanlar bilmiyorduk. Yani Kral Konstantinos, daha savaş başlamadan önce, sorumlu hükümetinin tamamen bilgisi dışında, Kayzer'in karşısında, sadece onunla savaşmayacağına değil, ayrıca var gücüyle Almanya safına geçeceğine dair sorumluluk üstlenmişti.*" (Venizelos: 1)

Venizelos, makalesini suçlamalarına dayanak gösterdiği yukarıdaki iddiasıyla bitirmiştir. Buradan hareketle Konstantinos'un yetkilerini kötüye kullandığını öne sürmesi bakımından *suistimal* toposu ve ülkesinin çıkarlarına ters düşecek bir eylemi gerçekleştirdiğini desteklemesi bakımından *dezavantaj* toposuna başvurduğu ileri sürülebilir.

"*Ülkenin siyasi dünyasının son derece derinden ayrışmasındaki ana aktör olan bu siyaset adamının, meseleyi kamuoyunun görüşüne sunması, nedenlerini açıklamak istemesi ve sorumlu araması çok dikkat çekicidir.*" (Metaksas: 1)

İoannis Metaksas, ilk makalesine yukarıdaki tümcesiyle başlamıştır. Ona göre Venizelos, yirmi yıl öncesini yeniden anımsatmaktadır ve cevap verebileceklerin katiyen susmamaları gerekmektedir. Öte yandan dönemdeki gelişmelere dair eksiksiz bilgi sahibi olan "ana aktörlerden" veya mevkileri dolayısıyla "**ana aktörlerin doğrudan danışmanları**" niteliğini taşıyanların sayısı azdır. Ülkenin siyasi hayatında hâlâ etkin rol oynayanlar arasında bir Venizelos, bir de kendisi hayattadır. Diğer "iki ya da üç kişi" ise aktif siyasetten çekilmiştir. Bu nedenle Venizelos'a cevap vermesi "zorunlu bir görev" haline gelmiştir. (Metaksas: 1)

Buradan şu çıkarımlar yapılabilir: Metaksas, Venizelos'un metninden alıntıladığı sözleri yeniden-bağlamsallaştırmış ve Ulusal Ayrışma'nın "ana aktörü" olarak Venizelos'u olumsuz etiketlemiştir. Yaşananlara tanık olanları cevap vermeye

[334] Zorunluluk/Aciliyet toposu: Salt bir kişinin yetkisinin ve mesuliyetinin ötesindeki önemli bir durum karşısında kararlar ya da eylemler ivedilikle belirlenmeli/bulunmalı/uygulanmalıdır. Bkz. Wodak, *The Discourse of Politics in Action*, s. 44.

çağırarak, Ulusal Ayrışma yıllarına kendisi de büyük önem atfetmektedir. Bu şekilde "ana aktörlerin doğrudan danışmanı" olması bakımından Ulusal Ayrışma sırasında, keza "ülkenin siyasi hayatında etkin rol" oynaması açısından 1934 yılında sahip olduğu nüfuzu öne çıkarmaktadır. Sonuç olarak "zorunlu görevi" üstlenmesini makul kılmakta ve kendisine güvenilir tanık niteliği yüklemektedir.

Metaksas, ilk aşamada Venizelos'un ortaya attığı tartışma ile sınırlı kalarak cevap sunacağını ifade etmektedir. Ona göre Venizelos, I. Dünya Savaşı'nı ülkenin siyasi dünyasını ikiye ayıran etken olarak görerek "gaflete" düşmektedir. Nedenleri çok daha derinde bulunan ayrışma, ancak savaş esnasında canlı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Keza Venizelos'un "Liberal Parti politikası" ve "krallık politikası" ayrımına dayanan tespitlerinin tamamen asılsızdır. (Metaksas: 1) Metaksas, bu görüşlerinden yola çıkarak kendi tanımlamalarını ortaya koymuştur.

Kötü anılan krallık politikası: Vatana "şerefli" ve "dürüst" bir şekilde hizmet eden 1909 öncesi siyasi dünya ile sınırlı değildir. Gudi darbesinden sonra öne çıkan daha pek çok politikacı ve subaydan müteşekkildir. Gunaris, Stratos ve Nikolakopulos bunlara örnektir. Venizelos, krallık politikası şeklinde andıklarını "gerici" ve "etraflı düşünmekten yoksun" gösterme çabasındadır. Bu, yaşananların doğruluğuna hiç mi hiç uymamaktadır. Nitekim "sözde krallık politikası" hiç de Yunanistan'ın tamamen tarafsız kalmasını ve savaşta yer almamasını gözeten bir siyasi yaklaşım değildir. Yunanistan'ın özverilerine siyasi karşılık talep etmesini ve hedefe ulaşmak için uygun zamanı ve askeri şartları beklemesini öngören bir politikadır. Ayrıca Liberal Parti'nin savaş politikasını takip edenlerin "hepsi olmasa dahi bazılarının" daha sonraları bu politikadan pişman olup olmadığını merak etmektedir. (Metaksas: 1)

Görüldüğü üzere Metaksas, söylemlerindeki iç gruba, Gudi Darbesi öncesi ve sonrasında ülke siyasetinde sözü geçen Antivenizelist isimleri olumlu yüklemleyerek dâhil etmektedir. Stratos ve Nikolakopulos gibi Venizelos'un eski partililerine değinerek, Venizelos'un tayin ettiği ayrıma dair reddini temellendirmektedir. Liberal Parti'nin "savaş politikasını" takip edenlerin pişman olma ihtimallerini ortaya atması ise rakip savların sorgulanmasında destek arayışı olarak değerlendirilebilir.

Liberal Parti politikası: Garanti edilmiş siyasi bir karşılığı, güven veren askeri şartları ve Yunanistan'ın bütünlüğünü hesaba katmadan savaşçı bir dürtüyle hareket etmiştir. (Metaksas: 1)

Burada Metaksas'ın *dezavantaj* toposundan faydalanarak dış grup "Liberal Parti politikasının" hiçbir çıkarı gözetmeden savaş kararı almak istediğini iddia etmektedir. Böylece "etraflıca düşünmekten yoksun" tarafın Liberal Parti cephesi olduğuna dikkat çekmektedir. Keza bu şekilde söylemlerindeki iç grup "krallık politikasının" Yunanistan'ın yararı için çalıştığına (*avantaj* toposu) yönelik savını temellendirmektedir.

Çanakkale Harekâtı: Metaksas'a göre Kral Konstantinos'un Türkiye'ye karşı tarafsızlıktan çıkmak istememesi gibi bir durum söz konusu değildir. Çanakkale Harekâtı'nı, ülkesini sonuçları belirsiz ve karanlık bir savaş felaketine götüreceğini düşünerek kabul etmemiştir. Metaksas, hemen ardından şunları eklemiştir:

"*Eğer Sn. Venizelos*[335]*, müttefiklerin süreçte yaşadıkları tüm felaketlere rağmen hâlâ, harekât kesinlikle başarılı olacaktı, düşüncesinde ısrar ediyorsa, o zaman bunu kendisiyle kamu huzurunda münazara etmeye ve bir kez daha yanılgısını ispat etmeye hazırım. Yeter ki savının hangi nedenlere dayandığını net bir şekilde bize sunsun.*" (Metaksas: 1)

Böylece Metaksas, yukarıdaki tanımlamalarına uygun bir şekilde Liberal Parti politikasının izlenmesini felaket ile bir tutmuştur. Bu bakımdan savını *tehlike* toposuna dayandırdığı söylenebilir. Söylemlerinde en çok savunacağı sosyal aktör Kral Konstantinos'u ise "felakete" engel olan kişi şeklinde olumlu sunmuştur. Alıntıda görüldüğü üzere Metaksas, harekât hakkında yapılacak her türlü tartışmada üstün geleceğini önererek kendinden emin bir imaj çizmiştir. Rakibini kamu huzurunda

[335] Yunancada "ο κύριος", "bay", "bey" manasına gelmektedir ve genellikle kişilerin soyadlarıyla birlikte kullanılır. Çalışmada ele alınan metinlerde her iki taraf birbirilerine ithaf ederken sıklıkla anılan nitelendirmeyi kullanmaktadırlar. Ancak ifadelerin Türkçeye "Bay Venizelos/Metaksas" ya da "Venizelos/Metaksas Bey" şeklinde aktarılması uygun olmayacağı düşüncesiyle ifadenin Türk siyasetinde uzun süredir oturmuş bir kullanım olan "sayın" terimiyle aktarılması tercih edilmiştir. Dolayısıyla "ο κύριος - ο κ.", "sayın - sn." şeklinde çevrilmiştir. Her iki taraf da rakibinin adını neredeyse her andığında "sayın" koşuntusunu kullansa dahi hakarete varacak nitelendirmeler yapmaktan da geri durmamışlardır.

tartışmaya davet etmiş; böylece argümanlarının geçerliği konusunda okuyucularını da ikna etmek istemiştir. Dolayısıyla çerçeveleme stratejisine başvurmuştur.

Antivenizelistlerin savaş müzakereleri: Metaksas'ın savunduğu bir diğer husus Antivenizelist hükümetlerin eylemleridir. Venizelos'un ilk istifasından sonra kurulan Gunaris hükümeti, İtilaf Devletleri safında tarafsızlıktan çıkılması için müzakereleri devam ettirmiştir. Ancak Yunanistan açısından mantıklı şartlar koştuğu ve her şeyden önce toprak bütünlüğüne saygı duyulmasını istediği için sonuç alamamıştır. Dahası Müttefikler, daha sonraki Antivenizelist hükümetlerin tekliflerini de kabul etmemişlerdir. Kaloyeropulos hükümeti, Eylül 1916'daki teklifine, "sadece Venizelos hükümeti ile müzakere edilebileceği" cevabını almıştır. Nitekim İtilaf Devletleri, Venizelos'u iktidarda istemektedirler. Çünkü Antivenizelistler, Yunanistan'ın yararına teminatlar talep ederken, Venizelos hiçbir talepte bulunmamakta, Yunanistan'ın egemenlik haklarına saygı gösterilmesini bile beklememektedir. Bu nedenle Müttefikler "Venizelos'u tek dostları, tüm diğerlerini ise düşmanları ve Alman taraftarları" ilan etmişlerdir. (Metaksas: 1)

Metaksas'ın yukarıda çizdiği çerçeve ile Antivenizelist hükümetlerin salt tarafsız kalma politikası izlemedikleri sonucuna vardığı söylenebilir. Söyleminde iç grubunu doğrulamak için *avantaj*, dış grubunu haksız çıkarmak için *dezavantaj* toposu kullanımını sürdürmüştür. Öte yandan İtilaf Devletleri'ni de dış grubuna dâhil ettiğini söylemek mümkündür. Nitekim İtilaf Devletleri'ni Yunanistan'ın çıkarlarına ters düşen faaliyetlerde bulunan aktörler olarak olumsuz yüklemlemiştir.

Sırp-Yunan İttifakı: Metaksas, siyasi kutupları etraflıca ele aldıktan sonra Venizelos'un ortaya attığı diğer meselelere cevap vermeye başlamıştır. Bu doğrultuda ilk önce Sırp-Yunan ittifakını ele almaktadır. İttifakın 1. maddesi uyarınca Yunanistan ve Sırbistan, karşılıklı olarak herhangi bir saldırı karşısında birbirilerine tüm güçleriyle yardım etmek durumundadır. Söz konusu maddeyi Venizelos kadar kendisi de çok iyi bilmektedir. Bununla birlikte, Avusturya 1914 yılında Sırbistan'a saldırdığı sırada Venizelos antlaşmaya uymayarak askeri yardım sunmamış ve Sırbistan lehinde iyi niyetli tarafsızlık ilan edeceğini açıklamıştır. O halde Sırp-Yunan Antlaşması'nı ilk defa Venizelos ihlal etmiştir. Metaksas, bunun doğru bir hareket olduğunu; aksi takdirde Yunanistan'ın yıkıma uğrayacağını da eklemektedir. Keza İtilaf Devletleri,

1914-1915 kışında Sırpların Avusturya birliklerine karşı desteklenmesi amacıyla Tuna ve Sava havzalarına ordu gönderilmesi konusunda Venizelos'a baskı yapmışlardır. Venizelos, doğru bir şekilde bunları da savuşturmuştur. (Metaksas: 1)

Metaksas'a göre hem Venizelos hem de ardından gelen Gunaris'in, Bulgar taarruzu durumunda Sırbistan'a yardım edeceklerini açıkladıkları doğrudur. Ancak Ağustos 1915'te, yüklenilen bu sorumluluğa karşı tereddütler oluşmuştur. Nitekim İtilaf Devletleri, Yunanistan ve Sırbistan'a Bulgaristan'ı kendi saflarına çekmek için sınırları içerisinde kalan Makedonya Bölgesi'nden toprak teklifi yapılacağını bildirmiştir. Yunanistan, bu karar karşısında ayaklanmış; Sırbistan ise içinde bulunduğu güç durum nedeniyle kabul etmek zorunda kalmıştır. Böylece toprak bütünlüğünün korunması amacıyla imza edilmiş ittifak antlaşmasının ne derece önemi kaldığı tartışmaları doğmuştur. Bu şartlar altında Zaimis hükümeti, Eylül 1915'te Bulgaristan ile olan çatışmasında Sırplara yardım etmemiştir. Manen doğru olmasa da iki taraf da Yunanistan'ın bekası için hareket etmiştir. Bu nedenle birbirilerini bu konu üzerinden suçlayamayazlar. (Metaksas: 1)

Yukarıdaki iki paragrafta, Sırbistan'a karşı yükümlülükler kapsamında ileri sürülen önermelere bakıldığında: İlk olarak, Metaksas'ın Sırp-Yunan ittifakına son derece hâkim olduğuna ve konuyu doğru bir şekilde yorumlayabileceğine dair alıcıda bakış açısı kazandırma niyetinde olduğu söylenebilir. Ardından Venizelos'un başlarda Yunanistan'ın lehinde davranarak doğru adımlar attığını; ancak daha sonra savaşa girmeye çalışarak, ülkesini yıkıma götürecek bir tehlikeye atmak istediğini göstermek istemektedir. Böylece Venizelos'u tutarsız bir politikacı şeklinde sunmaktadır. Ayrıca Venizelos'un kendisi de antlaşmayı ihlal etmişken karşıtlarını savaşa girmedikleri için suçlayamayacağı sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla iç grubunun haklılığını ispat ederken "sen de (*tu quoqoe*) safsatası"[336] yaptığı söylenebilir. Bunun yanı sıra Bulgar

[336] Saldırı safsatalarından (*argumentum ad hominem*) biri olan "*tu quoque*", "sen de" manasına gelmektedir. Bu tarz bir saldırı safsatası, karşı tarafın "da" bazı hatalardan sorumlu olduğunu veya bir standardı karşılayamadığını öne sürerek her türlü eleştiriye cevap vermek için yaygın olarak büyük bir etkinlikle kullanılır. Eleştiriye karşılık veren kişi, örneğin "Sen de aynısın!" veya "Sen de aynı derecede kötüsün!" şeklinde *ad hominem* kullanarak karşısındakine cevap verir ve eleştirinin asıl konusunu gölgeler. Bkz. Douglas Walton, *Ad Hominem Arguments*, The University of Alabama Press, Tuscaloosa 1998, s.16-18.

taarruzu karşısında Sırbistan'a yardım etmeyen Antivenizelist iktidarın eylemini *milli gereklilik* toposunun sağladığı garantiye dayanarak doğrulamaktadır.

Goeben ve Breslau: Metaksas, rakibinin savaş politikasını gerekçelendirmek için sunduğu Goeben örneğinden yola çıkarak yeni bir iddia ortaya atmıştır. Buna göre rotası İstanbul olan Goeben (Yavuz) ve Breaslau (Midilli) zırhlılarına kömür ikmali yapılmasına Venizelos, bizzat yardımcı olmuştur (Metaksas: 1). İkinci makalesinde olayı detaylıca kaleme almıştır. Özetle Naksos Adası yakınlarında demir atan zırhlılara, Avrupa genelinde 4 Ağustos 1914 tarihinde başlayan çatışmaların ardından Venizelos'un onayıyla 5 Ağustos'u 6 Ağustos'a bağlayan gece 800 ton kömür ikmali yapılmıştır. Bu sayede zırhlılar, rotasını tamamlamış ve Türk donanmasına katılmışlardır. Söz konusu olay, 1923 yılında Fransız basınında dile getirilmiş; ardından İngiliz Avam Kamarası'na taşınmıştır. İngiliz Dışişleri Müsteşarı konu hakkında savunma yapmak zorunda kalmıştır. Metaksas'ın savunmadan paylaştığı bir kesite göre İngiliz hükümeti, ikmal konusunda görüş soran Venizelos'a, uluslararası hukuk kanunları kapsamında gemilerin ülkelerine ait en yakın limana varmalarına yetecek kadar kömür ikmali yapılması için onay vermiştir. (Metaksas: 2)

"*Biz Sn. Venizelos'u, İngiliz hükümetinin gözetimi altında ifa edilen bu eylemi nedeniyle hiç mi hiç kötülemek niyetinde değiliz. Ancak soruyoruz: Mademki Liberal Parti politikası Türkiye ile Yunanistan arasındaki savaşın kaçınılmazlığını savunuyordu… o zaman Sn. Venizelos neden ikmal edilmelerine kolaylık sağlayarak Goeben ve Breslau'nun Türk donanmasına katılmalarını mümkün kıldı?*" Metaksas'a göre buna bir cevap vermek mümkündür. Venizelos, o dönemde Yunanistan ve Türkiye arasında bir savaşın kaçınılmaz olduğuna hiç de inanmamıştır. O halde Venizelos'un ilk makalesinde betimlediği Liberal Parti politikası tutarlı değildir. Metaksas, çıkarımını "olmayana ergi yöntemiyle"[337] ispatladığını ifade etmektedir. (Metaksas: 2)

[337] Mantık (felsefe - matematik) alanında bir kanıtlama yöntemidir. Metaksas'ın makalesinde "εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆ" olarak kaleme aldığı terimin Latincesi "*reductio ad absurdum*" olup, Türkçede "olmayana ergi", "saçmaya indirgeme" ya da Osmanlıca şekliyle "abese irca" şeklinde ifade edilmektedir. Yöntem, esasta bir ispatın doğruluğunu, bu ispatın çelişiğinin doğru olamayacağının gösterilmesine dayandırmaktadır. Bkz. Şafak Ural, *Temel Mantık*, Genişletilmiş 2. B., Çantay Kitapevi, İstanbul 1995, s. 89; Babiniotis, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, s. 310.

Öncelikle, Metaksas'ın tartışmanın kapsamını genişleterek Venizelos'u savunduklarına karşıt hareket eden bir aktör olarak yüklemlediği söylenebilir. Makalesinde yer verdiği ayrıntılı art alan bilgisini vargısına ulaşmak için destek edinmektedir. Bu sayede Osmanlı Devleti ile savaşın kaçınılmaz olduğu ve dolayısıyla ülkenin İtilaf Devletleri'ne ihtiyacı olduğu yönündeki Liberal Parti politikasının "tutarsızlığını" ispat etmek istemiştir. Bununla birlikte Metaksas'ın vargısına olmayana ergi yöntemiyle ulaştığını belirtmesi dikkat çekicidir. Buradan diyalektik araçları üzerindeki hâkimiyetine dair bir fikir edinilebilir. Keza Venizelos'un İngiliz hükümetinin, diğer bir deyişle dış bir gücün güdümünde hareket ettiğine yönelik bakış açısı kazandırma eğiliminde olduğu da not edilebilir.

İttifak Devletleri'nin verdiği güvenceler: Metaksas, Venizelos'un önermelerinin "tamamen dayanaksız" olduğuna dair bir kanıt daha bulunduğuna dikkat çekmiştir. Bu kanıt, Venizelos'un Eylül 1915'te istifa etmesinin ardından Almanya, Avusturya-Macaristan, Türkiye ve Bulgaristan'ın yazılı belgelerle sundukları güvencelerdir. Bunlar, Ege Adaları'ndaki Yunan egemenliğinin Türkiye tarafından tanınması, Türkiye'de yaşayan Rum nüfusun korunması ve özgürce yaşaması, ayrıca Yunanistan'ın Arnavutluk ve Makedonya bölgelerinde toprak kazanımlarını kapsamaktadırlar. Tek koşul, Yunanistan'ın savaş boyunca tarafsız kalmasıdır. Metaksas'a göre İttifak Devletleri, Yunanistan'ın resmi olarak tarafsız kalacağını ilan etmesini dahi istememiştir. Dahası Almanya, sunulan güvencelerin yerine getirileceğini garanti etmiştir. (Metaksas: 2)

Metaksas, şunları da eklemiştir: Kral, hükümet ve Genelkurmay subayları, bu belgelerden haberdar olmuştur. Belgeleri kendisi de **görmüş, defalarca incelemiş ve notlar** tutmuştur. Bu nedenle varlıklarını tamamen onaylamaktadır. Belgelerin 1917 yılına kadar korunduklarını bilmektedir. Ancak ilerleyen yıllarda Dışişleri Bakanlığı arşivinde görmek istediğinde ulaşamamıştır. Bu durum şaşırtıcı değildir. Nitekim son yirmi yılın karışık zamanlarında Dışişleri Bakanlığı'ndaki belgelerin yağmalandığı bilinen bir gerçektir.[338] (Metaksas: 2)

[338] Metaksas'a göre belgeler ne yayımlanmış, ne de devlete teslim edilmişlerdir. Eğer hâlâ güvenli ellerde korunuyorlarsa ve belgeye sahip olanlar "sözde krallık politikası" lehine görüşe sahipseler, yanlış yapmaktadırlar. (Metaksas: 2) Metaksas'ın bir taraftan Antivenizelistleri yardıma çağırdığı, diğer taraftan konu üzerinde özellikle durarak varlıklarına dair bir ikna yaratmak istediği söylenebilir.

"*İttifak Devletleri'nin zaferi halinde, tarafsız kalan Yunanistan hiç de Sn. Venizelos'un makalesinde ifade ettiği gibi dezavantajlı bir durumda kalmayacak ve özellikle Türkiye'de yaşayan Rum nüfus, milli yaşamına rahatsız edilmeden devam edebilecekti. Ve yine Müttefiklerin zaferi halinde, ki kazandılar, Türkiye, gerçekte de olduğu gibi savaştan harap olmuş bir şekilde çıkacaktı. Ne Yunanistan'ı ne de Türkiye'de yaşayan Rumları rahatsız edecek durumda olacaktı. Dahası, Türkiye'nin gücünü ve itibarını yeniden canlandırdığımız Küçük Asya harekâtı da olmayacaktı. Ayrıca savaş süresince Türkiye'ye karşı düşmanca bir tutum sergilemediğimiz için daha o zamandan itibaren Türkiye ile çok iyi ilişkiler kurmuş olacaktık. Yani, şimdi izlediğimiz ve dış politikamızın ekseni olarak kabul ettiğimiz Türkiye'ye karşı dostluk politikasını daha o dönemden izlemeye başlardık. Ancak bunu şimdiki gibi* ***gemileri karaya oturmuş*** *şekilde değil, tüm askeri gücümüzü ve hepsinden önce itibarımızı koruyarak yapardık… O halde Sn. Venizelos tarafından bu denli küçümsenen «Krallık politikasının» haklılığı, mantıklı temelleri, görüş ve kavrayışında tutarlılığı vardı*." (Metaksas: 2)

Makaleden ulaşılan yukarıdaki bulgularda Metaksas'ın kapsamlı bir tartışma stratejisi geliştirdiği anlaşılmaktadır. Bunlara dayanarak bir değerlendirme yapılabilir: Metaksas, tarafsız politikasının Yunanistan için daha yararlı olduğunu örtük bir şekilde önermektedir. Kanıt olarak *avantaj* toposuna dönüştürdüğü İttifak Devletleri güvencelerini ve içeriklerini sunmaktadır. Nitekim bunlar, rakibinin milli talepler olarak tayin ettikleri ile eşdeğerdir. Aynı zamanda İttifak Devletleri'nin Yunanistan'a olumlu yaklaşımını ispatlamaya çalışmakta ve anılan bloğu iç grubuna almaktadır.

Ardından belgelerin doğruluğuna inandırıcılık kazandırmak için kapsamlı bir zemin sunmaktadır. Dönemin devlet erkânı belgelerden haberdarken kendisinin üzerinde çok mesai harcadığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla "olmayan" bir şey üzerinde vakit harcanamayacağı imasıyla varlıklarını makul kılmak istemektedir. Aynı zamanda böylesi ciddi bir mesele üzerinde dahli bulunması bakımından kendini "güvenilir" bir otorite olarak sunmaktadır. Keza arşivlerin yağmalanmasının

alışılagelmiş bir durum olduğunu *hakikat* toposunu[339] kullanarak doğallaştırırken, aslında "belgenin varlığına" yönelik şüpheleri de azaltmaya çalışmaktadır.

Ardından varsayımlara geçmektedir. Buna göre Yunanistan'ın tarafsız kaldığı bir gerçeklikte, rakibin iddia ettikleri gerçekleşmeyecektir. Nitekim tarafsızlık, İttifak Devletleri'nin hem yenilgisi, hem de güvenceler dolayısıyla zaferi halinde Yunanistan'a yarar sağlayacaktır. Ancak gerçekte rakibin düşman gördüğü Osmanlı Devleti ile savaşa girilmiş ve yenilgi ile çıkılmıştır. Dış grubun *dezavantajlı* politikası, güncele de yansımıştır. Nitekim Yunanistan, hâlihazırda iyi ilişkiler kurmak istediği Türkiye karşısında zayıf bir konuma düşmüştür. Bu konumu, kullandığı deyim aracılığıyla daha etkili bir şekilde betimlemiştir.

Tüm bu zemin ve garantiler ile desteklenen önermelerden vargısına ulaşmıştır. "Krallık politikası" uzun vadeli, başarılı ve rakibin aksine tutarlı bir politika tayin etme niteliğine sahiptir. Son olarak yukarıda sözü edilenlerin, Yunanistan'daki farklı siyasi kesimlerin Türkiye'ye yaklaşımları hakkında perspektif sunduğu da söylenebilir.

Bu arada Metaksas, rakibi gibi **1916 yılına** gelerek yaşananları kendi açısından değerlendirmiştir: "*Tabii 1916 Selanik İhtilali ve Yunanistan'ın tarafsızlık yanlısı Atina Devleti ve savaş yanlısı Selanik Devleti olarak iki devlete ayrılması, her şeyi yerle bir etmiştir. Bu, Yunanistan'ın Atina yönetimindeki yarısını, İtilaf Devletleri'nin düşmanlığına ve hepimizin hatırladığı çekilmez baskılara maruz bırakmıştır. Öte yandan Selanik yönetimindeki diğer yarısını, İttifak Devletleri'nin düşmanlığına maruz bırakmış ve Türkiye'deki Rumlara savaş sırasında dayanılmaz eziyetler çektirmiştir… Ancak bunda suçlu olan tabii ki Krallık politikası değil, Devletin ve ne yazık ki Milletin bütünlüğünü parçalayanlardır…*" (Metaksas: 2)

Metaksas'ın Selanik İhtilali sonrasını son derece olumsuz bir sosyal süreç olarak sunduğu anlaşılmaktadır. Yaşananları dramatik eylemler üzerinden tanımlayarak, sorumlulara yönelik öfke uyandırmak istemiştir. Üstelik iki hükümet yerine iki "devlet" adlandırmasını kullanarak sürece yönelik imgelemi

[339] Hakikat toposu: Hakikat / gerçeklik kendisi olarak var olduğundan, belirli bir eylemde bulunulmalı ya da karar alınmalıdır. Bkz. Reisigl - Wodak, *Discourse and Discrimination*, s. 79; Wodak, *The Discourse of Politics in Action*, s. 44.

şiddetlendirmiştir. Bununla birlikte, doğrudan Venizelos'u ve partisini anmamıştır. Selanik İhtilali'ne ve ardından ülkenin iki "devlete" ayrılmasına neden olanları toplu şekilde "suçlu" olarak takdim etmiştir. Böylece Liberal Parti politikasını haklı bulanlarda da olumsuz bir algı yaratmak ve onlara desteklerini sorgulatmak istediği söylenebilir.

Kral'ın var gücüyle Almanya safına geçme taahhüdü: Metaksas, rakibinin ilk makalesindeki son meseleye gelmiştir. Bu doğrultuda Kral'ın Almanya'ya karşı sorumluluk üstlendiğini iddia eden paragrafı (bkz. s. 106) paylaşmış ve şunları eklemiştir:

"*Daha savaş başlamadan önce**!...** Sorumlu hükümetinin, yani Venizelos hükümetinin bilgisi dışında**!...** Ve Kral Konstantinos bu sorumluluğu telsiz telgraf aracılığıyla üstlenmiş**!...** Ve bu telgraflar, Atina'ya yerleşen Selanik Hükümeti bulsun diye…1917 yılına kadar arşivde saklanmış**!!...** Sn. Venizelos müsaade etsin de bu iddiası üzerinde daha fazla durmayayım*." (Metaksas: 2)

Metaksas, rakibine bir hususu hatırlatmaktadır: Savaş sırasında Atina'yı mesken tutan yabancı polisler ve propaganda ajanları, çok sayıda sahte belge, mektup, telgraf ve hatta nota düzenlemişlerdir. Yüksek kazanç getiren bu iş, tahmin edilemez boyuttadır. Bizzat kendisi hakkında düzenlenen yabancı polis raporlarına 1924 yılında ulaşmıştır. İçinde 1917-1919 tarihlerinde Atina'da kimlerle görüştüğü, ne faaliyetlerde bulunduğu da rapor edilmektedir. Hâlbuki söz konusu yıllarda Korsika'da bulunmaktadır. Bunları hatıra olsun diye saklamaktadır. (Metaksas: 2)

"*Kesin olan tek bir şey var. O da Kral Konstantinos'un hiçbir zaman Almanya ve müttefiklerine askeri yardım sözü vermediğidir… Bu konuda bir umut bile bırakmıyordu. Çok sayıda teklifler geliyordu; ancak daima suçlayıcı bir şekilde geri çeviriyordu. Hatta Kral Konstantinos, Yunanistan'ın tarafsızlığı İtilaf Devletleri tarafından ihlal edildiğinde dahi… ülkesinin tarafsızlığını Almanya'ya karşı kahramanca savunan Belçika Kralı Albert örneğini*[340] *taklit etmeyi ne istemiş ne de aklından geçirmiştir… Tarih, gelecekte Konstantinos'un bu hoşgörüsünün nedenlerini*

[340] Almanya, Fransa'ya karşı kısa sürede başarı kazanmak için Belçika'dan 2 Ağustos 1915 tarihinde geçiş hakkı istemiştir. Belçika'nın İngiltere'ye danıştıktan sonra reddetmesi üzerine Almanya, Belçika'ya 4 Ağustos'ta savaş ilan etmiştir. Bkz. Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, 17. B., Alkım Yayınevi, İstanbul 2010, s. 137.

mutlaka değerlendirecektir… Ancak değerlendirme ne olursa olsun, hiçbir adil eleştirmen, Kral Konstantinos'un kendi menfaatlerini kurban etmek pahasına Müttefiklerin menfaatlerine önemli ölçüde hizmet verdiğini göz ardı edemez." (Metaksas: 2)

Kral Konstantinos, tarihsel bağlamda değinildiği gibi, Metaksas'ın hayatında son derece önemli bir yere sahiptir.[341] Dolayısıyla Venizelos'un Konstantinos'a yönelik iddialarına savunma yapması beklenen bir durumdur. Öncelikle rakibinin metnine yer verdiği görülmektedir. Ardından rakibin ifadelerini yeniden bağlamsallaştırarak iddianın geçerliğine yönelik şüphe oluşturmaktadır. Söz konusu şüpheye yönelik çerçevelemesini "ünlem" ve "üç nokta" işaretleri ile göz önüne koymaktadır. Keza sarkastik bir üslupla temelsiz olduklarını ima ederek söylemini şiddetlendirmiştir.

İkinci kısımda, iddianın geçersizliğini belgenin sahte olduğuna yönelik bir ikna ile ispatlamak istemiştir. Bu doğrultuda yabancıların Yunan başkentinde gerçekleştirdiği bilgi çarpıtma eylemlerini zemin edinmiştir. Bu destekleyicinin tutarlı olduğunu göstermek için kendisi hakkında düzenlenen ve sahte olduğunu somut bir şekilde kanıtlayabileceği bir rapor / örnek sunmuştur. Söz konusu raporu "hatıra olsun diye" sakladığına yer vermiştir. Dolayısıyla istendiği takdirde ifşa edebileceğini önererek, örneğinin inanırlığını pekiştirmiştir. Tüm bu önermelerden, Konstantinos'a suç yüklenen telgrafın da sahte olduğuna dair örtük bir vargıya ulaşmıştır.

Son alıntının genel manada bir yumuşatma stratejisi olduğu ileri sürülebilir. Rakip, Konstantinos'un İttifak Devletleri'ne karşı sorumluluk üstlendiğini iddia etmektedir. Metaksas ise örtük biçimde İttifak Devletleri tarafından teklifler geldiğini kabul etmektedir. Ancak bu geri adımı, Konstantinos'a "söz vermemiş; umut bırakmamış; geri çevirmiştir." gibi olumlu eylemleri atfetmek için araçsallaştırmıştır.

---

[341] Metaksas'ın Berlin Askeri Akademisi'nde eğitim alırken günlüğüne kaydettiği düşünceleri, bu tutumuna yönelik açıklayıcı niteliktedir: "*Uzun zaman önce yolumu çizdim. Ben bir asker ve asilzadeyim ve kılıcımı kralın hizmetine sundum. Hayatımı ve varlığımı ona adıyorum. Kral'ın iyi ya da kötü, yararlı ya da zararlı olması benim için önemli değil; çünkü ben eylemlerinin Ulus için iyi mi ya da kötü mü olduğunu değerlendirmiyorum. Onu körü körüne takip ediyorum. İsteği benim için kanundur… Kral'a ve Veliaht'a karşı olan görevimi yerine getirmeye can atmaktan başka hiçbir hırsım yoktur. …Kral'ı Vatanın temsilcisi, dünü, bugünü ve yarını olarak görüyorum. Ona olan muhalefet, her nereden olursa olsun, benim için menfurdur.*" Bkz. İoannis Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο [Kişisel Günlüğü]*, Τόμος Ι, Εστία, Αθήνα 1951, s. 527.

Bu şekilde Konstantinos'un İttifak Devletleri yanlısı olmadığına yönelik bir temsil yaratmak istediği ifade edilebilir. Nitekim Konstantinos'un Müttefiklerin tarafsızlığı ihlaline karşı durmadığını, dahası Müttefiklerin menfaatini önceleğini önererek söz konusu temsili makul kılmak istemiştir.[342] Üstelik Konstantinos'un bir başka ülkede yaşananları örnek alarak tarafsızlığını "kahramanca" savunmadığını ima ederek söylemini şiddetlendirmektedir. Sonuç olarak Metaksas, Konstantinos'un eylemini hoşgörü olarak adlandırmış ve "adilce" sorgulanabilecek eylemin bu olduğuna dikkat çekmiştir. Böylece örtük bir şekilde Venizelos'un adil olmadığını ve Konstantinos'un eylemlerini nesnel bir şekilde değerlendiremeyeceğini önerdiği de söylenebilir.

Tarafların başlangıç makalelerinin ele alınmasıyla birlikte savunacakları iç gruplar ve eleştirecekleri dış gruplar tespit edilebilir. Bu suretle Venizelos ve Metaksas'ın "Ulusal Ayrışma" çerçevesinde inşa ettikleri iç ve dış gruplar aşağıdaki gibidir:

ULUSAL AYRIŞMA

Venizelos	İç Grup	Venizelos Venizelistler İtilaf Devletleri	Dış Grup	Metaksas
	Dış Grup	Metaksas Kral Konstantinos Antivenizelistler İttifak Devletleri	İç Grup	

Tablo 6: Venizelos ve Metaksas'ın Ulusal Ayrışma Söylemlerindeki İç ve Dış Gruplar.

[342] Bununla birlikte söz konusu önermelerin, daha önce Kral Konstantinos ve "krallık politikasının" salt Yunanistan'ın menfaatleri doğrultusunda hareket ettiğine dair öne sürdükleriyle çelişki oluşturduğu ileri sürülebilir.

Sonuç olarak şunlar ifade edilebilir: Venizelos'un ilk makalesi ve Metaksas'ın buradan hareketle cevap verdiği 1. ve 2. makalesi, tartışmanın gidişatını belirlemiştir. Bununla birlikte Metaksas, üçüncü makalesinde rakibinin sözünü etmediği konular olduğunu ve bunlara açıklama beklediğini ifade etmiştir.[343] Böylece Ulusal Ayrışma özelinde derinleşecek tartışmanın, genel hatları çizilmiştir:

Ulusal Ayrışma Tartışmasının Genel Hatları
(Venizelos: 1) / (Metaksas: 1, 2)
• Liberal Parti ve krallık politikasının savaştaki yol haritası • Venizelos ve Kral Konstantinos'un, özelde Metaksas'ın sorumlulukları • İtilaf Devletleri'nin "Yunan milli çıkarlarına uygun teklifleri" / İttifak Devletleri'nin muadil "güvenceleri" • İtilaf - İttifak Devletleri'nin müdahaleleri / işgalleri • Ulusal Savunma İhtilali ve Ayrışma
(Metaksas:3)
• *1915 Eylül ayında anayasanın öngördüğü kanun ve sağduyunun gerektirdiği antlaşma olmaksızın yabancı birliklerin Yunan toprağına davet edilmesi.* • *Tarafsız Yunan toprağında gerçekleştirilen çatışmaların sonucunda rakip orduların Yunan toprağını işgal etmesi ve işgal edilen toprakların çatışan yabancı orduların savaş meydanına dönmesi.* • *16 Haziran 1916 notasının*[344]*, Yunan devletinin bağımsızlığını sona erdirmesi ve Venizelos'un bu yıkımı kabul etmesi.* • *1916 Eylül ayındaki Selanik İhtilali ve yabancı orduların işbirliğiyle Yunanistan'ın "Selanik Devleti" ve "Atina Devleti" olmak üzere ikiye ayrılması. "Selanik Devleti"nin, yabancı ordulara ve donanmalara bağlı halde "Atina Devleti"ne karşı ilan edilmemiş savaşı.*

Tablo 7: Ulusal Ayrışma Tartışmasının Genel Hatları.

[343] Metaksas'ın yeni makalesindeki girizgâh şu şekildedir: "*...1915-1920 yıllarını, sanki bu dönemde yaşananlar iç ayrışmada önemli bir rol oynamamış gibi, sanki ayrışma sadece siyasi dünyayla sınırlı kalarak, Yunan toplumunun en alt tabakasına kadar işlememiş gibi atlamaktadır.*" (Metaksas: 3)
[344] Müttefik notasının doğru tarihi 8/21 Haziran 1916'dır.

3.3. I. DÜNYA SAVAŞI VE YUNANİSTAN: İKİ YOL HARİTASI

Örneklem başlığı altında bahsedildiği üzere Venizelos, Metaksas'ın makalelerini gördükten sonra, yazılarının esas gidişatını değiştirip Metaksas'a cevap vermeye ve Yunan halkını, özellikle "gençliği", Ulusal Ayrışma konusunda bilgilendirmeye karar verdiğini açıklamıştır. Böylelikle "hesaplaşma" başlamıştır.

Venizelos ilk önce rakibini dış grubuna dâhil ederek süreçteki sorumluluğunu tayin etmiştir. İzleyen makalelerinde, Metaksas'ın 1. ve 2. makalelerinde ileri sürdüğü argümanlar ekseninde savunma yapmıştır. Bu sırada Metaksas da kendi savlarına gelen cevapları değerlendirmiştir. Özetlenecek olursa taraflar, I. Dünya Savaşı'nın ilk yılında iki kutbun izlemek istediği politikayı, diğer bir ifadeyle yol haritasını masaya yatırmışlardır. Buradan hareketle "hesaplaşmadaki" ilk ana başlığın Ağustos 1914 - Eylül 1915 arasını kapsadığı ve irdelenecek söylem konularının aşağıdaki şekilde geliştiği söylenebilir:

- Metaksas'ın I. Dünya Savaşı'ndaki Sorumluluğu
- Yunanistan'ın Tarafsız Kalması İçin İttifak Devletleri'nin Verdiği Güvenceler
- Goeben ve Breslau Zırhlılarına Kömür İkmali
- Yunanistan'ın Askeri Yardım Sunmasını Hükmeden Sırp-Yunan İttifakı'nın İhlali
- Kral Konstantinos'un Almanya İmparatoru'na Tarafsız Kalma Taahhüdü Verdiği İddiası
- Yunanistan'ın 1914 Ağustos Ayında Savaşa Girmesi İçin İletilen İngiliz Teklifinin Sonuçsuz Kalması
- Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na Katılma Meselesi

3.3.1. Metaksas'ın I. Dünya Savaşı'ndaki Sorumluluğu

Venizelos, "hesaplaşmada" ilk önce rakibini olumsuz bir sosyal aktör olarak etiketlemek istemiştir. Nitekim yeni makalesinde geliştirdiği söylem şu şekilde özetlenebilir: Metaksas, eylemleriyle Yunanistan'ı ve I. Dünya Savaşı'nın seyrini etkilemiş; bu nedenle "son derece ağır" sorumluluk taşımaktadır.[345]

Venizelos'a göre I. Dünya Savaşı'nın tetiklediği siyasi çatışmaya yönelik anımsatmasına Metaksas'ın cevap vermesi "çok doğaldır". Metaksas, kendisi de ifade ettiği üzere, gerçekten o dönemde gerçekleşenlere dair tam bilgiye sahip kişiler arasındadır. Ancak bu kişiler arasında ülkenin siyasetinde aktif olanlardan sadece ikisinin (Metaksas ve Venizelos) kaldığını yazarak "abartmaktadır." Çünkü eski partililerinden Kafadaris, Papanastasiu, Simos, Politis gibi isimler, tartışılan konulara hâkimdir ve hâlâ ülke siyasetinde yer almaktadırlar. (Venizelos: 8)

Venizelos, rakibinin karşısına daha nüfuzlu olduklarını sezdirdiği siyasetçileri çıkararak mübalağayı açıklamaktadır. Öte yandan Metaksas'ın oluşturmak istediği otoriteyi kırmak ve tartışmayı itibarı zayıflatılmış bir rakiple yürütmek istediği ileri sürülebilir.

Bununla birlikte Metaksas'ın, yazdıklarına cevap vermeyi görev addetmesinin asıl nedenini 1914-1917 yılları arasında Kral Konstantinos'un "en önde gelen askeri danışmanı" olmasına bağlamıştır. Bu cihetle Metaksas, "krallık politikasını" askeri görüşleriyle kararlı bir şekilde etkilemiştir. Dahası Ulusal Ayrışma ile neticesinde yaşanan Küçük Asya Felaketi olaylarında da doğrudan ağır sorumluluk taşımaktadır. (Venizelos: 8)

Venizelos'un yukarıdaki tümceleri, Metaksas'a yönelik ilk olumsuz eylemleri tayin etmektedir. Venizelos, "krallık politikasını" çerçevesine Antivenizelist politikacılar kadar, Konstantinos'a yakın askerleri ve söz konusu nitelikteki subayların çoğunlukta olduğu Genelkurmay Başkanlığı'nı da ekleyecektir. Bu açıdan Metaksas'a atfedilen "en önde gelen" niteliği ve "askeri danışmanı" adlandırması da önemli bir noktadır.

---

[345] Eleftherios Venizelos, "8", *Πατρίς*, 20.10.1934.

Venizelos, makalesinin devamında Çanakkale Harekâtı'na bir kolordu ile Yunanistan'ın da katılması hakkındaki süreci kendi açısından kaleme almıştır. Bu vesileyle Metaksas'ın konu özelindeki sorumluluğuna temel atmıştır: Buna göre Venizelos harekâtla ilgili hazırladığı raporu bizzat Kral'a okumuştur. İçeriğindeki "ikna edici argümanları" duyan Konstantinos, "heyecanlanıp" çıkarmaya onay vermiş ve seferberlik emrini imzaya yollamasını istemiştir. Ancak, o dönemde Genelkurmay Başkanı olan Metaksas'ı seferberlik metninin tanzimi için bakanlığa davet ettiğinde, başka bir cevap vermeksizin Kral ve hükümet tarafından karar verilen siyasete karşı olduğu gerekçesiyle "cebinden" istifa mektubunu çıkarmıştır. Venizelos, Genelkurmay Başkanı'nın Gelibolu Yarımadası'na bir kolordu askerin gönderilmesini "felâket" olarak addetmesinin kamuoyuna yansıyacağı izlenimini edinmiştir. Bu nedenle yeniden Kral'a başvurup Krallık Şûrası'nın toplanmasını teklif etmiştir. Teklifi kabul edilse de "Alman politikasına" ve "onun çevresindeki sözcülerine" Kral'ı ikna etmeleri için zaman kazandırılmıştır. Sonuç olarak Kral, harekâta katılma fikrinden vazgeçmiş; Venizelos da nihayetinde istifa etmek zorunda kalmıştır. (Venizelos: 8)

Venizelos'un ilk makalesinde Konstantinos'un daha savaş başlamadan önce Almanya ile aynı politikayı izleyeceğine dair Kayzer ile anlaştığına dair iddiası hatırlanırsa, burada "kendi argümanlarının" Konstantinos'u fikrinden döndürecek kadar güçlü olduğuna dair bir bakış açısı oluşturduğu öne sürülebilir. Ancak, "Alman politikası" ve "onun yakın çevresindeki sözcülerine" nitelendirmeleriyle muğlak da olsa Antivenizelistleri anmakta ve Yunanistan'ın fırsatı kaçırmasına neden olduklarına dair bir yüklemleme yapmaktadır. Metaksas'ı da "istifasını cebinde hazır tutarak bu plana uygun hareket eden" bir aktör olarak sunmaktadır.

Venizelos'a göre Metaksas, Genelkurmay Başkanlığı'ndan istifasını doğrudan gazeteler aracılığıyla duyurarak görevinin sınırlarını aşmıştır. Çünkü hem kralın hem de meclisin güvenoyunu almış yetkili hükümetin yürüttüğü ülke politikasını "hukuka aykırı" bir şekilde yönlendirmek istemiştir. (Venizelos: 8)

Venizelos'un yukarıda dikkat çektiği noktalar, Metaksas'ın "ağır sorumluluğuna" dair ilk öncülleri ve zemini teşkil etmektedir. Venizelos, bunların sunduğu dayanakla savaş sürecinde yaşanan olaylar dizisindeki diğer değişkenleri

hesaba katmadan koşullu önermelerini sıralamıştır. Böylece Metaksas'ın Yunanistan'ın "milli düşlerini" gerçekleştirememesinde ve I. Dünya Savaşı'nın uzamasında dahi sorumlu olduğuna ilişkin vargısına ulaşmıştır. Venizelos'un "kaygan zemin" safsatası[346] ile kurduğu söz konusu tartışma şeması, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Venizelos: 8):

Önerme: Metaksas, Genelkurmay Başkanlığı görevinden istifa ederken hukuk dışı bir eylem gerçekleştirmiştir.

Zemin: Metaksas, Çanakkale Harekâtı'nın "felaketle" sonuçlanacağına ilişkin raporunu ve istifasını basına yansıtarak, sorumlu hükümet ve Kral tarafından belirlenen politikayı etkilemek istemiştir.

Garanti: Hukuk dışı eylemini gerçekleştirmemiş olsaydı:

- Seferberlik aynı akşam ilan edilecek ve bir haftadan kısa bir süre içerisinde Gelibolu Yarımadası işgal edilecekti.
- Kral Konstantinos, Yunan ordusunun ve İngiliz-Fransız kıtalarının komutanı olarak İstanbul'a girecekti.
- Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak ve o zaman Przemysl'de bulunan Rusya'nın gereksinim duyduğu savaş mühimmatı ikmali yapılacaktı.
- Böylece Romanya ve Bulgaristan kuvvetle muhtemel Müttefikler safında savaşa gireceklerdi.
- 1916 yazında Verdun'a yaptığı taarruzdan kesin mağlubiyet alan Almanya, Alsas-Loren'i terk ederek barış istemek zorunda kalacaktı.
- Böylece savaşın süresi yarı yarıya azalacak; savaşta ölenler ve yaralananlar yarı sayıda olacak; savaş nedeniyle yıkıma uğrayan servet, 3/2 ya da en azından 5/3 oranında daha az olacaktı.

[346] Kaygan zemin safsatası (slippery slope argument - domino fallacy ya da Alev Alatlı ve çalışma grubu tarafından hazırlanan *Safsata Kılavuzu*'na göre Türkçeleştirilmiş haliyle "felaket tellallığı safsatası"), önermenin kabul edilemez ya da haklı olduğunu göstermek için, bu önermeyi silsileli şekilde bir dizi olayın takip ettiğini ve olumsuz bir sonuca ulaşıldığını göstermek üzerine kurulan yanlış akıl yürütmedir. Bkz. Christopher W. Tindale, *Fallacies and Argument Appraisal*, Cambridge University Press, New York 2007, s. 185-189; http://safsatakilavuzu.com/safsata%20turleri%20ve%20guncel%20ornekler-2.htm, (15.04.2020).

- Tüm insanlık, savaşın neden olduğu bunalımı daha az yaşayacak ve savaş sonrası sorunları çok daha kolaylıkla atlatabilecekti.
- 1915 Şubat ayında kaderin yazıldığı o günde Ulusal Ayrışma'nın önüne geçilecekti.
- Kral Konstantinos, Müttefik zaferinin en önemli aktörlerinden biri olacak ve yabancı topraklara sürgün edilmiş halde öleceğine, birliğini sağlamış ulusuna mutlulukla hükmedecekti.
- Yunanistan, nispeten küçük bir fedakârlık sayesinde tüm milli düşlerini hayata geçirmiş olacaktı.

Vargı: Metaksas, Yunanistan'a ve Kral Konstantinos'a karşı ve I. Dünya Savaşı'nda yaşanan insanlık dramında son derece ağır sorumluluk taşımaktadır.

Tablo 8: Metaksas'ın I. Dünya Savaşı'ndaki Sorumluluğuna Dair *Kaygan Zemin Safsatası* ile Oluşturulan Tartışma Şeması.

Venizelos'un kaygan zemin safsatasıyla inşa ettiği argümanı, Metaksas için hem Venizelos'un tasarılarını ve olayları aktarımını, hem de kendisine atfettiği sorumluluğu, "hayal ürünü" olarak yüklemlemesi için malzeme oluşturmuştur denebilir.[347]

"*İtiraf etmeliyim ki Venizelos'un bana cevap verdiği ilk makalesini okuduğumda, özellikle Çanakkale'nin işgal edilmesi için Yunan ordusunun gönderilmesinden beklenen sonuçların anıldığı yerde, aklıma Jül Vern'in mutlu çocukluk yıllarımda okuduğum bir romanı geldi.*"[348]

Makalesine yukarıdaki tümceyle başlayan Metaksas, andığı romanın başkahramanı J. T. Maston'un macerasını kaleme almıştır. Buna göre Maston, Kuzey Kutbu'nda buz altındaki kömür madenini çıkarabilmek için dünyanın eksenini değiştirmeye karar vermiştir. Bunun için Kilimanjaro Dağı'nda muazzam büyüklükte bir top inşa edip patlatmayı ve böylece topun geri tepme kuvvetiyle dünyayı yeni ekseni etrafında döndürmeyi planlamıştır. Maston'un inşa ettiği top ateşlenmiş;

[347] İoannis Metaksas, "7", *Καθημερινή*, 25.10.1934.
[348] Metaksas'ın referans gösterdiği eser Jül Vern'in 1889 yılında Fransızca yayınladığı "Sans Dessus Dessous" adlı romanıdır. Yunancaya Nikos Kazancakis tarafından "Άνω Κάτω" başlığıyla çevrilmiştir. Volkan Yalçıntoklu tarafından yapılan Türkçe çevirisi ise İthaki yayınlarından "Ne Altı Var Ne Üstü" başlığıyla 2002 yılında yayınlanmıştır.

etrafındaki binlerce çalışan ölmüş ve Kilimanjaro viraneye dönmüştür. Ancak dünya, hiçbir şey olmamış gibi dönmeye devam etmiştir. Çünkü Maston, hesaplamalarda hata yapmıştır. Nitekim sonuç almak için kendi topunun binlerce katı büyüklüğünde, binlerce topa ihtiyacı vardır. (Metaksas: 7)

Metaksas, bir roman kahramanın başından geçenleri, Venizelos'un Çanakkale Harekâtı'na katılma planlarına ve süreçteki eylemlerine benzetmiştir. Böylelikle karşı savunma yapmak için zemin oluşturmuş ve Venizelos'un iddialarını yeniden bağlamsallaştırma sürecine sokarak cevap vermeye başlamıştır:

"*Sn. Venizelos da bunun gibi, yedi gün içerisinde, Yunan kolordusunun seferberliğini ilan edebileceğini, kolordunun seferber olacağını, limanda toplanacağını, gemilere bindirileceğini, Çanakkale'ye nakledileceğini, çıkarma yapacağını ve boğazı kontrol altına alacağını* ***hayal ediyor***. ***Bu mucizevi yedi günden sonra*** *ise, Kral Konstantinos'un Yunan ordusunun ve İngiliz-Fransız kıtalarının komutanı olarak İstanbul'a gireceğini, Çanakkale ve İstanbul boğazlarının açılacağını, o zaman Przemysl'de bulunan Rusya'nın gereksinim duyduğu savaş mühimmatı ikmalinin yapılacağını, böylece Romanya ve Bulgaristan'ın kuvvetle muhtemel müttefikler safında savaşa gireceklerini ve 1916 yazında Verdun'a yaptıkları taarruzdan kesin mağlubiyet alan Almanya'nın Alsas-Loren'i terk ederek barış istemek zorunda kalacağını, savaşın süresinin yarı yarıya azalacağını, savaşta ölenlerin ve yaralananların yarı sayıda olacağını ve tüm insanlığın savaşın neden olduğu bunalımı bu kadar güçlü bir şekilde hissetmeyeceğini söylüyor. Ve* ***tüm bu cennet***, ***ben Sn. Venizelos'un bir Yunan kolordusunu Çanakkale'ye göndermesine engel olmasam gerçek olacaktı****. İşte Sn. Venizelos makalesinde bunları söylüyor ve* ***inanmayan açsın da okusun***. *... Onu engellediğimi itiraf ediyorum. Eğer onu engellemesem ve Çanakkale'ye Yunan kolordusunu yollamasına müsaade etseydim, Kilimanjaro Dağı'nda J. T. Maston'un topunun başına gelenleri Yunanistan Çanakkale'de yaşayacaktı.*" (Metaksas: 7)

Metaksas, cevabında oluşturduğu metne "hayal ediyor", "bu mucizevi yedi günden sonra", "tüm bu cennet… engel olmasam gerçek olacaktı", "inanmayan açsın da okusun" gibi ifadeleri iliştirerek sarkastik bir üslup takınmıştır. Dahası Venizelos'un Çanakkale Harekâtı'na katılma konusundaki savını ancak çocuk ve

gençlere yönelik kurmaca bir eserde karşılaşılacak kadar naif ve başarısızlıkla / felaketle sonuçlanmaya mahkûm bir plan olarak sunmuştur. Ardından söylemini şiddetlendirmek için Çanakkale Harekâtı'nda İngiltere ve Fransa'nın kayıplarını örnek göstermiştir. "Yunanistan da bu yıkıma dâhil olduğunda Bulgarlar ve daha nicelerinden neler çekmiş olacağını hesaba dahi katmadığı" ifadelerini eklemiştir.

Metaksas'ın Venizelos'u olumsuz etiketlediği bir diğer söylemi, askeri strateji açısından yetersizliğidir. Kendisinin 1914 yılı başlarında bir kolorduyla Çanakkale'ye olası taarruz planını tüm teferruatına kadar çalıştıktan sonra tanzim ettiğini ve başarıya ulaşması için uygun şartların 1914 Nisan ayı için geçerli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca istifasıyla birlikte verdiği yeni raporunda harekâtın felakete götüreceğini açıkladığına dikkat çekmektedir. Nitekim Venizelos tüm bunlara rağmen (Metaksas: 7):

- 1914 Nisan ayında hazırlanan çalışmalarla ilgili sadece belli başlı bilgi edinmiş, üstünde bile durmamıştır.
- Ancak 1915 Şubat ayında Müttefiklerin Çanakkale Harekâtı için Yunanistan'a yaptıkları ani tekliften sonra, (Metaksas'ın) geçmiş çalışmasını hatırlamıştır.
- (Metaksas'ın) ne o zaman (1914) ne de şimdi hâlâ (1934) anlayamadığı fikrini kapmıştır.
- 1914 Nisanında mümkün olanın, artık 1915 Nisanında mümkün olmadığını kavrayamamıştır.
- "Generallik" de yapabileceğini hayal etmiştir.
- (1915 Şubat ayında Çanakkale Harekâtı tezkeresi için yapılan) Krallık Şûrası'nda, Genelkurmay Başkanı'nın (Metaksas'ın) raporunun tereddüde düşmesine neden olduğunu açıklasa da kendi teklifinin (Venizelos'un) izlenmesi gereken en iyi politika olduğunu savunmuştur.

Metaksas, yukarıda altı çizili olumsuz eylemleri Venizelos'a atfederek rakibi için yarattığı "yetersiz politikacı" temsilini vurgulamaktadır. Keza söz konusu söylemini Venizelos'un "ülkenin başındaki bir lanet" olduğunu ima ederek şiddetlendirmektedir: "*Bir ülkenin başına, savaş sanatı hakkında tamamen bilgisiz*

olan politikacıların askeri harekât planlamaya girişmelerinden daha büyük lanet gelemez." (Metaksas: 7)

"*Venizelos'un kötü hesapları yüzünden Yunanistan neredeyse Çanakkale'de hayal edilemez bir yıkıma karışacaktı. Biz, onun yanlış hesaplarının nasıl ve neden oluştuğunu iyi biliyoruz. Ve onları burada çözümleyebileceğiz*." Metaksas'ın 7. makalesindeki bu kesitte görüldüğü üzere Venizelos, "ülkeyi yıkıma götüren" kişi, Metaksas ise "yanlışları gören ve uyaran-engelleyen kişi" olarak sunulmaktadır. Tarihsel bağlamda bahsedildiği üzere 1934 yılında Metaksas'ın ana hedefi partisinin oylarını artırmaktır. Dolayısıyla Metaksas'ın bu söyleminin, eylem alanları içindeki "siyasi tanıtım" amacına hizmet ettiği söylenebilir.

Metaksas, istifasının Venizelos tarafından "hukuk dışı" olarak değerlendirilmesinin son derece "tuhaf" olduğuna dikkat çekmektedir: "*Dünyanın her yerinde Genelkurmay Başkanı, hükümetin mutlak güvenine ve seçimine haiz kişidir. Bana soracaksınız: İktidardaki politikacı, Genelkurmay Başkanı'yla aynı fikirde olmadığı zaman ne olur? İktidardaki Başbakan, yapılacak sefere ve savaşın idaresine ilişkin Genelkurmay Başkanı ile kesinkes fikir ayrılığına düştüğünde, o vakit tabii olarak Başbakanın istifa etmesi söz konusu olmaz; Genelkurmay Başkanı istifa eder ve Başbakan da görüşleriyle hemfikir olan bir başkasını bulur*." (Metaksas: 7) Görüldüğü üzere Metaksas'ın sunduğu önermeler, *hakikat* toposuna dönüşmekte ve başbakanla fikir ayrılığına düşerek görevinden istifa etmesini doğallaştırmak için araç haline gelmektedir.

Metaksas'ın kendini savunduğu bir diğer nokta, Venizelos tarafından dile getirilen, istifasını "cebinde hazır tuttuğu" iddiasıdır. Metaksas olayı kendi açısından aktarmıştır: Buna göre Venizelos, 17 Şubat 1915 tarihinde kendisini Savaş Bakanlığı'ndaki ofisine çağırmış ve Kral'ın onayladığı harekâta ilişkin mektubu kendisine okumuştur. Venizelos'a ülkenin tarafsızlıktan çıkmasına ilişkin bir fikrinin bulunduğuna, fakat meselenin tamamen politik olması dolayısıyla hükümetin karar vermesi gerektiğini söylemiştir. Ancak Yunanistan'ın Çanakkale'ye ya da başka bir yere sefer düzenlemesinin kendi yetki alanında olduğunu ve Venizelos'un bu konudaki görüşlerini kabul etmediğini; felakete gidecek bu harekât konusunda ısrar ettiği takdirde istifa etmek zorunda kalacağını eklemiştir. Görüşmenin ardından ofisine

dönmüş ve birkaç saat sonra istifa mektubunu ve daha önce anılan uzun raporu hazırlamıştır. Harekâta karşı çıktığı için istifa ettiğinin basına yansımasının ise kendisiyle alakası olmadığını savunmuştur. O sırada İçişleri Bakanı olan Emmanuil Repulis'e yakın çevrelerden bilgi alan gazetecilerin kendisine geldiğini ve gazetecilere herhangi bir cevap vermeden Venizelos'a yönlendirdiğini yazmıştır. (Metaksas: 7)

"*Sn. Venizelos'un Kral Yaverliği'nde beni beklemesine, cebimden çıkardığım önceden hazırlanmış istifaya vs. vs. dair anlattıklarının gerçeklikle hiçbir ilişkisi yoktur ve ancak romanda bir bölüm olabilir… Sanıyorum ki Venizelos'un genç Yunan seçmenlerden oluşan 13 kuşağı eğitmek için kullanmayı hedeflediği Vendiris romanında özel bir bölüm ayrılmış bile*." (Metaksas: 7)

Tez çalışmasının örneklem başlığı altında Venizelos'un "şayet Vendiris'in tarihini okumadılarsa" olaylar hakkında bilgi sahibi olmayan "yeni nesli aydınlatmak" için Metaksas'a cevap ve Ulusal Ayrışma ile ilgili detaylı bilgi vereceği yönündeki açıklamasından bahsedilmiştir. Metaksas, makaleleri boyunca Venizelos'un bu ifadelerini söylem "malzemesi" yapacaktır. Burada alıntılanan metin kesitinde de görüldüğü üzere Yeorgios Vendiris tarafından kaleme alınan araştırmayı "roman" şeklinde nitelendirmiştir. Böylelikle Venizelos'un "gerçeğe uymayan iddialarda" bulunduğuna dair söylemini, Venizelos'un kurmaca bir eseri "Yunan gençliğini eğitmek için" kaynak gösterdiğini öne sürerek şiddetlendirmektedir.

"*Ve şimdi, ayrışma meselesine dönecek olursak soruyorum: Mademki Sn. Venizelos'un Çanakkale siyasetinin başarısız olmasının nedeni bendim, neden bu konuda Kral ile çatıştı? Ayrıca neden Krallık Şûrası'nda tereddütlü bir tavır sergileyip yeni bir hükümet kurulmasını önerdikten sonra, bütün gazetelerinin Kral'a karşı öfke kusmasına ve Kral'ın Müttefiklerin gözünde samimiyetsiz gözükmesi için iftira atmalarına izin verdi? Kimin tavrı ayrışmaya neden oldu? İstifa edip de evine çekilen benim mi, yoksa istifa edip de kendisine inanan kitleyi Kral'a karşı ayaklandıran onunki mi?*" (Metaksas: 7)

Metaksas'ın 7. makalesi yukarıdaki tümcelerle son bulmaktadır. Buradan hareketle Venizelos'u ve Venizelistleri "Kral'a haksızlık" yapan sosyal bir yapı olarak yüklemlediği çıkarımı yapılabilir. İleri sürdüklerini soru şeklinde kaleme alarak

çerçeveleme stratejisine başvurmakta, rakibininin olumsuz eylemlerinin geniş bir kitlece sorgulanmasını gözetmektedir.

3.3.2. Yunanistan'ın Tarafsız Kalması İçin İttifak Devletleri'nin Verdiği Güvenceler

Ulusal Ayrışma tartışmasının genel hatlarında, İttifak Devletleri tarafından Yunanistan'ın I. Dünya Savaşı boyunca tarafsız kalması koşuluyla sundukları güvencelerden bahsedilmiştir (Metaksas: 2). Venizelos, rakibinin krallık politikasını olumlamak için öne sürdüğü bu konuyu ele almış ve söylemini "güvencelerin hayal ürünü olması" üzerine kurmuştur[349] Metaksas ise cevabında "belgelerin varlığının su götürmez bir gerçek olduğunu" savunmuştur.[350]

Venizelos'a göre Metaksas'ın öncülü, "gerçek olmaktan o kadar uzak ki, gerçek bir şaşkınlık doğurmaktadır." Metaksas'ın makalesinden güvenceler ile ilgili yerleri alıntı olarak verdikten sonra (Metaksas: 2), "Metaksas'ın saptamasını şaşırtıcı olarak adlandırdığını, çünkü başından sonuna gerçekdışı olduğunu" belirtmektedir. Venizelos, burada güvencelerin varlığını totolojik bir yaklaşımla *hakikat* toposuna dayanarak reddetmektedir (Venizelos: 9):

- Venizelos, Metaksas'ın bilinçli olarak gerçek olmayanları gerçekmiş gibi savunmadığını ve anlattığı hikâyeye yönelik hayal dünyasında son derece canlı bir imge oluştuğunu; böylece gerçek olduğuna inandığı psikolojik sanrılarının mağduru olduğunu kabul etmek zorundadır.
- Çünkü gerçek olmayanlar, yanlışlanamaz ve tartışma, hükmünü yitirir.

Çıkarımlarından görüldüğü üzere Venizelos, Metaksas'ın güvencelere dair öncülünü safsata temeline oturtmak istemektedir. Dolayısıyla tartışma kurallarına hâkim olduğunu göstermekle birlikte, konu hakkındaki bilgisiyle rakibinin öncülünü çürütmek istemektedir. Dahası, *ad hominem* kullanarak rakibini gerçeklikten uzak ve hayal dünyasına kapılmış biri olarak yüklemlemekte; böylece önermelerinin ciddiye alınamayacağına dair bakış açısı oluşturmaktadır.

---

[349] Eleftherios Venizelos, "9", *Πατρίς*, 21.10.1934.
[350] İoannis Metaksas, "6", *Καθημερινή*, 23.10.1934.

Metaksas, gizli belgelerin varlığına yönelik şüpheyi gidermeyi amaçlayan savunmasına başlamadan önce, Venizelos'un Goeben ve Breslau zırhlılarına kömür ikmali yapılmasına neden izin verdiğine açıklama getirmek yerine gizli belgeler meselesiyle uğraştığına dikkat çekmiştir:

"*Ancak mademki bu soru karşısında susuyor ve sadece gizli belgelerin varlığı meselesiyle ilgileniyor biz de bugünkü makalemizde bunlarla ilgili tarafımıza iletilen malumatı da ekleyerek detaylıca ilgileneceğiz. İlk olarak belgelerin varlığı su götürmez bir gerçektir. Yeorgios Streit ve Filippos Dragumis tarafından dün yayınlanan tanıklıklara atıf yapmak zorundayım*."[351] (Metaksas: 6)

Metaksas, bu yöntemle rakibine karşı üstünlük sağlayabileceğini düşündüğü bu konuyu öne çıkarmış ve Liberal parti politikasının kendi hedefleri ile tezat oluşturduğuna dair ikna oluşturmak istemiştir. Ardından alıntıda belirttiği üzere belgelerle ilgili daha detaylı bilgi vermiştir (Metaksas: 6): Buna göre 30 Eylül 1915 tarihini taşıyan belgeler, Almanya Dışişleri Bakanı Gottlieb van Jagow imzasını taşımaktadır. Zaimis hükümetinin hâlâ iktidarda olduğu 21 Ekim 1915 tarihinde Almanya Büyükelçisi tarafından bizzat Kral Konstantinos'a ulaştırılmıştır. Metaksas, Kral'ın belgeyi hangi tarihte hükümete bildirdiğini tam olarak saptayamamıştır. Çünkü o günlerde mecliste yaşanan şiddetli tartışmaların neticesinde Venizelos Zaimis'i iktidardan düşürmüş ve 26 Ekim'de Skuludis hükümeti kurulmuştur. Burada Metaksas'ın tezine kanıt olarak sunduğu belgenin varlığını makul kılan bir zemin oluştururken satır arasında Venizelos'u yüklemlemesi dikkat çekicidir.

Metaksas, devamında 2. makalesinde bahsettiği güvenceleri detaylandırarak yinelemiştir. Belgenin Almanya'nın müttefikleri adına da konuştuğu bir mahiyet taşıdığını ki daha sonra diğer Merkezi Devletlerin hükümetleri tarafından da benzer

[351] Belgelerin varlığıyla ilgili, Metaksas'ın da değindiği üzere Filippos Dragumis ve Yeorgios Streit tarafından 22 Ekim 1934 tarihinde *Kathimerini*'ye gönderilen tanıklık mektupları bulunmaktadır. Öte yandan belgelerin gerçekten varolduğu, Dionisios Yalistras tarafından Almanya Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde yapılan araştırma sonrasında 1979 Ocak ayında açıklığa kavuşmuştur. Yalistras'ın ilgili arşivde ulaştığı ve çalışmasında çevirisini yaptığı belge, dönemin Dışişleri Bakanı Gottlieb von Jagow tarafından 30 Eylül 1915 tarihinde "gizli" ibaresiyle Yunanistan Kralı Konstantinos'un şahsına gönderilmiştir ve Metaksas tarafından ileri sürülen güvenceleri içermektedir. Belgenin Almanca aslının fotoğrafı ve Yunanca çevirisi için bkz. *Ιστορία του Εθνικού Διχασμού:Κατά την Αρθρογραφία του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Ιωάννου Μεταξά* [Eleftherios Venizelos ve İoannis Metaksas'ın Makalelerine Göre Ulusal Ayrışma Tarihi], Τετάρτη Ἐκδοση, Εκδοτικός Οίκος Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 2010, s. 533-536.

belgeler gönderildiğini eklemiştir. Metaksas, "bu bahsettiklerinden" sonra artık Venizelos'un şahsına yönelik "gerçekdışı, masallar, psikolojik sanrılar vb." yazdıklarıyla ilgilenmeyeceğini ve "tüm bu münasebetsiz sözlerini" kendisine iade ettiğini de eklemiştir. (Metaksas: 6)

Yukarıda anılanlardan hareketle Metaksas'ın belgelerin gerçekliğini, Streit ve Dragumis gibi devletin önemli mevkilerinde görev almış aktörleri ve bizzat kendisini tanık göstererek, *otorite* toposuyla[352] kanıtlamak istediği ifade edilebilir. Ayrıca Venizelos'u "nezaketsiz bir siyasetçi" olarak yüklemlemiştir.

Venizelos, güvencelere dair anlatının "gerçek" olmadığına ilişkin çok sayıda kanıt bulunduğuna dikkat çekmiştir. "*İlk ve yeterli kanıt, hikâyenin güya meydana gelmesinden tam 19 sene sonra bugün* (1934) *ilk defa yayımlanıyor olmasıdır*." (Venizelos: 9)

Venizelos'un bir meselenin uzun süre sonra ilk defa dile getirilişini, "yalan" olması için yeterli bir kanıt olarak sunmasıyla hatalı bir akıl yürütme sürecine girdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca güvenceleri "hikâye" şeklinde *adlandırarak* ve olayın "güya" meydana geldiğini vurgulayarak varlıklarına dair ortaya koyduğu şüpheyi güçlendirmek istemiştir.

Metaksas ise belgeler konusunun uzun zaman sonra ilk defa açılmasına bostan korkuluğu safsatası[353] ile karşılık vermektedir: "*Venizelos, bunlarla ilgili konuşmamızı ne zaman istedi? Acaba 1917-1920 arasında mı? Yoksa 1920-1922 yıllarında Avrupa'dan, Kral'ı ve hükümeti umutsuz bir savaş veren Alman taraftarları ve Müttefiklere ihanet edenler diye suçlarken mi? Ya da 1922-1924 arasında mı? 1924-1928 döneminde hem rakipleri hem de eski taraftarları olarak Venizelos'un politikayı kesinkes bırakmasından, gerçekten bıraktığına inanılıyordu, faydalanmış; kavgaları bitirmek ve ülkeyi ayağa kaldırmak için birbirimize ellerimizi uzatmıştık. O*

[352] Otorite toposu: Eğer bir kişi, otorite sayılan mevkidekilere atıf yapıyorsa, o halde eylem/olgu meşrudur. Bkz. Wodak, *The Discourse of Politics in Action*, s. 44.

[353] İddiayı zayıflatma safsatası olarak da anılan bostan korkuluğu safsatası (straw man fallacy) ile rakip tartışmacının konumu ya da iddiası kolayca çürütülebilecek bir şekilde (zayıf ya da duygusal yönüne saldırılarak) saptırılır ve iddianın çarpıtılmış hali çürütülerek rakibe üstün gelmeye çalışılır. Govier'e göre böylece gerçek bir insanı devirmekten daha kolay olan "bostan korkuluğu" devrilmiş olur. Bkz. Trudy Govier, *A Practical Study of Argument*, Enhanced Seventh Edition, Wadsworth, Boston 2014, s. 154-155; Douglas Walton, *Methods of Argumentation*, Cambridge University Press, Cambridge 2013, s. 250-252.

zaman bizi yeniden ayrıştıracak, tartışma açacak zaman değildi. 1928 yılından sonra ise biz zorunluluktan politikadan çekilmiş; arkadaşlardan, dost gazetelerden ve her türlü yardımdan yoksun halde ailemizin mali yaralarını sarmakla meşguldük. Ailemizi muhafaza etmek için çalışırken böylesi tartışmaları açacak ne fikrimiz, ne niyetimiz ne de gücümüz vardı. Gidişatın bizi yeniden politikaya dönmek zorunda bıraktığı bu zamanda dahi Venizelos'un geçmişe dair tahrik edici yazıları bizi mecbur bırakmasaydı; geçmişi açmaya dair hiçbir isteğimiz yoktu. Çünkü bakışımızı sadece geleceğe çevirmiş haldeyiz." (Metaksas: 6)

Metin kesitinden anlaşılacağı üzere Metaksas, meselenin daha önce konuşulmamasını arka plana atmış; hem I. Dünya Savaşı sırasında hem de iki savaş arası dönemde "Yunanistan'daki kavgaların müsebbibi olan bir Venizelos" korkuluğu yaratmış ve onu devirmeye çalışmıştır. Ayrıca kendisine yönelik, ailesini müşkül durumundan çıkarmaya çabalayan bir "aile babası" (*duygulara seslenme*[354]) ve ülkenin birliğini ve geleceğini gözeten bir "lider" (*avantaj* toposu) temsili yaratmıştır. Metaksas'ın söylemsel stratejilerinin siyasi tanıtıma hizmet ettiği ileri sürülebilir.

Venizelos, "değerli belgelerin" basınla paylaşılmadığına dikkat çekmiştir. Bu noktadan ilerleyerek belgelerin varlığını sorgulamak için oluşturduğu argüman şu şekildedir (Venizelos: 9):

Öncül: Belgelerin neden gizli kaldıklarına dair herhangi bir mantıklı açıklama bulunmamaktadır.

Garanti:

- Eğer gerçekten gönderilmiş olsalardı, Yunan hükümeti bunları basına servis eder ve Liberal Parti politikasının en önemli dayanaklarından birini çürütmek için mecliste gündeme taşırdı.
- Belgeler, İttifak bloğundaki (tüm) dört hükümet tarafından gönderildiğine göre, yayınlanmaları halinde birbirilerini yanlış anlamaları korkusu bulunmamaktaydı.

[354] Tartışmacı, alıcısına duygu yüklü gönderilerde bulunarak konunun aslından uzaklaştırmayı ve acıma/merhamet duygusu uyandırarak argümanını kabul ettirmeyi amaçlıyorsa duygulara seslenme/başvurma (*argumentum ad misericordiam*) safsatası kullanmaktadır. Bkz. Tindale, *Fallacies and Argument Appraisal*, s. 113-114.

- Belgeler yayınlansa, Yunanistan'ın savaşa katılmayı reddetmesi hakkında mantıklı bir açıklama verilmiş olur; dolayısıyla İtilaf Devletleri tarafından da yanlış anlaşılma söz konusu olmazdı.

Vargı: O halde belgeler gönderilmiş olamaz.

Metaksas, belgelerin basına yansıtılmamasını ilk önce dış grubunun eylemlerini değerlendirerek savunmaktadır:

"*Sn. Venizelos'un işine gelmeyen bir durum söz konusu olduğunda ne uzun süreli ne de güvenilir bir hafızası var*. *O dönemde ve özellikle Eylül ayındaki düşüşünün ardından, Kral'ı, siyasi rakiplerini ve Genelkurmayı kamuoyu huzurunda Müttefiklere hainlik edenler olarak suçladığını unutuyor. Onların en masum eylemlerini dahi çarpıtıp İtilaf Devletleri aleyhine kurulmuş komplo kanıtı olarak sunuyordu*." (Metaksas: 6)

Metaksas'ın alıntılanan metin kesitinde ilk önce *ad hominem* kullanarak Venizelos'un hafızasının güvenilirliğini tartıştığı görülmektedir. Ardından Venizelos'u siyasi ajandasına uymayan herkesi hain ilan etmekle yüklemlemiştir. Böylece Venizelos'un kendi çıkarına uyum sağlamayan tüm aktörleri, yabancı işbirliğiyle bertaraf etme yöntemi izlediğine dair bir söylem temsili yarattığı söylenebilir. Keza rakibine karşı yarattığı olumsuz imajı genişleterek tüm Venizelist cenahın süreçteki olumsuz tavrını vurgulamak istemiştir (Metaksas: 6): Nitekim Metaksas'a göre Venizelos ve onu takip eden basın organları, tarafsızlık hakkında tartışma başlatmaya yeltenen herkese "öfke kusmuştur". Tarafsızlığı savunan herkesi "Alman taraftarı" ilan etmiştir. Venizelos ve sadık taraftarları, Müttefik elçiliklerine düzenli ziyaretlerde bulunarak Kral'ın, hükümetin ve Genelkurmayın "Alman taraftarı" olduğu "algısını yaratmışlardır." Tarafsızlık politikasının İtilaf Devletleri'ne karşı düşmanlık olduğu "fikrini aşılamışlardır".

"*Yunanistan bu müdahalesinden dolayı yıkıma uğrayacak olsa dahi Yunanistan'ın Bulgar saldırısı altındaki Sırbistan'a yardım etmek için tarafsızlıktan çıkmak zorunda olduğunu ilan ediyorlardı. Yunanistan'ın itibarının bunu gerektirdiğini ve zedelenmemesi için bir kısmının felakete uğramasının yeğ olduğunu söylüyorlardı.*" (Metaksas: 6)

Yukarıda görüldüğü üzere Metaksas, Venizelos ve taraftarlarına yönelik söylemini son derece şiddetlendirmiş ve ülkeyi tehlikeye atmakta beis görmeyen sosyal aktörler olarak sunmuştur. Bu stratejinin iç grubun korumacı tavrını temellendirme işlevi gördüğü ifade edilebilir.

"*Bu şartlar altında, Kral'ın ve hükümetin İttifak Devletleri tarafından verilen güvenceler dolayısıyla tarafsız kalmayı tercih ettiklerini kamuoyuyla paylaştıkları takdirde ne olabileceğini tahmin edebilir misiniz?*" (Metaksas: 6)

Son aşamada meseleyi okuyucularının takdirine sunduğu anlaşılmaktadır. Böylece meselenin kamuoyunun desteğini alacağını sezdirmiştir. Bu strateji ile belgelerin basına verilmemesi konusundaki haklılığın geniş bir çevre tarafından makul görülmesini planladığı söylenebilir.

Metaksas'ın ikinci savunması, iç grubunu desteklemektedir (Metaksas: 6): Buna göre İttifak Devletleri, güvencelere karşılık olarak Yunanistan'dan tarafsız kalacağına dair bir cevap dahi istememiştir. Bu nedenle Kral, İttifak Devletleri'ne karşı hiçbir yükümlülük üstlenmemiştir. Kral, Yunanistan'ın çıkarları için daha uygun bir durum oluştuğu takdirde İtilaf Devletleri yanında savaşa girilmesi seçeneğini her zaman aklında tutmuştur. Dolayısıyla bu seçeneğe engel çıkmaması için belgeler basına yansıtılmamıştır.

Önermelerle Kral'ın Yunan çıkarlarını savunan lider olarak olumlandığı ve "belgelerin gizli tutularak ülke yararına hareket edildiği (*avantaj* toposu)" vargısına ulaşıldığı görülmektedir.

Venizelos'un, "Metaksas'ın anlatısı psikolojik sanrı ürünüdür." öncülüyle geliştirdiği bir diğer argüman şu şekildedir (Venizelos: 9):

Otorite toposu: "Güya" Zaimis hükümetine gönderilen bu belgelerden ne hem Başbakan hem de Dışişleri Bakanı olan Zaimis'in ne de Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Politis'in hiçbir zaman haberi olmamıştır. Yıllarca Dışişleri Bakanlığı görevini yürüten Sn. Mihalakopulos'un dahi bu belgelerden haberi olmadığına, hatta varlığı ya da yokluğunun konuşulduğunu duymadığına eminim.

Argumentum ad populum[355]: Çünkü eğer haberleri olsaydı, halkın belli endişelerini yatıştırmamız için beni bunlardan habersiz bırakmaları imkânsızdı.

Vargı: Metaksas'ın anlatısı gerçeklere dayanmamaktadır.

Venizelos, görüldüğü üzere Metaksas'ın güvenilirliği sorgulamakta, otorite kabul edilebilecek siyasilerin ise belgeleri onaylamadığını iddia etmektedir. Dikkat çeken nokta ise, şemada belirtildiği üzere *ad populum* ile halkın endişelerini yatıştıracak tek adres olarak kendini işaret etmesidir.

"*Bu belgelerin gizli kalması gerekiyordu.* (milli gereklilik toposu) *Eğer muhalefetin lideri Venizelos değil de, Vulgaris, Kumunduros, Trikupis, Diliyannis, Theotokis, Rallis, Mavromihalis, Zaimis, Gunaris, Stratos, Dimitrakopulos ya da yukarıdaki gibi başka herhangi bir politikacı olsaydı, o zaman bizzat Kral tarafından davet edilir; gizli belgelerin mahiyeti açıklanır ve hükümete destek vermesi rica edilirdi. Ancak o zaman ana muhalefetin başkanı Sn. Venizelos'tu. Ve şimdiki Venizelos, o zamanki Venizelos'u unutmuş gibi gözüküyor* (şiddetlendirme). *O zamanki Venizelos, tüm eylemleriyle Yunanistan'ın değil* ***Müttefiklerin siyasetçisi*** (adlandırma) *duruşu sergiliyordu. Eğer Venizelos, o zaman bu gizli belgeleri öğrenmiş olsaydı; ilk yapacağı iş, Müttefik elçiliklerine giderek Kral'ı Merkezi Devletler ile ittifak yapmakla ve Makedonya'da bulunan birliklerine saldırmaya hazır olmakla suçlamak olurdu* (yüklemleme). *Gazetelerinin neler yazacağını da herkes tahmin edebilir* (çerçeveleme)." (Metaksas: 6)

Metaksas'ın ifadelerinin, Venizelos'un otorite olarak sunduğu isimlerin belgelerin varlığına tanıklık etmedikleri yönündeki argümanına doğrudan bir cevap vermediği ileri sürülebilir. Nitekim olumlu siyasi kimliğini öne çıkaran Venizelos'un yabancı devletlerin güdümünde olduğu algısı yaratmaya araç kılınmıştır. Antivenizelistlerin Venizelos'a ve politikasına yönelik bakışını sunması açısından ise ilgi çekicidir. Yunanistan'da iktidar olmuş eski siyasetçiler, Antivenizelist parti liderleri, eski Liberal Partililer, kısacası Venizelos dışındaki tüm Yunan siyasetçiler, *milli gereklere* uygun hareket eden aktörler olarak temsil edilmiştir. Tüm Venizelist

[355] Ortak tutuma / halka başvurma olarak da anılan *argumentum ad populum*, genel kanıların önermeyi haklı çıkarmak için kullanılmasıyla ortaya çıkan safsata türüdür. Genellikle siyasetçilerin popülist çağrılarında kullandıkları, partiyi ulusun sözcüsü ilan eden ya da partiyi ulus ile bir gösteren argümanlar da bu kategoriye dâhildir. Bkz. Walton, *Informal Fallacies*, s. 33-38.

cenah ise aksi yönde hareket eden, siyasi çıkarları için yabancı devletlerden destek alan sosyal aktörler olarak sunulmuştur.

Venizelos, "tarafsız kalınması halinde geçerli olacak güvenceler verildiyse, neden Yunan ordusunun (Eylül 1915 - Haziran 1916 arasında) dokuz ay boyunca genel seferberlik halinde kaldığını" sorarak, belgelerin varlığına dair reddini desteklemiştir. Ayrıca bu vesileyle, Antivenizelist iktidarların seferberliği devam ettirerek "beyhude yere orduyu bitkin düşürdüklerine ve moralini bozduklarına, aynı zamanda hazineyi de tükettiklerine" yönelik olumsuz yüklemleme yapmıştır. Venizelos, Müttefiklerin diretmesiyle kaldırılan uzun süreli seferberliğin, bir taraftan kışlalarda sistematik şekilde verilen eğitim aracılığıyla askerin moralini zehirlemek ve ilerleyen zamanda Yunanistan'ın savaşa girmesini neredeyse imkânsız kılmak, diğer taraftan o dönemde çoğunluğu Kral taraftarı olan subayların savaş zamanı verilen çift maaş almalarını sağlamak amacı taşıdığını ileri sürmüştür. Bu şekilde Antivenizelistlere karşı söylemini şiddetlendirdiği anlaşılmaktadır. (Venizelos: 9)

"*Ancak Sn. Venizelos, en başta Müttefiklerin seferberliğin devam ettirilmesini talep ettiklerini bildiği halde neden krallık rejiminin 1915 seferberliğini devam ettirdiğini sormaktadır. Böyle bir durumda tartışma nasıl ciddi bir tavırla sürdürülebilir?*" (Metaksas: 6)

Metaksas, alıntıda görülebileceği üzere, seferberliğin devam ettirilmesi konusunda Venizelos'un yüklemlemelerine savunma yaparken Venizelos'u kendi silahıyla vurmak[356] istediği ileri sürülebilir. Nitekim rakibi, belgelerin gerçeklere dayanmadığını ve dolayısıyla gerçek olmayanların yalanlanamayacağını ve tartışmanın hükmünü yitireceğini dile getirmiştir. Dolayısıyla Metaksas, Venizelos'un kendisini itham ettiği "ciddiyetsizliği" rakibine yükleyecek bir söylemsel strateji geliştirmiştir.

Metaksas'a göre seferberliğin devam ettirilmesini ve nihayetinde kaldırılmasını Müttefikler, talep etmiştir. 1. Çünkü bir taraftan (Makedonya Cephesi'ndeki) birlikleri azdır ve Yunan ordusu eksiklerini tamamlamaktadır. 2. Diğer taraftan her zaman Yunanistan'ı savaşa çekmek istemişlerdir. 3. Sadece bu konuda

[356] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 45.

umutsuzluğa düştükleri zaman seferberliğin iptal edilmesini Haziran 1916 notasıyla talep etmişlerdir. Bununla birlikte orduya hiçbir eğitim verilmemiştir; manası da yoktur. Nitekim o dönemde tüm Yunan ordusu, Venizelos'un seferberliğin devam ettirilmesinin sorumlusu olduğunu çok iyi bilmektedir. Askerlerin onurunu kıran ise görevlerine ve krallarına sadık kaldıkları ve Venizelos'un lehine ayaklanmadıkları için Müttefik birlikleri komutanlarının aldıkları önlemlerdir. (Metaksas: 6)

Metaksas'ın seferberlikle ilgili inisiyatifi Müttefiklerin kendi çıkarları doğrultusunda ele geçirdiğine ilişkin bir bakış oluşturmak istediği söylenebilir. Keza, seferberlik nedeniyle ordunun zarar gördüğüne dair tüm olumsuz yüklemlemeleri dış grubuna yöneltmektedir. Görüşünün "tüm Yunan ordusu" ile aynı yönde olduğu önermesiyle *ortak tutuma* başvurmakta ve savını temellendirmek istemektedir.[357] Ayrıca askerlerin Kral'a, dolayısıyla I. Dünya Savaşı'nda ülke siyasetine etkin bir şekilde dâhil olan siyasi bir figüre sadık kalmaları ile görevlerine sadık kalmalarını bir tutmaktadır. Tezadı olarak ise Venizelos'un lehine ayaklanmalarını, bir başka deyişle görevlerine sadık kalmamalarını sunması ilgi çekicidir.

Venizelos, Metaksas'ın güvencelere dair anlatısıyla "krallık rejimini" zan altında bıraktığına dikkat çekmektedir. Çünkü ona göre "Türkiye'de esaret altındaki Rum nüfusun özgürce yaşamaları ve korunmalarına" yönelik sözlerin doğru olması, krallık rejiminin Eylül 1915 - Temmuz 1917 tarihleri arasında Anadolu'daki Rum unsurların sistematik imhasına göz yummaları anlamına gelmektedir. Nitekim ölümler, yaklaşık 300 bin kişiye ulaşmıştır. Krallık rejimi, neden verilen sözlere dikkat çekmemiş ve sonraki politikasını neden verilen sözlere uyulmadığı için doğan duruma göre düzenlememiştir? Dahası I. Dünya Savaşı sırasında iktidarda Türkiye tarafından "düşman" gözüyle bakılan kendi hükümeti bulunduğu zamanlarda, tehcir tamamen durmasa dahi önemli ölçüde azalmıştır. Bunun aksine Türkiye ile savaşı reddeden ve

[357] Metaksas, benzer bir şekilde askerlerin sözcülüğüne devam etmiştir. Ayrıca dış grubunun bir parçası olan İtilaf Devletleri'ni "Yunan bağımsızlığını yıkmakla" yüklemlemiş; Venizelos'u ise eylemin "azmettiricisi" olarak adlandırmıştır: Çünkü Metaksas'a göre Haziran 1916'da seferberliğe son verildiğinde geriye dönen yedek askerler, aralarında hiçbir örgütlenme hazırlığı olmaksızın Venizelos'a karşı her yerde, kendilerini Makedonya'dan evlerine taşıyan trenlerin içinde dahi, dernek kurmuşlardır. Venizelos'un teşviğiyle Haziran 1916 notasını veren ve Yunan bağımsızlığını yıkan Müttefikler, Venizelos'un iktidara geleceğini umarak Skuludis'in istifasını ve derhal seçimlerin yapılmasını istemişlerdir. Ancak halkın genelinin ve özellikle geriye dönen yedeklerin Venizelos'a karşı ayaklandığını görmüşler ve derhal seçimlerin süresiz ertelenmesini talep etmişlerdir. (Metaksas: 6)

İttifak Devletleri'ne karşı son derece dostane politika izleyen krallık hükümetleri iktidara geldiğinde doğrudan şiddetlenmiştir. Metaksas, evinden dışarı adımını attığında karşılaşacağı ilk göçmene bile bu söylediklerini onaylatabilir. (Venizelos: 9)

Venizelos'un güvencelerde yer alan sözlerin yerine getirilmediğini savunarak varlıklarını reddettiği söylenebilir. Ancak asıl stratejisi, güvencelerde yer alan Rum nüfusun korunmasına yönelik madde üzerinden krallık politikasını suçlamaktır. Nitekim güvencelerin doğru olması, krallık politikasını Rum nüfusun "imha edilmesi" gibi son derece olumsuz bir eylemin küçük ortağı haline getirmektedir. Keza dış grubundaki Osmanlı Devleti'nin olumsuz eylemlerini vurgulayarak ve iddiasını *rakam* toposuyla destekleyerek krallık politikasının olası sorumluluğuna ilişkin söylemini şiddetlendirmektedir. Dolayısıyla her iki durumda da (güvencelerin verildiği veya verilmediği) karşıtlarını kötü gösterecek bir yöntem izlediği söylenebilir.

Bununla birlikte, Osmanlı Devleti'nin kendi iktidarı sırasında "tehciri" yumuşattığını (aksine rakip iktidar sırasında sertleştirdiğini) ileri sürerek, başarılı politikasının ülkeye ve daha geniş çerçevede Helenizme daha iyi hizmet ettiğini kanıtlamak istemiştir. Venizelos'un önermelerine kanıt olarak, neden yerine *yanlış bir otorite* gösterdiği de kabul edilebilir. [358] Nitekim Venizelos, argümanını onaylayabilecek otorite olarak Anadolu'dan göçen Rumları göstermiştir. Hâlbuki söz gelimi yoldan geçen her bir Rum'un, Anadolu'da yaşanan "tehciri" Yunanistan'daki iktidar ve politika değişiklikleri ile bağdaştırması ve otorite sayılacak şekilde yorumlaması beklenemez.

"*Sn. Venizelos, bir evin sakinlerini bağlayarak evi ateşe veren ve daha sonra sakinlerine neden yangını söndürmedikleri için bağırıp çağıran bir* ***kundakçı****ya benziyor*." (Metaksas: 6)

Metaksas, "Rum tehciri" için suçlanan krallık politikasını, yukarıdaki eğretilemesiyle savunmaya başlamıştır. Söz konusu adlandırma stratejisiyle tüm olayın sorumlusu olan rakibinin, karşıtlarını suçlamasının mantıksız oluşunu göstermek istediği açıktır. Bununla birlikte eğretilemesini, yangın çıkarma ve ev

[358] Yanlış otoriteye başvurma (appeal to inapproriate authority), bir argümanın doğrulanması ya da yanlışlanması için başvurulan tarafların ele alınan konu üzerinde geçerli bir otoritesinin bulunmamasından kaynaklanan safsatadır. Bkz. Irving M. Copi - Carl Cohen - Kenneth McMahon, *Introduction to Logic*, 14th Edition, Pearson, USA 2014, s. 133-134.

sahiplerini bağlama gibi bir durum üzerinden geliştirerek, sorumlu gösterdiği Venizelos'a karşı uyandırmak istediği olumsuz duyguları artırmak istediğini söylemek mümkündür. Metaksas'ın meselede rakibini suçlu çıkaran tartışma stratejisi aşağıdaki gibi ele alınabilir (Metaksas: 6):

Öncül: Rum tehciri, Venizelos'un iktidarda olduğu dönemlerde yoğunlaşmıştır.

Garanti:

- Rum nüfusun yerlerinden edilmeleri, büyük ölçüde 1913-1914 kışında, nüfus mübadelesini ilk defa teklif eden Venizelos hükümeti esnasında başlamıştır.
- 1915 Şubat ayında Çanakkale'ye sefere çıkmaya ve Türkiye'nin parçalanmasına hazırlandığında tehcirler tekrar edilmiştir.
- 1916 Eylül ayında Müttefikleri Selanik'e getirerek Yunanistan'ı İttifak Devletleri'ne karşı seferber etmiştir. Tüm müteakip dönemde Kral'ı ve hükümeti devirmeye ve ülkeyi savaşa çekmeye çalışarak Yunanistan'ı sarsmıştır. Yabancı ordularıyla ittifak kurarak Selanik Devleti'ni kurduğunda tehcirler yeniden yoğunlaşmıştır.
- 1917 yılında Atina'da iktidara geldiğinde ise tehcirler çekilmez bir hal almıştır.

Vargı: O halde Venizelos, tehcirlerin rakipleri iktidardayken yoğunlaştığı ve kendisi iktidara geldiğinde rahatladığını (savunamaz) nereden çıkarıyor?

Metaksas, şu hususları da eklemiştir: "*Basını aracılığıyla Türkiye'yi parçalayacağı, topraklarını Yunanistan'a ilhak edeceği ve Rum nüfusu Türk boyunduruğundan kurtaracağı sözünü vermiş; Rum nüfusu Türkiye'ye karşı kışkırtmıştır. Türkiye'nin de bu millete yönelik güvensizliğini hiddetlendirmiştir. Sonra da Türkiye'nin tavrına şaşırıyor. Türkiye günden güne Venizelos'un Yunanistan'daki yabancı kuvvetler aracılığıyla iktidara gelip kendisine karşı harekâta girişmesini bekliyordu*." (Metaksas: 6)

Yazılan makalelerin dış basın tarafından da takip edilmesinin olağan olduğu ve 1930'lu yıllarda Türkiye ile dostane ilişkilerin geliştirilmesine gayret edildiği göz

önünde bulundurulursa, Metaksas'ın yukarıda ifade ettikleriyle başta kendi olmak üzere Antivenizelistleri, Türkiye'ye karşı olumlu göstermek istediği söylenebilir:

3.3.3. Goeben ve Breslau Zırhlılarına Kömür İkmali Meselesi

Liberal Partinin, Ege Adaları'ndaki Yunan hâkimiyeti konusunda Osmanlı Devleti ile savaşın kaçınılmazlığını savunduğundan ve Venizelos'un donanmanın güçsüzlüğünü Goeben zırhlısı ile örneklendirdiğinden bahsedilmiştir. Metaksas, aynı başlık altında cevaben Goeben (Yavuz) ve Breslau (Midilli) zırhlılarına kömür ikmali yapılmasına Venizelos'un kolaylık sağladığını öne sürmüştür. Keza üstün geleceğini düşündüğü bu mesele hakkında rakibini yeniden tartışmaya davet etmiştir (Metaksas: 6). Sonuç olarak Venizelos konuya ilişkin açıklama yapmıştır.[359]

Venizelos'un ilk ifadeleri, genel bir durum tespiti niteliğindedir. Buna göre savaşın patlak vermesinin ardından hükümetin çıkardığı kararname ile hükümet izni olmaksızın Pire'den her türlü kömür ikmali yapılması yasaklanmıştır. Aynı zamanda Pire merkezli Alman Şirketi Plok'a ait tüm kömür stokunun zorunlu kamulaştırılması gerçekleştirilmiştir. Bu önlemlerin mümkün olduğunca çok kömür stoku sağlanması için alınmıştır. Keza Amerika'dan da toptan kömür satın alınması için olağanüstü mümessil görevlendirilmiştir. (Venizelos: 10)

Öte yandan olayı şu şekilde tasvir etmektedir: Almanya Büyükelçisi, 5 Ağustos (1914) gecesi telefonla arayarak Venizelos'u görmeyi talep etmiştir. Venizelos, saatin geç olduğunu belirterek ziyaret nedenini sormuştur. Büyükelçi, Pire'de bulunan iki Alman ticari istimbotunun seferlerine devam edebilmeleri için kömür ikmaline ihtiyaç duydukları ve Plok şirketinden gerekli kömürü temin etmek istediklerini bildirmiştir. Venizelos, doğal olarak gerekli izni vermiştir. Ancak sonradan Pire'den kömür alan iki geminin, aldıkları kömürü Naksos Adası'nın ıssız bir koyunda yakıtı bitmiş halde demirlemiş Alman savaş gemilerine naklettiği ortaya çıkmıştır. Venizelos'a göre Goeben ve Breslau zırhlıları, gerçekten de söz konusu ikmal yapılmaksızın Çanakkale Boğazı'nı geçemeyecek ve bir iki gün içerisinde İngiliz donanması tarafından imha edilmiş olacaktır. Aynı biçimde ikmal ile ilgili ilk

[359] Eleftherios Venizelos, "10", *Πατρίς*, 23.10.1934.

defa suçlanmamıştır. Suçlama, ilk defa 1923 yılında Yeorgios Streit tarafından ortaya konmuştur. Konu, Fransız ve ardından İngiliz basınına yansımış; hatta oradan İngiliz Avam Kamarası'na kadar taşınmıştır. Suçlamanın nedeni ise savaşın başında İtilaf Devletleri'ne "dostane davranmadığı" izlenimi yaratılmasıdır. (Venizelos: 10)

"*Almanya ile çatışmalar başladığında ve sonrasında Sayın Venizelos'un emri vermeden önce benzer durumlarda ne yapması gerektiği konusunda İngiliz hükümetine danıştığını ifade etmeliyim. İngiliz hükümeti, meseleyi araştırdıktan sonra, Sn. Venizelos'a uluslararası hukuk kurallarını izlemesini ve savaşan tarafların gemilerine, ülkelerine ait en yakın limana varmalarına yetecek miktarda kömür tahsis etmesini salık vermiştir.*" (Venizelos: 10)

Venizelos, yukarıda İngiliz Dışişleri Bakanı'nın meseleye ilişkin açıklamasından bir kesit paylaşmıştır. Böylece, meseleye dair verdiği art alan bilgilerinin ardından kendisini haklı çıkaracak kanıt olarak söz konusu ifadeleri sunduğu anlaşılmaktadır.

"*İngiliz Dışişleri Bakanı, …yaptığımın tamamen yerinde olduğunu savunarak cevap verdiğinde, suçlamayı yapanların nasıl bir soğuk duş etkisini tecrübe ettikleri tahmin edilebilir. …Metaksas, Pire'de bulanan iki ticari gemiye kömür ikmali yapılmasına izin verilmesinin - ki bunların kömürleri daha sonra savaş gemilerine naklettikleri tamamen bilgim dışındaydı - Yunanistan ve Türkiye arasında adalar nedeniyle yeni bir savaş çıkması için ciddi neden bulunmadığını kanıtladığını ileri sürmektedir. İngiliz Dışişleri Bakanı'nın anılan sözlerinin ardından, Metaksas'ın bu savıyla gerçeklere ne kadar saygı duyduğunu herkes değerlendirebilir.*" (Venizelos: 10)

Venizelos, meseleye yönelik ayrıntılı bir zemin oluşturduktan ve kanıt olarak İngiltere'nin açıklamasını paylaştıktan sonra savunmasını yukarıdaki sözlerle tamamlamıştır. Buradan hareketle Venizelos'un iki dayanağı olduğu söylenebilir. İlki kömür ikmaline izin verdiklerinin savaş gemisi olduğunu "kesinlikle bilmediği" yönündedir. İkincisi ise, ticari gemilere kömür ikmali yapılması için dahi İngiltere'ye danışarak onay aldığıdır. Dolayısıyla karşıtlarının hedefledikleri şekilde kendisini zan altında bırakacak bir durum bulunmadığını iddia etmektedir. Savaş gemilerine ikmal

yapıldığını bilmediğini öne sürmesi, rakibi tarafından doğrulanacak ya da yanlışlanacak bir önerme sunmamaktadır.

Ancak İngiliz Dışişleri Bakanı'nın (hangi tür oldukları belli olmayan) İttifak gemilerine kömür tahsisinin salık verildiğine dair açıklamasıyla Metaksas'ın ilgili savının çürütüldüğünü çerçeveleme stratejisinden de yararlanarak iddia etmesi, hatalı bir akıl yürütmedir. Nitekim Metaksas, Türkiye ile Yunanistan arasında yeniden bir savaş çıkması için ciddi bir neden bulunmadığına dair vargısına bir küçük önerme olarak (doğru ya da yanlış olması çözümlemeden bağımsızdır) Goeben ve Breslau meselesini gündeme getirmiştir. Venizelos'un savunması ise ancak İngilizlerin kömür ikmaline rıza gösterdiklerini kanıtlamaktadır.

Metaksas 8. makalesinde Venizelos'un savunmasına cevap vermiş; meseleyi 2. makalesinde detaylıca ortaya koyduğunu, tekrara düşerek kendisine sütunlarını ayırma nezaketini gösteren gazetelerin misafirperverliğini suistimal etmeyeceğini, sadece okuyucularına bazı temel hususları hatırlatacağını belirtmiştir.[360]

Ardından Venizelos'un ifade ettiğinden farklı ve mübalağa içeren bir anlatı kaleme almıştır: Metaksas'a göre İngiliz donanmasından kaçarak Naksos Adası'na sığınan zırhlılara, İngilizlere yakalanmamaları için acilen ikmal yapılması gerekmektedir. Bu nedenle Almanya Büyükelçisi, 5 Ağustos gecesi, Venizelos'un evine gitmiş; "Venizelos'u yatağından kaldırmış" ve Pire'de demirli Alman ticari gemisi Bogambos'a[361] ikmal iznini almayı başarmıştır. (Metaksas: 8)

Metaksas, Venizelos'un kömürün Goeben ve Breslau'ya nakledileceğini "bilmediği" şeklindeki savunmasına "*gerçekten de dayanaklarını ciddi mi buluyor?*" şeklindeki kinayeli bir soru ile karşılık vermiştir. Öte yandan Venizelos'un kömürün nereye gittiğini "bildiğine" dair bakış açısı oluşturmak için imalı ve retorik sorular ortaya atmıştır (Metaksas: 8):

---

[360] İoannis Metaksas, "8", *Καθημερινή*, 26.10.1934.

[361] Venizelos, herhangi bir isim vermeden iki adet Alman ticari gemisine ikmal yapıldığını ifade ederken, Metaksas tek bir gemiden bahsetmekte ve adının "Bogambos" (Μπόγαμπος) olduğunu yazmaktadır. Tez yazarı tarafından anılan geminin adının başka bir kaynakta geçtiği görülmemiş; çalışmada Metaksas'ın ifade ettiği şekliyle kaydedilmiştir.

- Alman Büyükelçi'nin, sadece basit bir ticari gemi için Başbakanı bizzat uyandırdığı, yatağından kaldırdığı ve gecenin bir yarısında kömür ikmali için Pire Limanı Müdürü'ne ivedi emir göndermesini istediği düşünülebilir mi?
- Sn. Venizelos'un bu emri ziyaretçi odasında yazmasını gerektirecek kadar mı acildi?
- Dahası Alman Büyükelçi'nin, bir başbakanı gece vakti münasebetsizce rahatsız etmesini mazur göstermek için Goeben ve Breslau'ya dair en azından bir imada dahi bulunmadığına mı inanmalıyız?
- Goeben ve Breslau'nun İngiliz donanmasınca kovalandığı (Yunan) Donanma Bakanlığı'nın bilgisi dâhilinde olduğu halde, Sn. Venizelos'un aklında tek bir şüphe dahi oluşmadığına mı inanmalıyız?
- Ya da Venizelos, Pire'de tamamen güvende olan Alman ticari gemilerinin en yakın Almanya ya da Avusturya limanına gitmek için kömür ikmali yapıp Ege'ye açılacağına mı inanmıştı?
- Venizelos, bu derece şüpheli bir seferi Yunan sularından çıkana kadar takip etmesi ve asıl amacının ne olduğunu görmesi için bir Yunan muhribini görevlendirmeyi lüzumsuz mu addetti?
- O dönemde (1914) Dışişleri Bakanı olan Yeorgios Streit'in, kendisini ticari Bogambos'a değil de Goeben ve Breslau'ya kömür ikmali yapılmasını emrettiği yönündeki suçlamalarını neden yıllar boyunca cevapsız bıraktı?

Tablo 9: Venizelos'u Goben ve Breslau Gemilerine Kömür İkmali Yapmakla Yüklemleyen Metaksas Soruları.

Venizelos'un "Osmanlı Devleti ile Ege Adaları yüzünden savaşa girişilmesinin kaçınılmaz olduğunu savunduğu halde, Osmanlı Devleti'nin Alman zırhlılarını donanmasına katmasına yardımcı olan siyasetçi" algısını kırmak için kömür ikmali meselesine ilişkin İngiliz açıklamasını dayanak gösterdiğine yukarıda değinilmiştir.

Metaksas, aynı açıklamayla Venizelos'un "kömürün nereye gittiğini bildiğini" ispatlamak ve tabii olarak tartışmadaki haklılığını göstermek istemiştir. Bu nedenle açıklamanın Venizelos tarafından kesildiğini savunduğu ilk cümlesini kanıt

olarak paylaşmıştır. İfadeyi büyük harflerle kaleme alarak bakış açısını kanıtlayan ifadeleri vurguladığı da not edilebilir: "GOEBEN VE BRESLAU'YA KÖMÜR İKMALİNİN SN. VENİZELOS'UN EMRİYLE YAPILDIĞI KONUSUNDA ŞÜPHE YOKTUR." (Metaksas: 8)

"*Venizelos, yeni nesle gerçeği öğretmek için, McNeill'in 2. makalemde çevirdiğim açıklamasını almış, aleyhinde olan gerçeği haykıran başını keserek gizlemiş ve kalan kısmını sunarak, 'Sn. Metaksas'ın gerçeğe ne kadar saygı duyduğunu herkes değerlendirebilir' demiştir. Şimdi ben ne yapayım? Ben de okuyucuları Sn. Venizelos'un gerçeğe ne kadar saygı duyduğunu değerlendirmeye mi davet edeyim? Yeni nesil,* ***öğretmeni*** *hakkında nasıl bir fikir geliştirir acaba? Sn. Venizelos, McNeill'in cevabına dayanarak İngiltere siyasetinin Goeben ve Breslau'nun ikmaline itiraz etmediğini sunmaya çalışmaktadır. Belki. Fakat bu İngiliz politikasını ilgilendirir. Ancak* ***biz Yunanlar****, o dönemin Yunan başbakanına sorduk ve soruyoruz: Mademki gelecekte ve savaş sonrasında, Goeben'i donanmasına katarak denizde üstünlük sağladığını söylediği Türkiye ile çatışmanın kaçınılmaz olduğuna emindi; neden ona kömür ikmali yaparak İngiliz donanmasından kurtardı, hızlıca ve güvenli bir şekilde İstanbul'a giderek Türk malı olmasını sağladı? Korkarız, yeni nesil cevabı beyhude yere bekleyecek.*" (Metaksas: 8)

Bu bağlamda Metaksas'ın söyleminde adlandırma stratejisinden etkin bir şekilde yararlandığı söylenebilir. Nitekim Ulusal Ayrışma konusunda yeni nesli aydınlatmak istediğini ifade eden Venizelos'u "öğretmen" olarak adlandırmıştır. Ancak öğretmeni, gerçeği çarpıtmakla yüklemleyerek, öğrencisi yeni neslin gözünde olumsuz temsil yaratmak istemiştir. "Biz Yunanlar" atfıyla da kendisini Yunan halkıyla bütünleştirmiş ve olumsuz sosyal aktör Venizelos'tan hesap sormuştur. Burada bir hususa daha değinilebilir. Metaksas, Venizelos'un meseleye sadece dolaylı bir açıklama getirmesini, rakibinin zayıf noktası kabul edecek[362] ve makaleleri boyunca ısrarla üzerinde duracaktır.

[362] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 66.

3.3.4. Yunanistan'ın Askeri Yardım Sunmasını Hükmeden Sırp-Yunan İttifakı'nın İhlali

Ulusal Ayrışma tartışmasının genel hatları çizildiği esnada Metaksas, Sırp-Yunan İttifakı'nı ilk defa Venizelos'un ihlal ettiğini ve bu nedenle haleflerini suçlayamayacağını öne sürmüştür. Venizelos'un 10. makalesinde suçlamaya cevap vermesi ile Sırp-Yunan ittifakının ihlali konusu, iki tarafça detaylandırılmıştır.

Venizelos'a göre "gerçekten de" Sırbistan'ın ister Balkanlardan ister Balkanlar dışından üçüncü bir devlet tarafından saldırıya uğraması, ittifak uyarınca Yunanistan'ı yardımda bulunmakla zorunlu kılacaktır. Savaşın başlangıcında Yunanistan'da kimse bundan şüphe duymamaktadır. Ancak "krallık rejimi", nihai olarak ittifakı ihlal etmeye karar verdikten sonra, "yalan üzerine inşa edilen bir yaklaşımla" yalnızca bir Balkan devletinin Sırbistan'a saldırması halinde yardım sunulmasının işlerlik kazanacağı savunulur olmuştur. (Venizelos: 10) Venizelos'un suçlamaya kısmen cevap verdiği görülmektedir. Dahası tartışmayı genel bir düzeye çektiği, Antivenizelistleri ve Konstantinos'u yalan söylemekle yüklemlediği anlaşılabilir.

Venizelos, kendi duruşunu desteklemek için çerçeveleme stratejisi kullanmış ve "o günleri yaşayanları" da meseleye katmıştır. Onları, "Liberallerin Sırbistan'ın yardımına koşulması gerektiğini" ve "kral yanlılarının böyle bir yükümlülük bulunmadığını savunduğu" bu tartışmalı mesele hakkında ne çok mürekkep akıtıldığını hatırlamaya davet etmiştir. (Venizelos: 10)

Ardından neden Sırbistan'a Balkanlar dışından bir devletin saldırması durumunda ittifak antlaşmasının geçerlilik kazanacağını yorumlamıştır: Venizelos'a göre Sırp-Yunan ittifakının bir bölümünü oluşturan askeri sözleşme için anlaşma yapıldığı esnada Sırbistan, Balkan dışı bir devletin ve özellikle Avusturya'nın kendisine saldırması durumunun *casus foederis*[363] sayılmasını talep etmiştir. Venizelos, Sırp talebini aylar boyunca reddettiğini savunmuştur. Fakat Bulgaristan'ın

[363] Devletlerarasında yapılan antlaşmaların hangi şartlar gerçekleştiğinde işlerlik kazanacağı manasına gelen Latince terimdir. Bkz. Faruk Sönmezoğlu, *Ansiklopedik Politika Sözlüğü*, İletişim Yayınları, İstanbul b.t.y., s. 41.

Pangeo (Pınar Dağı) bölgesinden taarruza geçmesinin ardından, II. Balkan Savaşı'nın kaçınılmaz olduğu ispatlanmış ve Yunanistan, Sırp talebini kabul etmek zorunda kalmıştır. Venizelos bu durumu, Yunan temsilcisi olarak müzakerelerde bulunan Metaksas'ın da kendisi kadar iyi bildiğine dikkat çekmiştir. (Venizelos: 10)

Venizelos'un Sırp-Yunan ittifakında bulunan Balkanlar dışındaki üçüncü bir devletin saldırıda bulunması durumunda "askeri yardım sunma" maddesine en başından beri sıcak bakmadığını, bunu "zaruri" bir şekilde kabul ettiğini (*aciliyet* toposu) savunduğu görülmektedir. Rakibini de sunduğu gerçeği onaylamaya davet ederek, kendisine yönelttiği suçlamayı geçersiz kılmaya çalıştığı ifade edilebilir. Bununla birlikte Venizelos, antlaşma hükümlerini ilk defa kendisinin ihlal ettiğine dair suçlamaya doğrudan bir cevap vermek yerine, konuyu başka bir zemine çekmeye çalışmıştır.

Metaksas da bu durumdan faydalanarak Venizelos'un 10. makalesinde ittifakın mahiyetine dair yazdıklarını "*Hemfikiriz.*", "*İtiraz eden mi var?*" tümceleriyle dayanak aldığını belirtmiş ve "*O halde Venizelos 1914 Ağustos'unda Sırbistan'a yardım etmeyerek Sırp-Yunan antlaşmasını ihlal etmiştir*." vargısına ulaşmıştır. Böylece Venizelos'un ortaya attığı, Liberal Parti politikası ile krallık politikası arasındaki farkın temeli olan Sırp-Yunan ittifakına saygı duyulması şartının hükmünü yitirdiğini temellendirmek istemiştir (Metaksas: 8).

Venizelos, izleyen makalesinde yukarıdakiyle benzer şekilde Sırp-Yunan ittifakını ihlal ettiğine yönelik suçlamayı reddetmek yerine, meseledeki payını önemsiz gösterecek bir yumuşatma stratejisi geliştirmiştir. Bu doğrultuda "Sırp hükümetinin politikasından memnuniyet duyduğunu" önermektedir. Ayrıca Metaksas'ı "savunmak istediği görüşe hizmet eden her yolu mübah gören" bir sosyal aktör olarak etiketlemiştir. Buna dayanarak rakibine saldırı yapmayı (*ad hominem*) tercih ettiği söylenebilir.[364] Metaksas ise Venizelos'un savunmalarına ve suçlamalarına cevap verdiği makalesini, "Venizelos'un antlaşmayı ihlal etmediği algısı oluşturduğu" ve "Avusturya ile çıkan savaştan Sırbistan'ı sorumlu tutmaya çalıştığı" söylemi üzerine kurmuştur.[365]

---

[364] Eleftherios Venizelos, "11", *Πατρίς*, 24.10.1934.
[365] İoannis Metaksas, "9", Καθημερινή, 27.10.1934.

Venizelos, yukarıda sözü edilen *ad hominem* argümanını, Metaksas'ın asker olduğu halde ülke politikasını etkilemeye çalıştığına dair adlandırma; 1915 ve 1934 yıllarında Sırp-Yunan ittifakının mahiyetine dair tezat görüşleri savunduğuna yönelik ise yüklemleme ile geliştirmeye başlamıştır: "*1915 Şubat ayında bir asker olarak yerini unutarak Yunanistan'ın politikasını hukuk dışı bir şekilde etkilemeye niyetlenen bu insan* (adlandırma), *o dönemde ittifak antlaşmasının Yunanistan'ı yardım sunması açısından bağlamadığını savunurken, şimdi tersini savunuyor. Acaba yine psikolojik sanrının mağduru olduğunu kabul ederek Sn. Metaksas'ın şerefini mi kurtarmalıyız?* (yüklemleme)" (Venizelos: 11)

Metaksas ise Venizelos'un "yanılgıya" düştüğünü, Sırp-Yunan ittifakını ilk defa Venizelos'un ihlal ettiği fikrine her zaman sahip olduğunu savunmaktadır. Fikrini 1915 yılında dile getirdiğini, ayrıca *Dimokratia* ve *Politia* gazeteleri aracılığıyla dokuz yıl önce (1926) de ifade ettiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte "Sırbistan ile yapılan ittifakın, Avusturya tarafından saldırıya uğradığında ve hatta Almanya-Avusturya bağlaşıklığıyla yapıldığı için Bulgaristan'ın da taarruzu sonrasında Sırbistan'a yardım edilmesi zorunda bırakmadığı" görüşünü ise hiçbir zaman desteklemediğini belirtmiştir. Venizelos'un kendisiyle tezat düştüğüne yönelik iddiasına: "*Venizelos'u bu fikri savunduğuma dair küçük de olsa bir kanıtı yayımlamaya davet ediyorum*." cevabını vermiştir. (Metaksas: 9) Böylece Venizelos'un dayanaksız iddiasını kanıtlama mecburiyetinde olduğunu öne sürerek *ad ignorantiam*[366] argüman geliştirmiştir.

Metaksas, rakibinin iddia ettiği düşünceye dönemin Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Zaimis'in sahip olduğunu belirterek kendisini iç grubundan ayırmaktadır. Kendi duruşunu temellendirmek için söz konusu dönemde Genelkurmay Başkanlığı görevinden istifa ettiğini; dolayısıyla antlaşmaya dair siyasi açıdan bir görüş bildirme şansına da sahip olamadığını öne sürmektedir. (Metaksas: 9)

---

[366] İspatlama mecburiyeti (*ad ignorantiam*), "(A) tezine kanıt bulamıyorsun, o halde (A), yanlış olmalıdır." formunda kurulmaktadır. Bilgisizliğe başvuruyla kurulan bu şema, konuyla ilişkili kabul edilebilir olması ya da olmaması bakımından safsata ya argüman olarak kabul edilmektedir. Bkz. John Woods - Andrew Irvine - Douglas Walton, *Argument: Critical Thinking, Logic and the Fallacies*, Second Edition, Pearson, Toronto 2004, s. 61-62.

Metaksas'ın Genelkurmay Başkanı olarak antlaşmayı siyasi açıdan değerlendirmesi, hâlihazırda beklenen bir durum değildir. Dolayısıyla Venizelos tarafından ortaya atılan, "Metaksas siyasi görüşlerini dayatma niyetindeydi" söyleminin ağırlık kazanmasına sebebiyet verecek mahiyette olduğu söylenebilir.

Venizelos, bir önceki başlıkta ele alınan İttifak Devletleri güvencelerinin gerçek olmadığına dair yeni bir kanıtı, Metaksas'ın Sırp-Yunan ittifakına dair tezat fikirleri olduğunu varsayarak sunmaktadır. Ayrıca yalanları savunup savunmadığına dair bir soru yöneltmiş ve cevabını almadan önermesini doğru kabul ederek *hypophora*[367] sanatı kullanmıştır (Venizelos: 11):

Önerme: Yoksa Sn. Metaksas, dayatmak istediği politikaya hizmet ettiği için bilinçli bir şekilde gerçek dışı olguları savunmayı mı tercih ediyordu? Öyleyse "amaç aracı kutsal kılar minvalindeki Cizvit ilkesini" izlediğini kabul etmiş olur.[368]

Vargı: Bizim de bu durumda 1915 Eylül ayında Almanya, Avusturya, Türkiye, Bulgaristan hükümetlerinin daha önce üzerinde konuştuğumuz çok değerli güvenceleri gönderdikleri yalanını, sadece ve sadece o dönemde uğruna mücadele verdiği politikanın daha az yıkıcı ve tamamen mantık dışı olmadığını sunmak için kullandığını kabul etmemiz pek tabiidir.

Metaksas, Venizelos'un argümanını "benzerine rastlanmamış türde bir sillojizm[369]" şeklinde adlandırmış ve hatalı bir şekilde kurulduğunu sarkastik bir üslupla ele almıştır:

"*Diyor ki: Mademki 1915 yılında Sırp-Yunan antlaşması hakkında şimdi savunduklarının tersi düşünceleri destekliyordu, yani 1915'te yalanları savunuyordu; o halde şimdi de Almanya ve müttefiklerinin 1915 Ekim ayında bize güvence*

---

[367] *Hypophora*, tartışmacının meseleye ilişkin kendisine, rakibine ya da retorik soru yöneltmesi ve ardından (ister kendine ister rakibine ait) cevabı rakibin konumuna saldırmak için kullanmasıyla ortaya çıkan bir söz sanatıdır. Bkz. [Cicero], *Rhetorica Ad Herennium*, Çev. Harry Caplan, William Heinemann Ltd, Great Britain 1964, s. 311. (Eser, Cicero'ya atfedilse de aidiyetine dair tartışmalar bulunmakta ve güncel olarak anonim olduğu kabul edilmektedir. Tez çalışmasında kullanılan edisyonun kapağında yazar olarak Cicero antrparantez içinde sunulmuştur.)

[368] Venizelos'un kullandığı "amaç aracı meşru / kutsal kılar." manasındaki deyimin Yunancası "ο σκόπος αγιάζει τα μέσα"dır. Cizvitler ise, 16. yüzyılda kurulan ve misyonerlik hareketinde yoğunlaşan bir Hristiyan tarikatidir.

[369] Türk dilinde "tasım" olarak ifade edilen sillojizm, doğru kabul edilen iki veya daha fazla öncülden ulaşılan sonuca dayanan bir tartışma yöntemidir. Bkz. Ali Püsküllüoğlu, *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Arkadaş Yayınları, Ankara 1994, s. 1023.

açıklamalarını içeren gizli belgeler gönderdiklerini destekleyerek yalan söylüyor. Bu güzel sillojizmi, Üniversite'nin[370] mantık alanında okuyan Edebiyat Fakültesi[371] öğrencilerine havale ediyoruz, hayret etmeleri için. Biz en azından okuyucularımıza böylesi mantık ürünleri sunma cüretini göstermediğimizi itiraf ederiz." (Metaksas: 9)

Venizelos'a göre Metaksas, Sırbistan'ın Avusturya tarafından saldırıya uğradığı takdirde ittifak uyarınca Yunanistan'ın yardım etmesi gerekliliğini 1934 yılında tanımıştır. Dahası bu, "geç gelen bir samimiyet patlamasından" kaynaklanmamaktadır. Metaksas, bunu sadece ve sadece Sırp-Yunan ittifakının ilk defa Venizelos tarafından ihlal edildiğini ve Venizelos'un sonrasında krallık partilerinin ittifakı ihlal etmekteki ısrarlarını protesto etmeye hakkı olmadığını savunmak için tanımaktadır. (Venizelos:11) Anlaşılacağı üzere Venizelos, Metaksas'ın ittifak yükümlüğünü 1934 yılında kabul ettiğini iddia etmiş ve rakibini görüşünde samimi olmamakla itham etmiştir.

Öte yandan söz konusu bu itham, **Metaksas** tarafından rakibinin "olguları" değil "niyetleri" baz alarak tartışma yaptığına dair karşı bir yüklemleme aracı olarak kullanılmasına neden olmuştur: "*Biz iddiamızı samimiyete değil, antlaşma metninin çözümlemesine ve diplomatik yazışma belgelerine dayanarak destekliyoruz*." (Metaksas: 9)

Özetle Metaksas, antlaşmanın ilk defa Venizelos tarafından ihlal edildiği iddiasını Venizelos'un kendi yazdıklarını kullanarak mantık temeline oturtmak istemektedir. Nitekim Venizelos'un da 11. makalesinde söz konusu iddiayı reddetmediğini, bu yüzden konu üzerinde daha fazla durmaya gerek duymadığını belirterek, kendi savının üstün geldiğini göstermek istemektedir.

Venizelos'un meseleye ilişkin ikinci söylem konusunun "Avusturya'nın taarruzu karşısında Yunanistan'ın askeri destek sağlayamayacağına dair

---

[370] Yunanistan'da 1925 yılında Selanik Aristoteles Üniversitesi kurulana kadar sadece Atina Üniversitesi yükseköğretim düzeyinde eğitim vermiştir. Burada anılan "Üniversite", Atina Üniversitesi'dir.

[371] Metaksas'ın ifade ettiği "Φιλοσοφική Σχολή"nin tam çevirisi "Felsefe Fakültesi"dir. Ancak tez çalışmasında, Türkiye'de eşdeğer olan "Edebiyat Fakültesi" şeklinde çevirmenin daha uygun olduğu düşünülmektedir.

gerekçelerinin Sırbistan tarafından memnuniyetle karşılandığı" olduğu yukarıda anılmıştır. İlgili savunması aşağıda ele alınmaktadır (Venizelos: 11):

Venizelos, eğer mümkünse adalar meselesinde nihai bir düzenleme yolu bulmak ve Osmanlı Devleti ile bu meseleden kaynaklı çıkacak bir savaşı önlemek için Sadrazam ile buluşmak üzere Brüksel'e yola çıkacağı esnada, Sırbistan Başbakanı Paşiç'in konuyla ilgili mektubunu Münih'te teslim almıştır. Venizelos'un bu ifadeleri, ülkenin üzerinde durulması gereken daha elzem öncelikleri olduğu (*aciliyet toposu*) bakışını oluşturma ve Venizelos'u meseleyi çözebilecek sosyal aktör olarak sunma işlevi görmektedir.

Devamında ilk makalesinde de geçen Paşiç'e verdiği cevabı ve "Yunanistan'ın ittifakta üzerine düşeni yapmasının en iyi yolu" olarak nitelendirdiği "önerisini" yinelemiştir. Buna göre Venizelos, Yunanistan'a döndüğünde Kral'ın da katılacağı Bakanlar Kurulu'nu toplayacaktır. Avusturya ile olan savaşında Sırbistan'a iyi niyetli tarafsızlık uygulanmasını önerecektir. Ayrıca Bulgaristan'ın saldırıya geçtiği durumda Yunanistan'ın da karşı taarruza geçmesini önerecektir. Venizelos'a göre önerisinin temeli şunlara dayanmaktadır:

- Avusturya'ya karşı Yunanistan da savaşa girerse, Makedonya bölgesindeki Yunan birliklerinin cepheye kaydırılmasından faydalanan Bulgaristan'ın Yunanistan'a saldırıda bulunmasının önü açılacaktır.
- Bu durum, Sırbistan'a askeri mühimmat ikmali yapılan *tek özgür liman* Selanik'in kuşatma altına alınmasına yol açacak ve her iki ülkenin ordusunun yıkımına neden olacaktır.

Venizelos, Paşiç'in aldığı cevap için kendisine teşekkür ettiğini ve "önerinin" her iki ülke çıkarları için en iyi yol olduğu değerlendirmesini yaptığını not düşmüştür. Aynı şekilde Venizelos "önerisinin" Yunan meclisinde kabul edilmesinin ardından Sırp meclisinden yeniden teşekkür aldıklarını ifade etmiştir. Venizelos'un söz konusu ifadeleri, daha önce de anıldığı üzere Venizelos'un ittifakın yürürlüğe konmamasındaki payını yumuşatma, Sırbistan'ın bu duruma karşı çıkmaması ve memnuniyetini ortaya koymasına dair temellendirme vazifesi görmüştür.

Metaksas ise "*Şimdi gerçekler ne diyor bir bakalım.*" tümcesiyle kendi anlatısını yaratmaktadır. Metaksas'a göre, "1917 yılında Venizelos rejiminin yayımladığı diplomatik belgelerde (Beyaz Kitap)[372]" konu hakkında Venizelos'u haklı, krallık politikasını haksız çıkaran bir durum yoktur. (Metaksas: 9)

Metaksas'ın Sırp-Yunan ittifakının ihlal edilmesinin ülke yararına olduğuna dair saptamasından daha önce söz edilmiştir. Nitekim Metaksas'ın rakibine saldırdığı nokta, antlaşmayı ihlal etmediğini kanıtlamak için gerçekleri tahrif etmesidir. Öte yandan Konstantinos'un 1917 Haziran ayında tahttan uzaklaştırılmasının ardından Atina'da yeniden kurulan Liberal Parti iktidarını "Venizelos rejimi" olarak adlandırdığı görülmektedir. Böylece örtük bir önermeyle (*enthymeme*) söz konusu hükümeti "diktatörlük" ile eşdeğer kılmaktadır. İlerleyen makalelerinde bu konu üzerinde ısrarla durduğu gözlemlenebilecektir.

Değinildiği üzere Metaksas asıl söylemini, Venizelos'u belgeleri çarpıtarak kendi lehinde algı yaratmaya çalışan bir aktör olarak sunmak üzerine kurmaktadır. Metaksas, şunu vurgulamaktadır: Paşiç, Belgrad Büyükelçisi Aleksandropulos aracılığıyla gönderdiği 12 No.'lu telgrafta, Avusturya ve Sırbistan'ın savaşa girmesi halinde "Yunanistan'ın nasıl bir tavır takınacağını" değil, "Yunanistan'ın askeri destek verip vermeyeceğini" sormuştur. Bu nedenle Venizelos'un aktardığı ifade ile gerçek ifadenin arasındaki fark açıktır. (Metaksas: 9)

Ardından Venizelos'un, Belgrad Büyükelçisi Aleksandropulos aracılığıyla Münih'ten gönderdiği 15 No.'lu cevapta, 11. makalesinde bahsettiği detayların (önerinin) yer almadığını paylaşmıştır. Metaksas telgrafa dayanarak Venizelos'un Sırbistan ve Avusturya arasında çıkacak savaş halinde Sırbistan'a yardım etme sorumluluğunu reddetmediğini savunmuştur. Yine telgrafa göre Venizelos, çatışmaya neden olan tüm unsurlar hakkında bilgi edindikten sonra karar alacağından başka "hiçbir şey" söylememiştir. Metaksas'ın buradan yola çıkarak Sırbistan'ın askeri

[372] Ekim Devrimi sonrası Rusya'daki diplomatik yazışmaların "ifşası" olarak nitelendirilebilecek Rus Beyaz Kitabı'na benzer şekilde, Eleftherios Venizelos ve Liberal Parti'nin Atina'da yeniden iktidara gelmesinin ardından 1917 Ağustos ayında Yunanistan Dışişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan ve 1913-1917 yılları arasındaki diplomatik yazışmaların belgelerini kapsayan kitaptır. 1920 tarihli ikinci baskısı da bulunmaktadır. İçeriğindeki belgelerin "orijinalliğine" dair tartışmalar mevcuttur. Konuyla ilgili yorumlar içeren güncel bir çalışma için bkz. Heinz Richter, *Ελλάδα 1915-1917: Μέσα Από τα Ρωσικά Αρχεία [Yunanistan 1915-1917: Rus Arşiv Belgeleri Işığında]*, Γκοβόστης, Αθήνα 2018.

destek verilmeme nedenini "memnuniyetle karşıladığı" yönündeki Venizelos dayanağını çürütmeye çalıştığı görülebilir. Öte yandan "tüm bunlara" Paşiç'in ne cevap verdiğinin bilinmediğini, çünkü "Venizelos'un Beyaz Kitabı'nın hiçbir yerinde Paşiç'in cevabını bulamadığını" ifade ederek argümanını gerekçelendirmiştir. *Hypophora* sanatıyla söylemini şiddetlendirdiği de görülmektedir: "*Beyaz Kitap'ın böyle bir belgeyi atlaması mümkün müdür? İmkânsız!*" (Metaksas: 9)

Metaksas, belgelerin tahrif edildiği iddiasına bir örnek daha vermektedir: Venizelos, Paşiç'e cevap vermeden bir gün önce hükümetine "14. No.'lu" bir telgraf göndermiştir. Söz konusu telgraf Beyaz Kitap'ta da yayımlanmıştır. Ancak büyük harflerle not ettiği şu ifadeler tahrif edilmiştir: "*ittifak antlaşmasının uygulanması, SIRBİSTAN'IN TAHRİK EDİCİ TAVRI SEBEBİYLE HÂLİHAZIRDAKİ KOŞULLAR ALTINDA İMKÂNSIZ GÖRÜNÜYOR*." (Metaksas: 9)

Metaksas buradan yola çıkarak şu vargılara ulaşmıştır:

- Venizelos, Sırbistan'ın Avusturya ile savaşı tetiklediğini göstererek sorumluluğundan kaçmak için "usturuplu bir yol" bulmaya çalışmıştır.
- Bu da Venizelos'un, işlerine gelmediğinde resmi belgeleri nasıl tahrif edeceklerine dair yeni nesle bir öğretisidir.

Metaksas, yukarıdakiler aracılığıyla ilk olarak şu görüşünü haklı çıkarmaktadır: Venizelos, Liberal parti politikasının ana unsurlarından biri olarak tarif ettiği Sırp-Yunan ittifakının yükümlülüklerinden müttefikini suçlayarak bizzat kaçınmıştır. İkinci olarak, yeni nesli aydınlatacağını dile getiren rakibinin söylemi üzerinden yeniden öğretmen-öğrenci-öğreti eşdizimliliğini kurmaktadır. Bu şekilde rakibine kötü örnek-öğretmen niteliğini yüklemektedir. Sonuç olarak yüklemleme stratejisini, kamuoyunda Venizelos'a karşı olumsuz bir algı yaratmak için işlevselleştirmektedir.

Metaksas'a göre Venizelos, Yunanistan'ın neden Sırbistan'a yardım edemeyeceğini "İLK DEFA" (büyük harflerle yazarak şiddetlendirme), 20 Temmuz 1914 tarihinde Sırbistan'a gönderdiği nihai açıklamasında ortaya koymuştur. Ancak ona göre Venizelos'un makalesinde bu argümanlarını "öneri" olarak geçirmesi gerçek dışıdır. Çünkü bunlar Sırbistan'a **öneri** şeklinde değil, Yunan meclisinin **kararı**

şeklinde açıklanmıştır. Sonuç olarak sözü edilen telgrafın ilgili kısımlarını kanıt olarak paylaşan Metaksas, Yunan meclisi kararını açıkladıktan sonra zaten Sırbistan'ın kınamasının ya da teşekkür etmesinin bir anlam ifade etmeyeceği çıkarımını yapmaktadır. (Metaksas: 9) Metaksas'ın "öneri" ve "karar" isimleri üzerinden doğan farka odaklanması, STY'nin adlandırmayı ayrı bir söylemsel strateji olarak ele almasının isabetliliğini destekler niteliktedir.

"*Sn. Venizelos, makalesinde Yunan hükümetinin "KARARININ"* (şiddetlendirme) *Sırp hükümetinin yeniden teşekkürlerine mazhar olduğunu yazıyor. Belki de. Bu dünyada her şey mümkün. Ancak biz Venizelos'un Beyaz Kitabı'ndaki tüm belgeleri tararken Sırp hükümetinin teşekkürü ifadelerini bulamadık. Venizelos'un yayımlamasını bekliyoruz…* " (Metaksas: 9)

Alıntıda görüldüğü üzere Metaksas, Sırp hükümetinin teşekkür ettiği iddiasının ispatlanmaya mecbur olduğuna dair tartışma stratejisine başvurmuştur. Bununla birlikte ironi yaparak söylemini şiddetlendirmektedir. Keza, tüm durumu özetlemek ve Venizelos'un argümanının hatalı bir akıl yürütmeye dayandığını ispatlamak için makalesinin sonunda bizzat bir tartışma şeması çizmiştir. Söyleminin etkisi artırmak için kinayeye yer verdiği görülmektedir:

"*Şimdi ben hukukçu olmadığımdan, hukukçuları şu meseleyi çözmeye davet ediyorum: A kişisi, B kişisi ile bir sözleşme imzalar. Buna göre A, sözleşmede açıkça kaydedilen belirli bir durum gerçekleştiği takdirde B'ye 50 bin drahmi vermeyi kabul eder. Söz konusu durum ortaya çıkar ve B, A'ya 50 bin drahmi ödeyeceğini hatırlatır. Ancak A, B'ye şöyle bir cevap verir: Biliyor musun, sana 50 bin drahmiyi ödememeye karar verdim. Çünkü ilk olarak işime gelmiyor; sonra zaten elimde çok az var; üçüncüsü ise bence senin de işine gelmiyor. O halde sana ödeme yapmayacağım*." (Metaksas: 9)

3.3.5. Kral Konstantinos'un Almanya İmparatoru'na Tarafsız Kalma Taahhüdü Verdiği İddiası

Venizelos, 11. makalesinde rakibinin krallık politikası için çizdiği yol haritasına değinmektedir. Hatırlanacak olursa Metaksas'a göre "sözde krallık politikası", Yunanistan'ın tamamen tarafsız kalmasını değil, garanti edilmiş siyasi

karşılıklar için en uygun zaman ve askeri koşullar altında savaşa girmesini gözetmiştir. Venizelos, rakibinin söz konusu savına "talihsiz" ve "gerçeğe son derece tezat" nitelikleri atfetmektedir. Dolayısıyla yüklemleme stratejisi ile sorguladığı rakip savı, ilk makalesinde ortaya koyduğu "*Konstantinos, daha savaş başlamadan evvel… var gücüyle Almanya safına geçeceğine dair sorumluluk üstlenmişti*." şeklindeki kendi iddiasını detaylandırarak çürütmek istemiştir. Keza bu şekilde Konstantinos'u yüklemleyen ve rakibi tarafından sorgulanan kendi iddiasını da temellendirmeyi planlamıştır. Sonuç olarak, Kral Konstantinos'un Almanya ile anlaş-tığı/madığı ve buna bağlı olarak krallık politikasının savaştaki yol haritası meselelerinin üst üste geldiği söylemlerarası bir konunun tartışıldığı söylenebilir.

Venizelos, ilk önce bir düzeltme yapmıştır. Atina'dan uzakta olduğu[373] ve ilgili belgeler elinde hazırda bulunmadığı için hataya düştüğünü belirterek okuyucularından özür dilemiştir. Konuyla ilgili bilgiye 1917 yazında Atina'da yeniden iktidara geldiğinde değil, Büyük Savaş'ın başlangıcında Berlin Büyükelçisi Theotokis'in gönderdiği 22 Temmuz 1914 tarihli telgrafından ulaştığını bildirmiştir. Telgrafın hâlâ Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde yer aldığını da belirtmiştir. Venizelos'un kanıtının güvenilirliğine dair şüphe bırakmamayı amaçladığı değerlendirmesi yapılabilir. (Venizelos: 11)

Ardından kanıt gösterdiği telgrafı paylaşmıştır: Buna göre Alman İmparator, Büyükelçi Theotokis'ten Konstantinos'a Osmanlı Devleti ile Almanya arasında ittifak imzalandığını, Romanya ve Bulgaristan'ın da kendi taraflarına meylettiklerini haber veren bir telgrafı ivedilikle çekmesini istemiştir. İmparator, mareşal rütbesi verilmesi dolayısıyla Alman ordusunun iftihar ettiği meslektaşı Alman Mareşal'e ve eniştesine seslenmiştir. Yunanistan'ın kati olarak Kavala'yı elinde tutabilmesinin İmparatorluğu'nun desteği sayesinde olduğunu hatırlatarak Konstantinos'a, ordusunu seferber etme emri vermesi ve ortak düşman Slavizmin üstüne kardeş kardeşe yürümek için İmparator'un safına geçmesi çağrısında bulunmuştur. Eğer Yunanistan, Almanya safına katılmazsa İmparatorluk ile arasındaki tüm bağların kopacağını eklemiştir. Son

[373] Venizelos, giriş bölümünde değinildiği üzere, makaleleri yazdığı süreçte Girit/Hanya'da bulunmaktadır.

olarak, Konstantinos'tan bugün istediğinin ikisinin aralarında çok defa istişare ettiklerini uygulaması olduğunu söylemiştir. (Venizelos: 11)

Venizelos, ertesi gün yayınladığı makalesinde, yukarıda altı çizili verilen ifadeler üzerinden Konstantinos'u Yunanistan aleyhinde eylemde bulunmakla itham etmiştir.[374] Almanya İmparatoru'nun Yunanistan Kralı'na değil de "meslektaşı Alman Mareşal'e" ve "eniştesine" seslendiğine dikkat çekmektedir. Böylece yabancı bir devletin en üst askeri rütbesini taşımasını ve II. Wilhelm ile akrabalık bağını öne çıkararak Konstantinos'un Yunanistan çıkarlarını geri plana atabileceği algısını inşa etmiştir. Yine II. Wilhelm'in Konstantinos ile "aralarındaki istişareye" değinmesini, verilmiş söz olarak kabul ederek iddiasını temellendirmek istediği anlaşılmaktadır. (Venizelos: 12)

Metaksas, "Konstantinos'un II. Wilhelm'e verdiği söz" iddiasının kaynağına dair Venizelos'un yaptığı düzeltmeye değinerek cevap vermeye başlamıştır.[375] Metaksas'a göre Venizelos, "hatasını" ancak kendisine bu konuda cevap verdikten sonra itiraf etmiştir. Ancak *Kral Konstantinos'a ve gerçekliğe sıklıkla ve hatalı bir şekilde iftira atan Venizelos*, "Konstantinos'un Kayzer'e karşı yükümlülüğü, sorumlu hükümetin bilgisi dışında üstlendiği" iddiasındaki "hatasını" göz ardı etmektedir. Çünkü II. Wilhelm'den Yunanistan Berlin Büyükelçisi aracılığıyla gelen telgraf, "gerçekte" olağan bir şekilde Dışişleri Bakanlığı'na girmiştir. Bu nedenle varlığından sadece Konstantinos değil, başbakan olarak Venizelos da haberdardır. (Metaksas: 10) Buradan şu çıkarım yapılabilir: Metaksas, üst düzey resmi yazışmalarda uygulanan usul ve esaslara dayanarak Venizelos'un hatasını ortaya çıkarmayı hedeflemiştir.

Metaksas, "telgrafın istişare ile ilgili esasta ne söylediği" noktasına özellikle vurgu yapmaktadır. Çünkü ona göre 1917 Beyaz Kitabı'nda yayımlanan belge tam değildir. Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde saklanan tam metinde Kayzer ve Konstantinos'un "Doğu'da Slavizmle mücadele edilmesi zorunluluğu hakkında çok defa istişarede bulundukları" yazmaktadır. Dolayısıyla "istişarenin" I. Dünya Savaşı'nda taraf seçme ile alakalı olmadığı sonucuna varmaktadır. Metaksas, sunduğu bu "gerçekliği" temel alarak, *hypophora* sanatı ile Venizelos'u tartışmayı ahlaki

[374] Eleftherios Venizelos, "12", *Πατρίς*, 26.10.1934.
[375] İoannis Metaksas, "10", *Καθημερινή*, 28.10.1934.

yönden zayıf bir şekilde yürütmekle ve Venizelos'un taraftarlarını da yasadışı eylemde bulunmakla yüklemlemiştir: "*Neden 1917 Beyaz Kitabı'nı hazırlayan kişi resmi belgeden bu ifadeyi çıkarıp sahtecilik yaptı? Neden bugün Sn. Venizelos da resmi belgedeki bu ifadeyi kesiyor? Çünkü kesilen ifade, Kayzer ve Kral arasındaki istişarenin mahiyetini kanıtlıyor.*" (Metaksas: 10)

Metaksas'ın II. Wilhelm tarafından gönderilen telgrafa yönelik yorumlarından aşağıdaki tartışma şeması çıkarılabilir (Metaksas: 10):

Önerme: Kral, var gücüyle Kayzer'in yanında yer alma sözü vermemiştir.

Garanti:

- Eğer söz verseydi; Kayzer, telgrafında Kral'dan verdiği sözü yerine getirmesini ister ve istişarelerden söz etmek yerine Kral'a "bu son derece ısrarlı çağrıya uyun" derdi.
- Eğer söz verseydi; Kayzer, Türkiye ile Almanya'nın ittifak kurduğundan, Romanya'nın Almanya'ya eklemleneceğinden, Kavala'yı Almanya'nın desteğiyle aldığımızdan bahsetmek yerine Konstantinos'a "sözünü yerine getir!" derdi.

Vargı: O halde Venizelos'un iddiası gerçek dışıdır.

Venizelos'un II. Wilhelm ve Konstantinos arasındaki istişarelerin "nasıl gerçekleşmiş olabileceğine" dair sıraladığı varsayımlar ilgi çekici bulunabilir (Venizelos: 12):

- Kayzer, büyük ihtimalle Slavizme karşı mücadelesinde Yunanistan'ın da Almanya'nın yanında yer almaktan başka yapacağı bir şey olmadığını öne sürmüştür.
- Konstantinos ise Sırbistan ile yapılan ittifak antlaşmasının bağlayıcılığını unutarak Kayzer'e karşı çıkmaya cesaret edememiş, sessizce dinlemiş ancak başıyla onaylamıştır.[376]

[376] Venizelos, Bulgar seferberliği sonrasında (Eylül 1915) savaşa katılma konusundaki argümanlarını aktarırken Kral Konstantinos'un araya girerek üzüntüyle: "*Almanya'ya karşı savaşta yer alırsam, İmparator'un yüzüne nasıl bakarım?*" dediğini ve kendisinde yarattığı izlenimin her zaman hatrında canlı kaldığını bu varsayıma dayanak olarak sunmaktadır (Venizelos: 12).

- Böylece Kayzer, muhtemelen Kral Konstantinos'un sözünü aldığını düşünmüştür.

Venizelos, "psikolojik yorum" olarak adlandırdığı varsayımlarını, "basit bir hipotez" olarak sunduğunu ve kimsenin kabul etmek zorunda olmadığını belirtmiştir. Ancak Venizelos'a göre varsayımlarını reddedecek olan kişi, Kayzer'in savaştan önce Konstantinos ile aralarında anlaştıklarından emin olarak çağrıda bulunduğunu kabul etmek zorundadır. Dolayısıyla Venizelos'un gerçekliğine/yerindeliğine yönelik herhangi bir kanıt sunamadığı ve dinleyiciyi/rakibi "kabul etmek zorunda bıraktığı" vargıya ulaşma şekli biçimsel safsataya bir örnek kabul edilebilir. Ayrıca, Konstantinos'un Almanya İmparatoru karşısındaki aczine dair bir temsil oluşturduğu da atlanmamalıdır.

Nitekim **Metaksas** da Venizelos'un varsayımlarını "benzerine rastlanmamış laflar" olarak adlandırmış ve alaycı bir üslupla geçersizliklerine dair bir ikna yaratmak istemiştir:

"*Sn. Venizelos'a soruyoruz: Bunları nereden biliyor? İstişare esnasında hazırda bulunmuyordu. O halde nasıl duydu ve nasıl gördü ki böylesine teatral bir şekilde tasvir edebiliyor? Acaba bir perdenin arkasına gizlenmiş halde izliyor muydu? Ya da uzaktan görme ve duyma yetisine sahip bir medyum mu kullanıyordu?*" (Metaksas: 10)

Venizelos, Yunanistan'ın savaşta Almanya yanında yer alacağına dair Kral'ın verdiği söz meselesine dair yeni bir kanıt olarak Konstantinos'un II. Wilhelm'e, Dışişleri Bakanı Y. Streit aracılığıyla gönderdiği 25 Temmuz 1914 tarihli cevabi telgrafı sunmuştur. Telgrafın içeriği şu şekildedir:

"*İmparator, kişisel sempatimin ve siyasi görüşlerimin beni yanına çekmekte olduğunu bilmektedir. Hiçbir zaman Kavala'yı ona borçlu olduğumuzu unutmayacağım. Bununla birlikte etraflıca düşündükten sonra, ordumu derhal seferber ederek nasıl yararlı olacağımı anlamam mümkün değildir. Akdeniz, İngiltere ve Fransa'nın birleşik donanmasının gözetimindedir. Bunlar, ticari ve askeri filomuzu yok ederler, adalarımızı ele geçirirler ve hepsinden öte ordumun toplanmasını engellerler. Çünkü bu, hâlihazırda demiryolu bulunmadığı için sadece deniz yoluyla*

ifa edilebilir. Hiçbir şeyde yarar gösteremeden haritadan siliniriz. Ona yararlı olmamı sağlayacak tarafsızlığın zaruri olarak baskın geldiği görüşündeyim ve komşularımdan olan dostlarını, onların da bizim Balkanlar'daki yerel çıkarlarımıza halel getirmemeleri kaydıyla gücendirmeyeceğimin güvencesini veririm." (Venizelos: 12)

Venizelos'un telgrafı kullanarak kurduğu argümantasyon ise aşağıdaki gibidir:

Önerme: Konstantinos, savaşın başlamasının ardından İmparator'a Yunanistan'ın "komşusu olan dostlarını gücendirmeyeceğine" dair son derece resmi yeni bir güvence vermiştir.

Vargı 1: Böylece Bulgaristan ve Türkiye ile kendisine saldırmadıkları takdirde savaşmayacağına dair kararının kati olduğu açıklığa kavuşmuştur.

Vargı 2: Böylece, "krallık politikası sadece tarafsızlık değil, en uygun zamanda ve koşullarda savaşa girmenin politikasıydı" şeklindeki Metaksas söyleminin gerçeklere ne derece dayandığını okuyucular da değerlendirilebilir.

"*Metaksas, krallık politikası için tarafsızlıktan çıkmanın tek yolunun Sırbistan'a ve İtilaf Devletleri'ne karşı savaşmak olduğunu kabul ediyorsa orası başka.*" (Venizelos: 12)

Alıntıdan hareketle Venizelos'un, okuyucuları meseleye katarak desteklediği vargılarını, rakibine tezat sunarak[377] doğrulatmak gayretinde olduğu söylenebilir.

Metaksas, Venizelos'un ileri sürdüklerine cevap vermeden önce yine resmi belgelerin gönderilme silsilesine değinerek, Konstantinos telgrafının Dışişleri Bakanlığı'ndan Berlin Büyükelçiği'ne gönderildiğini dolayısıyla Venizelos'un bundan da haberi olduğunu belirtmiştir. Metaksas'a göre "bu gibi resmi belgeler" hükümet tarafından tanzim edilir. Venizelos, Kral'ın sevk etmek istediği telgrafın içeriğini onaylamadığı takdirde istifa etmek durumunda kalır. Böyle bir olay, gerçekleşmemiştir. O halde Venizelos, telgrafı hem görmüş, hem de onaylamıştır. (Metaksas: 10) Buradaki örtük önermenin "Venizelos, içeriğini kendisinin de

[377] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 37.

onayladığı telgraf aracılığıyla Konstantinos'u ülke aleyhinde eylemde bulunmakla suçlayamaz." olduğu ifade edilebilir.

Ardından Metaksas da telgrafın son kesitine odaklanmıştır: "(İmparator'un) *komşularımdan olan dostlarını, onların da bizim Balkanlar'daki yerel çıkarlarımıza halel getirmemeleri kaydıyla gücendirmeyeceğim*". Metaksas, metin kesitindeki "çıkarlara halel gelmemesi" ifadesiyle Konstantinos'un Balkanlar'daki dengeleri de hesaba kattığını dolayısıyla Yunanistan'ın Bulgar taarruzu karşısında Sırbistan'a yardım etme kapısını açık bıraktığını savunmuştur. (Metaksas: 10)

Buradan hareketle tartışmacı iki tarafın da telgrafı kendi bakış açıları doğrultusunda yorumladıklarından söz edilebilir. Ancak Metaksas, Venizelos'u telgrafı kelimesi kelimesine paylaştığı halde aynı makalenin içinde ifadeyi "Yunanistan'a saldırmadıkları takdirde" şeklinde parantez içinde sunarak "çarpıtmakla" ve kendi ifadesinin okuyucu tarafından telgrafın metniymiş gibi algılanmasına "çabalamakla" da yüklemlemiştir.

"*Eğer hayat koşulları, 13 yeni nesil Yunan seçmenin yetiştirilmelerini Sn. Venizelos'un eline bıraksaydı; bu yeni nesil ne de güzel prensiplerle eğitilirdi diye düşünmeden edemiyorum.*" (Metaksas: 10)

Metaksas'ın *tariz* sanatı (övermiş gibi görünerek iğneleme) ile şiddetlendirdiği bu söylemi, Venizelos'un makalesinden kesit barındırması bakımından *metinlerarasılık*, metin kesitinin Venizelos'u "ilkesiz öğretmen" şeklinde yüklemleme aracı olarak kullanılması bakımından ise *bağlamdan bağımsızlaştırma* ve *yeniden bağlamsallaştırma* kavramlarının açıklanması için kabul edilebilir bir örnek teşkil etmektedir.

Venizelos, 12. makalesinde "Kral Konstantinos, İttifak Devletleri'ne karşı savaşmamaya kararlıydı" söylemini desteklemek için bir "olayın" daha söylemsel inşasına girişmiştir. Venizelos, I. Marne Muharebesi'nin[378] öncesinde Kral Konstantinos'tan, Osmanlı Devleti savaşa girdiği takdirde İtilaf Devletleri'ne belirli şartlar altında Yunanistan'ın da yanlarında savaş girmeye kararlı olduğunun

[378] I. Marne Muhaberesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Basil Liddell Hart, *Birinci Dünya Savaşı Tarihi*, 2. B., Çev. Kerim Bağrıaçık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s. 101-125.

açıklanması hususunda izin istemiştir. Ancak Konstantinos, Alman ordusunun Paris'in sadece 70 kilometre uzağında bulunduğunu, beklenen büyük çatışmadan İtilaf Devletleri'nin muzaffer çıkmaları halinde söz konusu teklifi yapmalarının daha uygun olduğunu belirterek öneriyi reddetmiştir. Venizelos üzerinde ısrarla durduğu önerisini kabul ettirmek için Kral'a bir teklifte bulunmuştur. Buna göre Marne Muharebesi'nin İtilaf Devletleri aleyhine sonuçlanması halinde Venizelos istifasını sunacak ve yerine gelecek hükümet verilen kararı geri çekebilecektir. Kral Konstantinos, söz konusu izni bunun üzerine vermiştir. (Venizelos: 12)

Venizelos, anlattığı olayla zemin oluşturduktan sonra Kral Konstantinos'u, Almanya'yı daima Yunanistan'ın önüne koymakla şu şekilde yüklemlemiştir:

"*Sanıyorum ki Kral Konstantinos, aramızdaki anlaşmadan memnuniyet duyuyordu. Çünkü eğer Paris yakınlarındaki muharebe İtilaf Devletleri'nin aleyhinde sonuçlanırsa benim iktidarımdan kurtulacaktı. Eğer muharebe İttifak Devletleri lehine sonuçlanırsa ve Türkiye de yanlarında savaşa katılırsa, Müttefik Güçlere verdiğimiz sözler üzerinden Türkiye'ye karşı savaş açmak zorunda hissetmeyecekti. Çünkü Yunanistan'ın verdiği resmi sözleri kolayca unutan Kral Konstantinos, İmparator Wilhelm'e verdiği 'bize saldırmadıkları takdirde dostlarını gücendirmeyeceğine' dair güvencesini hiçbir zaman unutmamıştır.*" (Venizelos: 12)

Metaksas ise aynı olaya yönelik kendi anlatısında ilk önce, Venizelos'un "gerçekten" I. Marne Muharebesi öncesinde, *muharebenin sonucunu beklemeden,* İtilaf Devletleri hükümetlerine yanlarında savaşa girmeyi önerdiğini kabul etmiştir. Ancak Müttefiklerin Venizelos'a *uslu durması gerektiği, çünkü hâlihazırda ona ihtiyaç duymadıkları* cevabını vererek önerisini reddettiklerini ileri sürmüştür. (Metaksas: 10)

Görüldüğü üzere Metaksas, Venizelos'un savaşın gidişatına dikkat etmeden ülkesini sonucu belli olmayan bir sürece ittiğini örtülü bir şekilde önermiştir. Sonrasında İtilaf Devletleri'ni Venizelos'a "uslu durmasını" söyleyen bir büyüğü gibi göstermiş; dolayısıyla Venizelos'u da "laf dinleyen çocuk" olarak sunmuştur. Venizelos'un Konstantinos ve Almanya arasındaki ilişkiye atfettiği niteliğin benzerini Metaksas'ın da Venizelos ve İtilaf Devletleri için oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

3.3.6. Yunanistan'ın 1914 Ağustos Ayında Savaşa Girmesi İçin İletilen İngiliz Teklifinin Sonuçsuz Kalması

Bir önceki başlıkta bahsedildiği üzere Venizelos ile Konstantinos'un aralarında anlaşmasının ardından Yunanistan, İtilaf Devletleri'ne Osmanlı Devleti ile girecekleri savaşta yanlarında yer almayı önermiştir. Buna binaen İngiliz Donanma Bakanı Winston Churchill, 21 Ağustos 1914 (Jülyen) tarihinde Kral Konstantinos'a gönderdiği telgrafı ile Gelibolu üzerine ortaklaşa bir saldırı düzenlemeyi teklif etmiştir. Venizelos'un yeni söylem konusu bu tekliflerin Kral Konstantinos tarafından reddedilmesi üzerinedir.[379] Meselenin Konstantinos ile II. Wilhelm'in I. Dünya Savaşı başlamadan önce aralarında anlaştıkları savının desteklenmesi için açıldığı söylenebilir.

Venizelos, 13. makalesinde ilk olarak Winston Churchill'in, Yunan donanmasında görevli Amiral Mark Kerr aracılığıyla gönderdiği telgrafa yer vererek zemin oluşturmaya başlamıştır: Telgrafta, Osmanlı Devleti'yle yapılacak savaşta İngiltere ve Yunanistan'ın müttefikler olarak, Yunan kara ve deniz komutanlıklarının da işbirliğiyle nasıl bir savaş politikası izleyeceklerinin irdelenmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Ardından İngiliz Donanma Bakanlığı'nın konuyla ilgili görüşleri sıralanmıştır. Buna göre, Türk ve Alman gemilerine karşı kesin ve kararlı bir üstünlük sağlanması için Yunan donamasına bir filo ve filotilla[380] verilecektir. Çeşitli savaş gemilerinden oluşan donanmaya amiral gemisi olarak İngiliz dretnotu "Adamastos"[381] tayin edilecektir. Gerekli görüldüğü takdirde daha fazla gemiyle destek sağlanabilecektir. Donanmadaki üstünlük sayesinde Gelibolu Yarımadası'nı işgal etmenin Yunan ordusunun yararına olduğu belirtilmiştir. Böylelikle, Çanakkale Boğazı'nın açılacağı ve İngiliz-Yunan donanmasının Marmara Denizi'ne girerek Türk-Alman savaş gemilerini batırabileceği ifade edilmiştir. Venizelos, telgrafı paylaştıktan sonra makalesinde şu ifadeye yer vermiştir:

---

[379] Eleftherios Venizelos, "13", *Πατρίς*, 27.10.1934.

[380] Dörtten fazla muhrip veya daha küçük savaş gemilerinden ve denizaltılardan meydana gelen filo. Bkz. http://www.lugatim.com/s/filotilla, (26.06.2020).

[381] Söz konusu dretnot, Churchill'in anılarında (1907 yılında denize indirilen) "Indomitable" olarak geçmektedir. Venizelos'un, Churchill telgrafını alıntılarken geminin "boyun eğmez" anlamına gelen adını Yunan dilindeki karşılığı olan "Adamastos" (Αδάμαστος) şeklinde tercüme ettiği anlaşılmaktadır. Bkz. Winston Churchill, *The World Crisis 1911-1918*, Vol. I, Odhams Press, London b.t.y., s. 443-444.

"*Kral ile yakın ilişki içerisinde olan Amiral Kerr, varlığından ilk defa Büyük Savaş bittikten sonra Sn. Winston Churchill'in ünlü 'The World Crisis' kitabı vesilesiyle haberdar olduğum yukarıdaki telgrafı Kral'a bildirmiştir.*" (Venizelos: 13)

Görüldüğü üzere Venizelos, satır arasında Konstantinos'un ülke menfaatlerini ilgilendiren önemli bir belgeyi sorumlu başbakandan gizlediğine dair örtük önermesiyle çerçeveleme stratejisine başvurmuştur.

Venizelos'un anlatısına devam edilecek olursa: Amiral Kerr, Kral'a Churchill'in teklifine ne cevap verdiğini sormuştur. Kral, ise Osmanlı Devleti ile savaşmaya niyetli olmadığını, ilk önce Osmanlı Devleti'nin Yunanistan'a saldırdığı takdirde İngiltere'nin yardımını kabul etmeye istekli olduğunu açıklamıştır. Böylece Amiral Kerr, Konstantinos'un huzurunda İngiliz Donanma Bakanlığı'na cevap telgrafını hazırlamıştır. Kral'ın cevap için Venizelos'un da onayının alınması gerektiğini belirtmesinin ardından Amiral Kerr, Venizelos'u ziyaret etmiş ve cevap telgrafını gösterip onay istemiştir. Venizelos, cevabı "doğal olarak" reddettiğini kaydetmiştir. (Venizelos: 13)

Ardından Konstantinos'un fikrini değiştirmek için yazdığı 7 Eylül 1914 (Miladi) tarihli uzun mektubunun tamamını paylaşmıştır. Venizelos'un mektubundan özetle bahsedilecek olursa: Venizelos, Kral'ın İngiliz Donanma Bakanlığı'ndan gelen memoranduma cevabının "ilk olarak Türkiye saldırmadığı takdirde, Yunanistan'ın Türkiye ile savaşmayı reddettiği" yönünde olamayacağını düşünmektedir. Bu yüzden Saray ve sorumlu hükümet arasındaki ahengin korunması için istifasını sunmaktadır. Yanılgıya düşmemeleri gerekir. Nitekim Osmanlı Devleti, uzun süredir Yunanistan'a karşı "ilan edilmemiş" bir savaş yürütmektedir. Osmanlı Devleti, Batılı güçlerin Ege Adaları konusundaki kararını tanımayı kabul etmediği için topraklarında yaşayan Rum nüfusun önemli bir bölümünü yerlerinden etmiştir. Alman desteğinin verdiği "küstahlıkla" benzer hareketlerine devam edecektir. Güçlü müttefiklerle Osmanlı Devleti'ne karşı savaşa girilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Fırsat kaçırılarak, elzem olduğu takdirde müttefikler ve dostlar olmadan mı savaşa girilecektir? Yunanistan, Osmanlı Devleti ile tek başına bir savaşa girdikten sonra galip gelse dahi sadece adaları koruyabilir. Fakat Anadolu'daki Rumların daha ağır bir "imha" yaşamasını engelleyemez. Rum nüfus, ancak İtilaf Devletleri ile alınacak bir zaferden sonra tam

anlamıyla korunabilir. Böylece tercih edilmesi gereken yol açıktır. Venizelos, notasının sonunda istifasını tekrarlarken "krallığa karşı sarsılmaz güven duygularını" da sunmuştur. (Venizelos: 13)

Venizelos, daha önce de söz edildiği üzere makalesinin büyük çoğunluğunu meseleye dair zemin oluşturmak için kullanmıştır. Buradan hareketle şu sonuçlara ulaştığı söylenebilir:

- Bir taraftan, Almanya ile olan bağlarına zarar gelmemesi için ülkenin başbakanından hayati bilgileri saklayan (*suistimal*) olumsuz bir Konstantinos temsili oluşturmuştur.
- Öte yandan kendisini, Konstantinos'u yanılgısından döndürmeye ve doğru yola sevk etmeye çalışan, aralarında fikir ayrılığı bulunsa da krallığa olan sarsılmaz güvenini yineleyen olumlu bir sosyal aktör olarak sunmuştur.

Venizelos, ertesi gün basıma verdiği makalesine, Konstantinos'un kendisine aynı gün içerisinde verdiği cevabı aktararak başlamıştır.[382] Bağlam bilgisinin eksik kalmaması açısından Konstantinos'un cevabından da bahsedilmelidir: Konstantinos, cevabında Venizelos'un savlarını güçlü bulduğunu ve eksiksiz kabul ettiğini; ancak bunlar hakkında daha önce de konuştuklarını ve hemfikir olduklarını söylemektedir. "Emekleri karşılığında alacakları mükâfatın" İngiltere'den "belirli" bir şekilde istenmesi ya da en azından bu konudan bahsedilmesi ve ne türde olacağının önerilmesi gerektiği fikrini taşımaktadır. Venizelos ise muhtemelen "pazarlık" yapmamak için "mükâfat" istemeksizin işbirliği yapmak ve İngiltere'nin cömertliğine kalmak görüşündedir. Kral, bunun "fikir ayrılığı" kelimesiyle nitelendirilemeyecek bir "nüans" olduğunu vurgulamaktadır. Amiral'e resmi olarak, İngiliz Donanması özellikle Gelibolu'dan bahsettiği için harekâtın üstünde çalışılması için Genelkurmaya ileteceği cevabını verdiğini ve bunu hâlihazırda Venizelos'un da bildiğini belirtmiştir.

Ardından Amiral Kerr'i iyi tanıdığı için muhabbet ettiklerini ve duruma yönelik genel çerçevede konuştuğuna dikkat çekmiştir. "Ebedi İmparator ile arasını bozmamak için" Üçlü İtilaf Devletleri tarafından ilan edilen savaşta yer almaktansa, şahsen Türkiye'nin Yunanistan'a saldırmasını tercih ettiğini söylemiştir. Bu

[382] Eleftherios Venizelos, "14", *Πατρίς*, 28.10.1934.

konuştuklarının "resmi cevap niteliği taşımadığını" belirten Kral, ne Üçlü İtilaf'a karşı duyarsız kalmak ne de Almanya'ya bağlı gözükmek istemediğini, ülkenin ve "Tanrı'nın inayetiyle" lideri olduğu halkın çıkarından başka bir şey gözetmediğini ve "gücü yettiğince sadece Yunan politikası yürütmeye çalıştığını" yazmıştır. Kral, daha önce anlaştıkları bir konu hakkında fikrini değiştirdiğini kendisinden önce Amiral Kerr'e söylediğini düşünerek Venizelos'un kendisini şaşırttığını söylemiştir. Başbakan ve insan olarak Venizelos ile olan ilişkilerinde her zaman dürüst ve samimi olduğunu belirtmiş; istifayı gerektirecek bir durum olmadığından talebini kabul etmediğini bildirmiştir. (Venizelos: 14)

Venizelos, Konstantinos'un yukarıdaki cevabını yorumlarken bazı retorik araçları kullanmıştır (Venizelos: 14):

Retorik soru: "*Kral ile son derece yakın dostluk ilişkisi olan Amiral Kerr, nasıl olur da temelini beraber hazırladıkları cevap metnini tahrif ederek iletebilir?*" Bu sorunun içinde barındırdığı örtük önermeye göre, İngiltere Donanma Bakanlığı'na gönderilmek üzere hazırlanan cevap, Kral Konstantinos'un diktesiyle hazırlanmıştır. Kral'ın "savaşa girilmesi için ilk önce Türkiye'nin saldırmasını tercih ettiğine" dair ifadesinin resmi cevap niteliği taşımadığı açıklaması gerçekleri yansıtmamaktadır.

Paralipsis[383]: "*Öte yandan Kral'ın 'emeğimiz karşılığında alacağımız mükâfat', 'Ebedi İmparator ile aramı bozmamak için', 'gücüm yettiğince Yunan politikası yürütmeye çalışıyorum' gibi ifadelerinin üstünde durmak istemiyorum.*" Venizelos, bunlardan söz etmek istemediğini belirtse de aslında tam da söz konusu ifadelere dikkat çekmek istemiştir. Nitekim aşağıda da görüleceği üzere *paralipsis*, *ad hominem* argüman oluşturmak için iyi bir başlangıç noktası teşkil edebilir.

Anacoenosis[384]: "*Sanırım bu ifadelerin bir Kral'dan beklenen nezaket, vakar dili ve duygusuyla bağdaşmadığını Sn. Metaksas da kabul edecektir.*" Venizelos,

[383] Türkçede "sözaçmazlık" ya da "demezcilik" olarak anılan bir retorik sanatıdır. Eksik bırakmak, atlamak, sözünü etmemek gibi anlamlara gelen Yunanca "παράλειψις" kelimesinden adını alan sanat, ayrıca *apophasis* (απόφασις) olarak da anılmaktadır. Buna göre hatip bir konuyu, hakkında söz etmek istemezmiş gibi davranıp dile getirir. Bkz. Tahir Nejat Gencan - Haydar Ediskun - Baha Dürder - Enver Naci Gökşen, *Yazın Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1974, s. 115.

[384] Kökeni, açıklama, bildiri manasına gelen Yunanca "ανακοίνωσις" kelimesine dayanan retorik sanatına göre hatip, dinleyicilerinin/okuyucularının ya da rakiplerinin tartışma konusuyla ilgili düşüncelerine veya yargılarına başvurur. Ancak genellikle konu üzerindeki kendi bakış açısının haklı

burada ahlaki değerler üzerinden Konstantinos'u yüklemlerken, bunun reddedilemeyecek şekilde haklı olduğunu sezdirerek rakibini de ithamını kabul etmeye davet etmektedir.

Venizelos'un, Konstantinos'un cevabı ve kendisinin dikkat çektiği hususlar üzerinden yaptığı uslamlama, aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Venizelos: 14):

Önerme 1: Cevabı dikkatle okuyanın aklında, Kral'ın inkâr edilemez olayları çarpıtmak istediğine dair hiçbir şüphe kalamaz.

Önerme 2: Buraya kadar ortaya konulanlar, Kral Konstantinos'un daha savaştan önce Kayzer'in yanına çekildiğine dair bir şüphe bırakmamaktadır.

Vargı: Böylece, Yunanistan'ın tarafsızlıktan çıkarak İtilaf Devletleri yanında savaşa girmesi için çıkan onca fırsatın, Kral tarafından neden inatla reddedildiği anlaşılmaktadır.

Görüldüğü üzere Venizelos, Kral Konstantinos'un cevabında gerçekleri çarpıttığını ileri sürerek, savaş öncesinde Almanya ile anlaşma sağladığı önermesini kurmaktadır. Yine bu önermeden ilerleyerek İtilaf Devletleri yanında savaşa girme fırsatlarının kaçırılmasına makul bir sebep sunmaya çalışmaktadır. Venizelos'un, Amiral Kerr olayında Konstantinos'un kullandığı ifadeleri kendisine karşıt politik görüşler içermesi üzerinden eleştirmesi kabul edilebilir bir durumdur. Ancak makalede paylaşılan yazışmaların, Konstantinos ile II. Wilhelm'in savaş öncesinde anlaşma sağladığı vargısına ulaşmak için geçerli kanıt sunduğunu kabul etmek güçtür.

Metaksas da konuyu bu noktadan ele alarak "ilgili makaleleri iki-üç defa okuduğuna; ancak Venizelos'un bunlarla ne kanıtlamak istediğini anlamadığına" dikkat çekmiştir. Metaksas, tartışma stratejisiyle Venizelos'un yazdıklarından şu sonuçları çıkarmıştır[385]:

Kral Konstantinos, Osmanlı Devleti ile savaşmaktan kaçınmak istemiş; zorunda kaldığı durumda da en azından ciddi ve güvenilir karşılıklar elde etmeye çalışmıştır. (*avantaj* toposu)

---

olduğunu veya ortak çıkarlara hizmet ettiğini ima eder. Bkz. *Silva Rhetoricae*, http://rhetoric.byu.edu/, (28.08.2020).

[385] İoannis Metaksas, "11", *Καθημερινή*, 30.10.1934.

Venizelos ise 1914 Ağustos ayında Osmanlı Devleti ile "ne olursa olsun ve hemen" savaşa girilmesini istemiştir. (*dezavantaj* toposu)

Metaksas, "konu çok basit" değerlendirmesini yaparak sürece dair kendi anlatısını, kronolojik bir şekilde oluşturmuştur. Buna göre Churchill, 21 Ağustos 1914 tarihinde Amiral Kerr'e Yunan Kara ve Deniz Kuvvetleri ile Çanakkale'ye yapılacak olası bir harekâtın planlanması görevini vermiştir. Bu nedenle Kerr, önce Kral ve sonrasında Venizelos ile görüşmüştür. "Kızgın" Venizelos, 24 Ağustos 1914 tarihinde verdiği uzun bildirisiyle Kral'a istifasını sunmuştur. Kral, aynı gün içerisinde cevap verdiği mektubuyla Venizelos'a "noksansız" açıklamada bulunmuştur. Venizelos iki gün sonra, istifasını geri çekmiştir. (Metaksas: 11)

Metaksas'ın *post hoc, ergo propter hoc* argümanıyla[386] varmak istediği sonuç şu şekilde ifade edilebilir: Kral Konstantinos'un *noksansız* açıklaması, kendisini haksız çıkaracak bir eylemin bulunmadığını kanıtlamaktadır. Bu nedenle Venizelos, istifasında diretmemiştir.

Metaksas'ın anlatısının devamına göre Amiral Kerr, 26 Ağustos 1914 tarihinde Kral'ın emrine binaen Genelkurmay Başkanı (Metaksas'ın kendisi) ve Donanma Komutanı'yla buluşmuştur. Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında çıkacak bir savaşın, özellikle Çanakkale'ye taarruzu ilgilendiren, tüm koşulları üzerine tartışmışlardır. Ancak (Metaksas: 11):

Önerme: Churchill'in isteği doğrultusunda Amiral Kerr ile yapılan müzakere "tam anlamıyla hiçbir sonuç" getirmemiştir.

Garanti: Churchill'in I. Dünya Savaşı'na dair anılarında da ifade ettiği üzere, İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey, etraflıca düşündükten sonra hükümetine danışarak Venizelos'un teklifini reddetmiştir.

Anacoenosis: O zaman Venizelos'a soruyoruz. 1914 Ağustos ayında savaşa girmesini kim reddetti? Ve Kral'ın suçu ne?

---

[386] Latince "bundan sonra, dolayısıyla bunun yüzünden" şeklinde çevrilebilecek, kısaca *post hoc* olarak adlandırılan safsata türü, A olayının B olayına neden olduğunu sadece A olayının daha önce gerçekleşmesi kanıt sunularak iddia edilmesiyle ortaya çıkar. Bkz. Walton, *Informal Fallacies*, s. 206-209.

Vargı: 1914 Ağustos ayında Venizelos'un tarafsızlıktan çıkma politikasının, Kral değil, Müttefikler reddettiği için başarısız olduğundan kimse şüphe duyamaz.

Metaksas'ın Venizelos ile aynı kaynağa, Churchill anılarına, atıf yaparak iç grubundan Konstantinos'u haklı çıkarmak istediği anlaşılmaktadır. Hatta Churchill'in anılarındaki, Yunan ordusunun İtilaf Devletleri'ne tahsis edildiğine dair görüşten yola çıkarak Konstantinos'un Almanya ile anlaşmaya varmadığına dair örtük önerme sunmuştur: "*6 Ağustos 1914 tarihinde dönemin Yunanistan Başbakanı Venizelos, tuhaf bir biçimde Kral Konstantinos'un rızasını almayı başardıktan sonra, Yunanistan'ın tüm ordusunu ve donanmasını, istendiği anda kullanılmak üzere İtilaf Devletleri'ne kesinkes tahsis etmiştir.*" (Metaksas: 11)

Metaksas, "Konsantinos'un ifadelerinin bir kraldan beklenen nezaket, vakar dili ve duygusuyla bağdaşmadığına" dair ithamını onaylatmak için kendisine seslenen Venizelos'a cevap vermiştir. Rakibi Venizelos gibi *ad homineme* başvurmuş; fakat bunu Konstantinos'u olumlamak için kullanmıştır: "*Kral'ın mektubu, karşısındaki insana kalbini açan samimi bir insanın mektubudur. Krallığa karşı sarsılmaz güven duygularını birkaç saat önce yazılı şekilde ifade eden karşısındaki kişiyi de kendisi gibi samimi sanmıştır.*" (Metaksas: 11)

Keza Churchill'in anılarında olduğu gibi, Amiral Kerr'i de tanık göstererek Venizelos'u "kendi silahıyla vurmak"[387] istemiştir. Konstantinos'u olumlamak ve Venizelos'a yönelik olumsuz temsilini yoğunlaştırmak için Amiral Kerr'in 1927 tarihli anılarında kaleme aldığı düşüncelerine (tam künyesini vererek) başvurmuştur (Metaksas: 11):

Konstantinos: "*Kral Konstantinos ve Venizelos'un karakterleri birbirlerinden iki kutup gibi ayrılmaktadırlar. Kral, diplomat değildi. Savaş, strateji ve taktik konularında maharetli doğru ve dürüst bir askerdi. En ufak bir konuda dahi samimiydi ve entrikadan hoşlanmıyordu… Belki de üst sınıflardan daha çok basit askerlerin ve küçük insanların iyiliği için çaba sarf ediyordu. Haksızlıktan nefret ediyor, başkalarının üzüntüsü ya da mutsuzluğu karşısında kolayca duygulanıyordu…*"

[387] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 45.

Venizelos: "*Giritli avukat olan Venizelos, hayatı süresince görevli olduğunu düşünen bir devrimci, büyük bir hatipti… Doğuştan entrikacıydı ve Kral'ı gibi açık yöntemler yerine manevralarla işini yapmayı tercih eden biri izlenimi oluşturuyordu. Tarihe eski Yunan İmparatorluğu'nu yeniden kuran kişi olarak geçmek istiyordu. Ancak büyük eserine kendinden başka bir ortak istemiyordu. …tarif edilemez kibri zaaf oluşturuyordu. Bir başka zaafı ise şüpheciliğiydi. …kaynağına, kayda değerliğine bakmaksızın kulağına çalınan her masala inanıyordu. … Bu kadarı yeterli olsa da, Hanedanlığı ve anayasayı altüst eden, siyasi rakiplerinden yüzlercesinin öldürülmesinden sonra Yunanistan'ı çatışan ihtirasların içinde ve Kuzey, Doğu ve Batı'daki komşularının insafına bırakan bu zeki adam hakkında bir fikir oluşturmak için daha pek çok örnek verebilirim.*"

Görüldüğü üzere, Kerr'in anılarından yaptığı alıntılarda Kral Konstantinos'a yönelik yalnızca "iyi" nitelendirmeleri kısaca aktarırken; Venizelos'u "kötü" gösteren tarafları uzunca aktarmayı seçmiştir.

3.3.7. Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na Katılma Meselesi

Amiral Kerr olayının ardından, ikili asıl meseleye gelerek "1915 Çanakkale Harekâtı" ve "Yunanistan'ın bu harekâta giriştiği takdirde başarıya ulaşıp ulaşmayacağı" üzerine tartışmışlardır.

Venizelos, 1915 Şubat ayının son on gününde, bir Yunan kolordusunun Üç Büyük devlet ile ortaklaşa yapacağı çıkarmanın *kesin başarıyla taçlandırılacağını* kanıtlayacak iki neden sunmuştur (Venizelos: 14):

1. O dönemde Gelibolu Yarımadası'nda bulunan Türk kuvvetlerinin tümü 7000 askere tekabül ediyordu ve oradaki çeşitli tabyaların savunmasında görevliydiler. Çıkarmaya karşı direnecek ve yarımadanın işgali için yapılacak ileri harekâtı engelleyecek piyade birlikleri bulunmuyordu.
2. Osmanlı makamları, Gelibolu'nun Yunan ordusunca işgalini beklemektedirler ve en önemli belgelerle İstanbul'u terk edip Anadolu'nun

içlerine kaçmaya hazırdırlar. Bu amaç için tüm demiryolu vasıtaları, Sirkeci Garı'nda[388] hazır tutulmuştur.

Venizelos, bu istihbaratın İstanbul'da görevli Yunan askeri ataşesinden sağlandığını kanıt olarak göstermiştir. ABD İstanbul Büyükelçisi Morgenthau'nun konumu dolayısıyla edindiği bilgiler ışığında savaş sonrasında kaleme aldığı eserde bu bilgileri onayladığına da dikkat çekmiştir. Böylece Gelibolu'daki gelişmeler hakkında o dönemde daha güvenilir bilgiye ulaşılamayacağı sonucuna ulaşan Venizelos, kendi savının üstünlüğü hakkında okuyucusunu *otorite* toposuyla ikna etmek istemektedir.

Öte yandan rakibi Metaksas'ı da, I. Dünya Savaşı başlamadan önce Gelibolu'ya başarılı bir çıkarma yapılabileceğini teklif etmesi açısından tanık olarak göstermiştir.[389] Metaksas'ın etkileyici tanıklığı ile güçlü İngiliz-Fransız donanmasının yardımını alan bir Yunan kolordusunun Gelibolu Yarımadası'nı tamamen güven içinde zapt edebileceğini açıklığa kavuşturacağını ileri sürmüştür. Venizelos, "etkileyici" olarak adlandırdığı tanıklıkla bir taraftan da rakibini Gelibolu'nun işgali konusunda "ağız değiştirmekle" yüklemlemiş ve dolayısıyla (iki tarafın makalelerinde de genel manada üzerinde durulan) **kendisiyle tezat düşen siyasetçi** algısı yaratmaya çalışmıştır.

Venizelos'un anlatısına göre Liberal Parti hükümeti, Osmanlı Devleti'nin İngiliz tersanelerinden sipariş edilen yeni iki dretnotu[390] teslim alması halinde, donanmada üstünlük sağlayarak saldırıya geçeceğine ve "Yunanistan'ı adalarından" mahrum edeceğine dair endişe halindedir. Metaksas'ın başkan yardımcılığı görevini yürüttüğü Genelkurmay Başkanlığı, daha 1914 Mayıs ayından itibaren, Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'ne yeni dretnotlarını teslim almadan saldırması, Gelibolu Yarımadası'nı işgal etmesi ve böylece Osmanlı Devleti'ni adalar üzerindeki Yunan egemenliğini tanımak zorunda bırakması gerektiğini savunmuştur. Anılan harekâta

[388] Venizelos, sunduğu nedene ABD İstanbul Büyükelçisi Henry Morgenthau'yu tanık göstermektedir. Morgenthau'nun anılarında uyumlu bilgiler bulunmaktadır. Fakat herhangi bir gar ya da istasyon adı geçmemektedir. Söz konusu dönemde Sirkeci Garı'ndan Anadolu'ya geçen bir hat olmadığı göz önünde bulundurulduğunda Venizelos'un hata yaptığı anlaşılmaktadır. Bkz. Henry Morgenthau, *Ambassador Morgenthau's Story*, Doubleday - Page & Company, New York 1919, s. 184-201.
[389] Eleftherios Venizelos, "15", *Πατρίς*, 29.10.1934.
[390] Anılan gemiler, Osmanlı Devleti'nin vatandaşlarından topladığı yardımlarla satın aldığı; ancak İngiltere'nin Dünya Savaşı'nı bahane ederek el koyduğu "Sultan Osman I" ve "Reşadiye"dir.

yönelik çalışma ise yine daha Büyük Savaş başlamadan önce yapılmış ve elzem planlar hazırlanmıştır. (Venizelos: 15)

Venizelos, zeminini oluşturduğu söyleminde *antithesis*[391] ve *hypophora* sanatlarının bileşimine başvurarak Metaksas'ı "Alman menfaatlerini gözetmekle" etiketlemiştir:

"*Genelkurmay Başkan Yardımcısı Metaksas, nasıl oluyor da Türkiye ile savaşımızın Alman menfaatlerine zarar vermediği zaman, sadece Yunan birlikleriyle Gelibolu Yarımadası'nın işgal edilmesini önerebiliyor? Ve aynı adam, Üç Büyük Güç ile ittifak halinde ve güçlü İngiliz-Fransız donanması işbirliğiyle yürütülmesi söz konusu olduğunda bu harekâtı nasıl son derece tehlikeli bulabiliyor? ...çünkü güçlü İngiliz-Fransız donanması işbirliğiyle yapılacak bu harekât, Alman menfaatlerine zarar verecekti*." (Venizelos: 15)

Devamında, rakibinin getirebileceği eleştiriyi ortaya koyup; kendi belirlediği bu eleştiriyi çürütmeye çalışmıştır:

"*Belki Sn. Metaksas, 1914 yazında Gelibolu'ya yapılacak harekâtın daha kolay gerçekleştirileceği; çünkü o dönemde yarımadada bulunan Türk askeri gücünün 1915 Şubat ayındakinden daha zayıf olduğu eleştirisini getirecektir.* ***Bu eleştiri geçerlidir.*** *Ancak, bu esnada artan Türk askeri gücünün ne önemi vardı? Çünkü bu artış, çeşitli tabyaların muhafazasıyla görevlendirilmiş 7 bin askeri geçmiyor ve ciddi bir çıkarmayı püskürtmek için tamamen yetersizdi.*" (Venizelos: 15)

Venizelos, *paromologia*[392] adı verilen bu sanatla (koyu), kendi argümanındaki zayıf olan/gösterilebilecek noktayı kabul etmiştir. Ancak bunu daha güçlü olduğunu düşündüğü diğer bir savı ileri sürmek için kullanmıştır.

Venizelos, rakibinden gelebilecek eleştiriyi çürüterek oluşturduğu bu yeni zemini kullanarak Kral'ı ve (Metaksas'ın da görev aldığı) Genelkurmay Başkanlığı'nı haksız çıkarmak istemiştir. *Suistimal* toposuna dayanarak başvurduğu tartışma stratejisinin şeması aşağıdaki gibi kurulabilir (Venizelos: 15):

---

[391] Zıt anlamlı sözcüklerin veya iki tezat düşüncenin kıyaslanması yoluyla yapılan retorik sanatıdır. Bkz. *Rhetorica Ad Herennium*, s. 377.

[392] *Silva Rhetoricae*, http://rhetoric.byu.edu/, (31.08.2020).

Önerme:

- Eğer Kral ve Genelkurmay Başkanlığı, Yunan menfaatlerine karşı bu kadar kör olmasaydılar;
- Eğer Kral, "Ebedi Alman İmparator" ile arasının bozulmasından korkmasaydı;
- 1914 Mayıs ayında Genelkurmay Başkanlığı tarafından planı hazırlanan Gelibolu Harekâtı, Eylül ayı sonlarında gerçekleştirilirdi.

Vargı: 1915 Şubat ayında yapılacak harekât daha büyük fedakârlıkta bulunulmasını gerektiriyorsa, sorumlusu Kral ve Metaksas'tır.

Venizelos'un yukarıda kapsamlayış (*synecdohe*) yoluyla, diğer bir ifadeyle bütün-parça ilişkisi bakımından kapsamını daraltarak "Genelkurmay Başkanlığı" adını Metaksas'ın yerine kullandığı göze çarpmaktadır. Venizelos, aynı kapsamlayışı söyleminin devamında da kullanmaya devam etmiştir. Bu esnada olumlu iç grup ve olumsuz dış grup temsili üzerinden ve tabii olarak kendisini "sorunları en iyi şekilde çözebilecek aktör" olarak önererek, 1914 yazında Çanakkale Harekâtı'nın neden yapılamadığına dair adlandırma ve yüklemleme stratejileri ile (koyu işaretlenmiş) açıklık getirmektedir:

"*Eğer* (Churchill'in 1914 Ağustos ayında gönderdiği) *telgraftan haberim olsaydı; o zaman İngiliz hükümetinin Gelibolu'nun işgali için bizi donanmasıyla desteklemeye kararlı olduğunu anlar ve harekâtın hemen hazırlanması ve gerçekleştirilmesi için* ***ısrarcı olurdum***. *Çünkü o zaman hâlâ* ***nüfuzum çok güçlüydü*** *ve* ***Yunanistan'daki Alman propagandası daha meyvelerini vermemişti***. *Böylece Kral, kamuoyunda* ***Yunan menfaatlerine değil de yabancılara hizmet eden kişi*** *olarak görülmemek için büyük ihtimalle politikamı izlemek zorunda kalırdı. Çünkü kamuoyunun, Mayıs ayında Gelibolu'nun işgalini öneren Genelkurmay Başkanlığı'nın dört ay sonra* ***dünyanın en büyük deniz gücünün*** *işbirliğiyle yapılacak harekâtı reddetmesini anlaması imkânsızdı*." (Venizelos: 15)

Venizelos, "*Metaksas'ın sorumluluğu burada da son bulmamıştır.*" yüklemlemesiyle bir meseleye daha değinmiştir (Venizelos: 15): "The World Crisis" kitabından öğrendiğine göre Churchill, Çanakkale Harekâtı'nı Gelibolu'ya eşzamanlı bir çıkarma yaparak yürütmek istemiştir. Ancak General Kitchener, donanmaya söz verdiği çıkarma birliğini tahsis etmekten vazgeçmiştir. Venizelos, Churchill ile görüştüğünde Kitchener'in vermeyi reddettiği çıkarma birliğini neden Yunanistan'dan istemediğini sormuştur. Churchill, Amiral Kerr olayından ve Genelkurmay Başkanlığı'nın tutumundan sonra harekât için Yunanistan'a güvenemediğini; çünkü harekâtın Almanlara ihbar edileceğinden ve baskın niteliğini yitireceğinden korktuğu cevabını vermiştir. Böylece Venizelos'un, anlatısıyla "Almanya lehine hareket eden Metaksas" algısını perçinlemeye çalıştığı ileri sürülebilir.

Venizelos'un 15. makalesinin ele aldığı son konu, Metaksas'ın "1914 Eylül ya da 1915 Şubat ayında güçlü İngiliz-Fransız donanmasının yardımıyla Gelibolu'nun işgalinin başarısız olacağını" kanıtlamaya çalışmasıdır. Venizelos'a göre Metaksas, bu konuda Müttefikler tarafından "çok daha sonra"[393] yapılan işgal denemesini örnek göstererek ciddiyetten uzaklaşmaktadır. Venizelos'un bu görüşü reddetmesi çok doğaldır. Çünkü olası Çanakkale Harekâtı'na yönelik öne sürdüğü en büyük dayanağıyla (başlığın başında belirtilen 1. neden ile) ters düşmektedir. Ona göre 1915 Şubat ayında ve özellikle 1914 Eylül ayında bölgede bulunan Türk askeri gücü önemsiz ve yetersizdir. Ancak, Müttefikler tarafından daha sonra gerçekleştirilen harekât esnasında toplanan Türk kuvvetleri önemli ölçüde olabilmiştir. Türkler, çıkarmayı önleyemeseler dahi, ilerleyişi kesinkes durdurmuş ve tüm harekâtı başarısızlığa uğratmışlardır.

Metaksas, rakibinin 1914 yazında ve 1915 Şubat ayında Gelibolu'yu muhafaza eden Türk birliklerinin yetersiz olduğuna dayanan iddiasını çürütmek için kapsamlı dayanaklar sunmuştur.[394] Bu, Çanakkale'ye olası harekâtın planını hazırlayan subay olduğu için beklenen bir durumdur. Nitekim Metaksas, 1914 yılı Şubat, Mart ve Nisan aylarında emrindeki subaylarla birlikte etraflıca hazırladıkları

[393] Venizelos, Çanakkale Deniz Muharebeleri'nin ardından 25 Nisan 1915 tarihinde başlayan İtilaf Devletleri çıkarmasını kastetmektedir.

[394] Nitekim dört makalesini bu konuya ayırmıştır. Bkz. İoannis Metaksas, "12", *Καθημερινή*, 01.11.1934; "13", *Καθημερινή*, 02.11.1934; "14", *Καθημερινή*, 03.11.1934; "15", *Καθημερινή*, 04.11.1934.

tablo, plan ve haritaları içeren uzun rapora ve 17 Şubat 1915 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'ndan istifa ederken Venizelos'a sunduğu teferruatlı açıklamaya dayanarak tüm meseleyi irdelemiştir.

Metaksas, 12. makalesinde ilk olarak Venizelos'un kendisini "tanık" göstererek oluşturduğu önermelerine cevap vermiştir. *Paromologia* ile "gerçekten de" Yunanistan'ın Çanakkale'yi işgal etmesi konusunda ısrar ettiğini kabul eden Metaksas, Balkan Savaşları ile elde edilenlerin kaybedilmesi tehdidi karşısında Türkiye'ye karşı donanma üstünlüğü sağlanması gerekliliği üzerinden eylemini *tehlike* toposuyla meşrulaştırmıştır. Söylemindeki tehlikeyi yaratan ise "yanlış donanma politikası yürüten" Venizelos'tur. O halde ısrar eylemi, her şeyden önce yanlış politikanın "düzeltilmesi" için gerçekleşmiştir. Metaksas, Venizelos'un kendisini tanık gösterirken iddia ettiklerinin zayıflığını mübalağa sanatını kullanarak rasyonelleştirmektedir:

"*Sn. Venizelos, bununla kendimle fikir ayrılığına düştüğümü kanıtlayabileceğini düşünüyor. Venizelos'u temin ederim ki Çanakkale'yi fethetmesi, kendimle tezat düşmemi kanıtlamasından daha kolay olurdu.*" (Metaksas: 12)

Metaksas, Çanakkale meselesinin "doğuşunu, gelişimini ve batışını, kısa ve özlü bir şekilde" ele almadan önce Venizelos'un "şüphelerine" cevap vermiştir. Şüphelerden ilki, Venizelos'un İngiliz Donanma Bakanlığı tarafından gönderilen telgrafı ilk defa Churchill'in 1925 yılından sonra yayımlanan kitabında görmesi, bu yüzden 1914 Eylül ayında Çanakkale harekâtın gerçekleştirilmesinde ısrar edememesidir. Metaksas, meseledeki görüşünü yinelemektedir: Venizelos'un sözü edilen telgraftan kesinlikle haberi vardır. Kanıt olarak Venizelos'un kendi makalesinde (Venizelos: 14) bütünüyle paylaştığı Kral Konstantinos'un mektubunu ve mektubun içindeki "*Amiral'e, sizin de haberdar olduğunuz açıklamasına cevaben dedim ki…*"[395] şeklindeki ifadeyi göstermektedir. "*Sn. Venizelos, şaka mı yapıyor?*" tümcesini kurarak bir taraftan söylemini şiddetlendirmekte öte yandan "kendisiyle tezat düşenin" bizzat Venizelos olduğunu sezdirmektedir. (Metaksas: 12)

[395] Metnin kaynak dildeki hali şu şekildedir: "*Εἰς τον ναύαρχον εἶπα, εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀνακοινώσεώς του, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζον ἤδη ἀπὸ ὑμᾶς ὅτι θὰ ἀνέθετον τὴν μελέτην τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον...*" (Venizelos: 14)

Bununla birlikte en başta rakibinin kaynak gösterdiği Churchill'in kitabına (*The World Crisis*) atıf yaparak 1914 Eylül ayında Çanakkale'ye Yunan ordusunun gönderilmesine asıl Venizelos'un engel olduğu çıkarımına ulaşmaktadır. Çünkü kitaba göre Amiral Kerr, Churchill'e çıkarma için planların hazır olduğu ve Yunan birliklerinin tahsis edildiği; bununla birlikte Yunanistan'ın Bulgar taarruzuna karşı çekinceleri olduğu bilgisini vermiştir. Yine kitaba göre Venizelos, 23 Ağustos 1914 tarihinde İngiliz Büyükelçi Sir Francis Elliot ile yaptığı görüşmede: "*Eğer Bulgaristan, Türkiye ile birlik olursa; Sırbistan da Avusturya ile meşgul olduğu için durumumuz kritik hal alır*." şeklindeki korkularını ifade etmiştir. Metaksas'ın, *The World Crisis* kitabından alıntıladığı metin kesitlerini yeniden bağlamsallaştırarak kurduğu tartışma şemasıyla ulaştığı vargılar şöyledir: "*O halde Venizelos'un korkuları planlanan harekâtı durdurmuştur. O halde onu* (Churchill'i) *ne engelledi? Sn. Venizelos!*" (Metaksas: 12)

Metaksas tarafından "giderilen" bir diğer şüphe, "Osmanlı makamlarının Gelibolu'nun Yunan ordusunca işgalini bekledikleri, en önemli belgelerle İstanbul'u terk edip Anadolu'nun içlerine kaçmaya hazır oldukları" bilgisidir. Metaksas'ın yorumuna göre: "*Eğer Yunan ordusu Gelibolu'yu işgal etmiş olsaydı; artık İstanbul'dan Anadolu'nun içlerine hiçbir şeyin nakli mümkün olmazdı. Dahası eğer Türkler, düşmanları tarafından Gelibolu Yarımadası'nın işgal edilmesi ihtimalinden gerçekten korksalardı; Gelibolu'nun işgalini beklemezlerdi. Çok daha öncesinden arşivlerini, makamlarını ve daha başka korumak istedikleri ne varsa Anadolu'nun içlerine taşırlardı*." (Metaksas: 12)

Metaksas, önermelerine garanti olarak Fransızların 1914 yılında Paris ciddi tehdit altındayken gerekli olan her şeyi zamanında Bordeaux'a taşımaları örneğini vermiştir. Sonuç olarak kurduğu tartışma şemasıyla Morgenthau kaynaklı istihbararatın asılsızlığına yönelik örtük bir vargıya ulaştığı ifade edilebilir.

Metaksas'ın 12. makalesinde yoğunlaştığı son "şüphe", Türk birliklerinin yetersizliği nedeniyle Çanakkale işgalinin başarıyla sonuçlanacağına dair Venizelos'un ortaya attığı 1. maddedir. Öncelikle Metaksas'ın askeri konularda rakibine atfettiği niteliklere değinmek yerinde olacaktır. Metaksas'a göre Venizelos, Çanakkale harekâtına ilişkin izlenimlerini ilk defa kendisinin tanzim ettiği rapordan

edinmiştir. Ancak bu izlenimleri son derece yüzeyseldir. Böylesi harekât planlarının gerektirdiği derin ve dikkatli çalışmayı gerçekleştirmemiştir. "*Eğer çalışmış olsaydı, bugün bir harekâtın h'sinden bile anlamaz halde Yunan kamuoyunun huzuruna çıkmazdı*."[396] Metaksas, rakibinin dayanağını dahi kendisinden aldığına dikkat çekerek meseledeki otoritesini güçlendirmekte; aynı zamanda *ad hominem* ile rakibini "korkunç bir şekilde yanılan" ve stratejik meselelerde yetersiz bir aktör olarak sunmaktadır.

Böylece Venizelos'un "şüphesine" *hypophora* sanatıyla cevap verirken, aynı zamanda iddiası kolaylıkla çürütülebilecek ve askeri eğitime muhtaç bir Venizelos temsili oluşturmaktadır:

"*…Acaba Sn. Venizelos, o zaman yarımadanın yakınlarındaki Trakya Garnizonu'nda, Marmara'nın Anadolu yakasında ve İstanbul çevresinde kaç bin asker bulunduğunu ve tehdit altındaki noktada hızlıca toplanmaya hazır olduklarını biliyor mu? ... Sn. Venizelos, bunu bilmiyor. Sonraki makalemizde ona öğreteceğiz ve bu meseleyi çözümleyeceğiz...*" (Metaksas: 12)

İzleyen üç makalede "Kurmay Subay Metaksas'ın" 1914-1915 yıllarında tanzim ettiği rapor ve açıklamalarla meselenin tarihi ortaya konmuştur. Ancak meseleyi 1934 yılında irdeleyen kişi artık "Politikacı Metaksas"tır. Dolayısıyla olgular askeri ve tarihsel açıdan ortaya konarken, siyasetçi kimliğinin devreye girdiği ve rakibi "yetersiz", kendini ise "yetkin" sunan, böylece eylem alanlarından siyasi tanıtım ve kamuoyu oluşturma amacına hizmet eden dilsel araçların ve söylemsel stratejilerin işlevselleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu esnada tez çalışmasının hedef okuyucu kitlesinin de ilgisini çekeceği düşünülerek, Çanakkale Savaşı'na dair anlatıya mümkün olduğunca geniş yer verilmeye çalışılmıştır.

Metaksas, söz verdiği gibi sıradaki makalesinde[397] **Çanakkale harekâtı meselesini kökenlerinden** ele almaya başlamıştır: Metaksas'a göre Yunanistan, Balkan Savaşları sonrasında Osmanlı Devleti ile çözülmemiş sorunlar nedeniyle "elverişsiz" koşullar içerisinde bulunmaktadır. Bu koşullar, Ege Adaları'nın egemenliği konusunda Yunanistan ve Osmanlı Devleti arasındaki donanma üstünlüğü

[396] İfadenin kaynak dildeki hali: "ἀγνοῶν καὶ τὸ ἄλφα ἀκόμη μιᾶς ἐπιχειρήσεως" (Metaksas: 12).
[397] İoannis Metaksas, "13", *Καθημερινή*, 02.11.1934.

sağlama çekişmesinden kaynaklanmaktadır. Donanma üstünlüğünün önemine örnek olarak, Averof Zırhlısı'nın[398] Yunan donanmasına katılmasını ve Balkan Savaşları sırasında Ege Adaları'nın büyük ölçüde bu sayede zapt edilebildiğini göstermiştir. Ancak Metaksas'a göre Averof'un satın alınması için ilk adım, Venizelos iktidarında değil Mavromihalis iktidarında atılmıştır. Böylelikle Liberal Parti iktidarında sağlanan başarının kökeni, Metaksas tarafından Antivenizelist politikaya dayandırılmıştır.

1913-1914 yıllarında hâkim görüş, Ege Denizi'nde zapt edilen adaların elde tutulabilmesi için donanma üstünlüğü sağlanmasıdır. Bunun, Yunanistan için "hayat memat" meselesi olduğuna dikkat çeken Metaksas, Venizelos'un durumu "Osmanlı Devleti lehine çevirdiğini" savunmuştur. Çünkü Brezilya, ekonomik sıkıntıları dolayısıyla İngiltere'den sipariş ettiği iki zırhlıyı (Sultan Osman I ve Reşadiye) satışa çıkarmıştır. Bu gemiler ile karşı koyulmaz şekilde güçlenebilecek Yunanistan ise liderinin (yani Venizelos'un) "saflığı" dolayısıyla bu işi "akıl almaz" bir şekilde savsaklamıştır. Ancak Osmanlı Devleti'nin geçirdiği tüm zorluklara rağmen gemileri satın almasının ardından *Venizelos'un gözleri açılmıştır*. Venizelos, başlarda hafif zırhlıların da Yunanistan'ın işini göreceğine dair kendini ve çevresindekileri ikna etmeye çalışmıştır. Ancak tüm uzmanlardan gelen "şikâyetler" ve "acımasız gerçek" karşısında her tarafta muadil güçte zırhlı gemi aramaya başlamış; ancak hiçbir yerde bulamamıştır. "*Aydan aya Yunanistan'ın sonu yaklaşıyordu*." tümcesiyle hikâyeleştirmeye[399] başvurduğu da gözlenen Metaksas'a göre Venizelos, "izlediği siyasetin neticelerinden korkmuş halde" 1913-1914 kışında "alışkanlık edindiği üzere" Avrupa'ya dost ve destekçi aramaya gitmiş; fakat sonuç alamamıştır. Metaksas, 1914 Nisan ayında Çanakkale'nin işgal edilmesini önermiştir. Ama bu çözüm de Venizelos tarafından boşa çıkarılmıştır. Sonuç olarak Amiral Kerr'in savaş için tamamen "işe

[398] Aslen İtalya donanması için Livorno şehrindeki Orlando Tershanesi'nde inşa edilmeye başlanan zırhlı kruvazör, İtalya'nın gemiyi satın almaktan vazgeçmesi üzerine Mavromihalis hükümeti tarafından toplam meblağının üçte biri peşin ödenerek devralınmıştır. Söz konusu meblağ, Yeorgios Averof'un Yunan Donanması'na bağışladığı mirasından karşılanmıştır. Dolayısıyla nihai olarak Eylül 1911 tarihinde Yunanistan'a teslim edilen zırhlı, "Averof" ismini almıştır. Bkz. Averof Yüzer Donanma Müzesi, https://averof.mil.gr/istoria-pliou/, (02.11.2020).

[399] Van Leeuwen, eylemlerin/olguların hikâyeleştirme yöntemiyle de meşrulaştırılabileceğini ifade etmektedir. *Mythopoesis* olarak adlandırdığı bu meşrulaştırma aracıyla belirli siyasi eylemlerin gerçekleştirilmesine (kıssalar) ya da bunlardan kaçınılmasına (ibret verici hikâyeler) işaret edilebilir. Bkz. Van Leeuwen, *Discourse and Practice*, s.117-119.

yaramaz" ve "yaşlı" olarak nitelendirdiği iki eski Amerikan zırhlısı "Limnos" ve "Kilkis" satın alınmıştır. (Metaksas: 13)

Yunanistan'ı bu çaresiz halinden kurtaran Avrupa Savaşı'nın patlak vermesi ve İngiltere'nin tersanelerinde imal edilen iki Türk gemisine el koyması olmuştur. Büyük Savaş, Avrupa dengelerinde köklü değişimleri ve yeni ittifakları beraberinde getirmiştir. Bu süreçte "Türkiye", Yunanistan'ın dostluğuna ihtiyaç duymuştur. Yunanistan'ın "Türkiye" karşısındaki konumu değişim sürecine girmiş ve Türkiye ile en iyi şartlar altında kesinkes uzlaşı sağlanması için beklenmedik koşullar zuhur etmiştir. Metaksas, bu olguları 1913-1914 kışında kimsenin öngöremeyeceğine dikkat çekmiştir. Nitekim o dönemde hükümet ile Kara ve Deniz Kuvvetleri, Venizelos'un "safça" donanma siyaseti sebebiyle Yunanistan'ın sonunun geleceğine dair "trajik gerçekle" yüz yüze kalmıştır. (Metaksas: 13)

13. makalede ifade edilenler ilk başta, Metaksas'ın 1914 bahar aylarında Osmanlı Devleti'ne ani saldırı gerçekleştirilmesini önermesinin zeminini oluşturmuştur. Zemin oluşturulurken rakip siyasetçiye *ad hominem* ile yoğrulmuş yüklemlemeler araya girmiştir. Özetle Metaksas, donanma üstünlüğü yarışını eğretileme yaparak "uçurumun kenarı" olarak adlandırmaktadır. Ülkeyi "uçurumun kenarına" götüren kişi de pek tabii rakibi Venizelos'tur. Çünkü gerekli adımları atmamış; doğru siyaset izlememiş; *otorite* olarak sunulan uzmanları dinlememiş; çözüm olarak ise yararsız gemiler satın almıştır. Dikkat çeken bir diğer husus, Venizelos'un Avrupa'da dost ve destekçi aramayı huy edindiği söylemidir. Bu söylem, Venizelos'un hem yetersiz hem de dış güçlerin güdümünde gösterilmesine hizmet etmektedir.

Metaksas, ardından 1914 Nisan ayında Çanakkale'nin işgali için hazırladığı raporunu okuyucularına sunmaya başlamıştır: Meseleyi tüm ayrıntılarıyla Ocak, Şubat, Mart aylarında araştırmıştır. Vardığı sonuca göre Osmanlı Devleti "Sultan Osman" ve "Reşadiye" zırhlılarını teslim almadan önce Çanakkale üzerinden yapılacak bir çıkarma yapılabilir. Akabinde Yunan donanmasının Marmara Denizi'ne girmesiyle işgal İstanbul'a kadar ilerletilebilir. Böylece Osmanlı Devleti, barış istemek zorunda kalır. Barış için üç tane şart sunulmalıdır: 1- İngiltere'de imal edilen iki zırhlının Yunanistan'a bırakılması 2- Adalardaki Yunan egemenliğinin tanınması 3-

Rum nüfusa yönelik tehcirin durdurulması. Yunanistan'a toprak bırakılması konusunda ise tek bir laf dahi edilmemesi gerekir. Fakat hepsinden öte harekât, başarıya ulaşması için "ANİ VE BASKIN" taarruz şeklinde gerçekleştirilmelidir. Metaksas, bu yöntem ile yapılacak çıkarmanın diğer Balkan ülkelerinin düşmanca dahlini ve Büyük Avrupa Devletleri'nin müdahalesini engelleyebileceğini savunmaktadır. (Metaksas: 13)

Metaksas, ilk önce harekâtın sadece donanmayla yapılıp yapılamayacağı üzerine çalışmıştır. Ancak, donanmanın varlığını ve işlerliğini sürdürebilmesi için üslerden tam ikmal sağlanması gerekmektedir. Bu, Türk kontrolü altındaki Çanakkale Boğazı'nda mümkün olmayacaktır. Teşebbüs, Yunan gemilerinin Marmara'da "fare kapanına sıkışmış" gibi tuzağa düşerek Türklerine eline geçmesiyle sonuçlanacaktır. (Metaksas: 13)

Bu nedenle, 14. makalesinde donanmayla birlikte askeri çıkarma yapılması gerekliliğini anlatmaya başlamıştır:[400] Çıkarma için üç noktanın (Ezine kıyıları - Saros Körfezi - Anafartalar) araştırıldığını aktaran Metaksas, stratejik açıdan en uygun olan Anafartalar'ı (Suvla Koyu) tercih etme sebebini detaylıca ele almıştır. Anafartalar'a yapılacak çıkarma ile Edirne ve Kırklareli'nden sevk edilecek Türk tümenlerinin daha uzun sürede bölgeye varacağını, ayrıca bölgenin kuzey rüzgârlarından daha az etkilendiğini belirtmiştir. Çıkacak sert bir dalga dahi çıkarmanın kaderini etkileyecektir. 1914 baharında bu tehlike bulunmamaktadır. Ancak 1915 kışında ne olabileceği bilinmemektedir. Metaksas, böylece en küçük ayrıntıya kadar çalıştığını göstererek meseledeki güçlü otoritesini kabul ettirmek istemiştir.

Metaksas'a göre bölgedeki bataryalar, tepelik bölgede konuşlandırılmaları nedeniyle gemilerden yapılacak top atışlarıyla susturulamayacaktır. Bununla birlikte seferber olmamış Türk kuvvetlerine karşı baskın çıkarma yapacak Yunan piyade birlikleriyle bölgenin ele geçirilmesi umudu yüksektir. Ancak savaş halinde bu, mümkün olmayacaktır. Nitekim Osmanlı Devleti, iki gün içerisinde Gelibolu merkezli bir tümeni, altı gün içerisinde Tekirdağ, Hadımköy ve Üsküdar'dan geleceklerle birlikte toplam 5 tümeni, sekiz gün içerisinde Edirne ve Kırklareli'nden gelenlerle 7 tümeni ve on bir gün içerisinde ise üç kolordu teşkil eden 9 tümeni Anafartalar'a sevk

[400] İoannis Metaksas, "14", *Καθημερινή*, 03.11.1934.

edilebilecek konumdadır. Ayrıca Osmanlı Devleti daha sonra Anadolu'dan destek kuvvetler de nakledebilecektir. (Metaksas: 14)

Yunan ordusu, batarya mevzilerini düşürmek için bir tümen ve Türk birlikleriyle mücadele etmek için iki tümen daha, diğer bir deyişle tam bir kolorduya ihtiyaç duyacaktır. O halde Venizelos'un 1915 Şubat ayında önerdiği gibi sadece bir Yunan tümeniyle seferberlik halindeki Türkiye'ye karşı bu işin yürütülmesi, ancak "gülünçlük" olarak nitelendirilebilir. (Metaksas: 14)

Yunan kolordusunun Anafartalar'a yapacağı baskın çıkarmanın ardından, her şey planlandığı gibi gittiği takdirde Gelibolu Yarımadası 4-5 gün içerisinde işgal edilebilecek ve Bolayır'da tertiplenen Yunan kolordusu Trakya'dan gelecek Türk birliklerine karşı durabilecektir. Bu esnada Yunan donanması da Marmara Denizi'ne çıkabilecektir. Ancak eğer Osmanlı Devleti, çıkarmanın başlamasından birkaç gün evvel dahi olayın "kokusunu alırsa", yukarıda anılan kolordularını Gelibolu'ya aktaracaktır. Bu nedenle Yunan çıkarma kuvvetleri, büyük bir savunma ile karşılaşacak ve görevini yerine getiremeyecektir. Öte yandan 1915 Şubat ayındaki gibi Türk ordusunun seferber olduğu şartlarda denendiği takdirde, Yunan çıkarma birlikleri kesinkes bozguna uğrayacaktır. (Metaksas: 14)

Metaksas, yukarıda "gülünçlük" şeklinde adlandırdığı Venizelos planının sonuç getiremeyeceğini *epitrope*[401] sanatıyla pekiştirmeyi denemiştir: "*Eğer Venizelos'un daha sonra istediği gibi kolordu yerine sadece bir Yunan tümeni çıkarma yapsaydı* (ne olurdu)*? Cevabını okuyuculara bırakıyorum.*" (Metaksas: 14)

Metaksas'ın planı doğrultusunda yapılacak çıkarmanın hazırlığı için bir aylık süreye ihtiyaç vardır. Genel seferberlik ve savaş ise çıkarmanın başladığı anda ilan edilmelidir. Bunun için tam bir gizlilik ve sert önlemler alınması elzemdir. Süreci bakanlar, harekâtta görev alan ordu ve donanma komutanları dışında kimsenin bilmemesi gerekir. Ülke içindeki askeri hareketlerin asayiş ve tatbikat nedeniyle yapıldığı, yine Ege Denizi'nde hareket halindeki Yunan donanmasının tatbikat yaptığı mazeretleri sunulmalıdır. Basının hiçbir bilgi almaması için olağanüstü tedbirler

[401] Hatibin olayları, acıklı, alaycı bir şekilde ya da bir iddiaya/meseleye ilişkin kanıtı doğrudan ifade etmek zorunda kalmadan dinleyecilerine teslim ettiği bir retorik sanatıdır. Bkz. *Silva Rhetoricae*, http://rhetoric.byu.edu/, (03.09.2020).

alınmalıdır. Çünkü bu esnada Türkiye'nin şüphelenmesi ve önlemlerini alması halinde harekât imkânsız bir hal alacak ve boşa çıkacaktır. (Metaksas: 14)

Metaksas, ülkeyi "uçurumun kenarına getiren" sosyal aktörün yarattığı koşulları bertaraf etmek için sunduğu çıkarma önerisini *zorunluluk* toposuyla meşrulaştırmıştır:

"*Bu harekât şüphesiz rizikolu olacak, pek çok tehlike taşıyacaktı. Ancak vardığımız noktada, Yunanistan'ın kurtarılması için başka bir yol bulunmuyordu. 1913 yılının sonunda Venizelos'un donanma politikasının bizi içine soktuğu durumdan kurtulmak için yapılan çaresizlik hareketiydi*." (Metaksas: 14)

Ancak Metaksas söyleminde inşa edilen Venizelos figürü, tehlikenin savuşturulması için bulunan çözümü boşa çıkarmış ve sonuç getirmeyecek bir ikamesini sunmuştur (Metaksas: 14):

- Venizelos, Türkiye ile ilişkilerin olağan gözükmesi ve tam bir gizlilik sağlanması gerekirken, 1914 Mayıs ayında Türkiye'ye karşı son derece tehdit edici bir konuşma yapmıştır.
- Venizelos, Türkiye ile savaş açılması halinde Bulgaristan'ın da müdahil olmasına karşı Sırbistan'dan yardım istemiştir.
- Tabii ki Türkiye de kül yutmamış; hemen neler olduğunu anlamıştır.
- Venizelos, yatışmak zorunda kalmış; Amiral Kerr'in "hurda" şeklinde nitelendirdiği "Limnos" ve "Kilkis" zırhlılarını satın alarak Osmanlı Devleti'nin teslimini beklediği iki "yeni" zırhlısıyla mücadele edebileceğini sanmıştır.

Metaksas'ın yeni makalesinde 1915 Şubat ayında Çanakkale Boğazı'na yapılacak bir seferin neden "tam anlamıyla imkânsız" olduğunu savunmaya ayırdığı görülmektedir. İlk önce 1914 Nisan ayı koşullarında gerçekleştirilmesi önerilen harekâtın özetini vermiştir. Ardından Venizelos'un "Türkiye ile savaşmaya karar verdiği" 17 Şubat 1915 tarihindeki[402] koşulları numaralandırarak sıralamıştır[403]:

[402] Karışıklık çıkmaması adına tarihlerin Jülyen takvimine göre olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır.
[403] İoannis Metaksas, "15", *Καθημερινή*, 04.11.1934.

1. Osmanlı Devleti altı ay önce (Ağustos-Eylül 1914 tarihinde) savaşa girmiştir. Zayıf bulduğu noktalarda savunma önlemleri almaya başlamıştır. Tabii Müttefikler de 1914 Ekim ayında Çanakkale Boğazı girişindeki bataryaları başarısız bir şekilde bombalayarak Osmanlı Devleti'ni uyarmakla ilgilenmiştir.

2. Osmanlı Devleti, 1914 Eylül ayından itibaren seferberlik ilan etmiş ve iç bölgelerdeki birliklerini tehlike altındaki noktalara konuşlandırmaya başlamıştır.

3. Yunanistan'ın artık gizli ön hazırlık yapacak vakti yoktur. Müttefik donanması 6 Şubat 1915 tarihinden itibaren, Venizelos baskın çıkarma yapılması kararını almadan 11 gün önce, Çanakkale Boğazı'na denizden taarruza başlamıştır. Sanıyoruz ki Venizelos'un baskın çıkarma kararını almadan önce yapılan bu bombardımandan sonra, Türklerin aylardır savaş halinde oldukları halde hâlâ derin uykularından kalkmadıklarına inanan kimse yoktur.

4. Venizelos, 17 Şubat 1915 tarihinde baskın harekât yapılması kararını alarak, derhal seferberlik ilan edilmesini istemiştir. Yani çıkarma ordusunun hazırlığı bando[404] eşliğinde yapılacaktı. Tüm Atina ve dolayısıyla Türk Büyükelçiliği, 17 Şubat 1915 tarihinde Çanakkale'nin işgal edilmesi için Yunanistan'ın savaşa girmesinin söz konusu olduğunu biliyordu.

Tayin ettiği koşullardan anlaşılabileceği üzere Metaksas, dış grubunu (Venizelos ve İtilaf Devletleri) yapılacak harekâta karşı önlem alması için Osmanlı Devleti'ni uyarmakla, bir başka deyişle çıkarma harekâtını en başından başarısızlığa mahkûm etmekle itham etmektedir. Metaksas, önceki başlıklarda da sözü edildiği üzere, 1915 Şubat ayında Yunanistan'ın çıkarma harekâtına katılmasını önleyerek, ülkesini felâketten kurtaran siyasetçi temsili oluşturmakta ve eylemini bu kavram üzerinden meşrulaştırmaktadır. Yine aşağıdaki ifadesinde başvurduğu ironiyle hem kendi konumunu pekiştirmiş, hem de rakibini ayakları yere basmayan bir vizyon uğruna ülkeyi felâkete sürüklemeye çalışmakla etiketlemiştir:

[404] Metaksas'ın kullandığı ifadelerin tam çevirisi "τυμπανοκρουσία - davul sesi" ve "κωδωνοκρουσία - çan/zil sesi"dir.

"*Şimdi, eğer Venizelos'un beni suçladığı üzere… Avrupa'nın ve tüm dünyanın görünüşünü değiştireceği başarısını engellemeseydim, Yunan çıkarma ordusu Çanakkale'de ne ile karşılaşırdı, görelim.*" (Metaksas: 15)

Metaksas anlatısında, Osmanlı Devleti savaşa girdiği için koşullar değişmiştir. Türkler, tehlikede gördükleri noktalara hızlıca sevk edebilmek için birliklerini daha iyi tertiplemiştir. Türk ordusu, Yunan çıkarmasını artık "9" değil "15" (*rakam* toposu) tümenle karşılayacak vaziyet almıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti, Yunan teşebbüsünü Metaksas'ın "elzem" nitelendirmesiyle önerdiği üzere çıkarma anında değil, Venizelos'un kamuya açık şekilde yaptığı açıklamalar nedeniyle çok daha önce öğrenmiş olacaktır. Metaksas'ın planına göre hazırlıkların tamamlanması ve Yunan donanmasının bölgeye ulaşıp çıkarma yapması için asgari 30 güne ihtiyaç duyulmaktadır. O halde çıkarmadan haberdar olan Osmanlı Devleti, gerekli önlemleri zamanında alabilecektir. Metaksas, bu savını Türklere atfedilen bir *stereotip* kullanarak kanıtlama yolunu seçmiştir: "*Bu süreçte Türk ordusu ne yapacaktı? Nargile tüttürüp, kahve mi içecekti?*" (Metaksas: 15)

Metaksas, harekâtın imkânsızlığını doğrulamak için temelde *rakam* toposuna dayanarak iki hususa daha değinmiştir. Buna göre:

Venizelos, tüm sürecin **7** günde tamamlanacağını savunmuştur. Metaksas planına göre sadece çıkarma ve işgal safhasının "en uygun şartlar altında" **5** güne ihtiyacı vardır. Dolayısıyla Venizelos'un takvimine göre Yunan ordusunun seferber edilmesi, tertiplenip limanlara sevk edilmesi ve Anafartalar'a nakledilmesi için **2** gün kalmaktadır (!) Metaksas, cümlesini ünlem işaretiyle bitirerek çerçeveleme stratejisi uygulamıştır. Fakat Venizelos'un takviminin **7** gün ile sınırlı kalması üzerinden dini unsurları baz alarak yaptığı *eğretileme*, şiddetlendirme stratejisi için son derece ilgi çekici bir örnektir: "*Şimdiye kadar sadece Tanrı'nın altı günde insanı yaratıp yedinci günde dinlendiğini biliyorduk. Şimdi de aynısı için Sn. Venizelos çabalıyor!*" (Metaksas: 15)

"*Fakat Sn. Venizelos… bu harekâtı sadece* ***bir*** *Yunan tümeniyle yapmayı da öneriyordu! Tüm ciddiyetini yitirmemesi için meseleyi artık burada bırakıyoruz. Ama keşke burada bitse! Dahası da var.*" Alıntıda görüldüğü üzere Metaksas, ikinci hususa *paralipsis* betisiyle geçmiş; zaten "anlamsız" addettiği planın daha da "anlamsız" bir

boyutu olduğuna dikkat çekmiştir. Nedeni, Venizelos'un 17 Şubat 1915 tarihinde sadece Çanakkale harekâtına katılımı değil; Bulgaristan'ın müdahalesine karşı **4** kolordunun daha hazırda tutulmasını önermesidir. Nitekim Venizelos'un savaş planının uygulamaya konması, Makedonya bölgesinde **108** Yunan taburu ile **240** Bulgar taburunun mücadelesi manasına gelmektedir. (Metaksas: 15)

Metaksas, tüm anlatısını rakibi hakkında olumsuz çağrışım yaratan bir yargı cümlesiyle bağlamıştır: "*1915 Şubat ayında Sn. Venizelos'un uygulamak istediği savaş planı buydu.*" (Metaksas: 15)

3.4. YUNAN TARAFSIZLIĞININ İHLALİ SÜRECİ

Eylül 1915 - Haziran 1916 tarihleri arasında yaşananlar, "hesaplaşmanın" yeni sahnesidir. İtilaf Devletleri, Bulgaristan'ı kendi saflarına çekmek için Makedonya bölgesinden toprak tekliflerinde bulunmuştur. Ancak Bulgaristan, 6 Eylül 1915 tarihinde Merkezi İmparatorluklar ile askeri sözleşme imzalamış; birkaç gün içerisinde seferberliğini ilan etmiştir. Bu durum Bulgaristan'ın Sırbistan'a ya da Yunanistan'a saldırması endişesini doğurmuştur. Böylece Yunanistan da ihtiyat amaçlı seferberlik ilan etmiştir. Ancak Bulgaristan'ın seferberlik ilan etmesi, Yunanistan'ın imzalanan askeri sözleşme nedeniyle Sırbistan'a destek vermesi tartışmalarını doğurmuştur. Askeri sözleşme, imzacı her iki ülkenin de 150.000 asker sunmasına hükmetmiştir. Sırbistan'ın 150.000 asker sağlayamaması neticesinde İngiliz ve Fransız birlikleri, sözü edilen rakamı tamamlamak için Selanik'e çıkarma yapmıştır. Böylece İtilaf ve İttifak Devletleri'nin Yunanistan'a doğrudan müdahale edecekleri, hatta Makedonya bölgesini savaş meydanına dönüştürecekleri süreç başlamıştır.

Venizelos, yaşananları Konstantinos ve taraftarlarının izledikleri "İttifak Devletleri'ne hizmet eden" tarafsızlık yanlısı politikaya bağlamaktadır. Metaksas ise yaşananların, Venizelos'un "İtilaf Devletleri siyasetçisi gibi çalışarak" İngiliz-Fransız birliklerini Selanik'e davet etmesinden ve devamlı bir şekilde Yunanistan'ı savaşa sokmaya çalışmasından kaynaklandığını savunmuştur. Her iki taraf da birbirini rakibini "kandırmakla" suçlamıştır. Bu minvalde ortaya çıkan söylem konuları aşağıdaki gibidir:

- Kral Konstantinos'un Bulgaristan'a Tarafsızlık Sözü Verdiği İddiası
- Bulgar Tehdidi Karşısında İlan Edilen Yunan Seferberliği
- İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'a Toprak Ödünü Teklifi
- Venizelos ve Metaksas Gözünden Müttefik Birliklerinin Selanik Çıkarması
- 8/21 Haziran 1916 Tarihli Müttefik Notasıyla Yunan Bağımsızlığının Çiğnenmesi

3.4.1. Kral Konstantinos'un Bulgaristan'a Tarafsızlık Sözü Verdiği İddiası

Venizelos, rakibi tarafından öne sürülen "krallık politikasının tarafsızlıktan çıkmak için uygun zamanı ve askeri koşulları beklediği" görüşünün "gerçeklere ne kadar ters düştüğünü" kanıtlamak için yeni bir mesele açmıştır.[405] Kral Konstantinos'un Büyükelçi Passarov aracılığıyla Bulgaristan'a tarafsız kalma sözü verdiğini iddia etmiştir. Böylece "Kral Konstantinos'un Almanya'ya hoş gözükmek için Bulgaristan'a hizmet ettiği ve Yunanistan'ın çıkarlarını feda ettiği" söylemini de şiddetlendirmiştir. Venizelos'un meseleye ilişkin inşa ettiği zemin şu şekildedir (Venizelos: 16):

1915 Haziran ayında Sırbistan, Bulgaristan'a toprak bırakılmasına ilişkin Müttefik önerisi konusunda Yunan hükümetinin görüşüne başvurmuştur. (Miladi) 10 Temmuz 1915 tarihinde Başbakan ve Dışişleri Bakanı Gunaris, Sırbistan'a yolladığı telgrafta, ittifakın temelini oluşturan toprak bütünlüğünün, Sırbistan'ın Bulgaristan'a toprak ödününde bulunması vesilesiyle bozulmadığı takdirde geçerliliğini sürdüreceğini bildirmiştir. Sırbistan'ın Bulgaristan tarafından saldırıya uğraması halinde Yunan hükümetinin Sırbistan'a yardım etmeye hazır olduğunu eklemiştir.

Bu esnada İttifak Devletleri, Bulgaristan'ın Sırbistan'a taarruz etmesi için baskı yapmaktadır. Ancak Bulgaristan, böylesi bir durumda Yunanistan'ın kendisine saldırmayacağı tamamen temin edilmediği müddetçe taarruzu reddetmektedir. Almanya, Yunanların karşı saldırısından korkmaması için Bulgaristan'ı sürekli ikna etmeye çalışmaktadır. Ancak 31 Mayıs 1915 seçimlerinden sonra Venizelos'un günden güne yeniden iktidara gelmesi beklendiği için Bulgaristan, bu dolaylı teminatla yetinmemiştir. Bulgarların, Konstantinos'tan da benzer bir onay almayı bekledikleri açıktır.[406]

Önerme: Konstantinos, Bulgaristan'ın Sırbistan'a saldırmak için tereddüt etmemesini, Yunanistan'ın yardım etmesine izin vermeyeceği teminatını vermiştir.

---

[405] Eleftherios Venizelos, "16", *Πατρίς*, 30.10.1934.

[406] Venizelos, "*Almanya'nın Kral Konstantinos'u Bulgaristan tarafından saldırıya uğrayan Sırbistan'a yardım etmemesi için ikna etmeyi nasıl başardığını*" öğrenmeleri için okuyucularına kaynak olarak Vendiris'in eserini önermiştir (Venizelos: 16).

Garanti: Çünkü Konstantinos, 18/31 Ağustos 1915 tarihinde Bulgaristan Büyükelçisi Passarov ile Tatoi Sarayı'nda gerçekleştirdiği görüşmede şu sözleri sarf etmiştir: "*Venizelos, Makedonya'yı işgal ederek bir buçuk milyon kadar daha güçlenmenizden ve neticesinde bizim için tehlike arz etmenizden korkuyor. Ben bu politikaya katılmıyorum. Çünkü bir ulusun ilerlemesini engelleyemem. Komşumuza engel olacağımıza, enerjimizi ona ulaşmak için kullanalım… Aldığım bilgiye göre, Almanya ile ittifak kuracaksınız. Biz de aynı politikayı izleyeceğiz; çünkü başka türlüsüne izin vermeyeceğim. İki halk olarak Almanya ile birlikte olduğumuza göre, aramızdaki en zor mesele olan Kavala'yı da her iki ülkeyi memnun edecek şekilde çözeceğiz…*"

Vargı: Böylece Konstantinos'un onay vermesi neticesinde Bulgaristan, 6 Eylül 1915 tarihinde İttifak Devletleri ile Sırbistan'a karşı askeri sözleşme imzalamıştır.

Böylelikle Venizelos, Passarov telgrafını (*suistimal*)garanti olarak sunduğu tartışma stratejisi ile Konstantinos'un tarafsızlıktan çıkmayı düşünmediğini ispat etmeye çalışmıştır. Venizelos'un, söz konusu olgu üzerinden Konstantinos'a yaptığı hakaret içeren yüklemleme, 1934 yılında Venizelizm ve Antivenizelizm arasındaki kutuplaşmanın şiddetinden bir şey kaybetmediğini gözler önüne sermektedir:

"*Ancak Kral-Passarov görüşmesi üzerinde özellikle durmam gereklidir. Çünkü bir kral hiçbir zaman, o gün Konstantinos'un düştüğü kadar* ***ahlaken sefil duruma*** *düşmemiştir*." (Venizelos: 16)

Ahlaki değerleri (*moral evaluation*)[407], Konstantinos'un Sırbistan'a "iyi niyetli tarafsızlık" uygulamayarak[408] kendi taraftarı politikacıların (Gunaris) açıklamalarıyla dahi zıtlaştığı ve şahsi politikasını empoze ettiği savını haklı çıkarmak için de kullanmıştır:

---

[407] Van Leeuwen'in ahlaki/manevi değerlendirme (*moral evaluation*) şeklinde tanımladığı meşrulaştırma yöntemi, manevi değerlere dayanmaktadır. Herhangi bir tür otoriteye veya daha fazla gerekçelendirmeye gerek kalmaksızın sadece "iyi" ya da "kötü" gibi sıfatlara dayanarak dahi uygulanabilir. Bkz. Van Leeuwen, *Discourse and Practice*, s. 109-112.

[408] Sırbistan ile yapılan askeri sözleşmenin 5. maddesine göre, Sırbistan ya da Yunanistan üçüncü bir devletle savaşa girdiğinde, karşılıklı işbirliği gerektiren koşullar oluşmadığı takdirde anlaşmaya imza atan karşı tarafın savaş boyunca "iyi niyetli tarafsızlık" uygulaması ve seferberlik ilan ederek ittifak ordusunun serbest hareket etmesine imkân sağlaması gerekmektedir (Venizelos: 16).

"*İttifak yükümlülüklerini ve Sırbistan'a verilen sözleri yerine getirmemeye karar veren Kral Konstantinos, sadece askeri anlaşmamıza değil her beşeri ve ilahi kanuna göre en azından iyi niyetli tarafsızlık ilan etmeliydi.*" (Venizelos: 16)

Venizelos, Passarov telgrafıyla Konstantinos'un İttifak Devletleri'ne eklemlendiğini de kanıtlamaktadır: "*Kral'ın Passarov ile görüşmesi başka bir neden dolayısıyla da kayda değerdir. Çünkü Kral, bu görüşme vesilesiyle Bulgar Büyükelçi'ye Yunanistan'ın da Bulgaristan ile aynı politikayı izleyeceği onayını vermiştir. Yani askeri bir müdahale yükümlülüğü üstlenmeden Almanya safına katılacaktır.*" Ancak burada (çalışmada 3.3.5. numaralı başlıkta ele alınan) önceki makaleleriyle tezat düşmektedir. Daha önce Konstantinos'un Dünya Savaşı başlamadan önce Kayzer'e tüm gücüyle yanında olacağı teminatını verdiğini dile getirirken, 16. makalesinde askeri yükümlülük üstlenmediğini belirtmektedir.

Passarov telgrafı, Venizelos tarafından başka bir ispatlama ve ayrıca Konstantinos'u ve Metaksas'ı yüklemleme aracı olarak kullanılmıştır. Venizelos'a göre Konstantinos, Bulgaristan'dan güvence veya toprak ödünü talep etmemiş; aksine Kavala meselesini "iki ülkeyi de memnun edecek şekilde" halletmek istemiştir. *Almanya'ya hoş gözükmek için Bulgaristan'a hizmet eden ve Yunanistan'ın çıkarlarını feda eden Kral Konstantinos*'un bu tavrı karşısında İttifak Devletleri, yazılı güvenceler verme gereği hissetmemişlerdir. O halde Passarov mektubu, güvenceleri "Metaksas'ın uydurduğuna" kesin kanıt teşkil etmektedir. (Venizelos: 16)

Venizelos'a göre Sırbistan parçalanırken Balkan Yarımadası'ndaki askeri durum önemli ölçüde, Türkiye ve Bulgaristan'ı hâlihazırda yanına alan Almanya'nın lehinde gelişmektedir. O yüzden krallık politikası için Yunanistan'ın Müttefiklerin yanında savaşa girmesine dair – varsa bile – her türlü düşünce dışarıda bırakılmıştır.

Şartlar hakkında imgelem oluşturan Venizelos, rakibine şu soruyu yöneltmiştir: "*Metaksas, Kral'ın tarafsızlıktan çıkmak için uygun şartları beklediği görüşünü savunabilir mi?*" Ardından kendi tezinin kabul edilmesini sağlamak için, rakibine karşı-tezi de çarpıcı bir şekilde sunmuştur:

"*Tabii Metaksas, tarafsızlıktan çıkmamız için krallık politikasının hep beklediği anın İttifak Devletleri safına eklemlenmemiz olduğunu savunuyorsa başka.*

Kral'ın ve o dönemde hem Kral'ın hem de Yunanistan'ın ***kötü cini*** *olan Genelkurmay Başkanlığı'nın* ***yanıp tutuştuğu tek tutkusu ve daimi arzusunun****, Almanya'nın yanında yer almamız olduğunu savunuyorsa memnuniyetle kabul ederim. Ancak İtilaf Devletleri'nin denizlerdeki tartışılmaz üstünlüğü ve Yunanistan'ın Akdeniz devleti olma niteliği dolayısıyla Genelkurmay Başkanlığı'nın tüm tutku ve arzularına rağmen Müttefiklerin düşmanlarıyla aynı askeri safta yer alabilmemizi ciddi olarak hiçbir zaman düşünmediği kesindir.*" (Venizelos: 16)

Burada, çıkarımdan ziyade Venizelos'un yine bir kapsamlayışla Genelkurmay Başkanlığı üzerinden Metaksas'a atfettiği "kötü cin" (ο κακός δαίμων) adlandırması ilgi çekicidir. Kötü cin, Descartes'in şüpheye ilişkin geliştirdiği üç argümandan (duyulara ve algılara yönelik şüphelerden sonra) en uç aşamasını açıklamak üzere kullandığı bir metafordur. Descartes'in sürekli ve sistematik bir şekilde aklı karıştıran, "2+2=4" işleminde dahi yanıltabilecek kadar maharetli olan varsayımsal kötü cini, tek bir hakikat konusunda yanıltamaz: "*cogito* - düşünüyorum".[409] Venizelos da böylece Metaksas'a, ülkesini ve kralı her konuda aldatabilen, düşüncelere dahi sirayet edebilen, bir "aldatıcı" tanımlamasını atfetmiştir. Farklı bir açıdan daha değerlendirme yapılabilir. Hıristiyanlık anlatısında "δαίμων" terimi "şeytan" anlamında da kullanılmaktadır. Şeytan, birçok dini inanışta, Venizelos'un da metninde yer verdiği *tutku* ve *arzu* gibi duygularla günaha teşvik eden ruhani bir varlıktır. Böylece Venizelos'un Metaksas'a dair günah sayılabilecek eylemlerde bulunan, bu nedenle uzak durulması gereken bir sosyal aktör olduğu algısı yarattığı söylenebilir.

Venizelos'un Passarov telgrafına dayanarak geliştirdiği tüm iddiaları çürütmenin en etkin yolunun, iddianın kaynağını sorgulamak ve şüphe oluşturmak olduğu ileri sürülebilir. Keza Metaksas da savunmasını bu şekilde inşa etmiş; telgrafların sahte olduğunu kanıtlama uğraşına girmiştir.[410]

Metaksas, ilk önce Passarov telgraflarının yayımlandığı, daha önceki başlıklarda da bahsedilen Beyaz Kitap'ı "*bednam*" sıfatıyla etiketlemiştir. Böylece

[409] Detaylı bilgi için bkz. Nurten Öztanrıkulu Özel, "Descartes Neden Gerçek Bir Skeptik Değildir?", *Beytulhikme Int J Phil*, 9 (2), 2019.
[410] İoannis Metaksas, "16", *Καθημερινή*, 06.11.1934.

1917 ve 1920 yıllarında Liberal Parti hükümeti tarafından yayımlanan Beyaz Kitap'taki belgelerin tamamının meşruluğuna karşı alıcıda bir şüphe oluşturmaktadır. Akabinde *otorite* toposundan yararlanarak Passarov telgraflarının varlığına dair şüphesini ortaya koymuştur. Çünkü Metaksas'a göre söz konusu belgeler, Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde, yabancı devletler tarafından savaş sırasında ve sonrasında yayımlanan dış politika kitaplarında, eski rejimleri yıkıp yenilerini kuran devletlerin diplomatik arşivlerinde, siyasetçi ve askerlerin anılarında, hatta dönemin Bulgaristan Başbakanı Radoslavov'un anılarında dahi hiçbir zaman yer almamıştır. (Metaksas: 16)

Metaksas, Beyaz Kitap'ta "gizli belgeler" adıyla sunulan belgelerin mahiyetine dair okuyucularında bakış açısı geliştirmek için 1917 Haziran ayında Atina'da yeniden kurulan Venizelos iktidarını tasvir etmiştir. Bu vesileyle bir taraftan belgelerin sahteliğini makul kılarken, bir taraftan da rakibinin olumsuz niteliklerine dikkat çekmiştir:

Ona göre Venizelos, yabancı birliklere liderlik ederek Atina'yı işgal etmiş, mevcut devleti yıkmış, tüm özgürlükleri lağvetmiş, rakiplerini hapsetmiş ve sürgüne göndermiş, her türlü fikrin ifade edilmesini, menfaatine ters düşen basit bir bilginin dahi paylaşılmasını imkânsız kılmıştır. Korkunç bir terör dönemi yaşanmıştır. Böyle bir zamanda Atina'daki telsiz telgraf arşivlerinde Atina'dan çeşitli yurtdışı istikametine gönderilen türlü kripto telgrafın bulunduğu savunulmuştur. Hatta 1917 yılından öncesine ait telgrafların bulunduğundan da söz edilmiştir. Bununla birlikte 1917'den yıllar öncesine ait telgrafların telgrafhanede nasıl tutulabildiğine ve eğer "suç isnat edici" nitelikte idiyseler, krallık rejiminin bunları neden saklamış olabileceğine dair hiçbir açıklama yapılmamıştır. Venizelos, telgrafları bulduğunu söylemiş ve kimse cevap verecek halde olmadığı için tabii olarak konu kapanmıştır. (Metaksas: 16)

Metaksas, *hypophora* ve *anaphora*[411] sanatlarının iç içe geçtiği şiddetlendirme stratejisine de başvurmuştur (Metaksas: 16):

- *Bulunduklarını kim tasdik etti? Venizelos'un güvenilir adamları.*
- *Şifrelenmiş bu metinleri kim tasdikledi? Venizelos'un güvenilir adamları.*

[411] Birbirini izleyen cümle, yancümle ya da dizelerde aynı kelimelerin veya kelime gruplarının tekrar edilmesiyle yapılan bir betidir. Bkz. *Rhetorica Ad Herennium*, s. 275-277.

- *Bunların deşifrelerini kim tasdikledi? Venizelos'un güvenilir adamları.*
- *Bunların yayımlanmış metinlerini kim tasdikledi? Venizelos'un güvenilir adamları.*

1917 yılında yaşananlara ve belgelere yönelik çerçevelemesinde, 1934 yılındaki güncel bir süreci, Venizelos'a suikast girişimini örnek göstererek ironiyle bezenmiş bir hikâyeleştirmeden faydalanmaktadır:

"*O dönemi bilmeyen okuyucularım, bu türden belgelerin ne değer taşıdığını anlamanız için bir anlığına gece kâbus gördüğünüzü varsayın. Düşünün ki rüyanızda, Venizelos'un Hanya'dan yabancı orduların ve donanmaların lideri olarak hücum ettiğini, Atina'yı ve Yunanistan'ı işgal ettiğini ve boyunduruk altına aldığını görüyorsunuz. Bunlardan sonra oluşan korkunç bir terör halinde Venizelos, size siyasi büro arşivinde şifrelenmiş bir belgenin bulunduğunu açıklıyor. Çevirisinin de Panagis Tsaldaris'in 6 Haziran 1933 gecesi, tepeden tırnağa silahlanmış bir arabayla ellerinde makinalı tüfeklerle bizzat Venizelos'u kovaladığını yazılı şekilde itiraf ettiğini kanıtladığını söylüyor.*[412] *Rica ederim, gülmeyin. Çünkü 1917 gizli telgrafları ve özellikle Passarov telgrafları bununla benzerdir.*" (Metaksas: 16)

Metaksas, 16. makalesinde Venizelistleri sahte belgeciliğin yanı sıra tahrifat yapmakla da yüklemlemiştir: Ona göre 1917 yılının Dışişleri Bakanlığı (Venizelos ve Liberal Partililere yönelik kapsamlayış), arşivlerden çekilen belgeleri, manalarını değiştirecek şekilde içinden bütün ifadeleri çıkarıp orijinalmiş gibi Beyaz Kitap'ta yayımlamıştır. Bu sözde telgrafların, Skuludis'in dava dosyasında[413] da bulunan bir örneği ise eşsizdir. Çünkü 1916 Kasım ayında Müttefikler tarafından Atina'dan gönderilen Büyükelçi Passarov'un 19 Ekim 1917 tarihinde Sofya'ya gönderdiği bir telgraf bulunmaktadır. Metaksas, Skuludis'in 1 Aralık 1918 tarihindeki sorgusu sırasında bunun gibi bir dizi Passarov telgrafını sunarak sahte olduklarını kanıtladığını

[412] Metaksas'ın andığı tarihte, çalışmanın Tarihsel Bağlam bölümünde ele alındığı üzere Venizelos'a suikast girişiminde bulunulmuştur. Makalelerin kaleme alındığı tarihlerde ise (1934-1935) sözü edilen suikast girişimine yönelik dava görülmeye devam etmiştir. Metaksas, hikâyeleştirmesinde bu olayda yaşananları örnek olarak kullanmaktadır.

[413] Stefanos Skuludis ve iktidarda olduğu dönemdeki kabinesinden politikacılar, Venizelos'un Atina'da iktidara gelmesinin ardından "vatana ihanet" suçundan soruşturmaya tabi tutulmuşlardır. Bkz. Mavrogordatos, *Εθνικός Διχασμός*, s. 119-120.

da belirtmiştir. Böylece Venizelos'un paylaştığı telgrafın da sahte olduğu çıkarımına ulaşmaktadır.

Metaksas, 1916 yılından itibaren Yunanistan'da düzenlenen *sahte belgelere* yönelik alıcı kitlesinde bakış açısı geliştirmesinin ardından Venizelos'un "*Kral'ı yaralamak için karanlıktan çıkardığı Passarov telgrafı*" ile ne amaçladığını ortaya koymuştur. Bunun için sahte kabul ettiği benzer içeriğe sahip iki belgeyi irdelemiştir:

1) Beyaz Kitap'ta yer alan **10/23 Eylül 1915 tarihli telgraf**. Söz konusu belge, Atina Haber Ajansı aracılığıyla dış basına da yansıtılmıştır. O dönemde Bern Büyükelçisi olan Passarov, bu vesileyle 10 Temmuz 1918 tarihinde verdiği röportajda Kral ile görüşmesini ve belgedeki anlatıyı kesin bir dille yalanlamıştır. Metaksas, Passarov'un söz konusu belgenin Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde yer almadığından emin olarak belgeyi yalanladığını öne sürmektedir. Bu şekilde de belgenin sahteliğini kanıtlamak istemektedir. Asıl dikkat çektiği nokta, Venizelos'un bu belgeyi argümanını desteklemek için kullanmadığıdır. Çünkü o tarihte Bulgaristan artık İttifak Devletleri safına geçmiştir. (Metaksas: 16)

2) Venizelos'un argümanını dayandırdığı **18/31 Ağustos 1915 tarihli telgraf**. Venizelos, Kral'ın Passarov'a verdiği *sahte güvence* ile Bulgaristan'ı İttifak Devletleri safına geçmeye ve Sırbistan'a taarruz etmeye ikna ettiğini kanıtlamak için bu belgeyi kullanmıştır. Çünkü 18/31 Ağustos 1915 tarihini taşımaktadır. Ancak söz konusu belgenin sahteliği gizlenemeyecek şekilde açık olduğu için, ne *bednam Beyaz Kitap*'ta yayımlanmasına ne de Skuludis davasına kanıt olarak sunulmasına cesaret edilememiştir. O halde sahteliği kanıtlanmaktadır. (Metaksas: 16)

Metaksas'ın yukarıda bahsedilen söylemsel stratejilerle Venizelos'un kendi siyasi çıkarları için sahtecilik yaptığına, halkı kandırdığına ve dahası ülkede terör estirdiğine yönelik kamuoyu oluşturmak istediği anlaşılabilir. 16. makalesini kapatırken duygulara da seslenerek ifade ettikleri, bu çıkarımlarının özeti niteliğini taşımaktadır:

"*Bu sahte belgenin üzerinde fazlaca durduk. Çünkü bu mesele, Venizelos'un düşünce tarzı ve alışkanlıklarını o kadar iyi karakterize ediyor ki; tek başına dahi*

bugün hâlâ acısını çektiğimiz yıkıcı ayrışmaya yönelik pek çok noktayı açıklıyor." (Metaksas: 16)

3.4.2. Bulgar Tehdidi Karşısında İlan Edilen Yunan Seferberliği

Daha önce de ifade edildiği üzere Bulgaristan'ın 8 Eylül 1915 tarihinde kısmi ve iki gün sonrasında genel seferberlik ilan etmesi, Yunanistan'a karşı bir saldırı gerçekleştirilmesi endişesi doğurmuştur. Bu tehlike karşısında Yunanistan'ın da seferberlik ilan etmesi Venizelos ve Metaksas tarafından elzem görülmüştür. Her iki tartışmacı da Yunanistan'ın hazırlıksızlığından yararlanan Bulgaristan'ın Yunan sınırları dâhilindeki tüm Doğu Makedonya bölgesini işgal edebileceğinde hemfikirdir. Fakat ortaya çıkan tehlikeyi ve seferberlik sürecini kendi açılarından yorumlamaktadırlar.

Venizelos, Doğu Makedonya bölgesinin Kral ve taraftarlarının Almanya'ya verdikleri tavizler nedeniyle kaybedilebileceğini savunurken;[414] Metaksas Bulgaristan'ın "Batılı Güçlerle" anlaşarak söz konusu bölgeyi ele geçirebilme ihtimalinin üzerinde durmaktadır.[415] Görüldüğü üzere tartışmacılar, tehlikenin doğuşunu kendi dış gruplarına atfetmektedirler.

Venizelos, Konstantinos'u tarafsızlıktan çıkmaya ve Sırbistan'a yardım etmeye niyeti olmadığı halde kendisini kandırarak seferberliğin ilan edilmesine neden olmakla[416] ve seferberliği uzun süre devam ettirerek ülkeye zarar vermekle suçlamıştır. Metaksas ise İttifak Devletleri'nden yazılı güvenceler gelene kadar (1915 Ekim) Yunanistan'ın savunulması için seferberliğin zaruri olduğunu, ayrıca Konstantinos'un bu süreçte ülkesinin felakete sürüklenmesini engellediğini savunmuştur. Seferberliğin uzun süre devam ettirilmesini ise İtilaf Devletleri'nin dayattığını ileri sürmüştür. O halde başlık altındaki konular, söylemlerarası düzeyde şu şekilde irdelenebilir:

- **Yunan seferberliğinin ilan edildiği süreçte Konstantinos'un siyasi tavrı**

[414] Eleftherios Venizelos, "18", *Πατρίς*, 1.11.1934.
[415] İoannis, Metaksas, "19", *Καθημερινή*, 9.11.1934.
[416] Çalışmanın ilerleyen kısmında, "İngiliz-Fransız Birliklerinin Selanik Çıkarması" başlığında ele alınacağı üzere Metakas da "aldatma" söylemini kullanacak ve Konstantinos'u kandıranın Venizelos olduğunu savunacaktır.

Konuyu ilk ele alan Venizelos'un anlatısıyla başlanacak olursa, öncelikle 31 Mayıs 1915 seçimlerini kazanması dolayısıyla anayasal bir rejimdeki en güçlü otorite sayılabilecek "milli iradeye" dayanarak izlenmesini istediği politikayı meşrulaştırmaktadır. Seçim sürecine "halkın Gunaris politikasını cezalandırdığı" şeklinde bir nitelik yüklerken, Konstantinos'un kendisine "seçimlerden 70 gün sonra yeni hükümeti kurma emrini vermek zorunda kaldığını" belirterek milli iradeye saygı duymayan bir sosyal aktör inşası gerçekleştirmektedir. Venizelos, yarattığı bu temsil üzerinden yeniden iktidara geldiği 10 Ağustos 1915 ve ikinci defa istifa ettiği 22 Eylül 1915 tarihleri arasında Konstantinos'un siyasi tutumuna ilişkin geliştirdiği söylemde şu önkabulü kullanmıştır: **Kral, hiçbir koşulda tarafsızlıktan çıkmamaya ve Sırbistan'a yardım etmemeye kararlıdır**.[417]

Bu minvalde söylemlerinde başvurduğu adlandırma ve yüklemleme stratejileri dikkat çekmektedir:

Bayağı komedi: Venizelos yeniden iktidara geldiğinde şu politikayı izlemek istemiştir: Sırbistan'a iyi niyetli tarafsızlık uygulanması ve aynı anda Bulgaristan, Sırbistan'a saldırdığı takdirde Yunanistan'ın yardım etmesi. Kral, politikasını ve meclis huzurunda bu doğrultuda açıkladığı siyasi programı onaylamıştır. Buna rağmen Kral, Alman çıkarlarına hizmet etmek için Sırbistan'a yardım etmeyeceği konusunda Bulgar hükümetini bilgilendirerek, Bulgaristan'ı taarruza teşvik etmiştir.[418] (Venizelos: 17)

Karaktersizce eylem: Venizelos, iktidara gelişinden birkaç gün sonra Paşiç'in mektubunu almıştır. Buna göre Sırbistan, Bulgar seferberliğinin önlenmesi ve böylece taarruzun önüne geçilmesi için Bulgaristan'ı işgal etmeyi planlamaktadır. Yunanistan'ın nasıl bir tutum takınacağı ve müttefik olarak yardım sunup sunmayacağı sorulmaktadır. Venizelos, verilecek cevapta hemfikir olunması için mektubu Kral'a iletmiştir. Kral: "*Bulgaristan'ın Sırbistan'a saldırmasını tercih ederim. İttifakımız savunma amaçlıdır ve Sırbistan'a ancak bu şekilde yardım*

[417] Eleftherios Venizelos, "17", *Πατρίς*, 31.10.1934.
[418] Bir önceki başlıkta ele alındığı üzere, Venizelos'un iddiasını dayandırdığı kaynak 18/31 Ağustos 1915 tarihli Passarov telgrafıdır.

edebiliriz." cevabını vermiştir. Böylece Kral, hem Başbakanını hem de Sırbistan'ı aldatmıştır. (Venizelos: 17)

Krallık politikasının lekeleri: Bulgaristan, 8 Eylül 1915 tarihinde kısmi seferberliğini başlatmıştır. Venizelos, 9 Eylül'de kendisini ziyaret eden Bulgar Büyükelçi Passarov'a, Bulgaristan'ın Sırbistan'a karşı düşmanca bir eylemde bulunması halinde Yunanistan'ın ittifak aracılığıyla belirlenen önlemleri almak zorunda kalacağını bildirmiştir. 9-10 Eylül gecesi Bulgaristan genel seferberlik ilan etmiştir. 10 Eylül sabahı Yunanistan Bakanlar Kurulu toplanmıştır. Kral'dan Bulgaristan'a karşılık olarak Yunanistan'ın da genel seferberlik ilan etmesi için onay istenmesi kararlaştırılmıştır. Venizelos, aynı sabah saat 10'da Kral ile görüşme talep etmiş; fakat tam yedi saat sonra öğleden sonra 5'te kabul edilmiştir. Kral, seferberlik konusunda hemfikir olduğunu ve ilgili kararnameyi imzalayacağını belirtmiştir. Ancak Almanya'nın müttefiki olduğu için Bulgaristan'a müdahale edilmesini reddetmiştir. (Venizelos: 17)

Konstantinos'un ikiyüzlülüğü ve **ahlaki yozlaşmanın doruk noktası:** Venizelos, Konstantinos'u ikna etmek için ileri sürdüğü tüm argümanlar sonuçsuz kalınca, üzülerek yeniden istifasını sunmak zorunda olduğunu bildirmiştir. Yakın zaman önce Yunan halkının iradesini de yanına alan sorumlu hükümetin politikasına zıt bir şekilde Kral'ın şahsi politikasını izleme kararının yol açacağı tüm tehlikeleri de açıklamıştır.[419] Kral, Venizelos'un istifasında ısrar etmemesi ve hatta seferberlik kararnamesini bizzat imzalaması için yeni bir sav ileri sürmüştür:

"*Sn. Başbakan, en başından beri Sırbistan'a karşı Bulgar taarruzu gerçekleştiği takdirde Sırbistan'a yardım edeceğinizi siz ilan ettiğiniz için seferberlik kararını bizzat imzalayarak Bulgaristan'ın Sırbistan'a taarruzunu engelleyebileceğinizi ve böylece aramızdaki fikir ayrılığının da açığa çıkmasına mahal verilmeyeceğini düşünmüyor musunuz? Ancak hâlâ istifanızda ısrar ederseniz*

[419] Venizelos, makalesinde açıklamalarına geniş bir şekilde yer vermiştir: Venizelos, Bulgaristan'a güvenilemeyeceğini ve daha hızlı seferber olursa Yunanistan'a karşı da dönebileceğini, bu nedenle bir gün gecikmenin dahi ne anlama geldiğini bilmektedir. Bu yüzden Kral, aynı akşam seferberlik kararnamesini şahsen imzalaması konusunda kendisini ikna etmeye çalışmıştır. Konu hakkında Kral ile aynı fikirde olmadığı halde seferberliği kendisinin ilan etmesinin feci olacağına dikkat çekmiştir. Zaten huzura kabul edilene kadar yedi saat kaybedildiğini, artık hiç vakit kaybedilmemesi gerektiğini, askeri bakanlıkları da üstlenecek yeni bir başbakanın atanıp hazırlanan seferberlik kararnamesini imzalayana kadar Tatoi sarayında beklemeye istekli olduğunu belirtmiştir (Venizelos: 17).

aramızdaki fikir ayrılığı alenen bilinecek ve halefinizin gerçekleştireceği seferberliğin, Bulgar taarruzunu engellemesi söz konusu bile olmayacaktır." (Venizelos: 17)

Venizelos, bu savı son derece ikna edici bulmuş ve seferberlik kararnamesini imzalayarak Kral'ın onayına sunmuştur. Kral'ın bu savı, "*Başbakanını adice aldatması*" demektir. Çünkü Kral, tüm bu süreci öngörüp Passarov'u çağırmış ve Bulgaristan'ın rahatsız edilmeden Yunanistan'ın müttefikine saldırabileceğini yeniden onaylamıştır.[420]

Şeytani ısrar ve **Makyavelist kandırma becerisi**: Konstantinos, bir genel seferberliğin, vatandaşları ailelerinden ve işlerinden ayıracağı, dolayısıyla ülkenin olağan mali ve içtimai hayatını sarsacağı için ne derece ağır olduğunu bilmektedir. Tehlike altındaki Yunan topraklarını doğrudan savunmak için değil de tehdit altındaki müttefik Sırbistan'a yardım etmek için yapılan seferberliğin halk hoşnutsuzluğu yaratacağının da farkındadır. Böylece Kral Konstantinos, Venizelos'u seferberlik kararnamesini imzalamaya ikna ederek oluşacak tüm sorumluluğu üzerine bırakmak istemiştir (Venizelos: 18). Venizelos'un bu eylemi adlandırması, siyaset ve psikoloji alanlarında kullanılan *Makyavelizm* kavramına dayanmaktadır. Kavram, Rönesans Devri İtalyan diplomatı Niccolo Machiavelli'nin *Prens* başlıklı eserindeki düşünceleri ekseninde gelişmiştir. Makyavelist olarak tanımlanan kimselere "sadece kendi çıkarlarını düşünen" ve "amaca giden her yolu mübah gören" gibi nitelikler atfedilir. Machiavelli'nin düşüncelerinde Şeytan'dan esinlendiği gibi dogmatik yaklaşımlar da mevcuttur.

Venizelos, Konstantinos'un kendisini kandırdığına dair hem başka bir görüşü sunmak hem de olguyu dramatize etmek için söyleşimden ve içine yerleştirdiği özdeyişten de yararlanmıştır:

"*Kral'ın makamından çıktıktan sonra merhum Repulis'i beni beklerken buldum. Olanları öğrendiğinde derin bir hüzne büründü. Bana: 'Ama Kral'ın sizi kandırdığını anlamıyor musunuz?' dedi. 'Olabilir. Ancak gerçekten de Bulgaristan'ı*

[420] Venizelos, bu iddiasına kanıt olarak Bulgar Büyükelçi Passarov'un 10/23 Eylül 1915 tarih 313 numaralı telgrafını sunmuştur. Telgrafa göre Kral Konstantinos, Bulgaristan'ın Almanya ve Avusturya ile antlaşma imzalamasına memnundur. Bulgar taarruzu karşısında Yunanistan bir direnç göstermeyecektir. Ayrıca Almanya ve Bulgaristan'a karşı Sırbistan'ı kurtarmak için kan dökmeyeceklerini belirtmektedir (Venizelos: 17).

Sırbistan'a saldırmaktan alıkoymayı başarırsam kazanım devasa olacaktır.' Kral'ı benden çok daha iyi tahlil eden merhum Repulis, kafasını üzüntüyle sallayarak şunları ekledi: 'Thukididis'in «Bugün, Yunanistan için birçok felaketin başlangıcıdır»[421] *sözünün olmasından korkuyorum.' Gerçekler, onun ne kadar haklı olduğunu ve benim ne kadar yanıldığımı kanıtladı.*" (Venizelos: 18)

Özetle rakibinin kralı savunması karşısında Venizelos'un söylemini şiddetlendirdiği, politikasını izlemesine engel olan Konstantinos'a hakarete varan nitelikler atfettiği ve yine ahlaki değerlendirmeden faydalandığı ifade edilebilir.

Metaksas ise savunmasını yaparken *Konstantinos'a yönelik aşağılamalar çıkarıldığında Venizelos'a verilecek cevabın az olduğunu* kaleme alarak bu duruma dikkat çekmiştir (Metaksas: 16). Venizelos'un ithamlarını, kaynağı olan Passarov telgrafının sahteliğini yeniden anarak geçersiz kılmak istemiştir. Aynı zamanda Venizelos'un sahte Passarov telgrafını *kendi vatanına karşı işlediği, tarihte ilk defa karşılaşılan eylemini Yunan halkının gözünde haklı göstermek* için kullandığını yazmıştır (Metaksas: 19). Böylece rakibini kendi silahıyla yüklemlemekte ve iddialarının doğru olmadığını makul kılmaktadır.

Metaksas'ın savunmasının temeli tabii olarak rakibinin zıddıdır: **Kral, Sırbistan'a yardım etmemeye veya Bulgaristan'la savaşmamaya kararlı değildir**. İspatını ise stratejik değerlendirme, *tehdit* ve *rakam* toposları vasıtasıyla gerekçelendirmektedir. Metaksas anlatısında salt Yunan kuvvetleriyle Sırbistan'a sunulacak yardım, Yunanistan'ı *bir felakete maruz bırakmayacak* şekilde mümkün değildir. Bulgaristan ile sonuç verici bir mücadele için Sırbistan'ın Avusturya ve Almanya ilerleyişini durduracak askeri gücünün dışında, Bulgaristan sınırlarında da *150 bin askeri* hazır etmesi gerekmektedir. Ancak Sırbistan, buna sahip değildir. O zaman Venizelos, eksik olan *150 bin askerin* tamamlanmasını İngiltere ve Fransa'dan sormayı teklif etmiştir. Müttefiklerin *150 bin askeri* göndereceklerini onaylamaları da yeterli değildir. Çünkü yapılacak tüm faaliyetleri düzenleyecek askeri müzakereler

[421] Venizelos'un makalesinde Thukididis'ten yapılan alıntı şu şekildedir: "ἥδε ἡ ἡμέρα πολλῶν κακῶν ἄρξει τῇ Ἑλλάδι" [Bugün, Yunanistan için birçok felaketin başlangıcıdır]. (Thukikidis: 2.12.3)'te geçen şekli ise şöyledir. "ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει" [Bugün, Yunanlar için büyük felaketlerin başlangıcıdır]. Bkz. http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek /library/browse.html?text_id=73&page=50.

yapılması ve aynı zamanda askeri sözleşme imzalanması gerekmektedir. "*Bu müzakereler aracılığıyla Kral, 150 bin İngiliz-Fransız askerinin zamanında gönderileceğine ikna edilseydi; Bulgaristan'a karşı savaşa karar verirdi. Eğer aksine kani olursa da karar vermez, tarafsız kalırdı.*" (Metaksas: 19)

Metaksas'ın vargısı şu şekildedir: O halde Kral, 10 Eylül 1915 tarihinde hâlâ savaşa ya da tarafsızlığa dair bir karar alacak durumda değildir.

Buradan hareketle Metaksas, iç grubundaki en önemli aktörü teşkil eden Konstantinos'un doğru stratejik hesaplamalar ışığında ülkesinin menfaati için hareket ettiği bakışı üzerine yoğunlaşmıştır. Konstantinos'un 21 Ekim 1915 tarihinde Almanya ve bağlaşıkları tarafından gönderilen güvencelerden sonra dahi, ne Almanya İmparatoru'na ne de Bulgaristan'a karşı tarafsız kalmak adına bir taahhüdü bulunmadığı görüşünü ifade ederek, olumlu temsilini güçlendirmek istemiştir.

- **Seferberliğin uzun süre devam ettirilmesinin nedenleri**

Venizelos, Sırbistan ile Bulgaristan arasındaki savaşın patlak vermesinin ardından, Yunan sınırlarının barış halindeki olağan tertibinde kalarak dahi muhafaza edilebileceği fikrindedir. Sınır garnizonlarının güçlendirilerek her türlü Bulgar saldırısına direnebilecek mahiyet kazandırılabileceğini dile getirmiştir. Dolayısıyla Venizelos, Bulgaristan ile Sırbistan savaşmaya başladıktan sonra genel seferberliğinin devam ettirilmesini gereksiz addetmektedir. Antivenizelist iktidarların ve Konstantinos'un eylemlerini bu bakış üzerinden değerlendirmiştir.

İttifak Devletleri'nin güvenceler verdiği savına yeniden atıf yapan Venizelos, şu cümleyi sarf etmiştir: "*Metaksas'ın sanrılarından türeyen bu güvenceler gerçek olsaydı, sebepsiz yere onca ay boyunca genel seferberliği devam ettirerek ekonomiyi yıpratan ve milli ruhu çökerten Genelkurmay çalışanlarının ve krallık politikasını yürütenlerin ceza olarak* ***kazığa vurulması*** *dahi yeterli olmazdı*." (Venizelos: 18) Venizelos, İttifak güvencelerinin verildiği alternatif bir gerçeklikte, seferberliği uzun süre gereksiz yere devam ettirerek "ekonomiyi yıpratan" ve "milli ruhu çökerten" karşıtlarının, en ilkel infaz yöntemlerinden biriyle cezalandırılmış olacağını ileri

sürerek *tehdit safsatasına* (*argumentum ad baculum*)[422] başvurmuştur. Böylece bir taraftan güvencelerin verilmediğini uslamlamakta, diğer taraftan doğru addettiği politikayı engelleyen karşıtlarına güç kullanılabileceğine dair gözdağı vermektedir.

Metaksas, rakibinin bu konudaki tutumunu *otorite* toposundan yararlanarak "güvenilir şahitlerin tanıklıklarına karşın belgelerin varlığını inatla reddetmek" olarak tanımlarken, söz konusu belgeler ile Bulgaristan'ın Yunanistan'a saldırmayacağının güvence altına aldığını savunmuştur. Böylece ilk olarak belgelerin vardığı 1915 Ekim ayı sonuna kadar seferberliğin devam ettirilmesini *milli gereklilik* şeklinde sunmaktadır.[423]

Metaksas, ayrıca *paralipsis* betisini kullanarak bu süreçte rakibi Venizelos'un herhangi bir itirazda bulunmadığına dikkat çekmiş ve seferberliğin elzem olduğunu görüşünü şiddetlendirmiştir: "*Biz de Venizelos'a mademki seferberliği gereksiz buluyordu; neden Zaimis hükümeti sırasında muhalefet olarak Meclis oturumlarında seferberliğin kaldırılmasını talep etmediğini sormak istemiyoruz. Ama hayır, böylesi bir soruyu gereksiz addediyoruz. Çünkü seferberliğin devam ettirilmesi gerekiyordu.*" (Metaksas: 21)

Metaksas'ın temel savunması seferberliğin korunmasını İtilaf Devletleri'nin talep ettiği üzerinedir. İddiasına kanıt olarak ilk önce sürece yönelik dış grubunu olumsuz, iç grubunu olumlu yüklemlediği bir anlatı kaleme almıştır.[424]

Metaksas'a göre Selanik'e çıkarılan İngiliz-Fransız kuvvetleri, 6 Kasım 1915 tarihine gelindiğinde 60.000 kişiye varmıştır. Yunan ordusunun büyük bölümü ise bunların çevresinde, özellikle yan cephelerinde bulunmaktadır. Selanik'te hem Müttefik hem de Yunan askeri makamları görev yapmaktadır. Müttefik ordugâhı, her gün çoğu zaman gereksiz yere belirli noktaların zaptını bombalama tehditleriyle talep etmektedir. Telgraf ve demiryollarının kullanımı konularında sürekli sürtüşmeler yaşanmaktadır. Yunan hükümetinin ve Kral Konstantinos'un, Müttefiklere kasten

---

[422] Tehdit safsatasında (*argumentum ad baculum*) belirli bir bakış açısının/tutumun benimsenmesi veya bırakılması için konuyla ilgili ve kabul edilebilir önermeler kullanmak yerine, fiziksel veya başka türlü güç, şiddet ve korku biçimlerine başvurularak gözdağı vermeye veya korkutmaya çalışılır. Rakip, olumsuz yaptırımlara maruz kalmakla tehdit edilir. Bkz. Walton, *Informal Fallacies*, s. 39-42.
[423] İoannis Metaksas, "21", *Καθημερινή*, 11.11.1934.
[424] İoannis Metaksas, "22", *Καθημερινή*, 12.11.1934.

zorluk çıkardığına, arkalarından iş çevirdiklerine, mahvolmalarını istediklerine dair entrikalar, Müttefik elçilerini ve hükümetlerini günden güne daha çok kışkırtmaktadır. Müttefik hükümetleri, 11 Kasım 1915 tarihinde bombalama ve ambargo gibi tehditlerle aşağıdakileri talep etmişlerdir (Metaksas:22):

1. Yunan ordusunun Selanik ve çevresinden çekilmesi.
2. Krivolak ve Manastır bölgelerine giden sınırlara kadar kara ve demir yollarının Müttefiklerin tam ve serbestçe kullanımına verilmesi. Selanik çevresinde savunma örgütlenmeleri serbestisi.
3. Yunan karasularında gemi denetimi serbestisi. Düşman denizaltılarını ve Yunan kıyılarındaki ikmal merkezlerini vurma hakkı.

Metaksas'a göre Yunanistan'ın kaçınılmaz şekilde seferberliği kaldırmasına yol açacak yukarıdaki şartları kabul etmesinin ardından, nasıl uygulanacaklarını Müttefik komutanlarla müzakere etmek üzere Yarbay Konstantinos Pallis, Selanik'e gönderilmiştir. 26 Kasım tarihinde gerçekleştirilen ilk görüşme sırasında Pallis, kendisine verilen müzakere talimatlarını açıklamış ve aksi takdirde Yunan ordusunun seferberliğinin kaldırılacağını vurgulamıştır. Böylece, 27 Kasım 1915 tarihinde Müttefiklerin 11 Kasım tarihli şartları devrilmiş ve Kral'ın aşağıdaki şartları kabul edilmiştir (Metaksas: 22):

1. Selanik, Yunan ordusu tarafından tamamen boşaltılmayacaktır. Orada bulunan Yunan tümeni, kalmaya devam edecektir.
2. Eğer demiryolları personeli yeterli değilse, Yunanistan konuyu en iyi hizmetin verilmesini sağlayacak şekilde değerlendirecek; ancak hiçbir koşulda yabancı personel kabul edilmeyecektir.
3. Yunanistan, Müttefikler tarafından yapılan askeri tahkimat çalışmalarına ya da müstahkem mevkilerin zaptına güç kullanarak direnmeyecek; ancak yoğun protestoda bulunacaktır.
4. Müttefik birlikler savaşı Yunan toprağına taşıdıkları takdirde Yunan ordusu, iki tarafın çatışmalarını gerçekleştirecekleri serbest alan bırakacak şekilde geri çekilecektir.
5. Kral, hiçbir zaman Müttefiklere karşı kullanılmayacağına dair söz verdiği için Yunanistan, Karaburun ile ilgili hiçbir tartışma kabul etmemektedir.

Görüldüğü üzere Metaksas, "Yunanistan'ı tehdit ederek taleplerini elde etmeye çalışan" İtilaf Devletleri'nin seferberliğin kaldırılması sonucuyla karşılaştıklarında Konstantinos'un şartlarını kabul ettiklerini, böylece seferberliğin devam ettirilmesini istediklerini kanıtlamaktadır.

Müttefiklerin Yunan ordusunun seferber halde Makedonya'da kalması konusunda "ısrar ettiklerini" belirterek şiddetlendirme stratejisine başvurmuştur. İddiasını kanıtlamak için ise dış grubundan bir *otorite* sunmuş; Selanik'te bulunan İngiliz Askeri Ataşe Albay Cunningham'ı konuşturmuştur: "*Yunan ordusu, Müttefiklerin yan ve geri cephelerini korumakta ve güvenliğini sağlamlaştırmaktadır*." (Metaksas: 22)

Yukarıda yazılanlar dikkate alındığında Metaksas'ın anlatısında "Yunanistan'ı bombalamak ve ambargo uygulamakla tehdit eden İtilaf Devletleri" temsili yarattığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Konstantinos'un İtilaf Devletleri'ne "büyük hizmet sunduğu" ve "Selanik'teki Müttefik ordusunun kurtuluşunu Konstantinos'a borçlu olduğu" söylemi de geliştirmiştir. Böylece Metaksas'ın Konstantinos ve Antivenizelistlere yüklenen Müttefik karşıtı/düşmanı algısını kırmaya çalıştığı ifade edilebilir. Okuyucularına seslendiği aşağıdaki soru, bu amacına hizmet eden bir söylemsel stratejidir:

"*Yunan ordusu 1915 Kasım ayı ortalarında seferberliğini iptal ederek Makedonya'dan çekilse ve hâlâ örgütlenememiş haldeki 60.000 İngiliz-Fransız askerini, Sırpları yenen Avusturya, Almanya ve Bulgaristan ordusuyla baş başa bıraksa ne olacağını düşünebiliyor musunuz?*" (Metaksas: 22)

Yeniden Venizelos'a dönülecek olursa, Konstantinos'un seferberliği elinden geldiğince uzun süre devam ettirdiğini ve bu yöntemle hedeflerine ulaşmayı hesapladığını öne sürdüğü görülmektedir (Venizelos: 18). Venizelos'un **üç sinsi amaç** olarak adlandırdığı bu hedefler, Metaksas'ın savunmalarıyla birlikte ele alınmıştır:

1. Askerleri verilen eğitimlerle "zehirleyerek" ailelerinden ve işlerinden uzak kalmalarının sorumlusu olarak Venizelos'u suçlu göstermek. Venizelos'a karşı oluşan halk hoşnutsuzluğunu tam bir nefrete dönüştürmek (Venizelos: 18).

Bununla birlikte Metaksas, Venizelos'un "resmi Yunanistan ile İtilaf Devletleri ilişkilerini zehirlediği" görüşündedir. Bu "zehirleme" eylemi nedeniyle "Kral'ın müdahalesi ile 1915 Ekim ayında Alman ve Bulgarlardan kurtulan Müttefikler", Venizelos'u "tek dostları" ve onu liderliğe getirmeyen Yunanları ise "sinsi düşmanları" ve "felakete uğramaya müstahak kişiler" olarak bellemişlerdir (Metaksas: 21).

Her iki tartışmacı da **zehirleme** eylemini ve sonuçlarını rakibine atfetmiştir. Venizelos, savaş sürecinde nüfuzunun sarsılmasını karşıtlarının ve Kral'ın zehirlemesine bağlamıştır. Karşılık olarak Metaksas ise Venizelos'un ülkenin "resmi" iktidarı ile Kral Konstantinos'un "ordularını kurtardığı" dış güçlerin ilişkilerini zehirlediğini öne sürmüştür. Böylece her politikacının asli görevi olan milletinin hak ve refahını savunmak yerine dış güçlere "dost" olan bir sosyal aktör inşa etmiştir.

2. Silahaltındakileri savaş faaliyetleriyle değil de tam bir ataletle bitkin düşürerek milli ruhu çökertmek. Böylece savaş sırasında Venizelos yeniden iktidara geldiği takdirde, Yunanistan'ın savaşa girmesini imkânsız olmasa dahi en azından güç kılmak (Venizelos: 18).

Venizelos, bu iddiasına kanıt olarak seferberlik halindeki Yunan ordusunun Doğu Makedonya'daki Bulgar işgaline karşı kullanılmadığını ve Yunan ordusunun Alman-Bulgarlara teslim edilerek Görlitz'e nakledildiğini, böylece Büyük Savaş esnasında Yunanistan'ın daha zayıf hale getirildiğini öne sürmüştür. Konstantinos ve Antivenizelistlere yüklediği sorumluluğu, duygulara seslenerek ve *mali durum* toposuyla desteklemiştir: "*Doğu Makedonya'daki Yunan nüfus, Bulgaristan içlerine sürüldü. 40 bin can açlıktan öldü. Tüm taşınır malları gasp edildi, Kavala ve İskeçe'deki tütün depoları talan edildi.*" (Venizelos: 18)

Öte yandan Metaksas, rakibi tarafından iç grubuna yüklenen sorumluluğun asıl sahibini İtilaf Devletleri olarak işaret etmiştir. Ona göre 1916 Mayıs ayında Doğu Makedonya'daki ilk kısmi Alman-Bulgar işgali, Müttefik Komutanı General Sarrail'in hafif birlikleriyle Struma Körfezi'nin doğusuna amaçsızca ve beyhude yere yayılması nedeniyle gerçekleşmiştir. Doğu Makedonya'nın 1916 Temmuz ve Ağustos aylarında tamamen işgalini ise 8/21 Haziran 1916 tarihinde verilen Müttefik notası sonrasında kaldırılan Yunan seferberliği ile ilişkilendirmiştir (Metaksas: 22). "Müttefik ordularını

kurtaran aktör" Konstantinos'un karşısına, "kralın rızası olmadan Yunanistan'ı savaşa çekmeye çalışan ve içişlerine müdahale ederek topraklarının işgal edilmesine sebebiyet veren" dış grup mensubu İtilaf Devletleri'ni çıkardığı söylenebilir.

3. O dönemde büyük çoğunluğu Kral yanlısı olan subaylara, savaşın zorluklarını ve tehlikelerini yaşamadan çift maaş bağlayarak rüşvet aracı olarak kullanmak (Venizelos: 18)

Metaksas: "*Sn. Venizelos da, Kral'ın çift maaş bağlayarak subaylara rüşvet verebilmesi için seferberliğin devam ettirildiğini haykırıyor! Venizelos, olayları bu kadar küçük ve hakir görüyor! Hâlâ rakiplerini eleştirmeyi öğrenemedi! Hâlâ Kral'a sadık kalan, yani Yunan subayların büyük çoğunluğunu oluşturan 1914-1915 subaylarının ne olduğunu öğrenemedi! Hâlâ, hüküm giydirdiği, emekliye ayırdığı, adalara sürdüğü, sürgün ettiği, kurşuna dizdiği, ailelerini dağıttığı, ancak inançlarından hiçbir zaman ödün verdiremediği, çekmediği kalmayan, ekmeklerinden dahi olan bu subayları tanıyamadı! Venizelos'u takip etmiş ve etmekte olan subayları biraz dahi olsa gücendirmek istemiyoruz. Ancak Venizelos, herhangi bir kişinin 'Antivenizelist subaylar' olarak adlandırılanları rüşvetle satın alabileceğini mi düşünüyor? Hâlâ nasıl bir aymazlık içerisinde!*" (Metaksas: 22)

Venizelos, Konstantinos'un subayları kendi dümen suyuna sokmak için rüşvet verdiğini ve bu nedenle ülkeye mali açıdan yük getirdiğini önermektedir. Buradan hareketle *külfet* toposunu[425] kullandığı söylenebilir.

Metaksas ise "rüşvet" suçlamasına rakibine dar görüşlü, öğrenme yetisinden yoksun gibi nitelikler atfederek *ad hominem* argümanla karşılık vermektedir. Dahası yedi farklı olumsuz eylemde bulunarak karşıtı zümre üzerinde tahakküm kuran Venizelos temsili oluştururken "tüm çektiklerine rağmen yılmayan" ve "davalarına sadık kalan" Antivenizelist subayları ululaştırmaktadır. Yazılı bir metin, sözlü iletişimin sağladığı tonlama, vurgulama ya da bunlara eşlik edebilecek jest, mimik, göz kontağı gibi araçlardan yoksundur. Dolayısıyla Metaksas tümcelerini ünlem işaretleriyle bitirerek anlatısına vurgu ve canlılık katmak istemiştir. Söylem kesitinin

[425] Külfet toposu: Eğer bir kişi, bir kurum ya da bir ülke belirli sorunları yüklenmiş ise, bu yükleri azaltmak için harekete geçilmelidir. Bkz. Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 76.

bütününün ise duygulara seslenme üzerine kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu inşa, Aristoteles'in retorik tanımındaki ikna etme başvurularından *pathos* boyutu ile de açıklanabilir. Yunanca bir kelime olan ve "tutku" anlamına gelen *pathos* doğrudan dinleyici / okuyucuyla ilgilidir. Arzu, sevgi, tiksinti, nefret gibi zıt duygulara gönderme yapan *pathosa* / tutkuya yoğunlaşmak retorik bağlamda yarar sağlayacaktır. Nitekim belirli soruları/meseleyi cevaplayan kanıtlama yönteminin yanında tutku ile dinleyici / okuyucu bir tezi desteklemesi ya da dışlaması için güçlü bir şekilde harekete geçirilebilir.[426]

3.4.3. İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'a Toprak Ödünü Teklifi

I. Dünya Savaşı'nın ilk yılında Bulgaristan tarafsız kalmıştır. Hem İttifak hem de İtilaf Devletleri, Bulgaristan'ı kendi saflarına katarak Balkanlardaki durumu kendi lehlerine çevirmek istemişlerdir. Hâlihazırda Balkanlarda üstün haldeki Merkezi İmparatorluklar, Bulgaristan'ın yanlarına çekilmesiyle bağlaşıkları Osmanlı Devleti'ne geçit oluşturmayı planlamışlardır. Bulgaristan'ın hedefi, 1913 tarihli Bükreş Antlaşması ile kaybettiği toprakları geri kazanmaktır. İttifak Devletleri, Bulgaristan'ın hak iddia ettiği toprakların Sırbistan'da kalan kısmını doğrudan teklif etmişlerdir. Yunanistan ve Romanya'nın hâkimiyetindeki bölgeleri ise söz konusu devletlerin İtilaf Devletleri yanında savaşa girmeleri halinde söz vermişlerdir. Bulgaristan, nihai kararı için Çanakkale Cephesi'ndeki sonucu beklemiştir. Öte yandan İtilaf Devletleri de karşı bloğun planına engel olmak için Bulgaristan'ı müttefikleri arasına katma uğraşı vermiştir. Ancak bu, İtilaf Devletleri'nin kendi müttefiklerini toprak ödününde bulunmaya razı etme gibi zor bir çözüm manasına gelmektedir.[427]

Metaksas, "hesaplaşmanın" başında Bulgaristan'a toprak ödününde bulunulması teklifleri nedeniyle "toprak bütünlüğünün korunması amacıyla imza edilmiş Sırp-Yunan ittifak antlaşmasının hükmünü yitirdiği tartışmaları çıktığını" ortaya koymuştur. Venizelos, konuyu bu görüşün isabetli olmadığını kanıtlamak için

[426] Michel Meyer, *Retorik*, Dost Kitabevi, Ankara 2009, s. 27-30.
[427] Detaylı bilgi için bkz. Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt: III, Kısım: II, 3. B., TTK, Ankara 1991, 230-239.

ele almıştır.[428] Metaksas ise İtilaf Devletleri'nin söz konusu politikası nedeniyle Yunanistan'ın her hâlükârda seferber olması gerektiği üzerinde durmuştur.[429]

Venizelos ve Metaksas'ın süreci nasıl yorumladıklarına bakılacak olursa:

(Venizelos: 19)	**(Metaksas: 20)**
İtilaf Devletleri tavsiyede bulunmuştur.	İtilaf Devletleri, Bulgaristan'ın yatıştırılması için ilacı Sırbistan ve Yunanistan'dan toprak verilmesinde bulmuştur.
Tavsiye geri çevrilmiştir. Bükreş Antlaşması'nın toprak rejimini bozacağı gerekçesiyle Sırbistan tarafından Bulgaristan'a verilecek ciddi toprak ödünlerine itiraz edilmiştir.	İtilaf Devletleri, ilk başta Venizelos'un istifa etmesi tehlikesi karşısında meseleyi kapatsalar da unutmamışlardır.
Venizelos, kendisinden sonra gelecek hükümete (Şubat 1915) İtilaf Devletleri'nin Anadolu'da geniş toprak ödünü vaatleri verdiği bir vaziyet bırakmıştır. Yunanistan'dan karşılık olarak hiçbir toprak istenmemekte, sadece Sırbistan'ın Bulgaristan'a toprak ödününde bulunmasına yönelik itirazlarını geri çekmesi talep edilmektedir. Çünkü Sırp-Yunan ittifakı nedeniyle Yunanistan'ın muvafakati olmadan gerçekleştirilmesi mümkün değildir.	1915 Ocak ayının ortalarından itibaren Venizelos'a savaşa katılarak Sırbistan'a ve devamında Türkiye'ye karşı Çanakkale'de yardım etmesi karşılığında Anadolu kıyılarından büyük toprak ödünü tanınacağı sözü verilmiştir. Venizelos, bu teklif karşısında, Kral'a Kavala'nın Bulgaristan'a bırakılmasını bizzat önermiştir. Müttefikler ise tabii olarak Venizelos'un önerisinden haberdar olmuşlardır.

[428] Eleftherios Venizelos, "19", *Πατρίς*, 02.11.1934.
[429] İoannis Metaksas, "20", *Καθημερινή*, 10.11.1934.

Venizelos'un iktidardan uzaklaştırılmasının ardından ve halefi olan hükümetin Müttefiklerle ilişkilerindeki samimiyet yoksunluğu nedeniyle İtilaf Devletleri, toprak bırakılması için tavsiyelerini tekrarlamışlardır. Yunanistan, bunları tartışmaksızın tekrardan reddetmiştir. Sırbistan ise içinde bulunduğu zor durum dolayısıyla reddedememiştir. Gunaris, Sırbistan toprak ödününde bulunsa dahi Yunanistan için Sırp-Yunan ittifakının geçerliğini koruyacağını açıklamıştır.	Gunaris hükümeti sırasında, müttefikler aynı konudaki tekliflerini tekrarlamışlardır. Kral, Yunanistan'dan kati şekilde toprak ödünü istenmemesi koşuluyla tarafsızlıktan çıkmayı kabul edeceğini açıklamıştır. İtilaf Devletleri, 21 Temmuz 1915 tarihinde verdikleri nota ile Sırbistan sınırlarında kalan Makedonya Bölgesi'nin neredeyse tamamını ve Yunanistan'dan Kavala ve hinterlandını Bulgaristan'a söz verdiklerini ilan etmişlerdir. Sırbistan içinde bulunduğu durum karşısında bir de Bulgar saldırısı korkusunu taşırken kabul etmek zorunda kalmıştır. Gunaris hükümeti ise notayı öfkeyle protesto edip reddetmiştir.
Venizelos'un yeniden iktidara gelişinin ardından 18 Eylül 1915 tarihinde İtilaf Devletleri, Türkiye'ye karşı savaşa girmesi için Bulgaristan'a öneriler yapıldığını; ancak gelişmeler neticesinde bunların iptal edildiğini ve Yunanistan'ın endişelenmesini gerektirecek bir sebep kalmadığını açıklamışlardır. 19 Eylül'de Fransa Dışişleri Bakanı Delcassé'nin telgrafıyla Fransa'nın Bükreş Antlaşması'nın maddeleri konusunda Yunanistan'ı açıktan desteklemeye hazır olduğu bildirilmiştir.	Sırbistan, 1915 yazında Bulgaristan'a taarruz etmeyi düşünmüş ve bunu ifa edebilecek imkâna sahip olsa dahi, Sırbistan'ı, Yunanistan'ın "ilk önce Bulgaristan saldırdığı takdirde yardım edeceğini" açıklaması değil, Müttefiklerin eylemleri engellemiştir. "*Sırbistan, Müttefiklerin şımarık çocuğuna nasıl taarruz edebilirdi?*" Müttefikler, Venizelos'un 1915 Ağustos ayında iktidara gelmesinden sonra dahi Kavala'nın bırakılması meselesinin hâlâ tartışılabileceği konusunda ısrar etmişlerdir.

Fransa, Yunanistan'ın müttefiki olan ve Bulgar tehdidi altındaki Sırbistan'a yardıma gelecektir. Yunan hükümetinin Sırbistan'a ilerleyecek Müttefik birliklerinin geçişine engel olmaması için Venizelos'un çaba göstermesi beklenmektedir.	Müttefikler, Bulgar seferberliğinin ilan edilmesinin ardından hâlâ Bulgaristan'ı kendi saflarına çekme umutlarının devam ettiğini Sir Edward Grey'in 18 Eylül 1915'te yaptığı açıklamayla göstermişlerdir.
"*Bunlar karşısında Metaksas'ın 'Müttefikler, Yunanistan ve Sırbistan hâkimiyetindeki Makedonya topraklarını Bulgaristan'a teklif ettiklerini bildirdiler.' savıyla savunduğu gibi Sırp-Yunan antlaşmasının geçerliğine ilişkin şüphe duyabilir miyiz?*"	*Tüm bu şartlar altında Bulgar seferberliğine karşı Yunanistan'ın da mutlaka seferber edilmesi gerektiğine dair tereddüdü olan var mı? Sırp-Yunan ittifakı bulunmasa da, hem Kral'ın hem de Venizelos'un Sırbistan'a yardım etme niyeti olmasa dahi, Yunanistan'ın yine de seferber olması gerekiyordu.* *Yunanistan'ın, iyi niyetli Bulgar dostu koruyucularından korunması için temel önlemdi.*

Tablo 10: Venizelos ve Metaksas'ın İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan Politikasına Dair Görüşleri.

İtilaf Devletleri'nin 1915 yılında Bulgaristan'ı İttifak Devletleri safına girmekten vazgeçirmek için attıkları adımları, Venizelos'un "tavsiye", Metaksas'ın ise "ilaç", "teklif" ve "nota" olarak adlandırdığı göze çarpmaktadır. Böylece Venizelos, İtilaf Devletleri'nin herhangi bir diretmede bulunmadığı algısı oluşturmak istemiştir. Öte yandan Metaksas, İtilaf Devletleri'ni Sırp ve Yunan topraklarını resmi olarak Bulgaristan'a sunmakla yüklemlemektedir.

Venizelos, izlediği politika sayesinde Osmanlı Devleti sınırlarındaki Anadolu topraklarından büyük vaatler aldığı bir durumu 1915 Şubat ayında halefi olan iktidara devrettiğini ileri sürmektedir. Karşılık olarak Yunanistan'dan hiçbir toprak istenmediğini de eklemektedir. Bununla birlikte Venizelos, Anadolu'daki irredantist hedeflere ulaşılmasını sağlamada engel teşkil etmemesi adına Kavala'nın Bulgaristan'a bırakılmasını Konstantinos'a önerdiğini dile getirmemiştir. Bunu,

avantaj toposu ile meşrulaştırmak istediği "doğru politikanın" ve tabii olarak şahsına yönelik inşa ettiği olumlu temsilin zarar görmemesi için yaptığı anlaşılabilir. Metaksas, rakibinin konumu hakkında zayıf bulduğu bu noktayı öne çıkarmıştır.[430] Rakibini Yunanistan'ın savaşarak kazandığı toprakları "düşmanlara" bırakmayı onaylayan bir sosyal aktör olarak yüklemlerken "İtilaf Devletleri'nin gönüllü askeri" şeklinde adlandırarak söylemini şiddetlendirmiştir.

İki politikacı da Gunaris hükümeti sırasında İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'a toprak ödünü meselesini yeniden gündeme getirdiğini, Yunanistan'ın reddettiğini ve Sırbistan'ın içinde bulunduğu zor durum nedeniyle karşı çıkamadığını kabul etmektedir. Venizelos, "tavsiyenin" tekrarlanmasını Anitivenizelistlerin İtilaf Devletleri ile ilişkilerindeki "samimiyet yoksunluğuna" bağlamaktadır. Burada iktidarda kendisi olmadığı zamanlarda "toprak ödünü" tehlikesi doğacağına dair bir bakış geliştirme stratejisi uyguladığı ileri sürülebilir. Dahası Sırp-Yunan ittifakının geçerliliğini koruduğunu Antivenizelist bir politikacı olan Gunaris'i *otorite* göstererek doğrulamaktadır. Metaksas, ise Gunaris'in "nota ile iletilen teklifleri öfkeyle protesto ettiğini" belirterek iç grubuna dair olumlamasını şiddetlendirmiştir. Ayrıca Kral Konstantinos'un toprak ödünü istenmediği takdirde tarafsızlıktan çıkacağını açıkladığına dikkat çekerek, Venizelos'un oluşturmaya çalıştığı Alman yanlısı Konstantinos algısını kırma çabasında olduğu görülmektedir.

Venizelos, 1915 Ağustos ayında yeniden hükümeti kurmasının ardından İtilaf Devletleri'nin 18 ve 19 Eylül 1915 tarihlerinde yaptığı açıklamaları kanıt göstererek "toprak ödünü" meselesini kapattıklarını savunmuştur. Bu vesileyle ülkeyi Antivenizelistlerin yarattığı *dezavantajlı* durumdan kurtaran Venizelos imgesi yaratmaktadır. Sırbistan'ın yardımına gelen Müttefiklere engel olmayarak Sırp-Yunan ittifakına en azından bu şekilde riayet edilmesini sağlayıp Yunanistan'ın itibarını

[430] Metaksas, makalesinde alışılmadık şekilde bu öneriye kanıt olarak resmi bir belge sunmamıştır. Ancak belirtilmesi gerekir ki Venizelos, Kral Konstantinos'a 24 Ocak 1915 tarihinde bir muhtıra vermiştir. Buna göre, Müttefiklerin verdiği Anadolu kıyılarında toprak genişlemesi sözlerinin hayata geçirilmesi için Balkanlarda dengenin sağlanması ve Bulgaristan'ın tarafsızlık konusunda ikna edilmesi için imtiyaz verilmesi önerilmektedir. Hatta Sir Edward Grey'in bizzat hiçbir zaman talep edemeyeceği bir konuda Venizelos'un kendi isteğiyle Bulgaristan'a toprak ödününde bulunulmasını kabul ettiği için teşekkürlerini ileten 26 Ocak 1915 tarihli telgrafı bulunmaktadır. Bkz. Smith, *Yunan Düşü*, s. 73-75; ΜΠ-ΑΕΒ 173/011/04 - 26 Ocak 1915 Sir Edward Grey'in Bulgaristan'a Toprak Ödünleri Konusunda Venizelos'a Teşekkür Mektubu.

kurtardığını örtük şekilde önermektedir. Bu ayrıca aşağıdaki başlıkta irdeleneceği üzere İngiliz-Fransız birliklerinin Selanik çıkarması konusuna yönelik bir zemin teşkil etmektedir.

Metaksas ise tezat şekilde Venizelos'un yeniden iktidara gelmesinin ardından İtilaf Devletleri'nin ısrarını sürdürdüğünü ileri sürmüştür. Sırbistan'ın Bulgaristan'a daha önce taarruz ederek seferber olmasını engelleyemeyeceğini Müttefiklerin "Bulgaristan lehine" duruşuyla gerekçelendirmiştir. Bulgaristan'ı "Müttefiklerin şımarık çocuğu" olarak adlandırması ilgi çekicidir. İttifak Devletleri, Metaksas'ın iç grubuna dâhil olsa da, 20. Yüzyıl başlarında Yunanistan'da "ezeli düşman" addedilen Bulgaristan'ı ayrı tuttuğu çıkarımı yapılabilir. Dahası adlandırma, Metaksas'ın 1934 yılındaki politik tavrına yönelik bir fikir de sunmaktadır. Nitekim, Bulgaristan 1934 yılında imzalanan Balkan Antantı'nda revizyonist eğilimleri nedeniyle yer almamıştır. Dolayısıyla Metaksas'ın söz konusu ülkeye yönelik söylemini daha çekincesiz bir şekil ele aldığı ifade edilebilir.

Metaksas'ın makalesinden ulaşılan bulgularda bir adlandırma stratejisi daha bulunmaktadır. Metaksas, İtilaf Devletleri'ni "Yunanistan'ın iyi niyetli Bulgar dostu koruyucuları" şeklinde sunmuştur. *Karşıtlam* / *antithesis* betisiyle oluşturulan bu atıf ile İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a yaklaşımına dair bir çatışma / ikilem yaratılmaktadır. Böylece okuyucuda, tehlike yaratan / düşman Bulgaristan'ın dostu olan aktörün Yunanistan'ın "koruyucusu" olamayacağı fikri gelişmesinde araç görevi görmektedir. Metaksas'ın tüm sürece yönelik anlatısıyla Yunanistan'ın 1915 Eylül ayında seferberlik ilan etmesini haklı çıkardığı söylenebilir.

3.4.4. Venizelos ve Metaksas Gözünden Müttefik Birliklerinin Selanik Çıkarması

Metaksas'ın Ulusal Ayrışma dönemi özelinde rakibini suçladığı temel konulardan biri, Venizelos'un 1915 Eylül ayında tezkere çıkarmadan İngiliz ve Fransız birliklerini Selanik'e davet etmesidir. Beklenildiği üzere Venizelos ve Metaksas sürece yönelik taban tabana zıt söylemler geliştirmektedirler. Başlıkta ilk önce Venizelos'un mevzubahis suçlamaya yaptığı savunma ekseninde kaleme aldığı anlatının, akabinde Metaksas'ın verdiği cevapların çözümlemesi yapılmıştır.

"*Bu suçlama ciddi bir şekilde ortaya konmamaktadır. O dönemde mecliste çoğunluğa sahip olduğum ve Kral'ın da davet için rızasını aldığım için meselenin aciliyeti nedeniyle tabii ki doğrudan davette bulunabilir ya da meclise ilgili tezkere teklifini sunma ve oylama isteme hakkımı saklı tutarak çıkarma talebine izin verebilirdim. Ancak suçlama temel olarak İngiliz-Fransız birliklerinin Selanik'e kanun dışı şekilde çıkarma yapmaları üzerine değil, sözü edilen birliklerin davet edilmesi hakkındadır.*" (Venizelos: 20, *Πατρίς*, 03.11.1934)

Yukarıdaki metin kesiti, Venizelos'un sürece ilişkin söylemini özetler niteliktedir. Venizelos, söz konusu birliklerin Selanik'e çıkarılmasını *zorunluluk* toposuna dayandırırken, mecliste çoğunluğa sahip olduğu ve Konstantinos'un onay verdiği savlarını meşrulaştırma aracı olarak kullanmaktadır. Ayrıca suçlamanın esasta "yabancı birlikleri Selanik'e davet etmesi" hakkında olduğuna dikkat çekerek, savunmasında zayıf bulduğu "tezkeresiz çıkarma" kısmından uzaklaştığı ve tartışmayı, kazanabileceğini düşündüğü bir boyuta çektiği ifade edilebilir.

Venizelos'un İngiliz-Fransız birliklerinin "davet edilmesi" çerçevesinde geliştirdiği söylem, tartışma şeması formunda genelleştirilen önermeler, garantileri ve ulaştığı vargı ekseninde çözümlenmiştir.

Önerme 1: Davet ve çıkarma sürecine bağlı tüm eylemler, Kral'ın bilgisi ve onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Garanti:

- 9 Eylül 1915: Venizelos, Bulgaristan'ın kısmi seferberlik ilan etmesinin ardından Kral ile gerçekleştirdiği görüşme esnasında İngiltere ve Fransa'nın 1915 Ocak ayında Sırbistan'a yardım edilmesi için destek göndermeyi teklif ettiğini hatırlatmıştır. Askeri sözleşme uyarınca Sırbistan'ın sağlayamadığı 150.000 askerin gönderilmesi konusunda İngiltere ve Fransa'ya soru iletilmesi için Kral'dan kendisini yetkilendirmesi talebinde bulunmuştur. Kral, olumlu cevap vermiştir. Konstantinos'un tek şartı Müttefik birliklerinin, alt sınıf addettiği "sömürge" değil "yerli"[431] kuvvetlerden oluşmasıdır. Venizelos, görüşmenin ardından teklifi, İtilaf Devletleri

[431] Bu noktada bahsedilen "yerli - μητροπολιτικά" kuvvetlerle kastedilen, İngiltere ve Fransa'nın sömürge devletlerden sağladıkları değil kendi ana topraklarındaki vatandaşlarından oluşan askeri birliklerdir.

elçilerine sunmuştur. Ancak teklifin kendisini Bulgaristan ve Almanya ile savaşa sokacağı uyarısını alan Konstantinos, birkaç saat sonra Saray Nazırı Merkatis aracılığıyla üzerinde anlaşılan notanın verilmemesini istemiştir. (Venizelos: 20)

- 11 Eylül 1915: İngiltere ve Fransa, Bulgaristan'ın Sırbistan'a taarruz etmesi halinde istenen birlikleri sağlamaya hazır olduklarını bildirmişlerdir. Venizelos, bu cevabı Kral'a iletmiştir. Kral ise Bulgaristan, Sırbistan'a saldırmadığı müddetçe İngiliz-Fransız birliklerinin Yunan toprağında bulunmasının tarafsızlığı ihlal edeceği gerekçesiyle hazırlanmaya başlanan birliklerin gönderilmemesi gerektiğinin Müttefik elçilerine bildirilmesini rica etmiştir. (Venizelos: 20)

- 13 Eylül 1915: İngiltere ve Fransa Büyükelçileri, Bulgaristan'ın Sırbistan'a saldıracağına yönelik şüphe kalmadığını, saldırının önlenmesi için ivedilikle ordunun ve savaş mühimmatının sevk edilmesi gerektiğini; ayrıca Marsilya ve Mondros'tan Selanik Limanı'na aktarılmaları için askerlerin bindirildiğini açıklamışlardır. Venizelos'tan çıkarmanın kolaylaştırılması için Selanik'teki makamlara gerekli bilgiyi vermesini istemişlerdir. Venizelos, Yunanistan hâlâ tarafsız olduğu için Bulgaristan savaş ilan etmeden çıkarma yaptıkları takdirde protesto etmek zorunda olduğunu cevabını vermiştir. Bunun düşmanca nitelik taşımayacağını, teknik meselelerin düzenlenmesi için çıkarmadan 24 saat evvel haberdar edilmesi gerektiğini de açıklamıştır. Venizelos, Büyükelçilere yaptığı açıklamayı Kral'a aktarmıştır. Kral onaylamış; ancak protestonun "sert" olmasını salık vermiştir. (Venizelos: 21, *Πατρίς*, 04.11.1934)

- 14 Eylül 1915: İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey, Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada İtilaf Devletleri'nin, Sırbistan'a karşı kullanılacağı kesin olmayan Bulgar seferberliğinden endişe duymadığını açıklamıştır. Bu nedenle Selanik'e çıkarılacak İngiliz-Fransız birliklerinin, Bulgaristan'a İtilaf Devletleri ile işbirliği yapması için önerilen toprakların işgalini hedefledikleri şüphesi doğmuş ve yayılmıştır. Venizelos, böylesi bir endişeye kapılmamıştır. Yine de İtilaf Devletleri elçileriyle diplomatik hatalarının Yunanistan'daki politikasının başarıya ulaşmasında zorluk yarattığına dair çok kızgın bir dille konuşmuştur. (Venizelos: 21)

- 17 Eylül 1915: 3. Kolordu ve Selanik Garnizon Komutanı Korgeneral Moshopulos'tan alınan telgrafa göre Fransa Konsolosu, Selanik'e gelen savaş gemisinin komutanı ve Çanakkale Ordusu Kurmay Başkanlığı'ndan iki subay, limanın

düşman denizaltılarının saldırısından korunması için önlem almayı tasarladıklarını bildirmişlerdir. Bunun üzerine Venizelos, Savaş Bakanlığı'nın telgraf ofisine geçerek Moshopulos ile görüşmüş; olası çıkarma için hazırlık önlemleri söz konusuysa izin vermesini, ancak hükümetten ilgili emri almadığı takdirde çıkarmanın başlamasına izin vermeyeceğini de açıklaması gerektiğini bildirmiştir. Moshopulos, Fransızların çıkarmaya başlamakta ısrar ettikleri takdirde ne yapacağını sormuştur. Venizelos, ihtiyaç halinde çıkarmaya direnilmesini sağlayacak ve bu konudaki kararı gösterecek tüm askeri önlemleri zamanında almakla mükellef olduğu cevabını vermiştir. Moshopulos, ısrar ederek "tüm bunlara rağmen Fransızlar çıkarmaya başlarsa" ne yapacağını sormuştur. Venizelos: "*Ateş açacaksınız. Öte yandan direneceğinizi apaçık belli edecek önlemleri aldığınız takdirde dost birliklere ateş açmak gibi ağır bir zaruretle karşılaşmayacağınızı umuyorum*."[432] Venizelos'a göre bu olay, esasen bir önem taşımamaktadır. Çünkü direniş gösterilmesine gerek kalmamıştır. (Venizelos: 21)

- 18 Eylül 1915: Müttefik elçileri Guillemin ve Elliot, yaşanan olayların Bulgaristan'a yapılan teklifleri geçersiz kıldığını ve Yunanistan'ın endişelenmesini gerektiren bir nedenin bulunmadığını açıklamışlardır. Bu açıklamanın ve Kral'ın onay vermesinin ardından Moshopulos'a, Sırbistan'a geçişleri Yunan askeri tertibini engellemeyeceği için Müttefiklerle herhangi bir silahlı çatışmaya girmekten kaçınması emri verilmiştir. (Venizelos: 21)
- 20 Eylül 1915: Müttefik elçilerine "Yunan tarafsızlığının ihlal edildiğine" dair Kral tarafından onaylanan "tipik" bir protesto iletilmiştir. (Venizelos: 21)

Önerme 2: Kral, savaş hakkındaki asıl niyetini gizleyerek çıkarma yapılmasına neden olmuştur.

---

[432] Yeorgios Vendiris, *1910-1920 Yunanistan'ı* kitabını 1931 yılında *Eleftheron Vima*'da tefrikalar halinde yayınlamaya başlamıştır. Vendiris, *Eleftheron Vima*'nın 9 Mart 1931 baskısında Moshopulos'un "direnme emri" aldığını yazmıştır. Moshopulos ise adı geçen gazeteye mektup yazarak Venizelos'tan direnme emri almadığını öne sürmüştür. Venizelos, makalesinde bu konuya değinmiş ve savunma olarak şu satırları kaleme almıştır: "*Moshopulos'un makinadan verilen emri unutması, benim emri verdiğime dair vehme kapılmamdan daha kolaydır*." (Venizelos: 21) *Tek taraflı savunma safsatasına* (İng. *fallacy of special pleading*), örnek gösterilebilecek bu hatalı akıl yürütme şeklinde kişi, iddiası / argümanı yanlış olduğu ileri sürüldüğünde gelişigüzel bir istisna sunarak kendini haklı çıkarmaya çalışır. Burada Venizelos'un yaptığı gibi tartışmacı, kendine ayrıcalıklı bir konum atfederken karşısındakine kendi için belirlediği standartları uygulamayı göz ardı eder. Bkz. Dan Yim, "Special Pleading", *Bad Arguments: 100 of the Most Important Fallacies in Western Philosophy*, Ed. Robert Arp - Steven Barbone - Michael Bruce, Wiley Blackwell, Glasgow 2019, s. 219-222.

Garanti:

- Kral, Başbakanına karşı dürüst olsa, Almanya'nın müttefiki Bulgaristan ile savaşmamaya kesinlikle kararlı olduğunu açıklasa ve seferberlik kararnamesi imzalanması için Venizelos'u kandırmasaydı; İngiliz-Fransız birlikleri, "belki de" Selanik'e çıkarma yapmayacaklardı. "*Belki diyorum. Çünkü biz Sırbistan'a karşı olan ittifak yükümlülüğümüze ihanet ederken, Çanakkale Harekâtı'nı bitirme kararı alan İtilaf Devletleri'nin çok yakın mesafede ordusu bulunuyordu. Yunanistan, zorunda olduğu halde yardımı reddederken, İngiltere ve Fransa, Sırbistan'a yardım etmek için birliklerinin geçidi konusunda Yunanistan'ın izin vermesini talep etmek zorunda kalabilirlerdi*." (Venizelos: 20)
- Kral, 10 Eylül 1915 tarihindeki görüşme esnasında seferberlik emrini Venizelos'un imzalamasını başarmak için samimiyetsiz argümanı ile şeytanca ısrar etmese, İngiliz-Fransız birliklerinin çıkarma yapmasının önüne geçileceği açıktır. (Venizelos: 22, *Πατρίς*, 05.11.1934)
- Kral, ikiyüzlü davranmasaydı, 150.000 İngiliz-Fransız askerinin gönderilmesi hususunda bir nota Venizelos tarafından verilmeyecekti. (Venizelos: 22)

Önerme 3: Venizelos, tüm süreçte Kral'a samimi davranmıştır.

Garanti:

- "*Metaksas, Büyük Savaş'ın patlak vermesinden ikinci istifama kadar geçen tüm bu süre zarfında, bir an bile olsa Kral'a, onun Başbakanına karşı yaptığı gibi samimiyetsizce davrandığımı kanıtlayabilir mi?*"
- "*Öyle ki bu sözde samimiyetsizliğimin, krallık politikası için bu kadar zorluk yaratan İngiliz-Fransız birliklerinin Selanik çıkarmasına neden olduğu ileri sürebilir mi?*"
- "*Bu zorlukları, Kral'ın bana karşı samimiyetsiz ve delice politikası yaratmadı mı?*"
- "*Bu zorlukları bizzat yaratan kişilerin, sorumluluğu benim üstlenmemi savunmaları iyi niyetli olabilir mi?*" (Venizelos: 22)

Önerme 4: Müttefikler, Selanik'e salt davet edildikleri için çıkarma yapmamışlardır.

Garanti:

- Gunaris: "*İngiliz-Fransızların, sadece Venizelos tarafından davet edildikleri için Selanik'e çıkarma yaptıkları konusuna – aramızda kalsın ama – katılmıyorum. Müttefiklerin buna uzun zamandır niyetleri vardı.*"[433] (Venizelos: 20)

Önerme 5: Kral ve Antivenizelistler çıkarmaya karşı durmamışlardır.

Garanti:

- Venizelos'un istifasına kadar[434] az sayıda İngiliz-Fransız birliği Selanik'e çıkmıştır. İstifanın ardından daha fazla çıkarma yapılmaması ne önerilmiş ne de talep edilmiştir. Dahası Zaimis, Müttefik elçilerine çıkarma için mümkün olan tüm kolaylığı sağlayacağı sözünü vermiştir. (Venizelos: 22)
- İngiliz-Fransız ordusunun ekseriyeti, Venizelos'un istifasının ardından çıkarmaya başlamıştır. Ne yeni hükümet, ne Kral, ne de Genelkurmay bir an dahi olsa çıkarmanın durdurulmasını istemeyi düşünmemişlerdir. (Venizelos: 22)

Vargı: 1. Kral'ın asıl niyetini gizleyerek Müttefiklere verilmesini onayladığı "nota" dolayısıyla Antivenizelistlerin de karşı çıkmadığı İngiliz-Fransız çıkarmasının sorumlusu olarak Venizelos gösterilemez. **2.** Venizelos'un Yunan menfaatlerine hizmet eden politikası için tam anlamıyla elverişli olan "nota", krallık politikasının izlenmesinde zorluk yarattığı için Venizelos suçlanamaz.

Yukarıda tartışma şeması oluşturulmaya çalışılan Venizelos söyleminin kaynak aldığı anlatı, Vendiris'in kitabına dayanmaktadır. Bulgulara göre Venizelos, İngiliz-Fransız birliklerinin Selanik'e çıkarma sürecinde aldığı her kararda ya da yaptığı her açıklamada Kral'ın onayını aldığına dair çerçeveleme stratejisini defaatle kullanıldığı görülmektedir. Hatta Kontantinos'un "Alman yanlısı tavrı dolayısıyla" ikircikli davransa da çıkarmaya yönelik tüm adımlara onay verdiği algısı geliştirmeye çalışmıştır. Konstantinos'a yönelik ziyadesiyle sert yüklemlemelerde bulunarak Müttefik birliklerinin davet edilmesine ve Selanik'e çıkarma yapmalarına neden

[433] Venizelos'un alıntısı, Gazeteci Aristos Kambanis'in Dimitrios Gunaris ile gerçekleştirdiği bir mülakata da yer verdiği *1913-1922 Yunan Krizi* isimli yazı dizisinde geçmektedir. Bkz. *Πρωϊα*, 15.01.1928, s. 1.
[434] 22 Eylül 1915.

olmakla itham ettiği gözlemlenmektedir. Böylece suçlandığı olguya yönelik rakibinin iç grubunu da sorumlu göstererek kendi payını hafifletmektedir.

Ayrıca Metaksas'a yönelttiği sorularla (önerme: 3) bir taraftan kendisinin Konstantinos'a daima samimi davrandığına dair *ahlaki değerlendirme* yoluyla suçlamalardan genel manada "aklanmaya" çalışmaktadır. Diğer taraftan soruların *yüklü* olması nedeniyle Kral ve Antivenizelistlere yönelik yüklemlemelerini doğrulatmak istemektedir. Nitekim "evet" ya da "hayır" şeklinde cevap verilmeye başlanacak şekilde oluşturulan *yüklü sorulara*[435], olumlu veya olumsuz nitelik taşıması fark etmeksizin bir cevap verildiği takdirde içindeki "karşı tarafı itham eden" öncül kabul edilmiş sayılır.

Venizelos'un yumuşatma stratejisini iç grubundan İtilaf Devletleri'nin tutumu için de kullandığı söylenebilir. İtilaf Devletleri'nin Sırbistan'a yardım etmek için birliklerini Selanik üzerinden geçirmeyi Yunanistan izin vermese dahi "diretebileceğini" doğrudan söylemek yerine, "*Yunanistan'ın izin vermesini talep etmek zorunda kalabilirlerdi.*" ifadesini kullanmıştır. Doğrudan söz etmenin hoş karşılanmayacağı fikirleri, varlıkları, olayları, eylemleri söyleyişi yumuşatarak veya hafifleterek örtük şekilde ifade etmek / adlandırmak anlamına gelen *örtmece* sanatına[436] başvurmuştur.

Venizelos, Sir Edward Grey'in açıklaması nedeniyle doğan Bulgaristan'a toprak ödünü verileceği endişesi karşısında, izin verilmeksizin çıkarma yapmaya kalkışacak Müttefik birliklerine "ateş açılması" emrini verdiğine dikkat çekmektedir. Bu şekilde Yunan menfaatleri söz konusu olduğunda iç grubuna dahi karşı gelebilecek olumlu bir Venizelos imgesi yaratmaktadır.

Devamında İngiliz-Fransız birliklerinin tarafsız Yunan toprağına yaptıkları büyük ölçekli çıkarmaya karşı çıkmayan Antivenizelistleri de sürece "ortak" olarak sunmaktadır. Çıkarmanın sadece "davet" nedeniyle gerçekleşmediği görüşünü ise eski

[435] Detaylı bilgi ve örnekler için bkz. Douglas Walton, "The Fallacy of Many Questions: On the Notions of Complexity, Loadedness and Unfair Entrapment in Interrogative Theory", *Argumentation*, No. 13, 1999, s. 379-383.
[436] Kıran - Eziler Kıran, *Dilbilime Giriş*, s. 450-451.

rakibi Gunaris'in sarfettiği sözleri alıntılayarak, bir başka deyişle *otorite* toposuna başvurarak desteklemektedir.

Venizelos'un makalelerinden ulaşılan bulgularda Konstantinos ve Antivenizelistlerin "Alman menfaatlerine hizmet ettiklerine" dair kanıtlama işlevi gören söylemsel stratejilerle karşılaşılmaktadır. Bunlardan birincisi, Paris'te bulunan Prens Yeorgios'un Sırbistan'a yardım edilmesi için Fransa'nın tek başına 150.000 asker göndermeye karar verdiğini bildirdiği ve kardeşi Konstantinos'u "ezeli düşman" Bulgaristan'a karşı yapılacak "şanlı harekâtın" başkomutanlığını üstlenmeye çağırdığı telgrafa dayanmaktadır.

"*Bu telgrafı okuyanın derin bir hüzne kapılmaması imkânsızdır. Konstantinos'a artık kardeşinden dahi olayların farkına varması ve bir taraftan Yunanistan'ın yeni ve kesin bir zafer sayesinde o dönemdeki iki tarihî düşmanıyla olan hesaplarını kapatması ve diğer taraftan dünyanın en iyi ordularından üçü, Fransa, İngiltere ve Sırbistan ordularını da kapsayan yarım milyon askeri aşkın bir gücün komutanlığına getirilerek kendi şanına hizmet etmesi fırsatını kaçırmaması çağrısı yapılıyordu. Kral Konstantinos'un o anda, kardeşinin çağrısının yarattığı düşünceler nedeniyle güçlü bir sarsıntı ve derin bir heyecan tecrübe etmemiş olması imkânsızdır. Ancak aniden hayalinde kaşları çatık Kayzer'i gördü ve şöyle düşündü: 'Kardeşimin tavsiyelerini nasıl yerine getirebilirim ki; çünkü bunu yaparsam Ebedi İmparator ile aram bozulur.' ...Böylece Milletin yüzyıllardır beklediği fırsatın hem Yunanistan hem de kendisi için kullanılamadan kaçırılmasına müsaade etmiştir.*" (Venizelos: 21)

Venizelos'un telgrafı yorumlayan yukarıdaki metin kesitinden hareketle, ilk önce savaşın "şanlı" olarak adlandırılmasıyla olguya "katılım gösterilmesinden kıvanç duyulacak" bir nitelik kazandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu savaşa katılmanın gerekliliği ise "ezeli düşmanlara karşı Milletin yüzyıllardır beklediği fırsat" şeklinde *tarih* toposu ile haklı çıkarılmaktadır. Venizelos'un "Millet" sözcüğünü büyük harfle yazmasının beyhude olmadığı; vatandaşların Konstantinos'tan "büyük" olduğuna, bu cihetle güçlü anayasal rejimin önemine dair bir bakış açısı kazandırmaya gayret ettiği düşünülebilir. Konstantinos'un kendisine yapılan çağrı karşısında bürünmüş olabileceği ruh halini

tayin eden ve aklından geçirdiği düşünceyi kaleme alan Venizelos, *ethopoeia*[437] sanatına başvurmuştur. Venizelos'un bu tartışma stratejisiyle "Kayzer ile iyi ilişkiler uğruna fırsatın kaçırıldığı" söylemini gerekçelendirmek istemesi ise önermelerin kurgusal olması bakımından hatalı bir akıl yürütmedir.

İkinci strateji, Venizelos'un Müttefiklere iletilen protestonun ertesi günü Meclis'te yaptığı konuşma nedeniyle Kral Konstantinos tarafından görüşmeye davet edilmesi ve Konstantinos'un iktidarın yürüttüğü siyasete katılmadığını açıklamasının neticesinde istifa etmesi bağlamında inşa edilmiştir. Venizelos, Alman Ordugâhı'ndaki Bulgar Temsilci Yarbay Gançev'in telgrafından öğrendiği üzere Konstantinos'un istifa haberini Almanya İmparatoru'na bildirdiğini yazmıştır. Bu nedenle Konstantinos'u "Kayzer"e rapor vermekle yüklemlemiş ve eleştiri oklarını Antivenizelistlere doğrultmuştur:

"*Eğer kral yanlıları, sabık kralın bu davranışından utanç duyup başlarını önlerine eğmiyorlarsa, bu milli haysiyete dair az bir şuura sahip oldukları manasına gelir.*" (Venizelos: 22)

Milli değerler de ahlaki değerlendirme kapsamındaki bir meşrulaştırma aracı olarak kabul edilebilir. Venizelos, Konstantinos'u dolayısıyla örtük şekilde meşruti monarşi rejimini hâlâ destekleyen Antivenizelistlere milli bilinç yoksunluğu atfetmektedir. Böylece milli bilinci "az" olan politikacıların ülke yönetimine de aday olamayacakları görüşünü sezdirmektedir. Venizelos'un söyleminin, monarşinin restore edilmesi lehinde seslerin yükseldiği 1934 yılında, cumhuriyet rejimini savunan Liberal Parti'nin siyasi tanıtımına hizmet ettiği söylenebilir.

Venizelos, Sırbistan'a yardım edilmesine yönelik politikasını uygulamaya kararlı olduğu için "150.000 İngiliz ve Fransız askerin gönderilmesini tüm ruhuyla dilemiştir." İngiltere, Fransa, Yunanistan ve Sırbistan ordularıyla Balkan Cephesi'nde teşkil edilecek yarım milyonun üzerindeki güce, Alman, Avusturya ve Bulgar ordusunun karşı koyacak nitelikte olmadığı için "sevinç" içerisinde olmuştur. (Venizelos: 22) Makedonya'daki Yunan topraklarının "savaş sahnesine dönüşeceğini

[437] Bir kişinin övülmesi veya kınanması için doğal eğilimlerin, tavırların, duygulanımların, erdemlerin, ahlaksızlıkların tanımlanması ve o kişiye atfedilen uydurma bir söylem ya da konuşma yoluyla karakter tasviri yapılmasıdır. Bkz. Richard A. Lanham, *A Handlist of Rhetorical Terms*, 2nd Edition, University of California Press, Berkeley - Los Angeles 1991, s. 71.

bilmekte" ve "her savaş sırasında kaçınılmaz olan bu macerayı kabul etmektedir."[438] Tümcelerdeki coşku ifade eden eylemler, Venizelos'un Müttefik ordularının Yunanistan'daki varlığı sayesinde öngördüğü hedeflere ulaşılacağına dair güçlü inancını ve bu doğrultuda belirlediği siyasi tutumu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Venizelos, 1915-1917 yıllarında Kuzey Yunanistan'a sıçrayan savaşa "macera" adını vererek ve yaşananlara "savaşın rutini" niteliği yükleyerek yumuşatma stratejisi ekseninde tutumunu makul göstermektedir.

Makedonya'ya konuşlanan Müttefik ordularına dair kendi görüşünü ortaya koyan Venizelos, Doğu Makedonya'ndaki Bulgar işgalini İngiliz-Fransızların Selanik'teki varlıklarının tetiklediğini savunan Antivenizelistleri haksız çıkarmaya çalışmıştır. Yine "Alman menfaatlerine hizmet" yüklemlemesine başvuran Venizelos'a göre "krallık politikası", Yunan çıkarlarını gözetmediği için olası Bulgar işgalinin Yunanistan'ın derhal savaşa girme nedeni olacağını ilan etmemiş; aksine sadece birkaç Alman subay ve askerin katıldığı işgale, "Alman işgali" adını verip Bulgarların Doğu Makedonya'yı işgaline onay vermiştir. Dahası Skuludis'in krallık hükümeti, Yunanlar ve Bulgarlar arasındaki ihtirasların şiddeti nedeniyle Doğu Makedonya'daki Bulgar işgalinin, oradaki Yunan nüfusun imhası anlamına geleceğini de göz ardı etmiştir.

Ardından Müttefik ordularının Selanik'teki varlıklarının "olumsuz sonuçlarını" söylem malzemesi olarak kullanan Metaksas'ın kamuoyunda oluşturmaya çalıştığı görüşü yumuşatmak için *mali durum* toposundan faydalanmıştır:

"*Bunun aksine Müttefik birliklerinin Makedonya'nın merkezine gelmeleri, oradaki nüfus için sadece maddi zarara sebep olmuş; zararlar için tazminat sözü verilmiş ve nihayetinde yerine getirilmiştir. …bu zararlara karşılık verilenler milli ekonomiye zenginlik katmıştır. Müttefik ordusunun Selanik'te üç yılı aşkın süre kalması, milli ekonomi için altın yağmuru olmuştur. Yunan drahmisinin, İngiltere sterlini ve özellikle Fransa frangı karşısında ciddi değer kazanması olayı büyük ölçüde bundan kaynaklanmaktadır.*" (Venizelos: 23)

[438] Eleftherios Venizelos, "23", *Πατρίς*, 06.11.1934.

Bölümün başlangıcında belirtildiği üzere Metaksas'ın Selanik çıkarmasına dair söylemleri rakibininkilere kıyasla aynadaki ters akis gibidir. Metaksas'ın söyleminde "kandıran kişi Venizelos'tur" ve "Konstantinos'u bir oldu-bitti ile savaş çıkmazına sokmak için entrika çevirmiştir" (Metaksas: 17, *Καθημερινή*, 07.11.1934; Metaksas: 19).

Metaksas ilk önce Venizelos'un "meclisin çoğunluğuna ve Kral'ın onayını aldığına dayanarak" tezkere çıkarmak zorunda olmadığı savını ele almıştır. 1915 yılında yürürlükte olan anayasanın "yabancı ordunun, kanun / tezkere çıkarılmadan Yunanistan'da görev yapamayacağını, ülkede kalamayacağını ya da topraklarından geçemeyeceğine" hükmeden 99. maddesini paylaşmıştır. Buna göre Venizelos'un Selanik'e İngiliz-Fransız ordusunu getirebilmesi için Meclis'ten tezkere geçirmesi ve ardından Kral'a onaylatması gerektiğini; ancak Venizelos'un bunu yapmadığını belirtmiştir. Böylece Metaksas, iddiasını en güçlü meşrulaştırma aracı addedilebilecek anayasayı dayanak (*hak ve hukuk* toposu) göstererek kanıtlamaktadır.

Venizelos'un makalesinde savunduklarına ise şu şekilde cevap vermiştir: "*…bugün dahi son derece parlamenter Venizelos'a göre kanun, aklına estiğini keyfi iradesiyle yapması anlamına geliyor. Yeter ki meclisin çoğunluğuna sahip olsun. Hatta keyfi eylemlerini, meclise danışmaya dahi gerek duymadan, ifa edilmelerinden sonra meclise sunma hakkını saklı tutmak anlamına geliyor… Bu yeni hukuk teorisini Yunanistan'daki anayasa hukuku profesörlerine havale ediyoruz.*" (Metaksas: 17)

Metinden anlaşıldığı üzere Venizelos'u, iktidarda olduğu için "keyfi eylemlerinde" anayasayı ve meclisi hiçe saymayı düstur edinmekle yüklemlemektedir. Bunu, örtüklük üzerine kurulu "daha çok şey söylemek için daha az şey söylemek" şeklinde tanımlanabilecek *arıksayış* sanatını[439] ironiye bağlı olarak kullandığı "son derece parlamenter Venizelos" nitelendirmesi ile şiddetlendirmiştir. Yine rakibinin savunmasından çıkarsadığı kanun kavramını "anayasa hukuku profesörlerinin" görüşüne sunduğu ironisiyle Venizelos'un eyleminin kabul edilemezliğini ispatlamak istemiştir.

[439] Kıran - Eziler Kıran, *Dilbilime Giriş*, s. 448-449.

Ardından Müttefik birliklerinin davet edilmesi ve Selanik'e çıkarma yapmalarına dair kendi anlatısını tanzim etmiştir. Söylemleri dört konu altında çözümlenebilir.

1. Venizelos, onay almamış ve Kral'ı kandırmıştır: Metaksas'a göre Venizelos'un 9 Eylül 1915 tarihinde yaşananlara dair anlattıkları tamamen tutarsızdır. Venizelos, görüşme esnasında Kral'ın onayını sadece önlem amaçlı seferberlik ilan edilmesi konusunda almıştır. Kral, Venizelos'un Müttefiklerin Selanik'e çağrılması tasarısına ise cevap vermekten kaçınmıştır. Venizelos, görüşmeden bir saat sonra yedek kuvvetler çağrılması konusundaki savlarını öne sürdüğü mektubunu yollamıştır. Mektubu alan Kral, bir entrika çevrildiğinden şüphelenmiştir. Ardından neler olduğunu öğrenmesi için Saray Nazırı Merkatis'i göndermiştir. Venizelos, o zaman Sırbistan'ın ittifak sorumluluğunu yerine getirebilmesi için gerekli 150.000 askeri İtilaf Devletleri'nin gönderip göndermeyeceğini sadece sorduğu değil ayrıca talep ettiği notayı Müttefik elçilerine ilettiğini Merkatis'e bildirmiştir. Venizelos, notanın tamamen şahsi karakter taşıdığını, devleti bağlayıcılığı olmadığını da eklemiştir. Kral, Başbakanının nasıl devleti bağlayıcılığı olmayan şahsi nota verebileceğini anlayamamıştır. Venizelos'tan notayı iptal etmesini ve anayasayı uygulamasını talep etmiştir. Venizelos, bunu yapacağı sözünü verse de Fransa Büyükelçisi Guillemin'i Kral ile görüşüp, meselenin kapandığını ve notanın verilmemiş sayılacağını bildirmeye ikna etmiştir. Nota hiç de geri çekilmemiştir. "*Böylece Kral, Venizelos tarafından hayâsızca kandırıldı. Merhum Guillemin'in ise huzur içinde yatmasına izin veriyoruz*." (Metaksas: 17)

Görüldüğü üzere Metaksas, Konstantinos'u yabancı birliklerin ülke toprağını geçit olarak kullanması konusunda "meclis" yasama yetkisini kullanmadan evvel karar almaktan "kaçınan" olumlu bir sosyal aktör olarak öne çıkarmaktadır. Öteki olarak ise yürütme erkine sahip olduğu için yasama erkini hesaba katmadan hareket eden, verdiği sözü tutmayan, dahası "dış güçler ile işbirliği yaparak" ülkesinin en yüksek otoritesini "hayâsızca aldatan" (şiddetlendirme) Venizelos figürü inşa etmektedir. Metaksas, ayrıca hayatını kaybetmiş birinin arkasından konuşmak istemediğini sezdirerek, alıcıda erdemli "kendilik-Metaksas" imgesi oluşturmak istemiştir. Bu durum da Aristo retoriğindeki *ethos* boyutuna örnektir. *Ethos,* hatibin / yazarın kendisiyle ilgili ilettiği

erdemler, doğru ve iyi tavırlar, güven duyma ve verme gibi alıcının örnek alacağı niteliklerin oluşturduğu imgelemdir.[440]

Metaksas, 19. makalesinde aynı konudaki görüşlerini özetlemiştir. Buna göre Venizelos, Müttefik elçilerine "BASİT SORU" iletmek yerine, "TEKLİF" sunmuş ve alınan olumlu cevap Yunanistan'ı bağlayıcı olmuştur. Dolayısıyla Venizelos, Müttefikleri "DAVET" etmiştir. Metaksas bu argümanına kanıt olarak, Başbakan Briand'ın Fransa Meclisi'nde yaptığı "BAYLAR, BALKANLARA DAVET EDİLDİĞİMİZ ŞÜPHESİZDİR." açıklamasını sunmuştur. (Metaksas: 19)

Metaksas, *otorite* toposu ile Venizelos'un yabancı birlikleri "davet" ettiğini temellendirmekte, söylemini şiddetlendirmek ve istediği noktalara dikkat çekmek için BÜYÜK harfleri tercih etmektedir. Bununla birlikte hatırlanacak olursa Venizelos, davette bulunduğunu inkâr etmemektedir. O halde Metaksas'ın asıl amacı, rakibinin meclisten tezkere çıkarmadan ve Kral'ın onayını almadan keyfi şekilde yabancı birliklerin Yunanistan'a çıkarma yapmasına neden olduğunu vurgulamaktır.

2. Kral'ı kandıran Venizelos'u da Müttefikler kandırmıştır:

Venizelos'un 150.000 Müttefik askerini Selanik'e davet etmesine 10 Eylül 1915 tarihinde cevap veren İngiltere, durumu askeri makamlarıyla incelediğini, 150.000 askerin gönderilmesi için uzun zaman gerektiğini, ancak Venizelos için yeterliyse kısa süre içerisinde küçük bir birliğin Selanik'e çıkarılabileceğini, bu arada daha geniş önlemlerin müzakere edilebileceğini bildirmiştir. Metaksas, İngiltere'nin cevabını sarkastik bir üslupla yorumlamıştır: "*İstediğiniz 150.000'i göndermemiz için çok zaman gerekir; alın size küçük bir birlik ve sonrasına bakarız, Allah kerim.*" (Metaksas: 17)

Fransa'nın ise bu konuda hiç tereddüt etmediğini belirten Metaksas, 10 Eylül tarihli cevabı alıntılamıştır: "*Fransız hükümeti, Yunanistan'ın Sırbistan'a olan müttefiklik sorumluluklarını yerine getirebilecek vaziyete haiz kılınması için ne gerekiyorsa yapmaya ve Sn. Venizelos tarafından öngörüldüğü üzere bizden istediği birlikleri vermeye hazırdır.*" Ancak çok daha az sayıda kuvvetin gönderilmesine karar verdikleri, aylar sonra 7 Haziran 1916 tarihinde Fransız Meclisi'nde yapılan kapalı

[440] Meyer, *Retorik*, s. 25-27.

toplantı sırasında ortaya çıkmış ve bunlar zabıt ceridelerinde yer almıştır. Metaksas, Fransa'nın duruşunu da şu sözlerle betimlemiştir: "*Yani Fransa hükümeti, 150.000 söz veriyordu, ama sadece 30.000 göndermeyi tasarlıyordu ve bunlar da Çanakkale faciasını yaşamış olanlardan oluşuyordu.*" (Metaksas: 17)

Metaksas, resmi açıklamalar ve zabıt cerideleri gibi belgelerle, askeri sözleşmenin şart koştuğu rakam olan 150.000 asker gönderilmesinin söz konusu olmadığına dair bir gerçeklik çizmektedir. Böylelikle gerekçelendirmesini *hakikat* toposuyla garantilediği söylenebilir. İngiltere'nin tavrını alaycılıkla naklederek ve Fransa'nın göndermeyi planladığı 5/1 oranındaki birliklerin ise niteliğine dair şüphelerini ortaya koyarak söylemini şiddetlendirmektedir. Nihayetinde Venizelos'un savaşa girilmesini makul kılmak için İtilaf Devletleri'nden elde etmeyi planladığı savaş gücünün "yakınına bile yanaşılamadığını" kastetmektedir. Buradan "Kral'ı kandıran Venizelos'un da iç grubu tarafından kendi silahıyla vurulduğu sonucuna ulaşmaktadır.

3. Müttefik birliklerinin Selanik çıkarmasında komedi sahnelenmiştir:

Komedinin birinci perdesi: Buna göre İngiliz-Fransız birlikleri Selanik'e çıkarma yapacaklar ve Yunanistan da formalite gereği protestoda bulunacaktır. Ancak İngiltere, uluslararası hukuk kurallarını ihlal manasına gelecek "tipik" de olsa protestoyu kabul etmemektedir. Venizelos, komedinin sahnelenmesinde zorluk yaşayacağını anladığından, Guillemin'den Çanakkale'den çekilen birliklerin Selanik'e çıkarılmasını talep etmiştir. Böylece General Hamilton, 17 Eylül 1915 tarihinde Selanik'e varmıştır. (Metaksas: 17)

Komedinin ikinci perdesi: General Moshopulos'un durumu Venizelos'a bildirmesiyle başlamıştır. Venizelos, telgrafhaneye çağırdığı Moshopulos'a talimatlar verdiğini ve Fransızların çıkarmaya başladıkları takdirde "vur" emri verdiğini iddia etmektedir. Ancak Moshopulos, bunu yalanlamıştır.[441] Bu arada Venizelos, gerçekten

[441] "Vur" emri konusunda Metaksas da Moshopulos'u desteklemekte, Venizelos'un argümanının makul olmadığına dair varsayımlarıyla ikna yaratmak istemektedir: "*Moshopulos'a dürüstlüğü dolayısıyla inanıyoruz. Ancak diyelim ki Venizelos «vur» emri vermişti ve Fransızlar ile çatışmaya girildi. Sonucu ne olurdu? Ya Venizelos, İngiltere'ye karşı Almanya'nın yanında tarafsızlıktan çıkardı. Ya da emri verdiğini reddedip Moshopulos'u astırırdı. Aklı başında biri olan Moshopulos, Venizelos'tan telgraf aracılığıyla aldığı «vur» emrinin imzalı onayını isterdi.*" (Metaksas: 17)

de çıkarmanın ertesi günü Atina'daki Müttefik elçilerine son derece ılımlı bir protesto göndermiştir: "*Krallık hükümeti, yabancı birliklerin Yunan topraklarından geçişini protesto etmeyi görevi addetmektedir*." Ardından aynı gün içerisinde İngiliz ve Fransız hükümetlerini yatıştırmak için yukarıdaki "ılımlı" protestonun formalite gereği yapıldığını "ÇOK GİZLİ" ibaresiyle bildirmiştir. (Metaksas: 17)

Komedinin üçüncü perdesi: Venizelos, Yunanistan'ın Sofya, Berlin, Viyana, Bükreş ve İstanbul Büyükelçilerine ise şu telgrafı göndermiştir: "*...Krallık hükümeti, dün General Hamilton ve kurmaylarının Selanik'e vardıkları ve devamında Müttefik birliklerinin çıkarma yapacakları bilgi verilmiştir. Yunan hükümeti, rızası alınmadan Müttefik birliklerinin Yunan topraklarına varışı karşısında, İtilaf Devletleri'ni bu eylemi gerçekleştirmek zorunda bırakan nedenler ne olursa olsun, sessiz kalamayacağı ve aşağıdaki protestoyu göndermek zorunda olduğu görüşünü taşımaktadır.*" Devamında ise "gizli" kısmı değil, sadece "tamamen tipik" protestoyu eklemiştir. (Metaksas: 17)

Metaksas'ın Selanik çıkarması esnasında ortaya çıkan "protesto" meselesini "komedi", aşamalarını ise sahnelenen oyunun "perdeleri" olarak adlandırdığı görülmektedir. Komedi ya da komedya, kişilerin, olguların ya da eylemlerin olumsuz, aksak, şaşırtıcı yönlerinin ön plana çıkarıldığı ve gülme isteği uyandıran açılardan sahnelendiği tiyatro eserleridir. Mecazen yalan ve yapmacık söz ve davranış anlamına da gelmektedir.[442] Metaksas, başvurduğu adlandırma stratejisiyle Venizelos'un "tipik" bir protesto dahi istemeyen İtilaf Devletleri'ni rahatsız etmemek ve çıkarmanın bir an önce gerçekleştirilmesini sağlamak için verdiği uğraşı, gülünç bir eylem olarak sunarken, faili olan rakibinin de itibarını kırmak istemektedir.

4. Venizelos, Kral'ı bir oldubittiyle karşı karşıya bırakmak istemiştir: Venizelos, hâlihazırda İngilizlerin 150 binden çok daha az sayıda askeri Selanik'e göndereceklerini ve az sayıdaki İngiliz-Fransız ordusunun yorgun ve bitkin Çanakkale birliklerinden müteşekkil olduğunu biliyordu. Kral'ın böylesi bir askeri desteği reddetmesini bekliyordu. Böylece Selanik çıkarması iptal edilecek ve Yunanistan'ın tarafsızlıktan çıkması başarılamayacaktı. Bu nedenle Venizelos, bir oldubittiyle ya hazırlıksız az sayıda İngiliz-Fransız kuvvetleriyle Kral'ı savaşa sürükleyecek ya da

[442] *Türkçe Sözlük*, s. 1467.

Kral reddettiği takdirde ona karşı saldırmaya hazır bekleyen Selanik'teki İngiliz-Fransız ordusuyla Kral'ı çatışmaya sokacaktı. (Metaksas: 19)

Metaksas, rakibinin İngiliz-Fransız birliklerini Selanik'e çıkararak Konstantinos'a karışma fırsatı vermeden aceleyle sonuca bağlamak için giriştiği eylemi adlandırmakta kullandığı "oldubitti" ifadesini Rusya'nın Paris Büyükelçisi Aleksandr İzvolski'nin hükümetine gönderdiği telgraftan alıntılamıştır.[443] Böylece hem rakibini "az sayıdaki" askeri güçle emrivaki yaparak başarı sağlanamayacak bir girişime kalkışmakla yüklemlemekte, hem de önermesine dayanak olarak İtilaf Devletleri'nden bir yetkilinin tanıklığını sunmaktadır.

Metaksas'ın, yukarıda ele alınan dört söylem konusunda önerdiklerinden vardığı sonucu şu tümcesiyle ortaya koyduğu söylenebilir: "*Yani Venizelos, Kral'ı kandırdı, Meclisi kandırdı, Yunan halkını kandırdı, İttifak Devletleri'ni ve tarafsız devletleri kandırdı. Ancak kendisi de 150 bin yerine 30 bin asker göndermeye karar veren İtilaf Devletleri tarafından kandırıldı. Tüm bu genel kandırmaca ve karışıklık haline neden olduktan sonra bugün BİZİ düzenbazlar diye suçluyor*." (Metaksas: 17)

Metaksas'ın *anaphora* sanatıyla aktardığı çıkarımlarında büyük harflerle kaleme aldığı "biz" zamirini işlevselleştirmektedir. Böylece ortak bir geçmişe ve sosyal çevreye ait Venizelos karşıtlarını / kral yanlılarını kapsayarak oluşturduğu *ethosu* yüceltmiş ve "kandıran öteki" tarafından haksız yere suçlanan taraf olarak göstermiştir.

Metaksas, çıkarmanın gerçekleştirilmesinin ardından Kral Konstantinos ve Antivenizelist politikacıların eylemlerini haklı çıkarma amacını taşıyan söylemlerini geliştirmiştir. Hepsinin ortak noktası ise Konstantinos'un ve Antivenizelistlerin "Alman yanlısı" olmadıklarına dair bakış açısı geliştirme amacı gütmeleridir:

1. Venizelos, mecliste savaş ilanı manasına gelen bir konuşma yapmıştır: Metaksas'ın bu konuda oluşturduğu zemine göre Bulgaristan'ın Sırbistan'a savaş ilan ettiği 29 Eylül 1915 tarihinde Sırp-Bulgar sınırlarında ne Sırp-Yunan askeri

[443] Metaksas, "söylediklerinin basit bir öngörü olarak addedilmemesi için" İzvolski'nin 16 Eylül 1915 tarih, 605 no.lu telgrafını paylaşmıştır: "*Bugün Atina'dan gelen bilgilere göre Venizelos bizzat, Müttefiklere basit bir protestoda bulunacağı sözünü vererek Selanik'e asker göndermelerini salık vermektedir. Oldubitti ile Konstantinos'un nihai olarak Müttefiklerin safına geçmek zorunda bırakılacağına dair umudunu ifade etmektedir*." (Metaksas: 19)

sözleşmesinin 2. maddesinin öngördüğü 150.000 asker bulunmakta, ne de Selanik'te hâlihazırda 30.000 İngiliz-Fransız askeri bulunmaktadır. Yakın gelecekte de 150.000 sayısına ulaştırılmasının ihtimali yoktur. Çünkü Chantilly Konferansı'nda[444] alınan kararlara göre (Jülyen) 20 Ekim 1915 tarihinden önce birliklerin anılan rakamlara tamamlanması mümkün değildir. Dahası İtilaf Devletleri, gerçekte Çanakkale'de yenilen birliklerinden kalanlardan 30-40 bine varan askeri göndermeye karar vermiştir. Bu esnada olayların gidişatını kestiren Venizelos, 22 Eylül 1915 tarihinde Meclisi olağanüstü toplantıya çağırmış ve Sırp-Yunan ittifakına dayanarak ya da dayanmaksızın mutlaka İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa girme niyetini açıkça dile getirmiştir. Kral ile olan fikir ayrılığını dile getirdikten sonra da istifa etmiştir.

"*Venizelos'un nutku, neredeyse savaş ilanıydı. Kral Konstantinos'un neredeyse savaş ilan eden Başbakanın istifasını Almanya İmparatoru'na haber vermesi son derece normaldir. Venizelos son makalelerinden birinde, kendi kabahati dolayısıyla yapılmak zorunda kalınan bu eylem için ihanet çanlarını çalıyor.*" (Metaksas: 18, *Καθημερινή*, 08.11.1934)

Görüldüğü üzere Metaksas, Venizelos'u mevkisini kullanarak Yunanistan'ı her açıdan alakasız koşullarda müttefiklerin yanında savaşa sokmaya çalışan sosyal aktör olarak etiketlemektedir. Meclisteki nutku "savaş ilanına" benzeterek Venizelos'u resmi olarak hâlâ tarafsız olan ülkeye karşı "kabahat" işlemekle de yüklemlemektedir. Öyleyse bu "kabahat" karşısında Kral Konstaninos'un, ülkesinin tarafsız kalacağını göstermek için Venizelos'un istifa ettiği haberini İttifak Devletleri'ne bildirmesi "normal" addedilmelidir. Metaksas, bu şekilde Konstantinos'un eylemini doğallaştırmaktadır.

2. Kral, Venizelos hükümeti tarafından resmen davet edilen Müttefikleri kovamazdı: "*Artık çıkarmanın başladığı, Müttefik gazetelerinin ve kamuoyunun ise olayı sevinçle karşıladığı durumda Kral ne yapabilirdi? Şimdi Venizelos'un bize önerdiği gibi, yeni hükümet aracılığıyla çıkarmanın durdurulmasını ve çıkarılan*

[444] İtilaf Devletleri'nin I. Dünya Savaşı sırasında Fransa'nın Chantilly komününde gerçekleştirdiği üç askeri konferansın 7 Temmuz 1915 tarihinde başlayan birincisinden bahsedilmektedir. Chantilly Konferansları ve İtilaf Devletleri'nin Balkan Cephesi politikası hakkında detaylı bilgi için bkz. Robert A. Doughty, *Pyrrhic Victory: French Strategy and Operations in the Great War*, Harvard University Press, Cambridge 2008, s. 210-249.

askerlerin geri çekilmesini mi isteseydi? Yunanistan, hükümeti aracılığıyla onları resmen çağırdığı halde, kovsa mıydı? Bu, İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a karşı savaşı manasına gelirdi." (Metaksas: 19)

Burada Metaksas, rakibi tarafından ortaya atılan "Kral ve Antivenizelistlerin çıkarmanın durdurulmasını talep etmediklerine" dair önermesine cevap vermiştir. Venizelos'un Yunanistan'ı "resmi olarak bağlayan emrivakisinin" neden olduğu sonuçları göğüslemek zorunda kalan Konstantinos aktörü inşa etmiştir. Külfete katlananlar kümesine bütün olarak Yunanistan'ı, bir başka deyişle Yunan halkını dâhil ederek söyleminin etkisini artırmak istemiştir.

3. Kral Konstantinos, Yunanistan'ı felaketten kurtarmıştır: Metaksas, yardım etme yükümlülüğü bulunup bulunmadığı göz önüne alınmaksızın "Yunanistan'ın kendisinin de felakete sürüklenmeden Sırbistan'ı başarılı bir şekilde kurtarabilmesinin mümkün olup olmadığını" askeri verilerle detaylıca ele almıştır. Böylece varacağı sonuç için zemin oluşturmuştur. Özetle Yunanistan savaşa girdiği takdirde, 160.000 Yunan askerine tekabül eden toplam 15 tümeni en erken 21 Ekim 1915'te dolayısıyla 23 günde cepheye sevk edilebilir. Fakat bu süre zarfında Sırp ordusunun kaderi belirlenmiştir. Yunan ordusu, bahsedilen tarihe kadar 160.000 asker tertiplemiş olsa dahi, ilk olarak 60.000 kadarını Doğu Makedonya'da konuşlanmış 90.000 Bulgar askeriyle mücadele için ayırmak zorunda kalacaktır. Geriye kalan 100.000 asker, Köprülü'ye ilerlese dahi artık en az 300.000 askere ulaşmış Almanya, Avusturya ve Bulgaristan ordusuyla çatışmak durumundadır. Ayrıca Türk ordusu tarafından İstanbul-Sofya-Belgrad demiryolu hattı üzerinden ikmali yapılan İttifak ordusunun Doğu Makedonya'ya girmesi olasıdır. (Metaksas: 18)

Metaksas'ın oluşturduğu zeminden hareketle yaptığı önerme şudur: "*Yunanistan, Sırbistan'ı kurtarmaya yetişemezdi.*". Yunanistan'ı "beyhude ve amaçsız bir felaket" olarak adlandırdığı olaya sürüklenmekten "kurtaran" sosyal aktör Konstantinos olmuştur.

Metaksas, Konstantinos'a atfettiği olumlu niteliği vurgulamak için Müttefik ordusunun Selanik'teki az sayıdaki birlikleriyle Sırp toprağı Krivolak'a ilerledikleri, ancak daha fazla sayıda Alman ve Bulgar askeri karşısında geri çekilmek zorunda kaldıkları olayı kanıt olarak sunmuştur. Metaksas'a göre Kral Konstantinos, İngiliz-

Fransız birliklerinin Yunan toprağında kovalanmasına müsaade etmeyeceğini Almanya'ya bizzat bildirerek takibe son vermiştir. Böylece bir taraftan Konstantinos'un Alman menfaatlerini gözetmediği, diğer taraftan "emrivaki" ile toprağına çıkarma yapan Müttefikleri kurtardığı bir gerçeklik yaratmıştır. Bu şekilde rakibinin savlarını çürütmektedir.

4. Sırbistan'ı Avusturya tarafından yıkılma tehlikesiyle üç defa tek başına bırakan Venizelos, Yunanistan'ı bir felaketten korumak için Sırbistan'a yardım etmeyen krallık politikasını nasıl suçlayabilir?

Yukarıdaki görüşten de anlaşılacağı üzere Metaksas, Kral'ın ve Antivenizelist iktidarların Sırbistan'a yardım etmemesini meşrulaştırırken rakibinin eylemini mukayese aracı olarak kullanmıştır. Söz konusu eylem[445], Venizelos'un partililerinden Sırbistan'ın yardım talebine doğrudan cevap vermekten kaçınmalarını istemesine dayanmaktadır. Böylece Saray-Bosna trajedisinde Sırbistan'ın sorumluluğu açıkça ispatlandığı takdirde, Sırp hükümetinin tahrik suçlamasından kaçınmak için "her türlü uzlaşmacı niyeti göstermeye ihtiyaç duyacağı" fikri gündeme getirebilir. Venizelos'a göre bu ihtiyaç, oldukça elzemdir. Çünkü Yunanistan ile "Türkiye" ilişkileri kötüleştiği sırada Sırbistan, savaşmaya hazır olmadığı anlamına gelen benzer açıklamalar yapmıştır. Böylece Metaksas'ın aşağıdaki metin kesitinden ulaşılan tartışma stratejisinin dayanağı, *karşılaştırma* toposu olarak kabul edilebilir[446]:

"*Venizelos'un Yunanistan'ı mahvetmeye iştahı olmadığı için ittifak yükümlülüklerini reddetmesine tamam. Ya Avusturya'yı savaş için tahrik ettiğine dair Sırbistan'a leke çalması? Ya da Sırbistan'ın kendi mevcudiyetinin tehlikede olduğu 1914 Mayıs ayında bize yardım etmeyi reddetmesini kindarca hatırlaması? O zaman Venizelos'un Sırbistan sempatisi neredeydi? 1914 yılında bunları yapan Venizelos, nasıl oluyor da bir yıl sonra rakiplerini Sırbistan'a ve İtilaf Devletleri'ne ihanet edenler olarak adlandırıp, üstlerine saldırıyor? İtilaf hükümetlerinin ve halklarının öfkesini Yunanistan'ın üstüne çekerek, ülkesini insafsız düşmanlarının ağırlığı altında*

[445] Metaksas'ın iddiasının kaynağı Venizelos tarafından 11 Temmuz 1914 tarihinde Trieste'den Yunanistan Dışişleri Bakanına çekilen telgraftır (Metaksas: 18).
[446] Wodak - de Cillia - Reisigl - Liebhart, *The Discursive Construction of National Identity*, s. 36-42, 101, 214.

yıllarca inleyerek yürümek zorunda kaldığı Golgota yoluna nasıl itebildi?" (Metaksas: 18)

Buna göre Metaksas, kendi söylemiyle uyum gösterdiği için eylemin Yunanistan'ın korunması adına yapılan boyutunu doğru kabul etmektedir. Nitekim ona göre iç grubu da bu doğrultuda hareket etmiştir. Fakat Venizelos'un bu eylemi gerekçelendirme yöntemini yüklemleme stratejisiyle işlevselletirmiş, "leke çalmak, kindarca hatırlamak" gibi itibar zedeleyici fiiller gerçekleştiren politikacı imgesi yaratmıştır. Ayrıca rakibini "siyasi gücü elinde tutmak için yabancıları kendi halkına düşman etmekle" suçlarken söylemini şiddetlendirmek amacıyla dini nitelik taşıyan "Golgota yolu" deyimini kullanmıştır. Etimolojik olarak Aramice "gulgultha" (kafatası) kelimesine dayanan Golgota, Hristiyanlık inanışına göre Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği Kudüs şehir duvarlarının dışında kalan tepedir.[447] Hz. İsa'nın sözü edilen tepeye, sırtında taşıdığı çarmıhıyla türlü işkencelere maruz kalarak yürütülmesinden hareketle "Golgota yolu" (δρόμος του Γολγοθά) deyimi ortaya çıkmıştır. Çağdaş Yunan dilinde bir kişinin çektiği çile ve işkencelerin bütünü manasında kullanılmaktadır.[448]

3.4.5. 8/21 Haziran 1916 Tarihli Müttefik Notasıyla Yunan Bağımsızlığının Çiğnenmesi

Metaksas'ın "hesaplaşmada" rakibine karşı üstün gelmek için kullandığı en güçlü argümanlarından biri "İtilaf Devletleri'nin Haziran 1916'da verdikleri ortak notalarıyla Yunan bağımsızlığını çiğnemeleri" ve "Venizelos'un bu yıkımı kabul etmesidir." (Metaksas: 3) Venizelos, kendisine yöneltilen bu suçlamaya yaptığı savunmada ilk önce notayı tanımlamıştır[449]:

"*16 Haziran 1916 notası*[450]*, Selanik'teki Müttefik birlikleri ile birlikte Alman-Bulgarların Doğu Makedonya'daki işgalinin sonucuydu.*" (Venizelos: 24)

---

[447] Ömer Faruk Harman, "Dağ", *DİA*, XIII, İstanbul 1993, s. 400-401.
[448] Babiniotis, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, s. 431.
[449] Eleftherios Venizelos, "24", *Πατρίς*, 07.11.1934.
[450] İlk olarak Metaksas (3. makale) ve ardından Venizelos (24. makale), Müttefik notasının tarihini 16 Haziran 1916 olarak vermektedirler. Ancak, dönemin gazetelerinden, hatıratlardan ve araştırma eserlerinden ulaşılabileceği üzere anılan notanın tarihi 8/21 Haziran 1916'dır. Nitekim Metaksas da Venizelos'un notaya dair savunmasına cevap yazarken hatasının farkına varıp tarihi düzeltecektir.

Söz konusu notanın, tarihsel bağlamda ele alındığı üzere askeri ve siyasi boyutu bulunmaktadır. Venizelos, sadece notanın askeri sonuçlarından birine odaklanmaktadır:

"*Sözü edilen nota ile Yunan egemenliğinin çiğnendiğine dair şüpheye yer yoktur. Çünkü notanın sonucu olarak Müttefiklerin zaptı altında bulunan yerlerde askeri yönetim kurulmuştur. Ancak bu kimin suçudur? Tekrar ediyorum. Kral, kısa süre önce Yunan halkının iradesiyle iktidarı devralan yetkili hükümetin politikasını yürütmesine izin verseydi ve İngiliz-Fransızlarla mücadele yoldaşı olarak Sırbistan'a yardım etseydik, Sn. Metaksas Yunan egemenliğinin çiğnendiğini ve Yunan devletinin bağımsızlığının sona erdirildiğini savunabilir miydi? Acaba Sn. Metaksas, Batı Cephesi'ndeki Fransız topraklarında bulunan milyonlarca askerden oluşan İngiliz birliklerinin «Fransa'nın bağımsızlığını sona erdirdiğini» ya da basitçe Fransız egemenliğini çiğnediğini düşünüyor mu? Eğer Sn. Metaksas böyle düşünüyorsa o zaman tartışmak anlamsızdır.*" (Venizelos: 24)

Yöntem başlığında sözü edildiği üzere van Eemeren ve Grootendorst, tartışma kurallarından biri olarak "ortak başlangıç noktalarına saygı" koşulunu belirlemişlerdir. Venizelos'un "nota ile Yunan egemenliğinin çiğnendiğini" kabul etmesi, ortak başlangıç noktası oluşturmaktadır. Ancak Venizelos, bu başlangıcın ardından "sadece Müttefik kontrolü altındaki Yunan topraklarında askeri yönetim kurulduğu" önermesini sunarak notanın sonuçlarını indirgemek istemiştir. Böylece hem meseleyi kolaylıkla savunulacak bir zemine taşımış; hem de sorumluluğu yükleyebileceği bir aktör yaratmıştır. Kendisine suçlamayı yönelten rakibine ise geliştirdiği yeni bakış açısından bir soru yönelterek galip gelmeye çalışmıştır. Ancak Fransa ile İngiltere fiilen savaşan müttefik devletlerdir. Birbirlerinin topraklarında askerlerinin bulunması beklenen bir durumdur. Yunanistan ise tarafsızdır. Dahası İtilaf Devletleri'nin notası, Yunanistan'da hükümetin istifasını, meclisin feshini ve yeni seçimlerin gerçekleştirilmesini talep etmektedir. Dolayısıyla Yunanistan'ın içişlerine doğrudan müdahale mahiyeti taşımaktadır. Buradan hareketle Venizelos'un sunduğu örneğin Yunanistan'ın söz konusu dönemde içinde bulunduğu şartlarla bağdaştırılabilecek yönü olmadığı ifade edilebilir.

Venizelos, nota ile çiğnenen bağımsızlığı salt "askeri yönetim kurulması" şeklinde yumuşatmaya tabi tuttuktan ve sorumlu olarak "krallık politikasını" işaret ettikten sonra, kendisine yöneltilen suçlamadaki "bağımsızlığın çiğnenmesine rıza gösterdiği" kısmına geçmiştir. Venizelos, ilk önce rakibinin iddiasını[451] anlamazdan gelerek[452] ithamın saçma olduğunu ima etmektedir. Ardından "anlayamamasını" baz alarak rakibinin ileri sürmek "isteyebileceği" önermeleri (3) kaleme almış ve cevaplamaya koyulmuştur. Böylelikle konuya aitmiş izlenimi yaratan, fakat kendi tayin ettiği başka noktaları tartışan saptırma[453] manevrası uygulamıştır:

1. "*Acaba Sn. Metaksas, krallık rejiminin Müttefiklerin notasından sonra bana başvurarak Yunan egemenliğinin çiğnenmesi ve parçalanması tehlikesinin önüne geçilmesi için gerekli önlemleri ortaklaşa tahlil etmemizi talep ettiğini mi savunuyor?*" (Venizelos: 24)

Venizelos, kendisine böyle bir çağrı yapılmadığını, aksi takdirde Antivenizelistlere "kurtuluş yolu" şeklinde adlandırdığı politikayı açıklamış olacağını savunmaktadır. Venizelos'un söz konusu adlandırması, karşıtlarının ülkeyi çıkmaza soktuğu görüşünün ve "kurtuluş" olarak işaret ettiği kendi politikasının izlenmesi için gerekli yolun benimsetilmesine hizmet etmektedir. "Kurtuluş yolu", Bulgarları ve müttefiklerini yenmek için, İtilaf Devletleri ve Sırbistan ile birlik olmayı gerektirmektedir. Dahası Kontantinos'un, "kayınbiraderine" o güne kadar kendisine yararlı gözükmek için elinden geleni yaptığını; ancak bundan sonra Yunanistan'ın çıkarlarını gözetmek zorunda olduğunu söylemesini elzem kılmaktadır. Görüldüğü üzere Venizelos, bir adlandırma stratejisine daha başvurmuş ve II. Wilhelm'i Konstantinos'un "kayınbiraderi" olarak sunmuştur. Böylece Konstantinos'un Almanya İmparatoru'nun menfaatlerini gözetmesini aile bağlarına dikkat çekerek temellendirmektedir.

2. "*Sn. Metaksas, belki de benim Kral'ı görme ve kendisine şunları söyleme girişiminde bulunmaya borçlu olduğum görüşündedir: Görüyorum ki Doğu*

---

[451] "*Ancak Sn. Metaksas, Yunanistan'ın bağımsızlığının sona erdirildiğini öne sürerken, rıza gösterdiğimi söyleyerek beni suçluyor. Bu suçlamanın neye dayandığını anlamakta güçlük çekiyorum.*" (Venizelos: 24)

[452] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 62-63.

[453] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 55-56.

Makedonya'daki Alman-Bulgar işgali nedeniyle Müttefikler Yunan ordusunun seferberliğinin kaldırılmasını istiyorlar. Bu, Yunan egemenliğinin çiğnenmesi demektir ve senin hükümetinle ortak hareket etmeye ve bu talebi protesto edip ordumuzu sonuna kadar seferber tutmaya hazırım." (Venizelos: 24)

Venizelos, rakibine atfettiği önermenin içine, notanın Doğu Makedonya'daki İttifak Devletleri işgali nedeniyle verildiğine dair çıkarımını da eklemlemiştir. Böylece kendi vargısını, kabul edilmiş ortak bir öncül olarak göstermek istemektedir. Devamında "*Ancak ben, ne istediğini ve neyin ülkesinin yararına olacağını bilen bir siyaset adamıydım.*" tümcesiyle şahsını olumlu, seferberliği aylar boyunca devam ettiren karşıtlarını ise ülkeyi mali açıdan tüketmeleri ve ordunun moralini düşürmeleri gibi eylemler üzerinden olumsuz yüklemlemiştir. Venizelos karşıtlarının tutumunu "onulmaz delilik" olarak adlandırmıştır. Bu eylemlerin altında yatan neden olarak sunduğu "Alman çıkarlarına hizmet etme çabasına" ise "körleşme" adını vermiştir. Buradan hareketle Venizelos'un adlandırma ve yüklemleme stratejileri ile "İtilaf Devletleri'ne karşı silahlı çatışmaya varacak kadar delice" ve Yunanistan çıkarlarına "kör" krallık politikasına ortak olamayacağı söylemini geliştirdiği söylenebilir.

3. "*Belki de Sn. Metaksas, …tüm Yunanlar olarak «kralımızın» etrafında kenetlenerek politikasının ortağı olmamız ve böylece Müttefikleri, Skuludis'in krallık hükümetine kolaylık sağlamaya mecbur bırakmamız gerektiğini düşünüyordur.*" (Venizelos: 24)

Venizelos, söz konusu önermede "Kral'ın" demek yerine 1. çoğul şahıs iyelik adılı[454] ile "kralımız" ifadesini tercih etmiş ve tırnak içerisinde kaydetmiştir. Tez çalışmasında "şimdi" kabul edilen 1934 yılında Venizelistlerin, monarşinin restore edilmesi için yükselen seslere yaklaşımları hatırlanırsa, yaptığı *iğneleme* anlaşılabilir. Nitekim rakibinin "olası" önermesini yorumlarken bu noktayı açımlamıştır (Venizelos: 24). Venizelos'a göre "liberaller":

- Rakipleri ile ortak bir duruş sergilemek için Kral'ın Tanrı'nın inayetiyle hüküm sürdüğüne inanan monarşistler olmalıdır ve ülkenin geleceğinin söz konusu olduğu durumlarda bile Kral'ın emirlerine körü körüne biat etmelidir.

[454] Yunancası: «τοῦ βασιλέως μας» (Venizelos: 24).

- Ancak böylesi monarşizm hisleriyle ne doğmuş, ne de yetiştirilmişlerdir.
- Dolayısıyla Makedonya bölgesindeki egemenliği ciddi derecede tehlikeye attıklarını anlayamayacak kadar "kör" olan ve "delice politika" yürüten rakipleriyle ortak olamaz ve yaşanacak felaketler için Kral'dan ve danışmanlarından hesap sorma hakkından feragat edemezler.

Venizelos, makalelerinin ekseriyetinde söylemlerini birinci tekil şahıs üzerinden geliştirirken burada kapsayıcı bir dil tercih etmiş ve "liberaller" adına konuşmuştur. Seçmenlerin de hesaba katıldığı düşünülürse, bütün bir kitleye yönelik kapsamlayış söz konusudur. Venizelos, böylece bir taraftan kendisini takip edenlere "neden monarşinin karşısında durulması gerektiğini" açıklamaktadır. Öte yandan monarşiyi yeniden tesis etmek isteyen politikacıların, ülkenin geleceğini, egemenlik haklarını gözetemeyecek sosyal aktörler olduğuna yönelik bir perspektif sunmaktadır.

Söylem konusu çerçevesinde Metaksas'ın rakibine verdiği cevaba bakılacak olursa, ilk önce Venizelos'un 8/21 Haziran 1916 notasını, sadece Müttefik zaptı altındaki bölgelerde kurulan askeri yönetim şeklinde göstermeye çalıştığını öne sürmüştür.[455] Yine rakibi tarafından ortaya konan Yunanistan topraklarındaki Müttefik birlikleri ile Fransa'da savaşan İngiliz ordusunun benzerliğine dair önermesine ise soru şeklinde kaleme aldığı şu cevabı vermiştir:

"*Sn. Venizelos, İngiliz ordusunun Fransız toprağında bulunmasının Fransa için ifade ettiği ile 8/21 Haziran 1916 notasının Yunanistan için ifade ettiğinin aynı anlama geldiğini mi söylemek istiyor? Ya da İngiltere'nin ordusuyla Fransa'nın içişlerine müdahale ettiğini mi? Kimin gözünü boyamak istiyor?*" (Metaksas: 23)

Metaksas, görüldüğü üzere Venizelos'un meseleyi kasten yanlış yorumladığına dair uslamlamasını "göz boyamak" deyimi ile şiddetlendirmektedir. Bu noktada bir parantez açarak Metaksas söylemindeki tartışma stratejisinin Venizelos'un *hatalı çürütme* (*ignoratio elenchi*) safsatası yaptığını temel aldığı söylenebilir.[456]

---

[455] İoannis Metaksas, "23", *Καθημερινή*, 13.11.1934.

[456] Antik Yunancadan ödünçlemeyle oluşturulan Latince *Ignoratio Elenchi* ifadesi, aksini ispatlamanın / çürütmenin / meselenin göz ardı edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu safsata türüne Copi - Cohen - McMahon, "hatalı çürütme" (mistaken refutation), "meselenin özünü kaçırma" (missing the point), Hamblin ise "hatalı çürütme algısı" adını vermektedirler. Bkz. Charles Leonard Hamblin, *Fallacies*, Methuen, London 1970, s. 31-32; Copi - Cohen - McMahon, *Introduction to Logic*, s. 122-124.

Basitçe açıklanacak olursa, rasyonel bir tartışmanın gerektirdiği tutarlılık çerçevesinde, önermelerin varılmaya çalışılan sonuç ile bağdaşmadığı durumda ortaya çıkan safsata türüdür. Venizelos'un İngiliz ordularının Fransız toprağında bulunması nedeniyle Fransız bağımsızlığının sona ermediğini önermesi, söz konusu iki devletin müttefik olmaları açısından makuldür. Ancak, Venizelos'un resmi olarak tarafsız olan Yunanistan'ın İtilaf Devletleri ile ittifak kurma "olasılığı" üzerinden yabancı birliklerin Yunan toprağında konuşlanmalarının "bağımsızlığı çiğnemek anlamına gelmeyeceğini" örtük bir şekilde önermesi, Metaksas tarafından rakibine üstün gelme aracı olarak kullanılmıştır.

Böylelikle Metaksas, rakibinin meseleyi sadece askeri boyutuyla ve "göz boyayarak" ele aldığına dikkat çektikten sonra kendi tutumunu ortaya koymuştur. Onun için notanın siyasi boyutu önemlidir. Nitekim suçlamasında da öne sürdüğü üzere "Yunan bağımsızlığı çiğnenmiştir." Söylemi bu açıdan ele alındığında Metaksas'ın öncelikle dış grubu olan İtilaf Devletleri'nin, notanın siyasi boyutunu meşrulaştırdıkları "garantör" sıfatına yönelik şüphesini ortaya koyduğu görülmektedir:

"*8/21 Haziran 1916 notası, İngiltere, Fransa ve Rusya için Yunanistan üzerinde hiçbir zaman sahip olmadıkları haklar yaratmıştır. Yunanistan, Türk boyunduruğundan kurtuluşundan 8/21 Haziran 1916 tarihine kadar, tam bağımsız ve müstakil bir devlet olarak var olmuştur. Kimse, asla içişlerine karışmayı düşünmemiştir. 8/21 Haziran'da üç Büyük Güç kendileri için, ilk defa 1822 yılında tanzim edilen, 1823 ve 1830 yıllarında değiştirilen, 1843 yılında değiştirilen, 1864 yılında yeniden oylanan ve 1911 yılında revize edilen Yunan Anayasası'nın GARANTÖRÜ statüsü yaratmışlardır. Hiçbir zaman katılım göstermedikleri, müdahale etmedikleri ya da en küçük bir teşebbüsleri bile olmadığı halde. Yunan Anayasası'na yönelik böylesi bir garanti, hiçbir yabancı hükümetin ya da Yunan siyasetçinin hayal de olsa aklından geçmemiştir.*" (Metaksas: 23)

Metaksas, "garantör statüsünün" varlığını kabul etmese de, tam bağımsız Yunanistan Krallığı, 3 Şubat 1830 tarihli Londra Protokolü'ne göre İngiltere, Fransa ve Rusya'nın "garantisi altında" tanınmıştır. Yine 1832 tarihli Londra Konferansı'nda ele alınanlar göz önünde bulundurulursa, anılan devletlerin Yunanistan'a hükmedecek

monark hususunda dahi söz sahibi oldukları anlaşılabilir.[457] Metaksas, ayrıca Yunan ulus-devletinin kuruluşundan, milat olarak gösterdiği Haziran 1916 notasına kadar Yunanistan'ın içişlerine müdahale edilmediğini savunmuştur. Bahsedilen süre zarfında özellikle İngiltere ve Fransa'nın Yunan iç ve dış meselelerine defaatle müdahalesi iyi bilinen bir olgu olmasına rağmen, Metaksas, siyasi retoriğinde böylesi bir varsayımı kullanmayı tercih etmektedir. Söz konusu devletlerin Yunanistan'a müdahale ettiğine dair örneklerle itiraz edilmesi ihtimaline karşı konuyu "Yunan anayasasına müdahale" olarak sınırlandırdığı da dikkat çekmektedir. Bu olgulara bağlı olarak Metaksas'ın söz konusu nota üzerinden inşa ettiği olumsuz sürece yönelik okuyucusunda uyandırmak istediği etkiyi şiddetlendirmek için mübalağalı bir üslup takındığı söylenebilir.

Metaksas, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın "garantör" statülerinin meşru zemini olmadığını kanıtlamaya çalışmasının ardından söz konusu devletlere yönelik yüklemlemelerine geçmiştir (Metaksas: 23). Ona göre "üç Büyük Güç":

- Anayasayı ihlal ettiği, genel seçim hakkının özgürce kullanılmasını engellediği, bir yıl içerisinde meclisi iki defa feshettiği, genel seferberlik halinde seçimlere gittiği vb. gerekçelerle Skuludis hükümetine karşı çıkma hakkına sahip olduklarını düşünmüşlerdir.
- Mevcut meclisin, sadece küçük bir kesim dışında, seçmenleri temsil etmediğini tasavvur etmişlerdir.
- Yunan halkının özgürlüklerinin ihlal edilmesini engellemek için, antlaşmalardan kaynaklanan (hangi antlaşmalar?) müdahale hakkına sahip olduklarını ilan etmişlerdir.
- Neticesinde Yunan halkının hak ve özgürlüklerinin tehlike altına girdiği her koşulda ve zamanda müdahale etme hakkına sahip garantör devletler olarak taleplerini iletmişlerdir.[458]

---

[457] Charles Jelavich - Barbara Jelavich, *The Establishment of the Balkan National States: 1804-1920*, 4. B., University of Washington Press, Seattle 2000, s. 51.

[458] Metaksas, Müttefik notasındaki talepleri, madde madde kaleme almıştır: 1. Seferberliğin kesinkes ve ivedilikle kaldırılması. 2. Skuludis hükümeti yerine, İtilaf Devletleri'ne iyi niyetli tarafsızlık politikası uygulanmasını ve seçimlerin dürüstçe gerçekleştirilmesini garanti edecek şahsiyetlerden geçiş hükümeti kurulması. 3. Meclisin derhal feshedilmesi ve seferberliğin kaldırılmasının ardından doğrudan seçimlere gidilmesi. 4. Kendilerine güven vermeyen emniyet mensuplarının değiştirilmesi. (Metaksas: 23)

- Seçimlerin Venizelos aleyhine sonuçlanacağı ortaya çıktığı zaman, Zaimis hükümetinden seçimleri süresiz ertelemesini talep etmişler ve garantör devletler olarak, Yunanistan'ı meclissiz bırakmışlardır.

Yukarıda maddeler halinde verilen tümcelerden anlaşılacağı üzere Metaksas, İtilaf Devletleri'nin "notanın verildiği" süreçteki eylemlerini hangi sâiklerle yaptığını açıklarken aslında örtük bir şekilde söz konusu haklara sahip olmadıklarını önermektedir. Resmi antlaşmalardan doğacak hakların meşru kabul edileceğinin bilincinde olduğu için parantez içinde *(hangi antlaşmalar?)* ifadesini kaleme alarak varlıklarına karşı şüphe oluşturmak istemiş ve bu noktadan geliştirilebilecek bir argümanın önüne geçmek istemiştir. Nihayetinde "garantör devletler" adlandırmasıyla iğneleme yaparak İtilaf Devletleri'nin Yunan halkını temsil organından mahrum bıraktıklarına dair bir yüklemleme stratejisine başvurmuştur. Bu eylemin altında yatan neden olarak Venizelos'un seçimlerde üstün gelemeyeceğinin anlaşılmasını sunmuştur. Dolayısıyla daha önceki makalelerinde geliştirdiği söylemlerde karşılaşılan "İtilaf Devletleri'nin Venizelos'u tek dostları olarak görmesi" olgusunu da vurgulamak istediği söylenebilir.

Metaksas'ın makalesinde göze çarpan bir diğer nokta, örtük bir şekilde İngiltere ve Fransa ve Rusya'yı olumsuz eylemlerde bulunmaları için "kışkırtan" sosyal aktör olarak Venizelos'u göstermesidir. Nitekim Metaksas, Yunanistan'ın nota ile içişlerine müdahale edilene kadar "sevgi ve minnet bağlarıyla" bağlı olduğu İngiltere, Fransa ve Rusya'ya haksızlık etmesinin söz konusu olmadığını, hedefine Venizelos'u aldığına dikkat çekmektedir.[459] Böylece nota sürecine kadar söz konusu devletler ile Yunanistan arasındaki ilişkileri "sevgi ve minnet" gibi insani kavramlar üzerinden tanımlarken, bu olumlu duyguların Venizelos'un politikası nedeniyle zedelendiği bakışını geliştirmek istemektedir.

Metaksas, akabinde Venizelos'un 8/21 Haziran 1916 notası konusunda ne sebeple suçlandığını anlayamadığını öne sürerek karşıtlarının kendisinden beklemiş

[459] "*Yunanistan'ın o zamana kadar çok sıkı bağlarla, sevgi ve minnet bağlarıyla bağlı olduğu devletlere burada haksızlık etmemiz söz konusu değildir. Sadece Sn. Venizelos ile sınırlı kalıyoruz.*" (Metaksas: 23)

olabilecekleri eylemler üzerinden soru şeklinde kaleme aldığı önermelerin özünü paylaşmış ve aşağıdaki cevabı vermiştir:

"*Bunlardan hiçbirini istemedik. Sadece, Sn. Venizelos'un notanın verildiği günün ertesinde Briand'a*[460] *şunları içeren telgrafı çekmemesini istedik:*

«*NOTA, İÇİNDEN ÇIKILMAZ DURUMA BİR ÇÖZÜM GETİRMİŞTİR. ÜSLUBUNUN HAKLI SERTLİĞİ, ARGÜMANLARININ İÇTENLİĞİ, YUNAN HALKI VE ESKİ LİDERLERİ ARASINDA YAPTIĞI KESİN AYRIM, NOTAYA HER ŞEYDEN ÖTE YUNAN HALKINA DUYULAN BABA ŞEFKATİ KARAKTERİ KAZANDIRMIŞTIR. KORUYUCU DEVLETLER, EBEVEYNLER OLARAK TAMAMEN HAKLARI DOĞRULTUSUNDA HAREKET ETMİŞLERDİR*.» *(Daily Mail, Londra, 11/24 Haziran 1916).*

En azından… susmasını istedik. Yunanistan tarihinde, üç yabancı Güç Vatanının bağımsızlığını ve egemenliğini sona erdirirken onlara alkış tutan, hoş gören, başarıları dolayısıyla sevincini ifade eden ve Yunan bağımsızlığını parçalamaları için tam hak tanıyan bir Yunan Başbakan, dahası bir Yunan vatandaş olmamasını istedik… Sadece bunu istedik. Yunanistan Tarihi ve özellikle Venizelos tarihi hatırına. Başka bir şey değil." (Metaksas: 23)

Yukarıda söz edildiği üzere Venizelos'un doğrudan notanın Yunan bağımsızlığını sona erdirmesi konusu üzerinde durmak yerine Antivenizelistleri hedefine alan ve iddianın dayandığı tartışmayı doğal sınırlarının ötesine taşıyan stratejisini, Metaksas'ın fark ettiği ve uzak durduğu söylenebilir. Metin kesitinden de anlaşılacağı üzere Metaksas, saptırma manevrası uygulayan Venizelos'a karşı kendi okuyucu kitlesinde uyandırmak istediği duygulara başarılı bir şekilde seslenecek *ad hominem* argüman ile cevap vermiştir. Dayanak olarak ise bizzat Venizelos'un gazeteye verdiği demeçte İtilaf Devletleri'ni "Yunanların ebeveyni" kabul ettiği sözlerini göstermiştir. Böylece "istemek" fiili ile *anaphora* yaparak hem Venizelos'un sorularına kısaca ve kendi istediği noktadan cevap vermiş; hem de Antivenizelistleri yabancı tahakkümünü kabul etmeyen aktörler olarak sunmuştur.

[460] Fransa Başbakanı.

3.5. YUNANİSTAN'IN İKİYE AYRILMASININ SORUMLULUĞU

Metaksas'ın 3. makalesinde ortaya koyduğu ve açıklama beklediği (araştırma örnekleminin kıstasları eksenindeki) son konu, "Selanik (Ulusal Savunma) İhtilali", Yunanistan'ın Selanik Devleti ve Atina Devleti olmak üzere ikiye ayrılması ve Selanik Devleti'nin, yabancı ordulara ve donanmalara bağlı halde Atina Devleti'ne karşı ilan edilmemiş savaşı"dır. Venizelos'un bu konuya ilişkin savunma yapmaya başlamasıyla "Yunanistan'ın ikiye ayrılmasının sorumluğu" olarak tanımlanabilecek bir makro-söylem konusu ortaya çıkmıştır.

Venizelos, Kral ile arasında çıkan ilk anlaşmazlıktan başlamış; iktidardan iki defa uzaklaştırılması, İtilaf Devletleri tarafından savaşa katılma koşuluyla Yunanistan'a yapılan toprak teklifleri gibi konuları da ele alarak Kral Konstantinos'a ve Venizelos'a bağlı iki hükümetin kurulduğu döneme kadar uzanan anlatısını kaleme almıştır.

Liberal Partililerin ve Ulusal Savunma İhtilali'ni gerçekleştiren Venizelist subayların eylemlerini haklı çıkardıkları en güçlü argümanları, büyük çoğunluğu Bulgar birliklerinden oluşan İttifak Devletleri ordusunun Yunanistan sınırlarındaki Doğu Makedonya'yı "fetih amaçlı" işgal etmeleridir. Dolayısıyla Venizelos, ayrışmaya giden süreçteki bu gelişmelere geniş yer vermiştir. Aynı şekilde Metaksas da konunun askeri mahiyeti nedeniyle ve rakip söylemdeki "kozu", işgallerin "önlem amaçlı" olduğunu savunarak çürütmek için birçok makale kaleme almıştır.

Yukarıda verilen bağlam bilgisinin ardından, tez çalışmasının son ana başlığı altında "Ulusal Ayrışma" dönemine yönelik çözümlemesi yapılacak söylem konuları şu şekilde sıralanabilir:

- İki Hükümetli Yunanistan'a Giden Sürecin Başlaması
- Yunanistan'ın Toprak Kazanımlarına Krallık Politikasının Engel Olduğu Savı
- Doğu Makedonya'nın İttifak Devletleri Tarafından İşgal Edilmesinin Sorumluluğu
- Ulusal Savunma İhtilali ve Selanik Geçici Hükümeti

3.5.1. İki Hükümetli Yunanistan'a Giden Sürecin Başlaması

Venizelos, 25. makalesinde kaleme aldığı: "*Fakat Selanik İhtilali'nin ve devletin ikiye ayrışmasının sorumlusu kimdir? Liberal Parti mi; yoksa krallık politikası mı?*" sorusuyla başladığı savunmasında, tüm sürecin sorumlusu olarak "krallık politikasını" sunmak için, Kral Konstantinos ile anlaşmazlıklarının kökeninden başlayarak söylemsel stratejilerini oluşturmuştur.[461]

Venizelos, Selanik'te patlak veren ayaklanmaya ve ardından kurulan geçici hükümete giden sürecin Kral Konstantinos'un **şahsi politikasını** dayatması ile başladığını savunmaktadır. Söz konusu savunmasını, 1915 yılı içerisinde iki defa istifa ettiği ve yine iki defa seçimlerin yapıldığı dönemde Kral'ın tutumundan örnekler vererek geliştirmiştir.

Venizelos, ilk önce 1915 yılı Şubat ayında Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na katılma hususunu görüşmek için toplanan Krallık Şûrası'nda, Antivenizelistlerin Liberal Parti politikasına "tereddüt etmeden katıldıklarını" yazmıştır. Savını desteklemek için, bir diğer Antivenizelist siyasi parti lideri Theotokis'in tanıklığına da başvurmuştur. Venizelos'a göre Theotokis, izlenmek istenen politikaya karşı olmasına rağmen, halkın çoğunluğunun Venizelos'u takip ettiğini açıklamış ve bu nedenle Kral'a Venizelos'un politikasını izlemesini salık vermiştir. Venizelos'un kendisi ile aynı fikri paylaşmayan siyasi rakiplerinin dahi Liberal Parti politikasını kabul ettiklerini *otorite* toposu ile meşrulaştırdığı söylenebilir.

Venizelos'un yüklemleme stratejisi ile geliştirdiği söyleminde, Kral Konstantinos'un "şahsi politikasını dayatma" eylemi bu noktada başlamıştır. Çünkü Konstantinos, *o güne kadar Yunanistan'ı yönetmiş olan* Antivenizelist parti liderlerinden aradığı desteği bulamayınca iktidara Dimitrios Gunaris'i getirmiştir.

Kendi politikasının izlenmesinin gerekliliğini, mecliste sahip olduğu çoğunlukla rasyonelleştiren Venizelos, halefi Gunaris'in çok küçük bir kesimi temsil ettiğine detaylıca değinmekte ve karşısına çıkarılan yeni aktörün siyasi otoritesini

[461] Eleftherios Venizelos, "25", *Πατρίς*, 08.11.1934.

zayıf göstermektedir.[462] Ayrıca iktidarın Gunaris'e "yeni parti kurma" dolayısıyla "rüşvet" aracı olarak sunulduğuna dikkat çekerek, halefinin Kral'ın şahsi politikasının yürütülmesi için araç olarak kullanıldığına dair bir bakış açısı geliştirmek istemektedir.[463] Venizelos, ilk istifasından sonra Gunaris'in iktidara getirilişini şu cümleyle noktalamaktadır: "*İşte Halk Partisi'nin kuruluş hikâyesi budur. İsmi ise saray kökeninin gizlenmesi için seçilmiştir.*" (Venizelos: 25)

Venizelos'un bu konu üzerinde özellikle durması, doğal karşılanabilir. Nitekim Liberal Parti'nin karşısında, Antivenizelizm'in sözcülüğünü 1915 yılında kurulmasından itibaren Halk Partisi üstlenmiştir. Halk Partisi'ni "saray organı" olarak sunan ve kurucu lider Gunaris'in itibarını sarsan söylemsel stratejiler, Venizelos'un 1932 ve 1933 seçimlerinde üstün gelememesinin ardından yeni bir seçimin yakın olduğu 1934 yılında Liberal Parti'nin siyasi tanıtımı için önemli bir araç olarak görülebilir.

Venizelos, aleyhte gelişmeler ve "barış" gibi halkta daha geniş yankı bulacak seçim sloganlarına rağmen, milli iradenin Liberal Parti politikasının yürütülmesi için yetki verdiğini şu sözlerle haklı çıkarmaktadır: "*31 Mayıs 1915 seçimleri Liberaller için, liderlerinin seçim maratonuna şahsen katılmadığı, Kral'ın ciddi hastalığa yakalandığı, rakiplerinin seçmenlere… «Liberallerin kazanması savaş demektir; Kral'ın dostlarına verilecek her oy barışı tesis etmektedir.» dediği, … son derece*

---

[462] "*Gunaris, o zaman neyi temsil ediyordu? Patra milletvekili ve az sayıda; fakat seçkin milletvekillerinden oluşan Japonlar Grubu'nun önde gelen üyesiydi. Theotokis tarafından Maliye Bakanlığı'nı üstlenmek üzere davet edilince meslektaşlarını terk etmiş ve daveti kabul etmiştir. Ancak birkaç ay sonra Başbakan ile anlaşamayarak istifa etmiştir. 1910-1911 İkili Meclisi'nde, o dönemdeki muhalefet seçimlerden çekildiği için, yer almamıştır. 1912-1915 Meclisi'nde Patra milletvekili seçilmiştir. O mecliste diğer üç arkadaşı tarafından izlendiği kabul edilmekteydi. 1913 Kasım ayında Atina Barış Antlaşması imzalandıktan sonra genel seçimlerin 1914 yılında Yeni Ülkelerin seçim kataloglarının tanzim edilerek yapılması düşünülüyordu. Merhum Gunaris, çok değerli meslektaşım Repulis aracılığıyla 7-8 arkadaşını seçim ittifakına dâhil etmemi rica etmişti. Ona, bir gün iktidara çağrılması halinde hükümet kurabilmesi için ihtiyaç duyacağı arkadaşlarını ittifaka dâhil etmeye hazır olduğumu bildirdim.*" (Venizelos: 25)

[463] Venizelos, söz konusu argümanını, "Kral'a şahsen bağlılık hissettiğine" dikkat çektiği Rusya Büyükelçisi Demidov'un sözleriyle desteklemektedir: "*Kral Konstantinos, dış politikanın olduğu gibi iç politikanın da münhasıran kendisi tarafından yönetildiğini söyledi. Kral, savaşın sonuna kadar Venizelos'un yeniden iktidara gelmesini kabul etmeyecektir… Yunanistan'da tüm meselelerin Kral'ın iç politikası etrafında döndüğüne şaşırılmamalıdır. Samimi, ancak derinde zayıf bir karaktere sahip olan Kral, dar görüşlü ve aşağılık yöntemleri olan bakanlar ve ayrıca vatanseverlik kisvesi altında münferiden parti kurmak ve Venizelizmi yok etmekle ilgilenen siyasetçiler tarafından kuşatılmıştır.*" (Venizelos: 25)

elverişsiz koşullarda gerçekleştirilmiştir. Bu esnada halk, hükümeti başarısızlığa uğratmış ve Liberallere esaslı bir çoğunluk kazandırmıştır." (Venizelos: 25)

Fakat Venizelos'a göre Kral, seçim sonuçlarından ikna olmamış ve şahsi politikasını dayatmaya devam etmiştir. Kral, Eylül 1915'teki ikinci anlaşmazlık sırasında Başbakan Venizelos'a "kendini Tanrı karşısında sorumlu gördüğünü" söylemiş ve artık anayasal rejimi ayaklar altına almıştır. Tüm bunlara rağmen Liberaller, saraya karşı yasalara saygı duyan bir tavır takınmışlardır. Görüldüğü üzere Venizelos, Kral Konstantinos'a yönelik erkini Tanrı'dan alan klasik bir mutlak monark temsili inşa ederken, karşısına halk egemenliğini öne çıkaran meşrutiyete her koşul altında riayet eden sosyal aktörler olarak Liberalleri çıkarmaktadır.

Venizelos, "rejimin açıkça çiğnenmesine karşın", Eylül 1915'te yerini alacak Zaimis hükümetine güvenoyu vermeyi kabul etmiştir. Çünkü savaşın gidişatının, Yunanistan'ı İtilaf Devletleri cephesinde yer almaya ittiğine nihayetinde haleflerinin de inanacağını ummuştur. Venizelos, görüşünün haklılığını aynı cümle içerisinde kullandığı beş farklı tartışma aracı ile gerekçelendirmiştir:

- Gerçek tarafsızlığın imkânsız oluşu (*hakikat* toposu)
- Osmanlı Devleti ile çıkması beklenen savaş (*tehlike* toposu)
- Sırbistan ile yapılan ittifakın yükümlülükleri (*hak ve hukuk* toposu)
- Verilen şeref sözü (*ahlaki değerlendirme*)
- Ulusun değişmez hayati çıkarları (*milli gereklilik* toposu)

Venizelos'un söyleminde yukarıda anılan "umut" gerçeklik kazanmamıştır. "Krallık politikasının yetkilileri" şeklinde tanımlanan Antivenizelistler, Venizelos'un iktidardan ikinci defa uzaklaştırılmasının ardından "küstahlaşma" eylemi ile yüklemlenmiştir. Nedeni ise genel seferberlik halindeki Yunanistan'da meclisin ikinci defa feshedilmesi ve yeni seçimlere gidilmesidir. Üstelik Antivenizelistler, "dostları olan ihtiyat sınıfı askerlere" oy kullanma izni verirlerken, "Venizelos'un dostlarını kışlalarda tutarak" politikaları lehine "hileli bir çoğunluk" yaratabilmeyi planlamışlardır. Bu söylemsel stratejiler ile Kral'ın "şahsi politikasına" Antivenizelistlerin de ortak olarak sunulduğu ileri sürülebilir.

Venizelos, meclisin fesih kararı çıkmadan önce, tam anlamıyla anayasa karşıtı tehlikeli bir yola girildiği ve Liberallerin seçimlerde yer almayacağı haberini Kral'a göndermiştir: "*Ülkenin en büyük partisinin seçimleri boykot etmesi, saray politikasına karşı yapılması muhtemel bir ayaklanma için ilk adımı teşkil edecektir. Girit'te benzer bir politikanın dayatılması teşebbüsünde bulunan Prens Yeorgios'un ne gibi sonuçlarla karşılaştığının unutulmaması iyi olacaktır*." (Venizelos: 25)

Venizelos'un geliştirdiği argümanın dayanağı, tez çalışmasında daha önce de sözlü edilen *güce / tehdide başvuru* (*argumentum ad baculum*)'dur. Venizelos, "muhtemel bir ayaklanma için ilk adım" gibi olumsuz bir sonucu işaret ederek, 31 Mayıs 1915 tarihinde "layıkıyla seçilmiş meclisin" (olumlu yüklemleme) feshedilmemesi ve Kral'ın şahsi politikası için "hileli halkoyu oluşturma" (olumsuz yüklemleme) çabasına girilmemesini önermektedir. Önermesini, Girit Özerk Devleti (1898-1913) Yüksek Komiseri Prens Yeorgios'a karşı "otoriter siyasi tavrı" nedeniyle 1905 yılında başlatılan "Theriso İhtilali"ne gönderme yaparak desteklemektedir.[464] Theriso İhtilali'nin liderliğini Venizelos'un üstlendiği ve Prens Yeorgios'un ise Kral Konstantinos'un kardeşi olduğunu hatırlatmakta fayda olduğu düşünülmektedir. Nitekim alıntılanan sözce, Venizelos'un, geçmişte olduğu gibi 1915 yılında da, otoriter saray politikasına karşı başlatılacak bir ayaklanmanın liderliğini üstlenebileceğine dair örtük önerme de içermektedir.

Venizelos'a göre, "krallık politikasının yetkilileri" ciddi uyarıyı hiç dikkate almamışlar ve "Kral'ın şahsi politikasının tam anlamıyla başarısızlığa uğradığı" seçimler gerçekleştirilmiştir. Venizelos, vargısını *rakam* toposu ile doğrulamaktadır: "*31 Mayıs seçimlerinde 730.000 seçmen oy kullanmışken; 6 Aralık seçimlerinde sandıklara sadece 230 bin kişi geldi*." (Venizelos: 25)

Venizelos'un sandıklara gitmeyen 500.000 vatandaşın kendi seçmen kitlesi olduğunu ima ettiği söylenebilir. Böylelikle dile getirmeden Liberal Parti'nin temsil mahiyetine dair perspektif geliştirmektedir. Üstelik Liberal Parti'nin yer aldığı 31 Mayıs seçimlerine katılımı "**730.000**" şeklinde altı haneli bir rakamı öne çıkararak,

[464] Theriso İhtilali ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Konstantinos Svolopulos, *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Πολιτική Κρίσις εις την Αυτόνομον Κρήτην 1901-1906 [Eleftherios Venizelos ve Özerk Girit'te Siyasi Kriz 1901-1906]*, Δεύτερη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα 2005.

boykot ettiği 6 Aralık seçimlerine katılımı ise üç haneli rakam "**230**" ve yazıyla "**bin**" şeklinde vererek, sadece yazılı bir metinde işlevselleştirilebilecek bir söylemsel strateji uyguladığı söylenebilir.

Özetlenecek olursa Venizelos, Yunanistan'ın geleceği ve milli emelleri için son derece önemli bir dönemde "milli iradeye saygı göstermeyen" bir sosyal aktör temsili oluşturmuştur. Kral'a yönelik geliştirdiği bu söylemsel inşa ile Ulusal Savunma İhtilali ve Selanik Geçici Hükümeti süreçlerini rasyonelleştirmiştir. Ayrıca, meşruti monarşinin yeniden tesis edilmesi tartışmalarının yapıldığı 1934 yılında, krallığa karşı olumsuz bir kamuoyu yaratma gayreti taşıdığı da ifade edilebilir.

Metaksas, Yunanistan'ın iki devlete ayrışmasının sorumlusu olarak krallık politikasını işaret eden rakibinin, gerçek sorumlu olduğunu *tanım* toposu[465] ile destekleyerek savunmasına başlamıştır: "*Selanik İhtilali'nin sorumlusu, onu yapmak isteyen ve yapandır. Eylemini mazur göstermek için sadece sorumlu üzerinde durmaktadır*." (Metaksas: 23). Literatürde Venizelos'un hitabet alanlarındaki maharetine sıklıkla değinildiği bilinmektedir. Rakibinin retoriğindeki stratejiyi saptayarak, o nokta üstüne odaklanan Metaksas'ın da bu hünerini sergilediği söylenebilir.

Metaksas, "mazur gösterilen eylemi" detaylandırmadan önce Venizelos'un gerekçelerini kısaca paylaşmıştır. Bunları, "*Çünkü Sn. Venizelos mecliste çoğunluğa sahip olduğu için hiçbir karşı çıkma hakkı olmayan Kral, 1915 yılı Eylül ayında onunla anlaşmazlığa düşmüştür*." örneğinde olduğu gibi yeniden bağlamsallaştırmış ve "makul olmayan mazeretler" mesajını iletecek bir şekilde kaleme almıştır. Ardından Venizelos'un ithamlarının "hiçbir mantık temeline oturmadığı" sonucunu açıkça kaydetmiş ve eklemiştir: "*…onları doğruluğunu tartışmadan kabul etme ve şunları söyleme inceliğini gösteriyoruz*." Metaksas, burada rakibinin gerekçelerini geçerli bulmamakla birlikte, kabul ettiğini (*paromologia*) belirtmiş ve daha güçlü göstermek istediği kendi savlarını sıralamıştır (Metaksas: 23):

[465] Tanım toposu: Eğer bir olay / kişi / grup X olarak isimlendiriliyorsa, o zaman X'in nitelik ve özelliklerini taşımalıdır. Bkz. Wodak, *The Discourse-Historical Approach*, 1st Edition, s. 75.

- Size, Yunan halkını isyana kışkırtma ve eğer o da size uyarsa meşru kurumları lağvetme, hükümeti yerle bir etme, krallığı ilga etme ve kendi devletinizi kurma hakkını tamamen tanıyoruz.
- Ancak bunları, aşikâr şekilde bu amaçla ülkeye bizzat soktuğunuz yabancı ordulara dayanarak eyleme dökmeniz için hiçbir hak tanımıyoruz.
- Yabancı ordular ve donanmalar için devletten bütün halde şehirler koparmanız ve sadece yabancıların süngülerine ve toplarına dayanarak başka bir devlet tesis etmeniz için hiçbir hak tanımıyoruz.
- Yabancı ordu ve donanmaların komutanlığına geçerek kendi ülkenize sefer düzenlemeniz ve yabancı orduların top ve tüfeklerinin koruması altında başkenti ele geçirmeniz için hiçbir hak tanımıyoruz. Bu hakkı, ne şimdi ne de gelecekte, Yunanistan var olduğu sürece size hiç kimse tanımayacaktır.
- Ancak hepsinden öte size, yabancı kuvvetlerle Yunan halkını aç bırakarak bitap düşürme hakkını tanımıyoruz! Bu hakkı size, sadece bir Yunan değil, hiçbir insan tanımaz.

Metaksas, yukarıdaki sözcelerinin her birini "hak tanımak" yüklem öbeği ile bitirmiştir. Birbirini izleyen cümle, yan cümle ve söz öbeklerinin aynı kelimelerle bitirilmesi anlamına gelen *antistrophe*[466] isimli bu söz sanatıyla söylemini şiddetlendirmiştir. Metaksas'ın aynı söylemsel stratejiye *inter se pugnantia* adı verilen söz sanatıyla başvurduğu da görülmektedir. Bahsedilen betide, okuyucu karşısında kınanması istenen rakibe, yukarıda Metaksas'ın yaptığı gibi doğrudan hitap edilir. Genellikle rakibin söylediği ve yaptığı arasındaki farklara değinilerek karakterindeki çelişkilere dikkat çekilmek istenir.[467] Venizelos'un "milli iradeye saygı" söylemini öne çıkardığından daha önce bahsedilmiştir. Dolayısıyla Metaksas'ın, makalelerin yazıldığı dönemde Yunanistan'ın yönetim şeklinin cumhuriyet olduğu da göz önünde bulundurulursa, Venizelos tarafından ortaya konan bu güçlü argümana karşılık verebilmek için rakibinin *ethosunu* – itibarını zedeleyecek bir yaklaşım sergilediği ileri sürülebilir. Böylece Metaksas, Venizelos'u yabancı ordular ile ortak olup ülkesinin aleyhine hareket etmekle yüklemlemiştir.

---

[466] *Rhetorica Ad Herennium*, s. 277.
[467] *Silva Rhetoricae*, http://rhetoric.byu.edu/, (28.12.2020).

Ancak Metaksas, rakibin "milli iradeye saygı" argümanını çürütmek için özellikle söz konusu kavramın kaynağı olan halka karşı işlenen olumsuz bir eylemi vurgulamaktadır. Metaksas, bunu "aç bırakma" yüklemlemesiyle işlevselleştirmiştir. Bir sonraki makalesinde ise konuyu dramatik bir anlatı ile detaylandırmıştır[468]:

"*Onca yıldan sonra bugün tartıştığımız olayların geçtiği dönemde çocuk olan okuyucularımız, 1915 kışında, 1916 ve 1917 yıllarında anne ve babalarınızın, size kararmış ve küflenmiş kuru bir parça somundan başka verecek ekmekleri olmadığı için acı içinde olduklarını kesinlikle hatırlarsınız. O zamanlar aç kalıyordunuz. Geceleri ışığınız yoktu. Yakacağınız olmadığı için üşüyordunuz. Daha büyük olanlarınızın belki hatırında kalmıştır. O zaman büyükleriniz harnuptan ve hatta çiriş otu kökünden ekmek yapmayı konuşuyorlardı. Yaptılar da. Bu yokluktan sonra çoğunuzun bünyesi zayıfladı ve belki de hâlâ sağlık sorunları yaşıyorsunuz. Pek çoğunuz ise vereme yakalandı. O zaman ya da hemen sonrasında gıda eksikliği ve sefalet çeken anne ve babalardan doğanlarınız, hâlâ ebeveynlerinizin bedensel çöküntüsünün neticelerini taşıyorsunuz. Tüm bu yoklukların sebebinin «ambargo» olduğunu duymuş olmalısınız. Yabancı donanmaların Yunanistan'a buğday ve gıda gelmesini engellediğini duymuş olmalısınız… Yabancıları, sağlığınıza ve hayatınıza karşı bu eyleme kim sevk etmiştir?*" (Metaksas: 24)

Alıntılanan metin kesitinde de görüldüğü üzere Metaksas bu sefer okuyucularına seslenerek "açlıktan" kaynaklanan olumsuz sonuçlara dair *pathos* uyandırmak istemiştir. Ulusal Ayrışma döneminde ambargo nedeniyle yaşanan yoksulluğun etkilerini, toplumun çekirdeği aile kurumu (aç kalan çocuk / elinden bir şey gelmeyen ebeveyn) ekseninde son derece canlı bir şekilde betimlemiştir. *Enargia* adı verilen bu beti ile bir eylemin sonuçları, bütün olarak ele alındığında ve net bir üslupla ortaya konulduğunda, öfke ve acıma uyandırılabilir.[469]

Metaksas, tasvir ettiği "sefaletin" sorumlusu sosyal aktörün Venizelos olduğuna dair bakış açısı oluşturmak için dolaylı anlatıma başvurmuştur. Okuyucularının "sağlığına ve hayatına karşı eyleme sevk edenin" kim olduğunu sormuştur. Hemen ardından cevap olarak Venizelos'un 5/18 Aralık 1915 tarihinde

[468] İoannis Metaksas, "24", *Καθημερινή*, 14.11.1934.
[469] *Silva Rhetoricae*, http://rhetoric.byu.edu/, (28.12.2020); *Rhetorica Ad Herennium*, s. 357, 359.

Fransız Büyükelçi Guillemin ile gerçekleştirdiği görüşmede söylediklerini makalesine eklemiştir:

"*Bana hiçbir şey açıklamanıza gerek yok, her şeyin farkındayım. Arkanızdan oyun çeviren ve alay eden ahlâksızlarla uğraşıyorsunuz. Selanik'teki varlığınız onları rahatsız ediyor. Eğer yapabilseler, sizi Almanlara teslim ederlerdi. Dik durun; onları açlık tehdidi ve korkusundan başka şekilde hizaya getiremezsiniz. BİLHASSA, BUĞDAYIN HER DEFASINDA DAHA AZ GELMESİNİ SAĞLAYIN.*" (Metaksas: 24)

Fransız Meclisi Askeri Komisyonu'nun 27 Eylül 1916 tarihinde yaptığı toplantı esnasında Venizelos'a ait aşağıdaki ifadelerin de paylaşıldığını aktarmıştır[470]:

"*Yunanistan'a ne buğday, ne kömür, ne un, ne mısır, ne de para, hiçbir şey vermeyin. Onlara, büyük ve kararlı devletler olduğunuzu gösterecek sert bir ambargo, sürekli bir baskı uygulayın. Tüm protestolara rağmen, bu baskıyı mümkün olduğunca çok kurarsanız; TÜCCARLAR, ARMATÖRLER VE GASPÇILARDAN*[471] *MÜREKKEP BU HALK, çıkarlarının tehlikeye düştüğünü hissedecek, sıkıntılarının suçlusunun kim olduğunu anlayacak ve harekete geçecektir.*" (Metaksas: 24)

Metaksas, iddiasının dayanağı olarak bizzat Venizelos'u tanık göstermektedir. Bu yöntemle rakibinin söyleminde yaratmaya çabaladığı *ethos*'u, halkın aleyhine giriştiği eylemler ve yine halka atfettiği nitelikleri vurgulayarak yıkmaya çalışmıştır. Aşağıda yer alan ifadeleri ile söz konusu söylem temsiline ilişkin şiddetlendirme stratejisi geliştirmiştir:

"*Duyun bunları, 1912-1913, 1917-1920, 1920-1921 savaşlarının neferleri! Vatanına hizmet etmek için yokluk ve fakirlik içinde yaşayan vatandaşlar ve askerler, duyun!*" (Metaksas: 24)

---

[470] Metaksas, Venizelos'un söylediğini iddia ettiği ifadeleri yine, Venizelos'u "kalbi memleketlilerinden yüz kat daha değerli olan büyük siyasetçi" olarak değerlendiren Fransız Milletvekili Avrami'nin aktardığını belirtmektedir. Ancak ulaşılabilir bir kaynak vermemektedir. Yapılan literatür taramasında söz konusu ifadelere başka bir eserde rastlanmamıştır.

[471] Metaksas'ın makalesinde çoğul tamlayan halde kullanılan "των αφαιρητζήδων" kelimesinin tekil yalın hali, Yunanca "αφαιρώ" fiili ve Türkçe yapım eki "-τζης" (-ci) ile türetilen "ο αφαιρητζής" (afericis)'tir. Taranan hiçbir sözlükte (internet taramasında dahi) söz konusu kelime ile karşılaşılmamıştır. Dolayısıyla Metaksas'ın, Venizelos'a atfedilen sözleri Fransızcadan çevirdiği ve ilgili kelimeyi türettiği düşünülmektedir. Metnin bağlamından ve "αφαιρώ" fiilinin anlamlarından (1. Çıkarmak 2. *Bir şeyden* mahrum bırakmak 3. *Bir şeyin* dışında bırakmak 3. Kapıp almak 4. Gaspetmek) hareketle, araştırmacı tarafından "gaspçı" olarak çevrilmesi tercih edilmiştir. Bkz. "Αφαιρώ", *Yunanca Türkçe Sözlük*, s. 133.

Metaksas'ın söylemini şiddetlendirdiği söylemsel stratejisinin aracı, *apostrophe - ecphonesis* olarak anılan ve *nida* şeklinde ifade edilebilecek retorik sanatıdır.[472] Metin kesitindeki örnekte olduğu gibi hitap, duygu yüklü ünlem cümleleriyle bir kişiye (ya da nesneye) yöneltilerek, öfke ve keder gibi duygular uyandırılmaya çalışılır.

"*Şimdi yeni nesil, 13 genç kuşak Yunan seçmenler, elinde Vendiris İnciliyle karşılarına çıkarak kendilerine tarih öğretmek isteyen, ancak hepsinden öte oylarını almak isteyen Sn. Venizelos'a ne cevap verecek? Çünkü makalelerini bu nedenle yazdı… Çünkü bizzat mutlak çoğunluk sistemiyle yapılması yakın olan seçimlerde, yeni nesli kendisine oy vermesi için aydınlatması gerektiğini söyledi! …Babaları için gaspçılardan oluşan halk dediğini yüzlerine de söyleyecek mi?*" (Metaksas: 24)

Metaksas, Yeorgios Vendiris tarafından yazılan ve Venizelos'un makalelerinde yararlandığı başlıca kaynak olan tarih kitabına, Yeni Ahit'i oluşturan kanonik incillere verilen isimleri (ör. Luka İncili - το Κατά Λούκαν Ευαγγέλιον) temel alan bir eğretileme ile "Vendiris İncili" (το κατά Βεντήρην ευαγγέλιον) adını vermiştir. Bu adlandırma stratejisi ile bahsedilen eserin, Venizelos'u "müjdeleyen" yanlı bir üslupla kaleme alındığı mesajını iletmektedir. Dolayısıyla Metaksas, Venizelos'un nesnel olmayan bir kaynağı ispatlama aracı olarak kullandığı ve bu nedenle iddialarının haksız olduğu perspektifini sunmaktadır. Bu bağlamda Metaksas'ın örtük şekilde ulaştığı vargının şu olduğu söylenebilir: Venizelos'un iddialarının dayanağı çürüktür. Venizelos, makalelerini sadece oy almak için yazmıştır. Dahası seçmenlerine hakaret etmiştir. O halde Venizelos'a oy verilemez.

Sonuç olarak Metaksas'ın 24. makalesindeki söylemlerin temelindeki söylemsel stratejinin *duygulara seslenme* olduğu ve hem tartışılan olgular özelinde hem de 1934 yılında beklenen seçimlerin arifesinde, rakibi aleyhine bir kamuoyu oluşturmak istediği ifade edilebilir.[473]

---

[472] *Rhetorica Ad Herennium*, s. 283.

[473] Metaksas, rakibine karşı olumsuz perspektifi genişletme bağlamında Venizelos'un sadece açlığa neden olmakla yetinmediğini, Atina'da faaliyet gösteren Fransız istihbarat polisiyle işbirliği yaparak Kral aleyhinde eylemlere giriştiğini de ileri sürmüştür. Eski İngiliz İstihbarat Şefi Sir Basil Thomson'un 1931 yılında yayınladığı "The Allied Secret Service in Greece" kitabından edindiği bilgilere göre, Fransız Deniz Ataşesi Binbaşı Henry de Roquefeuil'in kurucusu olduğu istihbarat polisi, tüm Akdeniz'den gelerek Atina ve Pire'de toplanan ayak takımından oluşmuştur. Her bir şüpheli şahıs

3.5.2. Yunanistan'ın Toprak Kazanımlarına Krallık Politikasının Engel Olduğu Savı

Dünya savaşlarının gerçekleştiği yıllardaki genel düzende başat güçlük, hâlâ toprak genişlemesi ile sağlanan ekonomik kapasite artırımı üzerine kurgulanmaktadır. Bu nedenle söz konusu dönemde siyaset yapan bir politikacının kendi başarılı politik söylemini geliştirmesi açısından kullanabileceği en işlevli araçlardan biri, toprak kazanımlarına engel olan rakip sosyal aktör temsili oluşturmasıdır. Yunanistan özelinde ele alındığında, böylesi bir söylemin Yunanların Bizans / Doğu Roma mirası olarak gördükleri bölgelerde hâlâ yaşamakta olan "Helen" unsurların "özgürleştirilmesi" adına verilecek mücadele ekseninde geliştirildiği görülmektedir. Nitekim Küçük Asya Felaketi'ne (1922) kadar, Venizelos tarafından yürütülen siyasetin temel unsurunun bu olduğu ileri sürülebilir. Venizelos'un işaret ettiği "milli hedeflere" en çok yaklaşılan Sevr Antlaşması'na (1920) imza atıldığı süreçte Venizelistler, "*İki Kıta Beş Deniz Yunanistan'ı*"[474] söylemini geliştirmişlerdir. Antivenizelistler ise "*küçük ama saygın Yunanistan*" söylemini tercih etmişler ve savaşı "macera" ve "felaket" gibi kavramlar üzerinden tanımlamışlardır.[475]

Venizelos 26. Makalesinde, ikinci istifasından sonra kurulan Zaimis'in geçiş hükümeti sırasında (24 Eylül - 25 Ekim 1915) "krallık politikasına" yönelik olumsuz temsilini, odağında "toprak kazanımları" olan üç konu çerçevesinde inşa etmiştir.[476] Metaksas ise hem "toprak kazanımlarının" dayandığı savlara yönelik şüphesini ortaya koymuş; hem de Venizelos'u ülkeyi felakete sürüklemekle yüklemlemiştir.[477] Böylece

hakkında rapor düzenleme sistemini uygulamışlardır. Amaçları, Atina'da Kral'a karşı bir ayaklanma başlatmaktır. Venizelos'a taraftar olmayan herkesin saf dışı bırakılmasını görev edinmişlerdir. Thomson'a göre Roquefeuil, olayları çarpıtarak Kral'ın, Alman sarayı ile sürekli gizli ittifak halinde bulunan, Alman denizaltılarına ikmal sağlayan ve tuzaklar kurarak Müttefikleri oyuna getirmeye çalışan bir tiran olduğu algısı yaratmayı çabalamıştır. Roquefeuil'in ajanları, 27 Ağustos 1916 tarihinde Venizelistlerle işbirliği yaparak Fransa Elçiliği'ne "sözde" bir saldırı organize etmişlerdir. Roquefeuil'in istihbarat örgütü, Venizelos'un "hainleri" ifşa etmek için kanıt olarak kullandığı sahte Passarov telgrafını düzenlemiştir. (Metaksas: 24)

[474] Söz konusu söylem, kazanımların coğrafyasına işaret eder. "İki kıta" Avrupa ve Asya'dır. "Beş Deniz" ise İyon Denizi, Akdeniz, Ege Denizi, Marmara Denizi ve Karadeniz'dir.

[475] Rençberler, *Küçük Asya Felaketi'nin Yunan Siyasetine Etkisi*, s. 149.

[476] Eleftherios Venizelos, "26", *Πατρίς*, 13.11.1934.

[477] İoannis Metaksas, "25", *Καθημερινή*, 15.11.1934.

başlık altında çözümlemesi yapılan söylemlerarası konu, yukarıdaki paragrafta açıklanan makro-söylemlerin küçültülmüş hali olarak tasavvur edilebilir.

Venizelos, ilk olarak "krallık politikası, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bırakılmasına engel oldu." söylemini ortaya atmıştır. İddiasının kaynağını, İngiliz hükümetinin Sir Francis Elliot aracılığıyla 3/15 Ekim 1915 tarihinde ilettiği teklife dayandırmıştır. Buna göre Yunan ordusunun Sırbistan'a tam ve doğrudan destek sağlaması şartıyla Kıbrıs'ın Yunanistan'a bırakılması söz konusudur. Teklifin savaşın sonucundan bağımsız olarak yapıldığı da belirtilmiştir. Konuyu Kral ile görüşen Zaimis, Müttefiklere "*İçinde bulunulan şartlar altında Yunanistan'ın Sırbistan'a yardım etmesi tamamen yararsız olacaktır.*" gerekçesini sunarak olumsuz cevap vermiştir.

Venizelos, "krallık politikasının" teklifi reddetmelerinden vardığı sonucu şu şekilde ifade etmiştir: "*Böylece en canlı milli arzularımızdan birinin yerine getirilmesi için gelen eşsiz bir fırsat boşa çıkarılmıştır.*" (Venizelos: 26) Antivenizelistleri olumsuz yüklemleyen bu vargıya ulaşılırken kullanılan garantinin, duygulara da seslenecek bir araca dönüştürülmüş *milli gereklilik* toposu olduğunu söylemek mümkündür.

Yunanistan'a eklemlenmesi fırsatı kaçırılan diğer bölgeler, Gevgeli, Doyran ve Manastır'dır. İddianın kaynağı, yine resmi bir nota ile temellendirilmiştir. Sırbistan Büyükelçisi tarafından 12/25 Ekim 1915 tarihinde Zaimis'e verilen notaya göre, Sırbistan'a bağlı yukarıda adı geçen bölgelerin Yunanistan tarafından zapt edilmesine karşı çıkılmayacağı ve protesto edilmeyeceği bildirilmiştir. Venizelos, istifa etmeden önce Sırbistan ile aynı mesele üzerine müzakerelerde bulunduğunu belirterek iddiasını desteklemiştir. Ancak Zaimis, Kral'ın görüşüne başvurduktan sonra bu girişimin Yunanistan'ı savaşa sokacağını bildirerek bu teklifi de reddetmiştir.

Venizelos, toprak kazanımlarının krallık politikası tarafından engellendiğine dair söylemsel inşasını, yukarıda ele alındığı şekilde gerekçelendirdikten sonra vargısını yazmıştır: "*Eğer o zaman Müttefik tekliflerini kabul etseydik, bir taraftan Kıbrıs'ın bize bırakılmasını sağlayacak, öte yandan Doyran ve Gevgeli ile kuzey sınırımızı Demir Kapı'ya kadar taşıyacaktık.*" (Venizelos: 26) Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Venizelos, Ulusal Ayrışma döneminde başarılı addedilebilecek

politikayı, toprak genişlemesinin sağlanması ölçütü ile tanımlamakta ve bu görüşüne *sınırlar* toposu[478] ile inandırıcılık kazandırmaktadır.

Metaksas, rakibi tarafından öne sürülen toprak kazanımları argümanının inandırıcılığını yitirmesi için, Sırbistan'ın toprak ödünü teklifini "efsane" şeklinde adlandırmıştır. Bu adlandırma stratejisi ile oluşturduğu görüşü yoğunlaştırmak için, Beyaz Kitabı, Yunanistan'a iletilen diplomatik açıklamaları içeren yabancı tarih çalışmalarını incelediğini ancak böyle bir açıklamaya ulaşamadığını dile getirmektedir. Meclis zabıt ceridelerini de incelediğini, Venizelos'un gerçekten de Gevgeli ve Doyran'ın Yunanistan'a bırakılmasına yönelik konuşma yaptığını; ancak teklifin Sırbistan'dan değil, Yunanistan'ın tarafsız kalmasına karşılık Almanya'dan geldiğini belirtmektedir. Metaksas, Sırbistan'dan teklif gelmediğini, çeşitli birincil kaynaklara yaptığı atıflar yoluyla kanıtladığını göstermektedir. Böylece konuya ilişkin yapılabilecek müteakip yorumları, sistemli bir şekilde dışlamaya çalıştığını söylemek mümkündür. Dahası, söz konusu toprak ödünü teklifinin Almanya tarafından, Yunanistan'a hiçbir kayıp yaşatmayacak şekilde yapıldığını ima ederek iç grubunu olumlamaktadır.

"*Gerçek ne olursa olsun, biz teklifin Sırbistan tarafından yapılıp yapılmadığını tartışmayı amaçlamıyoruz. Sn. Venizelos'a iyilik yapıp sadece Kıbrıs'ın değil - ki gerçekten teklif edilmiştir - Gevgeli, Doyran ve Manastır'ın da teklif edildiğini kabul ediyoruz. Eğer Sn. Venizelos, bize Mısır'ın, Suriye'nin ve hatta Mezopotamya'nın dahi teklif edildiğini iddia ederse, kabul edeceğiz*." (Metaksas: 25)

Metaksas yukarıdaki metin kesitinde, Kıbrıs'ın teklif edildiğini kabul etse de (*paromologia*) asıl stratejisi, mübalağa ile kurgulanmış bir şiddetlendirme ile Sırp teklifinin geçersizliğini doğrulamaktır. Buradan hareketle mübalağalı anlatımın, yazarın karşıt savı çürütmesinde yardımcı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü durum, abartılarak gerçek dışı bir şekle büründürülür ve rakibin savı içinde eritilir. Ardından yine alıntıda da görüldüğü üzere tartışmayı, amaçladığı asıl noktaya

[478] Düzgit, Avrupalı kimliğinin inşasını ele aldığı eserlerinde *sınırlar* toposuna yer vermiştir. "Avrupa'nın küresel düzeyde stratejik öneme sahip bir güvenlik topluluğu" olduğuna dair söylemsel inşada iç tutarlılığın *sınırlar* toposuna dayandırıldığı örneğini vermiştir. Böylece *sınırlar* toposunun araçsallaştırılma yöntemlerinden birini açıklamıştır. Bkz. Senem Aydın - Düzgit, *Constructions of European Identity: Debates and Discourses on Turkey and the EU*, Palgrave Macmillan, UK 2012, s. 60, 105, 108; Düzgit, *Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Postyapısalcı Yaklaşım*, s. 57-58.

taşımıştır. Metaksas'ın bu noktadan geliştirdiği argüman, şu şekilde ifade edilebilir: Antivenizelistler, toprak tekliflerini Yunanistan'ı "felakete" götürecek bir eylemden kaçınmak için reddetmişlerdir.

Tez çalışması boyunca, her iki tarafın söylemlerinde sık bir şekilde ülkeyi felaketten kurtaran sosyal aktör inşasına başvurulduğu görülmüştür. Buradan hareketle araştırmacı tarafından, özelde Venizelist ve Antivenizelist politika söylemlerinin çözümlemesi yapılırken bağlam bağımlı bir ikna bileşeni olarak "*felaket* toposunun" kullanımı önerilmektedir. *Felaket* toposunun nasıl araçsallaştırılabileceği, STY'nin toposları tanımlarken kullandığı koşullu önerme (if X, then Y) formülasyonu[479] ile açıklanabilir:

***Felaket* toposu**: Eğer bir kişi - grup / eylem / süreç, ülkeyi felakete sürüklüyorsa, önlem alınmalıdır.

Önerme: Yunanistan'ın reddi meselesi, yapılan tekliflerden kaynaklanmamaktadır.
Garanti (*felaket* toposu):
Mesele, Yunanistan'ın Sırbistan'a sonuç verici şekilde yardım edebilmesine ve kendisinin de yıkıma uğrama tehlikesinin oluşmamasına bağlıdır. Çünkü Sırp, Yunan ve İngiliz-Fransız ordularından oluşan bileşim, Almanya, Avusturya ve Bulgaristan ordularından müteşekkil ikinci bileşimle eşdeğer güçte olsa dahi ikinci bileşim savaşmaya hazırdır. Birinci bileşim ise bütünüyle tertiplenmiş halde değildir. Bu nedenle sırasıyla ilk önce Sırp, ardından Yunan ve son olarak İngiliz-Fransız ordusu, tertiplenmiş bütün ikinci bileşime karşı savaşmak durumundadır. Dolayısıyla daha aşağı durumdadır.
Vargı: Yunanistan'ın Sırbistan'ı kurtaramayacağı ve kendi bozgunundan dahi kurtulamayacağı stratejik sorun budur.

Tablo 11: Araştırmacı Tarafından Önerilen *Felaket* Toposu ile Kurulmuş Tartışma Şeması.

[479] Ruth Wodak - Salomi Boukala, "European Identities and the Revival of Nationalism in the European Union: A Discourse Historical Approach", *Journal of Language and Politics*, 14 (1), 2015, s. 94.

Metaksas'ın yukarıdaki tartışma stratejisi ile ulaştığı sonucu destekleyen diğer ifadeleri şu şekildedir: "*Mesele bu olunca, tekliflerin çok ya da az, önemli ya da önemsiz olmasının ne manası var! …Yunanistan, yenilmiş ordusu Olimpos Dağı'na*[480] *veya daha da kötü bir noktaya kadar çekilmişken Kıbrıs'ı alsa ne kazanırdı ki? Böylesi bir durumda Venizelos, bizi barış imzalamaya gönderirdi. ...Müttefikler eski oyunlarını tekrarlar ve Bulgaristan'a… zapt ettiği bölgelerde egemenlik teklif ederlerdi*." (Metaksas: 25)

Burada, Yunanistan'ın gireceği savaşta galip gelemeyeceği ve dolayısıyla yapılan toprak tekliflerinin / kazanımlarının önem arz etmediği görüşlerinin dile getirildiği barizdir. Dikkat çekici nokta, Metaksas'ın "varsayımsal" yenilgi sonrası barışı tesis etme görevinin rakibi tarafından kendisine verileceğini belirtmesidir. Böylece yenilgi ile ortaya çıkacak güç durumla mücadele etme işinin kendisine devredileceğini ima ederek "olumlu ben" temsili inşa etmiştir. Metaksas'ın konuya ilişkin savunmasının başında kendi iç grubunu olumladığından bahsedilmiştir. Burada da "olumsuz öteki" olarak dış grubunu işaret ettiği söylenebilir. Çünkü başarısızlıkla sonuçlanacak Venizelos politikası varsayımı üzerinden İtilaf Devletleri'nin, daha önce de yaptıklarına benzer bir tarzda, Bulgaristan'ın işgal ettikleri Yunan topraklarındaki hâkimiyetlerini tanıyacaklarını ileri sürmüştür. Bu durumu, *eski oyunlar* şeklinde eğretileyerek şiddetlendirme yaptığı not edilebilir.

"*Venizelos'un Atina Metropol Katedrali'nin çan kulesinde bulunduğunu ve aşağı atlarsa büyük bedeller vereceğimizi, hatta onu Amerikan sistemiyle Cumhurbaşkanı yapacağımızı söylediğimizi varsayalım. Atlar mı? Tabii ki hayır. O zaman neden Yunanistan'ın 1915 Ekim ayında atlamasını istedi?*" (Metaksas: 25)

Metaksas'ın argümantasyonu, "taahhütlerden kaynaklanan" şeklinde çevrilebilecek *ex concessis* argüman ile ilişkilendirilebilir.[481] Genel manada, rakibin ortaya attığı iddia, herhangi bir şekilde daha önce yaptıkları veya söyledikleri ile çelişiyorsa, kendisine bu açıdan zorluk çıkarılması[482] üzerine kuruludur. Çözümlenen

[480] Yunanistan'ın Merkezi Madekonya ve Tesalya bölgelerinin sınırında bulunan en yüksek dağıdır.
[481] Aaron Fellmeth - Maurice Horwitz, *Guide to Latin in International Law*, Oxford University Press, New York 2009, 92; Douglas Walton, "Argumentation Schemes and Historical Origins of the Circumstantial Ad Hominem Arguments", *Argumentation*, 18 (3), Netherlands 2004, s. 362-363.
[482] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 40.

söylem özelinde, Metaksas'ın ilk önce "hiçbir insanın ödül karşılığında yaşamına son vermeyeceğine" dair bir *ex concessis* yarattığı söylenebilir. Ardından Venizelos'un yürütmek istediği politikayı "intihar" ile eşdeğer kılmıştır. Sonuç olarak, doğal bir şekilde alacağı ödül için intihar etmeyecek olan Venizelos'un, neden Yunanistan'ın intihar etmesini istediğini (kişileştirme sanatı) sormuştur. Böylece hem, toprak kazanımı için savaşa girilmesinin felaket olacağı görüşünü desteklemiş, hem de Venizelos'a karşı olumsuz bir algı oluşturmak istemiştir. Bu arada Venizelos'a kuleden atlaması için sunulacak cazip karşılığa "Amerikan sistemi ile cumhurbaşkanlığı" örneğini vermesi de özenle uygulanmış bir söylemsel strateji olarak kabul edilebilir. Öyle ki Metaksas'ın, varsayımındaki *enthymeme* ile Venizelos'un en çok arzuladığı şeyin güçlü yetkilerle donatılmış bir devlet başkanlığı, bir başka deyişle "tek adamlık" olduğunu önerdiği söylenebilir. Bu, Metaksas söylemindeki unsurlardan birini "kamuoyu oluşturma eylem alanına" sokmaktadır.

Venizelos'un makalesinde bahsettiği üçüncü konu, Prens Nikolaos'un Sırp Büyükelçi'ye 1 Ekim 1915 tarihinde gönderdiği mektup üzerinden şekillenmektedir. Makalede paylaşılan mektup özetlenecek olursa Prens Nikolaos, İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'ın yatıştırılması için Sırbistan'dan toprak ödünü verilmesi konusundaki dayatmasını öne sürerek Sırbistan'ın her hâlükârda toprak kaybedeceğini savunmaktadır. Sırbistan'a Almanya ile savaşmak yerine, geçiş hakkı vererek ordusunu korumasını, böylelikle Bulgaristan'ın elde ettiği yerleri gelecekte geri alabilecek konumunu korumasını önermektedir.

Prens Nikolaos'un, mektubunun sonunda "şahsi" ve "samimi" görüşlerini bildirdiği görülmektedir. Buna rağmen Venizelos, mektubu makalesi boyunca "yazılı nota" olarak adlandırmıştır. Söz konusu adlandırma stratejisi ile mektuba "resmi" bir mahiyet kazandırma ve dolayısıyla Kral'ı da bağlayıcı bir eylem şeklinde sunma gayesi bulunmaktadır. Nitekim devamında "krallık politikasının Yunan menfaatlerine aykırı hedefler gözettiğine" yönelik asıl savını, söz konusu adlandırma stratejisi üzerinden ispatlamaya çalışmaktadır.

Dahası Venizelos, "*Kimse, Prens Nikolaos'un notasının şahsi girişimi olduğunu, Kral'ın ve politikasının gerçek teşvikçilerinin bilgisi dışında gönderildiğini tabii ki savunmayacaktır.*" şeklindeki varsayımdan hareketle Kral Konstantinos'un,

kardeşine Sırbistan'ın müttefiklerine ihanet etmesini sağlama görevi verdiğini iddia etmiştir. Olguya, "krallık politikasındaki karaktersizliğin yeni ve son derece resmi bir tezahürü" niteliğini atfederek, oluşturmak istediği söylem temsilini kuvvetlendirmiştir.

"*Krallık politikası… nüfuzunu bahtsız müttefikimiz Sırbistan'a da aksettirmek istemiştir*." (Venizelos: 26)

Böylece Venizelos, yukarıda anılan varsayıma dayanarak rakiplerinin Yunanistan'da gerçekleştirdikleri olumsuz eylemlerin etki alanını Sırbistan'a kadar genişletmeye çalıştıklarına dikkat çekmektedir. Venizelos, Sırbistan'ı "bahtsız" sıfatı ile tanımlamıştır. Bu tanımlamadan ve konunun bağlamından ortaya çıkan "savaş dolayısıyla müşkül durumda olan müttefik" temsili vasıtasıyla alıcıda acıma duygusu uyandırmak ve bu şekilde krallık politikası aleyhindeki yüklemlemelerinin şiddetini artırmak istediğini söylemek mümkündür.

Venizelos, mektubu "yazılı nota" olarak adlandırarak argümanını geliştirirken Metaksas, Prens Nikolaos'un mektubunda "kendi fikirlerini ilettiğini" öne çıkararak ussallaştırma temelinde bir söylem inşa etmiştir. İlk aşamada, Prens Nikolaos ve Sırbistan Atina Büyükelçisi'nin yakın dost oldukları ve Sırbistan'ın durumuyla ilgili sıklıkla görüştükleri gibi art alan bilgileri vererek bu temeli desteklediği görülmektedir.

Metaksas, ikinci aşamada Konstantinos'un mektupta bir dahli bulunmadığını haklı çıkarmaya çalışmıştır. Mektubun içeriğine dayanarak Konstantinos'un öğüt verdiği neticesine ulaşılabilecek tek bir kelime dahi bulunmadığını savunmuştur. Ayrıca Konstantinos'un bir diğer kardeşi Prens Yeorgios üzerinden bir kıyaslama da yapmıştır. Prens Nikolaos, rakibinin iddia ettiği gibi Kral ve politikasının sözcüsü olarak kabul edilecekse, "Kral ile çocukluk yıllarından beri yakın ilişki içerisinde olan ve yoğun bir şekilde İtilaf Devletleri için çalışan" Prens Yeorgios'un da Kral'ın duygu ve düşüncelerini temsil etmesinin önünde bir engel olmadığını dile getirmiştir. Metaksas'ın söz konusu çerçeveleme stratejisi, aşağıdaki sonuca ulaşmasına hizmet etmektedir:

"*Gerçek bir tanedir: KRAL KONSTANTİNOS, KENDİSİNDEN BAŞKASINI DİNLEMEMİŞTİR VE KENDİSİNDEN BAŞKA HİÇ KİMSE TARAFINDAN TEMSİL EDİLMEMİŞTİR.*" (Metaksas: 25)

Alıntıda görüldüğü üzere Metaksas, *hakikat* toposu ile Konstantinos'un kardeşi tarafından temsil edilmediğini kanıtlamaya çalışmaktadır. Ayrıca tümcesinde "hiç kimse" zamirini kullanarak, kendisinin de içinde olduğu Kral danışmanlarının, Konstantinos'un nihai kararlarında etkileri olmadığına dair bir kabul geliştirmek istemektedir.

Metakas, yukarıdaki gerekçelendirmesinden sonra mektubun yazılma amacını makul kılma aşamasına geçmiştir. Bunun için yeniden tarihsel art alan bilgisine başvurarak İtilaf Devletleri'nin Bulgaristan'ın yatıştırılması için Yunanistan'a ve özellikle Sırbistan'a toprak ödünü "baskısı yaptıkları" süreci anmıştır. Buradan hareketle Prens Nikolaos'un Sırbistan Büyükelçisi'ne gönderdiği mektuptaki ana fikri özetlemek için yine onun ağzından şunları yazmıştır: "*Böylesi müttefikleri ne yapacaksınız? Neden Almanya ve Avusturya ile barış imzalayıp rahatlamıyorsunuz?*" Metaksas'ın mektubun yazılış amacını ortaya çıkarmak ve makul kılmak için kaleme aldığı bu sözcelerdeki retorik sanatı, *Ad Herennium* yazarı tarafından *sermocinatio* (diyalog) olarak adlandırılmaktadır.[483] Bu sanata göre hatip, bir başkası adına, o kişinin karakterine uygun bir dil seçerek, birinci şahısta dramatik bir şekilde konuşur. Metaksas'ın yazdıklarının, söz konusu tanımlamadaki unsurlarla uyuştuğunu söylemek mümkündür.

"*Venizelos'un Müttefiklere ateş açacak kadar kızmaya hakkı varken; Prens Nikolaos'un da kızarak, aynı şekilde kızgın olan Sırplara, Almanlarla ayrı barış imzalamalarını tavsiye etme hakkı yok mudur?*" (Metaksas: 25)

Görüldüğü üzere Metaksas, mektuba ilişkin iddiasını meşrulaştırmak için, rakibinin bizzat makalesinde konu edindiği bir olayı örnek göstererek *tu quoque* safsatasına başvurmuştur. Söz konusu olay, Sir Edward Grey'in 20 Ağustos 1915 tarihinde "Kavala'nın Bulgaristan'a bırakılması meselesinin gelecekte tartışmaya açık olduğunu" bildirmesinin ardından Venizelos'un General Moshopulos'a Selanik

[483] *Rhetorica Ad Herennium*, s. 394-395.

çıkarması başladığı takdirde Müttefik ordusuna ateş açma emri vermesidir. Böylece, Müttefiklerin baskı uyguladıkları süreçte rakibinin "kızgınlıkla" hareket etme hakkı olduğu kadar, Prens Nikolaos'un da "kızmaya" hakkı olduğunu önermekte ve mektubu makul kılmaya çalışmıştır. Dahası mektubun sinir halinde gönderildiğine dair bir bakış sunarak yumuşatma stratejisi uygulamaktadır.

Metaksas'ın, mektup meselesi nedeniyle açtığı Kavala'nın Bulgaristan'a bırakılma konusunu bir başka söylem aracına daha çevirme fırsatı yakaladığı ileri sürülebilir. Çünkü yazdıklarıyla "toprak kazanımı fırsatı kaçırıldığı" için rakiplerini suçlayan Venizelos'un kendisinin de salt politikasının izlenmesi adına savaş ile kazanılmış ülke toprağını yabancı devletlere teklif eden sosyal aktör olduğu imajı çizmektedir.

Venizelos, Prens Nikolaos'un mektubundan yola çıkarak Yunan hanedanlığına yönelik ilgi çekici bir söylem de geliştirmiştir:

"*Sırbistan'ın milli hanedanlığının eylemleri ile bize dışarıdan getirilen ve Büyük Savaş'ın kanıtladığı üzere hâlâ milli olmayı başaramayan hanedanlığın eylemleri karşılaştırıldığında ancak hüzne gark olunur. Bir an için Sırbistan'ın da milli hanedanlık yaratamadığını ve bizim gibi yabancı davet ettiğini ve Sırp tacının Prens Nikolaos'a sunulduğunu düşünelim. Sırp Genelkurmay Başkanlığı'nın da Metaksas karakterindeki insanlardan oluştuğunu, ülkenin tüm eski politikacılarının Kral'ın fikrine katıldığını… Sırbistan'ın savaştan sonraki kaderi ne olurdu? …Makedonya bölgesindeki topraklarının büyük kısmını Bulgaristan'a kaybederdi. Karşılaşılacak tüm tehlikelere rağmen tamamen milli politika izleyerek ve lider olarak milli Kral'a ve içtenlikle işbirliği yapan partilere sahip olarak, savaştan Avrupa'nın büyük devletlerinden biri olarak çıktı... Eğer o dönemdeki Kral, şahsi politikasının uygulanmasında diretmeseydi, Yunanistan da öyle olacaktı.*" (Venizelos: 25)

Venizelos, Prens Nikolaos mektubu aracılığıyla Yunan menfaatlerine aykırı hareket etmekle yüklemlediğinden yukarıda bahsedilmiştir. Burada krallık politikasını söz konusu eylemlere sevk eden nedene, Yunan hanedanlığının "milli" olmadığı söylemini kullanarak dikkat çekmektedir. Venizelos söylem temsilini, "dışarıdan getirilen" ve "milli olmayı başaramamış" gibi nitelikler üzerinden inşa etmiştir. Bu niteliklerin atfedilmesinin temelinde, aslen Danimarka'nın Glücksburg

Hanedanlığı'na mensup Prens Christian William Ferdinand Adolphus George'un 1863 yılında I. Yeorgios adını alarak yeni Yunanistan Kralı olması ve Glücksburg Hanedanlığı'nın Yunan kolunu teşkil etmesi yatmaktadır.[484] Böylelikle Venizelos'un yabancı etnik kökene sahip hanedanlık mensuplarının aradan geçen yarım asrı aşkın süre zarfında Yunanistan'ın sosyo-politik ve sosyo-kültürel gerçekliğine adapte olamadıklarını ve bu nedenle milli değerler geliştiremediklerini göstermek istediği söylenebilir. Bu minvalde Yunan Hanedanlığı'nın "Alman menfaatlerine" hizmet ettiği iddiasını, hanedanlığın "milli" ol(a)mamasına bağladığı ileri sürülebilir. Nitekim hanedanlığa yönelik olumsuz bir perspektif oluşturan söylem temsili inşasının ardından kıyaslamaya dayanan varsayımlarda bulunmuştur. Sırbistan'ın I. Dünya Savaşı'nın sonunda, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı adını alarak daha geniş bir coğrafyada hüküm süren bir devlet haline dönüşmesini "milli hanedanlığın" varlığına dayandırmıştır. Yunanistan'ın benzer bir dönüşüm yaşayamamasını ise Kral'ın, temelinde "milli ol(a)mamanın" yattığı, şahsi politikası ile ilişkilendirmiştir. Kral'a danışmanlık eden rakibi Metaksas'ın da bu yüklemlemeden kendi payına düşeni aldığı görülmektedir.

Metaksas, ise rakibinin "eğer" bağlacı ile varsayımlarda bulunduğunu belirterek kendisi de benzer bir tartışma şeması oluşturmuştur (Metaksas: 25):

Önerme: O zaman bizim de varsayımlarda bulunma hakkımız vardır.

Varsayım 1: Eğer Yunanistan 1915 Ekim ayında tarafsızlıktan çıksa ve Sırbistan gibi ordusu bozguna uğrasa; Romanya tarafsızlıktan çıkmasa, hatta İttifak Devletleri safında savaşa girse; o zaman Müttefikler, Bulgaristan'ı Almanya'dan koparmak için yeniden Kavala'yı ve daha fazlasını verseler ve Amerika 1917 yılında savaşa girmese, Yunanistan'ın hali ne olurdu ve Venizelos, saklanmak için nereye giderdi?

Varsayım 2: Dahası eğer Venizelos Sırp olsaydı ve orada siyaset yapsaydı, Venizelos, (Yunanistan'da) olmadığı için İngiliz-Fransızlar da Makedonya'da olmasaydı, bu şartlar altında biz de burada Almanya ve yandaşlarının verdiği

---

[484] Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, Çev. Dilek Şendil, 2. B., İletişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 66-67.

güvencelerle tarafsızlığımızı korusaydık ve Küçük Asya Harekâtı yapılmasaydı, Yunanistan bugün nerede olurdu?

Varsayım 3: Eğer Sırp politikacı Venizelos, orada da alışkanlıklarına devam etse ve o dönemdeki Kral Naibi (Aleksandar) ile kavgaya tutuşsa, bugün ne halde olurdu? Eğer Venizelos, Sırpları tanıyorsa; siyasi isyancılarla şakalaşmadıklarını da biliyordur.

Vargı: Ciddi bir münazara yapmak istiyorsak, Venizelos'un "eğerleri" bıraktığı, hat safhada net ve nesnel değerlendirmelerle sınırlı kalmamız gerekir.

Venizelos, "milli hanedanlığa sahip olunduğu takdirde" gerçekleşmiş olabilecek ihtimaller üzerinden Kral ve Antivenizelistleri yüklemlemiştir. Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere Metaksas da kendi alternatif gerçekliğini yaratmıştır. Tercih ettiği yöntemin, rakibinin koşullu önerme kullanımını yeniden bağlamsallaştırmak olduğu anlaşılmaktadır. İlk varsayımında Venizelos ve İtilaf Devletleri'nin 1915 yılında izlemek istedikleri politikanın neden olabileceği olumsuz neticelere odaklanmıştır. Varsayımın içine Romanya'nın ve ABD'nin savaşa dahli gibi değişkenleri de eklemiştir. Böylece Venizelos'a karşı oluşturmak istediği olumsuz imajda yeniden *felaket* toposuna başvurduğu söylenebilir.

Venizelos, hanedanlık mensuplarının ve Metaksas'ın Sırp oldukları takdirde gerçekleşmiş olabilecekler üzerine varsayımda bulunmuştur. Metaksas da, Venizelos'un Sırp olduğu ve dolayısıyla İngiliz-Fransız birliklerini Selanik'e "çıkarmadığı" bir gerçeklikte, Yunanistan'ın ulaşacağı olumlu konumu ima ettiği ikinci bir varsayım ortaya koymuştur. İç-grubu İttifak Devletleri'nin verdikleri güvenceleri, dolayısıyla tarafsızlığı, gerçek başarılı politika olarak yansıtmıştır. Tabii başarısız politika olarak da Venizelos'un uğraşları sonrası girişilen ve *felaket* ile sonuçlanan Anadolu Harekâtı'nı örnek göstermiştir.

Metaksas, üçüncü varsayımında yine "Sırp" Venizelos'un Kral Konstantinos ile yaşadığı anlaşmazlıktan kaynaklanan benzer eylemlerini Sırbistan'da ifa ettiği takdirde "başına gelebileceklere" ima yoluyla dikkat çekmiştir. Metaksas'ın argümanı *tehdide başvuru* gibi görünmektedir. Ancak Metaksas'ın esasında, Venizelos'un

Konstantinos'a karşı giriştiği "haksız eylemlere"[485], bir başka devlette çok daha sert karşılık verilmiş olacağını ima ederek kendi iç grubunu olumlamak istediğini ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Ulaşılan vargıda açıkça görüldüğü üzere, Venizelos'un ciddiyetsiz bir tartışma yöntemi izlediği ileri sürülmektedir. Metaksas, bu şekilde rakibinin inanırlığına karşı şüphe oluşturmaya gayret etmektedir. Tüm bunlarında yanı sıra Metakas'ın "hanedanın milli olmayışına" ve "dışarıdan getirildiğine" yönelik nitelendirmelere doğrudan bir cevap vermeyişi dikkat çekicidir. Metaksas'ın Kral Konstantinos ve meşruti monarşi yanlısı tavrı göz önünde bulundurulduğunda, kutsiyet atfettiği bir aktör ve olguya gölge düşürebilecek bir konuda tartışmayı kesmesi ve konuyu dönüşüme uğratmaya (*mutatio controversiae*)[486] çalışması doğal görülebilir.

3.5.3. Doğu Makedonya'nın İttifak Devletleri Tarafından İşgal Edilmesinin Sorumluluğu

Venizelos, Ulusal Savunma İhtilali'nin gerçekleşmesini ve Selanik Geçici Hükümeti'nin kurulmasını haklı çıkarmak için sunduğu gerekçelerden birinin üzerinde özellikle durmaktadır. Bu, Almanya ve özellikle Makedonya bölgesi üzerindeki hak iddiaları nedeniyle Yunanların o dönemde "ezeli düşman" addettikleri Bulgaristan'ın Doğu Makedonya'yı ele geçirmesi sürecidir. Venizelos, bu bağlamda "7" makale kaleme almıştır.[487] Ayrıca söz konusu süreci, "savaş ile kazanılmış toprakların" düşmanlara bırakılması bağlamında karşıtlarına karşı geliştirdiği eleştirinin ana malzemesi olarak kullandığını söylemek mümkündür.

Öte yandan Metaksas, konunun hem rakibi tarafından ortaya konan en güçlü argümanlardan biri olması, hem de askeri mahiyeti nedeniyle "11" makalesini bu

---

[485] Makalelerin bütününde Metaksas'ın Venizelos'a atfettiği olumsuz özelliklerden biri budur. Dolayısıyla çözümleme esnasında edinilen bağlam bilgisi, Metaksas'ın örtük önermesinin bu yönde olduğu çıkarımının yapılmasına imkân sağlamaktadır.

[486] Schopenhauer, *Eristik Diyalektik*, s. 42.

[487] Eleftherios Venizelos, "27", *Πατρίς*, 14.11.1934; "28", *Πατρίς*, 15.11.1934; "29", *Πατρίς*, 16.11.1934; "30", *Πατρίς*, 17.11.1934; "31", *Πατρίς*, 18.11.1934; "32", *Πατρίς*, 19.11.1934; "33", *Πατρίς*, 20.11.1934.

sürece yönelik anlatısını kaleme almaya ayırmıştır.[488] Metaksas anlatısının temel dayanağının Doğu Makedonya işgallerini İtilaf Devletleri ve Venizelos'un "tetiklediği" üzerine olduğu söylenebilir. Nitekim Metaksas, dış grubunun asıl amacının Yunanistan'ı "koşulsuz şartsız" savaşa sokmak olduğunu kanıtlama uğraşı vermiştir.

Bu noktada birkaç açıklama yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Başlığa veri sağlayan makalelerin yazıldığı tarihlere bakıldığında günlük olarak yazıldıkları görülmektedir. Bu, iki tartışmacı için de yoğun bir çalışma temposu ve metinlerde kullanacakları materyalleri kısa süre içerisinde tasnif ve tanzim etme zorunluluğu anlamına gelmektedir.[489] Zaman darlığı nedeniyle iki taraf da rakibine karşı kullanabilecekleri yeni bir argümanı bulduklarında / hatırladıklarında kronolojiden saparak daha önce bahsettikleri bir konuya yeniden değinebilmektedirler. Hatta çalışmanın daha önceki başlıkları altında çözümlemeleri yapılan meseleleri de hâlihazırdaki söylemlerini desteklemek için tekrarlamaktadırlar.

Bu durum, makalelerdeki söylem konularını girift bir hale sokmaktadır. Buradan hareketle konunun dağılmadan daha sistematik bir şekilde irdelenmesi ve tekrara düşülmemesi açısından döngüsel bir yöntem izlenmiş; "Doğu Makedonya'nın işgali" bütüncesine giren makalelerdeki söylemler, hangi stratejinin araçsallaştırıldığı göz önünde bulundurularak tasnif edilmiştir.

"Doğu Makedonya'nın işgali" süreci, kısaca üç aşamada ele alınabilir:

1. Alman ve Bulgar birliklerinin Müttefik ordularına karşı "önlem" gerekçesi ile 13 Mayıs 1916 tarihinde Rupel Tabyası'nı işgal etmesi.

2. Yunan seferberliğinin kaldırılmasının ardından Müttefik ordularının bölgede giriştikleri faaliyetler karşısında, İttifak Devletleri'nin işgal hattını

---

[488] İoannis Metaksas, "26" *Καθημερινή*, 17.11.1934; "27", *Καθημερινή*, 18.11.1934; "28", *Καθημερινή*, 19.11.1934; "29", *Καθημερινή*, 20.11.1934; "30", *Καθημερινή*, 21.11.1934; "31", *Καθημερινή*, 22.11.1934; "32", *Καθημερινή*, 23.11.1934; "33", *Καθημερινή*, 24.11.1934; "34", *Καθημερινή*, 25.11.1934; "35", *Καθημερινή*, 26.11.1934; "36", *Καθημερινή*, 27.11.1934.

[489] Metaksas'ın günlüklerinde aldığı notlar, bu tespiti kanıtlar niteliktedir: "*29 Kasım - Venizelos'la makale yazımından bitkinim*."; "*1 Aralık - Makale Yazımı. Sabahlama*."; "*28 Aralık - Makaleler için sabah saat 11'e kadar uyumadım*." Bkz. Metaksas, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941*, Τόμος IV, s. 124-125, 128.

genişletmek zorunda olduklarını bildirerek Temmuz-Ağustos ayında Doğu Makedonya'ya ileri harekâta geçmeleri.

3. Kavala'nın 29 Ağustos 1916 tarihinde teslim edilmesi ile Yunanistan sınırlarındaki Doğu Makedonya bölgesinin kontrolünün İttifak ordularına geçmesi.

Böylece Venizelos ve Metaksas'ın anlatısındaki söylemler, yukarıdaki kronoloji esas alınarak çözümlenmiştir.

Venizelos Anlatısı

Venizelos, ilk önce işgallerin başladığı süreçte iktidarda olan Skuludis ve İtilaf Devletleri ilişkilerine değinerek zemin oluşturmaya başlamıştır. Venizelos'a göre Skuludis, İttifak ordusu tarafından sıkıştırılan Sırp ordusunun, Yunan topraklarına çekilmek zorunda kaldığı takdirde silahsızlandırılacağı tehdidinde bulunmuştur. İkinci olarak Arnavutluk üzerinden ricat eden Sırp ordusunun yeniden tertiplenmesi için Korfu Adası'nın kullanılması konusunda yoğun protestolarda bulunmuştur. İtilaf Devletleri, 23 Mart 1916 tarihinde yeniden tertiplenen Sırp ordusunun Makedonya bölgesine sevki için, (Orta Yunanistan bölgesinde bulunan) İtea - Bralos yerleşimleri arasındaki demiryolunun kullanılmasını istemiştir. Hükümet, lüzum görüldüğü takdirde Bralos demiryolunun patlatılacağı ve hendek kazılacağı tehdidiyle talebi reddetmiştir. Skuludis'in tehditleri sonrasında İtilaf Devletleri ile ilişkiler kopma noktasına gelmiştir. (Venizelos: 27) Venizelos'un oluşturduğu bu zemin, İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a karşı aldığı sert tavrı ve bu tavır nedeniyle halkın çektiği zorlukları açıklamak ve sorumlusunun "krallık politikası" olduğunu göstermek için kullanılmaktadır.

- Venizelos, ardından Rupel Tabyası'nın işgal edilmesi ve neticeleri konusuna "facia dizisi" adlandırmasıyla giriş yapmıştır. Almanya Genelkurmay Başkanı Erich von Falkenhayn'ın "18 Kasım 1915 tarihinde İtilaf Devletleri'nin Almanya, Avusturya ve Bulgaristan'a Yunan toprağı üzerinden saldırdığını, İttifak birliklerinin de eşit şekilde saldırgana karşı ilerlemesinin anlaşılır bir durum olduğuna" dair açıklamasını paylaşmıştır. (Venizelos: 27) Böylece işgal meselesinin ortaya çıkışını belirlemiştir.

"*Rupel Tabyası'nın işgali, Bulgarların Doğu Makedonya'yı fethetme istekleri haricinde hiçbir askeri hedefe hizmet etmemektedir.*" (Venizelos: 27)

Venizelos, yukarıdaki önermesiyle dış grubunun bir parçası olan İttifak Devletleri'nin Yunan toprağına gerçekleştirdikleri taarruzun salt Bulgar talepleri doğrultusunda gerçekleştirildiğini iddia etmektedir. Bunu desteklemek için Yunanistan'ın Sofya Büyükelçisi Aleksandros Naum ve Viyana Büyükelçisi Griparis'in tanıklığına başvurmuştur. Büyükelçilerin raporlarına göre Bulgarlar, Merkezi İmparatorluklardan "milli arzularını" talep etmişler; hatta Kral Ferdinand, Avusturya-Macaristan başkentine giderek Doğu Makedonya üzerindeki taleplerini bizzat dile getirmiştir. Almanya da "müttefikine hoş görünmek için" Falkenhayn aracılığıyla 26 Nisan 1916 tarihinde İngiliz-Fransızların Struma vadisine ilerleyişini ve Serez'i zapt etmesini mazeret göstererek Rupel'in işgal edilmesine dair niyetini ilan etmiştir. (Venizelos: 27)

Venizelos'a göre Müttefikler, Ulusal Savunma Ordusu'nun teşkiline kadar Struma bölgesinde sadece siperle çevrelenmiş ordugâhlarının savunmasını gözetmişlerdir. Bu nedenle General Sarrail, Demirhisar[490] Köprüsü'nü patlatmış ve Rupel'i işgal etmeyi reddetmiştir. Skuludis dahi 30 Nisan 1916 tarihinde Serez'in işgali ve İngiliz birliklerinin Struma Nehri'nın doğusuna geçtiği haberini yalanlamıştır. Falkenhayn ise, savaştan sonra yayımlanan hatıratında, Almanya'nın 1916 Mart ayından itibaren Selanik'e taarruz etme fikrinden vazgeçtiğini yazmıştır. (Venizelos: 27)

Yukarıdaki paragraflarda görüldüğü üzere Venizelos, Merkezi Devletler'in "askeri önlem" kisvesi altında "Bulgar milli taleplerini" yerine getirmeyi amaçladıklarını önerirken, bir taraftan da Müttefik ordusunun, işgal için mazeret gösterilen askeri faaliyetleri gerçekleştirmediğini kanıtlamak istemiştir. Savını doğrulamak için sunduğu otoritelerin bizzat dış grubunda yer almasının, inandırıcılığı artırma işlevi gördüğü söylenebilir.

[490] Yunanistan sınırları içinde kalan Sidirokastro (Σιδηρόκαστρο) yerleşiminin eski adıdır. Venizelos ve Metaksas makalelerinde yerleşimin eski adı kullanılmaktadır. Bölge, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti sınırları içinde kalan ve Manastır iline komşu olan Demir Hisar şehri ile karıştırılmamalıdır.

Venizelos, süreçte iktidarda olan "krallık politikasına" karşı olumsuz temsil inşa etmek için kaleme aldığı olay ve olguları[491], *pathos* / *tuku* yaratacak güçlü, etkili ve dahası hakarete varan tanımlamalar ve nitelendirmelerle donatmıştır. Dolayısıyla söylemlerinde adlandırma ve yüklemleme stratejilerinin öne çıktığı ve diğer stratejilerin bunların etkili bir şekilde haklı çıkarılmasında kullanıldığı ileri sürülebilir:

Budalaca ümit (Venizelos: 27), **yüz kızartıcı** ve **etkili olacağına akıl yoksunlarının inanacağı argümanlar** (Venizelos: 28): Venizelos, Skuludis hükümetinin Rupel işgalini önleme çabalarına dair söylemsel inşası için söz konusu küçültücü ifadeleri kullanmaktadır. Çünkü "krallık politikasını yürütenler", Almanya ve Bulgaristan'a Yunan seferberliğini kaldırmayı teklif ederek işgali durdurmaya çalışmıştır. Venizelos, çabanın "samimi"[492] ancak "budalaca" ve "yüz kızartıcı" olduğunu önererek, karşıtlarının kriz yönetimi becerisinden yoksun olduğuna dair bir bakış geliştirmektedir denebilir. Venizelos'un nazarında, işgalin seferber olmuş Yunan ordusu ile durdurulacağının ilan edilmesi dahi yeterli bir önlemdir; ancak böylesi bir adım atılmamıştır.

Korkunç haber: Alman Büyükelçi Mirbach, 10 Mayıs 1916 tarihinde Rupel'in işgal edilmesi kararı alındığını iletmiştir. Venizelos, verilen muhtırayı "korkunç" sıfatıyla nitelendirerek, karşıtlarının önleyemediği olayın vahametine dikkat çekmektedir (Venizelos: 28).

Yanlış anlaşılma ya da mizansen: Anlatının devamında Venizelos'un "inanılmaz" ve "şaşırtıcı" sıfatlarıyla vurguladığı bir husus bulunmaktadır. Skuludis, Selanik-Larisa demiryolu hattının açılışı münasebetiyle Atina'da bulunmadıkları gerekçesiyle Kral ve Gunaris'i muhtırayla ilgili bilgilendirmemiştir.[493] Hatta Atina'daki bakanlara ve Genelkurmay Başkanı Dusmanis'e de haber vermemiştir. Bu

[491] Venizelos'un, süreç hakkında kaleme aldığı makalelerinde sıklıkla Vendiris'in eserinden, cilt ve sayfa numarası ile referans vererek, faydalandığı belirtilmelidir.
[492] Venizelos, çabanın "samimiyetini" Vendiris'ten yaptığı alıntıyla açıklamıştır. Buna göre Rupel işgalinin 26 Nisan'da ilan edilmesinden, gerçekleştirildiği 13 Mayıs 1916 tarihine kadar geçen 17 günlük süre zarfında Yunanistan, Almanya ve Bulgaristan arasında gizli anlaşmalar dışında 18 resmi yazışma bulunmaktadır. (Venizelos: 28)
[493] Venizelos, bu bilgiyi bizzat Skuludis'in 1917 yılındaki sorgusu sırasında verdiğini de paylaşmıştır (Venizelos: 28).

nedenle Rupel muhafız birliği, yeni bir emir almadığı için önceki yönergelere dayanarak tabyayı boşaltmayı reddetmiş ve direnişe başlamıştır:

"*Yunanistan'ın küçük, çilekeş ve unutulmuş muhafızları. Ülkenizin koyun dışında adam da yetiştirdiğini bir tek siz gösterdiniz. Sizin kıvılcımınız Skra ateşini tutuşturdu.*[494] *Tanrı sizi kutsasın…*" (Venizelos: 28)

Paylaşılan metin kesitindeki argümanın *duygulara seslenme* üzerine kurgulandığı söylenebilir. Taarruza direniş gösteren askerlere mütevazı nitelikler yüklense de, aslında bu yöntem ile yüceltilmişlerdir. Venizelos, direniş gösteren askerlere olumlu anlam yüklediği "adam" ismini yakışmış ve "dualarını" sunmuştur. Öte yandan kral taraftarı karşıtlarına örtük ve pejoratif bir şekilde "koyun", dolayısıyla "biat edenler" niteliğini atfetmiştir. Venizelos'ın direnişe dair benzetmeleri ile dikkat çekmek istediği iki nokta olduğu ileri sürülebilir. Eğer direniş, "yanlış anlaşılmadan" kaynaklandıysa, krallık politikası kriz yönetiminden yoksundur. Eğer "mizansen" ise, halkın nazarında tabyanın direniş gösterilmeden teslim edilmediği algısı yaratılmak istenmiştir.

Doğu Makedonya'ya açılan askeri geçidin ezeli düşmanlara teslim edilmesi: Venizelos, Rupel Tabyası'nın önemini vurgulayan bir isim tayin ederken, bu derece önemli bir stratejik noktanın, "ezeli düşman" Bulgarlara karşı koyulmadan teslim edildiği için karşıtlarını yüklemlemiştir.[495] (Venizelos: 28)

Krallık politikasını yürütmeye çağrılanların acınası milli zafiyeti: Venizelos, Başbakan Skuludis'in direniş teşebbüsüne dair açıklama isteyen Bulgar elçiye, "kötü niyet bulunmadığı, yanlış anlaşılma olduğu" şeklinde bir mazeret sunduğunu aktarmıştır. Bulgar Başbakan'ın, Skuludis'in açıklamalarından tatmin olduğunu büyük bir alçakgönüllülükle ifade ettiğini de eklemiştir. Venizelos, Yunan Başbakan'ın topraklarını işgal eden ülkenin erkânına direniş dolayısıyla açıklama

[494] Venizelos, 30 Mayıs 1918 (Miladi) tarihinde başlayan Skra Muharebesi'ne atıf yapmaktadır. Adını Kilkis şehrinin kuzeyindeki Skra köyünden alan muharebe sonucunda, Yunan Ulusal Savunma Ordusu bölgedeki Bulgar mevzilerini ele geçirmiştir. Bkz. Yeorgios Leondaritis, *Η Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (1917-1918) [I. Dünya Savaşı'nda Yunanistan 1917-1918]*, Α΄ Ανατύπωση, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2005, s. 229-230.

[495] Venizelos, söylemini şiddetlendirmek için daha önceki başlıklarda bahsedilen bir savını tekrarlamıştır: "*Çünkü Kral Konstantinos, Kayzer'i huzursuz etmek ve Ebedi İmparator ile arasının bozulmasını istemedi!*" (Venizelos: 28)

yapmasını "rezilce" belirteciyle nitelendirmektedir. Bulgar Başbakanın açıklamadan duyduğu memnuniyeti iğneleyici bir üslupla kaydederek ülkenin itibarının zedelendiğini göstermektedir. Böylelikle kamuoyunda Antivenizelistlerin taşıdığı "zayıf milli değer yargılarına" yönelik bir bakış açısı kazandırmak istemektedir. (Venizelos: 28)

Arsızca yalan: Venizelos'a göre Başbakan Skuludis, "epey arsız bir şekilde yalan söylemek için" meclisin huzuruna çıkmış ve işgali ani hücum olarak tasvir etmiştir. Venizelos, söz konusu olumsuz yüklemesini, Skuludis'in Rupel Tabyası'nın teslimini talep eden muhtırayı önceden almasına dayandırmaktadır. Anlatıda Skuludis'in şu sözleri de paylaşılmıştır: "*Genelkurmayın ya da başka bir kurumun Alman-Bulgarlarla Rupel'in teslimi için güya ön anlaşma yaptığı, yalanlamaya dahi değmez. Hiçbir kurum kendi iradesiyle hareket etmemektedir. Her şey, hükümetin emirleri ve sorumluluğu doğrultusunda ifa edilmektedir*." Venizelos, Skuludis'in "hükümetin" önüne bir tek "Alman" kelimesini eklemediğini belirtmiştir. Bu yergisiyle, krallık politikasının Alman menfaatlerine hizmet ettiğine yönelik söylemini şiddetlendirdiği anlaşılmaktadır. (Venizelos: 30)

Yüz kızartıcı komedi: Venizelos, anlatısında Skuludis'in Atina'daki Alman ve Bulgar elçilere şifahi olarak protestoda bulunduğuna yer vermiştir.[496] Olaya, "insanların gözünü boyamak için oynanan yüz kızartıcı komedi" şeklinde kötü" bir nitelik yüklemiş ve "Antivenizelistlerin halkı kandırmak istediklerini" önererek karşıtlarına yönelik olumsuz temsili güçlendirmiştir. (Venizelos: 30)

Doğu Makedonya sakini Yunanların çilesi: Venizelos, "Genelkurmay Başkanlığı'nın en güvenilir isimlerinden Tümgeneral Bairas"ın çektiği telgrafta "Demirhisar istasyonuna kasıtlı işgal girişiminden, askerlerin silahsızlandırılmalarından, jandarmaların dövülmesinden, kadınlara tecavüzden, halkın nidalarından" bahsettiğini yazmıştır. Venizelos, yine Antivenizelist bir otoriteyi sunarak söylemindeki haklılığı ön plana çıkarmak istemektedir. Yunan halkının işgal

[496] Venizelos, söylemini şiddetlendirmek için Müttefik elçilerinin protestoya karşı tutumlarına da yer vermiştir: "*Bulgar Büyükelçi Passarov: "Kormayın, size dokunmayacağız." cevabını verirken; Alman Mirbach küçümseyici bir ifadeyle susuyordu. Çünkü onun mevkisindeki bir insanın, böyle bir şekilde yalan söyleyen, makam ve mevkisini rezil eden başbakana cevap vermeyi kabul etmesi imkânsızdı.*" (Venizelos: 30)

sonrası maruz kaldığı eylemleri "çile" kapsamlayışıyla tanımlarken; bu "çileye" karşı yardım çağrısında bulunan halka "krallık politikası" tarafından doğrudan bir cevap verilmediğine özellikle değinmektedir. Venizelos'un söylemsel stratejileriyle günlük gazete okuyucusu halkta Antivenizelistlere karşı bir öfke uyandırma amacı taşıdığı ileri sürülebilir. (Venizelos: 29)

Kral ve maşalarının suç teşkil eden sorumluluğu: Rupel'in tahliyesi esnasında Bulgarların eline geçen dört adet topun 25 Mayıs 1916 tarihinde Yunan ordusuna teslimi için protokol hazırlanmıştır. Ancak anlaşmaya imza atan Alman subay, komutanından topların geçici olarak teslim edilmemesi emrini aldığını, teslimatın mümkün olabilmesi için ilk önce Bulgar ve Yunan Genelkurmay Başkanlıklarının anlaşması gerektiğini bildirmiştir. Venizelos'a göre kararın ifa edilmesini Bulgarlar engellemiştir. Alman Yüzbaşı, "müttefiklerini gücendirmemek" için "sözünü tutmamış"; Yunan Genelkurmay Başkanlığı'nı Bulgarlarla anlaşmaya sevk ederek "ağır alay etmiştir". (Venizelos: 29)

Böylece Venizelos, rakibinin genel manada savunduğunun aksine, dış grubundaki Almanların Yunanistan'a karşı saygılı ve tutarlı bir tavırda olmadıklarına işaret etmektedir. Karşıtlarına yüklediği sorumluğu ise aşağıdaki uslamlamasıyla temellendirmektedir:

"*Eğer o dönem Atina'da iktidarda olanlar milli haysiyetin zerresini taşıyor olsalardı; el konulan Yunan toplarının derhal teslim edilmesinde diretirler ve eğer istekleri karşılanmazsa, atılan şamara silahlarla cevap verirlerdi.*" (Venizelos: 29)

Venizelos'un kurduğu koşullu önermede, karşıt grubun topların tesliminde diretmemesi, *ahlaki değerlendirme* ile açıklanmaktadır. İttifak Devletleri'nin tavrı, Yunanlara atılan "şamar" olarak adlandırılmakta ve verilmesi gereken karşılık, Venizelos'un savaşa girilmesini haklı gösteren makro-söylemine hizmet etmektedir.

Sekiz aydır seferber olan Yunan ordusu, Doğu Makedonya'daki fetih amaçlı Bulgar işgalini engellemek için kullanılmamıştır: Venizelos, "fetih amaçlı Bulgar işgali" adlandırmasıyla, söylemindeki ana dayanaklardan biri olan, "işgalin Bulgarların Doğu Makedonya üzerindeki milli talepleri doğrultusunda gerçekleştirildiği" savını vurgulamaktadır. Venizelos'un karşıtlarına yönelttiği asıl

eleştiri ise, daha önce bahsedildiği üzere, uzun süre seferber halde kalan Yunan ordusu ile işgalin engellenmemesidir. Venizelos, bu noktadan hareketle bir vargıya daha ulaşmaktadır. Buna göre "krallık politikasını yürütenler", orduyu hiçbir şart altında Almanya ve müttefiklerine karşı kullanmamaya kararlıdırlar. (Venizelos: 29)

Venizelos, özetle "gerektiğinde başvurulmayan, ancak iflasın kabul edilmesinden sonra amaçsız bulunan" seferberlik için Antivenizelistlere yüklediği sorumluluğu, söylemsel stratejilerin üst üste bindiği aşağıdaki ifadelerle açıklamaktadır:

"*Krallık politikasını yürütenlerin sorumluluğunun boyutlarını ölçebilmek için herkes, aylar boyunca süren genel seferberliğin, hazinede nasıl bir devasa gider yarattığını, 300.000 genç ve zinde Yunanın iş sahalarından uzaklaşmalarının milli ekonomi için nasıl bir zarara neden olduğunu ve silahaltına alınanların evlerinden uzak kalarak nasıl ailevi maceralara sürüklendiğini düşünsün*." (Venizelos: 29)

Venizelos'un okuyucuyu yazdıklarını değerlendirmeye davet etmesi, sözcedeki iskeleti çerçeveleme stratejisiyle oluşturduğunu göstermektedir. "Krallık politikasının" sorumlu olduğu sonucuna varmak için de tartışma stratejilerinden faydalanmıştır. Dayanak olarak seferberliğin ülke üzerinde oluşturduğu *külfet* (topos), etki yaratacak kelime seçimleriyle kaleme alınmıştır. Ayrıca, "ailelerinden ayrı bırakılan asker" imgesi üzerinden duygulara seslenilmiştir.

Abluka ve Açlık, Atina'daki Saray Dalkavuklarının Eseridir: Rupel'in direniş gösterilmeden teslim edilmesinin ardından Fransa Başbakanı Briand, Müttefik ordusunun güvenliği ve askeri operasyonların başarısı için General Sarrail'i gerekli önlemleri almaya yetkili kılmıştır. Sonuç olarak Sarrail'in 1915 Aralık ayından beri talep ettiği; ancak İngiltere tarafından engellenen askeri yönetim, 21 Mayıs 1916 tarihinde ilan edilmiştir.[497] İngiltere ve Fransa, iki gün sonra limanlarındaki Yunan

[497] Venizelos, Sarrail'in Selanik ve çevresinde askeri yönetim ilan etmek için seçtiği günü, Kral taraftarlarının gerçekleştirdiği bir olayla bağdaştırmaktadır. Buna göre 21 Mayıs 1916 tarihinde İngiltere ve Fransa elçileri, Ayios Konstantinos Yortusu münasebetiyle Kral'ı kutlamaya gittikleri esnada çeşitli ayaktakımından kişilerin eşlik ettiği üniformasız jandarmalar, diplomatların arabalarını kuşatarak "Yaşasın Almanya" diye "ulumuşlardır". Kimse onları engellemek için müdahale etmemiştir. (Venizelos: 30)

istimbotlarına el koymuş ve Yunanistan'ın bazı kıyılarını abluka altına almıştır. (Venizelos: 30)

Venizelos, iç grubundan İtilaf Devletleri'nin aldığı "sert önlemler" nedeniyle ortaya çıkan ambargo ve açlığın, rakibince kendisine yüklenen sorumluluğunu, "saray dalkavukları" gibi son derece olumsuz bir adlandırma ile donatarak karşıtlarına geri çevirmiştir. Üstelik ambargonun etkilerinin büyük ölçüde şehirlerde hissedildiği, dolayısıyla şehirlerde çoğunlukta olan Liberallerin en çok etkilenen kesim olduğu önermesiyle, kendisine yüklenen sorumluluğa dair bir yumuşatma stratejisi geliştirmeye çalışmıştır. Ancak siyasi kimlikler üzerinden az / çok etkilenen şekilde çizilen ayrımın, söyleme kutuplaştırıcı bir mahiyet kazandırdığı da düşünülebilir.

Krallık politikasının sarih sonuçları: Venizelos, asayişin sağlanması amacıyla Kuzey Epir'in Yunanistan tarafından zapt edilmesi konusunda İngiltere, Fransa ve İtalya'yı ikna etmesini, "savaşın başından itibaren izlenen liberal politikanın en olumlu başarılarından biri" şeklinde sunmuştur. "İşgalin kalıcılığının açık" olduğuna da dikkat çekmiştir. Böylece Liberal Parti'nin başarılı politikasının sağladığı *avantajı* (topos) "iktidardan uzaklaştırılmasının ardından krallık politikasının kapıldığı daimi başarısızlıklar" ile mukayese ederek öne çıkarmıştır. Ancak, yine Venizelos'a göre Rupel'in tesliminden İtalya da faydalanmış; Himara'da[498] bulunan kuvvetlerini Kuzey Epir'e kaydırarak Yunan birliklerini ve makamlarını bölgeyi tahliye etmek zorunda bırakmıştır. Böylece Kuzey Epir yeniden kaybedilmiş; Yunanistan'ın egemenliği, hem Doğu'dan hem Batı'dan, nihayetinde de abluka nedeniyle Güney'den sınırlandırılmıştır. Venizelos, mukayesesinde ele aldığı *dezavantaj* toposuna, *sınırlar* toposunu da ekleyerek, krallık politikasının "sarih sonuçlar" adı altında topladığı başarısız politikasına yönelik olumsuz vargısını desteklemiştir. (Venizelos: 30)

Venizelos'un 29. makalesinde, satır arasında karşılaşılan bir önerme, "ayrışma" meselesinde Venizelos'u ve taraftarlarını haklı çıkarmak için "Doğu Makedonya işgalini" dayanak alan ana savı teşkil etmektedir: "*Bugün herkes, Selanik İhtilali ile savaşa girmesek Bulgarların Doğu Makedonya'yı kesinkes elinde tutmuş*

[498] Arnavutluk'un güneyindeki Avlonya iline bağlı bir şehirdir.

olacağını kabul edecektir." Venizelos'un rakibi Metaksas'ı aksini ispatlamaya davet ederek görüşünün üstünlüğünü perçinlemek istediği de not edilmelidir.

- Venizelos, Kavala'nın zaptına doğru giden anlatısında, geçiş mahiyetinde 8/21 Haziran 1916 notası sonrası yaşanan iktidar değişimine ve Bulgarların işgali genişletme harekâtına değinmiştir.

"*Yunan ordusu, dostlarımıza karşı siyasi bir araç mahiyetindedir ve şartlar en küçük şekilde nahoş bir hal aldığı takdirde İtilaf Devletleri'ne saldırma tehlikesi bulunmaktadır*." (Venizelos: 31)

Venizelos, Rupel Tabyası'nın teslim edilmesinden sonra "krallık politikasının" İtilaf Devletleri'nde uyandırdığı güvensizliği, Rus Büyükelçi Prens Demidov'un yukarıdaki 26 Mayıs 1916 tarihli telgrafı ile ispat etmeye çalışmıştır. Venizelos Hemen ardından, 8/21 Haziran 1916 tarihli notanın verildiğini yazmıştır. Bu şekilde İtilaf Devletleri'nin neden müdahaleci ve sert bir nota verdiklerine dair bir bakış oluşturmak istediği söylenebilir.

Milli menfaatlere büyük ve feci etkileri olan yedekler: Venizelos, sürece yönelik anlatısına "aynı anda" bağlacıyla ara vermiş ve rakibini, seferberliğin yedek kuvvetlerini dokuz ay boyunca sistematik eğitimle zehirlemenin sonuçlarından faydalanarak, ülke için tehlike unsuru oluşturan bir kitleyi örgütlemekle yüklemlemiştir.[499] Venizelos, Metaksas'ın "yedekler" vasıtasıyla gerçekleştirdiği eylemlerine dair olumsuz bir algı oluşturmak için kehanete benzer bir ifade kullanmıştır:

[499] Venizelos, yedekler için "büyük" ve "feci etkiler" nitelendirmeleri ile inşa ettiği olumsuz söylemini Vendiris'ten alıntı yaparak şiddetlendirmektedir. Kaynağa göre yedek dernekleri, alenen krallık mutlakıyetinin güçlenmesini arzulamışlardır. Rumeli Yedekleri, Konstantinos'u Paleologosların gerçek varisi olarak görmüşlerdir. Yedekler, körü körüne Helenizmin imhası politikasını izlemişler; Bulgaristan ve Türkiye lehine vatanlarının parçalanmasına alkış tutmuşlardır. Polisin ve ordunun işlerine karışarak, siyasi örgütlenmelerden, bütünüyle yıkıcı olan hedeflerine ulaşmak için kötü yollara başvuran çetelere evrilmişlerdir. Halk bazında bir hareket olması hasebiyle yedekler, krallık oligarşisinin elinde korkunç bir toplumsal ve ulusal yozlaşma aracı haline gelmişlerdir. 1916-1917 yıllarında bağımsız devleti lağvetmişlerdir. 1917-1920 yılları arasında izlenen milli politikaya karşı vahşi bir mücadele vermişlerdir. 1920 seçimleriyle Sevr Antlaşması'nı alaşağı etmişler ve ardında kurbanlar bırakarak Büyük Bağımsız Yunanistan'ın tesis edilmesini boşa çıkarmışlardır. (Venizelos: 31)

"*O dönemde yedek dernekleri vasıtasıyla gerçekleştirilenler, Yunanistan'ın bir gün Sn. Metaksas'ın diktatörlüğüne geçme talihsizliğine uğrarsa maruz kalacaklarına dair bir imaj sunmaktadır.*" (Venizelos: 31)

İfadenin kehanete benzetilmesinin nedeni, tarihsel bağlamda bahsedildiği üzere Metaksas'ın gerçekten de 4 Ağustos 1936 tarihinde, ekseriyetle "Metaksas Diktatörlüğü" olarak anılan rejimi kurmasıdır. Venizelos'un hayatını kaybettiği için söz konusu rejime tanıklık edemediği hatırlatılmalıdır.

Doğu Makedonya'nın azabı: Müttefik notasının ertesinde Skuludis istifa etmiş; yerine Zaimis gelmiştir. Venizelos'a göre bu esnada, Bulgaristan'ın Rupel'in işgaliyle yetinmeyeceği ve tüm Doğu Makedonya'yı işgal etmeye girişeceği açıklık kazanmıştır. Venizelos, Bulgar işgalinin devamına direnilmesi adına Doğu Makedonya'daki ordunun terhis edilmemesi için Zaimis'e iki defa başvurmuş; ancak sözü dinlenmemiştir. Böylece Bulgarlar, Temmuz ayının son günlerinde Demirhisar'ı ele geçirmişler ve Doğu Makedonya'nın azabı başlamıştır.

"*Atina ve Pire tüccarları beni ziyaret ediyorlar ve daha etkin müdahalemi talep ediyorlardı.*" (Venizelos: 31)

Görüldüğü üzere Venizelos, önce "Doğu Makedonya'nın azabına" neden olacak işgale karşı çözümü karşıtlarına bildirdiğini belirterek *ethos*unu öne çıkarmıştır. Hemen ardından duruma müdahale etmesi için gelen talepleri paylaşmıştır. Venizelos'u destekleyen pek çok toplumsal katmandan müdahale talebi gelmiş olabilir. Ancak Venizelos, "tüccar" örneğini vermeyi seçmiştir. Burada, ülkenin mali durumunu düzeltecek sosyal aktörün de kendisi olduğuna dair bir örtük önermede bulunduğu ileri sürülebilir.

Venizelos'a göre Temmuz ayının sonunda Sarrail, Bulgaristan'ın savaşa yeni giren Romanya sınırlarına asker kaydırmasını geciktirme amacıyla karşı harekâta başlama emri vermiştir. 7/20 Ağustos 1916 tarihli emre göre Doğu Makedonya bölgesinde sol cephede taarruz, sağ cephede ise savunma harekâtı öngörülmüştür. Sarrail tarafından emredilen operasyonlardan önce, 4/17 Ağustos 1916 tarihinde Alman Elçi, Müttefiklerin Makedonya'daki harekâtları dolayısıyla karşı saldırıda bulunulacağı ve Yunan toprağındaki işgalin genişletileceğini Zaimis'e bildirmiştir.

Venizelos söz konusu tarihsel notları, İttifak Devletleri'nin işgal için sundukları gerekçeyi çürütmek için kullanmaktadır.

- Venizelos, önceki makalelerinde defalarca dile getirdiği üzere, Bulgarların Doğu Makedonya'daki ilerleyişlerinin "düşmanca" olduğuna yeniden dikkat çekerek Kavala Müstahkem Mevki'nin işgali anlatısına geçmiştir:

Buradaki vaziyeti, oradan anlamanız mümkün değildir: Söz konusu ifade, Venizelos'un tanıklığına başvurduğu 4. Kolordu Komutan Vekili Albay İoannis Hatzopulos'un 7 Ağustos 1916 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'na gönderdiği telgrafın son cümlesidir. Telgrafta kısaca, Bulgarların saatler geçtikçe Kavala'yı işgal etme niyetlerinin daha da açık hale geldiği, şehrin yıkıma uğramaması ve tüm kolordunun esir düşmemesi için ihtiyat erlerinin geri çağrılması ve donanmanın ivedilikle gönderilmesi gerektiği yazmaktadır. Hatzopulos, ancak bu şekilde Bulgar taarruzunun durdurulabileceğini ve panik halindeki halkın sakinleştirilebileceğini de eklemiştir. (Venizelos: 32)

Venizelos, "dramatik yardım isteği" olarak adlandırdığı Hatzopulos telgrafının Genelkurmay Başkanlığı'nı harekete geçirmediğini, bölgede görevli komutanların geri gönderilmediğini ve Hatzopulos'un taleplerinin kabul edilmediğini söylemektedir. Dahası toprak bütünlüğü, Yunan egemenliğine saygı, yerel makamlarım muhafazası ve halkın korunmasına yönelik Alman teminatlarını yineleyen bir telgraf gelmiştir. Venizelos'a göre bunlar, teslim önerisi ile eşdeğerdir. Venizelos'un betimleyici anlatısıyla "krallık politikasının" tehdit karşısındaki atıl ve teslimiyetçi tutumuna dair bir imgelem oluşturmaya çalıştığı ifade edilebilir.

Dram: "*Yunan birliklerini Serez, Drama, Sarışaban, Kavala şehirlerine çekilmeye zorluyorlardı. Direnenler ise gaddar Bulgar mezalimini tetikliyordu. Aşağılanıyor; dövülüyor; öldürülüyorlardı… Yunan kadınlarını ve çocuklarını savunan jandarmalar, doğranıyordu. Askerlerin tüm silahları ve kılıçları sebepsizce gasp ediliyordu. Yerli halk, korkudan denize doğru kaçmak zorunda kalıyordu… Atina, Makedonya'yı savunmasız halde düşmana teslim ediyordu.*" (Venizelos: 32)

Venizelos, Yunan ordusunun ve Doğu Makedonya halkının Bulgar taarruzu nedeniyle yaşadıklarını "dram" şeklinde adlandırmıştır. Yukarıda da geçtiği üzere

Atina'nın (kapsamlayış) teslimiyetçiliğini ve ayrıca Bulgar ordusunun "mezalimini" canlı bir şekilde tasvir etmek için Vendiris'in eserinden yukarıdaki metin kesitini alıntılamıştır.[500]

Krallık politikasının tükendiğinin ayan beyan kanıtı: Venizelos'u bu vargısına ulaştıran kanıt, "krallık politikasının" işgali önleyecek çözümü üretememeleri üzerinden şekillenmektedir. Venizelos, ilk önce zemin oluşturmuştur: Yukarıda bahsi geçen "azap, dram ve vaziyet" karşısında Zaimis, 8/21 Ağustos 1916 tarihinde Bulgar akınına karşı resmi protestoda bulunmuştur. Ayrıca Alman ve Bulgar birliklerinin Serez, Drama ve Kavala şehirlerine girmemelerini istemiştir. Alman elçi, ertesi gün talebinin kabul edildiğini bildirmiştir. Venizelos, bu nedenle taarruzun durdurulması için ısrar edildiği takdirde, Bulgarların Almanya'dan destek bulamayacağını ve boyun eğeceğini öne sürmektedir.[501]

Venizelos'un ikinci dayanağı ise Bulgarların zor kullanarak işgalde diretmeleri halinde de başarısız olacaklarıdır. Bu savı için başarılı ve vizyoner Liberal Parti imgesi de yaratan bir zemin sunmaktadır. Nitekim Balkan Savaşları'nın hemen sonrasında "hükümetinin", Makedonya'nın ikinci başkentine[502] 10 kilometre boyunca tahkimat yapılmasıyla ve şehrin çevresindeki tepelere, toplamda 90 top bataryası içeren benzer yapıda 14 tabya inşa edilmesiyle ilgilendiğini belirtmektedir. Böylece Kavala Müstahkem Mevki'nin 4. Kolordu tarafından sağlanan 8-10 bin askerle ve donanmanın da yardımıyla şehri iyi bir şekilde savunabileceğini, gerekli her türlü desteğin deniz yoluyla ulaştırılabileceğini öne sürmüştür.

---

[500] Venizelos, Yunan ordusunun durumuna da değinmiştir: "*Hristodulu Tümeni'nin 18. Piyade Alayı, on misli büyüklükteki düşman kuvvetlerinin saldırısına uğradı. Yüzbaşı Pandazopulos, Üsteğmen Kukuletsos ve 11 er öldürüldü; 30'u yaralandı. Binlerce göçmen nüfusu koruyan Hristodulu, Kavala yakınlarındaki Eleftheres Köyü'ne ilerledi. Oradan Drama'ya yönelmek istese de Bulgar 10. Tümeni tarafından engellendi. Yunan göçmenler tarafından takip edilerek trajik maceralar altında Kavala'ya ayakbastılar*." (Venizelos: 32)

[501] Venizelos, önermesini Antivenizelistlere yönelik *ahlaki değerlendirme* ile desteklemiştir: "*Eğer krallık politikasını yürütenler, milli bilincin zerresine sahip olsalardı, …Alman hükümeti, ne Alman ne de Bulgar birliklerinin Serez, Drama ve Kavala şehirlerine girmeyecekleri teminatını verdiği için Kavala Müstahkem Mevki'nin savunmasıyla son nefeslerine kadar ilgilenirlerdi.*" (Venizelos: 32)

[502] Venizelos'un Kavala şehrine, *dolaylama* (*antonomasia*) sanatı ile "Makedonya'nın ikinci başkenti" adını tayin ettiği ve bu şekilde şehrin önemini vurguladığı not düşülmelidir.

"*Bu fikir, Genelkurmayımızın aklına gelmedi mi? Eğer geldiyse de neden reddedildi? ...Metaksas, bize gecikmeli de olsa bir açıklama yapabilir mi?*" (Venizelos: 32)

Venizelos'un konu hakkında rakibinden de açıklama isteyerek sunduğu kanıtın sağlamlığından ve geçerliliğinden emin olduğunu göstermek istediği söylenebilir.

Alman ve Bulgarlar tarafından atılan yeni şamar: Venizelos'un 33. makalesinde devam eden anlatısında, Hatzopulos'un bizzat "*Tabyaları teslim etmiyorum; bir Yunan olarak görevimi ifa edeceğim.*" açıklaması yaptığı; ancak Genelkurmay Başkanlığı'ndan verilen emirler neticesinde tabyaların Bulgarlara teslim edildiği bilgisiyle karşılaşılmaktadır. Direnmeye çalışan subayların girişimleri sert bir şekilde bastırılmış; bu süre zarfında Drama'daki 5. Tümen, Bulgarların tam anlamıyla esiri olmuştur. Az sayıdaki "cesur subayın" kişisel çabalarıyla Kavala'nın kurtuluşu mümkün olmasa da; bunlardan Taşoz Adası'na geçenler Kondilis ile birlikte "Ulusal Savunma'nın çekirdeğini" teşkil etmişlerdir. Zaimis, tabyaların Bulgarlar tarafından işgal edildiğini öğrenmesinin ardından Almanya'ya protestoda bulunmuştur. Alman Elçi Mirbach, Yunan birliklerinin tabyaları ve bataryaları kendi iradeleriyle Bulgarlara teslim ettikleri cevabını vermiştir. Zaimis, yeniden protestoda bulunarak anılan durumu kesin dille yalanlamıştır. Venizelos'a göre ikisi arasındaki yazışma, Zaimis'in Genelkurmay Başkanlığı tarafından oyuna getirildiği konusunu görmezden geldiğini kanıtlamaktadır. (Venizelos: 33)

Burada göze çarpan söylemsel strateji, Ulusal Savunma İhtilali'ni başlatan subaylara "cesur" ve "direnmeye çalışan" niteliklerinin yüklenmesidir. Venizelos, işlevselleştirdiği bu nitelikler ile liderliğini üstleneceği oluşuma yönelik olumlu bir temsil inşa etmektedir. Öte yandan "direnişe karşı çıkan" ve "askerlerin esir edilmesine neden olan" aktör olarak "Konstantinos güdümündeki Genelkurmay Başkanlığı"nı öne çıkarmaktadır. Venizelos'un, "oyuna getirildiğini" önererek dış grubundan Zaimis'e daha ılımlı yaklaştığı da anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım, diğer makalelerde de gözlemlenmiştir. Bu çıkarım ile Venizelos'un 1934 yılında yeni seçimlerin hangi

yöntemle[503] yapılacağı ve Zaimis'in yeniden Cumhurbaşkanı seçilmesi gibi ihtilaflı konularda uzlaşma sağlamak istediği ileri sürülebilir.

Krallık politikası, Kral'a en sadık subaylarca dahi onay görmüyordu: Bulgar 10. Tümen komutanı, 24 Ağustos 1916 tarihinde İngiliz-Fransız birliklerinin çıkarmasını engellemek adına Kavala çevresindeki tahkim edilmemiş tepelerin de teslim edilmesini talep etmiştir. Hatzopulos, aldığı emirlerin Bulgarları engellemesine müsaade etmediğini bildirmiştir. 29 Ağustos'ta Hatzopulos'a (Falkenhayn'ın selefi) Almanya Genelkurmay Başkanı Hindenburg tarafından gönderilen "Bulgar ordusunun harekâtlarını engellediği gerekçesiyle Doğu Makedonya'nın çeşitli muhafız birliklerine dağılmış 4. Kolordu'nun Drama'da toplanması gerektiği; aksi takdirde zor kullanılacağı" bilgisi iletilmiştir.

Venizelos'a göre Almanya, Bulgarların tüm kolordunun esir edilmesi talebine göz yummuştur. Aynı değerlendirmeyi yapan Hatzopulos, tedirginliğe kapılmış ve savaş konseyini toplamıştır. Konseyde: 1- Bulgarlara mı teslim olunmalı? 2- Direniş, Kavala'nın savunması ve esaretin savuşturulması mümkün müdür? 3- İngiliz-Fransızlara mı esir olunmalı? meseleleri tartışılmıştır. İlkine hepsi karşı çıkmıştır. İkincisinin, Bulgarların şehirdeki can alıcı noktaları tutmaları nedeniyle mümkün olmadığı sonucuna varmışlardır. "Vatana ve Kral'a" yararlı olacağını düşünerek İngiliz-Fransızlara teslim olmayı kabul etmişlerdir.

Tanzim edilen protokol, Venizelos'un nazarında çok önemlidir. Çünkü Yunan ordusunun "yüksek rütbeli", "hiçbiri liberal olmayan" ve "hatta içlerinden dördü sonuna kadar Kral'a sadık kalan" 5 subayı, Alman ve Bulgarların tutumları dolayısıyla "Yunanistan'ın tarafsız kalmaya devam edemeyeceklerini ve İngiliz-Fransızlara teslim olarak vatanın kendilerinden istifade edebileceklerini" tasavvur etmişlerdir. (Venizelos: 33)

Görüldüğü üzere Venizelos, dış grubundan Kral taraftarı subayları *otorite* göstererek bir taraftan "krallık politikasının" içindeki anlaşmazlığı vurgulamakta,

[503] Makalelerin yazıldığı 1934 yılında Venizelos, son iki seçimin koalisyon ile sonuçlanması ve iki kutbun mutabakatı sağlayamadığını savunarak, yakın zamanda planlanan seçimlerin salt çoğunluk sistemine göre gerçekleştirilmesini talep etmektedir.

diğer taraftan "İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa girilmesinin kaçınılmaz olduğuna" dair makro-söylemini desteklemektedir.

Alman misafirperverliği: Venizelos, anlatısının devamında eleştiri oklarını Hatzopulos'a da yöneltmektedir. Hatzopulos, (Venizelist) Hristodulu'nun kolorduyu Selanik'e çekerek hâlihazırda patlak veren Ulusal Savunma İhtilali'ni desteklemeyi isteyeceğinden şüphe duyarak İngilizlerin gönderdiği gemilere binmemiştir. Bu nedenle savaş konseyinde alınan kararın gerçekleştirilmesi, "maalesef" başarısız olmuştur. 29 Mayıs sabahı, Mareşal Hindenburg'un 4. Kolordu'yu, "misafir" olarak kabul edilecekleri Almanya'ya nakletmeyi kabul ettiği bilgisi gelmiştir.

"*Almanlar, misafirperverlik kavramına tuhaf bir anlam yüklüyorlardı. Çünkü… daha sonradan kanıtlandığı üzere, kolorduya tüm savaş süresince tahdit uygulanıyordu… Bulgar gaddarlığına karşı güvence için yalvardığımız Almanlar, kendilerine onca hizmet sunan Alman Mareşal ve Yunanistan Kralı'nın başkomutanı olduğu Yunan ordusuna düşman muamelesi yapıyordu.*" (Venizelos: 33)

Buradan, ağırlıkla Bulgaristan'a karşı söylem geliştiren Venizelos'un Almanya'yı da atlamadığı ve "misafir" kabul ettikleri Yunanları, taahhüt ettikleri haklardan mahrum bırakmakla yüklemlemektedir. Alıntıya dayanarak başka bir değerlendirme daha yapılabilir ve Venizelos'un "Alman Mareşal" rütbesini Konstantinos ile Almanya arasındaki "gizli ittifaka" yönelik bakış açısını güçlendirmek için kullandığı, ayrıca ima ettiği ittifak üzerinden Konstantinos'un sorumluluğunu da pekiştirdiği ileri sürülebilir.

Kolordu, Bulgarların esiri olacaktı: Bu esnada Bulgarlar, nakil konusunda İngilizlerle hâlâ görüşüldüğünü anlamışlar ve kolordunun derhal teslim olmasını talep etmişlerdir. Ardından Alman askeri ataşe, Hatzopulos'a gönderdiği mektupla aynı günün (29 Ağustos) gecesi tüm kolordunun yola çıkmasında diretmiş; aksi takdirde Hindenburg'un verdiği sözlerin iptal edileceği tehdidinde bulunmuştur. Venizelos, akabinde yaşananları şu şekilde tasvir etmektedir:

"*Hindenburg'un «misafirperverliği», içinde tekme tokadın da eksik olmadığı zorla adam kaçırmaya dönüşüyordu... Az sonrasında Yunan birliklerinin öncü kolu, Bulgarlar tarafından alaya alınarak yabancı ileri karakolundan içeri geçtiler…*

Savaşmadılar, yenilmediler, sadece gelecekte savaşmasınlar diye teslim edildiler. Bulgar komutan, ertesi gün akşamüzeri Bulgaristan Çarı adına şehri işgal etti. Limanda Yunan bayrağı dalgalanıyordu. Bir Bulgar süvarisi onu indirdi. Buğday ambarları, benzin tankları, bir buçuk milyon altın lira değerindeki tütün ve Yunanistan'ın tüm savaş mühimmatının beşte biri, Bulgarların ganimeti olmuştu. Bu esnada çılgın gibi Selanik'e doğru kaçan Yunan halkı vahşice kovalanıyordu." (Venizelos: 33)

Söz konusu metin kesitinden yola çıkarak izleyen sonuca varılabilir. Venizelos, düşmanlar tarafından alay edilip kötü muameleye maruz kalan askerlerin, indirilen milli sembol bayrağın ve dehşet içerisinde kovalanan halkın okuyucuda uyandıracağı *tutkudan*, ayrıca *rakam* ve *külfet* toposlarının (altı çizili) sağladığı dayanaklardan faydalanarak geliştirdiği *hikâyeleştirme* yöntemi ile krallık politikasının sorumluluğuna yönelik iddiasını meşrulaştırmıştır.

Krallık politikasının yarattığı milli acziyet: Venizelos çıkarımına kanıt olarak, Atina merkezli Kral yanlısı bir gazeteden yaptığı alıntıyı göstermiştir:

"*Makedonya'daki Bulgar işgali karşısında tüm casuslar, muhbirler, hafiyeler, sözde tüccarlar, nihayet tüm bu Venizelist namussuzlar, Selanik'ten her tarafa saçılarak Makedonya halkına baskı yapan ve çile çektiren Fransız ordusunun parazitleri, korkudan aklını yitirmiş şekilde dört bir yandan Selanik'e doğru kaçıyorlar. Olağanüstü kaçışları, fevkalade komik bir manzara oluşturuyor*."

Ardından şu değerlendirmeyi yapmıştır: "*Kurtarıcılar olarak selamlanan Bulgarların işgali karşısında Doğu Makedonya halkının korku dolu kaçışlarının, krallık politikasını destekleyenlerde uyandırdığı duygular bunlardı.*" (Venizelos: 33)

Böylelikle Venizelos, Kral'ın şahsi politikasının, taraftarlarını "ezeli düşmanı" "kurtaracı" görmeye ve kendi halkının yaşadığı kötü tecrübeleri "komik" bulmaya vardıracak şiddette ahlaki erozyona uğrattığına dair söylem temsili inşa etmiş ve Doğu Makedonya'nın işgali konusundaki anlatısını noktalamıştır.

Metaksas Anlatısı

- Metaksas, Rupel Tabyası'nın teslimine dair anlatısında önceliği, makalelerini etkili bir *pathos* uyandıracak üslupla kaleme alan rakibinin itibarını / *ethos*unu ve inanırlığını zedeleyecek bir söylem inşa etmeye vermiştir. Böylece Metaksas'ın anlatısına Venizelos'a karşı olumsuz bir bakış açısı oluşturarak başladığı söylenebilir:

Venizelos'un anlatısındaki dolambaçlar:

"*Sn. Venizelos nihayet… elinde davul zurnayla*[504] *her yöne «İHANET!» nidaları atarak Rupel meselesine geldi. Biz de bu meseleye değinerek, üzerindeki örtüyü çekeceğiz. Sadece Venizelos'un yalanını kanıtlamak için yapmayacağız. Çünkü nedenleri ve sonuçlarıyla ULUSAL AYRIŞMANIN AKTÖRÜNÜN KİM OLDUĞUNU VE NE AMAÇLADIĞINI daha açık kanıtlayan başka bir mesele yoktur… Venizelos'un anlatısındaki dolambaçları, suçlamaları ve savlarındaki labirentleri adım adım takip ederek genel istikametimizi koruyacağız.*" (Metaksas: 26)

Venizelos'un en güçlü argümanlarından birinin, Doğu Makedonya'daki işgaller meselesi olduğuna daha önce değinilmiştir. Yukarıdaki alıntıda görülebileceği üzere, Metaksas rakibinin argümanını, "yalan" şeklinde adlandırarak ve "üzerindeki örtüyü çekeceğini" belirterek terse çevirmeye (*retorsio argumenti*)[505] çalışmaktadır. Venizelos'a, iğneleyici şekilde "çığırtkanlık" vasfı yükleyerek ve ayrıca büyük harflerle onun "Ulusal Ayrışmanın" asıl aktörü olduğunu ima ederek iddiasını desteklemektedir. Rakibinin tartışmada lafı dolandırdığını, kendisinin ise doğru bir çizgide ilerlediğini vurguladığı ve bu şekilde söylem temsilini pekiştirdiği de eklenebilir.

Venizelos'un zihniyeti ve yöntemleri: Metaksas, Venizelos'a yönelik olumsuz sosyal aktör temsilini asıl olarak 29. makalesinde, Rupel meselesine ara vererek inşa etmiştir. Kendi deyimiyle "*çok elzem küçük bir parantez açarak*" Venizelos'un "zihniyetini" ve "yöntemlerini" masaya yatırmıştır. Metaksas, bu şekilde "*Yunanistan'ın bu adam yüzünden ne kadar derinden sarsıldığını*" göstermeyi

[504] Metaksas'ın kullandığı kelimeler şu şekildedir: "αἱ σάλπιγγες" (borazanlar) ve "τὰ τύμπανα" (trampetler). Kelimelerin erek dil Türkçeye aktarılması sırasında, çeviride eşdeğerlik esası göz önünde bulundurulmuştur.

[505] Schopenhauer, bu stratejiyi çok parlak bir hamle olarak tanımlamıştır. Bkz. *Eristik Diyalektik*, s. 51.

planlamıştır. Tüm metnin, kamuoyunun yönlendirilmesi amacıyla araçsallaştırılmış söylemsel stratejilere dayanarak hazırlandığı değerlendirmesi yapılabilir. Anlatının bölünmemesi ve Metaksas'ın ele alınan amacı ile uygunluk gösterdiği için bu noktada çözümlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir:

"*Sn. Venizelos, bu münazaraya tamamen hazırlıksız girişmiştir. Çevresinin dalkavuklukla ve yaltakçı sözde hayranlıkla şahsına yönelik oluşturdukları fikri, yegâne kılavuz edinmiş; kendisini yarı-tanrı*[506] *ve rakiplerini hain göstermeyi üstlenen insanın*[507] *sipariş üzerine imal ettiği kitabı, yegâne kaynak almıştır. Bunlarla, Yunan meselesi hakkında tüm dillerde yayımlanmış bilimsel çalışmalar, otobiyografiler, hatıratlar, diplomasi kitapları, belge ve memorandum koleksiyonları ve devlet arşivlerine kaydedilenlerin temsil ettiği gerçekliğin ve doğruluğun yüküyle mücadele edebileceğini sanmıştır. Zora düşmesi doğaldır. Şu yöntemi izlemiştir: Bir taraftan önermelerindeki dayanakların çürütülmemesi için monolog yapmakta; öte yandan özellikle suskunluklarından emin olduğu rakiplerine adice küfretmektedir… Ancak biz de bu küfürlere cevap veremeyiz. Çünkü itiraf ediyoruz ki böyle bir küfür lügatinin kullanımında*[508] *tamamen tecrübesiziz. Bir kişinin bu lügati kullanabilmesi için küçük yaşlardan itibaren tecrübe etmesi gerekir. Böylesi bir tecrübeden biz tamamen yoksunuz.*" (Metaksas: 29)

Metaksas ilk önce, kendisini çıkarları için destekleyenlerin yarattığı yanıltıcı algıyla hareket eden, argümanlarını kendisini tanrısal vasıflara sahip bir kahraman gibi gösteren tek kaynağa dayandıran Venizelos temsili kurmuştur. Metaksas'ın kelime tercihleri, şiddetlendirme stratejisine başvurduğunu da göstermektedir. Öte yandan kendisi için, akademisyen titizliğiyle çalışan bir benlik oluşturmuştur. Bu vesileyle Aristo retoriğindeki ikna bileşenlerinden *logos* boyutundan bahsedilebilir. Çalışmada daha önce, hatibi ön plana çıkaran *ethos* ve dinleyicinin / okuyucunun rolünü gözeten

[506] Yarı-tanrı (Yunanca - ημίθεος), Yunan mitolojisinde ilk olarak Hesiodos gibi ozanların eserlerinde anılan, tanrısal bir varlık ve insanın birleşmesinden doğduğuna inanılan kahramanlara verilen isimdir. Bu kahramanlara, büyük savaşlarda imkânsız gibi görünen görevleri tamamlama, dünyayı birçok "canavar" varlıktan kurtarma gibi başarılı eylemler atfedilir. Bkz. William Hansen, *The Book of Greek & Roman Folktales, Legends & Myths*, Princeton University Press, New Jersey 2017, s. 9-10.

[507] Metaksas, burada Venizelos'un sıklıkla başvurduğu Vendiris'i ve eserini ima etmektedir.

[508] Metaksas, söz konusu küfürlerden örnekler de sunmuştur: "*Hainler! Deliler! Embesiller! Akıl yoksunları! Reziller! Kazığa vurulasıcalar! Hakir görülesiceler! Şeytanlar! Yalancılar! Milli ruhu zehirleyenler! Haysiyetsizler! Uşaklar! Duruyorum ki okuyucularımız kulaklarını ve burunlarını tıkamasınlar.*" (Metaksas: 29)

pathos boyutlarından bahsedilmiştir. Son boyut *logos*, retoriğe daha nesnel ve rasyonel bir görünüm kazandırmakta, alıcıyı güçlü argümanlarla ikna etmeyi ve alıcının savunulan teze katılımını, desteğini sağlamayı amaçlamaktadır.[509] Burada ifade edilenler, bir taraftan da STY'deki söylemsel stratejilerin kökenlerini Aristo retoriğinde görme imkânı sunmaktadır. Bağlanacak olursa, Metaksas da sunduğu türlü kaynak ile argümanlarının ne denli güçlü olduğuna dair bir ikna oluşturmak istemektedir.

Araştırmacı tarafından Venizelos'un özellikle "iki hükümetli Yunanistan'a giden sürece" dair genel anlatısında, Metaksas'ın ilk makalelerinde ortaya koyduğu öncüllere bağlı kalarak savunma yaptığı gözlenmiştir. Metaksas, durumu "monolog" olarak adlandırmış ve rakibine bu noktadan yüklenmiştir. Bununla birlikte, Venizelos'un "küfürbazlığına" dikkat çekerek, o da rakibi gibi okuyucusunda öfke duyguları geliştirmek istemektedir. Karşılığında kendisinin saygılı ve erdemli bir kişi olarak yetiştirildiğini ima etmekte ve olumlu benlik algısını güçlendirmektedir.

Metaksas, söylemini destekleyecek "karakteristik örnekler" de vermiştir. Doğu Makedonya işgalleri konusuna giren bazılarına kısa ve öz şekilde değinmek yerinde olacaktır:

"*…Seferberliği devam ettirdiğimiz için beni suçlarken, bir sonraki makalesinde Yunan ordusunun yarısını silahaltında tutmadığı için Zaimis'i suçluyor!*" (Metaksas: 29)

Burada, Venizelos'un iddialarında kendisi ile tezada düştüğüne dikkat çekilmektedir.

"*Sn. Venizelos, mademki Sn. Zaimis'i… Makedonya'daki Bulgar işgali için suçlu ve Devletin en yüce makamı için yetersiz görüyor; nasıl Tsaldaris'ten hoşuna gidecek seçim yasası karşılığını alarak*[510] *kendisinin 1934 yılında yeniden bu makama yükseltilmesini kabul edebiliyor?*" (Metaksas: 29)

Görüldüğü üzere Doğu Makedonya'daki Bulgar işgali *tarih* toposuna dönüşmekte ve Venizelos'un kendi siyasi çıkarı adına, geçmişteki eylemleri için

[509] Meyer, *Retorik*, s. 10-13,
[510] Metaksas, Venizelos'un 1934 yılında seçimlerin salt çoğunluk sistemiyle yapılması isteğine gönderme yapmaktadır.

suçladığı kişiyi Cumhurbaşkanlığı makamına kabul edebildiği söylemi oluşturulmaktadır. Bu alıntının, araştırma evreninin "şimdiki zamanı" 1934 yılındaki siyasi ajandalara yönelik araştırma soruna cevap vermesi bakımından da önem arz ettiği düşünülmektedir.

"*Yunan bağımsızlığının yitirildiği 8/21 Haziran 1916 notası karşısında ne yapmasını beklediğimizi hoşnutsuz halde soruyor. Tüm milletlerin tarihinde ilk defa görülmüş bir şekilde, hemen ertesi günü Briand'a çektiği telgrafla notadan duyduğu heyecanı haykırmaması cevabını veriyoruz! Susuyor…* (31.) *makalesinde konuyu yeniden açıyor ve yedekleri suçluyor.*" (Metaksas: 29)

Metaksas, "yedeklerin" eylemleri üzerinden kendisine yüklenen suçlamaya savunma yapmak yerine, rakibine atfettiği olumsuz eylemi vurgulamaktadır.

"*Kuzey Epir meselesini ortaya koyuyor ve İngiliz-Fransızları Makedonya'ya davet ederek ve Makedonya'yı savaş sahnesine dönüştürerek tüm bu felaketlere kendisinin neden olduğunu bilmezmiş gibi yapıyor.*" (Metakas: 29)

Alıntıda Venizelos tarafından ileri sürülen "Kuzey Epir'in ilhakını boşa çıkarma" suçlamasını *felaket* toposu ile geçersiz kıldığı anlaşılmaktadır.

Rupel Ne İdi?: Metaksas, Venizelos'un inanırlığına karşı bir şüphe oluşturduktan sonra, teslim edilen tabya konusunda zemin oluşturmuştur.[511] Metaksas'a göre Yunanistan, Balkan Savaşları neticesinde topraklarına kattığı Makedonya bölgesinde ulaşım hatlarını oluşturmadan ve bölgedeki ihtiyat birliklerini teşkil edecek nüfusu yoğun eğitimden geçirmeden taarruz savaşı yapacak kabiliyette değildir. Bu nedenle savunma savaşı yapmakla sınırlı kalmalıdır. Ancak Yunan ordusu, bölgede savunma savaşı için dahi yavaş tertiplenme dezavantajına sahiptir. Bulgar ordusu, 15 gün önce seferber olabilecek mahiyettedir. Bu dezavantajın aşılması ve Bulgaristan'ın Doğu Makedonya bölgesine geçiş hatlarını tahkim etmek için 1913-1914 kışında 9 noktada hafif istihkâm çalışmaları yapılmıştır. Yunanistan'ın tam

[511] Metaksas, Doğu Makedonya bölgesinin ele geçirilmesi ve muhafazası konularında stratejik ve tarihsel bir çerçeve de çizmiştir. 1912 yılındaki savaş başarılarını ve Selanik'in elde edilmesini 1903 yılında başlayan 1909 ve 1910 yılında tamamlanan askeri çalışmalara bağlayan Metaksas, askeri hazırlıkların o dönemde veliaht olan Konstantinos, Theotokis ve anılan dönemlerde Savaş Bakanlığı'nda çalışan kurmay subayların (dolayısıyla kendisinin) eseri olduğuna dair çerçeveleme stratejisi kullanmaktadır. Örtülü olarak Venizelos'un ve Liberal Parti'nin söz konusu hazırlıkların meyvelerini topladıklarını öne sürmektedir. (Metaksas: 26)

teşekküllü güçlendirilme için gerekli mali olanağı yoktur. Dolayısıyla yapılan tahkimattan beklenti, hafif Bulgar birliklerinin ve komitacıların geçişini durdurmak ve arkadan gelecek büyük Yunan birliklerinin tertiplenmesine imkân tanımaktır. Tüm bu nedenlerle Rupel Tabyası oluşturulmuştur. (Metaksas: 26)

Ordumuzun koruması altındaki Müttefikler: Rupel Tabyası'nın niteliğini belirleyen Metaksas, akabinde tabyanın işgal edilmesi meselesinin ortaya çıkışı hakkında zemin oluşturmaya geçmiştir. Ona göre Venizelos'un davetiyle Eylül 1915'te Selanik'e çıkarma yapan Müttefikler, Yunan ordusunun koruması altında Selanik çevresine yayılmaya devam etmiştir.[512] Bu durum, Almanya'nın defalarca protesto etmesine neden olmuştur. Ancak Almanya, Yunanistan'ın "iyiliği için" Yunan toprağına ilerlemek istememiştir. (Metaksas: 26)

Metaksas, Müttefik birliklerinin Yunan ordusu tarafından korunduğunu önererek, Antivenizelistlerin Müttefiklere karşı olmadığını göstermeye çalışmaktadır. Bir devletin, başka bir ülkenin salt "iyiliği" için stratejik hedefini ötelediği gibi sağlam sayılamayacak bir gerekçe ile iç grubundan Almanya için yumuşatma stratejisine başvurduğu da görülmektedir. Böylece Metaksas tarafından, Antivenizelistlerin savaşan iki blok ile ilişkilerde denge gözettiklerine dair bir bakış geliştirildiği söylenebilir.

Ancak Metaksas'a göre, Venizelos'un kışkırtmaları ve Yunanistan'daki Fransız subay ve diplomatların da alet olması sonucunda İtilaf Devletleri ile Yunanistan ilişkileri "zehirlenmiştir". İtilaf Devletleri, oluşturulan algının refleksiyle Yunanistan'a verdikleri notayı baskı uygulayarak kabul ettirmişler; ardından adım adım Selanik'in etrafına, Struma ve Vardar nehirleri arasında kalan bölgeye yayılmaya başlamışlardır.[513] (Metaksas: 26)

Müttefikler, 14/27 Kasım 1915 tarihinde başlamak üzere demiryolu hatlarını, telgraf istasyonlarını ve sağlık ocaklarını sırayla işgal etmişler ve Selanik'i etrafı siperle örülmüş bir kışlaya çevirmişlerdir. Yunanistan, Müttefiklerin gücü altında

[512] Metaksas, bahsi geçen "korumayı" daha önceki başlıklarda da geçtiği üzere, Müttefik kuvvetlerinin Krivolak şehrine gerçekleştirdikleri başarısız taarruz sonrasında İttifak orduları tarafından yakanlanmalarının Kral Konstantinos'un müdahalesi sayesinde önlendiği örneği ile gerekçelendirmektedir. (Metaksas: 26)

[513] Metaksas, tüm bu süreci 22. makalesinde dile getirmiştir. Bkz. s. 189-190.

ezilerek Selanik'in İttifak Devletleri'ne karşı bir üsse çevrilmesine engel olamamıştır. Almanya, 14/27 Kasım 1915 tarihinden itibaren Makedonya'yı işgal etmek zorunda kalabileceğini Yunanistan'a bildirmeye başlamıştır. Sarrail, Selanik'ten gönderdiği uçaklarla Manastır'daki İttifak birliklerini bombalamıştır. Karşılık olarak İttifak Devletleri de İngiliz-Fransızları bombalamak üzere Selanik'e uçak göndermiştir.[514] Sarrail, cevap mahiyetinde 17 Aralık'ta tarihinde Almanya ve bağlaşıklarının Selanik'teki konsoloslarını tutuklatıp, esir olarak Fransa'ya göndermiştir. 28 Aralık'ta Karaburun Tabyası'nı zor kullanarak ve Yunan muhafız birliğini kovarak ele geçirmiştir. Müttefikler, 29 Aralık'ta Sırp ordusunun yeniden tertiplenmesi için Korfu Adası'nı işgal etmiştir. Sarrail, aynı gün askeri açıdan hiçbir amaç taşımayacak şekilde Demirhisar demiryolu köprüsünü havaya uçurmuştur. Böylece Doğu Makedonya'daki Yunan ordusunun yegâne iaşe hattı kesilmiştir. (Metaksas: 27)

"*Bunlar karşısında Almanya ve müttefikleri ne yapmak zorundaydı? Her askerin vereceği cevap şu olurdu: Düşmanları güçlenmeden evvel en hızlı şekilde Selanik'e taarruz etmelidirler. Böyle bir durumda Yunanistan'a düşen Müttefiklerle yapılan anlaşmanın 4. maddesi gereği ricat ederek iki kutbun çatışması için serbest alan bırakmaktır.*[515]" (Metaksas: 27)

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Metaksas, Müttefiklerin karşı bloğa tehlike oluşturacak şekilde yayılmaları karşısında iç grubu İttifak Devletleri'nin önlem almalarını makul göstermekte ve işgalleri İtilaf Devletleri'nin tetiklediğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte, Rupel Tabyası'nın direniş gösterilmeden teslim edilmesini Müttefiklerin dayatması ile imzalanan resmi anlaşmaya dayanarak meşrulaştırdığı da söylenebilir.

Skuludis'in zorlu mücadelesi: Metaksas, Skuludis'in Almanları yatıştırma politikasını "zorlu mücadele" şeklinde adlandırmaktadır. Çünkü ona göre Skuludis, İttifak Devletleri tarafından verilen güvencelerin uygulanacağına inansa da işgalin, milli duyguları yaralayacağının farkındadır. Ayrıca işgal ile Venizelos'un kendi

[514] Metaksas, bu bilgiyi Alman Genelkurmay Başkanı General Falkenhayn'ın hatırandan paylaşmıştır.
[515] 14/27 Kasım 1915 tarihinde imzalanan anlaşmanın 4. maddesine göre: "*Müttefik birlikler savaşı Yunan toprağına taşıdıkları takdirde Yunan ordusu, iki tarafın çatışmalarını gerçekleştirecekleri serbest alan bırakacak şekilde geri çekilecektir*." Metaksas'ın, ilgili maddeyi 22. Makalesinde Kral Konstantinos'un kabul ettirdiği başarılı bir adım olarak sunduğu, 26. makalesinde ise Müttefiklerin tehdit ile elde ettikleri bir başarı şeklinde tanımladığı not edilmelidir.

ülkesine karşı tetiklediği dayanılmaz Müttefik baskılarının daha da sertleşeceğini bilmektedir. Skuludis, Alman-Bulgarların Makedonya'ya girmelerine engel olmaya çalışırken; Venizelos, çevirdiği entrikalarla bu işi imkânsız kılarak iktidarı ele geçirmek ve Kral'ı saf dışı bırakmak için her şeyi denemektedir. (Metaksas: 27)

Anlatıda, işgali engellemek için ileri sürdüğü argümanlar "yüz kızartıcı" ve "akıl yoksunu" bulunan Skuludis'in etkili bir şekilde savunulması amacıyla mukayeseden yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Metaksas, böylece hem iç grubunu olumlayacak, hem de Venizelos'un kendi siyasi çıkarı için ülkesine kötülük eden bir sosyal aktör şeklinde algılanmasına hizmet edecek bir söylem geliştirmiştir.

SAVAŞ OLACAKTI: Metaksas'ın durumun vahametine dikkat çekmek için büyük harflerle kaleme aldığı bu önerme etrafında gelişen olay örgüsüne bakılacak olursa: 27 Nisan / 9 Mayıs 1916 tarihinde Atina'daki Alman Askeri Ataşe, Rupel-Demirhisar geçitlerinin işgal edileceğini[516] bildirmiştir. Gerekçe olarak Müttefik birliklerinin Struma Nehri'nin doğu kıyısına geçmesi nedeniyle savunma önlemi alınacağı sunulmuştur. Skuludis hükümeti, İngiliz ya da Fransız birliklerinin nehri geçmediklerini açıklamış ve harekâttan vazgeçilmesi için çaba sarf etmiştir.

Metaksas, bu noktada Yunanistan Berlin Elçisi Nikolaos Theotokis'in Almanya Dışişleri Bakanı ile gerçekleştirdiği görüşme hakkında bilgi içeren telgrafını paylaşmıştır. Buna göre Alman Bakan, Yunanistan lehinde müdahalede bulunmak istese de Falkenhayn, operasyonun kaçınılmazlığı konusunda diretmiştir. Ayrıca Rupel'in işgali fikrinin Bulgarlardan değil bizzat Balkan Cephesi İttifak Orduları Komutanı August von Mackensen'den çıktığını eklemiştir. (Metaksas: 28)

Görüldüğü üzere Metaksas, diplomatik belgenin *otoritesine* dayanarak "Rupel'in sadece Bulgaristan'ın memnun edilmesi için işgal edildiği ve hiçbir stratejik amaç taşımadığı" savını çürütmek istemiştir.

Metaksas, Sarrail'in savaş anılarına[517] (Mon Commandement En Orient) dayanarak, bir Müttefik tugayının 27 Nisan / 10 Mayıs 1916 tarihinde Selanik'ten 70

[516] Metaksas, ek olarak Yunan sınırından 14 kilometre içeri girileceğini kaydetmiştir (Metaksas: 28). Bu şekilde işgalin Venizelos tarafından aksettirildiği kadar önemli bir olay olmadığına dikkat çekmek istediği söylenebilir.

[517] Metaksas, Rupel Tabyası'nın işgali konusunda İtilaf Devletleri'ne yüklediği sorumluluğu bizzat Müttefik komutanların anılarına dayandırmaktadır. Buna göre Dardige du Fournet'in savaş anılarında

kilometre uzaklıktaki Dova Tepe Tabyası'nı[518] Yunan muhafız birliğini tahliye ederek işgal ettiğini yazmıştır. Ardından Serez merkezli 6. Yunan Tümeni'nin Komutanı General Bairas tarafından yazılan "Rupel Tabyası" başlıklı kitaptan alıntı yapmıştır. Bairas'ın eserinde paylaştığı bilgiye göre 6. Tümen Kurmay Başkanı, 11/24 Mayıs 1916 tarihinde Müttefik birliklerinin Struma Nehri'nin doğu kıyısından kuzey istikametine ilerledikleri haberini almıştır. (Metaksas: 28)

Metaksas'ın, makalesinde paylaştığı kaynakları, Alman tezini haklı çıkarmaya; Venizelos'un "Müttefik birliklerinin Struma Nehri'nin doğu yakasına ilerleme amacı taşımadığı" iddiasını ise çürütmeye araç kıldığı anlaşılmaktadır.

Yunanistan'ın savaşa girmesi için Müttefiklerin kurduğu tuzak: Metaksas anlatısında Rupel Tabyası'nın işgal günü gelmiştir. 13/26 Mayıs 1916 tarihinde Rupel önlerine gelen Alman-Bulgar birlikleri, tabyanın tahliye edilmesini talep etmiştir. Yunan komutan, direnme emri bulunduğu cevabını vererek reddetmiştir. Birliklerin komutanı Alman subay, aynı günün gecesine kadar süre vermiş; tahliye gerçekleşmediği takdirde tabyanın zor kullanılarak işgal edileceğini bildirmiştir. (Metaksas: 28)

Olayın haberini alan ve direnme emrinin geçerliliğini koruduğunu bilen General Bairas, Rupel'i desteklemek için Serez'deki kuvvetlerini hazırlamaya başlamıştır. Bairas, çatışmaların kendisi yetişemeden başlama olasılığını göz önünde bulundurarak, Rupel'e daha yakında bulunan Fransız birliklerinin yardıma koşabileceği "ümidini" taşımıştır. O esnada ofisinde bulunan İngiliz Konsolos Hard'dan Fransız General'e talebini iletmesini istemiştir. Ancak bu talepten bir saat sonra Serez'in Selanik, Kavala ve hatta Atina ile iletişim kurmasını sağlayan telgraf hattı, Müttefiklerce kesilmiştir. General Bairas, saatler geçmesinin ardından, öğleden sonra hükümeti tarafından verilen direnişin durdurulması ve Rupel'in tahliye edilmesi emrini almıştır.[519]

Kral Konstantinos tarafından Rupel'i zapt etmesi için uzun zamandır uyarılmasına rağmen Sarrail'in bunu ifa etmekten kaçındığı yazmaktadır. Sarrail ise kendi anılarında elindeki zayıf kuvvetlerle Rupel'i işgal etmeyi düşünemeyeceğini belirtmiştir. Metaksas'ın bu bilgiden hareketle, "*Venizelos'un 150 bin İngiliz-Fransızı neredeydi?*" tümcesini kaleme aldığı ve rakibini yerdiği görülmüştür (Metaksas: 28)

[518] Yunanistan'ın Kılkış İli'nin kuzeyinde kalan Kastanusa Köyü yakınlarındaki tabyadır.

[519] Metaksas'ın anlatısında atıf yapmaya devam ettiği "Rupel Tabyası" kitabına göre Bairas, söz konusu emri, Müttefiklerin "dikkatinden kaçan tamamen dolaylı bir telgraf hattı" aracılığıyla almıştır. Bairas

Metaksas'a göre Sarrail: 1. Tabyaların direnme emri aldığından haberdardır. 2. Struma'nın kuzeyine ilerleyen birliklerinin İttifak ordusunu harekete geçireceğinden emindir. 3. Telgraf hattını keserek muhafız birliklerinin direniş kesme emrini almasını engellemek istemiştir.

Böylece Metaksas, anlatısının önceki kısımlarında sunduğu tüm zemin ve garantilerin sunduğu dayanaklar sayesinde asıl vargısına ulaşmıştır:

"*Yunanistan'ın savaşa girmesi için Müttefiklerin kurduğu tuzak söz konusudur.*" (Metaksas: 28)

Rupel Tabyası'nın terkedilmesinin perde arkası: Metaksas, merak unsuru uyandıracak nitelikteki başlığıyla okuyucularına Yunan muhafız birliğinin Rupel Tabyası'nın işgali sırasında gösterdiği direnişe yönelik ek bilgiler de sunmuştur. Bu suretle Venizelos tarafından ortaya atılan direnişin "yanlış anlaşılma" ya da "mizansen" olduğuna yönelik iddiayı cevaplamaktadır.[520]

Metaksas, "perde arkasını" izleyen anlatısıyla açıklığa kavuşturmaktadır. Yunan hükümeti, 14/27 Aralık tarihli anlaşmaya binaen İtilaf ve İttifak ordularının serbestçe çatışması için Makedonya'daki Yunan birliklerine gerekli görülen bölgeleri tahliye etme emri vermiştir.[521] Bununla birlikte Alman-Bulgar işgali, Skuludis hükümetinin tüm çabalarına rağmen, Müttefiklerin aldıkları önlemler nedeniyle günden güne kaçınılmaz bir hal almaktadır. Metaksas, Başbakan ve Ordu Bakanı'nın emriyle sınırlardaki olayları müzakere etmek üzere Alman Askeri Ataşe ile görüştüğü esnada, tabyalarda yoğun direniş gösterilerek işgalin püskürtülebileceği ve yavaşlatılabileceği fikrine ulaşmıştır. Böylece birliklere, gerçek savaş tehdidi ve saldırı anında ricat etmemeleri ve silahla direnmeleri için yeni bir emir iletilmiştir.[522]

---

eserinde şu görüşü de paylaşmıştır: "*İletişim hattımı kesen Müttefiklerin, hükümetimle haberleşmemi engellemek istediği açıktır. Muhafız birliklerimin çatışmasından haberi olan Fransızların… bana hiçbir yardım sağlama niyetleri yoktu*." (Metaksas: 28)

[520] Metaksas, 1919 yılında Skuludis ve Genelkurmay subaylarına açılan dava sırasında sürgünde olduğu için "suçlayanlara" konu hakkında hiçbir açıklama yapılamadığını, bu vesileyle olayları açıklığa kavuşturacağını da belirtmiştir. (Metaksas: 27)

[521] Metaksas, iki emirden söz etmektedir. 26 Ocak 1916 tarih - 194 no.lu ve 9 Mart 1916 tarih - 633 no.lu. (Metaksas: 27)

[522] Metaksas'ın bilgi verdiği söz konusu (1228 no.lu) emir, Ali Botuş Tepesi'nden Beleş Sıradağları'nın ortalarına kadar olan ve aralarında Rupel'in de bulunduğu tabyalara Ordu Bakanlığı tarafından 27 Nisan 1916 tarihinde iletilmiştir (Metaksas: 27). Not: "Ali Botuş Tepesi", Bulgaristan'ın Yunanistan ile sınır olan güneybatı bölgesinde ve Pirin Sıradağlarının güneyinde bulunmaktadır. Bulgarca adı "Slayvanka", Yunancası ise "Orvilos"tur. "Beleş Sıradağları" ise Yunanistan, Bulgaristan ve Kuzey Makedonya

Metaksas, Rupel Tabyası'nın işgali sırasındaki ilk direnişin, kendisi tarafından tanzim edilen bu emirden kaynaklandığını belirtmektedir. (Metaksas: 27)

Metaksas'ın, rakibinin hataya düştüğünü ve tarihsel olayları etraflıca araştırmadan gerçek dışı bir şekilde kaleme aldığını kanıtlamak istediği ileri sürülebilir.[523] Ayrıca Metaksas, sarkastik bir üslupla "Venizelos'un kendisine yanlışlıkla dua ettiğini" ve kabul edemeyeceğini belirterek söylemini şiddetlendirmiştir.

- Metaksas anlatısı, Müttefik notası ile Skuludis'in iktidarı Zaimis'e devrettiği ve İttifak ordularının Doğu Makedonya'daki işgallerini genişlettikleri sürece gelmiştir.

Kanunsuzluklar hakkında hesap soran, özgür bir siyasetçi: Metaksas, Alman-Bulgar işgalinin genişleme nedenlerini ele almadan önce Zaimis hükümetinin (9 Haziran 1916) kurulmasının ardından meydana gelen bir gelişmeyi aktarmıştır. Buna göre Metaksas ve Dusmanis'e, "Yunanistan ve İtilaf Devletleri'nin iyi ilişkileri etrafında şekillenen yüksek devlet menfaatlerinin", Genelkurmay Başkanlığı'ndan uzaklaştırılmalarını gerektirdiği bilgisi verilmiştir. Metaksas, bu haberi "tamamen kişisel sebeplerle büyük sevinçle karşıladığını" ve görevinde kalması için yapılan tüm çabaların bırakılmasını rica ettiğini belirtmektedir. Çünkü ordudan ayrılmaya ve izleyen seçimlerde siyasete atılmaya kati olarak karar vermiştir. Böylelikle emekliye sevk edilene kadar orduda hiçbir görev almadan Ordu Bakanı'nın emrinde kalmıştır.

"*Bu yüzden Venizelos'un…* (32. makalesinde) *Genelkurmay Başkanlığı neden bunları ya da şunları yapmadı şeklindeki, bir albayın emrindeki yüzbaşılardan*

sınırlarının kesişiminde kalan sıradağlardır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde "Beleş" adını taşıyan dağın Bulgarcası "Belasica" iken, Yunancası ise "Belles" ya da "Kerkini" olarak geçmektedir.

[523] Metaksas, "Skuludis'in Rupel Tabyası'nın işgal edileceği hakkında bakanları ve Dusmanis'i bilgilendirmediği" ithamına da savunma yapmıştır. Özetle şu şekilde aktarılabilir: Genelkurmay Başkanı Dusmanis, 14/27 Mayıs 1916 sabahı Metaksas'ı çağırıp, Alman-Bulgarların Rupel'e geldiklerini, tabyanın direnişini ve Serez şehriyle telgraf iletişiminin kesildiğini haber vermiştir. Direnen tabya hakkında direktif istemek üzere Başbakan Skuludis'e gitmişlerdir. Almanya Elçiliği'nin açıklamaları dolayısıyla gelişmelerden haberdar olan Skuludis ile hiçbir müzakere yapılmamış; Başbakan hâlihazırda kararını vermiştir. Yalnızca tabyanın ateş kesmesi ve tahliye edilmesi konusunda anlaşmak üzere Ordu Bakanı Yannakitsas'ın gelmesini beklemiştir. Yannakitsas'ın gelmesinin ardından Rupel'in ateş kesmesi ve tahliyeye başlaması emri tanzim edilmiş; Sarrail'in haberdar olmadığı ikincil bir hat ile Halkida üzerinden gönderilmiş ve 27 Mayıs 1916 tarihinde öğleden sonra Serez'e ulaşmıştır. (Metaksas: 30) Venizelos'un 28. makalesinde dile getirdiği eylem, Alman elçinin işgali haber verdiği 10 Mayıs 1916 tarihinde vuku bulmaktadır. Metaksas, ise işgale direnişin başladığı 14 Mayıs 1916 gününde yaşananları tasvir etmektedir.

görevlerinin ifası hakkında izahat ister gibi bir edayla yönelttiği sorular, katıla katıla gülmeme neden oldu. Bu soruları başka yere yöneltmesi yerinde olur. Bu noktadan sonra meseleleri, görevli bir personel olarak değil, Sn. Venizelos'tan Yunanistan aleyhinde gerçekleştirdiği kanunsuzluklar hakkında hesap soran, özgür bir siyasetçi olarak ele alacağım." (Metaksas: 30)

Metaksas'ın oluşturduğu argüman ile işgal meselesinde "krallık politikasına" yüklenen suçlamalardan aklanmaya çalıştığı fikri geliştirilebilir. Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görevinden uzaklaştırılmasını "sevinçle karşılama" ve "siyasete atılma isteği" gibi art alan bilgileriyle tezini desteklemektedir. Ayrıca rakibinin yönelttiği soruların muhatabının kendisi olmadığını, alaycılıkla şiddetlendirdiği bir üslupla kanıtlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Venizelos'un, Metaksas'tan salt görevi nedeniyle değil, "krallık politikasını" savunduğu için de açıklama beklediği söylenebilir. Nitekim tartışılan konularda iki taraf da her koşulda ana aktör değildir.

Metaksas'ın "özgür siyasetçi" nitelendirmesi de önemlidir. Çünkü Metaksas söyleminde Venizelos, "Müttefik siyasetçisi" şeklinde tanımlanmaktadır. Böylece "özgür siyasetçi" Metaksas, rakibinin *kanunsuzluklarını* ortaya koyarak kendi söylemlerinin haklılığını meşrulaştıracaktır. Buradan hareketle Metaksas'ın, işgal sorumluluğunu üzerinden atmaya ve tartışmayı başka zemine çekmeye yarayacak bir *red herring*[524] oluşturduğu söylenebilir.

Venizelos tarihinin karanlık sayfası: Metaksas, bu çarpıcı adlandırması ile rakibini suçlayacağı yeni bir hususa geçmiştir. Kanıt olarak "Sovyetler tarafından 1922 yılında yayımlanan ve istisnasız tüm diplomatik belgeleri içeren Sovyet Diplomasi Kitabı'nı" göstermiştir. Metaksas, sözü edilen kitaptan Rus Büyükelçi Demidov'un (Jülyen) 31 Mayıs ve 1 Haziran 1916 tarihlerinde hükümetine çektiği telgrafları paylaşmıştır. Telgraflara göre İngiltere, hazırlanan notaya "Müttefik birliklerini

[524] *Red herring* (konuyu saptırma) safsatası sayılabilecek bir argüman şu şekilde ortaya çıkabilir: Tartışmacı, okuyucunun veya dinleyicinin dikkatini konuyu değiştirerek başka yöne çekmeye çalışır. Akabinde dikkat çektiği yeni konu üzerinden bir vargıya ulaşır ve tartışmayı kazandığını göstermek ister. Safsata, adını av köpeklerine koku takip etmeyi öğretmek için verilen bir eğitimden alır. Av izinin sürüldüğü alanda belirli noktalara güçlü bir kokuya sahip olan tütsülenmiş ringa balığı (*red herring*) konur. Böylece köpeklerin bir kısmı hedeften sapacak, iyi olanlar ise orijinal kokuyu takip edecektir. Bkz. Patrick J. Hurley - Lori Watson, *A Concise Introduction to Logic*, 13th Edition, Cengage Learning, USA 2016, s. 140-141.

Venizelos'un davet ettiği" notu konmasını istemektedir. Demidov, söz konusu ifadenin, Venizelos'u "vatana ihanetle" suçlayan karşıtları tarafından silah olarak kullanılacağı ve Müttefiklerin "Yunanistan'daki dostlarını" kaybetmelerine yola açacağını savunmaktadır. Venizelos da durumdan endişe duymakta ve ifadenin çıkarılması için İngiliz Dışişleri Bakanı Grey'e çağrı yapmaktadır. Bu nedenle Demidov, notayı hâlihazırdaki şekliyle tevdi etmeme ve yeni direktif isteme konusunda **ortak** bir karar aldıklarını bildirmiştir. Metaksas'a göre Demidov, daha sonra hazırlanan notanın "ılımlı olduğunu" sadece seferberliğin kaldırılması değil, hükümetin değiştirilmesi, meclisin dağıtılması, yeni seçimlerin yapılması gibi maddeleri de içermesini istemiştir. (Metaksas: 30)

Metaksas, ardından Rusya'nın Paris Büyükelçisi İzvolski'nin 1/14 Haziran 1916 tarihinde başkentine gönderdiği, "Londra'nın Skuludis hükümetinin düşürülmesini ve yeni seçimlerin yapılmasını istemediği" bilgisini içeren telgrafı paylaşmıştır. İzvolski'nin 2/15 Haziran 1916 tarihli iki telgrafına daha atıf yapmıştır. Bunlara göre Fransız Başbakan Briand, notanın Atina'daki Müttefik Büyükelçileri tarafından tanzim edilen şekliyle verilmesi ve zorla kabul ettirilmesi için de Müttefik donanmasının gönderilmesi görüşündedir. Bu konuda Grey'e yoğun itirazda bulunulmasını istemiştir. Metaksas'a göre Grey geri adım atmıştır. Böylece 8/21 Haziran notası bilinen haliyle, sert bir üslupla ve Müttefik birliklerinin Venizelos tarafından Selanik'e davet edildiğini hatırlatan paragraf çıkarılarak verilmiştir:

"*O HALDE SN. VENİZELOS, NOTANIN METNİNİ ATİNA'DAKİ ELÇİLERLE MÜZAKERE ETMİŞ VE NOTA, ONUN TERCİHİ DOĞRULTUSUNDA HAZIRLANMIŞTIR!*"[525] (Metaksas: 30)

Metaksas'ın yukarıdaki vargısı ele alınacak olursa: Venizelos'un Müttefik birliklerini Selanik'e davet ettikleri konusunda, telgrafların kabul edilebilir kanıt sağladığı söylenebilir. Ancak 8/21 Haziran notasının hazırlanmasında Venizelos'un adı doğrudan geçmemektedir. Metaksas, Demidov'un "ortak" ifadesinin yanına kendi

[525] Makaledeki izleyen ifadeler, Metaksas söylemindeki şiddetlendirme stratejisine örnek gösterilebilir: "*Ah şu Sovyetler, ifşa belgeleriyle bize neler ettiler! Antivenizelist oldukları muhakkak. Şimdi, Venizelos'un yabancı güçlerle anlaştığı ve onları vatanının bağımsızlığını çiğnemeleri için cesaretlendirdiği bu eylem nasıl adlandırılabilir? Bırakalım da Venizelos'un makalelerini adadığı yeni nesil cevaplasın!*" (Metaksas: 30)

yorumunu içeren bir parantez eklemiştir: *(yani Sn. Venizelos ile birlikte)*. Dolayısıyla Metaksas'ın bu konudaki vargısının kanıttan ziyade varsayıma dayandığı ileri sürülebilir. Her hâlükârda Metaksas söyleminde 8/21 Haziran notasının "Yunan bağımsızlığının çiğnenmesi" anlamına geldiği bilinmektedir. Metaksas, böylece bu eyleme Venizelos'u da bizzat ortak kılmış ve anlatısının devamında kullanacağı (aşağıda görüleceği üzere) bir söylem aracı yaratmıştır.

O halde Yunanistan, savaş hazırlığına başlamıştı: Metaksas'a göre Skuludis, 8/21 Haziran 1916 tarihinde Atina'daki Müttefik elçilerinin Venizelos'un işbirliğiyle tanzim ettikleri notanın verilmesinden sonra istifa etmiştir. Yeni hükümeti kuran Zaimis'in ilk işi, İtilaf Devletleri'nin ve Venizelos'un notalarında talep ettikleri üzere tüm seferberliğin kaldırılması olmuştur. Birlikler, barış halindeki en az sayıya indirilmiş ve tüm Doğu Makedonya'da yaklaşık 7.000 askere sahip 4. Kolordu kalmıştır.[526]

Bu esnada, 1916 yılı Temmuz ayından itibaren Romanya'nın İttifak Devletleri'ne savaş açacağına dair hiçbir şüphe kalmamıştır.[527] Almanya, 29 Temmuz'da Bulgaristan ve 5 Ağustos'ta Enver Paşa ile Romanya harekâtı için anlaşmaya varmış; ayrıntılı planlar belirlenmiştir. Diğer taraftan Müttefikler, bir an önce İttifak Devletleri'ne karşı savaş ilan etmesini, aksi takdirde her türlü toprak genişlemesi ümidini terk etmesini bildirerek Romanya'ya baskı yapmaktadır. Metaksas, buradan şu çıkarımları yapmaktadır: Romanya toprak genişlemesi sözünü almıştır. Sadece tarafsızlıktan ne zaman çıkacağı konusunda tereddüt yaşamaktadır. Zaimis hükümeti de "tabii olarak" Romanya'nın tarafsızlıktan çıkacağı haberini almış olmalıdır.

Böylece Zaimis[528], Kral Konstantinos'un tam rızasıyla İngiltere'nin Atina Büyükelçisine ve ardından Yunanistan'ın Londra ve Paris Büyükelçilerine

---

[526] Metaksas, Venizelos tarafından dile getirilen "Doğu Makedonya'da konuşlanmış ordunun terhis edilmemesi hakkındaki tavsiyesinin dinlenmediği" görüşüne de cevap vermiştir: "*Sn. Venizelos bugün Doğu Makedonya'daki seferberliğin devam ettirilmesini Sn. Zaimis'e tavsiye ettiğini savunuyor. Ancak bunu Müttefik elçileriyle birlikte nota hazırlamadan önce düşünecekti. Sn. Zaimis, notayı ifa ettiğinde artık çok geçti. Sn. Zaimis, …bu konuda teşebbüste bulunsa da Sarrail vesvese yaparak reddetmiştir.*" (Metaksas: 31)

[527] Metaksas, Romanya tarafındaki gelişmeleri Falkenhayn'ın savaş anılarına atıf yaparak kaydetmektedir (Metaksas: 31).

[528] Metaksas'ın bu kısımdaki anlatısını Zaimis'in Skuludis davasına verdiği ifadeden alıntılar ile desteklediği not edilmelidir (Metaksas: 31).

Yunanistan'ın politikasını revize etmek zorunda olduğunu bildirmiştir. Ardından Sir Francis Elliot'a İtilaf Devletleri safına geçmenin Yunanistan'ın yararına olduğu açıklamıştır. Ancak öncesinde müttefik kabul edilmeleri ve edildikleri takdirde İngiltere ve Fransa tarafından mali yardım yapılması ve ordunun ikmal edilmesi konularında anlaşılması gerektiğini bildirmiştir. İki ülke de olumlu cevap vermişlerdir.

Metaksas'a göre Zaimis, Romanya gibi müzakerelerde bulunacağını sanmıştır. Ancak Briand, savaş sonrası Yunanistan'ı ilgilendirecek konular dahi tartışılmaksızın Yunanistan'ın koşulsuz şartsız savaşa girmesini istemiştir.[529] Dahası Zaimis, müzakerelerin çok gizli yürütülmesini talep ederken, tüm Müttefik basını bunlar hakkında konuşmaya başlamıştır. (Metaksas: 31)

Metaksas, "hesaplaşmanın" başında "Yunanistan'ın uygun koşullar ve garantiler altında Müttefikler safında savaşa girmeye istekli olduğu; ancak İtilaf Devletleri'nin, Zaimis'in teklifini boşa çıkardıklarını" öne sürmüştür. Buna dayanarak Zaimis'in tanıklığına başvuran Metaksas'ın, söz konusu makro-söylemini de temellendirdiği ifade edilebilir. Ayrıca Falkenhayn'a atıf yaparak İtilaf Devletleri'nin Ağustos 1916'da neden Müttefiklere karşı önlemler almak zorunda kaldıklarına dair zemin oluşturmaktadır.

Makedonya'daki Alman-Bulgar işgali öncesindeki vaziyet: Nihayetinde Romanya'nın en geç 15/28 Ağustos 1916 tarihine kadar savaşa katılması konusunda anlaşmaya varılmıştır. Bu esnada Sarrail Batı Makedonya'ya büyük kuvvetler nakletmeye başlamıştır. Fransız birlikleri Demirhisar'a kadar olan bölgeleri ele geçirmiş; 29 Temmuz 1916 tarihinde bir İngiliz tümeni, Çayağzı'nı[530] işgal etmiştir.[531]

---

[529] Metaksas, söz konusu iddiasını doğrulamak için şu ifadeleri kaleme almıştır: "*Kral Konstantinos şahsen, Paris'te bulunan kardeşi Prens Yeorgios'tan Yunanistan'ın hangi şartlar altında İtilaf safına geçeceği konusunda Briand'ı bilgilendirmesini istemiştir. Briand, Yunanistan'ın bir an önce İtilaf saflarına geçtiğini açıklaması ve muallakta olan meseleleri çözülmek üzere daha sonraya bırakması gerektiğini cevabını vermiştir. Ordu ikmali konusunda ise, ordunun düzenlenmesi için bir Fransız General'i göndermeyi önermiştir. (Yani Yunanistan, savaş mühimmatı isterken, Briand bir general yolluyordu)*". (Metaksas: 31)

[530] Çayağzı, Yunanistan'ın Serez iline bağlı Amfipolis ilçesidir ve Struma nehri bu bölgeden denize dökülmektedir. Metaksas'ın sözünü ettiği Demirhisar - Çayağzı arasındaki hat, Struma Nehri boyunca uzanan topraklara tekabül etmektedir.

[531] Metaksas, Venizelos'un Müttefik birliklerinin faaliyetlerine dair savunmasını çürütmeyere çalışırken okuyucularını da meseleye dâhil etmektedir: "*Şimdi de Venizelos'un önceki makalelerinden birinde bize verdiği, Sarrail'in 1917 yılında (kendisinin) Ulusal Savunma Ordusu kurulana kadar harekâtını o bölgelere genişletmediğini, Selanik'i çevreleyen ordugâhını savunmakla sınırlı kaldığı bilgisiyle*

Fakat Sarrail, Doğu Makedonya'da Alman-Bulgar işgali başladığı günlerde keşif amaçlı bırakılan bir süvari bölüğü haricinde tüm birliklerini Struma Nehri'nin batısına çekmiştir. Böylece Sarrail, tüm Doğu Makedonya'daki şehirler, sınır hattı ve tabyaların savunulması için 7.000 askere sahip Hatzopulos'u Bulgarlarla karşı karşıya bırakmıştır.[532] (Metaksas: 31)

Metaksas, askeri faaliyetler hakkında sunduğu zemin ile Müttefiklerin Doğu-Makedonya'daki işgalleri tetikledikleri iddiasını kanıtlayacak vargısına ulaşmıştır: Sarrail'in iki genel amacı vardır. Stratejik amacı: Alman ve Bulgar ordularını Makedonya Cephesi'nde tutarak Romanya'ya kaydırılmalarını önlemek. Siyasi amacı: Alman ve Bulgarların Doğu Makedonya'daki Yunan sınır hattından içeri girmelerini sağlayarak Yunan birlikleri ve tabyalarının direnişini tahrik etmek ve böylece "Yunanistan'ın koşulsuz şartsız savaşa girmesine neden olmak". (Metaksas: 31)

Alman-Bulgarlar zor kullandıkları takdirde karşılık veriniz: Metaksas, yukarıda dış grubunun meseledeki tahrik edici tutum ve eylemlerini detaylıca ele aldıktan sonra nihayet Alman-Bulgarların Doğu Makedonya'ya taarruzu sürecine gelmiştir. Harekâtı[533], şu şekilde gerekçelendirmektedir: Alman Genelkurmay Başkanlığı, Batı Makedonya'da harekete geçen Müttefiklerin ve onlarla tarafsızlıktan çıkma müzakeresi yapan Yunanistan'ın önüne geçme kararı almıştır. Böylece Doğu Makedonya'yı işgal ederek tüm Yunan-Bulgar sınırı boyunca savunmak zorunda olduğu cepheyi Struma Nehri ile sınırlandırmak istemiştir. Yunanistan ile savaştan kaçınılması için, daha önce tarafsız kalması koşuluyla verdiği güvenceleri yinelemiştir. Aynı zamanda Yunanistan'ın savaşa girmesi ihtimaline karşı, askeri önlemler almıştır. (Metaksas: 32)

---

karşılaştırın." (Metaksas: 31) Venizelos'un makalesinde 1917 yılından bahsetmediği not edilmelidir (Venizelos: 27).

[532] Metaksas, işgaller konusunda Zaimis politikasını olumlayacak ve Sarrail'i yüklemleyecek ek bilgiler de sunmuştur: "*Zaimis, seferberliğin kaldırılması dolayısıyla sınırların zayıflaması endişesi karşısında, Bulgarların eline düşmemesi için Sarrail'den stratejik noktaları ele geçirmesini istemiştir. Sarrail ise anılan yerlerde bulunan askeri malzemeler konusunda Zaimis'in istediğini yapabileceğini; ancak işgal edilmeleri konusundaki tasarılarını ifşa edemeyeceğini bildirmiştir.*" (Metaksas: 31)

[533] Metaksas, Antivenizelist bir subay olan General Kortzas'ın onayladığı bir bilgiyi paylaşmıştır. Buna göre Hindenburg, 4. Kolordu'nun Görlitz'e nakledilmesinin ardından Hatzopulos ile gerçekleştirdiği bir görüşmede "Kavala'nın işgali kararını bizzat verdiğini" söylemiştir. (Metaksas: 32) Metaksas, böylece okuyucuyu Doğu Makedonya işgalinin Venizelos'un öne sürdüğünün aksine Bulgarların diretmesinin değil Almanların stratejik kararı olduğuna ikna etmek istemektedir.

Metaksas, 32. makalesinin devamında kendi başından geçen bir olaya yer vermiştir. Buna göre Temmuz ayı sonlarında (1916), önünde Alman-Bulgar ordusu, ardında Sarrail'in birlikleri bulunan Hatzopulos, emrindeki "7 bin askerle" Doğu Makedonya sınırlarında ne yapması gerektiğine dair direktif istemiştir. Bu esnada Metaksas, Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görevini devretme aşamasındadır. Artık askeri meselelerin idaresine karışmasa da Ordu Bakanı Kallaris, ilgili direktifleri hazırlamasını rica etmiştir. Hükümet ya da Dışişleri Bakanlığı ile artık resmi bir iletişimi olmayan Metaksas, iktidarın niyetinin silahlı direniş olduğunu düşünerek şu direktifleri tanzim etmiştir:

"*Sınırdaki hiçbir tabyayı hiç kimseye teslim etmeyiniz. Zorunlu kılacak durum ortaya çıktığında vereceğimiz özel emir dışında hiçbirini tahliye etmeyiniz. Stop. ALMAN-BULGARLAR ZOR KULLANDIKLARI TAKDİRDE KARŞILIK VERİNİZ.*"

Metaksas, Kallaris ve Zaimis'in ilettiği taslakta[534] büyük harflerle yazdığı ifadeyi çıkarttıklarını ve emri bu şekilde gönderdiklerini belirtmektedir.[535] Metaksas'a göre neticesi Doğu Makedonya'nın tahliyesidir. Nitekim hükümet, işgal karşısında 2 ve 5 Ağustos 1916 tarihlerinde emir göndererek ağır mühimmatın Kavala'ya nakliyesini istemiştir. Zaimis, (Skuludis Davası'ndaki) ifadesi sırasında "işgalcilerin karşılaştırma yapılamayacak kadar büyük kuvvetleri karşısında küçük Yunan birliklerinin yok olmaması ve tüm savaş mühimmatının kaybedilmemesi için" bu adımı attığını savunmuştur. Metaksas'a göre Zaimis haklıdır.[536] (Metaksas: 32)

Metaksas'ın anlatısında kendisini iç grubunun izlediği siyasetten ayrı tuttuğu gözlemlenmektedir. Ancak bu şekilde nitelikli bir tartışma stratejisi uyguladığı öne sürülebilir. Nitekim bir taraftan askeri meselelerde dahli bulunmadığına dair tezini vurgulamakta, öte yandan ülkesine gerçekleştirilen akına direnilmesi için çaba sarf

[534] Metaksas, Ordu Bakanı'na ilettiği ilgili taslağın bir örneğini sakladığını belirterek, belgenin varlığını doğrulamak istemektedir (Metaksas: 32).

[535] 4. Kolordu'nun 2530 ve Muhafız Birliği'nin 948 no.lu raporlarına cevaben verilen 25 Temmuz 1916 tarihli yeni emir, Kallaris imzasını taşımaktadır (Metaksas: 32).

[536] Metaksas, Zaimis'in haklılığını şu şekilde teslim etmektedir: İşgallere karşı silahlı direniş gerçekleştiği takdirde Yunanistan doğrudan tarafsızlıktan çıkacaktır. Ancak yine de birliklerini "7 bin askerini!" Doğu Makedonya'dan geri çekmek ve yetişebilirse Kavala'yı tamamen tahliye etmek durumunda kalacaktır. Çünkü Doğu Makedonya'ya ilerleyen ve "küçük Yunan birliklerinden çok daha güçlü olan İngiliz-Fransız kuvvetleri" dahi üstün Bulgar kuvvetleri karşısında Struma Nehri'nin gerisine çekilmişlerdir. Yunanistan savaşa girdiği takdirde oluşacak fark ise, ordunun ve özellikle halkın çekeceği sıkıntıların tahmin edilemeyecek raddede daha büyük olmasıdır. (Metaksas: 32)

eden bir sosyal aktör imajı oluşturmaktadır. Ardından Müttefiklerin dahi geri çekilmek zorunda kaldıkları İttifak ordularına karşı Yunan birliklerini ve mühimmatı kurtarmaya çalıştığı için Zaimis'i haklı çıkarmaktadır. Bu yöntemle hem şahsını hem de Antivenizelist iktidarı olumlayan bir sonuca varmıştır.

Bahtsız Kral: Metaksas'a göre işgal haberi Müttefikleri altüst etmiştir. Fransız Bakanlar Kurulu, Doğu Makedonya işgalini durdurmadığı takdirde Atina'yı zapt edecekleri konusunda Kral Konstantinos'a uyarı göndermeye karar vermiştir.[537] İvedi olarak gönderilen donanma, 19 Ağustos'ta Salamina Körfezi'ne girmiştir. General Sarrail ise, Alman-Bulgar işgalinin ordusunda oluşturduğu baskıya rağmen Atina'ya gönderilmek üzere cephesinden bir tugay ayırmıştır. Ancak İngiltere, Atina'nın işgaline izin vermemiştir. Metaksas, Fransa'nın talebini retorik bir soru ile değerlendirmektedir: "*Bahtsız Kral, Venizelos ve Müttefiklerin Doğu Makedonya'da bıraktıkları 7 bin askerle bunu nasıl durdurabilirdi?*" (Metaksas: 32)

Metaksas'ın geliştirdiği söylemde dış grup, işgale bizzat neden olmuş ve neticelerine Kral'ın göğüs germesini istemiştir. Konstantinos'a "bahtsız" sıfatı atfedilmiş ve bu şekilde güç duruma düştüğü gösterilerek yumuşatma stratejisi uygulanmıştır. İtilaf Devletleri açısından bakılacak olursa, Metaksas'ın genel bağlamda, Fransa'nın olumsuz eylemlerine daha fazla yer verdiği dikkat çekmektedir.[538] Metaksas, 1917-1920 yılları arasındaki sürgününün bir kısmını Fransa'da oldukça sıkı bir denetim altında geçirmiştir. Dolasıyla yaşadığı kötü deneyim karşısında, Fransa'ya karşı özel bir refleks geliştirdiği düşünülebilir.

---

[537] Metaksas, Sovyet Diplomasi Kitabı'ndan Paris Büyükelçisi İzvolksi'nin 13/26 Ağustos 1916 tarihinde Petersburg'a gönderdiği telgrafı alıntılamıştır (Metaksas: 32)

[538] Örneğin Metaksas, rakibinin olumsuz eyleminin işbirlikçisi olarak Fransız basınını ve diplomatlarını göstermiştir. Bu doğrultudaki anlatısına göre Zaimis, tarafsızlıktan çıkmak için müzakerelere devam ederken, Venizelos'un daha "kullanışlı" olacağını düşünen Müttefikler, seçimleri beklemişlerdir. Hatta Fransız basını, Temmuz ayından itibaren Venizelos'un başarısı hakkında propaganda yapmaya başlamıştır. Venizelos, hiçbir partinin tarafsızlığı programına almaması önerisini Zaimis'e iletmiştir. Venizelos'un önerisinin reddedilmesi üzerine Fransa Büyükelçisi Guillemin, seçimlerin süresiz ertelenmesini talep etmiştir. Metaksas'ın bu zemin üzerinden söylemlerinde "anayasayı ve meclisteki temsil oranını" meşrulaştırma aracı olarak kullanan Venizelos'a "kendi silahı" ile karşılık vermek istemesi de kayda değerdir:

"*Öyleyse Venizelos, seçimlerden korkuyor muydu? 8/21 Haziran'daki notası bunu dayatmıyor muydu? Yunan anayasasının Kral tarafından ihlali ne oldu? Yunan halkının özgürlükleri ne oldu? Yunan halkının yüzde sekseninin kendisini desteklediğine dair Müttefiklere verdiği güvenceye ne oldu? Gezintiye mi çıktılar?*" (Metaksas: 32).

- Metaksas, anlatısının son kısmında Kavala'nın Bulgar Ordusu'na teslim edildiği koşulları, geniş bir perspektiften kronolojik şekilde ele almış ve gelişmelere şahit olanların tanıklıklarına yer vermiştir.

"Kavala Müstahkem Mevki": Metaksas, Rupel Tabyası'nda olduğu gibi ilk önce Kavala'nın savunma yapabilme kabiliyetine değinmiştir. Ona göre rakibinin iddia ettiğinin[539] aksine, Kavala için gerçekte birbirine piyadelerin kazacağı küçük siperlerle bağlanan sadece **5** tane tabya tasarlanmıştır. Venizelos'un bahsettiği **90** top bataryası ise, Kavala tabyalarında ve sınırlarda sahip olunması gereken sayıdır. Ancak bu toplara sahip olunmadığı için, Balkan Savaşları'nda ele geçirilenler sınırlara yerleştirilmiştir. Geriye kalan küçük bir kısmının, gerekli top kundaklarının inşası gibi işlemlerden sonra Kavala'ya tahsis edilmesi söz konusudur. Dolayısıyla dönemde Kavala'da kayda değer sadece iki eski donanma bataryası bulunmaktadır. Keza muhafız birliğinde **2000** askerlik topçu birliği olması gerekirken, top bulunmadığı için sadece **140** asker görev başında olmuştur. Bununla birlikte, bölgenin istihkâm çalışmaları için Genelkurmay Başkanlığı girişimde bulunmuştur. Ancak Venizelos'un bahsettiği gibi hükümet, gerekli *finansal desteği sağlamamıştır*. Bu yüzden Genelkurmay, basit toprak tahkimatlarıyla yetinmek durumunda kalmıştır. Ağustos 1916 olayları başladığında ise Kavala'yı çevreleyen tabyaların birbirine bağlantısını sağlayacak siperlerin yalnızca kazımı tamamlanmıştır. (Metaksas: 33)

"*O halde, Kavala için «MÜSTAHKEM MEVKİ» kelimesi temelde «gerçekliği» değil, «geleceğe dair ümidi» yansıtmaktadır. …Sn. Venizelos'un «pireyi deve, deveyi pire yapmak»*[540] *için kullandığı hokkabazlık yöntemlerine bir örnek göstermek adına… lafı uzattık.*" (Metaksas: 33)

Metaksas'ın askeri art alan bilgisine başvurma eğilimini tekrarladığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde oluşturduğu zeminin içinde yer alan *rakam* (koyu), *mali durum* (italik) ve *hakikat* (altı çizili) toposlarıyla Kavala şehrindeki savunma araçlarının niteliğine yönelik kendi görüşünü haklı çıkarmak istemiştir.

---

[539] Venizelos, 10 kilometre boyunca uzanan tahkimat ve toplamda 90 top bataryasına sahip 14 tabyadan bahsetmiştir. Bkz. s. 271.

[540] Metaksas'ın kaleme aldığı deyim kaynak dil Yunancada şu şekildedir: "*μείζονα λόγον ἤσσονα ποιεῖν και τον ἤσσονα μείζονα.*" (uzun lafı kısa, kısa lafı uzun yapmak). Çeviride eşdeğerlik esası gözetilerek yukarıdaki şekilde aktarılması tercih edilmiştir.

Tartışmasından ulaştığı vargıya "gerçeklik" ve "geleceğe dair ümit" gibi yüklemleme araçlarını eklemiş; böylece rakibinin "müstahkem mevki" (büyük harfle) adlandırması ile inşa ettiği söylem temsilini yıkmaya çalışmıştır. Tüm bunları tırnak içinde vererek çerçeveleme stratejisine başvurmuştur. Ayrıca Venizelos'un olayları ele alış şeklini deyim kullanarak açıklamamasından hareketle söylemini şiddetlendirdiği de söylenebilir. Özetle Metaksas, Venizelos'un yaşananlarla beraber, bölgenin askeri niteliği için de tutarsız bilgiler sunduğuna ve bu yöntemle okuyucularda yaratmaya çalıştığı izlenimin doğru olmadığına yönelik söylemsel strateji geliştirmiştir.

Tüm dramı kapsayan ana hatlar: Metaksas, askeri-stratejik değerlendirmesinin ardından, "sözü 4. Kolordu Komutanı Hatzopulos'a vereceğini" bildirerek[541] Ağustos ayı boyunca Kavala'da yaşanan olaylara dair anlatısına geçmiştir (Metaksas: 33). Dile getirdiği üzere, Hatzopulos'un 10 - 27 Ağustos 1916 tarihleri arasında Ordu Bakanlığı'na gönderdiği 26 telgrafı paylaşmıştır (Metaksas: 34, 35). Buradan hareketle Metaksas'ın 34. ve 35. makalelerinin tamamını, 33. makalesinde geliştirdiği söylemi destekleyici bir zemin oluşturmaya ayırdığı söylenebilir. Nitekim Hatzopulos'un telgraflarından edindiği bilgileri ve sürece yönelik genel noktaları, kendi açık ve örtük söylemleri ile kaynaştırarak kronolojik bir anlatı kaleme almıştır (Metaksas: 33). Böylece, Kavala'nın işgal sürecini Hatzopulos'u tanık göstererek aktaran Venizelos'un önermelerini, kendi "şahidini" aleyhte kullanarak çürütmek istediği ileri sürülebilir. Metaksas'ın "tüm dramı kapsayan ana hatlar" adını verdiği anlatının, daha anlaşılır kılınarak çözümlenmesi amacıyla aşağıdaki tablo hazırlanmıştır:

4-19 Ağustos	Doğu Makedonya'ya giren Alman-Bulgarlar, Struma Nehri'ne ilerlemişler, Serez ve Drama'ya girmeyerek etrafından dolanmışlardır. Yunan birliklerinden Serez'de 6. Tümen, Drama'da 5. Tümen, Kavala'da 7. Tümen ve 4. Kolordu Komutanlığı kalmıştır.	**1**
10 Ağustos	Kavala önlerindeki İngiliz donanması, şehre sıkı abluka uygulanacağını ilan etmiştir.	**2**

[541] Metaksas, tanığını şu şekilde takdim etmektedir: "*…olayları size daha sonradan yazılmış anılardan değil, gün-gün ve saat-saat Ordu Bakanlığı'na gönderilen telgraflarıyla… anlatacak. Anlatı, gerçekliğe dair her anın canlı ve samimi görüşünü yansıtacaktır.*" (Metaksas: 33)

12 Ağustos	Müttefikler, Atina - Kavala arasındaki telgraf iletişimini son derece güç hale getirmişlerdir.	**3**
14 Ağustos	Romanya, Merkezi İmparatorluklar, Bulgaristan ve Türkiye'ye savaş ilan etmiştir.	**4**
15 Ağustos	Venizelos, Atina'daki evinin önünde toplanan taraftarlarına seslendiği konuşmasında, Kral'a karşı açıktan savaş ilan etmiştir.	**5**
17 Ağustos	Kral'ın onayıyla Zaimis hükümetinin yürüttüğü müzakereler, Yunanistan'a mali yardım ve savaş mühimmatı sağlandığı takdirde İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa girmesinin kesinleşeceği raddeye gelmiştir. Demidov, hükümetine yolladığı telgrafta "Kral'ın samimiyetinden şüphe duymadığını" ifade etmektedir.	**6**
	Amiral Fournet komutasındaki Müttefik donanması, 32 savaş gemisiyle Atina'yı tehdit edici bir tertiple Milos Adası'nda toplanmıştır.	**7**
	Selanik'teki Venizelist subaylar ve siyasetçiler, resmi rejime karşı ihtilal ilan etmişler; Sarrail'in karargâhına giderek emrine girmişlerdir. İhtilalciler, amaçlarının Yunan makamlarını lağvederek iktidarı ele geçirmek, tüm Makedonya'da seferberlik ilan ederek İtilaf Devletleri yanında savaşa girmek ve hainleri cezalandırmak olduğunu açıklamışlardır.	**8**
	Taşoz Adası'na toplanan subaylar tarafından Ulusal Savunma Komitesi teşkil edilmiştir. Amaçlarının Doğu Makedonya'daki Bulgar istilasına direnmek olduğunu açıklamışlardır.	**9**
	General Sarrail, Selanik'te Kral'a sadık kalan Yunan tümenini silahsızlandırarak esir almış; ardından Atina'ya göndermiştir.	**10**
10-18 Ağustos	İngiliz donanması tarafından Kavala'ya sıkı abluka uygulanmıştır.	**11**
	Hatzopulos, Bulgarların rıza göstermesiyle Drama'dan un getirtmiştir.	**12**
18 Ağustos	Hatzopulos, Yunanistan'ın Romanya gibi İtilaf Devletleri safına gireceğini sanarak Bulgarlara karşı harekât emri vermiştir.	**13**
	Anılan emirleri öğrenen Bulgarlar, Kavala'nın iaşesini kesmişlerdir.	**14**

	Müttefik Donanması, 32 savaş gemisiyle Milos Adası'ndan Saronikos Körfezi'ne geçerek Keratsini bölgesini ele geçirmiş; Yunan kıyılarını abluka altına almıştır.	**15**
19 Ağustos	Amiral Fournet, Zaimis hükümetinden Yunan posta ve telgraf hizmetlerinin kontrolünü talep etmiştir.	**16**
20 Ağustos	İttifak Devletleri, tüm bunlara rağmen Kavala'ya Drama üzerinden iaşe gönderilmesine yeniden izin vermiştir.	**17**
21 Ağustos	Demidov, Petersburg'a gönderdiği telgrafta, Guillemin tarafından yayılan, Yunan halkının Müttefik donanmasını coşkuyla karşıladığı haberinin gerçeği yansıtmadığını bildirmiştir.	**18**
25 Ağustos	Kavala'yı abluka altına alan İngilizler, açlıktan kırılan halkın geçici süre beslenmelerine yetecek az miktarda unun deniz yoluyla getirilmesine müsaade etmişlerdir. Şifahi olarak orduya hiçbir şey verilmemesi, aksi takdirde ceza olarak gelecekte tüm teslimatın derhal kesileceği koşulunu getirmişlerdir.	**19**
27 Ağustos	Roquefeuil ve Venizelos işbirliğiyle Atina'daki Fransız Elçiliği'ne yapılan düzmece saldırı, Müttefik elçilerinin sert protestolarına ve saldırı tehditlerine yol açmıştır.	**20**
	İngilizler, Kavala telsiz istasyonunu işgal ve imha etmişlerdir. Bu andan itibaren Atina hükümeti, Kavala'dan hiçbir haber alamamıştır.	**21**

Tablo 12: Metaksas'ın Kavala İşgaline Dair Çizdiği Ana Hatlar.

Tabloda yer alan bilgiler üzerinden Metaksas'ın geliştirdiği söylemle ilgili (madde numaralarına atıf yapılarak) şunlar ifade edilebilir. İttifak Devletleri'nin taarruz ve işgal faaliyetlerine genel bilgi bağlamında (1) değinilmiştir. Öte yandan İtilaf Devletleri'nin olumsuz eylemleri (2,3,7,10,11,15,16,19,20,21) öne çıkarılmıştır. Bu doğrultuda İtilaf Devletleri, Yunanistan'ın çeşitli bölgelerini abluka altına almış ve işgal etmiş; iletişim kanallarını kesmiş; Yunan askerlerini tutuklamış ve aç kalmalarını sağlamıştır. Bu şekilde İtilaf Devletleri'ne yoğun bir olumsuz imaj çizilirken, onlarla ittifak müzakeresi yapan Konstantinos ve hükümet, olumlanmıştır (6). Keza iddia edildiği gibi Müttefik donanmalarının Yunanistan'daki varlığının halk tarafından hoş karşılanmadığı kanıtlanmak istemiştir (18).

Romanya'nın savaş ilan etmesi (4) ve Yunanistan'ın ittifak müzakereleri (6) zemin olarak sunulmuş; Hatzopulos'un buna dayanarak işgale direnme kararı aldığı (13) aktarılmıştır. Buradan Antivenizelistlerin İttifak Devletleri ile teslim konusunda anlaşma sağlamadıklarına yönelik örtük bir önerme ortaya çıkmaktadır. Öte yandan hâlihazırda Kavala'ya iaşe gönderilmesine izin veren (12) İttifak Devletleri, direniş kararına önlem olarak iaşeyi kesmiş olsalar dahi (14), çok geçmeden yeniden izin vermişlerdir (17). Böylece İttifak Devletleri için yumuşatma stratejisi aracılığıyla göreceli bir olumlu temsil yaratıldığı ileri sürülebilir.

Venizelos'un Konstantinos'a karşı harekete geçtiği zemini verilmiş (5); siyasi çıkarı için, Fransız istihbaratı işbirliğiyle ülkesini zor durumda bıraktığı (20) imajı çizilmiştir. Son olarak Ulusal Savunma İhtilali'ni başlatan Venizelist subayların faaliyet coğrafyası paylaşılmış; "ihtilalcilerin" amaçları doğrultusunda yabancıların emrine girdiğine dikkat çekilmiştir (8,9). Ayrıca Venizelist subayların "Yunan makamlarını lağvetmek", "iktidarı ele geçirmek" gibi olumsuz hedefleri üzerinden Atina'daki "resmi rejimin" meşruiyeti pekiştirilmiştir.

Kavala, dört bir yandan kuşatılmış haldeydi: Metaksas'ın anlatısı, Kavala'nın işgali öncesindeki son saatlere (28-29 Ağustos 1916) gelmiştir. Buna göre "dört bir yandan kuşatılan" ve iletişimi kesilen[542] Hatzopulos, 7. Sahra Topçu Alayı'nı 28 Ağustos sabahı limana varan (Yunan mayın gemisi) "Aris"e bindirme emri vermiştir. Ancak iki saat içerisinde gelen Alman-Bulgar uçakları, "Aris"e ve komutanlığa doğru bomba atarak girişimi engellemişlerdir.[543] Ardından Bulgarlar, muhafız birliğinin ertesi gün (29 Ağustos) gece 11'e kadar teslim olmasını, aksi takdirde şehrin bombalanacağını bildirmişlerdir. Metaksas'a göre çok zor durumda kalan Hatzopulos'un, zayıf kuvvetleriyle Alman-Bulgarlara direnmesi beyhude olacaktır. Tüm kuvvetlerinin imha edilmesinin yanı sıra şehir ve halkı bombalanacak,

---

[542] "*Kavala'dan Yunan hükümetine son telgraf, dediğimiz gibi, 27 Ağustos 1916 tarihinde öğleden sonra 2'de gönderildi ve şunları söylüyordu: İngiliz amiralin talebine binaen telsiz telgraf cihazını kendisine teslim ediyorum. Hatzopulos.*" (Metaksas: 36)

[543] Metaksas, kaynak olarak Messalas'ın olaylar hakkında Volos'tan gönderdiği 1 Eylül 1916 tarih ve 4144 numaralı telgrafını kullanmıştır (Metaksas: 36). Metaksas, makalesinde tanığının görevinden bahsetmemiştir. Albay Evlambios Messalas, Rupel Tabyası'nın işgali sonrasında Müttefikler tarafından ilan edilen askeri yönetim sonucunda Kral yanlısı görülerek görevinden azledilen Selanik Muhafız Birliği Komutanı'dır. Bkz. Aleksandros Mazarakis-Enian, *Απομνημονεύματα [Hatırat]*, Ίκαρος, Αθήνα 1948, s. 195-196.

ayrıca Hatzopulos'un sorumluluğunu üstlenemeyeceği siyasi sonuçlar doğuracaktır. Ancak bir taraftan da Bulgarlara teslim olmayı kendine yedirememiştir. O zaman, Hatzopulos'un karargâhında savaş konseyi toplanmıştır. Kolordunun kurtuluşu için İngilizlerin anlayışına sığınmaya, birliklerin ve mühimmatın gemilere bindirilerek Selanik'e nakledilmesini talep etmeye karar vermişlerdir. (Metaksas: 36)

Metaksas'ın yaşananlardan verdiği örnekler, *tehlike* toposuna dönüşmekte ve hem İttifak hem de Müttefik baskısı altındaki Kavala'nın direnme şansı olmadığını kanıtlamak için kullanılmaktadır. Ayrıca direnişin "üstlenilemeyecek siyasi sonucu" ile "Yunanistan'ın koşulsuz şartsız savaşa girmesi" ima edilmiştir. Böylece savaş konseyinin kararı, *sorumluluk* toposu ile temellendirilmekte ve Antivenizelist subayların krallık politikasına karşı oldukları iddiası çürütülmek istenmektedir.

Kurtuluş için bütün araçlar Taşoz'da vardı: Bu sırada Ulusal Savunma Komitesi subayları Taşoz Adası'na yerleşmiş durumdadır. Kendileri gibi adaya yerleşen Kavala'da görevli İngiliz - Fransız konsoloslar ve İngiliz donanma komutanı ile tam bir işbirliği yapmaktadırlar. (Antivenizelist) 19. Piyade Alayı Komutanı Albay Kortzas'a göre Kavala'daki mavna ve teknelerin büyük bölümü, bilinçli olarak Taşoz Adası'na sevk edilmektedir. Aynı biçimde Kavala istikametine seyreden erzak yüklü gemiler, Taşoz Adası'na yönlendirilmekte ve yüklerini varış noktasına ulaştırmalarına Ulusal Savunma Komitesi tarafından karar verilmektedir. (Metaksas: 36)

Metaksas, yukarıda oluşturduğu zemine dayanarak Taşoz Adası'nda Müttefiklerin ve Venizelist subayların kontrolündeki gemilerin derhal Kavala'ya gönderildikleri takdirde birliklerin ve savaş mühimmatının gece boyunca nakledilebileceği sonucuna varmıştır. Bu durumda 4. Kolordu'nun kurtuluşunun Müttefiklerle birlikte Venizelist subaylara da bağlı olduğuna dair bir önkabul oluşturulduğu söylenebilir.

Müttefik dostu Yunanlar: **S**avaş konseyinde alınan karardan sonra, 4. Kolordu Kurmay Başkanı Valettas, Taşoz Adası'na geçmiştir. İngiliz konsolosa ulaşamamış; akabinde akrabalık bağı olan Fransız konsolosa alınan kararı bildirerek nakil için gemi tahsisi talebinde bulunmuştur. Fransız konsolos, talebi yerine getireceği sözünü vermiştir. Kortzas'a göre gerçekten de 28 Ağustos akşam 9'da

İngiliz bandıralı "Margarita", Kavala Limanı'na girmiştir.[544] Metaksas, bu noktada Messalas'ın yukarıda söz edilen telgrafına göre gece yaşananları aktarmıştır. Gece 11'de kolordu birlikleri limanda toplanmaya başlamıştır. Sabah 1'de (29 Ağustos) İngiliz subay, gemiye binmek üzere yaklaşan Hatzopulos ve kurmaylarına gemiye hangi sıfatla bineceklerini sormuştur. Hatzopulos, "ihtilalci değil, Müttefik dostu Yunanlar" cevabını vermiştir. İngiliz subay, sadece ihtilalcilerin kabul edildiğini açıklamıştır.[545] Bunun üzerine Hatzopulos, binmeyi reddetmiş; iskeleye dönerek birliklerin kışlalarına dönmeleri emrini vermiştir. Bu şartlar altında (29 Ağustos) gün ışımıştır. Gece 11'de Bulgarların tanıdığı mühlet dolacağı halde Taşoz'dan hiçbir gemi[546], hiçbir yardım gönderilmemiştir. Kavala'da Hatzopulos emri altında kalan subay ve askerlerin Bulgarlara esir düşmemeleri için çatışmaları gerekmektedir. (Metaksas: 36)

Metaksas'ın ayrıntılı bir şekilde tasvir ettiği yukarıdaki olayların sağladığı art alan ile tartışmasını ilerlettiği söylenebilir. Nitekim Metaksas, Müttefiklerin ve Ulusal Savunma subaylarının, ihtilale katılmayan birlikler ile Bulgarların çatışmasını ve böylece Yunanistan'ın "Müttefiklerin insafına kalmış halde" savaşa girmesini planladıkları vargısına ulaşmıştır.

Artık çok geç: Hatzopulos, Alman Binbaşı Schweinitz aracılığıyla Almanya İmparatoru'nun yardımını istemek zorunda kalmıştır. Talep, Hindenburg[547] tarafından ivedilikle onaylanmıştır. Buna göre, Bulgarlar tarafından hiçbir kontrol gerçekleştirilmeyecektir. Yunan birlikleri yola çıkana kadar Schweinitz, 4. Kolordu Komutanlığı'nın emrinde kalacak ve Bulgarlarla her türlü müzakere onun aracılığıyla yapılacaktır. Yunan askerleri, esir değil, misafir kabul edilecektir. Böylece kolordunun

---

[544] Metaksas, Kortzas'tan alıntı yaparak, sadece Ulusal Savunma İhtilali'ne katılanların nakline izin verildiğini kanıtlamak istemiştir: "*Ancak Ulusal Savunma subaylarının ajanları aracılığıyla Kavala'daki 21. "Giritliler" Alayı ile anlaştığı ve gemiyi sadece onların nakledilmesi için gönderdikleri anlaşılmıştır. 21. Alay, hiçbir emir almaksızın ve başka kimsenin binmesine müsaade etmemek için korkutma amaçlı havaya ateş açarak «Margarita»ya binmişlerdir.*" (Metaksas: 36)

[545] Metaksas, Spiridon Kozmetatos'un (*L'Entente et la Grèce*, C. II., s. 226.) eserinden alıntı ile savını desteklemiştir: "*İstimbota bağlı halde çekilen mavnaların halatları Ulusal Savunma subayının emriyle denizin ortasında kesilmiştir. Diğer mavnalardaki askerler aşağı atılmışlar, kimileri boğulmuş, kimileri de dalgaların sürüklemesiyle kıyıya vurmuşlar ve Bulgarlara esir düşmüşlerdir.*" (Metaksas: 36)

[546] Metaksas, Taşoz Adası'ndan gönderilecek gemilere "yegâne nakil yolu" vasfını yükleyerek, tüm sorumluluğun Müttefik ve Venizelist subaylarda olduğu görüşünü desteklemiştir (Metaksas: 36).

[547] Metaksas, Almanya Genelkurmay Başkanı Paul von Hindenburg'un Binbaşı Schweinitz'e gönderdiği (4620 sayılı) cevabi mektubu kanıt olarak paylaşmıştır (Metaksas: 36).

Kavala'dan hareket saati gece 11 olarak belirlenmiştir. Bu esnada (Kortzas'a göre) gelişmeler Taşoz Adası'nda duyulmuş ve İngiliz konsolos Kavala'ya geçerek kolordunun Volos'a nakledilmesi için altı saat içerisinde gemi göndermeyi teklif etmiştir. Ancak Hatzopulos, önceki gece yaşananlar dolayısıyla güvenmemiş ve teklifi reddetmiştir. Metaksas, Hatzopulos'un "artık çok geç"[548] ifadesini kullandığını da eklemiştir. (Metaksas: 36)

"*Böylece 29 Ağustos gece 11'de Albay Hatzopulos, geriye kalan kuvvetleriyle birlikte 5. Tümen'in bulunduğu Drama'ya doğru yola çıkmıştır. Serez'deki birlikler de orada toplanmış ve hepsi tüfekleri omuzlarında, topları ve bayraklarıyla birlikte Bulgarların hiçbir müdahalesi olmaksızın Almanlar tarafından Saksonya'ya nakledilmişler ve orada TAM BİR SERBESTİ içerisinde kalmışlardır.*" (Metaksas: 36)

Anlatıdan ve metin kesitinden anlaşıldığı üzere Metaksas, birliklerin Bulgarlar tarafından aşağılanarak esir edildiğine dair suçlamayı çürütmeye; askerlerin "onurlu" (altı çizili) bir şekilde "nakledildiği" görüşünü hâkim kılmaya çalışmıştır. Keza birliklerin Almanya'da Venizelos'un iddia ettiğinin tam aksi şekilde ağırlandıklarını göstermek istemiştir. Ayrıca "geç gelen" teklifin, ihtilali güçlendirmek için dış grubu tarafından planlanan bir manevra olduğunu ima etmiştir.[549]

"*Okuyucularım, şimdi Venizelos'un Kavala'ya dair son makalelerini, melodramatik tasvirlerini ve keyfi çıkarımlarını yeniden okuyun. Kendi sonuçlarınızı kendiniz çıkarın.*" (Metaksas: 36)

Metaksas'ın Doğu Makedonya'nın işgali sürecine dair anlatısı, yukarıdaki tümceler ile sona ermiştir. Böylece Metaksas'ın rakip anlatının çürük temellere

---

[548] Metaksas, "artık çok geç" ifadesiyle "teslim olma" eyleminin kaçınılmazlığına dair bir temsil oluşturmaktadır. Bunu, Müttefik Amiral Fournet'in anılarından notlar sunarak desteklemek gayretinde olmuştur: "*Eğer toplar, silahların ve mühimmatların büyük kısmı Kavala'da Bulgarların eline düştüyse, bu İngiliz Amiralin 48 saat boyunca ordunun ve savaş malzemelerinin gemilere bindirilmesi için Yunanlara izin vermemesi ve sadece artık çok geç olduğunda, Bulgarların Kavala'ya girdiği gün rıza göstermesi yüzünden olmuştur.*" (Metaksas: 36)

[549] Metaksas, teklifin altında 4. Kolordu'nun "ihtilalin merkezi Selanik'e nakledilmesi" planı olduğunu göstermek için Demidov'un, Petersburg'a gönderdiği 31 Ağustos 1916 tarihli telgrafı paylaşmıştır: "*İngiliz amiral, Kavala muhafız birliğinin Bulgarlara teslim olduğunu telgraf çekmiştir... Gemilere binebilen kıtalar, Ordu Bakanı'nın emrettiği VOLOS YERİNE, ...İngiliz Amiral tarafından ihtilal hükümetinin merkezi olan SELANİK'e nakledilmiştir. Amiralin bu eylemi, burada ihanet olarak görülüyor. Elliot, kısa süre önce bu birliklerin Volos'a nakledilmeleri için emir verdi*." (Metaksas: 36)

dayandığına dair vargısını, daha önceki başlıklarda sözü edilen *anacoenosis* sanatı ile okuyucularına da onaylatmak ve meseleyi "zaferle" kapatmak istediği söylenebilir.

3.5.4. Ulusal Savunma İhtilali ve Selanik Geçici Hükümeti

"Hesaplaşma", ülkenin ayrıştığı sürece gelmiştir. Venizelos, bu noktaya kadar Konstantinos ile ilk anlaşmazlık sürecinden başlayıp, toprak kazanımlarının yitirilmesini ve Doğu Makedonya'nın "tarihî düşman" Bulgaristan tarafından ele geçirilmesini detaylıca ele alarak sorumluluğu dış grubuna yüklemiştir. Araştırma örneklemindeki son "3" makalesinde, tüm bu süreç neticesinde Ulusal Savunma İhtilali'nin gerçekleşmesini ve ayaklanmanın liderliğini üstlenip Selanik Geçici Hükümeti'ni kurmasını gerekçelendirerek meşrulaştırmak istemiştir.[550] Diğer taraftan Metaksas da "3" makalesinde, rakibinin savlarını yeniden bağlamsallaştırarak geliştirdiği söylemsel stratejiler ile çürütmeye çalışmıştır.[551] Bu nedenle başlıktaki söylem konuları, Venizelos'un anlatısı / savları ve Metaksas'ın bunlara verdiği cevaplar doğrultusunda tasnif edilerek çözümlenmeye çalışılmıştır.

"Yeni bir ayaklanma" / "Sonsuz demagoji deryası"

Venizelos'un anlatısındaki ilk tümcelerden biri şudur: "*Doğu Makedonya trajedisi, beni vaziyetin artık katlanılamaz olduğu sonucuna ve muhtemelen yeni bir ayaklanmaya önderlik etme zaruretiyle karşı karşıya bulunduğum düşüncesine itmiştir.*" (Venizelos: 34)

Önceki başlıklardan hatırlanacak olursa Venizelos, Girit'te Yüksek Komiser Prens Yeorgios'a karşı Theriso İhtilali'nin liderliğini üstlenmiştir. Bu (*ad baculum*) örneği göstererek Konstantinos'u "olumsuz eylemlerinden" vazgeçirmeye çalıştığına dair bir söylem inşa etmiştir. Dolayısıyla alıntıdaki "yeni" niteliği buradan kaynaklanmakta ve Venizelos, hanedanın otokratik tavrına bir kez daha karşı durmak zorunda kaldığını vurgulamak istemektedir.

---

[550] Eleftherios Venizelos, "34", *Πατρίς*, 21.11.1934; "35", *Πατρίς*, 22.11.1934; "36" *Πατρίς*, 23.11.1934.
[551] İoannis Metaksas, "37", *Καθημερινή*, 28.11.1934; "38", *Καθημερινή*, 29.11.1934, "39", *Καθημερινή*, 30.11.1934.

"*İngiltere ve Fransa elçilerine, büyük çoğunluğuyla politikamı destekleyen Yunan birliklerinden Makedonya cephesindeki İngiliz-Fransız birlikleri yanında saf tutacak kayda değer askeri kuvvet oluşturmayı başardığım takdirde müttefik olarak kabul edilip edilmeyeceğimi hükümetlerine sormaları talebinde bulundum. Soruma hiçbir zaman cevap alamadım.*" (Venizelos: 34)

Alında görüldüğü üzere Venizelos, girişeceği hareketin salt yerel kaynaklı olduğuna dikkat çekmekte; ancak diğer taraftan rakibinin yabancılarla işbirliği kurduğu suçlamasına kanıt sunmaktadır.

"*14 Ağustos'ta* (1916) *Atina ve Pire sakinlerinden 50 bin kişi, evimin önünde toplanarak nümayiş düzenlediler. Sözcüleri, iktidardaki krallık politikasının sürüklediği felaketlere karşı halkın duyduğu endişeleri dile getirdiler. Kalabalığa konuşma yaparken Kral'a seslendim ve kendisini meşruti rejimin lideri, bir asker ve bir Yunan vatandaşı gibi görevini ifa etmeye davet ettim.*[552]" (Venizelos: 34)

Venizelos, böylelikle krallık politikasının durdurulması gerektiğini *felaket* toposu ile desteklerken, bu bağlamda yer alacağı ayaklanmayı *ad populum* ile meşrulaştırmaktadır. Ayrıca Konstantinos'u göreve davet ederken tayin ettiği isimlerle onun anayasaya bağlı bir hükümdar, bir asker ve hatta sade bir vatandaş gibi davranmadığı algısını yaratmak istemiştir.

"*16 Ağustos'ta Romanya, İtilaf Devletleri yanında tarafsızlıktan çıktı. Genelkurmay, her zaman Romanya'nın Bulgaristan'a karşı bizimle işbirliğini kabul ettiği anın, tarafsızlıktan çıkacağımız zaman anlamına geleceğini savunuyordu. Hükümetin, Romanya'nın tarafsızlıktan çıkacağını bildiği not edilmelidir…*[553] *Eğer Streit ile birlikte krallık politikasının en önemli teşvikçisi olan Genelkurmay, Almanya'yı rahatsız etmemek dışında bir şeyi gözetiyor olsaydı, Romanya ile*

[552] Venizelos, şunları da eklemiştir: Miting sözcülerinin hazırlanan bildiriyi Kral'a sunmaları kararlaştırılmıştır. Fakat Kral, hastalığını mazeret göstererek sözcüleri huzuruna kabul etmemiştir (Venizelos: 34). Venizelos, bu örnek ile Kral'ın halktan gelen uyarıyı dikkate almadığını vurgulamak istemektedir.

[553] Venizelos, bu görüşünü Paris'ten 21 Temmuz ve 6 Ağustos 1916, Bükreş'ten ise 2 Ağustos 1916 tarihlerinde alınan Yunan elçilik telgraflarına değinerek desteklemektedir (Venizelos: 34).

Yunanistan'ın da aynı zamanda tarafsızlıktan çıkması için anlaşırlardı.[554]" (Venizelos: 34)

Anlatıda, Romanya'nın savaşa girmesi ve Genelkurmayın Yunanistan'ın savaşa girmesi için bu gelişmeyi şart koşan açıklamaları, zemin olarak kullanılmıştır. Bu biçimde Venizelos'un "Alman menfaatlerine hizmet eden krallık politikası" şeklindeki makro-söyleminin haklılığına araç kılınmıştır. İlaveten Venizelos'un makalelerinde eski bakanlarından Yeorgios Streit'e ilk defa ve olumsuz bağlamda yer verdiği görülmüştür.

"*Merhum Stratos, Romanya'nın savaşa girmesinin tarafsızlıktan çıkmamızı gerektirdiği düşüncesiyle Gunaris'ten ayrıldı. Halka seslendiği bir bildiri yayınladı. Kral'a yönelik, ...huzurunda şifahen de dile getirdiği uzun bir memorandum hazırladı. Saray'dan ayrılırken arkadaşlarına açıkladı: 'Kral, harekete geçmeyecek.' Yakın çevresine ise şunu dedi: 'Kral, Kayzer'e söz vermiş. Kayzer de onu bu sözünden azat etmiyor. Bu durum devam ettiği sürece tarafsız kalacağız.*" (Venizelos: 34)

Burada, Venizelos'un "II. Wilhelm'e söz veren Konstantinos" makro-söylemini, dış grubundaki "gelişmelerden rahatsız" bir otorite ağzından meşrulaştırmak istediği söylenebilir.

"*Bu süre zarfında Selanik'teki vaziyet ciddi bir hal alıyordu. Son haftalarda Selanik'in geçici Sırp başkenti olarak kullanılacağı lafları dolanmaya başlamıştı… 14 Ağustos'ta Sarrail'in kurmayından Yüzbaşı Mathieu, Aleks. Zannas'a*[555] *şunu söyledi: '…Sırp milletvekilleri ve Kral Naibi, Selanik'in siyasi idaresini kendilerine vermesi için Sarrail'e baskı yapıyorlar…' Zannas'ın derhal görüştüğü Sarrail, söylenenleri onaylamıştır: 'Bana öyle geliyor ki sizin için artık çok geç. Sn. Venizelos'a güvenmiyorum. Selanik'in idaresini Sırplara vermek ve şehre Sırp vali atanmasını onaylamak zorunda kalacağım.' Zannas cevap verdi: 'Bu olmayacak General. Venizelos karşı da olsa ihtilal yapacağız.'*

[554] Venizelos, söz konusu adım ile Romanya'nın da yaptığı stratejik hatalardan kaçınabileceğini; Balkan Cephesi'nin çökmesine neden olacak Bulgar yenilgisinin ardından doğrudan Avusturya-Macaristan tarafından hak iddia edilen bölgelerine güvenlice ilerleyebileceğini belirtmiştir (Venizelos: 34).

[555] Aleksandros Zannas, 1892 Selanik doğumlu Yunan siyasetçidir. Ulusal Savunma İhtilali'nin baş aktörlerinden biridir. Tarihsel bağlam bölümünde değinildiği üzere Venizelos ile yakın ilişki halindeki Benaki ailesinden Pinelopi Delta'nın damadıdır. Bkz. Delta, Ελευθέριος Βενιζέλος, s. 367.

Bu bilgilerin baskısı altında, Aralık 1915'te teşkil edilen komite tarafından zaman yitirmeksizin eyleme geçilmesi kararlaştırıldı... 17 Ağustos'ta, Romanya'nın savaşa girmesinin ertesi günü, yerel komitenin mutlak iradesiyle Ulusal Savunma İhtilali patlak verdi." (Venizelos: 34)

Ulusal Savunma İhtilali'nin gerçeklemesindeki haklılığın, Selanik'teki hâkimiyetin yitirilmesi ekseninde *tehlike* ve *aciliyet* toposları ile desteklendiği göze çarpmaktadır. Fransız subay, Sarrail ve Zannas arasında geçen diyaloglar, bir taraftan durumun ciddiyetine yönelik perspektif yaratırken bir taraftan da tanıklık bağlamında art alan bilgisi sağlamaktadır. Bununla birlikte altı çizili kısımlar, Venizelos'un ihtilalin başlamasında doğrudan dahli olmadığına dair ikna aracına dönüşmektedir.

"*O zaman Kral'a: «Romanya'nın savaşa katılması ve Bulgar işgali dolayısıyla oluşan şartlar altında hâlâ politikasında ısrar ederse, sadece iç mücadelenin liderliğini üstlenmeye değil, ayrıca devletin ayrışmasına öncülük etmeye de kararlı olduğumu ve Alman yanlısı politikanın yarattığı tehlikeleri alaşağı etmek için elzem fedakârlıklara göğüs germeye hazır kesimi, beni takip etmeye çağıracağımı» bildirmesi için Sn. Zaimis'e kendisini vekil kıldığımı ilettim. Kral, bir an için derinden sarsılmış gibi göründü. Ancak sadece göründü. Üstelik Gunaris, Kral'a ana fikrinin şu olduğu bir memorandum vermiştir: 'Yunanistan, Sarrail'in ordusuna kayda değer bir kuvvet katamaz. Aksine, sayesinde Makedonya'nın geri verilmesini umduğumuz Alman güvencelerinden de mahrum kalacaktır.'* ***Gaflet, onulmaz haldeydi***." (Venizelos: 34)

Metin kesitinde, Venizelos'un harekete geçmeden önce Kral'ı olumsuz etkileyecek sonuçları öne sürerek (*ad baculum*) uyardığını ve ancak cevap alamadığına dair okuyucusunu ikna etmek istediği görülmektedir. Konstantinos'un kayıtsızlığını, (altı çizili) haber karşısında göstermiş olabileceği duygulanımı bizzat tasvir ederek göstermiştir. Buradaki strateji daha önce sözü edilen *ethopoeia* sanatına işaret etmektedir. Öte yandan Venizelos, Gunaris'in Yunan ordusunu niteliksiz bulduğuna dair olumsuz bir temsil yaratmak için Kral'a verdiği memorandumun ana fikrini sunmuştur. Bu şekilde dış grubun savını kendi yararına özetlediği ve yergi (koyu) ile etki uyandıracak bir sonuca varmak istediği söylenebilir. Venizelos'un söylemsel

stratejisi, *epiphonema* adı verilen sanatın kullanım amaçlarına dair tanımlama ile uyum göstermektedir.[556]

Metaksas, açılışı Doğu Makedonya meselesinde olduğu gibi Venizelos'un "gerçeği tahrif ettiğine" ve kendisinin "olayları aydınlattığına" dair söylemsel stratejilere başvurarak yapmıştır: "*Sn. Venizelos, bu çürük iskeleti, bizim ve diğerlerinin vatana ettiği ihanete dair melodramatik hitaplar, bizzat kendisinin neden olduğu felaketler için feryat figanlarla… doldurarak, bize bu sonsuz demagoji deryasında cevap verilebileceğimiz az sayıda argümanı, ki bunlar da çürük, yakalamak için olta sallarken gerçek bir bitkinlik verdi.*" (Metaksas: 37)

Böylece yapacağı savunmada, "sonsuz demagoji deryası" adlandırması ile Venizelos'un argümanlarının ne denli itibarsız, "aydınlatmak" fiili ile de kendine ait olanların ne denli güvenilir nitelik taşıdığına dair okuyucularında önkabul oluşturmak istemiştir.[557]

"*Şimdi, uzun süredir tasarladığını açıktan uygulamaya başlayan bölücüyü işbaşında göreceğiz.*" (Metaksas: 37)

Görüldüğü gibi Metaksas, düzdeğişmece yoluyla rakibine "bölücü"[558] adını tayin etmiş ve daha savunmasının başlangıcında tartışmayı kazandığını sezdiren bir adlandırma stratejisi uygulamıştır. Ardından Venizelos'un, "Selanik İhtilali"ne yönelik yaptığı açıklamalar ile Zaimis hükümeti'nin tarafsızlıktan çıkmaya karar verdiği esnada ihtilale kalkışmasının uyuşmadığını savunmuş ve şunları eklemiştir:

"*Sn. Venizelos belki de bu müzakerelerin bilgisi dışında gerçekleştirildiğini ve ilerlediğini savunmak isteyecektir. Ancak o zaman Sn. Zaimis'in soruşturmacıya verdiği* (Skuludis Davası) *şu ifadeleri unutmasın: 'Tüm bu müzakerelerin*

---

[556] R. Dean Anderson Jr., *Glossary of Greek Rhetorical Terms: Connected to Methods of Argumentation, Figures and Tropes from Anaximenes to Quintilian*, Peeters, Leuven 2000, s. 55.

[557] Metaksas, kullandığı çok çeşitli kaynaklara değinmiş ve bunların sunduğu gerçeklik ışığıyla olayları aydınlattığını kaleme almıştır. Keza Venizelos'a daha önceki makalelerinde yönelttiği, ancak "Venizelos'un cevap vermeyi unutmuş ya da anlamamış gibi yaptığı" sorulara da tekrar dikkat çekmiş ve artık cevap alamayacağına kani olduğunu belirtmiştir (Metaksas: 37).

[558] Metaksas'ın ifadesinin Yunancası "διχάζω" fiilinden türetilen "διχαστής"tir. Giriş bölümünde "Εθνικός Διχασμός" tabiri için "Ulusal Ayrışma" adlandırmasının tercih edildiği açıklanmıştır. Bununla birlikte Metaksas'ın kullandığı "διχαστής" ifadesini "ayrıştırıcı" gibi bir kelime ile aktarmak Türkçe bağlamda bir karşılık bulmayacaktır. Ayrıca Metaksas'ın söyleminde vurgulamak istediği nokta, bir başka deyişle rakibi için yaratmak istediği olumsuz temsil, "bölücü" ifadesi ile son derece uyum sağlamaktadır.

Yunanistan'da çeşitli parti başkanlarının bilgisi dâhilinde, Sn. Politis'in Sn. Venizelos'u haberdar edeceği ve Sn. Streit'in Sn. Rallis ve Sn. Gunaris gibi Antivenizelistleri… bilgilendirmeyi üstleneceği şekilde yapılması gerekiyordu." (Metaksas: 37)

Alıntıda Metaksas'ın savunduğu teze rakibi tarafından gelebilecek bir itirazı öncelikle kendisinin belirlediği ve çerçevesini çizdiği bu yeni argümanı, sunduğu tanık ile çürütmek istediği anlaşılmaktadır. Metaksas'ın hem olası bir argümanın önüne geçmek hem de konumunu güçlendirmek için kullandığı söz sanatına *prolepsis / procatalepsis* adı verilmektedir.[559] Bununla birlikte belirtilmesi gerekir ki Zaimis'in ifadesi, "yapılması gerekiyordu" yüklemi ile bitmektedir. Dolayısıyla, Venizelos'un müzakerelerden haberdar edildiğine dair kesin bir yargı ortaya koymamaktadır.

"*Zaimis hükümeti, Yunanistan'ın İtilaf Devletleri yanında MÜTTEFİK OLARAK savaşa girmesi için müzakere ettiği esnada, müttefik olarak kabul edildiğine dair cevap almadığı halde ihtilale ve Yunanistan'ı bölmeye girişiyor.*" (Metaksas: 37)

Yukarıda sözü edildiği üzere Venizelos, İtilaf Devletleri'ne müttefik olmayı teklif ettiğini açıklamıştır. Metaksas da Venizelos'un metnini alıntılamış ve yeniden bağlamsallaştırarak rakibine karşı kullanmıştır. Buna göre, büyük harflerle şiddetlendirilmiş bir stratejiyle ülkenin *avantaj*ına eylem sürdüren iç grup ve hedeflediği desteği bulamadan ülkesinin *dezavantaj*ına hareket eden rakip temsili inşa edilmiştir.

Venizelos ile Konstantinos arasındaki ilk anlaşmazlık

"*Daha Kral ile ilk anlaşmazlığım sırasında Şubat 1915'te istifa etmek istediğim zaman, yakınlarımın çoğu beni eleştirdi. Çünkü Krallık Şûrası'na çağrılan tüm başbakanlar da onayladığı için halkın yanımda olduğuna ve milli politikamızı uygulamak için Kral'ı saf dışı bırakmam gerektiğine inanıyorlardı. Bu fikri şiddetle reddettim. Çünkü meclisi lağvetme yetkisi Kral'a aitti… Ayrıca beni iktidardan uzaklaştırdığı zaman Kral'ın, çoğunluğu beni destekleyen meclisin kamuoyuyla ters düştüğüne dair hiçbir belirti olmadan sadece ve sadece şahsi politikasını uygulamak*

[559] Kate Beeching, "Procatalepsis and the Etymology of Hedging and Boosting Particles", *Current Trends in Diachronic Semantics and Pragmatics*, Ed. Maj-Britt Mosegaard Hansen - Jacqueline Visconti, Emerald, UK 2009, s. 82-83.

için yetkisini kötüye kullandığı… oldukça doğrudur. Anayasanın ihlali açık ve net olmadığı, üstelik iç savaşların korkunç neticelerini de bildiğim için, Kral'a karşı ayaklanmanın meşru olduğunu düşünmüyordum. Ayaklanma fikrine dahi müsaade etmeyen iki neden daha vardı. Birincisi, ayaklanma ***Yunan ordusunun derhal Çanakkale'ye gönderilmesini imkânsız kılar*** *ve bu esnada etkili müdahalede bulunma fırsatımız kaçardı. İkincisi, Balkan Savaşları'ndan sonra* ***yeni bölgelerde hâlâ seçim yapılmamıştı*** *ve Yunanistan'ın yeni bölgelerinin de vekillerini kapsayacak yeni dönem meclisi için seçimlerin yapılması gerekiyordu.*" (Venizelos: 35)

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere Venizelos, ihtilalin liderliğini üstlenmeye karar verme aşamasını kaleme almıştır. Daha önce sıkça karşılaşıldığı üzere Venizelos'un makro-söylemlerinden biri milli iradeye saygı üzerine kuruludur. Böylece Venizelos, "milli" iradeye ve politikaya saygı duymayan Kral'a karşı ayaklanma beklentisinde olan iç grubundan ayrı bir tavır çizmektedir. Ancak bunu anayasaya boyun eğen olumlu bir sosyal aktör inşasına araç kılmaktadır. Nihayetinde "Kral'ın yetkisini kötüye kullanması" üzerinden örtük bir şekilde iç grubunu da doğrulamaktadır. Ülkenin içinde bulunduğu *zorunluluk* (topos) ve "yeni bölgelerdeki seçmenin iradesine saygı" gibi garantilerle (koyu), "ayaklanma fikrinin dahi" hâlihazırda meşru olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

"*…Şubat 1915'te Bulgar işgali söz konusu değilken, aksine Sn. Venizelos, Kavala'yı teklif ettiği için Bulgaristan'ın İtilaf Devletleri yanında savaşa girmesi söz konusuyken, Kral meclisi feshederek* ***'yetkisini kötüye kullandığı…'*** *için daha o zaman Kral'a karşı ihtilal yapmayı düşündüğünü söylemektedir. O halde Kral'a karşı, onun Yunanistan'ın savaş faaliyetlerine dair fikirlerinden değil; Venizelos'un aleyhine anayasayı ihlal etmesinden kaynaklı bir ayaklanma söz konusuydu.*" (Metaksas: 37)

Metaksas, rakibi gibi önceki makalelerindeki söylemini tekrarlamış ve öncelikle "Kavala'yı Bulgaristan'a teklif eden" rakibi üzerinde olumsuz bir algı oluşmasını gözetmiştir. Ardından Venizelos'un yukarıda paylaşılan metninden bir kesit almış (koyu) ve bağlamından bağımsızlaştırmıştır. Bu şekilde rakibinin aslında söylediğinin aksi yönde bir sonuca varmıştır. Buna göre Venizelos, daha Şubat 1915'te Kral'a karşı Yunanistan'ı savaşa sokmadığı için değil, kaybettiği iktidar nedeniyle "ihtilal yapmayı düşünmüştür". Metaksas'ın daha önce Venizelos'u "metinleri işine

gelecek şekilde kestikten sonra paylaşmakla" suçladığı hatırlanacaktır. Burada rakibini suçladığı yöntemi kendisinin de kullandığı öne sürülebilir. Dolayısıyla tartışmanın "rakibin önceki söylemine doğru atıf" kuralına uymaması bakımından, Metaksas'ın Schopenhauer'in terimiyle *eristik diyalektiğe* başvurduğunu söylemek mümkündür.

Venizelos ile Konstantinos arasındaki ikinci anlaşmazlık

"*Eylül 1915'te… Yeni anlaşmazlığın ortaya çıktığı ve kendisini son seçimlerde tecelli eden milli iradeye boyun eğmeye davet ettiğim görüşme sırasında, Kral açıkça 'büyük milli meselelerde kendisini Tanrı'ya karşı sorumlu gördüğünü ve halkın fikrine rağmen kendi görüşlerinin uygulanması için ısrar etmekle mükellef olduğunu' açıkladı. Kral, o andan itibaren meşruti rejimin hükümdarı olarak mevkisine doğrudan ihanet ediyor ve kendi iradesiyle Tanrı'nın İnayetiyle Monark'a dönüşüyordu. Artık ayaklanma meşruydu ve bizzat büyük milli meseleler etrafında şekillenen çatışma yüzünden kaçınılmaz da olacaktı. Ancak bu iç ayaklanma, daha büyük milli zararlara neden olma tehlikesi taşıyordu. Çünkü o zaman seferberliğini tamamlayan Bulgaristan, bizdeki iç savaştan yararlanıp, Sırbistan yerine Yunanistan'ın Makedonya bölgesine ayak basabilir ve işgal etmeyi başarırdı. Bu nedenle, Eylül 1915'te ayaklanmanın mümkün olduğunu bir an bile düşünmeden iktidardan istifa ettim.*[560]" (Venizelos: 35)

Venizelos ayaklanmanın meşruiyetini, seçim sonuçları ile onaylanan milli iradeye, bir başka deyişle "büyük milli meseleleri gözeten" kendi politikasına saygı duyulmaması üzerinden gerekçelendirmektedir. Mutlak monark koşuntusunun bir başka ifade biçimi olan ve hükümdarın yetkisini Tanrı'dan aldığını açıkça belirten "Tanrı'nın İnayetiyle Monark" düzdeğişmecesi ile Kral'a karşı geliştirdiği söylemini şiddetlendirmektedir. "Meşru ayaklanmanın" mümkün olmayışını *milli gereklilik* ve *tehlike* toposları aracılığıyla doğrulamaktadır. Neticede tüm stratejilerin bileşimi

[560] Venizelos'a göre, bağımsız yönetim şekli lağvedilen Yunan halkı, ayaklanmadığı için yurtdışında eleştirilmiştir. Venizelos, şu cevabı vermeyi görev saydığını belirtmiştir: "*Bulgar kapımızda olduğu sürece ayaklanmaya dair her çaba, hatta her temenni suçtur. Bağımsız milletlerin vatanseverlerine soruyorum: Eğer milli düşmanları silahlanmış vaziyette sınırlarında toplansaydı, ülkelerine ihanet etmeden iç savaşı tetikleyebilir ya da ona müsamaha gösterebilirler miydi? Atalet, bizim için ne kadar acı verici olursa olsun, sakin kalacağız; çünkü bize düşen budur*." (Venizelos: 35) Venizelos'un 1915 yılında verdiği demeci örnek sunarak, söylemini yeni geliştirmediğine ve tutarlı olduğuna dair bir ikna yaratmak istediği söylenebilir.

aracılığıyla ülkenin bekası için anayasal hakkından feragat eden bir sosyal aktör inşa etmektedir.

"*O halde Sn. Venizelos'un görüşlerine boyun eğmek istemediği için Kral'a karşı ayaklanma yapılacağını,* ***milli iradenin kendisinden yana olduğunu iddia ederek*** *bizzat itiraf etmektedir. Demek ki mesele, Kral'ın temelde ne kadar haklı ya da haksız olduğunda değil, ne ölçüde Sn. Venizelos'a karşı eylemde bulunduğundadır... Daha açık olmak gerekirse, Venizelos'a ne ölçüde boyun eğdiğinde ya da eğmediğindedir. Milli meseleleri ilgilendiren kısımlar ise mazeret ya da bize göre çatışma bahanesidir.*" (Metaksas: 37)

Metaksas'ın, rakibinin salt siyasi çıkarı için ayaklanma planladığına dair söylemini sürdürdüğü görülmektedir. Dahası, dış grubuna karşı makro-söylemini seçimler yoluyla meşruiyet kazanmış milli iradeye saygı duyulmaması bağlamında kuran rakibin, ana dayanağına karşı bir şüphe (koyu) geliştirmek istemektedir. Venizelos'un milli menfaat garantileri ile desteklediği argümanlarına ise ad aktarması ile "çatışma bahanesi" ismini tayin etmiş ve rakibe karşı olumsuz temsil aracı haline getirmiştir.

"*...Kral'ın söylediğini iddia ettiği Tanrı'ya ve inayetine dair yazılanları bir kenara bırakıyoruz. Kral, kamuya yaptığı açıklamalarda bunları defaatle yalanlamıştır. Kral'ın bu ifadelerine dair Sn. Venizelos'un kendisinden başka bir tanığı yoktur... 31 Mayıs seçimlerinin Venizelos'un savaş yanlısı politikasının ne kadar lehine sonuçlandığını bir kenarı bırakıyoruz. Sn. Venizelos, seçimler sırasında savaş yanlısı ve Yunanistan'ın öyle ya da böyle mutlaka İtilaf Devletleri yanında savaşa girmesi gerektiğine ilişkin bir program sunmadı. Böyle bir program sunmamakla birlikte Çanakkale'de tamamen kaçırılan fırsat için yas tuttu. Neticesinde, artık savaşın söz konusu olmadığına dair bir izlenim doğdu. Aynı sırada, gelişmelerin baskısı altındaki Gunaris hükümeti, 1915 yılı Mart, Nisan ve Mayıs aylarında Yunanistan'ın tarafsızlıktan çıkması için müzakereler yürüttü ve seçmenler tarafından bilinmekteydi. O halde, 31 Mayıs oylaması, savaş yanlısı olmaktan başka her şeydi.*" (Metaksas: 37)

Metaksas burada, Venizelos'un Kral'ı otokrat göstermek için kullandığı düzdeğişmeceye alaycı bir üslupla değinerek etkisini yumuşatmaktadır. Ardından

rakipten başka tanık olmaması ve bizzat Kral tarafından yalanlanması önermeleriyle iddiayı çürütmektedir. Metaksas, Venizelos'un Mayıs seçimlerindeki parti programında savaşın yer almadığına dair iddiasını detaylıca savunmaktadır. Üstelik seçmenlerde, Gunaris'in savaşı desteklediğine dair bir algı oluştuğu imasında bulunmaktadır. Dolayısıyla yukarıda söz edilen şüphe ve yeni önermelerle, Venizelos'a verilen oyların savaş kararını desteklemediği sonucuna ulaşmaktadır. Ancak konuya ilişkin tarih literatürü, 31 Mayıs 1915 tarihli seçimlerin, Yunanistan'ın savaşa girmesine yönelik bir halkoylaması karakteri taşıdığı ve Venizelos'un savaş seçeneğini sunduğunu kabul etmektedir.[561] Buradan hareketle Metaksas'ın yanlış önermelerle kurduğu tartışma şemasının biçimsel safsata ekseninde değerlendirilmesi yanlış olmayacaktır.

Venizelos'un ayaklanmaya karar verme aşamasındaki tereddütleri

Venizelos'un anlatısında vaziyet değişmiştir. Bulgaristan, Doğu Makedonya'yı işgal etmiş; İtilaf Devletleri ise Merkez ve Batı Makedonya'yı savunmaktadır. Dolayısıyla hâlihazırda meşru olan ayaklanma, artık dış tehlike unsuru da yaratmamaktadır. Aksine ayaklanmaya katılmamak tehlike yaratacaktır.[562] Venizelos için geriye kalan bizzat kendisini ikna etmektir:

"*Tüm bunlara rağmen, ayaklanmaya karar vermeden önce vicdanımdaki savaşım, dramatikti. Hiç kimsenin kurtulamayacağı, Tanrı-insanın dahi İstavroz karşısında kapıldığı insani zaaf, beni… devleti götürüldüğü felaketten kurtarmak için yasalar dâhilinde mümkün olan ne varsa yaptığımı ve görevimi tamamladığımı düşünmeye itti. Geçmişte, her bir vatandaşın vatanına sunması gereken hizmetlerin ortalamasını aşan bazı hizmetleri ülkeye sunduğum… hissini taşıyordum. Böyle hareket ederek, her iç savaşın akabinde gelen korkunç neticelerden kaçınmış olacaktım. Öte yandan iç dramın facialarından sonra yaşanacak arınma, eksiksiz*

[561] Mayıs 1915 seçimlerine giden süreçte yayımlanan bir karikatür, savaş için Venizelos'u "evet" ve Gunaris'i "hayır" seçeneğini sunarken resmetmektedir. Bkz. EK-7.

[562] Venizelos söz konusu savını *tehlike* toposunun sunduğu garanti ile haklı çıkarmaktadır: "*Bana ve o zaman benimle çalışan tanınmış liberallere göre, eğer krallık politikası sonuna kadar hâkim olmaya devam ederse, hâlihazırda çıkarıldığımız Doğu Makedonya ve Kuzey Epir'i tamamen, koşulsuz teklif edilen ancak utanmadan reddettiğimiz Kıbrıs'ı da mütekabilen talep etme hakkımızı kaybedecektik. Ayrıca egemenlik haklarımızın tanınmadığı adaları da kaybedecek, Merkez ve Batı Makedonya da tehlikeye girecekti. Aynı zamanda etrafımızı kuşatmış düşmanlarla da yetinmeyerek önemli bir yenisini, ittifak yükümlülüklerimize ihanet ederek yıkımına katkıda bulunduğumuz Sırbistan'ı ekleyecektik.*" (Venizelos: 35)

olacaktı. Çünkü krallık tahtının devrilmesini ilk önce, …Kral'a bağlılıklarının kurbanı olanlar talep edecekti. Fakat bu düşüncelerim sadece bir an için hüküm sürebildi. Çünkü derhal bu düşüncelerin salt egoizmden kaynaklandığının bilincine vardım. …sadece sorumluların cezasının daha büyük olması ve öngörülerimdeki haklılığının düşmanlarım tarafından dahi açıkça anlaşılması için facialarının gerçekleşmesine müsaade edersem, görevime ihanet edeceğimin ve gelecekte mutsuz bir insan olacağımın farkına vardım. Berberin Sn. Embirikos ile olan konuşmasının[563]*, ister gerçek ister Sn. Embirikos tarafından uydurulmuş olsun, bende yarattığı sarsıcı izlenimi kimse tahmin edemez. Ancak en küçük bir tereddüt kaldıysa bile, Selanik'te ihtilalin patlak vermesi bunu dağıttı. Başarısız olması, krallık politikasını yürütenleri daha da küstahlaştıracak ve ihtilalin önlemek istediği neticelere yol açacaktı.*" (Venizelos: 35)

Hristiyanlık'ta "Tanrı-insan" (Θεάνθρωπος), Hz. İsa'nın hem insan, hem de Tanrı'nın insanda cisimleşmiş hali olduğu yönündeki enkarnasyon inancına dayanan bir sıfatıdır.[564] İstavroz (Σταύρος), suçlunun üzerine bağlanmak ve çivilenmek suretiyle idam edildiği haç/çarmıh anlamına gelmektedir. Hz. İsa'nın da çarmıha gerilerek çile çektiğine ve insanlığın günahına kefaret olarak kendisini feda ettiğine inanılmaktadır.[565] Bu nedenle Hristiyanlık'ta kutsiyet yüklenmekte ve Yunan dilinde olguyu nitelediğinde büyük harfle yazılmaktadır. Ayrıca Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği esnada söylediği rivayet edilen ve çektiği ızdırap karşısında gösterdiği "insani zaaf/tepki" ile özdeşleştirilen "Susadım!" deyişi bulunmaktadır.[566] Venizelos, adlandırma stratejileri ile yukarıdaki olguları anıştırmaktadır. Bu şekilde

---

[563] Venizelos, ihtilal öncesindeki günlerde (1917-1920 Liberal Partili İaşe Bakanı) Leonidas Embirikos'un kendisini ziyaret ettiğini ve berberi ile arasında geçen bir konuşmayı anlattığını kaleme almıştır. Konuşma şu şekildedir: "(Berber) *Ona şöyle diyordu: 'Bay Embirike, biz burada basit insanlar olarak Kral'ın yanı sıra Venizelos'un da büyük bir sorumluluğu olduğunu söylüyoruz.' Sn. Embirikos, protesto eden, haykıran, yırtınan Venizelos'un ne sorumluluğu olduğunu sorunca berber: 'Ama Venizelos felakete gittiğimizi söylüyor. Madem felakete gidiyoruz; neden bunu engellemeyelim?' Embirikos: 'Engellemek için siz neden bir şey yapmıyorsunuz?' Berber: 'Nasıl yapabiliriz? Venizelos, yaşadığı sürece böyle bir şey yapamayız. Çünkü herkes, olayları daha iyi gören Venizelos sakin dururken hiçbir şey olmayacağını düşünüyor. Eğer Venizelos olmasaydı, o zaman biz halk olarak ülkeyi felaketten nasıl kurtaracağımıza bakardık.*" (Venizelos: 34)

[564] *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας [Pratik Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü]*, Τόμος 3, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2016, s. 86.

[565] Mahmut H. Şakiroğlu, "Haç", *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s. 522-524.

[566] Paul J. Achtemeier, *Harper Collins Bible Dictionary*, Harper Collins Publishers, San Francisco 1996, s. 1001.

okuyucularının dini duygularına seslenerek söyleminin etkisini artırmak istediği söylenebilir. Nitekim nasıl ki tanrı vasıflarını taşıyan peygamber dahi çektiği ızdırap karşısında insani zaaf göstermişse; Venizelos da krallık politikasının ülkeyi faciaya götüren eylemleri karşısında zaafa düşmüştür. Venizelos'u cezbeden zaaf şu şekilde açıklanabilir: Venizelos, anayasal çerçevede olumsuz sonucun engellenmesi için üzerine düşen görevi tamamlamıştır. Krallık politikası, kesinkes ülkenin felaketine neden olacak ve sonucunda cezalandırılacaktır. Bu nedenle Venizelos, bir şey yapmadan haklı çıkmayı bekleyebilir.

Nihayetinde Venizelos'un söyleminde kendisini cezbedici zaaftan kurtaran yine ülke bekası ve Venizelos'un görevine sadakatidir. Böylece kendisi gibi ülke geleceği için harekete geçenlerin liderliğini üstlenmeye ve başarılı olmalarını sağlamaya karar vermiştir. Bu sav açık bir şekilde *felaket* toposu ile desteklenmiştir. Bunların yanı sıra, Venizelos'un "ortalamayı aşan hizmetler vermek" gibi bir taraftan mütevazılığı, diğer taraftan halka hizmet etme olgusu üzerinden olumlu benliği öne çıkaran söylemsel stratejiye başvurduğu da görülmektedir. Keza halkın kendisini "kurtarıcı" olarak gördüğüne ve müdahale talep ettiğine dair bir söylem temsili yaratmış ve bunu "Embirikos'un berberi" üzerinden kişileştirilmiştir.

"*Sn. Venizelos, 22 Kasım'daki makalesinde vicdanındaki tereddütleri* ***melodramatik*** *bir şekilde tasvir etti… ve ekledi: 'Ancak en küçük bir tereddüt kaldıysa bile, Selanik'te ihtilalin patlak vermesi bunu dağıttı.' …ihtilalin kendi emriyle değil, bilgisi dışında yapıldığını söylemek istiyor. Şaka mı yapıyor? Bizzat önceki gün 21 Kasım'daki makalesinde, Sarrail'in Al. Zannas'a… onca zamandır sözü verilen ihtilali hızlandırmaları için yaptığı açık olan tehditlerinden bahsettikten sonra şöyle diyor: 'Bu bilgilerin baskısı altında, Aralık 1915'te teşkil edilen komite tarafından zaman yitirmeksizin eyleme geçilmesi kararlaştırıldı.' O halde Aralık 1915'te, yani Rupel'in işgalinden aylar önce, Alman-Bulgarların Makedonya'ya akın etmesinden çok daha önce ve hatta Kavala'dan ricat etmeden çok çok daha önce, Selanik İhtilali planlanıyordu! Bunlar Aralık 1915'te Sn. Venizelos'un bilgisi ve katılımı olmadan mı planlanıyordu? O zaman …Demidov'un şunları diyen telgrafını*[567] *nasıl açıklayacak:*

[567] Metaksas, söz konusu telgrafın tam künyesini vermiştir: "*Rusya'nın Atina Büyükelçisi Sn. Demidov'un 8/21 Şubat 1916 tarihinde hükümetine gönderdiği telgraf (Rus Diplomasi Kitabı, 1922 baskısı, no. 106).*" (Metaksas: 39)

'*Güvenilir kaynaktan edindiğim son derece gizli bilgiye göre Fransız hükümeti, Yunan ordusunda propaganda yapılması amacıyla iki milyon Franklık meblağı Sn. Venizelos'a tahsis etmiştir...*' *Diplomatik belgelere aşina olan okuyucularımız, bilgilere güvenilir kaynaktan ulaştıklarını söyleyen elçilerin ne demek istediklerini bilirler*." (Metaksas 39)

Alıntıdan hareketle Metaksas'ın ilk önce rakibinin uyandırmak istediği *pathosu* iğneleyici bir nitelendirme ile (koyu) zayıflatmak istediği ifade edilebilir. Ardından Venizelos'un kendi anlatısı ile çelişkiye düştüğü ve doğruları söylemediği sonucuna ulaştıracak tartışma stratejisine başvurmuştur. Buna göre rakibinin makalelerinden alıntı yapmıştır. Böylece Venizelos'un ihtilalin bilgisi dışında geliştiğini göstermek istediğini (Venizelos: 34) ancak ihtilal komitesinin kurulma tarihini verdiği için (Venizelos: 35) aslında tüm gelişmelerden haberdar olduğunu kanıtlamak istemiştir. Altı çizili retorik sorularla rakibinin inanırlığına yönelik geliştirdiği şüpheyi şiddetlendirmiştir. Keza ihtilalin, iç grubuna karşı ayaklanma için meşruiyet aracı olarak kullanılan olayların öncesinde şekillendiğini özellikle vurgulamıştır.

Metaksas, tartışma şemasında güçlü garanti olarak diplomatik belge sunmuştur. Belgenin Şubat 1916 tarihli olması nedeniyle ihtilale karar sürecinin rakibin anlattığı gibi gelişmediğini kanıtlamak istemiştir. Öte yandan içeriği bakımından Venizelos'u yabancıların finansmanı ile Yunan ordusunda Kral aleyhinde propaganda yapmakla suçlamıştır. Ayrıca telgrafın geçerli bir kanıt olduğuna dair kabul yaratmak için örtük bir şekilde Demidov'un bilgi kaynağının Venizelos olduğunu önermiştir. Bu şekilde doğruladığı bilgilerden yola çıkmış ve *anacoenosis* söz sanatı bağlamında nitelendirilebilecek sorular yöneltmiştir.[568] Bu yöntemle hem okuyucularda hem de rakip iç grupta, Venizelos hakkında olumsuz algı yaratmak istediğini söylemek mümkündür.

[568] "*Sn. Venizelos, 8 Şubat 1916 ve sonrasında iki milyon Frank ile Yunan ordusunda ne tür propaganda yaptı? Bunu bize hiçbir zaman söylemeyecek miydi? İster dost, ister düşman olsun, her zaman bu gibi şüphelerin üstünde olmalarını istediğimiz Yunan subayların üstüne böylesi korkunç bir suçlamanın atılmasını engellemek için bize açıklama yapmayacak mı? Dostu olan subaylar, iki milyon Frank'ın orduda nerede harcandığına dair kamuoyu huzurunda açıklama istemeyecekler mi? Hatta hesap sormayacaklar mı?*" (Metaksas 39)

"*Sn. Venizelos'un, Selanik İhtilali'nin liderliğini üstlenmeye karar vermeden önceki tereddütleri ve manevi savaşımı bunlardı! 22 Kasım'daki makalesinde bahsettiği tereddütlerini (!) Tanrı-insanın İstavroz'da çile çekerken yaşadığı tereddütlerle karşılaştırmaktan da imtina etmiyor! ...bize bir tek Selanik İhtilali yoluna baş koyduğunda ruhunun ölesiye bir kedere kapıldığını söylemediği kalmıştı! Tanrı-insanın tereddütlerini, şehadeti ve kutsal İstavroz'a gerilişi bitirmiştir. Sn. Venizelos'un tereddütlerini ise Embirikos'un berberi, Atinalıların çok iyi tanıdığı Suvlis bitirmiştir… Şaka yapmıyoruz. Suvlis'in Sn. Leon. Embirikos'u tıraş ederken aralarında geçen konuşmayı anlattığı 21 ve 22 Kasım'daki makalelerinde bizzat kendisi söylüyor. Bunlar istemeden de olsa, aynı Suvlis'in Kral'ı tıraş ederken Sn. Venizelos hakkında anlattığı nükteleri hatırlamamıza neden oldu. Çünkü Kral'ı da tıraş ediyordu! Sn. Venizelos, vicdanındaki tereddütlere ve savaşıma son verdiğini şu cümlelerle anlatıyor:* '*Berberin Sn. Embirikos ile olan konuşmasının, ister gerçek ister Sn. Embirikos tarafından uydurulmuş olsun, bende yarattığı sarsıcı izlenimi kimse tahmin edemez.*' *İlahi Suvlis! Yıllar sonra bize bu son nükteyi takdim ettin ya günahların affolsun!*" (Metaksas 39)

Görüldüğü üzere Metaksas, yukarıda kurduğu tartışma şemasıyla ile ulaştığı vargıları, duygulara seslenerek desteklemek istemiştir. İlk önce rakibinin dini unsurlar üzerinden geliştirmek istediği iknayı aynı yöntemle yıkmaktadır. Nitekim ayaklanma tereddütlerini "Tanrı-insan" ile mukayese ettiği için Venizelos'u *ahlaki değerlendirme*ye tabi tutmakta ve bu şekilde inanca saygı duymayan bir sosyal aktör inşa etmektedir. Ardından rakibini alaya alarak itibarını zedelemektedir. Nitekim rakip söylemde halk desteğini simgeleyen berbere nüktedan bir vasıf yüklemiş ve güvenilirliği sorgulanır bir tanık haline getirmiştir. Bir başka deyişle Venizelos'un *yanlış otoriteye* başvurduğu sonucuna ulaşmıştır.

Selanik Geçici Hükümeti için siyasi destek

Venizelos, Ulusal Savunma İhtilali'ni desteklemeye karar verme aşamasındaki ruh halini tasvir ettikten ve kararını yüklemleme ve tartışma araçlarıyla doğruladıktan sonra girişimine sağlanan siyasi destekten söz etmiştir. Buna göre iki yıldır görüşmediği Amiral Kunduriotis ile buluşmuş; kendisine düşüncelerini, Selanik

İhtilali'nin desteklenmesi ve etraflıca örgütlenmesi gerektiğine dair vardığı kararı açıklamıştır:

"*Kral tarafından atanarak Skuludis ve Zaimis hükümetlerinde uzun süre Donanma Bakanlığı yapan Amiral, ülke siyasetinin sorumlu hükümetin değil Genelkurmay elinde olduğunu anlamıştı. Benimle hemfikir oldu ve hatta üstüne şunları söyledi: 'Krallık politikasını sonuna kadar ses çıkarmadan kabul etmek, Yunan halkı ve bizim için yüz karasıdır.' ...Kendilerine girişeceğimiz mücadelenin anayasanın dışına çıkacağına ve dolayısıyla arkadaşlarımın parti liderleri olarak bana karşı her türlü yükümlülüklerinden serbest olduklarını açıklamama rağmen, General Danglis ve tüm eski siyasi meslektaşlarım da benimle hemfikir oldular. Arkadaşlarıma, ihtilalimizin 1904-1908 Makedonya Mücadelesi ile benzerlik gösterdiğini, çünkü o zaman olduğu gibi şimdi de resmi devletin tarafsız kalabileceğini açıklıyordum. Kral Konstantinos'u Selanik İhtilali'ni sempati ile takip etmekten… ya da milli birlikteliği sağlayarak liderliğini üstlenmekten hiçbir şeyin alıkoymadığını da.*" (Venizelos: 36)

Tarihsel bağlamda söz edildiği üzere Pavlos Kunduriotis, Ege Adaları'nın zapt edilmesindeki rolü nedeniyle Yunan halkı tarafından milli kahraman kabul edilen bir isimdir. Üstelik Venizelos'un belirttiği üzere "krallık politikasında" Donanma Bakanlığı görevlerini üstlenmiştir. Venizelos, bu şekilde hem saygı duyulan hem de uzun süre hizmet ettiği Kral'ın politikasına karşı çıkan bir sosyal aktör ile ihtilali haklı çıkarmaktadır. Söylemini ise Kunduriotis'e atfettiği (*sermocinatio*) dramatik bir sesleniş ile şiddetlendirmektedir. Venizelos'un iç grubundaki fikir birlikteliğinin de altını çizdiği söylenebilir. Ek olarak "doğru yola" davet edilen Kral'ın aslında "milli birlikteliği" bozan bir sosyal aktör şeklinde sunulduğu söylenebilir.

Selanik İhtilali ile benzerlik kurulan Makedonya Mücadelesi, verilen tarihlerden de anlaşılacağı üzere 1904-1908 yılları arasında meydana gelmiştir. Osmanlı Devleti yönetimindeki Makedonya bölgesinde hak iddia eden Rum ve Bulgar unsurların silahlanarak gerek kendi aralarında gerek Osmanlı Devleti'ne karşı giriştiği çatışmalardır. Sözü edilen dönemde Yunanistan, resmi olarak bir girişim de bulunmasa

da pek çok kesimden Yunan, anılan faaliyetlerde yer almışlardır.[569] Bu nedenle benzerlik, Yunanistan'ın tarafsız kalması ve Yunanların kendi iradeleriyle duruma müdahale etmeleri bağlamında kurulmakta ve Selanik İhtilali makul kılınmaktadır.

"*Sn. Venizelos, arkadaşlarına yaptığı açıklamada bunları söylüyor. Her hâlükârda içlerinden birçoğu, gerçek amacını bilseler yer almayacakları bu eylemin içine belki de bu nedenlerle çekildiler… Arkadaşlarına, Selanik İhtilali'nin 1904-1908 Makedonya Mücadelesi ile benzer olduğuna dair nasıl böylesi açıklamalar yaptı? Son makalelerinde, Sn. Venizelos'un iradesinden başka iradeye sahip olmayacak kadar parlamenter olmadığı için Kral'a karşı ayaklanmaya niyetlendiğini söylediği halde, Selanik İhtilali'ni nasıl böylesi temiz ve masum bir şekilde sunabildi?*" (Metaksas: 37)

Metaksas, yeniden Venizelos ile iç grubu arasında bir ayrım çizmek ve Venizelos'u siyasi çıkarı için taraftarlarını kandıran bir sosyal aktör olarak göstermek istemektedir. Aynı biçimde rakibinin Makedonya Mücadelesi benzetmesini de araçsallaştırmıştır. Makedonya Mücadelesi'ne "temiz" ve "masum", dolayısıyla Selanik İhtilali'ne tersinleme yoluyla "kirli" ve "suçlu" nitelikler yüklemlemiştir. Ayrıca başlıkta incelenen makalelerinin hiçbirinde ayaklanmaya katılan "milli kahraman" Kunduriotis'ten söz etmemektedir. Böylece söyleminde inşa ettiği olumlu benliği kötü yönde etkileyebilecek bir adımdan kaçınmak istediği söylenebilir.

Selanik Geçici Hükümeti'nin kuruluşu

Venizelos, Atina'dan ayrılışına kısaca değinmiştir. Buna göre 13 Eylül'ü 14 Eylül'e bağlayan gece, Amiral Kunduriotis ile birlikte Embirikos'un ihtilalin kullanımına tahsis ettiği "Esperia" gemisine binerek Hanya'ya yola çıkmıştır. "Atromitos" gemisi ise Spetses Adası'nda toplanan diğer önde gelen liberalleri almıştır. Danglis, birkaç gün sonra Hanya'ya ulaşmıştır:

"*Hanya'da, kalabalık silahlı halk topluluğu, Amiral Kunduriotis ve benden müteşekkil geçici hükümetin kurulduğunu ilan etti. Bizi, üçüncü üyeyi atamaya ve tüm mücadeleyi örgütlemeye yetkili kıldı. Kalabalık,* ***Kral'ı yuhalıyor ve cumhuriyeti öven nidalar atıyordu****. Ancak sözlerim, göstericilerde soğuk duş etkisi yarattı: 'Son ana*

[569] Detaylı bilgi için bkz. İoannis Koliopulos - İoannis Mazarakis, "Ο Μακεδονικός Αγώνας" [Makedonya Mücadelesi], *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΔ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, s. 215-254.

kadar da olsa sarayın kötü danışmanlarından kurtularak ve milli kuvvetlerin liderliğine gelerek, kararlı bir şekilde milli menfaatlerin işaret ettiği yola girmesini dilerim. Böylelikle ülkenin birliği sağlanır ve millet, etrafını saran tehlikelerle omuz omuza mücadele ederse, kimse, Pavlos Kunduriotis ve benim kadar mutlu olamaz." (Venizelos: 36)

Alıntıdan yola çıkarak şunlar söylenebilir. Venizelos, Hanya'da kendilerini karşılayan "kalabalık halk topluluğu"nun garantisine (*otorite* toposu) dayanarak geçici hükümete meşruiyet kazandırmıştır. "İlan etmek" ve "yetkili kılmak" eylemlerini söz konusu topluluğa tayin etmiş ve bu şekilde meşruiyetin kaynağına yaptığı vurguyu pekiştirmiştir. Bununla birlikte Girit Adası'nın Hanya şehrinde ihtilalin siyasi liderlerini karşılayan halkın tüm Yunanistan'ı temsil etmesi tartışma götürür bir konudur. Dolayısıyla meşruiyetin göreceli olduğu savunulabilir.

Venizelos'un topluluğa atfettiği "silahlı" niteliği göze çarpmaktadır. Nitekim buradan Venizelos'un, milli kıldığı amaç ve eylemlere karşı durulduğu vakitte çatışma yaşanacağını (*ad baculum*) ima ettiği değerlendirmesi geliştirilebilir. Bir diğer konu, Kunduritos'in öne çıkarılmasıdır. Önceki kısımda bahsedildiği gibi süreç, milli kahraman vasıtasıyla hem olumlu hem de makul gösterilmektedir. Keza Venizelos'un "kalabalık halk topluluğuna", "Kral'ı yuhalamak" ve "cumhuriyeti övmek" gibi eylemler tayin ettiği de ortadadır. Venizelos, bu şekilde halkın "krallık rejimine" duyduğu öfkeye dikkatleri çekmiştir. Ardından topluluğun beklentisi için olumsuz, ancak şahsi söylemsel temsili için olumlu nitelik taşıyan "soğuk duş etkisi yaratmak" eylemini işlevselleştirmiştir. Böylece hem Kral'ı "doğru yola" davet ederek uzlaşı isteyen, hem de *milli gereklilikleri* (topos) gözeten Venizelos aktörü olumlanmıştır.

"*…sözlerinin göstericilerde soğuk duş etkisi yarattığını söylüyor. Ancak* ***Yunanistan'da ve yurtdışında yaşayan herkes****, Venizelist mitinglerin nasıl organize edildiğini ve tekniğini çok iyi bilir. Herkes, nümayiş halindeki Venizelist kalabalığın Venizelos'u hoşnut eden sözler haykırdığını, tamamen onun hedeflerine göre davrandıklarını ve kalabalığın, Venizelos'un hedeflerinin iç yüzünü bilenler tarafından hazırlandığını bilmektedir. Bu sözde soğuk duş etkisi de tüm mizansenin bir parçasını teşkil etmektedir. Bunları Yunanistan'da kim bilmiyor ki? Dahası Kral'ın «kötü danışmanları», Genelkurmaydan uzaklaştırılmıştı. Başına getirilen generalin*

İtilaf Devletleri'ne karşı duyduğu iyi hislerden kimse şüphe etmiyordu..." (Metaksas: 38)

Metaksas'ın makalesinden alınan kesit bağlamında, rakibin dikkat çektiği halk kaynaklı meşruiyetin ve uzlaşı isteğinin sorgulandığı anlaşılmaktadır. Metaksas, tüm süreci "mizansen" olarak adlandırmakta, böylece gerçeklikle ilgisi olmayan kurmaca bir olay algısı yaratmaktadır. Bu görüşü, benzer süreçlerin salt Venizelos lehine geliştiğine açık bir şekilde değinerek desteklemektedir. Aynı biçimde süreçte yer alan herkese, katılımcılara ve düzenleyicilere "Venizelist" adını vermekte ve hepsini rakibin olumsuz temsiline ortak etmektedir. Tüm argümanını, ülke coğrafyasını aşan (koyu) güçlü bir ortak tutuma (*ad populum*) başvurarak doğrulatmaktadır. Burada Metaksas'ın söylemini şiddetlendirmek için kullandığı dilsel araçların, kendisini safsataya sevk ettiği söylenebilir. Nitekim söz edilen genişlikte ve muğlak bir kitlenin aynı görüşte olduğu ve tümünün fikrinin tek bir ağızdan yansıtılabileceği iddiası, mantıksal geçerlilik taşımamaktadır.

Metaksas, Dusmanis ile birlikte Haziran 1916'da Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görevlerinden uzaklaştırıldığı bilgisini anıştırarak rakibin "kötü danışman" yüklemlemesini sahiplenmiştir. Ayrıca selefleri olan generalin Müttefiklerce onay gördüğü zeminini paylaşmıştır. Böylece rakip tarafından iletilen, ayaklanmaya giden süreçte Kral'ın olumsuz eylemlerinin arkasında danışmanlar olduğu yönündeki suçlamayı geçersiz kılmak istemiştir. Bununla birlikte Genelkurmaydan uzaklaştırılmalarının, danışmanlık etmelerine engel teşkil etmediği hatırda tutulmalıdır.

Venizelos'un Uzlaşı Çağrısı

"*...milli birliğin tekrar sağlanmasını kolaylaştırmak için son ana kadar elimden ne geliyorsa yaptığıma kimse karşı çıkmayacaktır. Geçici hükümetin kararnameleri, «Yunanistan Krallığı» başlığı ve krallık armasıyla yayınlanıyordu. Geçici hükümetin kurulmasından birkaç gün sonra, temsilcimiz olarak Atina'da kalan Diamandidis, Kral'ın koalisyon hükümeti kurarak tarafsızlıktan çıkmaya niyetli olduğunu ve ihtilalin patlak vermesinin ardından böyle bir hükümette ister bizzat, ister arkadaşlarım aracılığıyla yer almayı kabul edip etmeyeceğimi öğrenmek istediğini bildiren bir telgraf çekti. 'Eğer Kral'ın niyeti gerçekleşirse, tüm kuvvetlerimle sarayı*

destekleyeceğim ve eğer Kral'ın işini kolaylaştıracaksa ne ben, ne de arkadaşlarım, yeni hükümette yer almadan dahi bunu yapmaya hazır olduğum' cevabını verdim." (Venizelos: 36)

Buradan hareketle Venizelos'un "milli birlik için uzlaşı" söylemini daha açık bir şekilde sürdürdüğü ifade edilebilir. Nitekim Venizelos, söz konusu niyetinin tartışma götürmez olduğunu, Kral'ın, "doğru yola" yönelik adımlarının ziyadesiyle olumlu karşılanacağını ve bu doğrultuda iktidarı paylaşmanın önem taşımadığını vurgulamaktadır. Böylece tek amacın, *milli gereklilik* olduğunun altı çizilmekte ve ihtilalin eylemleri gerekçelendirilmektedir. "Tüm kuvvetlerim" ifadesinin ise ihtilalin önem arz eden siyasi - askeri gücü olduğu ve idare mekanizmasının başında "milli birliğin esaslarını belirleyen" Venizelos'un bulunduğu mesajını iletmek için araç haline geldiği değerlendirilmesi yapılabilir. Ek olarak Venizelos, Geçici hükümetin krallık ibaresini ve armasını kullandığına dair verdiği ara bilgi ile ülkenin yönetim şekline değil, Kral'ın şahsi politikasına karşı bir tavır aldığını kanıtlamak istemektedir.[570] Tarihsel bağlamda yer alan bilgiler aracılığıyla Venizelos'un bu görüşünde tutarlı olduğunu söylemek mümkündür.

"*Sn. Venizelos'un Selanik İhtilali'ne dair… söyledikleri arasında* ***ne çelişkiler var!*** *…23 Kasım'daki makalesinde, Selanik Geçici Hükümeti'nin kuruluşundan, daha doğrusu devletin kendisi tarafından bölünmesinden sonra, …'eğer Kral'ın niyeti (tarafsızlıktan çıkma) gerçekleşirse, tüm kuvvetleriyle sarayı destekleyeceğini…' yazıyor. Ve ancak! Böyle niyetleri olduğunu açıklarken, gerçekte hem Selanik'e doğru yola çıkarken hem de sonrasında, Atina'daki ve yurtdışındaki adamları ile Müttefikleri Kral'a karşı kışkırtıyordu.*[571] *…Sn. Venizelos ve adamları tarafından iftiraya uğrayan merhum Kaloyeropulos'un hükümeti, boş yere Yunanistan'ın savaşa girmesini teklif ederken ve Kral, tarafsızlıktan çıkmaya hazır*

[570] Selanik Geçici Hükümeti Gazetesi'nin bir örneği için bkz. EK-8.

[571] Metaksas, söz konusu iddiasını örneklendirmiştir. Buna göre, "The London Times" gazetesi, 9/22 Eylül 1916 tarihinde ismi açıklanmayan Venizelist bir kaynağa dayanarak yaptığı haberde, Zaimis ve Kaloyeropulos hükümetlerindeki bakanları "Kral kuklaları" ve "düzenbazlar" gibi isimlerle anmıştır. "L'Écho de Paris" gazetesi, 11/24 Eylül 1916 tarihinde şunları yazmıştır: "*Atina'nın en vatansever gazetelerinden biri olan 'Patris', dün Müttefiklerin aldatılması için sahnelenen bir komediyi protesto ediyordu. 'Patris'in içi rahat olsun; Müttefikler, oyuna getirilmeye niyetli değiller.*" (Metaksas: 38)

olduğunu bildirirken[572]*, Sn. Venizelos, Yunanistan'ı bölmek için Selanik'e doğru yola çıkıyordu... Ve kendi söylediği üzere soğuk duş etkisi yaratırken ve «The London Times» aracılığıyla*[573] *devrimci olmadığını, ihtilalinin hiçbir şekilde Kral'a veya hanedanlığa yönelik olmadığını duyuruyordu. Fakat aynı zamanda, Girit'ten Atina'daki Guillemin'e şu telgrafı çekiyordu: "…Girit'e vardığımda, ihtilalimin Konstantinos'a karşı olmadığını açıklamak zorunda kaldıysam da bunu sadece ve sadece Müttefik Güçleri zor durumda bırakmamak için yaptım. Her halükarda Kral'ın kendisini tamamen ve değişmez şekilde Almanya'ya teslim ettiğine eminim."*[574] (Metaksas: 38)

Metaksas'ın bir önceki alıntıda ihtilalin halk desteği boyutunu sorguladığından söz edilmiştir. Burada ise, tüm anlatısında defaatle dile getirdiği gibi diplomatik belgeleri, resmi açıklama ve mektupları, keza gazete haberlerinden kesitleri kanıt olarak sunarak önermelerini gerekçelendirmektedir.

Buna göre: **1.** Venizelos, Kral'ın tarafsızlıktan çıktığı durumda destek vereceğini açıklamış; ancak Müttefiklerin Kral'a karşı tavırlarını olumsuz etkilemiştir. **2.** Kral ve Kaloyeropulos hükümeti tarafsızlıktan çıkmak için adım atmışlar; ancak Venizelos, amacını uygulamaya başlamıştır. **3.** Venizelos, Hanya'daki topluluğa ve yabancı basına, ihtilalin krallığa yönelik olmadığını açıklamış; ancak Fransız Elçi Guillemin ile aksi yönde düşünceler paylaşmıştır.

---

[572] Metaksas, savını resmi açıklamalar ile desteklemiştir: 1- Kral Konstantinos, 3/16 Eylül 1916 tarihinde Londra'daki kardeşi Andreas'a Yunanistan'ın menfaatlerine yararlı şartlar altında İtilaf Devletleri yanında savaşa girmeye hazır olduğunu yazmıştır. 2- Kaloyeropulos, 6/19 ve 15/28 Eylül 1916 tarihlerinde İtilaf Devletleri'nin askeri ve mali yardım sunması halinde Bulgaristan'a savaş açmaya hazır olduğunu Paris ve Londra'ya iletmiştir. Ancak İzvolski, hükümetine 5/18 Eylül 1916 tarihinde şu telgrafı çekmiştir: "*Briand, yeni hükümetin Theotokis taraftarları ve Antivenizelistler, dolayısıyla İtilaf Devletleri'nin açık düşmanları tarafından kurulduğu bilgisini verdi*." Metaksas, dış grubunun suçlamalarını *tersinleme* ile reddederek söylemini şiddetlendirmektedir: "*Tepeden tırnağa eski Fransız hayranı merhum Kaloyeropulos, Müttefik düşmanıymış! Dışişleri Bakanı, Karapanos Alman hayranıymış! Briand'ın Atina'dan edindiği bilgiler bunlardı!*" (Metaksas: 38)

[573] Metaksas, Venizelos'un anılan gazetedeki (Miladi 27 Eylül 1916 tarihli) yazısını paylaşmıştır: "*Bir Müttefik elçisi aracılığıyla, ülkeyi kurtarmak için kaybedecek vakti olmadığı konusunda Kral'ı uyardım. Ülkeye karşı görevini yerine getirmesini kolaylaştırmak için tüm başbakanlık iddialarımdan vazgeçmeyi teklif ettim… Bu büyük kararı almadan önce tereddüt ettim. Bugün Yunanistan'daki iktidar sahiplerinin savaşa katılmaya dair yaptıkları tekliflerin samimi olmadığına kati suretle emin olduğum için bu kararı aldım. Ben devrimci değilim, ihtilalim Kral'a ya da hanedanlığa yönelik değildir.*" (Metaksas: 38)

[574] Metaksas, söz konusu belgenin geçerliliğini doğrulamak için telgrafın sırasıyla Fransa Dışişleri Bakanlığı'na, oradan İzvolski aracılığıyla Petersburg'a gönderildiğini ve sonuç olarak Rus Beyaz Kitabı'nın 1922 baskısında yer bulduğunu kaleme almıştır (Metaksas: 38).

Metaksas'ın ulaştığı vargılar şu şekildedir: **1.** Venizelos'un açıklamaları ve yazdıkları ile eylemleri çelişki içerisindedir. Bu sonucu, Venizelos'un ihtilali meşru kılan savlarını geçersiz kılmak ve milli birlik üzerinden geliştirdiği olumlu temsilleri zedelemek için kullandığı söylenebilir. **2.** Venizelos'un Müttefikleri etkilemesi, Yunanistan'ın tarafsızlıktan çıkmasına engel olmuştur.[575] Metaksas'ın buradan hareketle, rakibinin söylemindeki ana unsurlardan "kaçınılmaz savaşa girme" hedefini bizzat kendisinin engellediğine dair bakış açısı oluşturmak istediği ileri sürülebilir.

Bir parantez açıp, alıntıda karşılaşılan diğer söylemsel stratejilere değinilecek olursa, Metaksas'ın "bölmek" eylemini anlatısında tekrarladığı ve bu şekilde iletmek istediği mesajı alıcının zihninde canlı tutmayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Venizelos'tan yaptığı alıntıya parantez içinde (tarafsızlıktan çıkma) yorumu ekleyerek Kral'ın niyetini de tayin etmektedir. Venizelos'un anlatısında çelişki olduğunu mübalağalı bir şekilde ifade ederek (koyu) şiddetlendirme stratejisi uygulamaktadır. Keza, Venizelos'un "iftira atmak", "kışkırtmak" gibi olumsuz eylemlerini, ülke çapını aşan etki alanına sahip "adamları" vasıtasıyla gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır.

Son olarak, Metaksas'ın ihtilale girişilmesindeki asıl amaca ilişkin tezlerini ispatlayacak en etkili kanıt olarak Venizelos'un Guillemin'e gönderdiği telgrafı sunduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, *anaphora* ve *hypophora* sanatlarına yer verdiği yüklü sorularıyla şiddetlendirme stratejisine başvurmuş ve tartışmadaki üstünlüğüne dair bir ikna yaratmak istemiştir:

"*Soruyoruz: Sn. Venizelos, ihtilalin amaçları hakkındaki gerçeği ne zaman söylemektedir? The London Times'a mı? Yoksa Guillemin'e mi? İhtilalin 1904-1908 Makedonya Mücadelesi ile benzer olduğunu açıkladığı arkadaşlarına mı? Yoksa*

[575] Metaksas'a göre Kral ve hükümetlerinin "teklifleri" nettir. Müttefikler ise Atina'daki elçilerinin birbiriyle çelişkili istihbaratı ve Venizelos'un güven duyulmaması konusundaki "yakarışları" nedeniyle ne cevap verecekleri konusunda fikir birliği sağlayamamışlardır. Metaksas, sözü edilen çıkarımı için şu kanıtı sunmuştur: Nikolaos Politis, 24 Eylül / 7 Ekim 1916 tarihinde Paris Elçisi Romanos'a çektiği telgrafta İtilaf Devletleri'nin Yunanistan'a karşı izledikleri diplomasiyi "kaotik" olarak adlandırmıştır. Nitekim telgrafa göre, İtilaf Devletleri'ne yakınlaşmaya engel teşkil eden isimlerin iktidardan uzaklaştırılması dahi teklif edilmiş; ancak cevap beklenmesi istenmiştir. Metaksas, dış grubunun tutarsız tavrını şu şekilde aksettirmiştir: "*Bunlara tanıklık eden herhangi bir «Alman hayranı» ya da «Kral'ın kötü danışmanı» değil, bizzat Nikolaos Politis'tir! İtilaf Devletleri, Yunanistan'dan ne istiyorlardı? Kendileri dahi ne istediklerini bilmiyorlardı!*" (Metaksas: 38) Burada bir hususun not edilmesi yerinde olacaktır. Metaksas'ın Nikolaos Politis'e bu denli dikkat çekmesinin nedeni, Venizelos'un yakın çalışma arkadaşlarından biri, dahası Selanik Geçici Hükümeti'nde Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenen kişi olmasıdır.

Guillemin'e mi? Kral ve saray karşıtı nidalar atan Hanya'daki göstericilerinde soğuk duş etkisi yarattığını anlattığı bugünkü okuyucularına mı? Yoksa Guillemin'e mi? Cevap vermeyeceğine emin olduğumuz için biz cevaplıyoruz. Guillemin'e!" (Metaksas :38)

İki tarafın gözünden Selanik İhtilali'nin sonuçları

Venizelos, anlatısının sonuna yaklaşırken ekibiyle çıktıkları yolculukta Sisam, Sakız, Midilli, Limnos ve İkaria'nın coşku ile ihtilale katıldığına, Ulusal Savunma Komitesi'nin geçici hükümetin emri altına girdiğine, yeni yönetimi örgütleyerek 26 Eylül'de Selanik'e vardıklarına ve Müttefik işgali altında bulunan bölgelerin idaresini devraldıklarına değinmektedir. Selanik İhtilali'ni ele alarak sürecin tarihini yazmayı değil, buradan kaynaklanan ayrışmanın sorumlusunun kendisi olduğuna dair suçlamaya cevap verdiğinin altını çizmektedir. Böylece ihtilali "*tetikleyen, dahası mecbur kılan sebepleri, büyüklere hatırlatmak ve yeni nesillerce de bilinir hale getirmek*" istediğini vurgulamaktadır (Venizelos: 36). Bu bakımdan, Venizelos'un süreci ele alan söylemlerinin açıkça kamuoyu oluşturma amacını taşıdığını söylemek mümkündür.

Venizelos, "Ulusal Ayrışma" eksenindeki anlatısını, rakip söylemin niteliğini değersiz kılmayı amaçlayan bir vargı ile sonlandırmıştır. Ancak öncesinde bu vargısına ulaşmasını sağlayacak önermeleri, krallık politikasının olumsuz ve Selanik İhtilali'nin olumlu sonuçlarının özeti bağlamında "4" madde halinde sunmuştur. Söz konusu maddeler ve Metaksas'ın bunlar üzerinden geliştirdiği savunma, sırasıyla aşağıdaki şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır:

"*1. Krallık politikasının Selanik İhtilali'ne kadar neden olduğu sonuçlar, kısaca Doğu Makedonya'nın kaybedilmesi, Kuzey Epir'in kaybedilmesi, Kıbrıs teklifinin reddedilmesi ve böylece Sisam, İkaria, Sakız, Midilli, Limnos adaları için kaçınılmaz, Batı Makedonya için büyük ve korkunç tehlikeler yaratması.*

2. Selanik İhtilali'nin, ***Alman uşağı*** *siyasetin Atina'da yaydığı "Yunanistan'ın birlik halinde dahi Sarrail'in ordusuna kayda değer bir kuvvet sunamayacağına" dair korkuların, sıradan insanları etkileyerek Alman menfaatlerine hizmet etmek için kullanılan* ***öcü hikâyeleri*** *olduğunu kanıtlaması. Oysa gerçekte*

Yunanistan, Kral'ın şahsi politikası dayatıldığı için ikiye ayrılmış olsa dahi, Selanik'teki Müttefik ordusuna ciddi bir destek vermeyi başarmıştır. Bu sayede taaruza geçilmiş ve Balkan Cephesi yarılmıştır. Sonuç olarak Alman Genelkurmay Başkanlığı, savaşın Merkezi İmparatorluklar için kaybedildiğini kabul etmiştir.

3. Selanik İhtilali sayesinde, makasın daraldığını gören Bulgarların aleyhimize olacak şekilde İtilaf Devletleri safına geçmesini engelleyerek Merkez ve Batı Makedonya'daki her türlü tehlikeyi savuşturduğumuz. Öte yandan Doğu Makedonya ve Kuzey Epir'i yeniden kazandığımız, adalarda kesinkes egemenlik hakkı tanınmasını, Trakya'nın Çatalca'ya kadar bize verilmesini, İzmir ve çevresinin, Oniki Ada'nın bize bırakılmasını, Kıbrıs'ın talihinin yeniden tayin edilmesini başardığımız.

*4. **Devrik Kral**'ın yeniden tahta getirilmesi ve ardından… başarıya ulaşması için gerekli tüm önkoşullar yitirildiği halde Küçük Asya Harekâtı'nın devam ettirilmesindeki ısrar, bu sonuçları darmadağın etmiştir. Bu durum üzerine bütünlüğümüze karşı her türlü tehlikeyi savuşturduğumuz, Doğu Makedonya'yı yeniden kazandığımız, Batı Trakya'yı ilhak ettiğimiz, Sisam, İkaria, Sakız, Midilli ve Limnos adalarında egemenlik hakkını elde ettiğimiz.*" (Venizelos: 36)

Venizelos'un önermelerinde girişin (1-2) Ulusal Ayrışma, gelişmenin (3) Sevr Antlaşması ve sonucun (4) Lozan Antlaşması olduğu görülmektedir. **1**. madde, ihtilali tetikleyen gelişmeler bağlamında Venizelos söyleminin özeti mahiyetini taşımaktadır. **2**. maddede, Venizelos bir taraftan "Alman uşağı" gibi sert bir adlandırma ile yabancı menfaatleri için olumsuz eylemlerde bulunan, üstelik kendi ordusunu kötüleyen bir dış grup imajı yaratmıştır. Diğer taraftan Antivenizelist sav, *eğretileme* ile çocukların uslu durmaları için uydurulan "öcü hikâyelerine" benzetmiş ve geçerliliğini tartışmıştır. Rakip savı nihai olarak çürütmek için Ulusal Savunma Ordusu'nun I. Dünya Savaşı'nı bitirmede oynadığı etkin rolü örnek göstermiştir. Venizelos'un ordunun Haziran 1916'daki niteliğini tartışmak yerine, 1918 yılı yaz aylarında karma Müttefik ordusuyla sağlanan sonucu ileri sürerek *ad consequentiam* argüman[576] geliştirdiği söylenebilir.

[576] *Neden yerine sonuç gösterme* olarak adlandırılabilecek *argumentum ad consequentiam*, anlaşılacağı üzere bir görüşün doğruluğunu ya da yanlışlığını nedensellik bağlamında bütün olarak tartışmak yerine, olumlu veya olumsuz sonuçların öne çıkarılması yoluyla kurulan bir tartışma şeklidir. Walton, söz konusu tartışma şemasının genel anlamda safsataya dayandığını kabul etmekle birlikte, kimi koşullarda

Venizelos'un **3**. maddesinin "savaşa girilmesini kaçınılmaz addeden Liberal Parti politikası" bağlamındaki makro-söylemi haklı çıkarmak için kullanıldığı söylenebilir. Buna göre ilk olarak ihtilalin temel hedefi olan Bulgaristan tehdidi bertaraf edilmiştir. Akabinde Venizelos ve partililerinin sağladığı, çoğunluğu[577] 1920 Sevr Antlaşması'nın uygulanmasına bağımlı olan, *sınır* genişlemesi öne çıkarılmıştır. **4**. maddede ise Antivenizelist politika, bu kazanımların hayata geçirilmesini boşa çıkarmakla suçlanmıştır. Söz konusu olumsuz gelişmenin asıl nedeni olarak Konstantinos'un geri getirilişi sunulmuştur. Ulusal Ayrışma'daki olumsuz eylemlerinin neticesine dikkat çekmek için Konstantinos'un "devrik kral" şeklinde nitelendirildiği görülmüştür. Nihayetinde krallık politikasının *felaketinden* doğan zor süreci en iyi şekilde yöneten Venizelos ve izlediği politika için inşa edilen olumlu temsil pekiştirilmiştir.

Genel kapsamlı bir bakışla, maddelerdeki söylemin *sınırlar* ve *felaket* toposları üzerinden kurgulandığı ve tüm olumlu eylemlerin kaynağının Selanik İhtilali'ne atfedildiği ileri sürülebilir. Bunlardan bağımsız olarak Türkiye'de cumhuriyetin "kuruluş senedi" olarak görülen Lozan Antlaşması'nın, Yunanistan'daki bir kesim tarafından olumlu sonuç kabul edildiğine dair bilgi sunması bakımından yukarıdaki metin kesitinin önem taşıdığı söylenebilir.

"*Sn. Venizelos, 23 Kasım'daki makalesinde Selanik İhtilali sayesinde Yunanistan'ın elde ettiği küçük ve büyük ayrıcalıklara değiniyor… Şimdi, çoğu kâğıt üstünde olan bu ayrıcalıkları bir kenara bırakalım… Eğer Venizelos entrikayla İngiliz-Fransızları Selanik'e getirmeseydi, ne Yunan bütünlüğünün tehlikeye düşeceğini, ne Makedonya'nın geri alınmasının gerekeceğini, ne de Kuzey Epir'in kaybedileceğini de bir kenara bırakalım ve Sn. Venizelos'un sorusunu yanıtlayalım: Eğer Selanik İhtilali yapılmasaydı, Yunanistan'da ne olurdu? Basitçe şu olurdu: Zaimis ya da Kaloyeropulos hükümeti, müzakereleri tamamlar; Yunanistan, kralının önderliğinde,*

makul da olabileceği görüşündedir. Bu doğrultuda çalışmada "argüman" şeklinde kapsayıcı bir ifade tercih edilmiştir. Douglas Walton, "Historical Origins of Argumentum ad Consequentiam", *Argumentation*, 13, Netherlands 1999, s. 251-254.

[577] Yunanistan'ın Kuzey Epir bölgesindeki hak iddiaları, İtalya tarafından 1919 Venizelos-Tittoni Antlaşması ile tanınmıştır. Bkz. Rukunas, *Εξωτερική Πολιτική 1914-1923*, s. 317-318.

ulusun tüm kuvvetleri birlik halinde, kazanımları kâğıt parçası değil, garanti olacak şekilde İtilaf Devletleri'nin ***müttefiki*** *olarak savaşa girerdi.*

*Eğer Sn. Venizelos, Selanik İhtilali'nden sonra tarafsızlıktan çıkmanızı kim engelledi diye soracak olursa, ona şu cevabı vereceğiz: '****Siz****, entrikalarınızla Zaimis hükümetini bitiren, Kaloyeropulos hükümetini bitiren, tarafsızlıktan çıkmayı öneren Kral'ı Müttefiklerin düşmanı ilan eden* ***siz****. Roquefeuil'in yalanlarıyla kendiniz dışında tüm Yunanistan siyasetini Alman hayranı gösteren ve bu yöntemle Kral'ın, Zaimis'in, Kaloyeropulos'un, Karapanos'un müzakerelerdeki her türlü ilerleyişini engelleyen* ***siz****…*" (Metaksas: 39)

Burada, Metaksas tarafından Venizelos'un 1, 3 ve 4 numaralı maddelerine birlikte cevap verildiği anlaşılmaktadır. Metaksas'ın genel manada, rakibi tarafından ilerleyen yıllara taşınan tartışmayı kendi sınırlarına çekmek istediği söylenebilir. İlk önce Venizelos'un olumlu sonuçlar şeklinde sunmak istediği kazanımları, "küçük ve büyük ayrıcalıklar" nitelendirmesiyle muğlaklaştırmıştır. Bunu, "bir kenara bırakalım" yüklem öbeğini ikileyerek bağladığı iki tümce izlemiştir. Tümcelere *paralipsis* aracılığıyla sözü edilmek istenmiyormuş gibi gösterilen yüklemlemelerin de yerleştirildiği not edilmelidir. İlk tümceye bakılacak olursa Metaksas, muğlaklaştırdığı kazanımlara, "çoğu kâğıt üstünde" niteliğini yükleyerek taşıdıkları değeri tamamen önemsiz göstermek istemiştir. İkinci tümcede ise rakibin iç grubuna yönelttiği suçlamaları tersine çevirmek adına, kendi söylemindeki asıl suçlamayı, daha açık olunursa Venizelos'un yabancı birlikleri Selanik'e davet etmesini öne sürmüştür.

Böylece, Selanik İhtilali'nin vuku bulmadığı bir gerçeklik üzerinden varsayımda bulunmuştur. Buna göre Yunanistan, Antivenizelistlerin müzakereleri tamamlamasının ardından Kral'ın önderliğini üstlendiği ordusuyla, "kâğıt parçalarının" aksine "garanti" kazanımlar elde edecektir. Ancak İtilaf Devletleri'nden "müttefik" olma teklifine dahi cevap alamayan sosyal aktörün engeliyle gerçekleşememiştir.

Metaksas ikinci paragrafta, sözü edilen varsayımı makul kılacak bir garanti sunmak ve rakipten gelebilecek itirazı önceden bertaraf etmek (*procatalepsis*) için strateji geliştirmiştir. Bu doğrultuda, yabancılarla işbirliği halindeki rakibin eylemlerini dayanak alarak, iç grubun tarafsızlıktan çıkarak "garanti" kazanımlar elde

edememesini açıklığa kavuşturmuştur. Ayrıca rakibe "siz" zamiriyle üç defa seslenerek, söyleminin alıcıda uyandıracağı etkiyi şiddetlendirmek istediği de ifade edilebilir.

"*…Ludendorff'un anılarından kesitlerle savaşın, 1918 yılında Fransa'da gerçekleşen muharebelerdeki başarısızlığın ardından Merkezi İmparatorluklar için yenilgiyle bittiğinden bahsettik… **Bunlara yeniden dönemeyeceğim**. Selanik İhtilali'nin Müttefik ordusuna sunduğu desteğe gelince, hiçbir savaşçının Yunanistan yararına sunduğu fedakârlıkları küçümsemek istemesem de; bizzat General Sarrail'in söz konusu desteği nasıl tasvir ettiğini*[578] *anmadan da duramam… General Sarrail diyor ki:*

*'…Venizelos, yeni bir **Sisifos** gibi seferberliğinin her daim aşağıya yuvarlanan kayasını gün be gün tepeye taşımaya uğraşmaktan bitkin düşmüyordu. Halkidiki'de ve diğer yerlerde, ihtiyat erlerinin dağlara ya da deniz yoluyla kaçmasını engellenmek için ne çok ateş açılıyordu… Bu arada 22 Ekim'de* (1916) *bir tabur asker cepheye gönderilebilmişti. Tüm Yunanistan'a gönüllü çağrısı yapıldığında sadece bin adamın savaş yoluna çıkması, çok heyecan verici bir şey değildi. Diğer iki taburun gönderilebilmesi için 14 Kasım'a kadar beklememiz gerekti… Mart 1917'de dahi üç piyade ve iptidai şartlardaki bir topçu alayından oluşan bir tümenden başka bir şey kurulamamıştı. 19 Haziran'da Adalar Tümeni, Selanik'e çıkarmasını tamamlıyordu. Kral tahttan feragat ettiği esnada, Girit Tümeni denen üçüncü bir tümen, bütün Ulusal Savunma ordusunu tamamlıyordu…'*

*…General Sarrail'in 1919 yılında tasvir ettiği üzere Selanik İhtilali'nin askeri desteği buydu! Eğer Kral tarafsızlıktan çıksaydı, …Müttefiklere sunulacak askeri destek, **disiplinli ve donatılmış tüm Yunan ordusu** olacaktı. Ancak Sn. Venizelos, bunu istemiyordu. Çünkü o zaman Kral'ı nasıl kovabilirdi?*" (Metaksas: 39)

Yukarıdaki alıntıda Metaksas'ın rakibinin 2. maddesine özel bir yer ayırdığı görülmektedir. Öncelikle İttifak Devletleri'nin savaşı kaybettiklerini, 1918 yılının bahar aylarından itibaren başlayan muharebelerde aldıkları yenilgiler nedeniyle bizzat kabul ettiğini önermiştir. Birbirine bağlı gelişmelerin savaşların sonucunu belirlemesi,

[578] Metaksas, sözünü ettiği yazının açık künyesini vermiştir: "*La Revue de Paris, 15 Aralık 1919, s. 694-700.*" (Metaksas: 39)

bilinen bir olgudur. Metaksas'ın sözü edilen muhaberelere dayanarak savunduğu görüşün geçerli olduğu kabul edilebilir.[579] Öte yandan Venizelos'un Balkan Cephesi'nin Müttefik taarruzu ile yarılmasının savaşın sonucunu etkilediğine dair önermesi de makuldür.[580] Metaksas'ın söylemindeki önemli nokta, bizzat Merkezi Avrupa'daki İttifak ordularının komutanı Ludendorff'u tanık göstermesidir. Nitekim Ludendorff'un anılarından kesitleri yeniden bağlamsallaştırarak meseledeki görüşünün hâlihazırda üstün geldiğini göstermek niyetindedir. Dahası "*Bunlara yeniden dönemeyeceğim*." önermesiyle tartışmayı kesin zaferle bitirdiğine dair bir ikna oluşturmak istemektedir. Buradan hareketle metinlerarasılık yoluyla yeniden bağlamsallaştırmanın, söylemin haklı çıkarılmasında etkin bir araç haline geldiğini ileri sürmek mümkündür. Bununla birlikte Ludendorff, anılarında Bulgar Cephesi'nin çöküşü ile "Dörtlü İttifak'ın kaderinin belirlendiğini" de yazmaktadır.[581] Anılardan bu kesiti kanıt gösteren başka bir tartışmacı da, aynı yöntemle üstün geldiğini iddia edebilir.

Metaksas'ın ele aldığı asıl olgu, Ulusal Savunma Ordusu'nun niteliğidir. Bu bağlamdaki bir değerlendirme ile ihtilal ordusunun, rakibi tarafından savunulduğu gibi Müttefik ordusuna önemli bir katkı sağlamadığını kanıtlamak istemiştir. Tanığı ise doğrudan Balkan Cephesi'ndeki Müttefik ordusunun komutanı General Sarrail'dir. İhtilalin patlak vermesinden (Ağustos 1916), Konstantinos'un tahttan çekilmesine kadar geçen (Haziran 1917) süreyle sınırlı bir evrende, dış grup generalinin ağzından ordunun niceliğine ve niteliğine yönelik olumsuz bir temsil inşa etmiştir. Bu vesileyle bir noktaya dikkat çekilebilir. Her halükarda Ulusal Savunma Ordusu'nda savaşan askerlerin önemli bir çoğunluğu topraklarındaki işgale karşı durmak isteyen gönüllü Yunanlardır. Bu nedenle, niteliğine ve niceliğine ilk ağızdan bir eleştiri getirmek, Metaksas'ın kamuoyunda yaratmak istediği imajı olumsuz etkileyebilir. Bu bakımdan, Metaksas'ın söylemini iyi kurguladığı söylenebilir.

---

[579] Örneğin Liddell Hart, çalışmasında bahsi geçen gelişmeleri ön planda tutmaktadır. Bkz. Liddell Hart, *Birinci Dünya Savaşı*, s. 463-582.

[580] Enver Ziya Karal, *Büyük Osmanlı Tarihi: İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918)*, Cilt V, TTK, XIII. Dizi-Sa. 16 i, b.t.y, s. 522-523.

[581] "*Bu savaşın tarihinde 8 Ağustos, Alman Ordusu'nun kara günüydü. 15 Eylül'den itibaren Bulgar Cephesi'nde meydana gelen ve Dörtlü İttifak'ın kaderini belirleyen olaylar dışında, yaşamak zorunda kaldığım en kötü deneyimdi*." Bkz. Erich Ludendorff, *My War Memories: 1914-1918*, Vol. II, Hutchinson, London 1919, s. 679.

Metaksas, tanığı aracılığıyla Venizelos'a, Yunan söylencelerinde yer edinen bir karakter olan Sisifos benzetmesini de tayin etmiştir.[582] Böylelikle beyhude çaba harcayan Venizelos'un Yunanistan'ın "disiplinli ve donatılmış" bütün ordusu ile etkin bir şekilde savaşa girmesine engel olduğu sonucuna varmıştır. Venizelos'un amacını, iğneleyici bir şekilde Kral'ın Yunanistan'dan "kovulması" olarak tespit etmiş ve rakibinin salt siyasi çıkarını gözettiğine dair daimi suçlamasını vurgulamıştır.

"Makalelerdeki feyizler" / "Uçuruma köprü"

"*...dediğim gibi, tüm bunları göz önünde bulunduran ve* ***Alman uşağı siyasetin baş teşvikçilerinden birinin*** *bugün çıkıp hâlâ Selanik ihtilalcilerinin milli menfaatlere karşı suç işlediklerini, aksine güya krallık politikasının milli menfaatlere hizmet ettiğini açıkça savunduğunu gören biri, şu sonuca ulaşır. Sn. Metaksas, savaşmadan devam ettirilen dokuz aylık seferberlik süresince Genelkurmayın verdiği eğitimin, seslendiği topluluğu nasıl bir gaflete düşürdüğünü bilmektedir. Böylece makalelerindeki feyizleri, onlara hiçbir sakınca görmeksizin sunmaya cüret etmektedir.*" (Venizelos: 36)

Yukarıda bahsedildiği üzere Venizelos, sürecin iç grup için olumlu, dış grup için olumsuz imgelem yaratan çıktılarını özetlemiştir. Buna dayanarak rakibinin Selanik İhtilali'ni suçlamasının ve krallık politikasını olumlamasının nedenini "Alman uşağı siyasetin baş teşvikçisi" olmasına bağlamıştır. Dolayısıyla rakibinin kendisine yönelttiği suçlamanın aksini ispatlamak istemiş ve Ulusal Ayrışma'ya neden olan temel sosyal aktörlerden biri olarak Metaksas'ı işaret etmiştir. Öte yandan Venizelos'un münazarada galip gelmek için geliştirdiği söylemin kutuplaştırıcı bir tavrı da beraberinde getirdiği söylenebilir. Nitekim rakibinin okuyucularını, daha doğrusu Antivenizelist kitleyi, kendilerine aşılanan olumsuz düşüncelere kapılmakla yüklemlemiş ve dış gruba yönelttiği eleştirilere dâhil ederek anlatısını sonlandırmıştır.

"*Sn. Venizelos,* ***biz Antivenizelistleri*** *bu kadar mı az tanıyor? Onca ve onca yaşanandan sonra hâlâ* ***bizi*** *anlamayı başaramadı mı?* ***Bizim*** *şahsiyetlerimize ve*

[582] Söylencede, ölümü dahi kandırabilecek kadar zeki tasvir edilen Sisifos, hayattayken Zeus'a karşı işlediği suçlar için, öte dünyada (Hades) büyük bir kayayı sonsuza kadar tepeye taşıma cezası alır. Ancak tepeye varmasına ramak kala kaya yeniden aşağı yuvarlanır. Cezanın güçlüğü de buradadır. Nitekim sonsuza dek sürecek anlamsız ve yararsız bir döngü söz konusudur. Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, 14. B., Remzi Kitabevi, İstanbul 2006, s. 272-273.

görüşlerimize böylesine vakıf değilken, nasıl daima ortaya çıkıp uçuruma köprü olacağını ilan edebiliyor?" (Metaksas: 39)

Venizelos'un yaklaşımı, görüldüğü üzere Metaksas'ın savunması için etkili bir araca dönüşmüş; tüm taraftarları kapsayacak şekilde yöneltilen eleştiri, Metaksas'ın Antivenizelist kitlenin sözcülüğünü üstlenebilmesini sağlamıştır. Metaksas böylelikle "Antivenizelist" kapsamlayışı ve "biz" zamiri ile tüm alıcı kitlesinin ağzından cevap vermiştir. Venizelist ve Antivenizelistlerin son iki seçimde (Eylül 1932 - Mart 1933) birbirine açık bir üstünlük sağlayamadığı ve kurulan koalisyonların istikrarsız bir siyasi ortam yarattığından söz edilmiştir. Metaksas, bu zeminden hareketle siyasi vaziyeti "uçurum" ve çözüm eylemini "köprü olmak" adlandırmaları ile tanımlamıştır. Sonuçta "Antivenizelistler" olarak yönelttiği retorik sorularla Venizelos'un "karşı yakayı" anlamaktan ve bu nedenle de çözüm sunmaktan yoksun olduğuna dair ikna yaratmak istemiş ve anlatısını noktalamıştır.

SONUÇ

Ulusal Ayrışma, tarihe geçen adından da anlaşılacağı üzere Yunanistan için sancılı bir dönemi çağrıştırmaktadır. Bu süreci, Giritli politikacı Venizelos'un iktidarı devralmasının arından Yunanistan'daki yerli siyasetçiler ile arasında başlayan iktidar mücadelesinin tetiklediği söylenebilir. Nitekim hem devlet mekanizması hem de toplumsal sınıflar, siyasi ve ekonomik çıkarlarına göre Venizelizm ve Antivenizelizm olarak anılacak siyasi görüşlere eklemlenmişlerdir. Çok geçmeden patlak veren I. Dünya Savaşı'nda Antivenizelistler ve etrafında kenetlendikleri Kral Konstantinos, ülkenin mevcut durumunu muhafaza etmek için tarafsızlığı savunmuşlardır. Venizelistler ise ülkenin milli hedeflerine ulaşması için savaşı kaçınılmaz görmüşlerdir. Bu kutuplaşma, söz konusu mücadeleyi toplumun tüm katmanlarına yayarak Ulusal Ayrışma'yı beraberinde getirmiştir.

Müttefik desteğiyle Atina'ya dönen Venizelos, Anadolu "macerasını" başlatmış; ancak Kasım 1920'de iktidarla birlikte "macerayı" da devralan Antivenizelistler "felaketi" yaşamışlardır. Akabinde yapılan 1922 İhtilali, Antivenizelist cenahı baskılayarak cumhuriyeti tesis etmiştir. Öte yandan iki tarafın birbirini izleyen darbe/teşebbüsleri, keza Liberal Parti'nin itici kuvveti Venizelos'un Yunan siyasetine giriş çıkışları: 1. Cumhuriyet fikrinin tutunmasını engellemiş; monarşinin tesis edilmesi tartışmalarını doğurmuştur. 2. Antivenizelistler ve Venizelistler arasında istikrarsız koalisyonlar kurulmasına neden olmuştur. Bu nedenle kutuplaşma, iki savaş arası dönemde varlığını sürdürmüş; halk bazındaki yankısını korumuştur.

Metaksas, Ulusal Ayrışma boyunca gerek Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görevi, gerek Konstantinos'a sunduğu faal destek ile genel manada tarafsızlık politikasını savunmuştur. Betimlenen siyasi ortamda kurduğu partisi ile ülke siyasetinde yer edinmek istemiştir. Fakat Venizelos'un 1928-1932 yıllarındaki göreceli istikrar dönemini açan seçimlerde aldığı sonuç, onu bir süreliğine siyasetten uzaklaştırmıştır. Bu nedenle 1933 yılından itibaren Liberal Parti liderine karşı sert politika izleyerek oy potansiyelini artırmak istemiştir. Sonuç olarak tez çalışmasına konu olan makalelerin yazıldığı sürece varılmıştır.

Çözümleme yöntemi için temel alınan STY özetle, söylem odağındaki sosyal aktörlerin, olguların, olayların ve süreçlerin hangi dilsel araç ve seçimlerle anlatıldığını, bunlara hangi niteliklerin yüklendiğini, bunların haklı ya da haksız çıkarılması için ne gibi argümanların geliştirildiğini, geliştirilen argümanların ya da gönderimlerin hangi bakış açısıyla ve ne şiddette sunulduğu gibi bir takım sorular sormaktadır. Buradan hareketle ve çalışmada sunulan tarihsel bağlam ışığında çözümlenen Venizelos ve Metaksas makalelerinden bazı sonuçlara varılabilir.

Öncelikle Venizelos ve Metaksas'ın "Ulusal Ayrışma" yıllarına yönelik hesaplaşması toplumdan tecrit edilmiş bir şekilde gerçekleşmemiştir. Aralarındaki mektuplaşma ya da diyalog değildir. Doğrudan dönemin önde gelen gazetelerinin, sayfalarında önemli köşeleri ayırdığı karşılıklı yazışmalardır. Dolayısıyla iki ismin de 1915-1917 yıllarındaki görüşleri/eylemleri üzerinden makalelerin yayımlandığı 1934 yılında kamuoyu oluşturma ve siyasi tanıtım çabalarıdır.

Bu doğrultuda ilk olarak tarafların süreçteki tüm faktörleri nasıl tanımladıkları ve nitelendirdikleri ele alınabilir. Venizelos, 1934 yılındaki tartışmaları, Ulusal Ayrışma sürecinin toplumsal bellekteki olumsuz imgesinden faydalanarak tanımlamıştır. Böylece kendisinin ve partisinin Ulusal Ayrışma'ya bağlı olaylardaki sorumluluğunu reddeden ve haklılığını ortaya koyan adlandırma ve yüklemleme stratejileri ile güncelde olumlu bir algı yaratmak istemiştir.

Venizelos'un öncüllerini ortaya koyarken iç grubunu temsilen "Liberal Parti politikası" adlandırmasını tercih ettiği saptanmıştır. Liberal Parti politikasını, ulusun temel çıkarlarını ve milli hedefleri gözeten, bu sebeple I. Dünya Savaşı'na katılmanın kaçınılmazlığını savunan bir grup olarak olumlamıştır. Karşıtlarını "krallık politikası" adıyla tek bir pota altında eritmiştir. Ona göre krallık politikası, Yunanistan'ın Balkan Savaşları sebebiyle yorgun olduğunu ve tarafsız kalarak mevcut durumu koruyabileceğini düşünmüştür. Öte yandan liderleri Kral'ın tutumunu, Almanya'ya verdiği tarafsızlık sözü üzerinden tanımlamıştır. Bu nedenle ilerleyen makalelerinde belirginleştiği üzere karşıtlarının siyasi vizyonunu indirgemiş ve hepsini Kral'ın "maşası" olarak etiketlemiştir. Dolayısıyla monarşizmin yararına çalışan ve ülke çıkarlarının gözetilmesinde yetersiz bir eşitler kümesi oluşturarak kendi iktidarını sorunlara çözüm bulan ve çıkarları yerine getirebilecek tek seçenek olarak sunmuştur.

Venizelos, kendisine cevap vermesiyle Metaksas'ı dış grubuna dâhil etmiştir. İlk önce rakibinin ülke siyasetinde kendine biçtiği rolü önemsiz göstermek istemiş; ardından "en önde gelen askeri danışman" niteliğini atfederek Kral'ın sorumluluklarına ortak etmiştir. İlerleyen makalelerinde kullandığı "sanrılar yaşayan", "Kral'ı etkileyen kötü cin", "Alman uşağı siyasetin baş teşvikçilerinden biri" ve daha birçok adlandırma-yüklemleme ile Metaksas'ın olumsuz temsilini pekiştirmiştir. Öte yandan krallık politikasının içine Metaksas'ı önceleyerek Kral yanlısı subayları da eklemiştir. Söz konusu gruba, ihtiyat amaçlı ilan edilen uzun süreli seferberlik sırasında "verdikleri eğitim" ile askerleri ve dolayısıyla ailelerini "zehirleme" eylemini atfetmiştir. Sonuç olarak "gaflete düşmek" ile yüklemlediği Antivenizelist kesimi destekleyen halkı, olumsuz gösterilen grubun içine almıştır.

Venizelos, ayrışma sürecinin başlamasını Konstantinos'un şahsi politikasını dayatması ve Antivenizelistlerin bu tutuma ortak olması eylemleri ile tanımlamaktadır. Nitekim Kral, milli hedeflere ulaştıracak Çanakkale Harekâtı'na katılımı "reddederek" Venizelos'u "istifa etmek zorunda" bırakmıştır. Liberal Partililer, bu eylemi "yetki aşımı" olarak görmüştür. Venizelos, bu noktada kendini ön plana çıkarmış ve "milli iradeye saygı" söylemini vurgulamıştır. Çünkü savaş politikasını, Yunanistan'a eklenen bölgelerin katılım sağladığı bir seçim ile onaylatma eylemini gerçekleştirmiştir. Öte yandan istifası sonrasında yerini alan Gunaris'e "çok küçük bir kesimi temsil etme", seçim sürecinde kurduğu Halk Partisi'ne ise "saray organı" niteliklerini atfetmiştir. Dolayısıyla kurucu lider Gunaris üzerinden Halk Partisi'nin itibarını sarsan ve Liberal Parti'nin halk desteğini belirleyen söylemsel stratejilerin, yeni seçimlerin yakın olduğu 1934 yılında Liberal Parti'nin siyasi tanıtımı için önemli işlev gördüğü sonucuna ulaşılabilir.

Venizelos'un Kral ile ikinci anlaşmazlık sürecinde, milli irade söylemini doğrulayacak adlandırma-yüklemleme stratejileri geliştirdiği anlaşılmıştır. Kral'a, seçim sonuçlarıyla ortaya çıkan "milli iradeye saygı duymamak", "anayasayı ayaklar altına almak", "hileli yeni seçim düzenlemek" gibi eylemler tayin etmiştir. Kral'ın "dış meselelerde kendisini Tanrı karşısında sorumlu gördüğünü" söylediğini iddia etmiş ve ona "mutlak monark" adını vermiştir. Tüm bu dilsel araçlar, monarşinin olumsuz

temsiline hizmet etmektedir. Bu nedenle 1934 yılında monarşinin geri getirilmesi isteklerinin sorgulanması için araç haline gelmektedirler.

Doğu Makedonya'nın "Bulgarlar" tarafından işgali, Venizelos söyleminde Yunanistan'ın iki hükümete ayrılmasından önceki son aşamadır. Birbirini izleyen işgal eylemlerine, "Yunanistan'a atılan şamar", "ordunun esir edilmesi", "dram", "halkın çilesi"; işgalleri engellemeyen krallık politikasına ise "Doğu Makedonya'nın ezeli düşmanlara teslim edilmesi" "acınası milli zafiyet" gibi söylemi şiddetlendiren isim ve nitelikler yüklemiştir. Aynı biçimde krallık politikası, "ittifak yükümlülüğünü" yerine getirme karşılığında teklif edilen toprakların elde edilmesini de engellemiştir.

Nitekim tüm bunların karşısında, ülkenin bekasını gözetmekle olumlanan Venizelist askerler Ulusal Savunma İhtilali'ni gerçekleştirmiştir. Venizelos, Kral'ın şahsi politikası karşısında ihtilalin "liderliğini üstlenmek" ve "geçici hükümet kurmak" zorunda kalmıştır. Öte yandan ihtilal sonrası kazanılan iktidar ile varılan olumlu sonuçları, işgal edilen toprakların geri kazanılması ve *megali idea* hedeflerine taşıyacak toprak kazanımları gibi olgular vasıtasıyla tayin etmiştir. Ancak Antivenizelistlerin iktidarı yeniden kazanması ve "Devrik Kral'ın" geri gelmesi, "felaket" ile sonuçlanmıştır. Nihayetinde söylemde "bütünlüğe karşı her türlü tehlikeyi savuşturan" sosyal aktörler, Venizelistler olmuştur. Özetle Venizelos'un, tüm anılan adlandırma ve yüklemleme stratejileri ile ülke idaresinin neden Antivenizelistlere bırakılmaması gerektiğine dair bir ikna oluşturmayı amaçladığını savunulabilir.

Metaksas'ın ilk önce kendi nüfuzunu tanımlamak istediği görülmüştür. Bunu, Ulusal Ayrışma sırasında "ana aktörlerin doğrudan danışmanı" olması ve 1934 yılında hâlâ "ülkenin siyasi hayatında etkin rol oynaması" ile ilişkilendirmiştir. Makalelerinde kendisini "Antivenizelist" olarak adlandırmış; söz konusu kutbun suçlanması karşısında "zorunlu görev üstlendiğini" belirtmiştir. Genel manada rakibinin yıllar içerisinde Antivenizelistleri "tanıyamadığına" dair bakış geliştirmek istediği anlaşılmıştır. Metaksas'ın seçim sonuçlarına göre 1932 yılında "3" ve 1933 yılında "6" vekile sahip olduğu göz önünde bulundurulursa, yaratmaya çalıştığı olumlu "ben" imgesi ile Antivenizelist çevrelerde popülerliğini artırma amacı taşıdığına ulaşılabilir.

Metaksas, bu amaçla Venizelos'un belirlediği siyasi ayrımı, "sözde krallık politikası" adıyla sorgulayarak ele almıştır. Söz konusu gruba, "şerefli ve "dürüst" eski

politikacıların yanında, Venizelos'un eski partililerini ve Gudi Darbesi sonrası siyasete atılan Antivenizelistleri eklemiştir. Tutumlarını salt "tarafsızlık" üzerinden değil, "Yunanistan'ın özverilerine siyasi karşılık talep etmek" ve savaşa girmek için "uygun zamanı ve askeri şartları beklemek" gibi olumlu eylemler üzerinden tanımlamıştır. Bu şekilde iç grubuna "haklılığı, mantıklı temelleri, görüş ve kavrayışında tutarlılığı" olan nitelikler yüklemiştir.

Öte yandan Metaksas'ın yazı dizisi boyunca iç grubundan en çok Kral Konstantinos'u savunduğu ve Kral'ın Alman yanlısı olmadığına dair bakış geliştirmek istediği görülmüştür. Bu temsili, İttifak Devletleri tekliflerine "umut bile bırakmamak", "daima suçlayıcı bir şekilde geri çevirmek", öte yandan tüm baskılara rağmen Müttefiklere "hoşgörü" göstermek gibi adlandırma ve yüklemlemenin iç içe geçtiği söylemsel stratejileri araçsallaştırarak oluşturmuştur. Keza Metaksas söyleminde Kral'a, "Yunanistan'ı felaketten kurtarmak", "kendisinden başkasını dinlememek", "hiç kimse tarafından temsil edilmemek", gibi eylemler atfedilmiştir. Metaksas, bu şekilde Kral'a dirayetli lider vasfı yüklerken kendisine verilen "teşvikçi" adını da reddetmiştir. Bu veriler ışığında 1934 yılında monarşinin yeniden tesis edilmesi için etkin politik faaliyette bulunan Metaksas'ın yaptığı savunmanın sadece sabık kralın şahsiyetine değil, krallık rejimine yönelik olduğu çıkarımı yapılabilir.

Metaksas, dış grubuna aldığı "Liberal Parti politikasını", "garanti edilmiş siyasi bir karşılığı, güven veren askeri şartları ve Yunanistan'ın bütünlüğünü hesaba katmadan savaşçı bir dürtüyle" hareket etmekle yüklemlemiştir. Ancak, günlüklerindeki deyimiyle "dev"e yoğunlaşmış; doğrudan Venizelos'un şahsına yönelik olumsuz bir temsil oluşturma stratejisi izlemiştir. İç grubunu "Alman yanlısı" gösteren rakibini "Müttefik siyasetçisi gibi davranmak" ile etiketlemiştir. Metaksas'ın söyleminde Venizelos, Yunanistan'daki ve yurtdışındaki "sadık adamları" ile birlikte yabancıları ülkeye karşı "kışkırtmak", yabancıların finansmanı sayesinde "Yunan ordusunda Kral aleyhinde propaganda yapmak" gibi eylemler üzerinden suçlanmıştır. Bu dil kullanımları, Venizelos'u destekleyen kaynağı muğlaklaştırarak genelleyici bir eleştiri işlevi görmüştür. Böylece Liberal Parti politikasını takip edenlerin "pişman olma" ihtimallerini sorgulamış; Venizelos'un "dostu olan subayları", yabancı para kaynağının orduda nereye harcandığına dair "hesap sormaya" davet etmiştir. Tüm bu

söylemsel stratejilerin uygulanmasındaki amacın, 1934 yılına gelindiğinde Liberal Parti'den ayrılarak kurulan "küçük demokrat partilerin" bulunduğu siyasi ortamda Venizelos'u yalnızlaştırmak ve Venizelos'un söz konusu partilerin tabanından oy devşirmesini önlemek olduğu savunulabilir.

Metaksas'ın söylemlerinde ayrışmaya giden yol farklı tasvir edilmiştir. İlk anlaşmazlığa neden olan Çanakkale Harekâtı'nda, Venizelos askeri stratejiden yoksun bir şekilde ülkeyi yıkıma götüren, Metaksas ise bu sonucu engelleyen sosyal aktörler olarak yer almıştır. Venizelos'un milli iradeyi dayandırdığı "31 Mayıs seçimleri", savaşın parti programlarında yer almadığı, dolayısıyla rakibin politikasını doğrulayamayacağı bir olguya dönüşmüştür. İkinci anlaşmazlık, Konstantinos'un Venizelos'un isteklerine "boyun eğmemesi" ve "çatışma bahanesi" olarak adlandırılmıştır. Venizelos'un dikkat çektiği toprak kazanımları, "intihar" ile eşdeğer kılınmış; Sevr Antlaşması'nın Yunanistan lehine maddelerine "kâğıt üstünde" etiketi verilmiştir. Müttefikler ve Venizelos, Yunanistan'ı "koşulsuz şartsız savaşa sokmak" için Doğu Makedonya'daki "geçici" ve "önlem amaçlı" işgalleri "tahrik etmek" ile suçlanmıştır. Keza Venizelos, siyasi çıkarı için Müttefiklerin "sert notalarına" ve "baskılarına" neden olmak, dolayısıyla "halkı aç bırakmak" gibi olumsuz temsil yaratacak eylemler üzerinden tanımlanmıştır. Antivenizelistler tüm süreçte İtilaf Devletleri safında savaşa girmek için müzakere yürütürken; Venizelos, ülkeyi "Atina Devleti" ve "Selanik Devleti" olarak ikiye "bölmüştür." Sonuç olarak rakip, "resmi rejimin" Kral'ın liderliğinde "disiplinli ve donatılmış" bütün ordusu ile etkin bir şekilde savaşa girmesine engel olmuştur. Böylelikle Metaksas, tüm bu adlandırma ve yüklemleme stratejileri ile iç grubunun sorumluluğunu yumuşatmış ve haklı olduğu noktaları öne çıkarmıştır. Öte yandan Venizelos'un hâlihazırda cumhuriyet ile yönetilen ülkede "milli irade" olgusu ile yaratmak istediği iknayı, iradenin kaynağı olan halkın rakibi yüzünden çektiği sıkıntıları vurgulayarak kırmayı amaçlamıştır.

Metaksas'ın kendisini iç grubun izlediği siyasetten ayrı tuttuğu noktalar tespit edilmiştir. Buna göre Metaksas, Rupel Tabyası'nın işgali sırasındaki "direnişi" kendi eylemi olarak sunmuştur. Ayrıca İttifak Devletleri'nin Doğu Makedonya'ya ileri harekâtı sırasında "*Zor kullanıldığı takdirde karşılık veriniz.*" ifadesi içeren bir emir tanzim ettiğini belirtmiştir. Her iki eylemi de "savaşı ve felaketi önlemeleri"

bakımından Antivenizelistleri olumlamak için araç kılmıştır. Ancak Metaksas'ın buradaki asıl stratejisi, ülkesine gerçekleştirilen akına direnilmesi için çaba sarf eden bir sosyal aktör imajı oluşturmaktır. Bu açıdan bakıldığında, söz konusu söylem temsili ile "şimdiki zamanda" beklenen seçimler öncesinde Antivenizelist cenahın sözcüsü Halk Partisi'nin karşısına kendi partisini alternatif bir seçenek olarak sunmak istediği sonucuna ulaşılabilir.

İtilaf ve İttifak Devletleri'nin tarafların söylemlerinde nasıl yer edindiğine bakmadan önce, iki savaş arası dönemde izlenen Yunan dış politikasına yönelik kısa bir durum tespiti yapmak yerinde olacaktır. Venizelos iktidarı sırasında statükonun korunması için barış ve dostluk anlaşmaları imzalanarak Türkiye ile yakınlaşma başlatılmıştır. Tsaldaris, aynı dış politikayı devam ettirmiş; 9 Şubat 1934 tarihinde Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında Balkan Antantı imzalanmıştır. Bu sırada revizyonist dış politika izleyen Bulgaristan, Almanya ve İtalya ile yakınlaşırken; Yunanistan, tehlike karşısında İngiltere ve Fransa ile eski müttefik bağlarını yenilemek istemiştir.

Bu bağlamda Venizelos'un iç grubunda yer alan Müttefiklere yaklaşımında bir dönüşüm bulunmamaktadır. Venizelos söyleminde ülkenin çıkarları ve tehlikelerin savuşturulması için İngiltere, Fransa ve Rusya'nın müttefiki olmak, "kaçınılmaz" niteliktedir. Keza Müttefik ordusunun Yunanistan'daki varlığı, Merkez ve Batı Makedonya'yı "savunmak" ve milli ekonomiye "altın yağmuru olmak" gibi olumlu eylemler üzerinden tanımlanmıştır. İtalya ise Kuzey Epir'in kazanılması için "ikna edilmek" eylemine nesne olmuş; başarılı Venizelos politikasının temsilinde kullanılmıştır.

İttifak Devletleri'nden Almanya ve Bulgaristan, Venizelos'un doğrudan ve sert bir üslupla eleştirdiği ülkelerdir. Venizelos, "ezeli düşman" olarak adlandırdığı Bulgaristan'a "mezalim yapmak", "fetih amaçlı işgal etmek" gibi doğrudan ve söylemi şiddetlendiren eylemler tayin etmiştir. Keza Almanya'yı "hoş görünmek için" Bulgaristan'ın milli arzularına "hizmet etmekle" suçlamıştır. Almanya İmparatoru II. Wilhelm'i, "Ebedi İmparator Kayzer" koşuntusu ile defalarca anmıştır. Bu şekilde "kayınbiraderinin" otokrat tutumuna öykünen Konstantinos temsili yaratmıştır.

Osmanlı Devleti'ne "Rum tehciri" gibi olumsuz eylemler atfettiği, söz konusu ülkenin topraklarını "milli hedefler" şeklinde tanımladığı saptanmıştır.

Metaksas, İtilaf Devletleri'nin sadece kendi menfaatleri doğrultusunda politika izlediklerine dair bir bakış geliştirmek istemiştir. Nitekim İtilaf Devletleri, Yunanistan'ın sahip olduğu toprakları, Bulgaristan'a "teklif etmeleri" üzerinden olumsuz yüklenmiştir. Keza Yunanistan'ın "bağımsızlığını çiğnemek", "tarafsızlığını ihlal etmek" ve ülkeye "baskı-abluka uygulamak" gibi ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Bununla birlikte Metaksas, tüm bu olumsuz eylemleri, Venizelos'un önayak olmasına bağlamış; Venizelos'un yakın ilişki kurduğunu iddia ettiği Müttefik elçileri, Fransız istihbarat polisi, Fransız ordu ve donanma komutanları gibi özel isimler üzerinden tayin etmiştir. Dolayısıyla Fransa'nın olumsuz temsiline ağırlık vermesinin dışında, ülkeleri doğrudan hedef almaktan kaçınan, şahsi inisiyatifleri öne çıkaran bir dil kullanmıştır. Ayrıca İngiltere, Fransa ve Rusya'nın "garantör" sıfatlarını reddettiği tespit edilmiştir. Ancak Yunanistan'ın "üç büyük güç" ile ilişkilerini "sevgi" ve "minnet" bağları üzerinden tanımlayarak söylemini yumuşatmıştır.

Metaksas'ın, İttifak Devletleri'ni doğrudan olumlamaktan kaçındığı anlaşılmıştır. Örneğin Doğu Makedonya'yı işgal etmelerini, Müttefik ordusuna karşı "önlem" ve "geçici" gibi nitelendirmeler ile yumuşatmıştır. Bununla birlikte 20. yüzyılın ilk yarısında Yunanistan'da "ezeli düşman" addedilen Bulgaristan'ı ayrı tuttuğu ve kendi olumlu temsiline zarar getirecek bir dil kullanımından kaçındığı tespit edilmiştir. Üstelik Venizelos'un Osmanlı Devleti'ne yüklediği olumsuz eylemleri, yine rakibinin "kışkırtmaları" ile yumuşatmıştır. Aynı biçimde Venizelos'un savaş süresi boyunca "Türkiye"ye karşı izlediği "düşmanca tutumun", çok daha önceden iyi ilişkiler geliştirilmesinin önüne geçtiğini ileri sürmüştür.

Sonuçta Venizelos'un savaşın kaçınılmazlığı konusunda ikna yaratmak için Osmanlı Devleti'ni dolayısıyla Türkiye'nin geçmişini nesne haline getiren yaklaşımı haricinde, iki tarafın da güncel konjonktüre uygun bir söylem geliştirdikleri sonucuna varılabilir.

İki tarafın, "geçmişten" "şimdiye" ilettikleri bu mesajları barındıran söylemlerini haklı/haksız çıkaracak çeşitli tartışma (argümantasyon) stratejileri geliştirdikleri saptanmıştır. Araştırma örneklemi göz önünde bulundurulduğunda,

detaylı art alan bilgileri ve durum tespitlerine dayanan zemin ve tekrar eden çok sayıda toposun garanti olarak sunulduğu gözlemlenmiştir. Öncelikle Venizelos, savaş politikasını *milli gereklilik* ve *zorunluluk* toposları ve ayrıca milli ideallere hizmet etmesi bakımından *avantaj* toposu ile meşrulaştırmıştır. Metaksas ise iç grup politikasının, tarafsızlık izlenmesinin yanı sıra siyasi ve askeri garantiler alındığı takdirde savaşa girmeyi öngördüğünü *avantaj* toposuna dayanarak savunmuştur. Dolayısıyla her iki tartışmacı, genel manada kendi iç grubunun I. Dünya Savaşı'nda izlemek istediği politikayı *avantaj* toposuna dayandırarak aksinin geçersizliğini ve tutarsızlığını ispatlamak istemiştir. Bu doğrultuda kronolojik ve kısa bir örneklendirme yapılabilir.

Venizelos, Konstantinos'un II. Wilhelm ile Temmuz 1914'teki yazışmaları üzerinden *zemin* oluşturarak tarafsızlık sözü verdiğini iddia ederken; Metaksas, Liberal Parti politikasının tutarsızlığını Sırp-Yunan ittifakını ilk defa Venizelos'un ihlal etmesi ile ispat etmek istemiştir. Metaksas, Venizelos'un 1914 yılında Osmanlı Devleti ile savaşın kaçılmaz olduğunu düşünmediğini kanıtlamak için Goeben ve Breslau zırhlılarına kömür ikmali yapmasını örnek gösterirken; Venizelos genel bir *zemin* ile savaş gemisi olduklarından haberi olmadığını, ticari gemilere ikmal onayı verdiğini savunmuştur. Venizelos, *suistimal* toposu ile Churchill'in Ağustos 1914'te ilettiği Osmanlı Devleti'ne karşı ortak çıkarma önerisinin Kral tarafından kendisine bildirilmediğini savunurken; Metaksas, *avantaj* toposu ile Kral'ın savaştan kaçındığını, mecbur kaldığı durumda ciddi ve güvenilir karşılıklar elde etmeye çalıştığını ispat etmek istemiştir. Aynı biçimde Venizelos, Çanakkale Harekâtı'na katılımı engellediği için rakibine ağır *sorumluluk* yüklemiş; Metaksas, ayrıntılı bir *zemin* ve *rakam* toposuna dayanarak Şubat 1915'te harekâtın *felaket* ile sonuçlanacağını savunmuştur.

Ağustos 1915'e gelindiğinde Venizelos, Konstantinos'un Bulgaristan'a tarafsızlık sözü vererek görevini *suistimal* ettiğini savunmuştur. Metaksas, karşılık olarak bizzat Venizelos'un Kavala'yı Bulgaristan'a teklif etme *sorumluluğu* taşıdığını ileri sürmüştür. Ardından Venizelos, Konstantinos'un Eylül 1915'te Bulgar *tehlikesine* karşı ilan edilen Yunan seferberliğini uzun süre devam ettirmek suretiyle subayları kendine bağlamak için rüşvet aracına çevirdiğini ve bu nedenle ülkeye mali açıdan

külfet yarattığını iddia etmiştir. Metaksas çeşitli *otoritelere* dayanarak, Yunan seferberliğinin devamını ve yine 8/21 Haziran notasıyla kaldırılmasını bizzat Müttefiklerin talep ettiğini savunmuş ve iddiayı çürütmek istemiştir.

Venizelos, Müttefik birliklerinin Eylül 1915'te Selanik'e çıkarılmasını, mecliste çoğunluğa sahip olması bakımından *otorite*, Sırbistan'a yardım edilmesi bağlamında *zorunluluk* ve birliklerin varlığının ekonomiye yarar sağladığı açısından *mali durum* toposları aracılığıyla meşrulaştırmıştır. Metaksas ise anayasanın ilgili maddesine, dolayısıyla *hak ve hukuk* toposuna dayanarak Venizelos'un yabancı birlikleri meclisten tezkere geçirmeden davet ettiğini savunmuştur. Metaksas, ayrıca stratejik değerlendirmeye dayanan *zemin, tehdit* ve *rakam* toposları vasıtasıyla Yunanistan'ın *felakete* uğramadan Sırbistan'a yardım sunamayacağını gerekçelendirmiştir. Bunların dışında Metaksas, Ekim 1915'te alınan İttifak Devletleri güvenceleri ile tarafsızlığın daha *avantaj*lı olduğunu gerekçelendirmek istemiştir. Venizelos, güvencelerin varlıklarını reddederken; Metaksas, belgelerin varlığını, arşivlerin yağmalanmasının alışılagelmiş bir durum olduğuna dikkat çekerek *hakikat* toposu ile makul kılmak ve önemli mevkilerde görev almış *otoritelerin* tanıklığı ile ispat etmek istemiştir.

Venizelos 1916 yılında yaşanan ayrışma için, dış grubunu suçlayarak ülkenin milli hedefi *sınırlara* ulaşılmasının engellenmesi, üstelik Doğu Makedonya işgali nedeniyle savaşla kazanılmış *sınırlar*ın geri çekilmesi gerekçelerini sunmuştur. Ayrıca Doğu Makedonya'nın işgalini ayrıntılarıyla kaleme alırken *rakam* ve *külfet* toposları ile söylemini makul kılmıştır. Keza Kral'ın anayasal rejimin lideri olarak görevini *suistimal* etmesi ve Selanik'in dahi yitirilme *tehlikesi* karşısında doğan *aciliyet* gibi garantilerin desteğiyle ihtilali ve geçici hükümeti meşrulaştırmıştır.

Metaksas da kapsamlı bir anlatı ile Doğu Makedonya işgallerini Venizelos ve Müttefiklerin Yunanistan'ı koşulsuz şartsız savaşa sokmak amacıyla İttifak Devletleri'ni tahrik etmesi ve Yunan ordusunu çatışmaya zorlaması gibi *dezavantaj* ve *tehlike* toposları vasıtasıyla makul kılmıştır. Öte yandan, "*Selanik İhtilali'nin sorumlusu, onu yapmak isteyen ve yapandır.*" önermesinde saptanan *tanım* toposu ile suçu aksi yöne çevirecek şekilde gerekçelendirme sunmuştur. Keza Venizelos'un "resmi rejime" karşı gelerek ülkeyi *felakete* sürüklemek istediğini savunmuştur.

Çalışmada, iddiaların haklı çıkarılması için *ahlaki değerlendirme*lerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin Sırp-Yunan ittifakı Venizelos için, krallık politikasının yerine getirmediği *verilmiş söz*dür. Yine Venizelos'a göre Bulgarların Rupel Tabyası'nda el koyduğu topları geri almak için diretmeyen krallık politikası, *milli haysiyetin zerresini* taşımamaktadır. Dini unsurların da bu bağlamda ikna oluşturmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Metaksas, rakibini ülkeyi içine soktuğu durum için suçlarken Hz. İsa'nın çile çektiği *Golgota yolu* benzetmesini kullanmıştır. Venizelos, Selanik İhtilali'ne karar vermeden önceki tereddütlerini Hz. İsa'nın çarmıha gerili halde yaşadıkları üzerinden örneklendirmiştir. Aynı örneği Metaksas da ele almış; rakibini ayaklanma tereddütlerini Hz. İsa ile mukayese ettiği için yermiştir.

Söylemlerin doğrulanmasında *hikâyeleştirme*den faydalanılarak geliştirilen anlatılar ve argümanlarla karşılaşılmıştır. Örneğin Venizelos, düşmanlar tarafından alay edilip kötü muameleye maruz kalan askerlerin, indirilen Yunan bayrağının ve dehşet içerisinde kovalanan halkın yer aldığı bir *hikâyeleştirmeyi* krallık politikasının sorumluluğuna yönelik iddiasını temellendirmek için kullanmıştır. Metaksas, Haziran 1933'teki Venizelos'a suikast girişimi olayından yola çıkarak kurduğu *hikâyeleştirme* ile rakibinin sunduğu belgelerin sahteliğini makul kılmak istemiştir.

İki tarafın da safsata olarak nitelendirilebilecek çeşitli argümanlara başvurduğu anlaşılmıştır. Bir taraftan, yanlış önermelere bağlı olmaları bakımından biçimsel nitelik taşımışlardır. Öte yandan hatalı ya da makul olmayan çıkarımlara dayanan serbest safsata olarak yer almışlardır. Bunlar, *ad hominem* ve *duygulara başvurma* temelli, çeşitli otoritelere başvuran, neden yerine sonuç gösteren, nedensellik ilişkisi yanlış kurulmuş, keza konuyu saptıran/indirgeyen ya da tek taraflı savunmaya dayanacak şekilde kullanılmışlardır. Burada, Venizelos ve Metaksas üzerinden örnek vermekten kaçınılmıştır. Nitekim söz konusu safsata temelli argümanlar, tarafların kendi açılarından geçerli kabul edilebilecek tartışma şemaları ile iç içe geçerek yer almışlardır. Bu nedenle bağlamlarından bağımsızlaştırılarak örneklendirmek, STY'yi temel alan bir çalışmada nesnellik açısından sorun teşkil edebilir. Aslında araştırma örnekleminin geniş tutulmasının ve çözümlemelerin detaylı metin bağlamları üzerinden yapılmaya çalışılmasının nedeni budur. Böylelikle

okuyucu, çözümlemeleri incelemeye ve bu bağlamda fikir geliştirmeye davet edilmektedir.

Bununla birlikte tarafların kullandığı terminolojiye değinilebilir. Metaksas'ın rakibinin savlarını *benzerine rastlanmamış türde bir sillojizm* şeklinde tanımladığı ya da rakip argümanı *olmayana ergi* yöntemiyle çürüttüğünü ifade ettiği görülmüştür. Keza Venizelos'un iddialarının geçersizliğini kanıtlamak adına "hukukçuların çözmesi için" alaycı bir *tartışma şeması* çizdiği saptanmıştır. Aynı biçimde Venizelos, İttifak Devletleri güvencelerinin varlığını sorgularken "*Çünkü gerçek olmayanlar, yanlışlanamaz ve tartışma, hükmünü yitirir*." önermesini kullanmıştır. Söz konusu örnekler, tarafların tartışma kurallarına/kuramına dair bilgisini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Ulusal Ayrışma'nın tartışmanın özü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Venizelos, bizzat Ulusal Ayrışma'yı *tarih* toposuna dönüştürerek rakiplerinin neden iktidara sahip olmamaları gerektiğini haklı çıkarmak istemiştir. Metaksas'ın geliştirdiği söylemde aynı süreç, Venizelos'un salt siyasi çıkarlarını gözettiği ve bu amaçla yabancılarla işbirliği kurduğu bir dönemi ifade etmiştir. Dolayısıyla Metaksas da rakibinin "uçuruma köprü" olamayacağını ispatlama gayretinde olmuştur.

Çalışmada, tarafların kendi bakış açılarını yansıttıkları veya okuyucularına bakış açısı kazandırmak istedikleri çerçeveleme stratejileri tespit edilmiştir. Öncelikle her iki siyasetçi de yazı dizisi boyunca rakibinin makalelerinden kesitleri/öncülleri yeniden bağlamsallaştırarak kendi söylemlerini üretmişlerdir. Örneğin Venizelos, rakibinin İttifak Devletleri'nin güvenceler verdiğine dair öncülüne atıflar yaparak yeni argümanlar geliştirmiştir. Aynı biçimde Metaksas, Venizelos'un "genç nesli aydınlatmaya" kararlı olduğuna dair açıklamasını rakibine karşı kullanılacak şekilde pek çok kez yeniden bağlamsallaştırmıştır.

Venizelos ve özellikle Metaksas'ın, söylemlerini inandırıcı kılmak ve gönderimde bulunduğu kitleyi ikna etmek amacıyla metinlerinde yerli/yabancı devlet erkânı, komutan ve diplomatlara ait hatırat, telgraf, mektup; ayrıca resmi belgeleri içeren yayınlar ve araştırma eserleri gibi kaynaklar gösterdikleri saptanmıştır. Söz konusu "kanıtlardan" kesitleri, kendilerini haklı çıkaracak ya da karşıtlarını çürütecek şekilde yeniden bağlamsallaştırmışlardır. Venizelos'un kendisine yakınlığı ile bilinen

Yeorgios Vendiris tarafından yayımlanan ve 21. yüzyıldaki güncel çalışmalarda sıklıkla atıf almaya devam eden iki ciltlik esere (*Η Ελλάς του 1910-1920: Ιστορική Μελέτη*) ağırlık verdiği anlaşılmıştır. Metaksas, söz konusu eseri "kurmaca" ve "Vendiris İncili" olarak yüklemleyerek rakibinin nesnel olmayan bir kaynağı ispatlama aracı olarak kullandığına dair bir bakış açısı kazandırmak istemiştir.

Metaksas'ın çerçeveleme stratejisi bağlamında noktalama işaretlerini etkin bir şekilde kullandığı görülmüştür. Yaptığı alıntılara parantez içinde notlar ve yorumlar eklemiş; dikkat çekmek istediği noktalarda büyük harf ve ünlem işareti kullanmayı tercih etmiştir. Venizelos'un makalelerinde öne çıkarmak istediği noktaları başlıklara böldüğü, (k e l i m e l e r i a y r ı k b i r ş e k i l d e) dizerek vurguladığı ve az sayıda büyük harf kullandığı saptanmıştır. Tartışmacılar, bu şekilde sundukları görüşlere katılımlarını ya da karşıtlıklarını ortaya koymuşlardır.

Çalışmanın sonuç bölümünde dikkat çekilen tüm hususlar, şiddetlendirme/yumuşatma stratejilerinin diğer söylemsel stratejilerle eşgüdümlü bir şekilde çalıştığını ortaya koymaktadır. Açımlanacak olursa taraflar, yumuşatma stratejisi bağlamında iç gruplarının sorumluluğunu indirgeyecek dilsel araçlar kullanmışlardır. Örneğin Venizelos, İtilaf Devletleri'nin birliklerini Selanik'e çıkarmasını Yunanistan izin vermese dahi "diretebileceğini" doğrudan söylemek yerine, "*Yunanistan'ın izin vermesini talep etmek zorunda kalabilirlerdi*." ifadesini kullanmıştır. Öte yandan Metaksas, Doğu Makedonya işgalini durdurmadığı takdirde Atina'nın işgal edileceği konusunda uyarılan Konstantinos'u: "*Bahtsız Kral, Venizelos ve Müttefiklerin Doğu Makedonya'da bıraktıkları 7 bin askerle bunu nasıl durdurabilirdi?*" şeklindeki tümcesi ile savunmuştur.

Venizelos'un karşıtlarına yönelik hakarete varan ifadeleri doğrudan dile getirerek söylemini şiddetlendirdiği görülmüştür. Metaksas ise Venizelos'un adlandırmalarını rakibine karşı kullanarak kendisi için erdemli bir politikacı temsili inşa etmek istemiştir. Bununla birlikte Metaksas, rakibine karşı alıntı yaptığı eserler/kişiler vasıtasıyla ağır bir dil kullanmayı tercih etmiş; dolaylı bir anlatım ile söylemini şiddetlendirmiştir. Aynı biçimde Venizelos ve Metaksas'ın birbirilerine ilettikleri yüklü sorular, şiddetlendirme stratejisine dâhil edilebilir. Bu yöntem ile kendilerinin olumlu veya rakibin olumsuz temsil edilmesine/yüklemlenmesine

yarayacak varsayımları ve yargıları içinde taşıyan sorulara cevap verilmesini sağlamaya çalışmışlardır.

Bu vesileyle araştırma sorularından biri daha cevap bulmaktadır. Aradan neredeyse yirmi yıl geçmiş olgulara yönelik iki söylemde de değişim bulunmamaktadır. Her iki tartışmacının, seslendiği kesimin öteki hakkında öfke denebilecek duygular geliştirmesine neden olacak dilsel araçları kullandıkları saptanmıştır. Üstelik iki taraf da söylemlerinde kendi iç grubuna karşı gelişen olumsuz eylemlere ve dahası kendilerini destekleyenlerin çoğunlukta olduğu bölgelerde yaşayan halkın kötü deneyimlerine ağırlık vermişlerdir. Bu durumun, kutuplaştırıcı söylemi ne kadar içselleştirdiklerinin bir tezahürü olduğu söylenebilir.

Metin-bağımlı değerlendirmede son olarak söz ve anlam sanatlarından ya da diğer bir deyişle retorikten bahsetmek yerinde olacaktır. Wodak ve Reisigl'in söylemsel stratejilerin amaçları ve araçlarını düzenledikleri listeye göz atıldığında söz ve anlam sanatlarının neredeyse hepsine yayıldığı görülebilir. Çözümleme esnasında bahsedildiği üzere bu durum, yaklaşımın temellerinin klasik mantığa ve retoriğe dayandığını göstermektedir. Nitekim tüm söylemsel stratejiler, Aristo retoriğindeki ikna bileşenlerinden güvenilir ve erdemli bir hatip inşa eden *ethos,* dinleyicinin/okuyucunun bir görüşü desteklemesi ya da dışlaması için duygularına hitap eden *pathos* ve ussallığa dayanan *logos* ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla Venizelos ve Metaksas da çeşitli söz ve anlam sanatları ile ikna yaratmak istemişlerdir.

Tüm bunlar, metinlerin bağlamını aşıp 20. yüzyılın ilk yarısında Yunanistan'daki siyasi dile, dahası siyasetçi profiline yönelik bir değerlendirme yapma fırsatı sunmaktadır. Makalelerde başvurulan tartışma yöntemleri ve söz/anlam sanatları, siyasetçilerin hitabet eğitimi aldıklarına; keza kullanılan terminoloji, mantık, felsefe gibi alanlarda okumalar yaptıklarına dair bir bakış sunmaktadır. Buradan hareketle, görüşlerinden bağımsız olarak siyasetçilerin ya da hâlihazırdaki örneğin gösterdiği üzere parti liderlerinin, entelektüel bir yöne ve ikna yaratacak kabiliyete sahip oldukları çıkarımı yapılabilir.

Yunanistan'da 1935 yılında meydana gelen olayların hatırlatılması, bir taraftan makaleler ile oluşturulmak istenen kamuoyu ve siyasi tanıtım çabalarının ne

derece sonuç aldığına, diğer taraftan kutuplaşmanın ülkeye etkilerine dair fikir sağlayabilir. Makalelerin yayımlanmalarından kısa bir süre sonra, 1 Mart 1935 tarihinde Venizelos'a yakın subaylar tarafından darbe teşebbüsü gerçekleştirilmiştir. Teşebbüsün Kondilis tarafından bastırılmasının ardından Venizelos, Yunanistan'ı terk etmek ve hayatının son aylarını yurtdışında geçirmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla Venizelos açısından bakıldığında, söylemlerinin kamuoyunda yarattığı etkinin neticelerini seçimler yoluyla değerlendirmeyi tercih etmediği anlaşılmaktadır.

Bu sırada teşebbüse katılan çok sayıda Venizelist subay ordudan atılırken idamlar gerçekleşmiştir. Keza Venizelist kamu görevlilerine yönelik geniş çaplı tasfiye yaşanmıştır. Antivenizelist cenahı destekleyen halk kitleleri, 1916 Kasım Olayları'ndan sonra yaşanan "şeytan taşlama" olayına benzer bir şekilde, darağacına astıkları Venizelos kuklasını sokaklarda gezdirmiştir. Metaksas, hem ülkedeki karışıklık ortamında sadece Antivenizelist partilerin katılımıyla gerçekleştirilen Haziran 1935 seçimlerinde, hem de Ocak 1936 seçimlerinde "7" vekil seçtirebilmiştir. Böylece Metaksas'ın da istediği sonuca ulaşamadığı çıkarımı yapılabilir. Öte yandan makalelerindeki savunusu ve monarşinin tesisi için 1935 yılındaki etkin faaliyetleri ile Kral II. Yeorgios'u 4 Ağustos Rejimi için ikna edebildiği söylenebilir.

Sonuçta Venizelist ve Antivenizelist siyasi-askeri liderlerin, 1916 yılında başlayan ve iki savaş arası döneme sirayet eden birbirilerine karşı tasfiye, sürgün, infaz gibi aşırılığa varan "çözüm" denemeleri, keza kanaat önderlerinin kutuplaştırıcı söylemleri, halkı fanatikleştirmiştir. Çalışmanın araştırma evrenini aşan ve Yunanistan'ın uzun süre yaralarını saracağı bir iç savaş yaşamasının temel nedenlerinden olan derin "ayrışmanın" neticeleri, neden bir kesimin bir diğerine tahakküm unsuru oluşturmasına yol açacak söylemlerden uzak durulması gerektiğine örnek teşkil etmektedir.

Yunanistan'da siyasi liderlerin başarılı parti politikalarını, Batılı "büyük güçlerin" dönemsel siyasetleri üzerinden tanımlama eğilimleri taşıdığı, bir diğer sonuç olarak ele alınabilir. Yunanistan'ı kuruluşundan itibaren ele alacak uzun döneme dayanan bir bakışla, araştırma evreni haricindeki süreçlerde de benzer yaklaşımlarla karşılaşılabilmektedir. Bu bağlamda Yunanistan özelinde yapılacak araştırmalarda,

tarihsel bağlamın tüm temsil gruplarını kapsayacak şekilde geliştirilmesinin daha geniş bir perspektif ve yorumlama imkânı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bununla birlikte irdelenen dönem içinde kaleme alınan kaynakların kimi zaman taraflı bir ön kabul oluşturması olasıdır. Buradan hareketle kaynakçanın sıkı bir süzgeçten geçirilmesinin nesnel bir yaklaşım yakalanması adına faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın tarihsel bağlam bölümü sıklıkla ziyaret edilerek yeniden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Her hâlükârda hiçbir çalışma son noktayı koyduğunu iddia edemez. Bu çalışmada da gözden kaçan kısımlar ya da kusurlar ortaya çıkabilir. Bu bağlamda geliştirilecek yapıcı eleştiriler, literatüre ve daha ziyade araştırmacıya katkı sağlayacaktır.

Son olarak Yunanistan özelinde yapılacak STY temelli çözümlemelerde, gerçeğe ve haklılığa yönelik iddiaların sorgulanması ya da doğrulanması bağlamında bir garanti olarak araştırmacının önerdiği *felaket* toposuna ne derece başvurulduğu göz önünde bulundurulabilir. Ayrıca tez çalışması, daha geniş bir perspektifle Yunanistan'da "felaket söyleminin" çalışılması hakkında fikir oluşturabilir.

KAYNAKÇA

A) VENİZELOS MAKALELERİ

Venizelos, Eleftherios, “1”, *Πατρίς*, 11.10.1934; “2-3-4”, *Πατρίς*, 16.10.1934; “5”, *Πατρίς*, 17.10.1934; “6”, *Πατρίς*, 18.10.1934; “7”, *Πατρίς*, 19.10.1934; “8”, *Πατρίς*, 20.10.1934; “9”, *Πατρίς*, 21.10.1934; “10”, *Πατρίς*, 23.10.1934; “11”, *Πατρίς*, 24.10.1934; “12”, *Πατρίς*, 26.10.1934; “13”, *Πατρίς*, 27.10.1934; “14”, *Πατρίς*, 28.10.1934; “15”, *Πατρίς*, 29.10.1934; “16”, *Πατρίς*, 30.10.1934; “17”, *Πατρίς*, 31.10.1934; “18”, *Πατρίς*, 1.11.1934; “19”, *Πατρίς*, 2.11.1934; “20”, *Πατρίς*, 3.11.1934; “21”, *Πατρίς*, 4.11.1934; “22”, *Πατρίς*, 5.11.1934; “23”, *Πατρίς*, 6.11.1934; “24”, *Πατρίς*, 7.11.1934; “25”, *Πατρίς*, 8.11.1934; “26”, *Πατρίς*, 13.11.1934; “27”, *Πατρίς*, 14.11.1934; “28”, *Πατρίς*, 15.11.1934; “29”, *Πατρίς*, 16.11.1934; “30”, *Πατρίς*, 17.11.1934; “31”, *Πατρίς*, 18.11.1934; “32”, *Πατρίς*, 19.11.1934; “33”, *Πατρίς*, 20.11.1934; “34”, *Πατρίς*, 21.11.1934; “35”, *Πατρίς*, 22.11.1934; “36”, *Πατρίς*, 23.11.1934; “37”, *Πατρίς*, 26.11.1934; “38”, 27.11.1934; “39”, *Πατρίς*, 28.11.1934.

B) METAKSAS MAKALELERİ

Metaksas, İoannis, “1”, *Καθημερινή*, 13.10.1934; “2”, *Καθημερινή*, 14.10.1934; “3”, *Καθημερινή*, 19.10.1934; “4”, *Καθημερινή*, 20.10.1934; “5”, *Καθημερινή*, 21.10.1934; “6”, *Καθημερινή*, 23.10.1934; “7”, *Καθημερινή*, 25.10.1934; “8”, *Καθημερινή*, 26.10.1934; “9”, *Καθημερινή*, 27.10.1934; “10”, *Καθημερινή*, 28.10.1934; “11”, *Καθημερινή*, 30.10.1934; “12”, *Καθημερινή*, 1.11.1934; “13”, *Καθημερινή*, 2.11.1934; “14”, *Καθημερινή*, 3.11.1934; “15”, *Καθημερινή*, 4.11.1934; “16”, *Καθημερινή*, 6.11.1934; “17”, *Καθημερινή*, 7.11.1934; “18”, *Καθημερινή*, 8.11.1934; “19”, *Καθημερινή*, 9.11.1934; “20”, *Καθημερινή*, 10.11.1934; “21”, *Καθημερινή*, 11.11.1934; “22”, *Καθημερινή*, 12.11.1934; “23”, *Καθημερινή*, 13.11.1934; “24”, *Καθημερινή*, 14.11.1934; “25”, *Καθημερινή*, 15.11.1934; “26”, *Καθημερινή*, 17.11.1934; “27”, *Καθημερινή*, 18.11.1934; “28”, *Καθημερινή*, 19.11.1934; “29”, *Καθημερινή*, 20.11.1934; “30”, *Καθημερινή*, 21.11.1934; “31”,

Καθημερινή, 22.11.1934; "32", *Καθημερινή*, 23.11.1934; "33", *Καθημερινή*, 24.11.1934; "34", *Καθημερινή*, 25.11.1934; "35", *Καθημερινή*, 26.11.1934; "36", *Καθημερινή*, 27.11.1934; "37", *Καθημερινή*, 28.11.1934; "38", *Καθημερινή*, 29.11.1934; "39", *Καθημερινή*, 30.11.1934; "40", *Καθημερινή*, 2.12.1934; "41", *Καθημερινή*, 3.12.1934; "42", *Καθημερινή*, 4.12.1934; "43", *Καθημερινή*, 5.12.1934; "44", *Καθημερινή*, 6.12.1934; "45", *Καθημερινή*, 8.12.1934; "46", *Καθημερινή*, 9.12.1934; "47", *Καθημερινή*, 10.12.1934; "48", *Καθημερινή*, 11.12.1934; "49", *Καθημερινή*, 13.12.1934; "50", *Καθημερινή*, 14.12.1934; "51", *Καθημερινή*, 15.12.1934; "52", *Καθημερινή*, 17.12.1934; "53", *Καθημερινή*, 18.12.1934; "54", *Καθημερινή*, 20.12.1934; "55", *Καθημερινή*, 21.12.1934; "56", *Καθημερινή*, 22.12.1934; "57", *Καθημερινή*, 23.12.1934; "58", *Καθημερινή*, 24.12.1934; "59", *Καθημερινή*, 28.12.1934; "60", *Καθημερινή*, 29.12.1934; "61", *Καθημερινή*, 30.12.1934; "62", *Καθημερινή*, 31.12.1934; "63", *Καθημερινή*, 13.01.1935; "64", *Καθημερινή*, 14.01.1935; "65", *Καθημερινή*, 15.01.1935; "66", *Καθημερινή*, 16.01.1935; "67", *Καθημερινή*, 18.01.1935; "68", *Καθημερινή*, 19.01.1935; "69", *Καθημερινή*, 20.01.1935; "70", *Καθημερινή*, 23.01.1935.

Metaksas, İoannis, *Ιστορία του Εθνικού Διχασμού (Και της Μικρασιατικής Καταστροφής) [Ulusal Ayrışma'nın (ve Küçük Asya Felaketi'nin) Tarihi]*, Εκδόσεις Καθημερινής, Αθήνα 1935.

C) ARŞİV BELGELERİ

Μουσείο Μπενάκη - Αρχείο Ελευθερίου Βενιζέλου [Benaki Müzesi - Eleftherios Venizelos Arşivi]

ΜΠ-ΑΕΒ 173/002/12 - 6 Mart 1913 Konstantinos'un Taht Töreni ve Babasının Cenazesi ile İlgili Venizelos'a Telgrafı.

ΜΠ-ΑΕΒ 173/011/04 - 26 Ocak 1915 Sir Edward Grey'in Bulgaristan'a Toprak Ödünleri Konusunda Venizelos'a Teşekkür Mektubu.

D) HATIRAT

Churchill, Winston, *The World Crisis 1911-1918*, Vol. I, Odhams Press, London b.t.y.

Danglis, Stratigos P. Y., *Αναμνήσεις-Έγγραφα-Αλληλογραφία [Anılar-Belgeler-Yazışmalar]*, Τόμος Β, Βιβλιοπωλείον Βαγιονάκη, Αθήνα 1965.

Gonatas, Stilianos, *Απομνημονεύματα 1897-1957 [Hatırat 1897-1957]*, χ.ε., Αθήνα 1958.

Ludendorff, Erich, *My War Memories: 1914-1918*, Vol. II, Hutchinson, London 1919.

Mazarakis-Enian, Aleksandros, *Απομνημονεύματα [Hatırat]*, Ίκαρος, Αθήνα 1948.

Metaksas, İoannis, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο [Kişisel Günlüğü]*, Τόμος I, Εστία, Αθήνα 1951.

Metaksas, İoannis, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο [Kişisel Günlüğü]*, Τόμος II, Εστία, Αθήνα 1952.

Metaksas, İoannis, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1921-1932 [Kişisel Günlüğü 1921-1932]*, Τόμος III, Ίκαρος, Αθήνα 1964.

Metaksas, İoannis, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιο 1933-1941 [Kişisel Günlüğü 1933-1941]*, Τόμος IV, Ίκαρος, Αθήνα 1960.

Morgenthau, Henry, *Ambassador Morgenthau's Story*, Doubleday - Page & Company, New York 1919.

Zavitzianos, Konstantinos, *Αι Αναμνήσεις του εκ της Ιστορικής Διαφωνίας Βασίλεως Κωνσταντίνου και Ελευθερίου Βενιζέλου Όπως την Έζησε (1914-1922) [Eleftherios Venizelos ve Kral Konstantinos'un Tarihî Karşıtlığına Dair Yaşadığından Anıları 1914-1922]*, Τόμος I, χ.ε., Αθήνα 1946.

Zorbas, Nikolaos, *Απομνημονεύματα ή Πληροφορίαι Περί των Συμβάντων κατά την Διάρκειαν της Επαναστάσεως της 15η Αυγούστου 1909 [Hatırat veya 15*

Ağustos 1909 İhtilali Esnasında Yaşananlara Dair Bilgiler], Εκδοτικός Οίκος Λ. Θ. Λαμπροπούλου, Αθήνα 1925.

E) ARAŞTIRMA ESERLERİ

Aktulum, Kubilay, *Metinlerarası İlişkiler*, 2. B., Öteki Yayınevi, Ankara 2000.

Alastos, Doros, *Venizelos: Patriot, Statesman, Revolutionary*, Lund Humphries, London 1942.

Aligizaki, Stella, "Ο Βενιζέλος και η Ελληνική Διανόηση κατά την Εποχή του Διχασμού" [Venizelos ve Ulusal Ayrışma Dönemi Yunan Düşün Hayatı], *Η Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Η Κορύφωση Σύγκρουσης Δύο Κόσμων. Η Ιστορική Αποτίμηση 100 Χρόνια Μετά Πρακτικά Συμποσίου*, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά 2017.

Alikaniotis, Dionisios, *Δημήτριος Γούναρης Μικρή Συμβολή στην Κατανόηση Ενός Πρόδρομου της Εποχής μας [Dimitrios Gunaris Çağımızın Bir Öncüsünü Anlamaya Küçük Katkı]*, Εκδόσεις Φιλιππότη, Αθήνα 1983.

Alivizatos, Nikos, "Ο Βενιζέλος και ο Θεσμικός Εκσυγχρονισμός της Χώρας" [Venizelos ve Ülkenin Kurumsal Modernizasyonu], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.

Alivizatos, Nikos, *Το Σύνταγμα και οι Εχθροί του στην Νεοελληνική Ιστορία 1800-2010 [Çağdaş Yunan Tarihinde Anayasa ve Düşmanları 1800-2010]*, Ανατύπωση, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2017.

Anderson Jr., R. Dean, *Glossary of Greek Rhetorical Terms: Connected to Methods of Argumentation, Figures and Tropes from Anaximenes to Quintilian*, Peeters, Leuven 2000.

Angermuller, Johannes - Maingueneau, Dominique - Wodak, Ruth (Ed.), "The Discourse of Exclusion", *The Discourse Studies Reader*, John Benjamins, Amsterdam - Philadelphia 2014.

Apostolaki, Hara – Varuhaki, Valia (Ed.), *Η Δολοφονική Απόπειρα Εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου 6 Ιουνίου 1933 [6 Haziran 1933 Eleftherios Venizelos'a Karşı Suikast Girişimi]*, ΕΙΕΜ "Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος", Χάνια 2009.

Aristo, *Organon V: Topikler*, Çev. Hamdi Ragıp Atademir, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1952.

Aristoteles, *Retorik*, Çev. Furkan Akderin, Say, İstanbul 2008; Aristoteles, *Retorik*, Çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul 2018.

Aristoteles, *Sofistçe Çürütmeler*, Çev. Y. Gurur Sev, Pinhan, İstanbul 2019.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, 17. B., Alkım Yayınevi, İstanbul 2010.

Aspreas, Yeorgios, *Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος 1821-1928: Τελευταία Τριακονταετία [Çağdaş Yunanistan'ın Siyasi Tarihi 1821-1928: Son Otuz Yıl]*, Έκδοση Β΄, χ.ε., Αθήνα 1930.

Aydın Düzgit, Senem, "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8 (29), 2011.

Aydın - Düzgit, Senem, *Constructions of European Identity: Debates and Discourses on Turkey and the EU*, Palgrave Macmillan, UK 2012.

Azelis, Agathoklis, "Η Διαμόρφωση και Λειτουργία των Πολιτικών Κομμάτων στην Ελλάδα 1821-1936" [Yunanistan'da Siyasi Partilerin Oluşumu ve İşleyişi 1821-1936], *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ΄Λυκείου Θεωρητική Κατεύθυνση*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1999.

Barthes, Roland, *Bir Aşk Söyleminden Parçalar*, Çev. Tahsin Yücel, Metis Yayınları, İstanbul 1993.

Barthes, Roland, *How to Live Together: Novelistic Simulations of Some Everyday Spaces*, Columbia University Press, New York 2012.

Bayur, Yusuf Hikmet, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt: II, Kısım: II, 3. B., TTK, Ankara 1991.

Bayur, Yusuf Hikmet, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt: II, Kısım: III, 3. B., TTK, Ankara 1991.

Bayur, Yusuf Hikmet, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt: III, Kısım: II, 3. B., TTK, Ankara 1991.

Beaton, Roderick, *Greece: Biography of a Modern Nation*, The University of Chicago Press, Chicago 2019.

Beeching, Kate, "Procatalepsis and the Etymology of Hedging and Boosting Particles", *Current Trends in Diachronic Semantics and Pragmatics*, Ed. Maj-Britt Mosegaard Hansen - Jacqueline Visconti, Emerald, UK 2009.

Bernstein, Basil, *The Structuring of Pedagogic Discourse*, Routledge, London 1990.

Boukala, Salomi, *European Identity and the Representation of Islam in the Mainstream Press - Argumentation and Media Discourse*, Palgrave Macmillan, Cham-Switzerland 2019.

Boukala, Salomi, "Rethinking topos in the discourse historical approach: Endoxon seeking and argumentation in Greek media discourses on Islamist terrorism", *Discourse Studies*, Vol. 18 (3), 2016.

Bourhis, Richard Y. - Maass, Anne, "Linguistic Prejudice and Stereotypes", *Sociolinguistics/Soziolinguistik: An International Handbook of the Science of Language and Society*, Vol. 2, 2nd Edition, de Gruyter, Berlin 2005.

Brown, Penelope - Levinson, Stephen C., *Politeness: Some Universals in Language Usage*, Reissued, Cambridge University Press, Cambridge 1987.

Büyükkantarcıoğlu, Nalan, *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*, Multilingual, İstanbul 2006.

Caffi, Claudia, "Mitigation", *Pragmatics of Speech Actions*, Ed. Marina Sbisa - Ken Turner, De Gruyter Mouton, Berlin-Boston 2013.

Chilton, Paul - Schäffner, Christina, "Introduction: Themes and Principles in the Analysis of Political Discourse", *Politics as Text and Talk: Analytic Approaches*

to Political Discourse, Ed. Paul Chilton - Christina Schäffner, John Benjamins Publishing, Amsterdam 2002.

Chomsky, Noam, *Language and Mind*, Cambridge University Press, Cambridge 2006.

[Cicero], *Rhetorica Ad Herennium*, Çev. Harry Caplan, William Heinemann Ltd, Great Britain 1964.

Clogg, Richard, *A Concise History of Greece*, Cambridge University Press, Cambridge 1992.

Clogg, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi*, Çev. Dilek Şendil, 2. B., İletişim Yayınları, İstanbul 2007.

Copi, Irving M. - Cohen, Carl - McMahon, Kenneth, *Introduction to Logic*, 14th Edition, Pearson, USA 2014.

Çakmak, Fatma - Bilişli, Yasemin, "İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (2), 2019.

Dafnis, Grigorios, *Η Ελλάς Μεταξύ Δύο Πολέμων 1923-1940 [İki Savaş Arası Dönemde Yunanistan 1923-1940]*, Β΄ Έκδοση, Εκδόδεις Κάκτος, Αθήνα 1997.

Dafnis, Grigorios, *Τα Ελληνικά Πολιτικά Κόμματα 1821-1961 [Yunan Siyasi Partileri 1821-1961]*, Εκδόσεις Γαλαξία, Αθήνα 1961.

de Fina, Anna, "Discourse and Identity", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Ed. Teun van Dijk, 2nd Edition, Sage, London 2011.

Delta, Pinelopi, *Ελευθέριος Βενιζέλος: Ημερολόγιο-Αναμνήσεις-Μαρτυρίες-Αλληλογραφία [Eleftherios Venizelos: Günlük-Anılar-Tanıklıklar-Yazışmalar]*, Ερμής, Αθήνα 2009.

Diamandopulos, Thanasis, *10 και μία Δεκαετίες Πολιτικών Διαιρέσεων: Οι Διαιρετικές Τομές στην Ελλάδα την Περίοδο 1910-2017 - Η Δεκαετία του 1910 Εθνικός Διχασμός [Siyasi Çekişmelerin 110 Yılı: 1910-2017 Arasında Yunanistan'daki Kamplaşmalar - 1910lu Yıllar Ulusal Ayrışma]*, 1ο Τεύχος, Δεύτερη Έκδοση, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2017.

Diamandopulos, Thanasis, "Ο Α. Παπαναστασίου ως Αριστερή Πτέρυγα του Βενιζελισμού" [Venizelizmin Sol Kanadı Olarak A. Papanastasiu], *Αλέξανδρος Παπαναστασίου: Οι Κοινωνικές, Οικονομικές και Πολιτικές Απόψεις του - Πρακτικά του Συνεδρίου 5-7 Δεκεμβρίου 1986*, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1990.

Diamandopulos, Thanasis, *Οι Πολιτικές Δυνάμεις της Βενιζελικής Περιόδου: Ο Βενιζελισμός της Ανόρθωσης [Venizelos Döneminin Siyasi Dinamikleri: Yenilik Döneminde Venizelizm]*, 1ος Τόμος, Τεύχος Α΄, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1985.

Dimaras, Aleksis, "Χαρακτηριστικά Αστικού Φιλελευθερισμού στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα των Κυβερνήσεων του Βενιζέλου" [Venizelos Hükümetlerinin Eğitim Programlarında Burjuva Liberalizminin Karakteristiği], *Βενιζελισμός και Αστικός Εκσυγχρονισμός*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1988.

Driault, Eduard, *Ελλάδα και Α' Παγκόσμιος Πόλεμος [Yunanistan ve I. Dünya Savaşı]*, Β΄Έκδοση, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2000.

Enepekidis, Polihronis, *Η Δόξα και ο Διχασμός: Από τα μυστικά αρχεία Βιέννης Βερολίνου και Βέρνης 1908-1918 [İtibar ve Ayrışma: Viyana, Berlin ve Bern Gizli Arşivlerinden 1908-1918]*, Γ΄Έκδοση, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1992.

Erdem, Nilüfer, *Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekâtı 1919-1923*, Derlem Yayınları, İstanbul 2010.

Fairclough, Norman, "Critical Discourse Analysis as a Method in Social Scientific Research", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 1st Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, Great Britain 2001.

Fairclough, Norman, "A Dialectical-Relational Approach to Critical Discourse Analysis in Social Research", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, Great Britain 2009.

Fairclough, Norman, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, Longman, London and New York 1995.

Fairclough, Norman, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, 2nd Edition, Routledge, New York 2013.

Fairclough, Norman - Wodak, Ruth, "Critical Discourse Analysis", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Vol. 2, Ed. Teun van Dijk, Sage, London 1997.

Fairclough, Norman - Wodak, Ruth, "Critical Discourse Analysis", *Discourses as Social Interaction*, Ed. Teun A. van Dijk, Vol. 2, Sage, London 2000.

Gardikas Katsiadakis, Helen, "Η Γνωριμία Ελευθερίου Βενιζέλου και Εμμανουήλ Μπενάκη" [Eleftherios Venizelos ve Emmanuil Benakis'in Tanışıklığı], *Πρακτικά Ζ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου*, Ρέθυμνο 1991.

Gardikas-Katsiadakis, Helen, "Η Εξωτερική Πολιτική του Βενιζέλου 1910-1912" [Venizelos'un Dış Politikası 1910-1912], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.

Gardikas-Katsiadakis, Helen, "Venizelos' Advent in Greek Politics 1909-1912", *Eleftherios Venizelos The Trials of Statesmanship*, Ed. Paschalis Kitromilides, Edinburgh University Press, Edinburgh 2006.

Govier, Trudy, *A Practical Study of Argument*, Enhanced Seventh Edition, Wadsworth, Boston 2014.

Graumann, Carl - Kallmeyer, Werner, "Perspect and Perspectivation in Discourse: An Introduction", *Perspect and Perspectivation in Discourse*, Ed. Carl F. Graumann - Werner Kallmeyer, John Benjamins, Amsterdam - Philadephia 2002.

Grigoriadis, Fivos, *Διχασμός-Μικρά Ασία: Ιστορία μίας Εικοσαετίας 1909-1930 [Ayrışma-Anadolu: Yirmi Yılın Tarihi 1909-1930]*, Τόμος 2, Εκδόσεις Κεδρηνός, Αθήνα 1971.

Günay, Doğan, *Söylem Çözümlemesi*, Papatya Yayıncılık Eğitim: İstanbul 2013.

Halliday, Michael, *An Introduction to Functional Grammar*, Edward Arnold, London 1985.

Hamblin, Charles Leonard, *Fallacies*, Methuen, London 1970.

Hansen, William, *The Book of Greek & Roman Folktales, Legends & Myths*, Princeton University Press, New Jersey 2017.

Harris, Zellig S., "Discourse Analysis", *Language*, Vol. 28, No. 1, 1952.

Harris, Zellig S., "Discourse Analysis: A Sample Text", *Language*, Vol. 28, No. 4, 1952.

Hatipoğlu, Murat, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara 1997.

Hatipoğlu, Murat, *Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk - Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988.

Hering, Gunnar, *Τα Πολιτικά Κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936 [Yunanistan'da Siyasi Partiler 1821-1936]*, Τόμος Β, MIET, Αθήνα 2004.

Hronopulos, Dimitrios, *Δημήτριος Γούναρης [Dimitrios Gunaris]*, Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1980.

Hurley, Patrick J. - Watson, Lori, *A Concise Introduction to Logic*, 13th Edition, Cengage Learning, USA 2016.

İkonomu, Nikos, "Εκλογές - Δημοψηφίσματα: Πολιτικές Συμπεριφορές στη Περίοδο 1923-1936" [Seçimler-Referandumlar: 1923-1936 Döneminde Siyasi Davranışlar], *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000: Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, Τόμος 7, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

İliakis, İoannis, *Βενιζέλος και η Πολιτική [Venizelos ve Siyaset]*, Έκδοσις Γ. Η. Καλέργη, Αθήνα 1923.

Jelavich, Charles - Jelavich, Barbara, *The Establishment of the Balkan National States: 1804-1920*, 4. B., University of Washington Press, Seattle 2000.

Kaidatzis, Akritas, "Ο Συνταγματικός Λόγος του Αλέξανδρου Παπαναστασίου και η Συμβολή του στην Παραγωγή των Συνταγμάτων του 1864/1911 και του 1927" [Papanastasiu'nun Anayasa Söylemi ve 1864/1911 ile 1927 Anayasalarının Oluşturulmasına Katkısı], *Αλέξανδρος Παπαναστασίου*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2008.

Kalligas, Konstantinos, “Η Εξωτερική Πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου μετά την Συνθήκη της Λωζάννης” [Lozan Antlaşması Sonrası Eleftherios Venizelos’un Dış Politikası], *Συμπόσιο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο Πρακτικά*, Εταιρεία ΕΛΙΑ - Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1988.

Karal, Enver Ziya, *Büyük Osmanlı Tarihi: İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918)*, Cilt V, TTK, XIII. Dizi-Sa. 16 i, b.t.y.

Karas, Nikolaos, *Ιωάννης Μεταξάς: Ιστορική - Πολιτική Προσέγγιση [İoannis Metaksas: Tarihsel - Siyasi Yaklaşım]*, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Πελασγός, Αθήνα 2003.

Karaca, Kübra, “Seçim Propaganda Konuşmalarının Söylemsel Stratejiler Çerçevesinde İncelenmesi: Söylemsel-Tarihsel Bir Yaklaşım”, *30. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, Dilbilim Derneği, Ankara 2017.

Kıran, Zeynel - Eziler Kıran, Ayşe, *Dilbilime Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.

Kırlıdökme, Utku, “Ulus Devlet Oluşturmada Yunanistan Örneği: Büyük Ülkü-Megali İdea”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Cilt 12, Sayı 46, 2010.

Kienpointner, Manfred, *Alltagslogik. Struktur und Funktion von Argumentationsmustern*, Frommann-Holzboog, Stuttgart-Bad Cannstatt 1992.

Kofas, Jon V., *Authoritarianism in Greece, The Metaxas Regime*, Columbia University Press, New York 1983.

Kokkori, Yuli, “Νοεμβριανά: Η Υποχωρητικότητα των Ελληνικών Κυβερνήσεων, Η Ασυδοσία των Ξένων και Η Εμφύλια Σύγκρουση” [Kasım Olayları: Yunan Hükümetlerinin Ödüncülüğü, Yabancıların Sorumsuzluğu ve İç Çatışma], *Εθνικός Διχασμός: Ο Κωνσταντίνος, ο Βενιζέλος και το Ανάθεμα 1916-1917*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2009.

Koliopulos, İoannis, “Η Τελευταία Πράξη: Ο Αντιβενιζελισμός στην Εξουσία” [Son Eylem: Antivenizelizm İktidarda], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ed. Θ. Βερέμης - Η. Νικολακόπουλος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.

Koliopulos, İoannis - Mazarakis, İoannis, "Ο Μακεδονικός Αγώνας" [Makedonya Mücadelesi], *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΔ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977.

Kordatos, Yanis, *Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας 1900-1924 [Modern Yunanistan Tarihi 1900-1924]*, Τόμος 13, Εκδόσεις 20ος Αιώνας, Αθήνα 1958.

Kordatos, Yanis, *Οι Επεμβάσεις των Αγγλών στην Ελλάδα [İngilizlerin Yunanistan'a Müdahaleleri]*, Επικαιρότητα, Αθήνα 1973.

Kremidas, Vasilis, *Η Μεγάλη Ιδέα: Μεταμορφώσεις ενός εθνικού ιδεολογήματος [Megali İdea: Milli bir ideolojinin başkalaşımları]*, Β΄ Ανατύπωση, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα 2010.

Krzyzanowsky, Michal, "On the 'Europeanisation' of Identity Constructions in Polish Political Discourse after 1989", *Discourse and Transformation in Central and Eastern Europe*, Ed. Aleksandra Galasinska - Michal Krzyzanowski, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2009.

Krzyzanowski, Michal - Wodak, Ruth, *The Politics of Exclusion: Debating Migration in Austria*, Transaction Publishers, New Brunswick 2008.

Lanham, Richard A., *A Handlist of Rhetorical Terms*, 2nd Edition, University of California Press, Berkeley - Los Angeles 1991.

Leon, George B., *Greece and the Great Powers 1914-1917*, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki 1975.

Leondaritis, Yeorgios, "Η Διεθνής Θέση της Ελλάδος στις Παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου" [I. Dünya Savaşı'nın Arifesinde Yunanistan'ın Uluslararası Konumu], *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΕ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978.

Leondaritis, Yeorgios, *Η Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (1917-1918) [I. Dünya Savaşı'nda Yunanistan 1917-1918]*, Α΄ Ανατύπωση, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2005.

Levinson, Stephen, *Pragmatics*, Cambridge University Press, Cambridge 1983.

Liakos, Antonis, *Εργασία και Πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου [İki Savaş Arası Dönem Yunanistan'ında İş ve Siyaset]*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1993.

Liddell Hart, Basil, *Birinci Dünya Savaşı Tarihi*, 2. B., Çev. Kerim Bağrıaçık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

Linell, Per, "Perspectives, Implicitness and Recontextualisation", *Perspect and Perspectivation in Discourse*, Ed. Carl F. Graumann - Werner Kallmeyer, John Benjamins, Amsterdam - Philadephia 2002.

Mahfouz, Iman M., "The Representation of Meghan Markle in Facebook Posts: A Discourse Historical Approach (DHA)", *International Journal of Language and Linguistics*, Vol. 5, No. 3, September 2018.

Martin, J. R., "Making History: Grammar for Interpretation", *Re/reading the Past*, Ed. J. R. Martin - Ruth Wodak, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam-Philadelphia 2003.

Mavrogordatos, George Th., *1915 Εθνικός Διχασμός [1915 Ulusal Ayrışma]*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015.

Mavrogordatos, George Th., *Εθνικός Διχασμός και Μαζική Οργάνωση [Ulusal Ayrışma ve Kitlesel Örgütlenme]*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1996.

Mavrogordatos, George Th., *Stillborn Republic - Social Coalitions and Party Strategies in Greece 1922-1936*, University of California Press, Berkeley 1983.

Mazower, Mark - Veremis, Thanos, "The Greek Economy 1922 - 1941", Ed. Robin Higham - Thanos Veremis, *The Metaxas Dictatorship, Aspects of Greece 1936 - 1940*, ELİAMEP, Athens 1993.

Mazower, Mark, "The Messiah and the Bourgeoisie: Venizelos and Politics in Greece, 1909-1912", *The Historical Journal*, Cambridge University Press, Vol. 35, No. 4, December 1992.

Melas, Spiros, *Οι Πόλεμοι 1912-1913 [1912-1913 Savaşları]*, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα 2009.

Meyer, Michel, *Retorik*, Dost Kitabevi, Ankara 2009.

Michalopoulos, Dimitris, *Ο Εθνικός Διχασμός: Η Άλλη Διάσταση [Ulusal Ayrışma: Başka Bir Boyut]*, Εκδόσεις Τροχαλία, Αθήνα 1997.

Michalopoulos, Dimitris, "The Salonica Issue and the Balkan Wars", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Aralık 2012.

Miles, Bart, "Discourse Analysis", *Encyclopedia of Research Design*, Ed. Neil J. Salkind, Sage, Kansas 2010.

Murelos, İoannis, "Το Αποκορύφωμα του Δράματος: Τα Νοεμβριανά του 1916" [Dramın Zirvesi: 1916 Kasım Olayları], *Η Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Η Κορύφωση Σύγκρουσης Δύο Κόσμων. Η Ιστορική Αποτίμηση 100 Χρόνια Μετά Πρακτικά Συμποσίου*, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά 2017.

Naess, Arne, *Communication and Argument: Elements of Applied Semantics*, Allen & Unwin, Oslo 1984.

Nanakis, Andreas, "Το Ανάθεμα στον Ελευθέριο Βενιζέλο (1916)" [Eleftherios Venizelos'un Lanetlenmesi], *Η Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Η Κορύφωση Σύγκρουσης Δύο Κόσμων. Η Ιστορική Αποτίμηση 100 Χρόνια Μετά Πρακτικά Συμποσίου*, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά 2017.

Nikolakopulos, İlias, "Οι Εκλογές 1910-1920 Ελευθέριος Βενιζέλος από το Θρίαμβο στην Ήττα" [1910-1920 Arası Seçimler: Zaferden Yenilgiye Eleftherios Venizelos], *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, Τόμος 6, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

Nikolakopulos, İlias - İkonomu, Nikos, "Το Εκλογικό Βάπτισμα του Βενιζελισμού: Εκλογές 1910-1912" [Venizelizmin İlk Seçim Deneyimleri: 1910-1912 Seçimleri], *Συμπόσιο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο Πρακτικά*, Εταιρεία ΕΛΙΑ - Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1988.

Nikolopulos, Nikos, *Δημήτριος Γούναρης: Πολιτική Βιογραφία [Dimitrios Gunaris: Siyasi Biyografi]*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2007.

Nutsos, Panayotis (Ed.), *Η Σοσιαλιστική Σκέψη στην Ελλάδα [Yunanistan'da Sosyalist Düşünce]*, Τόμος Β (1907-1925), Μέρος Α, Δεύτερη Έκδοση, Γνώση, Αθήνα 1994.

Oberhuber, Florian - Bärenreuter, Christoph - Krzyzanowski, Michal - Schönbauer, Heinz - Wodak, Ruth, "Debating the European constitution: On representations of Europe/the EU in the press", *Journal of Language and Politics*, 4 (2), 2005.

Oppenheim, Lassa, *International Law: A Treatise*, Vol. 2., Outlook, Frankfurt am Main 2018.

Özer, Ömer, *Gökyüzüne Çığlık: Öncülerden Eleştirel Söylem Yaklaşımları ve Özgün Çözümlemeler*, Literatürk Academia, Konya 2018.

Öztanrıkulu Özel, Nurten, "Descartes Neden Gerçek Bir Skeptik Değildir?", *Beytulhikme Int J Phil*, 9 (2), 2019.

Paksoy, Alaaddin F., *Ege'nin İki Yakası: Türk Basınında Türk-Yunan İlişkileri*, Literatürk Academia, Konya 2019.

Paltridge, Brian, *Discourse Analysis*, Bloomsbury, London 2012.

Papacosma, Victor, *The Military in Greek Politics: The 1909 Coup D'état*, The Kent State University Press, 1977.

Papadimitriu, Despina, "Ο Εθνικισμός στο Βενιζελικό και Αντιβενιζελικό Τύπο και η Εσωτερική Διαμάχη (1914-1917)" [Venizelist ve Antivenizelist Basında Milliyetçilik ve İç Çekişme 1914-1917], *Συμπόσιο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο Πρακτικά*, Εταιρεία ΕΛΙΑ - Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1988.

Papafloratos, İoannis, "Ο Πολυτάραχος Βίος του Παύλου Κουντουριώτη" [Pavlos Kunduriotis'in Fırtınalı Yaşamı], *Ιστορία Εικονογραφημένη*, Τεύχος 517, Ιούλιος 2011.

Perelman, Chaïm - Olbrechts-Tyteca, Lucie, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, University of Notre Dame Press, Indiana 1971.

Petrakakos, Dimitrios, *Κοινοβουλευτική Ιστορία της Ελλάδος: Βουλαί Αναθεωρητικαί (1910-1912) [Yunanistan Parlamento Tarihi: Anayasa Değişikliği Meclisleri 1910-1912]*, Τόμος Έβδομος, Εθνικόν Τυπογραφείον, Αθήνα 1944.

Petraki, Marina, *Ο Ιωάννης Πίσω από τον Μεταξά [İoannis'in ardındaki Metaksas]*, Καθημερινές Εκδόσεις, Αθήνα 2014.

Petridis, Pavlos, *Ελληνική Πολιτική και Κοινωνική Ιστορία: 1821-1940 Επισκόπηση [Yunan Siyasal ve Toplumsal Tarihi: 1821-1940 Genel Değerlendirme]*, Β΄Έκδοση, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1986.

Reisigl, Martin, "Analyzing Political Rhetoric", *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*, Ed. Ruth Wodak - Michal Krzyzanowski, Palgrave Macmillan, China 2008.

Reisigl, Martin - Wodak, Ruth, *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*, Routledge, London 2000.

Reisigl, Martin - Wodak, Ruth, "The Discourse-Historical Approach (DHA)", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2009.

Reisigl, Martin - Wodak, Ruth, "The Discourse-Historical Approach (DHA)", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 3rd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2016.

Reisigl, Martin, "The Discourse-Historical Approach", *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, John Flowerdew - John E. Richardson Ed., Routledge, New York 2018.

Reisigl, Martin, "The Dynamics of Right-Wing Populist Argumentation in Austria", *Proceedings of the Sixth Conference of the International Society for the Study of Argumentation*, Ed. F. H. van Eemeren - J. A. Blair - C. A. Willard - B. Garssen, Sic Sat, Amsterdam 2007.

Richter, Heinz, *Ελλάδα 1915-1917: Μέσα Από τα Ρωσικά Αρχεία [Yunanistan 1915-1917: Rus Arşiv Belgeleri Işığında]*, Γκοβόστης, Αθήνα 2018.

Rifat, Mehmet, *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

Rizas, Sotiris, "Ο Βενιζέλος Απών-Παρών: Η Περίοδος της Απουσίας 1924-1927" [Venizelos Bir Var-Bir Yok: Yunanistan'da Olmadığı Dönem 1924-1927], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ed. Θ. Βερέμης - Η. Νικολακόπουλος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.

Doughty, Robert A., *Pyrrhic Victory: French Strategy and Operations in the Great War*, Harvard University Press, Cambridge 2008.

Rukunas, Emmanuil, *Εξωτερική Πολιτική 1914-1923 [Dış Politika 1914-1923]*, χ.ε., Αθήνα 1983.

Sabatakakis, Theodoros, "Ο Διχασμός, Το Κίνημα του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη και η Είσοδος της Ελλάδας στον Πόλεμο" [Ayrışma, Venizelos'un Selanik'teki İhtilali ve Yunanistan'ın Savaşa Girişi], *Εθνικός Διχασμός: Ο Κωνσταντίνος, ο Βενιζέλος και το Ανάθεμα 1916-1917*, Ελευθεροτυπία, Αθήνα 2009.

Schopenhauer, Arthur, *Eristik Diyalektik: Haklı Çıkma Sanatı*, 3. B., Sel Yayıncılık, İstanbul 2018.

Skopetea, Elli, *Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα: Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880) [Prototip Krallık ve Megali İdea: Yunanistan'da Milli Meselenin Çehreleri 1830-1880]*, Εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα 1988.

Smith, Michael Llewellyn, *Yunan Düşü*, Ayraç Yayınevi, Ankara 2002.

Sönmezoğlu, Faruk, *Ansiklopedik Politika Sözlüğü*, İletişim Yayınları, İstanbul b.t.y.

Sözen, Edibe, *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*, Profil Kitap, İstanbul 2017.

Stergiu, Andreas, "Ο Ρόλος του Στρατού στην Πολιτική Ζωή της Ελλάδας: Από το Κίνημα στο Γουδί στη Δικτατορία του Μεταξά" [Gudi Darbesi'nden Metaksas Diktatörlüğüne Yunanistan Siyasi Yaşamında Ordunun Rolü], *Ιστορία Εικονογραφημένη*, Τεύχος 494, Αύγουστος 2009.

Svolopulos, Konstantinos, "Η Είσοδος του Ελευθερίου Βενιζέλου στην Πολιτική Ζωή της Ελλάδος και οι Εσωτερικές Εξελίξεις από το Τέλος του 1909 ως το 1912" [Venizelos'un Yunan Siyasi Yaşamına Girişi ve 1909 Yılının Sonundan 1912 Yılına Kadar İç Gelişmeler], *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΔ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977.

Svolopulos, Konstantinos, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική 1900-1945 [Yunan Dış Politikası]*, Τόμος Ι., 15η Έκδοση, Εστία, Αθήνα 2008.

Svolopulos, Konstantinos, *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Πολιτική Κρίσις εις την Αυτόνομον Κρήτην 1901-1906 [Eleftherios Venizelos ve Özerk Girit'te Siyasi Kriz 1901-1906]*, Δεύτερη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα 2005.

Svoronos, Nikos, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας [Çağdaş Yunan Tarihinin Gözden Geçirilmesi]*, ΙΓ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2007.

Tekin, Beyza, *Representations and Othering in Discourse: The Construction of Turkey in the EU Context*, John Benjamins, Amsterdam 2010.

Tindale, Christopher W., *Fallacies and Argument Appraisal*, Cambridge University Press, New York 2007.

Titscher, Stefan - Meyer, Michael - Wodak, Ruth - Vetter, Eva, *Methods of Text and Discourse Analysis*, Sage, London 2000.

Toulmin, Stephen - Rieke, Richard - Janik, Allan, *An Introduction to Reasoning*, 2nd Edition, Macmillan Publishing, New York 1984.

Toulmin, Stephen, *The Uses of Argument*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.

Tsapogas, Mihalis, "Η Συμβολή του Ελ. Βενιζέλου στη Δημιουργία και Ανάπτυξη των Θεσμών: Σύνταγμα-Δικαιοσύνη-Διοίκηση" [El. Venizelos'un Kurumların Oluşturulması ve Geliştirilmesine Katkısı: Anayasa-Adalet-İdare], *Ιστορία Εικονογραφημένη*, Τεύχος 512, Φεβρουάριος 2011.

Tsiros, Nikolaos, *Η Νομοθεσία του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά την Περίοδο 1911-1920: Στα Πλαίσια της Μεταρρυθμιστικής του Πολιτικής και στα Κοινωνικοπολιτικά Δεδομένα της Εποχής [1911-1920 Döneminde Venizelos Yasaları: Reform Politikası ve Dönemin Sosyopolitik Verileri Çerçevesinde]*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013.

Tsiros, Nikolaos, *Κράτος, Εξουσία, Κοινοβουλευτικό Σύστημα σε Κρίση κατά την Περίοδο 1914-1920 [1914-1920 Yıllarında Devlet, İktidar, Parlamenter Sistem Krizde]*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013.

Tunda - Fergadi, Areti, "Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου και η Εγκαθίδρυση της Α΄ Ελληνικής Δημοκρατίας" [Aleksandros Papanastasiu ve I. Yunanistan Cumhuriyeti'nin Kuruluşu], *Αλέξανδρος Παπαναστασίου: Οι Κοινωνικές, Οικονομικές και Πολιτικές Απόψεις του – Πρακτικά του Συνεδρίου 5-7 Δεκεμβρίου 1986*, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1990.

Ural, Şafak, *Temel Mantık*, Genişletilmiş 2. B., Çantay Kitapevi, İstanbul 1995.

Vakas, Dimitrios, *Η Μεγάλη Ελλάς: Ελευθέριος Βενιζέλος Πολεμικός Ηγέτης [Büyük Yunanistan: Savaş Lideri Eleftherios Venizelos]*, Εκδόσεις Σπ. Δαρεμά, Αθήνα 1965.

van Dijk, Teun A., "Aims of Critical Discourse Analysis", *Japanese Discourse*, Vol. 1, 1995.

van Dijk, Teun A., "Critical Discourse Analysis", *The Handbook of Discourse Analysis*, Ed. Deborah Schiffrin - Deborah Tannen - Heidi Hamilton, Blackwell, Oxford 2001.

van Dijk, Teun A., "Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2009.

van Dijk, Teun A., "Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News", *Journal of Communication*, Spring Volume 33 (2), 1983.

van Dijk, Teun A., *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*, Cambridge University Press, Cambridge 2008.

van Dijk, Teun A., *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Sage, London 1997.

van Dijk, Teun A., "Ideological Discourse Analysis", *Interdisciplinary Approaches to Discourse Analysis*, Ed. Eija Ventola - Anna Solin, University of Helsinki, The New Courant 4, 1995.

van Dijk, Teun A., *Ideology: A Multidisciplinary Approach*, Sage, London-Thousand Oaks-New Delhi 1998.

van Dijk, Teun A., "Introduction: The Study of Discourse", *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, Ed. Teun van Dijk, 2nd Edition, Sage, London 2011.

van Dijk, Teun A., *News Analysis*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Hove-London 1988.

van Dijk, Teun A., "Principles of Critical Discourse Analysis", *Discourse & Society*, 4 (2), Sage, London - New Delhi 1993.

van Eemeren, Frans - Grootendorst, Rob, *A Systematic Theory of Argumentation: The Pragma-Dialectical Approach*, Cambridge University Press, Cambridge 2004.

van Leeuwen, Theo, *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*, Oxford University Press, Oxford 2008.

van Leeuwen, Theo, "Discourse as the Recontextualization of Social Practice: A guide", Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, *Methods of Critical Discourse Analysis*, 2nd Edition, Sage, London 2009.

van Leeuwen, Theo, "The Representation of Social Actors", *Texts and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*, Ed. Carmen Rosa Caldas Coulthard - Malcolm Coulthard, Routledge, London 1996.

Vatikiotis, Panayiotis Jerasimof, *Popular Autocracy in Greece, 1936 – 41: A Political Biography of General Ioannis Metaxas*, Frank Cass Publishers, Londra 1998.

Vendiris, Yeorgios, *Η Ελλάς του 1910-1920: Ιστορική Μελέτη [1910-1920 Yunanistan'ı: Tarihi İnceleme]*, Τόμος Ι, Δεύτερη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα 1970.

Vendiris, Yeorgios, *Η Ελλάς του 1910-1920: Ιστορική Μελέτη [1910-1920 Yunanistan'ı: Tarihi İnceleme]*, Τόμος ΙΙ, Δεύτερη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα 1970.

Veremis, Thanos, "Ο Βενιζέλος Απών-Παρών: Η Εφήμερη Πρωθυπουργία" [Venizelos Bir Var-Bir Yok: Kısa Süreli Başbakanlık], *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Εποχή του*, Ed. Θ. Βερέμης - Η. Νικολακόπουλος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.

Veremis, Thanos, *Ο Ελευθέριος πίσω από τον Βενιζέλο [Venizelos'un ardındaki Eleftherios]*, Καθημερινές Εκδόσεις, Αθήνα 2014.

Veremis, Thanos, *The Military in Greek Politics: From Independence to Democracy*, Hurst & Company, London 1997.

Vlahos, Yeorgios, *Άρθρα στην Καθημερινή (1919-1951) [Kathimerini'deki Makaleleri 1919-1951]*, Εκδόσεις Ζήδρος, Αθήνα 1990.

Vokos, Yerasimos, *Ιστορία του Βαλκανοτουρκικού Πολέμου [Balkan-Türk Savaşı Tarihi]*, Εκδόσεις Βιβλιοπωλείου Δ. Δημητράκου, Αθήνα 1914.

Vurnas, Tasos, *Τα Φοβερά Ντοκουμέντα: Γουδί - Το Κίνημα του 1909 [Müthiş Belgeler: Gudi - 1909 Darbesi]*, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα 2010.

Walton, Douglas, *Ad Hominem Arguments*, The University of Alabama Press, Tuscaloosa 1998.

Walton, Douglas, "Argumentation Schemes and Historical Origins of the Circumstantial Ad Hominem Arguments", *Argumentation*, 18 (3), Netherlands 2004.

Walton, Douglas, *Informal Fallacies: Towards a Theory of Argument Criticisms*, John Benjamins, Amsterdam - Philadelphia 1987.

Walton, Douglas, "Historical Origins of Argumentum ad Consequentiam", *Argumentation*, 13, Netherlands 1999.

Walton, Douglas, *Methods of Argumentation*, Cambridge University Press, Cambridge 2013.

Walton, Douglas, "The Fallacy of Many Questions: On the Notions of Complexity, Loadedness and Unfair Entrapment in Interrogative Theory", *Argumentation*, No. 13, 1999.

Wodak, Ruth - Meyer, Michael, "Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology", *Methods of Critical Discourse Analysis*, 3rd Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, Great Britain 2016.

Wodak, Ruth - Boukala, Salomi, "European Identities and the Revival of Nationalism in the European Union: A Discourse Historical Approach", *Journal of Language and Politics*, 14 (1), 2015.

Wodak, Ruth, “Introduction: Discourse Studies - Important Concepts and Terms”, *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*, Ed. Ruth Wodak - Michal Krzyzanowski, Palgrave Macmillan, China 2008.

Wodak, Ruth - de Cillia, Rudolf - Reisigl, Martin - Liebhart, Karin, *The Discoursive Construction of National Identity*, 2nd Edition, Edinburgh University Press, Edinburgh 2009.

Wodak, Ruth, “The Discourse-Historical Approach”, *Methods of Critical Discourse Analysis*, 1st Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2001.

Wodak, Ruth, *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*, Palgrave Macmillan, Great Britain 2011.

Wodak, Ruth, “The Discoursive Construction of History: Brief Considerations”, *Mots. Les Langages du politique*, 94, 2010.

Wodak, Ruth, *The Politics of Fear: What Right-Wing Discourses Mean*, Sage, London 2015.

Wodak, Ruth, “The Waldheim Affair and Antisemitic Prejudice in Austrian Public Discourse”. *Patterns of Prejudice*, Vol: 24. No: 2-4, 1990.

Wodak, Ruth, “What CDA is About - A Summary of Its History, Important Concepts and Its Developments”, *Methods of Critical Discourse Analysis*, 1st Edition, Ed. Ruth Wodak - Michael Meyer, Sage, London 2001.

Woodhouse, C. M., *Modern Greece: A Short History*, Faber and Faber, London 1998.

Woods, John - Irvine, Andrew - Walton, Douglas, *Argument: Critical Thinking, Logic and the Fallacies*, Second Edition, Pearson, Toronto 2004.

Yanulopulos, Yannis, *Η Ευγενής μας Τύφλωσις: Η Εξωτερική Πολιτική και Εθνικά Θέματα από την Ήττα του 1897 εώς τη Μικρασιατική Καταστροφή [Asil Gafletimiz: 1897 Yenilgisinden Küçük Asya Felaketi’ne Dış Politika ve Milli Meseleler]*, Βιβλιόραμα, Τετάρτη Έκδοση, Αθήνα 2003.

Yim, Dan, "Special Pleading", *Bad Arguments: 100 of the Most Important Fallacies in Western Philosophy,* Ed. Robert Arp - Steven Barbone - Michael Bruce, Wiley Blackwell, Glasgow 2019.

Yücel, Tahsin, *Söylemlerin İçinden*, Alakarga, İstanbul 2014.

Žagar, Igor Ž., "Topoi in Critical Discourse Analysis", *Lodz Papers in Pragmatics,* 6 (1), 2010.

Zaharias, Kostis, *Ελευθέριος Βενιζέλος: Ο Αναμορφωτής της Ελλάδος [Yunanistan'ı Yeniden Şekillendiren: Eleftherios Venizelos]*, Εκδόσεις Δρόμων, Αθήνα 2007.

Zaharopulos, Nik. Gr., *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στη Θεσσαλονίκη [Eleftherios Venizelos Selanik'te]*, Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1997.

ΓΕΣ/ΔΙΣ, *Επίτομη Ιστορία της Συμμετοχής του Ελληνικού Στρατού στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1914-1918 [Yunan Ordusunun I. Dünya Savaşı'na Katılmasının Kısa Tarihi 1914-1918]*, Έκδοση Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού, Αθήνα 1993.

F) TEZLER

Burak, Begüm, *The Image of the Undesired Citizens in Turkey: A Comparative Critical Discourse Analysis of the Hürriyet and Zaman Newspapers*, (Fatih University, Institute of Social Sciences, Political Science and International Relations, Ph.D. Dissertation), İstanbul 2015.

Çoban, Filiz, *Reimagination of Turkey: The Emergence and Challenges of Post-Kemalist Nation-State Identity (2001-2011),* (University of East Anglia, School of Political, Social and International Studies, Ph.D. Dissertation), Norwich 2015.

Duman, Derya, *Discursive Construction of Female Image in Turkish Women's Magazines: A Socio-Historical Approach to Critical Discourse Analysis*, (Hacettepe University, Institute of Social Sciences, Department of English Linguistics, Ph.D. Dissertation), Ankara 2006.

Küçükali, Can, *Understanding Discursive Hegemony in Turkish Politics: Discursive Strategies as Instruments of Hegemonic Projects*, (Lancaster University, The Department of Linguistics and English Language, Ph.D. Dissertation), Lancaster 2014.

Papadimitriu, Despina, *Ο Τύπος και ο Διχασμός 1914-1917 [Basın ve Ayrışma 1914-1917]*, (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), Αθήνα 1991.

Rençberler, Özgür, *Küçük Asya Felaketi'nin Yunan Siyasetine Etkisi (1919-1923)*, (Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014.

G) ANSİKLOPEDİLER VE SÖZLÜKLER

Achtemeier, Paul J., *Harper Collins Bible Dictionary*, Harper Collins Publishers, San Francisco 1996.

Babiniotis, Yeorgios, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας [Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü]*, Γ΄ Έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2008.

Emiroğlu, İbrahim, "Safsata", *DİA*, XXXV, İstanbul 2008, s. 483-484.

Erhat, Azra, *Mitoloji Sözlüğü*, 14. B., Remzi Kitabevi, İstanbul 2006.

Fellmeth, Aaron - Horwitz, Maurice, *Guide to Latin in International Law*, Oxford University Press, New York 2009.

Gencan, Tahir Nejat - Ediskun, Haydar - Dürder, Baha - Gökşen, Enver Naci, *Yazın Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1974.

Harman, Ömer Faruk, "Dağ", *DİA*, XIII, İstanbul 1993, s. 400-401.

Karaağaç, Günay, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2013.

Püsküllüoğlu, Ali, *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Arkadaş Yayınları, Ankara 1994.

Şakiroğlu, Mahmut H., "Haç", *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s. 522-524.

Türkçe Sözlük, 11. Baskının Tıpkıbasımı, Türk Dil Kurumu, Ankara 2019.

Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul 2007.

Yunanca Türkçe Sözlük, Haz. Faruk Tuncay - Leonidas Karatzas, Κέντρο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμού, Αθήνα 1994.

"Αλέξανδρος Ζαΐμης" [Aleksandros Zaimis], *Εγκυκλοπαίδεια Δομή*, Τόμος VI., Εκδόσεις Δομή, Αθήνα χ.χ.

Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας [Pratik Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü], Τόμος 2, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2016.

Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας [Pratik Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü], Τόμος 3, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2016.

H) İNTERNET KAYNAKLARI

Averof Yüzer Donanma Müzesi, https://averof.mil.gr/istoria-pliou/, (02.11.2020).

Hatzivasiliu, Evanthis, "Οι Διαφωνίες Βενιζέλου-Μεταξά" [Venizelos-Metaksas Anlaşmazlıkları], https://www.tovima.gr/2009/07/12/opinions/oi-diafwnies-benizeloy-metaksa/, (01.03.2020).

https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discourse, (03.06.2019).

http://safsatakilavuzu.com/safsata%20turleri%20ve%20guncel%20ornekler-2.htm, (15.04.2020).

http://www.lugatim.com/s/filotilla, (26.06.2020).

Silva Rhetoricae, http://rhetoric.byu.edu/, (28.08.2020; 31.08.2020; 03.09.2020; 28.12.2020).

Tsukas, Panayotis, "Κωνσταντίνος Δ. Ρακτιβάν" [Konstantinos Raktivan], Yunanistan Danıştay Başkanlığı Resmi Sitesi, http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/istoria/raktivan, (22.04.2019).

van Dijk, Teun A., *Ideology and Discourse - A Multidisciplinary Introduction*,

http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Ideology%20and%20discourse.pdf, (27.11.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=871, (04.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=874, (05.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=880, (07.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=883, (07.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=886, (10.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=892, (20.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=895, (21.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, http://www.ggk.gov.gr/?p=899, (30.01.2019).

Yunan Hükümeti Genel Sekreterliği, https://gslegal.gov.gr/?p=976, (03.04.2020).

İ) SÜRELİ YAYINLAR

Έθνος, 10.10.1934, s. 6.

Εμπρός, 15.05.1924, s. 1.

Ελευθερία, 13.04.1961, s. 8.

Καθημερινή, 30.01.1941, s. 1.

Νέα Ημέρα, 12.10.1922, s. 1-2.

Παρατηρητής, 20.10.1934, s. 4.

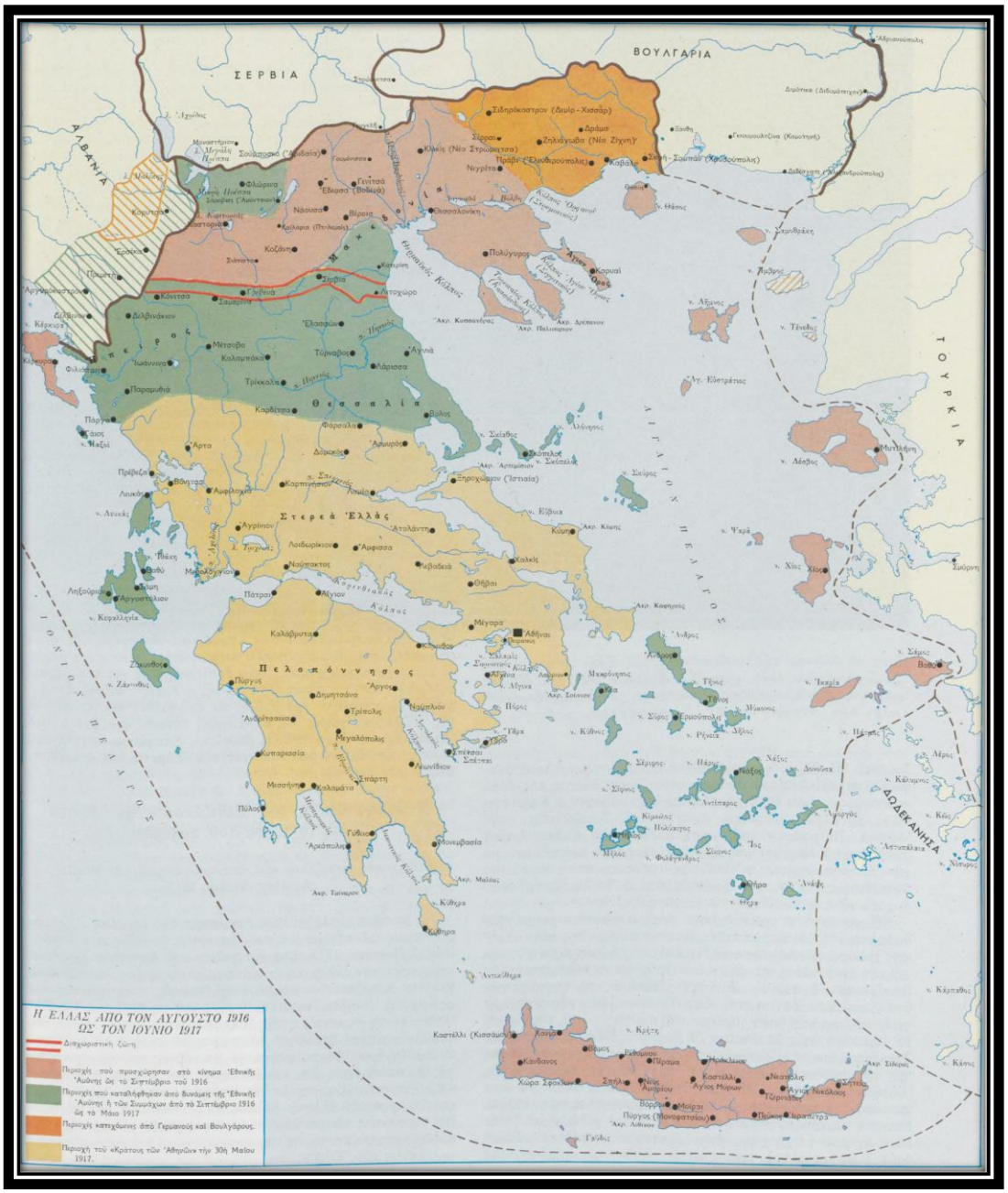
Πρωϊα, 15.01.1928, s. 1.

Τα Νέα, 18.10.1999, Yeorgios Rallis, “Γεώργιος Θεοτόκης: Πολιτικός του μέτρου και των ηπίων τόνων” [Yeorgios Theotokis: Ölçünün ve Ilımlı Tonların Politikacısı].

ΦΕΚ, 30.05.1917, Αριθμός φύλλου 98, s. 299.

ΦΕΚ, 25.01.1923, Αριθμός φύλλου 24, s. 161.

EKLER

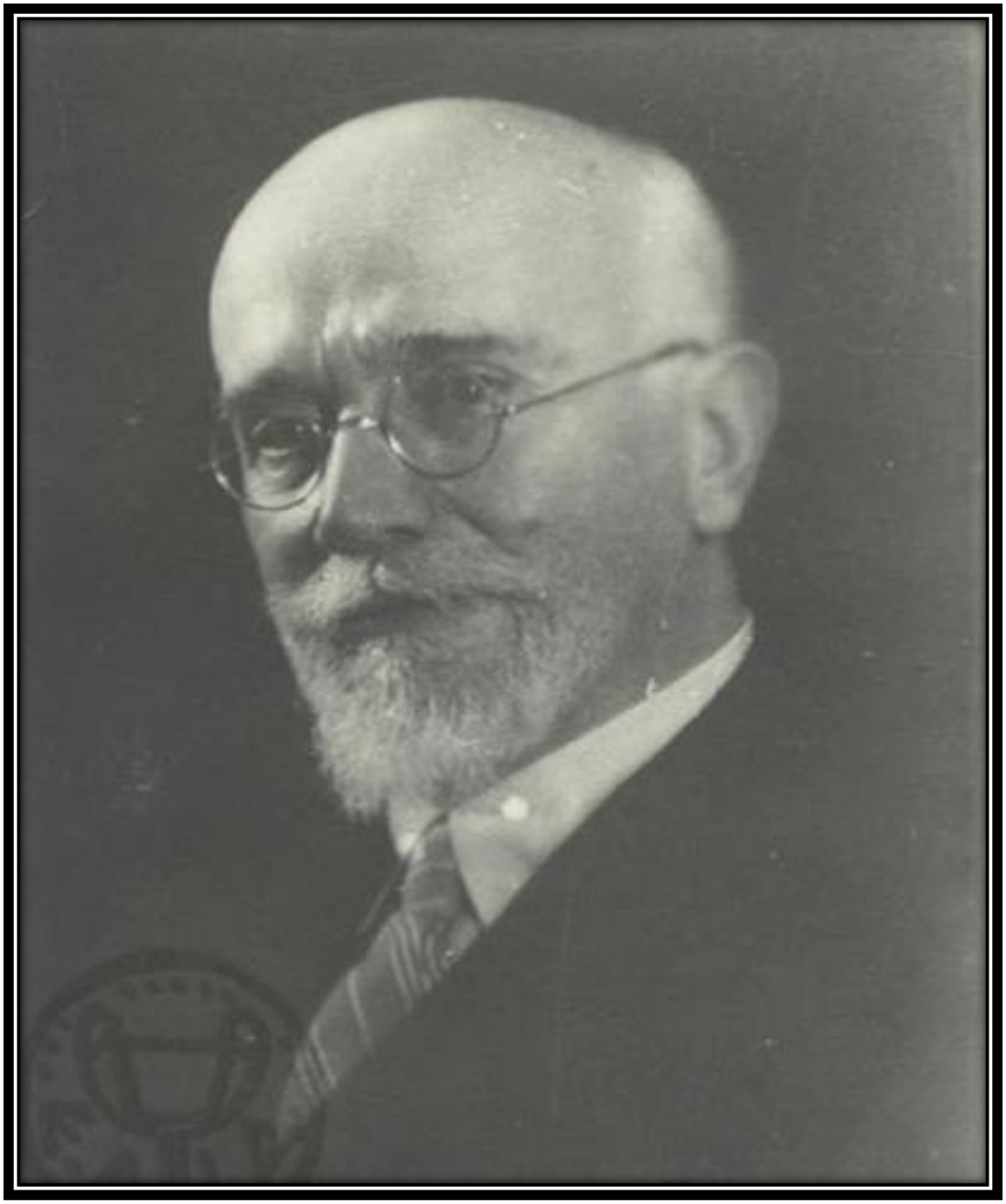
EK-1: Ulusal Ayrışma Haritası (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΕ΄, s. 45.)

Kırmızı Alan : Eylül 1916'ya kadar Ulusal Savunma İhtilali'ne katılan bölgeler.

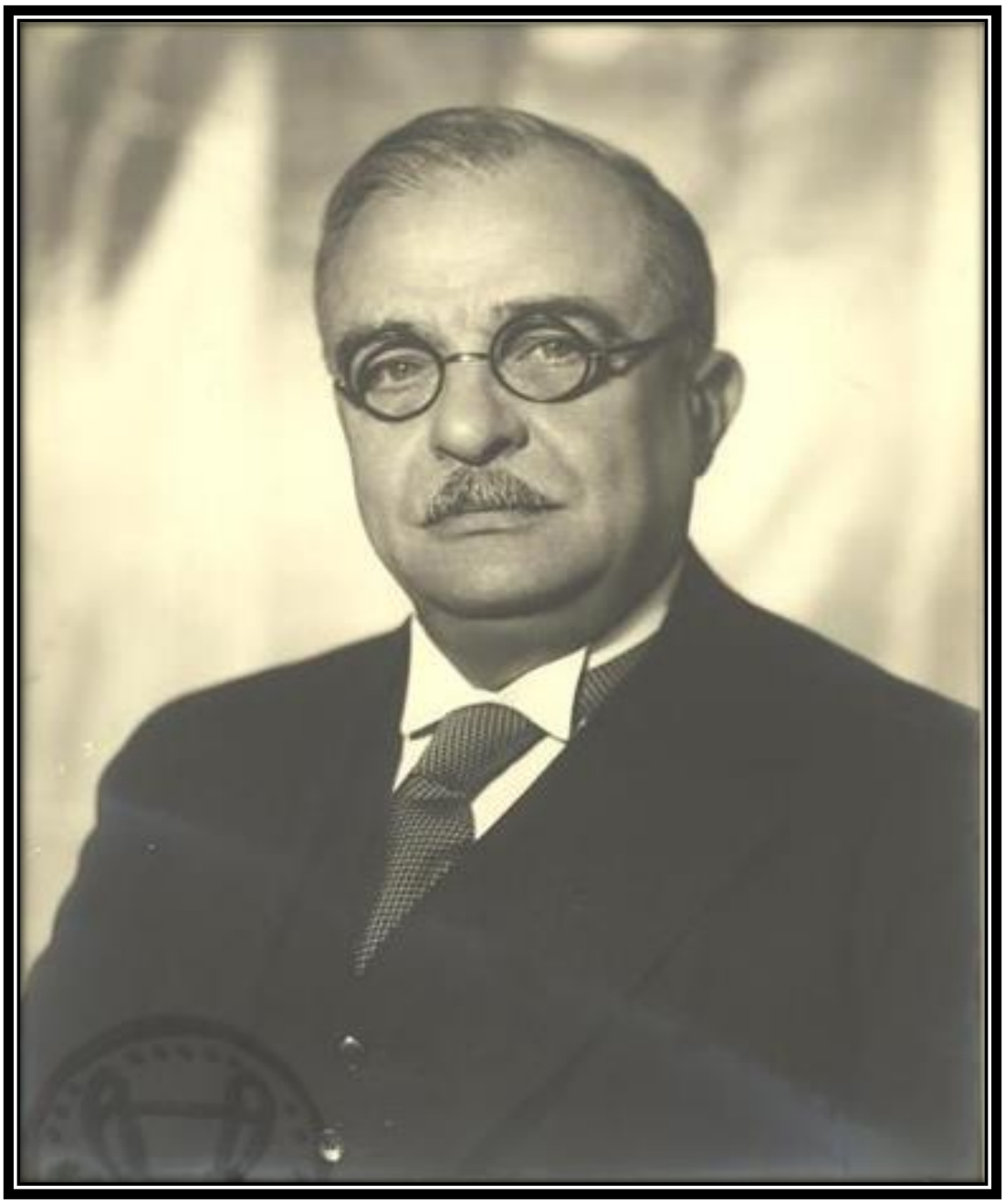
Yeşil Alan : Ulusal Savunma ya da Müttefik birlikleri tarafından Eylül 1916 - Mayıs 1917 tarihleri arasında ele geçirilen bölgeler.

Turuncu Alan : Almanya ve Bulgaristan tarafından işgal edilen bölgeler.

Sarı Alan : "Atina Devleti" bölgesi (Mayıs 1917).

ΕΚ-2: Eleftherios Venizelos – 1930. (ΕΛΙΑ / Γενικό Αρχείο 20ος / 1Ε20.031)

ΕΚ-3: İoannis Metaksas – 1939. (ΕΛΙΑ / Γενικό Αρχείο 20ος / 1E23.D05)

ΕΚ-4: Kral Konstantinos – 1915. (ΕΛΙΑ / Γενικό Αρχείο 20ος / 1Ε01.021)

EK-5: II. Balkan Savaşı, Hacıbeylik Karargâhı, Kral Konstantinos (beyaz üniformalı) ile kurmay subayları İoannis Metaksas (sağ önde oturan), Viktor Dusmanis (sağ arkada oturan) ve Ksenofon Stratigos (sol önde oturan) – 1913. (ΕΛΙΑ / Γενικό Αρχείο 20ος / 7Σ30.047)

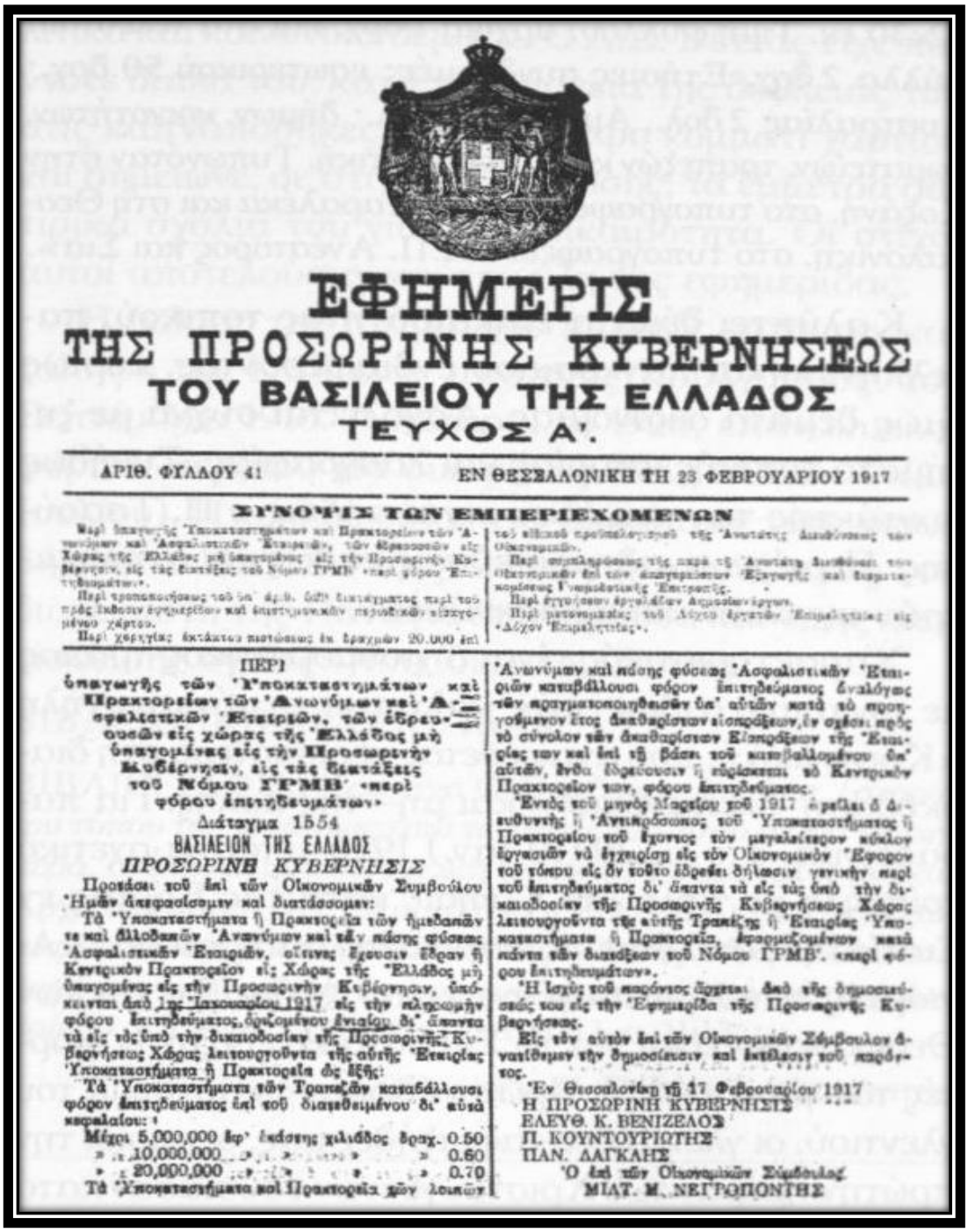

EK-6: Selanik Geçici Hükümeti. İlk sırada Ulusal Savunma İhtilali'nin eş başkanları görülmektedir: Pavlos Kunduriotis (solda), Eleftherios Venizelos (ortada) ve Panayotis Danglis (sağda) – 1916. (ΕΛΙΑ / Γενικό Αρχείο 20ος / 6Κ00.081)

EK-7: 31 Mayıs 1915 Tarihli Seçimleri Konu Edinen Karikatür. (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Τόμος ΙΕ΄, s. 24.)

Karikatürde bir elinde kılıç bir elinde savaş baltası tutan ve miğferinde "Savaş" (Πόλεμος) yazan Savaş Tanrısı Ares'in huzurunda, Dimitrios Gunaris (solda), "hayır" seçeneğini ve Eleftherios Venizelos (sağda) "evet" seçeneğini, geleneksel Yunan askeri üniforması "fustanella" giymiş seçmene sunmaktadırlar. Seçmenin oyunu kurşun bilye yöntemiyle kullandığı görülmektedir.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ Α'.

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 41 — ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΗ 23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1917

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙ
ὑπαγωγῆς τῶν Ὑποκαταστημάτων καὶ Πρακτορείων τῶν Ἀνωνύμων καὶ Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν, τῶν ἐδρευουσῶν εἰς χώρας τῆς Ἑλλάδος μὴ ὑπαγομένας εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν, εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου ΓΡΜΒ' «περὶ φόρου ἐπιτηδευμάτων»

Διάταγμα 1554

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

Προτάσει τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Συμβούλου Ἡμῶν ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Τὰ Ὑποκαταστήματα ἢ Πρακτορεῖα τῶν ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν Ἀνωνύμων καὶ πάσης φύσεως Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἕδραν ἢ Κεντρικὸν Πρακτορεῖον εἰς Χώρας τῆς Ἑλλάδος μὴ ὑπαγομένας εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν, ὑπόκεινται ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1917 εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου ἐπιτηδεύματος, ὁριζομένου ἐνιαίου δι' ἅπαντα τὰ εἰς τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως Χώρας λειτουργοῦντα τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας Ὑποκαταστήματα ἢ Πρακτορεῖα ὡς ἑξῆς:

Τὰ Ὑποκαταστήματα τῶν Τραπεζῶν καταβάλλουσι φόρον ἐπιτηδεύματος ἐπὶ τοῦ διατεθειμένου δι' αὐτὰ κεφαλαίου:

Μέχρι 5,000,000 δρ. ἑκάστης χιλιάδος δρχ. 0.50
» 10,000,000 » » 0.60
» 20,000,000 » » 0.70

Τὰ Ὑποκαταστήματα καὶ Πρακτορεῖα τῶν λοιπῶν Ἀνωνύμων καὶ πάσης φύσεως Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν καταβάλλουσι φόρον ἐπιτηδεύματος ἀναλόγως τῶν πραγματοποιηθεισῶν ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἀκαθαρίστων Εἰσπράξεων τῆς Ἑταιρίας των καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καταβαλλομένου ὑπ' αὐτῶν, ἵνδα ἱδρεύουσιν ἢ εὑρίσκεται τὸ Κεντρικὸν Πρακτορεῖον των, φόρου ἐπιτηδεύματος.

Ἐντὸς τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ 1917 ὀφείλει ὁ Διευθυντὴς ἢ Ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑποκαταστήματος ἢ Πρακτορείου τοῦ ἔχοντος τὸν μεγαλείτερον κύκλον ἐργασιῶν νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν Οἰκονομικὸν Ἔφορον τοῦ τόπου εἰς ὃν τοῦτο ἑδρεύει δήλωσιν γενικὴν περὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος δι' ἅπαντα τὰ εἰς τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως Χώρας λειτουργοῦντα τῆς αὐτῆς Τραπέζης ἢ Ἑταιρίας Ὑποκαταστήματα ἢ Πρακτορεῖα, ἐφαρμοζομένων κατὰ πάντα τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου ΓΡΜΒ'. «περὶ φόρου ἐπιτηδευμάτων».

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Σύμβουλον ἀναθέτομεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 17 Φεβρουαρίου 1917
Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ
ΕΛΕΥΘ. Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
Π. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ
ΠΑΝ. ΔΑΓΚΑΗΣ
Ὁ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Σύμβουλος
ΜΙΑΤ. Μ. ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ

EK-8: Yunanistan Krallığı Geçici Hükümeti Gazetesi. (*Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974*, Τόμος ΙΙ., Ed. Drulia, Lukia - Yula Kutsopanagu, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών/Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, Αθήνα 2008, s. 305.)